THE BOOK WAS DRENCHED

TEXT DARK AND LIGHT WITH IN THE BOOK ONLY

UNIVERSAL
LIBRARY
OU_184091
UNIVERSAL
LIBRARY

SMANIA UNIVERSITY LIBRARY
all No. 491.2 Acc.No. G 984
C53S

Chintamani, T.R.
Sarasvatikanthabharan

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. S 491.2 C535 Accession No. G 984

Author Chintamani, T.R.

Title Sarasvatikaṇṭhābharaṇa

This book should be returned on or before the date last marked below.

Madras University Sanskrit Series No. 11.

GENERAL EDITOR : DR. C. KUNHAN RAJA

Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa

OF

Bhojadeva

EDITED BY

T. R. CHINTAMANI, M.A., PH. D.

Senior Lecturer in Sanskrit
University of Madras

UNIVERSITY OF MADRAS
1937

PRINTED AT
ANANDA PRESS, MADRAS.

मद्रपुरीयविश्वविद्यालयसंस्कृतग्रन्थावलिः ११.

सरस्वतीकण्ठाभरणम्

भोजदेवप्रणीतम्

संपादकः
ति. रा. चिन्तामणिः

मद्रपुरीयविश्वविद्यालयः
१९३७

मूल्यम् रू. १.]

TABLE OF CONTENTS

Foreword	...	...	...	... vii
Preface	...	...	...	... ix
Text of the Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa			...	... 1–288
Appendix I	...	...	...	... 289
Appendix II	...	...	...	... 511

FOREWORD

The Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa of Bhoja which is now published as No. 11 in this series is one of the most important works in the field of Sanskrit Grammar and can safely be placed next to the Aṣṭādhyāyī of Pāṇini. At one time it must have been very popular and must have been held in very high esteem by scholars. The work is profusely quoted by Nārāyaṇa Bhaṭṭa in his Prakriyāsarvasva, which is a commentary on Pāṇini's Aṣṭādhyāyī. But at some stage the work ceased to be current, perhaps due to the popularity of Bhaṭṭoji Dīkṣita's Siddhāntakaumudi (another commentary on Pāṇini's Aṣṭādhyāyī) with its many commentaries and commentaries on commentaries, which dominated the field of Sanskrit Grammar in recent years. The work itself was not known till very recently except through citations. Manuscripts of the work were recently discovered, all in Malabar.

The work is very similar to the Aṣṭādhyāyi of Pāṇini. It consists of eight Adhyāyas, each Adhyāya being divided into four Pādas, exactly on the model of Pāṇini's work. It is in the form of sūtras and there are over 6,000 sūtras on the whole. There is a commentary on these sūtras by Daṇḍanātha Nārāyaṇa. Two incomplete manuscript copies of this commentary have been discovered, one belonging to the Palace Library in Trivandrum and the other belonging to the Government Oriental Manuscripts Library, Madras.

The Aṣṭādhyāyī of Pāṇini has the sūtra "Uṇādayo bahulam" (3—3—1). But the Uṇādis themselves do not form part of the Aṣṭādhyāyī. Bhoja incorporates the Uṇādis into

his Grammar and they form the first three Pādas in the second Adhyāya. The Uṇādis of Bhoja with the commentary of Daṇḍanātha Nārāyaṇa have already been published in this series as No. 7, Part 6. The Phiṭsūtras too are incorporated into the Grammar of Bhoja, being sūtras 110 to 196 in the third Pāda of the eighth Adhyāya (Cf. Appendix I, pp. 501-503).

The sūtras of Bhoja with the commentary of Daṇḍanātha Nārāyaṇa were published for the first Adhyāya as No. 117 of the Trivandrum Sanskrit Series in 1935. It is put as Part I of the work ; but later Parts have not yet been issued. The present edition contains only the sūtras, but it is complete. There is an alphabetical index of the sūtras given at the end of the text. Appendix I will give a comparative idea between the Grammar of Bhoja and the Grammar of Pāṇini. Considering the scarcity of manuscript material, a better edition than this cannot be expected.

UNIVERSITY OF MADRAS,
12th October, 1937.

C. KUNHAN RAJA,
Reader in Sanskrit.

PREFACE

This edition of the Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa of Bhojadeva is based on the following manuscripts.

1. A copy of the text of the sūtras alone, found in the Government Oriental Manuscripts Library, Madras, R. No. 3279 and designated **A**. The manuscript is complete but is full of errors.

2. An incomplete copy of the text with the commentary of Daṇḍanātha Nārāyaṇa, extending up to the middle of the first pāda of the fourth Adhyāya and deposited in the Government Oriental Manuscripts Library, Madras, R. No. 4179 and designated B.

3. Another incomplete copy of the text and commentary of Daṇḍanātha Nārāyaṇa, extending up to the end of the 7th Adhyāya, deposited in the Adyar Library and designated C. This is a transcript from the copy of the work now found in Palace Library, Trivandrum.

In addition to these, a fragment of the commentary of Daṇḍanātha Nārāyaṇa and a transcript of the Sarasvatīkaṇṭhābharaṇasūtras, prepared from the original palm leaf manuscript, from which the copy of the text in the Government Oriental Manuscripts Library was prepared, was placed in my hands by my friend Mr. M. Ramakrishnakavi, M. A. This was helpful in checking the readings found in the Madras transcript. With the aid of these manuscripts and with the aid of the Aṣṭādhyāyī, the Vārtikas, the Mahābhāṣya and the Kāśikāvṛtti, the present edition of Bhoja's sūtras has been prepared.

In spite of these aids, it has to be observed that mainly on account of the corrupt nature of the manuscripts, a text completely free from mistakes could not be presented. But attempts have been made to minimise the errors as far as possible under the circumstances. Some of the readings relegated to the foot-notes happen to give better sense and such of them as could be adopted have been indicated in Appendix II, which includes corrections also.

In issuing the edition I have had the valuable advice of my professor Mahāmahopādhyāya S. Kuppuswami Sastriyar Avl., Honorary Professor of Sanskrit, Annamalai University, to whom I always look for guidance. Dr. C. Kunhan Raja, M. A., D. Phil. (Oxon) my colleague in office was helpful to me in more ways than one. It was through his influence, that I was able to secure for reference a transcript of the Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa-vyākhyā from the Trivandrum Palace Library. Mr. O. P. Rangaswami Aiyangar, M. A., L. T., Assistant Professor of Sanskrit, Presidency College, Madras enthusiastically assisted me in the preparation of Appendix I; and my friend Mr. K. Ramachandra Sarma was helpful in preparing and arranging the Index. I express my grateful thanks to these gentlemen for the very kind manner in which they have helped me. Mr. B. Madhava Rau, of the Ananda Press has been exceedingly kind to me and helpful in expediting this edition.

The Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa of Bhojadeva is one of the several recasts of the Aṣṭādhyāyī of Pāṇini, known so far. Several grammarians of the post-Pāṇinīyan period imitated Pāṇini and prepared their own rules of grammar and arranged them in their own manner. Many of these attempts were with the obvious intention of making Pāṇini's grammar easy. The system

of Pāṇini was felt to be terse as it was very brief and it was supplemented in several respects by Kātyāyana, Patañjali and other writers. Pāṇini himself adapted into his system certain texts that were current in his days—as for instance the Uṇādi-sūtras. Besides, the Gaṇapāṭha had to be composed. To add to all these, Pāṇini had to give place, at least in a cursory manner to the rules of Vedic grammar and accent. These made the work of Pāṇini difficult. Several writers attempted to simplify Sanskrit Grammar and therefore wrote important treatises. Each treatise in course of time came to be regarded as endowed with a certain amount of authority and several treatises in the form of supplements and expositions came to be associated with each text. This process of development went on for a considerable time, and in the end we came to have a number of what are called Systems of Sanskrit Grammar. Many of these systems—about which definite information could be had—have been described in the "Systems of Sanskrit Grammar" by Dr. S. K. Belvalkar. The most important of the systems are:—

1. The system of Pāṇini, represented by the Aṣṭādhyāyī, the Gaṇapāṭha, the Dhātupāṭha, the Liṅgānuśāsana, the Uṇādisūtras and the Phiṭsūtras and the Vārtikas of Kātyāyana, the bhāṣya of Patañjali, the Kāśikāvṛtti of Vāmana and Jayāditya and other works.

2. The system of Candra, represented by the sūtras of Candra including the Uṇādis with the commentary of Ratnamati.

3. The system of Vāmana, represented by the Aṣṭādhyāyī of Vāmana.

4. The system of Śākaṭāyana, represented by the work of Śākaṭāyana, in four Adhyāyas with the Amoghavṛtti of the same author.

5. The system of the Kātantra, represented by the sūtras of Śarvavarman with the commentary of Durgasimha.

6. The system of Hemacandra, represented by the Śabdānuśāsana, the Dhātuvṛtti, the Uṇādivṛtti etc., all by Hemacandra.

7. The system of Jainendra, represented by the sūtras of Jainendra and its commentary.

8. The Mugdhabodha system of grammar, founded by Bopadeva.

9. The Sārasvata system of grammar represented by the sūtras, with the commentary of Anubhūtisvarūpācarya and Dhātupāṭha of Candraprabha.

10. The system represented by Padmanābha and known as the Saupadma system and

11. The system of Jumaranandin, known as the Jumara Vyākaraṇa.

We hear of other systems of Grammar, known as the Aindra system, that of Kāśakṛtsna and that of Āpiśali.

Of these, we are all familiar with systems 1 and 2. The third is represented by a single manuscript of the work, now in Cambay. Vardhamāna in his Gaṇaratnamahodadhi calls this Viśrānta Vidyādhara Vyākaraṇa.[1] The author Vāmana, was in all probability the joint author of Kāśikāvṛtti. The sūtras of Śākaṭāyana, we are all familiar with, but his Amoghavṛtti has not yet seen the light of printing. Representative works belonging to other systems have already been published.

---

1. See Gaṇaratnamahodadhi, Eggeling, p. 2.

To these systems of Sanskrit Grammar, we have now to add the system of Bhoja, which is no less important.[1] The system of Bhoja was inaugurated by Bhoja in his Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa, followed up in the Hṛdayahāriṇī by Daṇḍanātha Nārāyaṇa and given a really important status by later grammarians like the author of Daiva and Puruṣakāra, the author of the Prakriyāsarvasa, the author of the Śabdasāmrājya, and a host of other writers, including Mādhava, the author of the Dhātuvṛtti and Vardhamāna, the author of the Gaṇaratnamahodadhi.

Bhoja is generally supposed to have lived in the 11th century A. D. Inscriptions of this king are found up to the year 1062 A. D. How long he lived after, we do not know. He was the king of Dhārā and belonged to the Paramāra rulers of Mālwa. The following is the genealogy of Bhoja as far as could be gathered from the available material.

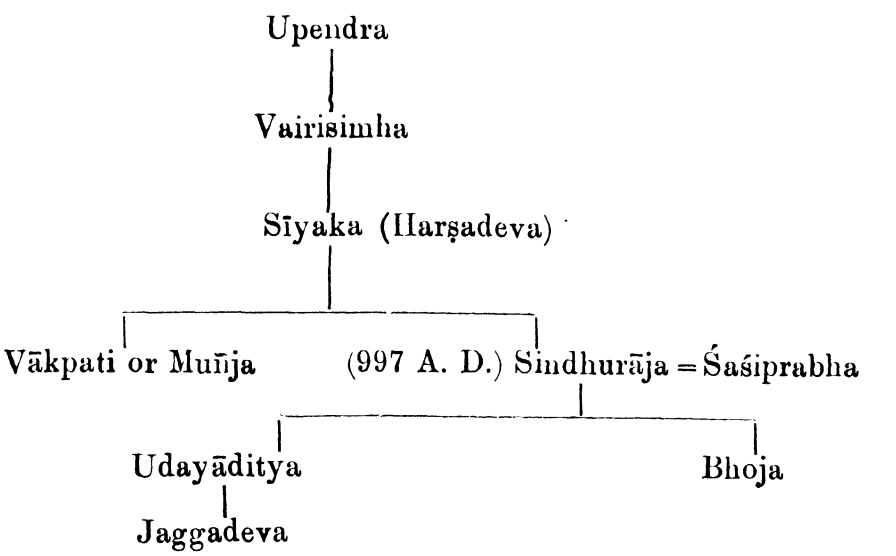

1. This too has been referred to by Vardhamāna in the Gaṇaratnamahodadhi thus—भोजः सरस्वतीकण्ठाभरणकर्ता.

Sindhurāja seems to have died in 997 A. D., shortly after Bhoja came to the throne. The period of Bhoja's rule and activity should have coincided with the first half of the 11th century A.D. This will be borne out by the fact that one of Bhoja's works—the Rājamṛgāṅka, an astronomical treatise was composed in Śaka 964 or 1042 A. D.

The following verses found in one of the manuscripts of the Śyāmalādaṇḍaka may be cited in connection with the date of Bhoja :—

धाराधीशो धराधीशो धारायां धनदोपमः ।
बभार राज्यं भोजाख्यो दानमानैश्च पण्डितान् ॥
म्लेच्छानम्लोचयद्वीरो द्वारकायां विराजितम् ।
शङ्कार्यगुरूणां स्वं मोषिणो मतदूषिणः ॥
लोकाक्षिरससंख्याक (923) शाकाब्दे पूर्णिमातिथौ ।
श्रावणे मासि विप्रेभ्यः कविभ्यो व्यतरन् मुदा ॥
ग्रामान्सोमोद्भवातीरे शतं यो गिरिशप्रियः ।
सरस्वतीकण्ठभूषां सरसालंकृतिं द्रुतं ॥
प्राणयत् कीर्तिकायस्य प्रायच्छत्स्वस्य नित्यताम् ।
जीयतां तद्यशो नित्यमाचन्द्रार्कं द्युभूषणम् ॥
महादेवद्विजश्चैव महाकालस्य पूजकः ।
पुरान्तकस्तस्य पुत्रः पुरारेः कृपयाभवत् ॥
श्यामलायाः प्रसादाद्यः श्यामलादण्डकं व्यधात् ।
वाग्देवी यस्य वश्याभूत् वाचो वाचस्पतेरिव ॥
तस्मै ग्रामान् शतमदात् शिप्रावारसवेदिनः ॥
(1917 युगादिसंचिका पुष्पाञ्जलि p. 224)[1]

If these verses are authentic, it can be made out that the author of the Śyāmalādaṇḍaka, Parāntaka by name, was a

1. Bhārati, Śrīmukha, p. 527.

contemporary of Bhojadeva of Dhārā. Kālidāsa's authorship of the Śyāmalādaṇḍaka has been questioned by many and this supports the contention that he was not the author and that it has been fathered on him by others. The date given in these verses, *i.e.*, Śaka 923 or A. D. 1001 represents the date on which a grant was made to the author of the Śyāmalādaṇḍaka, probably for having composed that exquisite little hymn.

Bhoja seems to have written on all branches of Sanskrit literature. As a royal patron he should have commanded the co-operation of scholars in various branches of Sanskrit studies, with whose help he wrote or caused to be written a number of important works. The following works are associated with the name of Bhoja :—

Literature :—Śālikathā, Śṛṅgāramañjarī, Viśrāntavidyā-vinoda.

Literary Criticism :—Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa, Śṛṅgāra-prakāśa.

Grammar :—Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa. [1]

Nighaṇṭu :—Amaravyākhyā, Saṃyamināmamālikā.

Dharmaśāstra:—Rājamārtāṇḍa, Yuktikalpataru, Vyavahāra-samuccaya, Ratnamālā.

Astronomy and Astrology :—Rājamṛgāṅka[2], Vidvajjana-vallabha, Bhujabalanibandha, Praśnacintāmaṇi.

Yoga :—Yogasūtravṛtti.

Vaidya :—Rājamṛgāṅka, Cārucaryā, Āyurvedasarvasva.

---

1. This is perhaps the same as the Śabdānuśāsana referred to in the verse, शब्दानामानुशासनं विदधता etc., at the beginning of the Yogasūtravṛtti.

2. This was composed in Śaka 964 or A. D. 1042.

Sciences :—Samarāṅgaṇasūtradhāra, Śālihotronnaya.

Śaiva :—Tattvaprakāśa.

Dhanurveda :—The Kodaṇḍamaṇḍana was caused to be written by Bhoja.

Music :—The name of the work is not known, but the name is conjectured to be " Gītaprakāśa " by some.

A word with regard to the Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa, the Grammatical work. The plan adopted by Bhoja seems to have been this : He wanted to incorporate into the text of the sūtras all the improvements and modifications to Pāṇini's Grammar suggested by Kātyāyana, Vyāḍi, Patañjali, Vāmana and Jayāditya and other writers. He has succeeded to a remarkable extent in this attempt. The grammar of the Classical Sanskrit was his main theme, though particulars of Vedic grammar are also spoken of. Into the body of the sūtras, he has incorporated the Vārtikas, the Uṇādi-sūtras, the Gaṇapāṭha, the Paribhāṣas, the Phiṭ-sūtras, important additions found in the bhāṣya and the Kāśikā etc. The extent to which these have been incorporated has been indicated in Appendix I.

The first Adhyāya of the Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa with the commentary of Daṇḍanātha Nārāyaṇa was recently published in the Trivandrum Sanskrit series. In certain places the text of the Trivandrum edition differs from the present one. Other differenes are noticeable in works which cite the sūtras of the Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa. These are discussed fully in a paper that I have contributed to the Annals of the Madras University Oriental Research Institute.

T. R. CHINTAMANI.

सरस्वतीकण्ठाभरणम् ॥

महाराजाधिराजभोजप्रणीतम्

प्रणम्यैकात्मतां यातौ प्रकृतिप्रत्ययाविव ।
श्रेयःपदमुमेशानौ पदलक्ष्म प्रचक्ष्महे ॥

अइउण्॥ ऋलृक्॥ एओङ्॥ ऐऔच्॥ हयवरट्॥ लण्॥ ञमङणनम्॥ झभञ्॥ घढधष्॥ जबगडदश्॥ खफछठथचटतव्॥ कपय्॥ शषसर्॥ हल्॥

सिद्धिः क्रियादेः लोकात् ॥ १. १. १ ॥
भूवादिः क्रियावचनो[1] धातुः ॥ १. १. २ ॥
चुलुम्पादिश्च ॥ १. १. ३ ॥
सनाद्यन्ताश्चाणिङः ॥ १. १. ४ ॥
अर्थवदधातुरप्रत्ययः प्रातिपदिकम् ॥ १. १. ५ ॥
कृत्तद्धितसमासैकशेषसनाद्यन्ताः धातवः ॥ १. १. ६ ॥
समासानुकरणनिपाताश्च ॥ १. १. ७ ॥
तदुभयं विकरणविभक्ती[4] च प्रत्यये प्रकृतिः ॥ १. १. ८ ॥
ततो विधीयमानः सनादिराकपः प्रत्ययः ॥ १. १. ९ ॥
सस्यादिराशानचो विकरणः ॥ १. १. १० ॥
तव्यादयः प्राक्तिपः कृतः ॥ १. १. ११ ॥
प्राङ्ण्वुलः कृत्याः ॥ १. १. १२ ॥
शतृशानचौ सत् ॥ १. १. १३ ॥
क्तक्तवतू निष्ठा ॥ १. १. १४ ॥
प्राग्जितीयाणादयः तद्धिताः ॥ १. १. १५ ॥
तरप्तमपौ घः ॥ १. १. १६ ॥

१. A. वाचिनो
२. A. चुचु-
३ A. करणे
४. A. विभक्ति
५. A. स्यादि-
६. A. प्राग्दीव्य-

बहुगणवतुडतयश्च संख्याः ॥ १. १ १७ ॥
अध्यर्धार्धपूर्वपूरणाः समासकन्विधौ ॥ १. १. १८ ॥
तिङ् सुपो विभक्तिः ॥ १. १. १९ ॥
तिङां त्रीणि त्रीणि प्रथममध्यमोत्तमाः ॥ १. १. २० ॥
सुपां प्रथमाद्वितीयातृतीयाचतुर्थीपञ्चमीषष्ठीसप्तम्यः ॥ १. १. २१ ॥
तान्येकवचनद्विवचनबहुवचनान्येकशः ॥ १. १. २२ ॥
अनाम्ल्वादेशाः परस्मैपदानि ॥ १. १. २३ ॥
तङानास्वात्मनेपदानि ॥ १. १. २४ ॥
विभक्त्यन्तं पदम् ॥ १. १. २५ ॥
कृद्धितौ सप्तमीस्थमुपपदम् ॥ १. १. २६ ॥
समासे प्रथमानिर्दिष्टमुपसर्जनम् ॥ १. १. २७ ॥
अषष्ठ्येकविभक्ति चापूर्वनिपाते ॥ १. १. १८ ॥
तत्पुरुषः समानाधिकरणः कर्मधारयः ॥ १. १. २९ ॥
तद्धितार्थादौ संख्यापूर्वो द्विगुः ॥ १. १. ३० ॥
आख्यातं साव्ययकारकविशेषणं वाक्यम् ॥ १. १ ३१ ॥
क्रियानिमित्तं कारकम् ॥ १. १. ३२ ॥
स्वतन्त्रः कर्ता ॥ १. १. ३३ ॥
तस्य प्रयोजकोऽनुकूलो वा हेतुश्च ॥ १. १. ३४ ॥
समानधातौ कर्मणा तुल्याकर्मक्रियः कर्मकर्ता ॥ १. १. ३५ ॥
दुहिपच्योः सकर्मकक्रियश्च ॥ १ १. ३६ ॥
क्वचित्करणेन ॥ १. १. ३७ ॥
कर्तुरीप्सिततमं कर्म ॥ १. १. ३८ ॥
तथायुक्तं चानीप्सितम् ॥ १. १. ३९ ॥
अकथितं च ॥ १. १. ४० ॥
क्रियाविशेषणकालभावगन्तव्याध्वदेशाश्च ॥ १. १. ४१ ॥
गतिज्ञानप्रत्यवसानार्थशब्दक्रियाकर्मकश्रुदृशीनामणि कर्ता स णौ ॥ १. १. ४२ ॥

१ B. डति संख्या
२ A. देशः
३. A. कर्मकक्रिया
४. A omits कर्म
५. A. कर्म -
६. मणिकर्तार्णौ

हृक्रोर्वा ॥ १. १. ४३ ॥
दृश्यभिवाद्योरात्मने पदे ॥ १. १. ४४ ॥
ननीरवाद्यदिहाशब्दाय क्रन्दाम् ॥ १. १. ४५ ॥
वहेरनियन्तृकर्तृकस्य[1] ॥ १. १. ४६ ॥
भक्षेरहिंसार्थस्य ॥ १. १. ४७ ॥
अधिशीङ्स्थासामाधारः ॥ १. १. ४८ ॥
उपान्वध्याङ्वसः ॥ १. १. ४९ ॥
उपवसेरभोजनार्थस्य कालः ॥ १. १. ५० ॥
अभिनिविशो वा ॥ १. १. ५१ ॥
दिवः करणम् ॥ १. १. ५२ ॥
क्रुधद्रुहोरुपसृष्टयोः संप्रदानम् ॥ १. १. ५३ ॥
यजेश्च कर्मणः करणत्वे[2] ॥ १ १ ५४ ॥
साधकतमं करणम् ॥ १. १. ५५ ॥
कर्मणा क्रियया वा यमभिप्रैति स संप्रदानम् ॥ १. १. ५६ ॥
रुच्यर्थानां प्रीयमाणः ॥ १. १. ५७ ॥
श्लाघह्नुङ्स्थाशपां ज्ञीप्स्यमानः ॥ १. १. ५८ ॥
धारेरुत्तमर्णः ॥ १. १. ५९ ॥
स्पृहेरीप्सितो वा ॥ १. १. ६० ॥
क्रुधद्रुहेर्ष्यासूयार्थानां यं प्रति कोपः ॥ १. १. ६१ ॥
राधीक्ष्योर्यस्य विप्रश्नः ॥ १. १. ६२ ॥
प्रस्याङ्भ्यां श्रुवःपूर्वस्य कर्ता ॥ १. १. ६३ ॥
अनुप्रतिगृणश्च ॥ १. १. ६४ ॥
ध्रुवमपायेऽपादानम् ॥ १. १. ६५ ॥
जुगुप्साविरामप्रमादार्थानाम् ॥ १. १. ६६ ॥
भीत्रार्थानां भयहेतुः ॥ १. १. ६७ ॥
पराजेरसोढः ॥ १. १. ६८ ॥
वारणार्थानामीप्सितः ॥ १. १. ६९ ॥
अन्तर्धौयेनादर्शनमिच्छति ॥ १. १. ७० ॥

१. A. अनियन्तृकस्य. २. A. करणार्थे.

आख्यातोपयोगे ॥ १. १. ७१ ॥
जनिर्कर्तुः प्रकृतिः ॥ १. १ ७२ ॥
भुवः प्रभवः ॥ १. १. ७३ ॥
कर्तृकर्मान्तरितंक्रियाधारोऽधिकरणम् ॥ १. १. ७४ ॥
संबोधनप्रथमान्तमामन्त्रितम् ॥ १. १. ७५ ॥
तदेकवचनं संबुद्धिः ॥ १. १. ७६ ॥
सनादिद्विरुक्तौ पूर्वोऽभ्यासः ॥ १. १. ७७ ॥
द्वयमभ्यस्तम् ॥ १. १. ७८ ॥
जक्षादयश्चाशासः ॥ १. १. ७९ ॥
इग्यणः संप्रसारणम् ॥ १. १. ८० ॥
अदेङ्गुणः ॥ १. १. ८१ ॥
वृद्धिरादैच् ॥ १. १. ८२ ॥
वृद्धिर्यस्पचामादिस्तद्वृद्धम् ॥ १. १. ८३ ॥
हलो मिथः[2] श्लिष्टाः संयोगः ॥ १. १. ८४ ॥
अलोऽन्त्यात्पूर्व उपधा ॥ १. १. ८५ ॥
अन्त्याजादिष्टिः ॥ १. १. ८६ ॥
टिन्मित्किदादिः प्रकृतिप्रत्ययांश आगमः ॥ १. १. ८७ ॥
अदर्शनं लोपः ॥ १. १. ८८ ॥
प्रत्ययस्य श्लुक्श्लुलुपः ॥ १. १. ८९ ॥
अण्मात्रिको ह्रस्वः ॥ १. १. ९० ॥
द्विमात्रो दीर्घः ॥ १. १. ९१ ॥
त्रिमात्रः प्लुतः ॥ १. १. ९२ ॥
उच्चैरुदात्तः ॥ १. १. ९३ ॥
नीचैरनुदात्तः ॥ १. १. ९४ ॥
समाहारः स्वरितः[1] ॥ १. १. ९५ ॥
तस्यादित उदात्तमर्धह्रस्वम् ॥ १. १. ९६ ॥
ह्रस्वं लघु ॥ १. १. ९७ ॥
संयोगे गुरु ॥ १. १. ९८ ॥

१. A. न्तरितः. २. A. मिथाः.

दीर्घं च ॥ १. १. ९९ ॥

मुखनासिकावचनोऽनुनासिकः ॥ १. १. १०० ॥

तुल्यस्थानस्य प्रयत्नः सवर्णः ॥ १. १. १०१ ॥

नाज्झलौ ॥ १. १. १०२ ॥

अं इत्यनुस्वारः ॥ १. १. १०३ ॥

अः इति विसर्जनीयः ॥ १. १. १०४ ॥

ईदूदेद्विवचनं प्रगृह्यम् ॥ १. १. १०५ ॥

अमू अमी ॥ १. १. १०६ ॥

निपातः केवलाजनाङ् ॥ १. १. १०७ ॥

ओत् ॥ १. १. १०८ ॥

संबुद्धावितौ वा ॥ १. १. १०९ ॥

अञ् ॥ १. १. ११० ॥

ऊँ वांस्य ॥ १. १. १११ ॥

सर्वविश्वावुभोभयौ डतरडतमौ इतरान्यतरावन्यत्वौ समसिमौ नेमश्च सर्वनामानि ॥ १. १. ११२ ॥

त्यत्तद्यदेतददसिदमेकद्वियुष्मदस्मद्भवतुकिमश्च ॥ १. १. ११३ ॥

पूर्वपरावरदक्षिणोत्तरापराधराणि व्यवस्थायाम् ॥ १. १. ११४ ॥

स्वमज्ञातिधनाख्यायाम् ॥ १. १. ११५ ॥

अन्तरमपुरिबहिर्योगोपसंव्यानयोः ॥ १. १. ११६ ॥

प्राग्रीश्वरान्निपाताः ॥ १. १. ११७ ॥

असत्वे च वाहाहैवैवंनूनंशश्वत्सूपत्कूपँत्कुषिन्नेचेच्चणूकच्चिद्यत्रनहहन्तेमाकिर्नकिर्मामाङ्ननञ्नहयः ॥ १. १. ११८ ॥

धावत्वावत्वैतुवैन्वैनुवैश्रौषड्ढौषट्वषट्वाड्डिट्पाट्प्याट् फट्छंबडधात्स्वधास्वाहालञ्चनहयः ॥ १. १. ११९ ॥

१. A. उवास्य.

२. A. शुभेभयौ.

३. मख्याति.

४. A omits कूपत्.

५. A. इन्ता.

६. A omits न.

अथोमथोनोभोभगोऽघोहेहोहोऽहोआहोउताहोहांहींहहैहयेय्ययेऽररेरेऽङ्गरेरेऽन्वे-
ननवः ॥ १. १. १२० ॥

शुकंसुकंनुकंअहिर्नुकंनहिकंऊंहुंउञूसुञूकंहंकिंहिंअत्कदिच्चित्त्विवात्त्विदुतबततु-
नवः ॥ १. १. १२१ ॥

यच्चकच्चनकिमुतकिलकिंकिलकिंस्विदुतस्विदाहोस्विददहहनहवैनवैनवान्यादन्यत्र
शबर्थकिंविषुपशुखलुयदिनामयदुतप्रत्युतयदाजातुयदयः ॥ १. १. १२२ ॥

यथाकथाचयथातथापुदधंपरायावत्तावद्दिष्टयार्मर्यादमनामस्मोतिहसहामासमंसत्रा-
साकंसार्धंमीमास्सीमामितयः ॥ १. ३ १२३ ॥

अहंशुभंकृतंपर्याप्तंयेनतेनंचिरेणतेमंचिरायाह्नायचिरादकस्मात्चिरस्यान्योन्यस्य-
ममैकपदे[11]ग्रेप्रग्रेप्राह्नेहेतौरात्रौवेलायामित्यादयःसुप्प्रतिरूपाः[12]॥१. १. १२४॥

अस्तिनास्त्यस्त्यस्तिविद्यतेभवत्येहिब्रूहिमन्येशङ्केऽस्तुभवतुपूर्यतेस्यादासाहवर्ततेन-
वर्ततेयातिनयातिपश्यपश्यतादहादङ्गातङ्गादयः तिङ्प्रतिरूपाः[13] ॥ १. १.
१२५ ॥

अच्प्रतिरूपाश्चादयश्च[14] ॥ १. १. १२६ ॥

प्रपरापसमन्ववनिर्दुर्व्याङन्यधिप्रतिपर्युपात्यपिसूदभयः ॥ १. १. १२७ ॥

उपसर्गाः क्रियायोगे ॥ १. १ १२८ ॥

श्रद्धधातौ[15] ॥ १. १. १२९ ॥

अन्तर्णत्वां किंविधिषु[16] ॥ १. १. १३० ॥

१. A omits हा
२. A. गङ्ग.
३. A. रेग.
४. A. नुहिकं नहिककुं ..मुञ्.
B. नुकं नहिकमूं हुमूञ्.
५. A. हिंमंकत्.
६. A omits च.
७. A. घु.
८. A. मप्या.
९. B. भिमा
१०. A. केन
११. B. ऽग्रेप्राग्रे.
१२. A. रूपका:.
१३. A. रूपक:.
१४. B. पादयश्च.
A. रूपकादयश्च
१५, १६. B. omits these sūtras.

गतयश्च ॥ १. १. १३१ ॥

कारिकांछिवडाचश्च ॥ १. १. १३२ ॥

ऊर्युर्र्युरी[2]चाङ्गीकारे ॥ १. १. १३३ ॥

पांपिधूसीताल्याताली वेताली[3] च विस्तारे ॥ १. १. १३४ ॥

वादालिसेवालिकेवालिकोवास्यालोष्टिस्सकालाश्मंसकलाध्वंसकलाशम्रंशकला - भस्मसोमसमसा च हिंसायाम् ॥ १. १. १३५ ॥

गुलुगुधापीडायाम् ॥ १. १. १३६ ॥

अक्की विक्की फली फल्गू विकारे ॥ १. १. १३७ ॥

सजूः सहार्थे ॥ १. १. १३८ ॥

वषट् वौषट् श्रौषट्[4] स्वाहा स्वधा संप्रदाने ॥ १. १. १३९ ॥

प्रादुराविषौ प्राकाश्ये ॥ १. १. १४० ॥

अनुकरणं चानितिपरम् ॥ १. १. १४१ ॥

आदरानादरयोः सदसती ॥ १. १. १४२ ॥

भूषणेऽलम् ॥ १. १. १४३ ॥

अन्तरपरिग्रहे ॥ १. १. १४४ ॥

कणेमनसी श्रद्धाप्रतीघाते ॥ १. १. १४५ ॥

पुरोऽस्तमव्यये ॥ १. १. १४६ ॥

अच्छगत्यर्थवदिभिः ॥ १. १. १४७ ॥

अदोऽनुपदेशे ॥ १. १. १४८ ॥

तिरोऽन्तर्धौ ॥ १. १. १४९ ॥

कृञा वा ॥ १. १. १५० ॥

उपाजेऽन्वाजे सामर्थ्याधाने ॥ १. १. १५१ ॥

साक्षान्मिथ्या चिन्तां[10] भद्रा रोचनामास्थाद्धा[11] प्राजर्या[12] प्राजरुहा बीजर्या बविज-रुहा संसर्या चर्चर्यर्थे[13] ॥ १. १. १५२ ॥

१. A. चिद्धा...श्च.
२. A omits री.
३. A omits वेताली.
४. B. सक.
५. B. शकलामस्म.
६. A omits समसमसा.
७. A omits श्रौषट्.
८. A. प्रति.
९. A adds वा.
१०. B omits चिन्ता.
११. A and B मास्माद्धा.
१२. A. प्रजर्या.
१३. A. शर्च्यर्थ.

अर्थेऽग्नौ[1]वंशे विकंपने[2] विहसने प्रेतपने शीतं लवणमुष्णमुदकमार्द्रं[4] प्रादुरावि[3]नमसश्च ॥ १. १. १५३ ॥

अनत्याधान उरसि मनसि मध्येपदे निवचने ॥ १. १. १५४ ॥

नित्यं हस्ते पाणावुपयमने ॥ १. १. १५५ ॥

प्राध्वं बन्धनानुकूल्ये ॥ १. १. १५६ ॥

जीविकोपनिषदावौपम्ये ॥ १. १ १५७ ॥

ते प्राग्धातोः ॥ १. १. १५८ ॥

कर्मप्रवचनीयाः ॥ १. १. १५९ ॥

अनुर्हेतुलक्षणे ॥ १. १. १६० ॥

सहार्थे ॥ १. १. १६१ ॥

हीने ॥ १. १. १६२ ॥

उपोऽधिके च ॥ १. १. १६३ ॥

अपपरी वर्जने ॥ १. १. १६४ ॥

आङ् मर्यादाभिविध्योः ॥ १. १. १६५ ॥

लक्षणेत्थंभूताख्यानभागवीप्सासुप्रतिपर्यनवः ॥ १. १. १६६ ॥

अभिरभागे ॥ १. १. १६७ ॥

प्रतिः प्रतिनिधिप्रतिदानयोः ॥ १. १. १६८ ॥

अधिपरी अनर्थकौ ॥ १. १. १६९ ॥

सुः पूजायाम् ॥ १. १. १७० ॥

अतिरतिक्रमणे च ॥ १ १. १७१ ॥

अपिः पदार्थसंभावनान्ववसर्गगर्हासमुच्चयेषु ॥ १. १. १७२ ॥

अधिरीश्वरे ॥ १. १. १७३ ॥

कृञावा ॥ १. १. १७४ ॥

निपातोऽव्ययम् ॥ १. १. १७५ ॥

स्वरन्तःसनुतःपुनःप्रातःसायम्नक्तमस्तंवस्तोर्दिवादोषाह्यःश्वः कंशंयोर्मयश्चनोऽम्नोविहायसारोदस्यौर्भूर्भुवस्वस्तयः ॥ १. १. १७६ ॥

१. A omits अग्नौ.
२. A. प्रकम्पने.
३. B omits उष्णं.
४. A omits आर्द्रं.

समयानिकषान्तराबहिस्सांप्रातमद्धास्वस्त्यमिद्धामुधामृषावृथामिथ्यामियोमिथु - मिथुनमनिशंमुहुरभीक्ष्णंमङ्क्षुझटित्युषैनींचैरवश्यंसामिसाचयः ॥ १. १. १७७ ॥

विष्वगन्वगानुषक्ताजगद्राकूस्राशृधक्पृथग्धिग्धिगरुग्ज्योङ्मनाक्छनैरीषज्जोषंत्तू - ष्णींकामंनिकामंप्रकाममाराद्दरंवैरंपरंचिरंतरसः ॥ १. १. १७८ ॥

नमस्स्वयंभूयःप्रायःप्रबाहुकमार्यहेलंक्वलंबलवदतीवसुष्ठुदुष्ठुतेसपदिसाक्षात् - सनात्सनाशुसहसायुगपदुंपाशुपुरतःपुरस्तात्पुरसः ॥ १. १. १७९ ॥

संश्चत्कुविदाविःप्रादुरादयश्च ॥ १. १. १८० ॥

कृन्मेजन्तः ॥ १. १. १८१ ॥

क्त्वातोऽसुन्कसुनः ॥ १. १. १८२ ॥

तद्धितस्तसादिः प्राग्धणः ॥ १. १. १८३ ॥

अस्तात्यादिः प्राक्प्राशपः ॥ १. १. १८४ ॥

ख्यादिः प्राक्समासान्तेभ्यः ॥ १. १. १८५ ॥

कृत्वोऽर्थः ॥ १. १. १८६ ॥

तसिवतीनानाञ्शासिजाममंः ॥ १. १. १८७ ॥

लुङ्मुखस्वरयोरव्ययीभावः ॥ १. १. १८८ ॥

घटादयः आत्मनेपदिनष्षितः ॥ १. १. १८९ ॥

सर्वे मितः ॥ १. १. १९० ॥

जनीजृष्क्नुंस्नञोऽमन्ताश्च ॥ १. १. १९१ ॥

दलिबलिस्खलिरणिध्वनिक्षपित्रपयश्च ॥ १. १. १९२ ॥

स्मृ आध्याने ॥ १. १. १९३ ॥

द्द भये ॥ १. १. १९४ ॥

नृं नये ॥ १. १. १९५ ॥

१. B. परंपरं
२. A. ह्रक.
३. A. ह्लक्कं
४. B. प्रदु-
५. A. प्रागणः
६. A. तासमः
७. A omits क्नु
८. A. मयाश्वा.
९. A omits दलि
१०. B omits this sūtra.

श्रा पाके ॥ १. १. १९६ ॥
मारणतोषणनिशामनेषु ङ्ना ॥ १. १. १९७ ॥
कम्पने चलिः ॥ १. १. १९८ ॥
ऊर्जने छदिः ॥ १. १. १९९ ॥
जिह्वोन्मथने लडिः ॥ १. १. २०० ॥
हर्षग्लपनयोर्मदिः[1] ॥ १. १. २०१ ॥
ज्वलह्वलनमोऽनुपसर्गा वा ॥ १. १. २०२ ॥
ग्लस्नावनवमश्च[2] ॥ १. १. २०३ ॥
नकम्यमिचमः ॥ १. १. २०४ ॥
शम्ब दर्शने ॥ १. १. २०५ ॥
यम्वपरिवेषणे ॥ १. १. २०६ ॥
स्वदिरवपरिभ्यां च ॥ १. १. २०७ ॥
फण गतौ ॥ १. १. २०८ ॥
धातोस्तिङ्शित् सार्वधातुकम् ॥ १. १. २०९ ॥
आर्धधातुकं शेषः ॥ १. १. २१० ॥
संल्लिटौ च ॥ १. १. २११ ॥
लिङाशिषि[3] ॥ १. १. २१२ ॥

इति श्रीसरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
प्रथमस्याध्यायस्य प्रथमः पादः
समाप्तः.

---

१. A. मुदिः
२. B. वनु.
३. A. लिङ आशिषि.

श्रीः

अथ द्वितीयः पादः

आदिरिताल्येन समध्यः ॥ १. २. १ ॥
उतासवर्गः ॥ १. २. २ ॥
तात्तत्कालः ॥ १. २. ३ ॥
अविधीयमानोऽणू ससवर्णः ॥ १. २. ४ ॥
दोऽपः ॥ १. २. ५ ॥
अनेशचिह्नमित् ॥ १. २. ६ ॥
अजुपदेशे ॥ १. २. ७ ॥
हलन्त्यम् ॥ १. २. ८ ॥
किमिटोरतः ॥ १. २. ९ ॥
अविभक्तिश्चास्तसादौ तु स्याः ॥ १ २. १० ॥
धातोरिर् ॥ १. २. ११ ॥
आदिञिटुडवः ॥ १. २. १२ ॥
षः प्रत्ययस्य ॥ १. २. १३ ॥
चुट्टू ॥ १. २. १४ ॥
लशकतद्धिते ॥ १. २. १५ ॥
न चुञ्चुचणचरजाहटीटषङ्कवकाम्येषु ॥ १. २. १६ ॥
उभयथोर्णादिषु ॥ १. २. १७ ॥
स्वं रूपं शब्दस्याशब्दसंज्ञा ॥ १. २ १८ ॥

१. B. तात्वत्-
२. A. मानो सवर्णः.
३. A. अनश-
४. A. कः
५. B. भक्त-
६. A. स्मा
७. A. आदिः

येन विधिस्तदन्तस्य ॥ १. २. १९ ॥
सुसर्वार्धदिक्शब्देभ्यो जनपदस्य ॥ १. २. २० ॥
ऋतो वृद्धिमद्विधावयवेभ्यः ॥ १. २. २१ ॥
प्रकृत्यधिकारे महदादिभिः ॥ १. २. २२ ॥
पदाधिकारेऽहन्नादिभिः ॥ १. २. २३ ॥
प्रत्ययग्रहणे यस्मात्स विहितस्तदादेरपञ्चम्याः ॥ १. २. २४ ॥
कृद्ग्रहणे गतिकारकपूर्वस्यापि ॥ १. २. २५ ॥
न प्रातिपदिकेन ॥ १. २. २६ ॥
यस्मिन्विधिस्तदादावल्ग्रहणे ॥ १. २. २७ ॥
सप्तम्या निर्दिष्टे पूर्वस्य ॥ १. २. २८ ॥
पञ्चम्या परस्य ॥ १. २. २९ ॥
षष्ठ्यान्तस्य ॥ १. २. ३० ॥
ङित् ॥ १. २. ३१ ॥
अन्त्याभावेऽन्त्यसदेशस्य ॥ १. २. ३२ ॥
परस्यादेः ॥ १. २. ३३ ॥
शिदनेकाल् सर्वस्य ॥ १. २. ३४ ॥
टकितावाद्यन्तौ ॥ १. २. ३५ ॥
मिदचोऽन्त्यात्परः ॥ १. २. ३६ ॥
ऋकोऽणोरलौ ॥ १. २. ३७ ॥
निर्दिश्यमानस्यादेशाः ॥ १. २. ३८ ॥
स्थानेऽन्तरतमः ॥ १. २. ३९ ॥
एक इग्घस्यादेशे ॥ १. २. ४० ॥
इको गुणवृद्धी ॥ १. २. ४१ ॥
अचो ह्रस्वदीर्घप्लुताः ॥ १. २. ४२ ॥
स्थानिवदादेशोऽनल्विधौ ॥ १. २. ४३ ॥
अचः परस्मिन् पूर्वविधौ ॥ १. २. ४४ ॥

१ A omits this sūtra. २. A omits this sūtra.

न पदान्तद्विर्वचनसवर्णानुस्वारजश्चर्विधिषु ॥ १. २. ४५ ॥

स्वरदीर्घयलोपेषु लोपः ॥ १. २. ४६ ॥

वरक्लिक्लिरवोपधात्वेषु ॥ १. २. ४७ ॥

पूर्वत्रासिद्धेचासंयोगादिलोपलत्वणत्वेषु ॥ १ २. ४८ ॥

आदिष्टादचः पूर्वस्य ॥ १. २. ४९ ॥

द्विर्वचनेऽचि ॥ १. २. ५० ॥

णिच्यनित्[3] ॥ १. २. ५१ ॥

आद्यन्तवदेकस्मिन् ॥ १. २. ५२ ॥

प्रकृतिवदनुकरणम्[4] ॥ १. २. ५३ ॥

एकदेशविकृतमनन्यवत् ॥ १. २. ५४ ॥

भूतपूर्वकत्वात्तद्वदुपचारः ॥ १. २. ५५ ॥

भाविनि भूतवदुपचारः ॥ १. २. ५६ ॥

अवयवेऽप्यवयविवदुपचारः ॥ १. २. ५७ ॥

प्रत्ययलोपे प्रत्ययलक्षणम् ॥ १. २. ५८ ॥

नलुमता प्रकृतेः ॥ १. २. ५९ ॥

णियकोः ॥ १. २. ६० ॥

उत्तरपदत्वे चापदादिविधौ ॥ १. २. ६१ ॥

यथासंख्यमनुदेशः समानम् ॥ १. २. ६२ ॥

विवक्षातः कारकाणि ॥ १. २. ६३ ॥

सूत्रे लिङ्गवचनाद्यप्रामाण्यमविवक्षातः ॥ १. २. ६४ ॥

उपेक्षातोऽधिकारः ॥ १. २. ६५ ॥

एकयोगनिर्दिष्टानां सह वा प्रवृत्तिः सह वा निवृत्तिः ॥ १. २. ६६ ॥

एकयोगनिर्दिष्टानामप्येकदेशोऽनुवर्तते ॥ १. २. ६७ ॥

चानुकृष्टमुत्तरत्र नानुवर्तते ॥ १. २. ६८ ॥

क्वचिदनुवर्तते ॥ १. २. ६९ ॥

अनन्तरस्यविधिः प्रतिषेधो वा भवति[6] ॥ १. २. ७० ॥

१, २. A omits these sūtras.

३. A. चि नित्.

४. B. बदुपकरणम्

५. B. सहसा

६. A omits भवति.

विशेषातिदिष्टः प्रकृतं न बाधते ॥ १. २. ७१ ॥
अर्थवशाद्विभक्तिविपरिणामः ॥ १. २ ७२ ॥
समर्थः पदविधिः ॥ १. २. ७३ ॥
अर्थवद्ग्रहणे नानर्थकस्य ॥ १. २. ७४ ॥
न घर्णानिनास्नन्ग्रहणेषु ॥ १. २ ७५ ॥
लक्षणप्रतिपदोक्तयोः प्रतिपदोक्तस्यैव ग्रहणम् ॥ १. २. ७६ ॥
प्रातिपदिकग्रहणे लिङ्गविशिष्टस्यापि ॥ १. २. ७७ ॥
प्रकृतिग्रहणे यङ्लुगन्तस्यापि ॥ १. २. ७८ ॥
नतिबनुबन्धगणैकाचां ग्रहणेषु ॥ १. २. ७९ ॥
आगमास्तद्गुणीभूतास्तद्ग्रहणेन गृह्यन्ते ॥ १. २. ८० ॥
तन्मध्यपतितः तद्ग्रहणेन गृह्यते ॥ १. २. ८१ ॥
सन्निपातलक्षणो विधिरनिमित्तं तद्विघातस्य ॥ १. २. ८२ ॥
न वर्णाश्रयप्रत्ययात्वपुगत्वेद्धस्वत्वानिवर्णविचालपुग्घस्वटाबाल्लोपसंबुद्धिलोपा-
नाम् ॥ १ २. ८३ ॥
मतुवृविभक्त्युदात्तत्वं पूर्वनिघातस्य ॥ १. २. ८४ ॥
असिद्धं बहिरङ्गमन्तरङ्गे ॥ १. २. ८५ ॥
नाजानन्तर्ये ॥ १. २. ८६ ॥
गौणमुख्ययोः मुख्ये कार्यसंप्रत्ययः ॥ १ २. ८७ ॥
प्रसिद्धे सहचरिते च ॥ १. २. ८८ ॥
कृत्रिमाकृत्रिमयोः कृत्रिमे ॥ २. २ ८९ ॥
क्वचिदुभयगतिः ॥ १. २. ९० ॥
सिद्धे सत्यारम्भो नियमार्थः ॥ १. २ ९१ ॥
धातोः स्वरूपग्रहणे तत्प्रत्यये कार्यविज्ञानम् ॥ १. २. ९२ ॥
नञ्युक्तस्य तत्सदृशे ॥ १. २. ९३ ॥
उक्तार्थानामप्रयोगः ॥ १ २. ९४ ॥
निमित्ताभावे नैमित्तिकस्याप्यभावः ॥ १. २. ९५ ॥

१. A omits this sūtra.
२. A. जुग्-
३. A. आगमाय.
४. A omits this sūtra.
५. A omits पूर्व.
६. A. नञ्-

सन्नियोगशिष्टानामेकापाये ऽन्यतरस्याप्यपायः ॥ १ २. ९६ ॥
नान्वाचीर्यमाननिवृतौ[1][2] प्रधानस्य ॥ १. २. ९७ ॥
निरनुबन्धकग्रहणे न सानुबन्धकस्य ॥ १. २. ९८ ॥
एकानुबन्धकग्रहणे न द्व्यनुबन्धकस्य ॥ १. २. ९९ ॥
नानुबन्धकृतान्यसारूप्याने[3]कत्वानेकाल्त्वानि ॥ १. २. १०० ॥
समासान्तागमसंज्ञाङ्गापकग्रहणनिर्दिष्टान्यनित्यानि ॥ १. २. १०१ ॥
उत्सर्गापवादयोरपवादो विधिर्बलवान् ॥ १. २. १०२ ॥
[4]अपवादविषये क्वचिदुत्सर्गस्यापि समावेशः ॥ १. २. १०३ ॥
पुरस्तादपवादा अनन्तरान्विधीन् बाधन्ते ॥ १. २ १०४ ॥
मध्येऽपवादाः पूर्वान् ॥ १. २. १०५ ॥
[5]कृद्वासरूपोऽस्त्रियाम् ॥ १. २. १०६ ॥
यं विधिं प्रत्युपदेशोऽनर्थकः स विधिर्बाध्यते यस्य तु विधेर्निमित्तमेवनासौ बाध्यते ॥ १. २. १०७ ॥
येन नाप्राप्ते यो विधिरारभ्यते स तस्य बाधकः ॥ १. २. १०८ ॥
बलवन्नित्यमनित्यात् ॥ १. २. १०९ ॥
अन्तरङ्गं बहिरङ्गात्[5] ॥ १. २. ११० ॥
निरवकाशः[6] सावकाशात् ॥ १. २. १११ ॥
वार्णात् प्राकृतम् ॥ १. २. ११२ ॥
संप्रसारणं संप्रसारणाश्रयं च ॥ १. २. ११३ ॥
उपपदविभक्तेः कारकविभक्तिः ॥ १. २. ११४ ॥
लुगन्तरेभ्यः ॥ १. २. ११५ ॥
सर्वेभ्यो लोपः ॥ ११६ ॥
लोपादजादेशः ॥ १. २. ११७ ॥
आदेशादागमः ॥ १. २. ११८ ॥
आगमात् सर्वादेशः ॥ १. २. ११९ ॥

१. B. र्चीयान-
२. A. निमित्तौ.
३. B. This is written as part of the commentary.
४. B. कृद्भास
A कृत्वास.
५. B. रङ्गम्.
६. B. शं

विप्रतिषेधे परं कार्यम् ॥ १. २. १२० ॥
सकृद्गतौ विप्रतिषेधे यद्बाधितं तद्बाधितमेव ॥ १. २. १२१ ॥
पुनः प्रसङ्गविज्ञानात्सिद्धम् ॥ १. २. १२२ ॥
क्वचित्पूर्वम् ॥ १. २. १२३ ॥
नानिष्टार्था शास्त्रप्रवृत्तिः ॥ १. २. १२४ ॥
प्रकृतिवृत्ते पुनर्वृत्तावविधिः निष्ठितस्य ॥ १. २. १२५ ॥
यावत्संभवस्तावद्विधिः ॥ १. २. १२६ ॥
पर्जन्यवल्लक्षणप्रवृत्तिः ॥ १. २. १२७ ॥
अकृतकारि खल्वपि शास्त्रम् ॥ १. २. १२८ ॥
कार्यकालं संज्ञापरिभाषम् ॥ १. २. १२९ ॥
यथोद्देशं संज्ञापरिभाषं प्रवर्तते ॥ १. २. १३० ॥
प्रत्येकं वाक्यपरिसमाप्तिः ॥ १. २. १३१ ॥
समुदाये वाक्यपरिसमाप्तिः ॥ १. २. १३२ ॥
व्याख्यानतो विशेषप्रतिपत्तिः ॥ १. २. १३३ ॥
अभिधानलक्षणाः कृत्तद्धितसमासाः ॥ १. २. १३४ ॥
प्रत्ययः परः ॥ १. २. १३५ ॥

इति श्रीसरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
प्रथमस्याध्यायस्य द्वितीयः पादः
समाप्तः

१,२. A adds क्वचिद्भवति.
३. A. षा च.
४. A omits this sūtra
५. B omits परि-

अथ तृतीयः पादः

तिजः क्षमायां सन् ॥ १. ३. १ ॥

कितः संशयप्रतीकारयोः ॥ १. ३. २ ॥

गुपो गर्ह्यायाम् ॥ १. ३. ३ ॥

धेरे दीर्घश्च ॥ १. ३. ४ ॥

मानो विचारणायाम् ॥ १. ३. ५ ॥

शान्दानोर्वा ॥ १. ३. ६ ॥

तुमर्हादिच्छायाम् ॥ १. ३. ७ ॥

आशङ्कायां च ॥ १. ३. ८ ॥

नेच्छासनः ॥ १. ३. ९ ॥

सुपः कर्मणः काम्यच् ॥ १. ३. १० ॥

अनव्ययादमः क्यङ्वा ॥ १. ३. ११ ॥

अधिकरणाच्चोपमानादाचारे ॥ १. ३. १२ ॥

कर्तुर्विप् ॥ १. ३. १३ ॥

गल्भक्लीबह्रोडेभ्यो ङित् ॥ १. ३. १४ ॥

क्यङ् ॥ १. ३. १५ ॥

च्व्यर्थे भृशोत्सुकशीघ्रचपलपण्डिताण्डरकण्डरमेधाशुचिनीलहरितफेनमन्दमन्द्रेभ्यः ॥ १. ३. १६ ॥

संश्चतृपद्रेहद्वेहद्वर्चसोजसां लोपश्च ॥ १. ३. १७ ॥

उदभिदुस्सुभ्यो मनसः ॥ १. ३. १८ ॥

डाज्लोहितजिह्मश्यामधूमचर्महर्षगर्वनेर्मसुखदुःखमूर्च्छानिद्राकृपाकरुणादिभ्यः क्यष् ॥ १. ३. १९ ॥

१. A. शान्दोनीर्वा.

२. A. त्सुख

३. A. मद्रभद्रेभ्यः.

४. A. द्रोह.

५. B omits नर्म. The commentary too omits नर्म.

तस्मै क्रामति कष्टकक्षसत्रगहनेभ्यः कलकचिकीर्षायां क्यङ् ॥ १. ३. २० ॥

तं वर्तयति रोमन्थाद्धनुचलने ॥ १. ३. २१ ॥

बाष्पोष्मफेनेभ्य उद्वमने ॥ १ ३. २२ ॥

सुखदुःखतृप्रकृच्छ्राश्रालीककरुणकृपणसोढप्रतीपेभ्योऽनुभवे ॥ १ ३. २३ ॥

शब्दवैरकलहाभ्रकण्वमेघाटाट्टाशीकासोटाकोटापोटाप्लुष्टाटाटासुदिनदुर्दिननी - हारेभ्यः करणे[2] ॥ १. ३. २४ ॥

तपसः क्यच् ॥ १. ३. २५ ॥

नमसः[3] पूजायाम् ॥ १. ३. २६ ॥

परिवसः परिचर्यायाम् ॥ १. ३. २७ ॥

चित्रङ आश्चर्ये ॥ १. ३. २८ ॥

कण्ड्वादिभ्यो यक् ॥ १. ३. २९ ॥

कण्ड्वादिभ्यः सुवल्गुमन्तुमहीङ्हणीङ्वेङ्लेलाङ्वेङ्लाटूलेटूलोटूउरःरुषिरस्तिरोदुवस्-वैचसियसुषसिरज्भिषज्भिषण्भ्यो यक् ॥ १. ३. २९ ॥

एलावेलाकेलाखेलामेधामगधेरधेषुधकुषुभसुखदुःखगद्गदागतरणचरणचुरणो - रणतुरणभुरणतन्तसम्पपसाररसमरसपरेभ्यश्च ॥ १. ३. ३० ॥

धातोर्हलादेरेकाचः कियासमभिहारे यङ् ॥ १. ३ ३१ ॥

लुग्बहुलम् ॥ १. ३. ३२ ॥

अट्यर्तिसूत्रिमूत्रिसूच्यशूर्णुभ्यः ॥ १. ३. ३३ ॥

कौटिल्य एव गत्यर्थेभ्यः ॥ १. ३. ३४ ॥

लुपसदचरजपजभदहदशगृभ्यो भावगर्हायाम् ॥ १ ३. ३५ ॥

न शुभरुचगृणातिभ्यः ॥ १. ३. ३६ ॥

चुरादिभ्यो णिच् ॥ १. ३. ३७ ॥

सुपो धात्वर्थे बहुलमिष्टवच्च ॥ १. ३. ३८ ॥

मुण्डमिश्रश्लक्ष्णलवणलघुपटुप्रभृतीनि करोति ॥ १. ३. ३९ ॥

१. B. पुष्पा

२. B omits करणे.

३. A. मनसः

४. A omits ले

५. A omits वचसि.

६. A omits कुषुभ

७. A. गल्भ.

८. B omits चुरण. The commentary too omits it.

९. A. तन्तपसंपसारस.

१०. A. मूर्तिसूच्यशूर्णे

११. B. गृणादिभ्यः

स्थूलादीनामाचष्टे च ॥ १. ३. ४० ॥

सत्यार्थवेदानामापुक् च ॥ १. ३. ४१ ॥

श्वेताश्वातरगालोडिताह्वरकाणामश्वतरेतकलोपश्च ॥ १. ३. ४२ ॥

कृतत्वचवर्णान् गृह्णाति ॥ १. ३. ४३ ॥

हलिकल्योरश्च ॥ १. ३. ४४ ॥

व्रताद्भोजने तन्निवृत्तौ च ॥ १. ३. ४५ ॥

रूपान्निध्याने ॥ १. ३. ४६ ॥

पाशाद्विमोचने संयमने च ॥ १. ३. ४७ ॥

तूस्ताद्विहनने ॥ १. ३. ४८ ॥

लोम्नोऽनुमार्जने ॥ १. ३. ४९ ॥

वस्त्रात्समाच्छादने परिधाने च ॥ १. ३. ५० ॥

तेनातिक्रामति ॥ १. ३. ५१ ॥

सेनावीणावर्मचूर्णतूलश्लोकवासोवासिभ्योऽभियानो पगानसन्नहनावध्वंसनाव - कोषणोपस्तवनोन्मोचनपरिच्छेदनेषु ॥ १. ३. ५२ ॥

अङ्गात्तन्निरस्यति ङित् ॥ १. ३. ५३ ॥

पुच्छादुदसने व्यसने पर्यसने च ॥ १. ३. ५४ ॥

भाण्डात्समाचयने ॥ १. ३. ५५ ॥

चीवरादर्जने परिधाने च ॥ १. ३. ५६ ॥

धातोर्हेतुर्व्यापारे ॥ १. ३. ५७ ॥

आख्यानात् कृतस्तदाचष्ट इति कुल्लुक्प्रकृतिप्रत्यापत्तिः प्रकृतिवच्च कारकम् ॥ १. ३. ५८ ॥

क्रियान्वाख्यानाच्च ॥ १. ३. ५९ ॥

नाख्यानात् ॥ १. ३. ६० ॥

हृ[2]र्यर्थार्यां च प्रवृत्तौ ॥ १. ३. ६१ ॥

आङ्लोपश्च कालात्यन्तसंयोगे मर्यादायाम् ॥ १. ३. ६२ ॥

चित्रीकरणे प्रापि ॥ १. ३. ६३ ॥

नक्षत्रयोगे क्रि[3] ॥ १. ३. ६४ ॥

गुपू[4]धूपविच्छपणिपनिभ्य आयो वा ॥ १. ३. ६५ ॥

१. B. दजनि
२. A. हर्या-
३. A. क्रि.
४. B. धूप.

ऋतेरीयङ् ॥ १. ३. ६६ ॥
कर्मेर्णिङ् ॥ १. ३. ६७ ॥
नित्यं शित्यादयः ॥ १. ३. ६८ ॥
अनेकाचो लिट आङ्कृभ्वस्तीनां च लिट्यनुप्रयोगः ॥ १. ३. ६९ ॥
इजादेर्गुरुमतोऽनृच्छ्यूर्णोः ॥ १. ३. ७० ॥
दयायास्कासूभ्यश्च ॥ १. ३ ७१ ॥
जाग्रषो वा ॥ १. ३. ७२ ॥
भीह्रीभृहुवां श्लुश्च ॥ १. ३. ७३ ॥
विदेः किच्च ॥ १. ३. ७४ ॥
लोटः कृञश्च लोट्यनुप्रयोगः ॥ १. ३. ७५ ॥
स्यतासी लृलुटोः ॥ १. ३. ७६ ॥
लुङि सिच् ॥ १. ३. ७७ ॥
स्पृशिमृशिकृषितृपिदंपिभ्यो वा ॥ १. ३. ७८ ॥
दधागातिपिबतिस्थाभूभ्यः परस्मैपदे लुक् ॥ १. ३. ७९ ॥
शाच्छासाह्वाधेट्टभ्यो वा ॥ १. ३. ८० ॥
तनादिभ्यस्तथासोः ॥ १. ३. ८१ ॥
शल इगुपधादृदशोऽनिटः क्सः ॥ १. ३. ८२ ॥
श्लिषः ॥ १. ३. ८३ ॥
नासत्वाश्लेषे ॥ १. ३. ८४ ॥
णिश्रिद्रुस्रुकमिभ्यः कर्तरि चङ् ॥ १. ३. ८५ ॥
धेट्ष्विभ्यां वा ॥ १. ३. ८६ ॥
शाससुख्यावचिभ्योऽङ् ॥ १. ३. ८७ ॥
ऋसृभ्यां वा ॥ १. ३. ८८ ॥
लिपिसिचिह्नशतिभ्यः ॥ १. ३ ८९ ॥
आत्मनेपदे वा ॥ १. ३. ९० ॥
लृदिद्युतादिपुष्यत्यादिभ्यः परस्मैपदे ॥ १. ३. ९१ ॥

१. A has अनेकादायायासू कासूभ्यश्च in the place of sūtras 69, 70 and 71.
२. B. विदः
३. B. सूपिभ्यो
४. A. घाता

हरिज्भृस्तम्भुम्रुचुम्लुचुम्लुचुग्लुचुग्लुञ्चुभ्यो वा ॥ १. ३. ९२ ॥

पदस्तेचिण् तलुक् च ॥ १. ३. ९३ ॥

सृजश्श्रद्धावति ॥ १. ३. ९४ ॥

दीपजनबुधपूरितायिप्यायिभ्यो वा ॥ १. ३. ९५ ॥

अचः कर्मकर्तरि ॥ १. ३. ९६ ॥

दुहश्च ॥ १. ३. ९७ ॥

शेषेभ्यो नित्यम् ॥ १. ३. ९८ ॥

न कर्मयोगे ॥ १. ३. ९९ ॥

रुधश्च ॥ १. ३. १०० ॥

भावकर्मणोः ॥ १. ३. १०१ ॥

नानोस्तपः ॥ १. ३. १०२ ॥

सार्वधातुके यक् ॥ १. ३. १०३ ॥

कर्मकर्तरि च ॥ १. ३. १०४ ॥

न दुहः ॥ १. ३. १०५ ॥

णिश्रिद्रुस्रुभ्यः कर्तरि चङ् ॥ १. ३. १०६ ॥

आत्मनेपदाकर्मकभूषाकर्माकिरादिश्रन्थग्रन्थसन्स्नुनमिभ्यश्चिण् च ॥ १. ३. १०६ ॥

तपस्तपःकर्मकात् ॥ १. ३. १०७ ॥

कर्तरि शप् ॥ १. ३. १०८ ॥

अदादिभ्यो लुक् ॥ १. ३. १०९ ॥

जुहोत्यादिभ्यः श्लुः ॥ १. ३. ११० ॥

दिवादिभ्यः श्यन् ॥ १. ३. १११ ॥

सृजः श्राद्धे ॥ १. ३. ११२ ॥

भ्राशम्लाशभ्रमुक्रमुक्लमुत्रसित्रुटिलषिभ्यो वा ॥ १. ३. ११३ ॥

यसोऽनुसर्गात् ॥ १. ३. ११४ ॥

संयसश्च ॥ १. ३. ११५ ॥

कृषिरजोः कर्मकर्तरि परस्मैपदं च ॥ १. ३. ११६ ॥

तुदादिभ्यः शः ॥ १. ३. ११७ ॥

१. B. हरिज्भृश्वस्तं
२. B omits क्रमु
३. A. लुपिभ्यो
४. A. कृषि.

रुधादिभ्यः श्नंः ॥ १. ३. ११८ ॥

तनादिभ्य उः ॥ १. ३. ११९ ॥

स्वादिभ्यः श्नुः ॥ १. ३. १२० ॥

श्रुकृधिवां शृकृधि च ॥ १. ३. १२१ ॥

अक्षो वा ॥ १. ३. १२२ ॥

तनूकरणे तक्षः ॥ १. ३. १२३ ॥

स्तन्भुस्तुन्भुस्कन्भुस्कुन्भुस्कुभ्यः ॥ १. ३. १२४ ॥

इना वश्चादिभ्यः ॥ १. ३. १२५ ॥

हलोहौ शानच् ॥ १. ३. १२६ ॥

बहुलम् ॥ १. ३. १२७ ॥

भावकर्मणोराण्यतः ॥ १. ३. १२८ ॥

तव्यत्तव्यानीयरः ॥ १. ३. १२९ ॥

वास्तव्यः कर्तरि ॥ १. ३ १३० ॥

प्रवचनीयोपस्थानीयरमणीयादयो वा ॥ १. ३. १३१ ॥

स्नानीयादयः करणे ॥ १. ३. १३२ ॥

दानीयादयः संप्रदाने ॥ १. ३. १३३ ॥

समावर्तनीयादयोऽपादाने ॥ १. ३. १३४ ॥

स्थानीयादयोऽधिकरणे ॥ १. ३. १३५ ॥

केलिमर् कर्मकर्तरि ॥ १. ३. १३६ ॥

अचो यत् ॥ १ ३. १३७ ॥

भव्यगेयजन्यरम्याः कर्तरि वा ॥ १. ३. १३८ ॥

स्येयोऽधिकरणे ॥ १. ३. १३९ ॥

पोरदुपधात् ॥ १. ३. १४० ॥

शकितकिचेतियतिशासिसहिवधियजिभजिभ्यः ॥ १. ३. १४१ ॥

गदमदयमिभ्योऽनुपसर्गे ॥ १. ३. १४२ ॥

१. B. रुधादीनां भम्

२. B adds च.

३. A. तस्यकृतल्या-

४. B. दानीयः

५. B. चकि

चरेराङि चागुरौ ॥ १. ३. १४३ ॥

अवद्यपण्यवर्यागर्ह्यविक्रेया निरोधेषु ॥ १. ३. १४४ ॥

वह्यं करणम् ॥ १. ३. १४५ ॥

अर्यः स्वामिवैश्ययोः ॥ १. ३. १४६ ॥

उपसर्या काल्याप्रजने ॥ १. ३. १४७ ॥

कर्तर्यजर्यं सङ्गते ॥ १. ३. १४८ ॥

वदस्सुपि क्यप् च ॥ १. ३. १४९ ॥

मृषोद्यम् ॥ १. ३. १५० ॥

भुवः ॥ १. ३. १५१ ॥

भावे हनस्त च ॥ १. ३. १५२ ॥

इण्स्तुशासुवृञ्वृदजुषिभ्यः ॥ १. ३. १५३ ॥

ऋदुपधाच्चानृत्रि क्लृपि वृतेः ॥ १. ३. १५४ ॥

खनेरी च ॥ १. ३. १५५ ॥

भृञोऽसंज्ञायाम् ॥ १. ३. १५६ ॥

सामि वा ॥ १. ३. १५७ ॥

कृवृषिमजिशंसिदुहिगुहिभ्यः ॥ १. ३. १५८ ॥

कृष्टपच्याः कर्मकर्तरि ॥ १. ३. १५९ ॥

रुच्याव्यथ्यौ कर्तरि ॥ १. ३. १६० ॥

राजसूयसूर्यौ यज्ञदेवतयोः ॥ १. ३. १६१ ॥

भिद्योद्ध्यौ नदे ॥ १. ३. १६२ ॥

तिष्यपुष्यसिध्या नक्षत्रे ॥ १. ३. १६३ ॥

युग्यं च पत्रे ॥ १. ३. १६४ ॥

आज्यं घृते ॥ १. ३. १६५ ॥

कुप्यं धने ॥ १. ३. १६६ ॥

जयतेः हलौ ॥ १. ३. १६७ ॥

वौनीपूङ्भ्यां कल्कमुञ्जयोः ॥ १. ३. १६८ ॥

१. A. तृचोः
२. A. राजस्यौ
३. A. दने
४. A पुंभ्यां

पदास्वैरिपश्यबाह्यासु ग्रहः ॥ १. ३. १६९ ॥

ऋहलोर्ण्यत् ॥ १. ३. १७० ॥

पाणौ सृजः ॥ १. ३. १७१ ॥

समवपूर्वाच्च ॥ १. ३. १७२ ॥

ओरावश्यके ॥ १. ३. १७३ ॥

आसुयुवपिरपिलपित्रपिचम्यानामिदभिभ्यः ॥ १. ३. १७४ ॥

अमावसोऽधिकरणे णिद्वा ॥ १. ३. १७५ ॥

आङि ल्रुपतिभ्यां कर्तरि च ॥ १. ३. १७६ ॥

प्रणाय्योऽसंमतनिष्कामयोः ॥ १. ३. १७७ ॥

पाय्यधाय्ये मानसामिधेन्योः ॥ १. ३. १७८ ॥

याज्यादानार्च्यं ॥ १. ३. १७९ ॥

सान्नाय्यनिकाय्यौ हविर्निवासयोः ॥ १. ३. १८० ॥

क्रतौ कुण्डपाय्यसञ्चाय्यौ ॥ १. ३. १८१ ॥

अग्नावानाय्यपरिचाय्योपचाय्या समूह्याः ॥ १. ३. १८२ ॥

चित्याग्निचित्ये च ॥ १. ३. १८३ ॥

कृत्याः प्रैषातिसर्गप्राप्तकालेषु ॥ १. ३. १८४ ॥

ऊर्ध्वमौहूर्तिकेषु च ॥ १. ३. १८५ ॥

आवश्यकाधमर्ण्यार्हशक्तिषु च ॥ १. ३. १८६ ॥

कर्तरि ण्वुल्तृजचश्च ॥ १. ३. १८७ ॥

गलेचोपकपादहारकादयः कर्मणि ॥ १. ३ १८८ ॥

अर्हणे[2] तृच् ॥ १. ३. १८९ ॥

पचपतवदवशप्रेण[3]रण[4]क्षमभृवृञ्गुपिस्तृपि[5] नृतिदशिमिषिमिधिमिहिदिहिरुहिव-
हादिभ्योऽच् ॥ १. ३. १९० ॥

नदभषघ्लुग्लृतृसूदिदिविसिविचरिचारि[6]चिलिगाहिभ्यष्टित् ॥ १. ३. १९१ ॥

ब्रुवः शित् ॥ १. ३. १९२ ॥

१. A. दानाच्चिः
२. A. अर्हतु च.
३. A. व्रण
४. B. रक्ष
५. A adds सजि.
६. A. ट्रस्त.
७. A. चधि.
८. A omits this sūtra.

नन्दिवाशिमदिनर्दिसाधिशोभिवर्धिभीषिभूषिदूषिसहिहृषिजल्पिभ्यो ल्युः ॥ १. ३. १९३ ॥

रमिरुचिकृतिकुपितृदिदहियुपूभ्यः संज्ञायाम् ॥ १. ३. १९४ ॥

लुवो नो णश्च ॥ १. ३. १९५ ॥

समिकन्दिकृषिहृषिभ्यः ॥ १. ३. १९६ ॥

कर्मणि दम्यर्दिनाशिसूदिभ्यः ॥ १. ३. १९७ ॥

ग्रहिस्यापराधीमन्त्रिसंमर्दिभ्यो णिनिः ॥ १. ३. १९८ ॥

उपावयोरुधः ॥ १. ३. १९९ ॥

उदिहासिदसिसहिभ्यः ॥ १. ३. २०० ॥

श्रुशाविशिवसिवपिरक्षिभ्यो नौ ॥ १. ३. २०१ ॥

याचिव्रजिवदिवसिव्याहृसंव्यहृभ्यो नञि ॥ १. ३. २०२ ॥

अचोऽचित्तवत्कर्तृकात् ॥ १. ३. २०३ ॥

अभौ भुवो भूते ॥ १. ३. २०४ ॥

परिव्योर्गुणश्च वा ॥ १. ३. २०५ ॥

विशयीविषयी च देशे ॥ १. ३. २०६ ॥

इगुपधज्ञाप्रीकृभ्यः कः ॥ १. ३. २०७ ॥

गिरो लश्च ॥ १. ३. २०८ ॥

आतश्चोपसर्गे ॥ १. ३. २०९ ॥

प्रेसारिणो डः ॥ १. ३. २१० ॥

व्याघ्राघ्रे प्राणिनासिकयोः ॥ १. ३. २११ ॥

पाघ्राध्माधेट्दृशिभ्यः शः ॥ १. ३. २१२ ॥

धारिपारिवेद्युदेजिचेतिसातिसाहिविन्दिभ्योऽनुपसर्गेभ्यः ॥ १. ३. २१३ ॥

लिपश्च ॥ १. ३. २१४ ॥

नौ संज्ञायाम् ॥ १. ३. २१५ ॥

गवादिषु विन्देः ॥ १. ३. २१६ ॥

दाञ्[3] धाञो वा ॥ १. ३. २१७ ॥

ज्वलादि[4]नीभूभ्यो णः ॥ १. ३. २१८ ॥

१. B. कन्दि
२. B. संप्र-
३. A. धाञ् अञो वा
४. A. ज्वलादि दुहि

लिहिक्षिलषाद्यधश्वसितनीणं्भ्यः ॥ १. ३. २१९ ॥

दूरेक्षणेफलेषु पचेः कर्मकर्तर्युश्चास्य वा ॥ १. ३. २२० ॥

उपसर्गे इयः ॥ १. ३. २२१ ॥

अवे हृसाभ्याम् ॥ १. ३. २२२ ॥

समाङो स्नुवो वा ॥ १. ३. २२३ ॥

ग्रहँः ॥ १. ३. २२४ ॥

गेहे कँः ॥ १. ३. २२५ ॥

गेस्थथकन् ॥ १. ३. २२६ ॥

ण्युट् चँ ॥ १. ३. २२७ ॥

हाहाङ्भ्यां व्रीहिकालयोः ॥ १. ३. २२८ ॥

रञ्जिनृतिखनिभ्यः शिल्पिनि ष्वुन् ॥ १. ३. २२९ ॥

प्लूङसृभ्यः साधुकारिणि वुन् ॥ १. ३. २३० ॥

आशिषि च ॥ १. ३. २३१ ॥

इति श्रीसरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
प्रथमस्याध्यायस्य तृतीयः पादः
समाप्तः.

---

१. A. व्यधि

२. A. तनिभ्यः

३. A. श्रुवो

४, ५. A omits there two sūtras

६. A. गायतेः कर्तरि थकन्

७. A omits च.

अथ चतुर्थः पादः

कर्मण्यण् ॥ १. ४. १ ॥

ह्रावामश्च ॥ १. ४. २ ॥

शीलिकामिभक्ष्याचरीक्षिक्षमिभ्यो णः ॥ १. ४. ३ ॥

आतोऽनुपसर्गे कः[2] ॥ १. ४. ४. ॥

समः ख्यः[3] ॥ १. ४. ५ ॥

आङो दश्च ॥ १. ४ ६ ॥

प्राज्ञश्च ॥ १. ४. ७ ॥

सुपि स्थापास्नात्राभ्यः ॥ १. ४. ८ ॥

मूलविभुजोर्वीरुहकुमुदमहीध्रोपर्बुधादयः ॥ १. ४. ९ ॥

नखमुचकाकगुहौ हेतुकर्मणोः ॥ १. ४. १० ॥

शोकापनुदतुन्दपरिमृजावानन्दकरालसयोः ॥ १. ४. ११ ॥

हृञोऽज्वयोनुद्यमनयोः ॥ १. ४. १२ ॥

आङस्ताच्छील्ये ॥ १. ४. १३ ॥

अर्हः ॥ १. ४. १४ ॥

स्तम्बकर्णयोरमिजपिभ्यां हस्तिसूचकयोः ॥ १. ४. १५ ॥

घटघटीधनुर्दण्डयष्टिसरुलाङ्गलाङ्कुशशक्तितोमरेषु ग्रहः ॥ १. ४. १६ ॥

सूत्रे च धार्यार्थे[4] ॥ १. ४. १७ ॥

प्रहरणादिष्वदण्डादिषु धृञः ॥ १. ४. १८ ॥

शमिधातोः संज्ञायाम् ॥ १. ४. १९ ॥

किंयत्तद्बहुषु कृञः ॥ १. ४. २० ॥

१. A. शालि

२. A. सर्गात् कः

३. B. समाख्यः

४. A. धाप्यर्थे.

५. A. समि

शीङः पार्श्वादौ करणे ॥ १. ४. २१ ॥

उत्तानादौ कर्तरि ॥ १. ४. २२ ॥

दिग्धसहे च ॥ १. ४. २३ ॥

अधिकरणे ॥ १. ४. २४ ॥

गिरौ डित् ॥ १. ४. २५ ॥

चरेष्टः ॥ १. ४. २६ ॥

भिक्षासेनादायेषु च ॥ १. ४. २७ ॥

पुरोऽग्रतोऽग्रेषु सर्तेः ॥ १. ४. २८ ॥

पूर्वे कर्तरि ॥ १. ४. २९ ॥

कृञो हेतुताच्छील्यानुलोम्येष्वशब्दलोककलहगाथावैरचाटुसूत्रमन्त्रपदेषु ॥ १. ४. ३० ॥

आद्यन्तानन्तकारबाह्वहर्दिवाविभानिशाप्रभाभाश्चित्रकर्तृनान्दीलिपिलिबिबलि-भक्तिक्षेत्रजङ्घाधनुररुःसंख्यादिवसदिनरजनीदोषाक्षपाक्षणदासु च ॥ १.४.३१ ॥

भृतौ कर्मशब्दौ[1] ॥ १. ४. ३२ ॥

स्तम्बशकृतोरिन् व्रीहिवत्सयोः ॥ १. ४. ३३ ॥

हरतेः दृतिनाथयोः पशोः[2] ॥ १. ४. ३४ ॥

फलेमलरजस्सु ग्रहेः १. ४. ३५ ॥

देववातयोरापेः ॥ १. ४. ३६ ॥

आत्मोदरकुक्षिषु भृञः कित् ॥ १. ४. ३७ ॥

एजेः खश् ॥ १. ४. ३८ ॥

शुनीस्तनमुञ्जाकुलास्यपुष्पेषु धेटः ॥ १. ४. ३९ ॥

नासिकानाडीघटीखरीमुष्टिषु च ॥ १. ४. ४० ॥

ध्मः पाणिकरवातेषु च ॥ १. ४. ४१ ॥

उदो रुजिवहिभ्यां कूले ॥ १. ४. ४२ ॥

वहाभ्रयोः लिहः ॥ १. ४. ४३ ॥

परिमाणार्थमितनखेषु पचः ॥ १. ४. ४४ ॥

बहुविध्वरुस्तिलेषु तुदः ॥ १. ४. ४५ ॥

वातशर्धयोरजिजहातिभ्याम् ॥ १. ४. ४६ ॥

१. A. शब्दे. २. A. पशौ

असूर्योग्रयोर्दृशः ॥ १. ४. ४७ ॥

प्रियवशयोर्वदः ॥ १. ४. ४८ ॥

ललाटे तपः ॥ १. ४. ४९ ॥

तापेर्द्विषत्परयोः णिलुक् च ॥ १. ४. ५० ॥

पुरन्दरभगन्दरौ संज्ञायाम् ॥ १. ४. ५१ ॥

इरंमदश्च ॥ १. ४. ५२ ॥

वाचंयमो व्रते ॥ १. ४. ५३ ॥

सर्वे सहः ॥ १. ४. ५४ ॥

कुलाभ्रकरीरेषु च कषः सर्वे[2] ॥ १. ४. ५५ ॥

मेघर्तिभयाभयेषु कृञः खः ॥ १. ४. ५६ ॥

क्षेमप्रियमद्रभद्रेष्वण् च ॥ १. ४. ५७ ॥

आशिते भुवो भावकरणयोः ॥ १. ४. ५८ ॥

भृवृजितृतपिदमिसहिभ्यः संज्ञायाम् ॥ १. ४. ५९ ॥

धारेर्धर्च ॥ १. ४. ६० ॥

सुतमितजनपूर्वहृदयतुरभुजप्लुवेषु गयः ॥ १. ४. ६१ ॥

विहायसो विह च ॥ १. ४. ६२ ॥

तुरादिषु खडू च ॥ १. ४. ६३ ॥

डश्च ॥ १. ४. ६४ ॥

सर्वसर्वत्रात्यन्तानन्तपुरप्रतीपग्रामगुरुतल्पादिषु च ॥ १. ४. ६५ ॥

अग्रादिमध्यान्ताध्वदूरपारागारादिषु तदन्तेषु च ॥ १. ४. ६६ ॥

खगागोरगपतगपन्नगनगापगाशुगादयः संज्ञायाम् ॥ १. ४. ६७ ॥

सुदुरोरधिकरणे ॥ १. ४. ६८ ॥

आशिषि हनः ॥ १. ४. ६९ ॥

अपात्क्लेशतमसोः ॥ १. ४. ७० ॥

दर्पज्वरदोषदुःखादिषु च ॥ १. ४. ७१ ॥

१. B. करीषेषु

२. A omits सर्वे

३. A omits भया

४. A omits मद्र

५. A adds प्रव

६. A. निस्रो देशे

७. A omits this sūtra.

दारावाहोऽणन्त्यस्य च टः संज्ञायाम् ॥ १. ४. ७२ ॥

चारौ वा ॥ १. ४. ७३ ॥

समश्च ॥ १. ४. ७४ ॥

कुमारशीर्षयोः णिनिः ॥ १. ४. ७५ ॥

टग्लक्षणे जायापत्योः ॥ १. ४. ७६ ॥

लक्षणवति च ॥ १. ४. ७७ ॥

अचित्तवति च ॥ १. ४. ७८ ॥

ब्रह्मकृतशत्रुवृत्रादिषु च ॥ १. ४. ७९ ॥

हस्तघ्नस्त्रघ्नशतघ्नीसघ्न्यादयः संज्ञायाम् ॥ १. ४. ८० ॥

गोघ्नः संप्रदाने च ॥ १. ४ ८१ ॥

हस्तिबाहुकवाटेषु शक्तौ[2] ॥ १. ४. ८२ ॥

नगरे चाहस्तिनि ॥ १. ४. ८३ ॥

पाणिघाताडघौ शिल्पिनि ॥ १. ४. ८४ ॥

राजघः ॥ १. ४. ८५ ॥

गायतोऽनुपसर्गात्[3] ॥ १. ४. ८६ ॥

सुराशीध्वोः[4] पिबः ॥ १. ४. ८७ ॥

आढ्यसुभगस्थूलपलितनग्नान्धप्रियतदन्तेष्वक्षिष्वभूततद्भावे भुवः खिष्णुच्-खुकञौ ॥ १. ४. ८८ ॥

कृञः करणे ख्युन् ॥ १. ४. ८९ ॥

स्पृशोऽनुदके क्विन् ॥ १. ४. ९० ॥

अञ्चेरुपसर्गे च ॥ १. ४. ९१ ॥

युजेः केवलात् ॥ १. ४. ९२ ॥

ऋत्विग्दधृग्गुष्णिक्कुञ्चः ॥ १. ४. ९३ ॥

दिक्स्त्रजौ कर्मणि ॥ १. ४. ९४ ॥

समानान्यत्यदादिरूपमानेषु दृशः क्सकञौ च ॥ १. ४. ९५ ॥

भृजो ण्विः ॥ १. ४. ९६ ॥

१. B omits च

२. A omits this sūtra.

३. B. गायो.

४. A. शीधोः

५. A. भजो.

आतो विच् मनिन्क्वनिब्वनिपः ॥ १. ४. ९७ ॥

अन्येभ्योऽपि दृश्यन्ते ॥ १. ४. ९८ ॥

क्विप् च ॥ १. ४. ९९ ॥

सत्सूद्विषद्रुहदुहयुजविदभिदच्छिदजिनीराजिभ्य उपसर्गेऽपि ॥ १. ४. १०० ॥

अदोऽनन्ने ॥ १. ४. १०१ ॥

क्रव्ये वा ॥ १. ४ १०२ ॥

दुहो डुघः ॥ १. ४. १०३ ॥

आवश्यकाधमर्ण्ययोर्णिनि ॥ १. ४. १०४ ॥

सुप्यजातौ ताच्छील्ये ॥ १. ४. १०५ ॥

उत्प्रतिभ्यामाङि सर्तेः ॥ १. ४. १०६ ॥

साधौ ॥ १. ४. १०७ ॥

ब्रह्मणि वदः ॥ १. ४. १०८ ॥

कर्तर्युपमाने ॥ १. ४. १०९ ॥

व्रताभीक्ष्ण्ययोः ॥ १. ४. ११० ॥

मनः ॥ १. ४. १११ ॥

खैश्चात्ममाने ॥ १. ४. ११२ ॥

भूते ॥ १. ४. ११३ ॥

करणे यजः ॥ १. ४. ११४ ॥

कर्मणि हनः कुत्सायाम् ॥ १. ४. ११५ ॥

क्विब्ब्रह्मभ्रूणवृत्रेषु ॥ १. ४. ११६ ॥

कृञः सुपुण्यपापकर्ममन्त्रपदेषु ॥ १. ४. ११७ ॥

सोमे सुञः ॥ १. ४. ११८ ॥

चेरग्नौ ॥ १. ४. ११९ ॥

कर्मण्यग्न्याख्यायाम् ॥ १. ४. १२० ॥

अन्यत्रान्यतोऽपि चान्योऽपि दृश्यते ॥ १. ४. १२१ ॥

विक्रियः कुत्सायामिनिः ॥ १. ४. १२२ ॥

दृशेः क्नविप् ॥ १. ४. १२३ ॥

१. A. राजादिभ्यश्चोप-

२. A. श्चात्मने

३. A omits this sūtra.

राशि युधो हेतौ ॥ १. ४. १२४ ॥
सहे च ॥ १. ४. १२५ ॥
तयोः कृञः ॥ १ ४. १२६ ॥
सप्तम्यां जनेर्डः ॥ १. ४. १२७ ॥
पञ्चम्यामजातौ ॥ १. ४. १२८ ॥
जातावपि दृश्यते ॥ १. ४. १२९ ॥
उपसर्गे च संज्ञायाम् ॥ १. ४. १३० ॥
असंज्ञायां च ॥ १. ४. १३१ ॥
अनोः कर्मणि ॥ १. ४. १३२ ॥
ब्रह्मज्यवपुर्व्यवार्चवराहपटहपरिखाः ॥ १. ४. १३३ ॥
क्तवतुः ॥ १. ४. १३४ ॥
भावकर्मणोः क्तः ॥ १. ४. १३५ ॥
कर्तरि चारम्भे क्रियायाः ॥ १ ४. १३६ ॥
स्निषशीङ्स्थासवसजनरुहजृभिभ्यः ॥ १. ४. १३७ ॥
गत्यर्थाकर्मकपिबतिभजिभ्योऽधिकरणे च ॥ १. ४. १३८ ॥
आहारार्थेभ्योऽकर्तरि ॥ १. ४. १३९ ॥
स्तुयजिभ्यां क्त्वानिप् ॥ १. ४. १४० ॥
जीर्यतेरतृन् ॥ १. ४. १४१ ॥
श्रुसदिवासिभ्यो लिङ्वा ॥ १. ४. १४२ ॥
लिटः क्वसुः ॥ १. ४. १४३ ॥
ईयिवाननाश्वाननूचानः ॥ १. ४. १४४ ॥
लुङ् ॥ १. ४. १४५ ॥
अविवक्षितविशेषे ॥ १. ४. १४६ ॥
व्यामिश्रे च ॥ १. ४. १४७ ॥
वसेर्जागरणसन्ततौ रात्रिशेषे ॥ १. ४. १४८ ॥
अनद्यतने लङ् ॥ १. ४. १४९ ॥
परोक्षे च प्रयोक्तुः दर्शनार्हे प्रसिद्धे ॥ १. ४. १५० ॥

१. A. युराशियुतो.
२. A. वपच्यवाच
३. A. सदवसि-
४. A. लिटा

अभिज्ञावचने लट् ॥ १. ४. १५१ ॥
न ह्यश्वद्यत्स्वु ॥ १. ४. १५२ ॥
वा क्राक्षायाम् ॥ १. ४. १५३ ॥
परोक्षे लिट् ॥ १. ४. १५४ ॥
कृतस्यास्मरणे ॥ १. ४. १५५ ॥
अत्यन्तापह्नवे च ॥ १. ४. १५६ ॥
ह्यश्वतोर्लङ् च ॥ १. ४. १५७ ॥
प्रष्टव्ये चासन्नकाले ॥ १. ४. १५८ ॥
लट् स्मे ॥ १. ४. १५९ ॥
अपरोक्षे च ॥ १. ४. १६० ॥
ननौ पृष्टप्रतिवचने ॥ १. ४. १६१ ॥
नन्वोर्वा ॥ १ ४. १६२ ॥
पुरि लङ् चास्मे ॥ १. ४. १६३ ॥
तदादौ च ॥ १. ४. १६४ ॥
वर्तमाने लट् ॥ १. ४. १६५ ॥
प्रवृत्तोपरते ॥ १. ४. १६६ ॥
प्रवृत्ताविरते ॥ १. ४. १६७ ॥
नित्यप्रवृत्ते ॥ १. ४. १६८ ॥
इच्छार्थेभ्यो लिङ् च ॥ १. ४ १६९ ॥
लट् शतृशानचावप्रथमासमानाधिकरणे ॥ १. ४. १७० ॥
संबोधने च ॥ १. ४. १७१ ॥
लक्षणहेत्वोः क्रियायाः ॥ १. ४. १७२ ॥
कर्तृश्च लक्षणे ॥ १. ४. १७३ ॥
द्वयोः पर्यायेण चायोगे ॥ १. ४. १७४ ॥
तत्त्वान्वाख्याने च ॥ १. ४. १७५ ॥
माङ्याक्रोशे ॥ १. ४. १७६ ॥

१. A. This and the following three sūtras are omitted.
२. A. नन्वोर्विभाषा.
३. A omits this sūtra.
४. A. वर्तरि.
५. A. वृत्ता-

अस्तिविद्यतीङ्जुहोतिवेत्तिजानातिभ्यो वा ॥ १. ४. १७७ ॥
प्रत्यये च तिङ्प्रकृतौ ॥ १. ४. १७८ ॥
नित्यमन्यत्रोत्तरपदे च ॥ १. ४. १७९ ॥
वेत्तेः क्वसुश्च ॥ १. ४. १८० ॥
इङ्धारिभ्यां शतृशानचौ ॥ १. ४. १८१ ॥
द्विषः शत्रौ ॥ १. ४. १८२ ॥
सुञो यजमाने ॥ १. ४. १८३ ॥
अहः प्रशंसायाम् ॥ १. ४. १८४ ॥
पूङ्यजिभ्यां शानन् ॥ १. ४. १८५ ॥
शक्तिवयस्ताच्छील्येषु शानच् ॥ १. ४. १८६ ॥
तच्छीलतद्धर्मतत्साधुकारिष्वा क्वेः ॥ १. ४. १८७ ॥
तृन् ॥ १. ४. १८८ ॥
अलङ्कृञ्निराकृञ्भ्यामिष्णुच् ॥ १. ४. १८९ ॥
उदिपचिपतिमतिभ्यः ॥ १. ४. १९० ॥
प्रापयोः जनित्रपिभ्याम् ॥ १. ४. १९१ ॥
वृतिवृधिसहिचरिरुचिप्राजिभ्यः ॥ १. ४. १९२ ॥
भुवः ॥ १. ४. १९३ ॥
जयतेश्च क्नुः ॥ १. ४. १९४ ॥
ग्लामास्थाक्षिपचिपरिमृजिभ्यः स्नुः ॥ १. ४. १९५ ॥
त्रसिगृधिधृषिक्षिपिभ्यः क्नुः ॥ १. ४. १९६ ॥
अघ्राभ्यः शमादिभ्यो घिनुण् ॥ १. ४. १९७ ॥
युजभुजभजद्विषद्रुहदुषत्यजरंजरञ्जिभ्यः ॥ १. ४. १९८ ॥
क्रीडिगुषिभ्यामाङि ॥ १. ४. १९९ ॥
यसियमिभ्यां प्रे च ॥ १. ४. २०० ॥
मिथिलपिभ्यां च ॥ १. ४. २०१ ॥
समि ज्वरिपृणचिभ्याम् ॥ १. ४. २०२ ॥
वौ विचकत्थस्नभुकषकसलसहनिभ्यः ॥ १. ४. २०३ ॥

१. A. जेश्च.
२. A omits रज
३. A. प्रणक्ति-

अपे च लषः ॥ १. ४. २०४ ॥

अभावाहनश्च ॥ १. ४. २०५ ॥

संख्यनुप्रेषु वदः ॥ १. ४. २०६ ॥

समत्यपाभिव्यभिषु चरः ॥ १. ४. २०७ ॥

समनुव्यवेषु रुधः ॥ १. ४. २०८ ॥

विपरिप्रेषु सर्तेः ॥ १. ४. २०९ ॥

संव्योः सृजः ॥ १. ४. २१० ॥

संप्रयोर्वसः ॥ १. ४. २११ ॥

प्रव्योर्द्रुवः ॥ १. ४. २१२ ॥

परिव्योर्दहः ॥ १. ४. २१३ ॥

परौ देवृमृहिभ्याम् ॥ १. ४. २१४ ॥

क्षिपरदवदवादिदेविभ्यो ण्वुल् च ॥ १. ४. २१५ ॥

निन्दहिंसक्लिशखादविनाशिव्याभाषासूर्यनेकाजभ्यो वुञ् ॥ १. ४. २१६ ॥

देविक्रुशोश्चोपसर्गे ॥ १. ४. २१७ ॥

चलनशब्दार्थादकर्मकाद्युच् ॥ १. ४. २१८ ॥

आङितो हलादेः आत्मनेपदिनः ॥ १. ४. २१९ ॥

जुचङ्क्रम्यदन्द्रम्यसृगृधिज्वलशुचलषपतपदिभ्यः ॥ १. ४. २२० ॥

क्रुधभूषार्थेभ्यश्च ॥ १. ४. २२१ ॥

न यान्तसूददीपदीक्षिभ्यः ॥ १. ४. २२२ ॥

लषपतपदस्थाभूवृषहनकमगमशॄभ्य उकञ् ॥ १. ४. २२३ ॥

जल्पभिक्षकुट्टलुण्टवृङः षाकन् ॥ १. ४. २२४ ॥

प्रे जुसूभ्यामिनिः ॥ १. ४. २२५ ॥

जीर्दृक्षिविश्रिपरिभूवमाभ्यव्यथिभ्यः ॥ १. ४. २२६ ॥

दयिपतिग्रहिस्पृहिनिद्रातन्द्राशीङ्श्रद्धाभ्य आलुच् ॥ १. ४. २२७ ॥

दाधेट्सिशदसदो रुः ॥ १ ४. २२८ ॥

१. A. संख्ये

२. A. खादि

३. A. दक्षिर्त्तापरि

४. A omits स्पृहि

५. A. शासरो-

सृधस्यदः क्मरच्॥ १. ४. २२९ ॥
भासिमिदिभ्यां घुरच्॥ १. ४. २३० ॥
भेक्षोः कर्मकर्तरि ॥ १. ४. २३१ ॥
छिदिभिदिभ्यां कुरच्॥ १. ४. २३२ ॥
विदेश्च ॥ १. ४. २३३ ॥
इण्जिसृनशिभ्यः करप् ॥ १. ४. २३४ ॥
गमेस्त च ॥ १. ४. २३५ ॥
जागरूकः ॥ १. ४. २३६ ॥
यजिजपिदंशिवदिभ्यो यङः ॥ १. ४. २३७ ॥
सहिचलिवहिभ्यः किकिनौ ॥ १. ४. २३८ ॥
पापातिः ॥ १. ४. २३९ ॥
चक्रिसस्रिजश्चिदधिनेमयः ॥ १. ४. २४० ॥
दीपिकम्प्यजसिहिंसिकमिस्मिनमिभ्यो रः ॥ १. ४ २४१ ॥
सनाशंसभिक्षभ्य उः ॥ १. ४. २४२ ॥
वेत्तेश्छत्योर्नुच्छौ च ॥ १. ४. २४३ ॥
स्वपितृषिधृषिभ्यो नजिङ्॥ १. ४. २४४ ॥
शूवन्दिभ्यामारुः ॥ १. ४. २४५ ॥
भियः क्रुक्रुकन्क्रुकनः ॥ १. ४. २४६ ॥
स्थेशभासपिसकसो वरच्॥ १. ४. २४७ ॥
यातेर्यङः ॥ १. ४. २४८ ॥
भ्राजभासधृधूर्विद्युतोर्जिग्रावस्तुवः क्विप्॥ १. ४. २४९ ॥
अन्येभ्योऽपि दृश्यन्ते ॥ १. ४. २५० ॥
श्रिञ्द्रुस्रुञ्वायतस्तुकटप्रूपरिव्रजां दीर्घश्च ॥ १. ४. २५१ ॥
वचिप्रच्छ्योरसंप्रसारणं च ॥ १. ४. २५२ ॥
ह्येः संप्रसारणं च ॥ १. ४. २५३ ॥

१. B omits this sūtra
२. A. भिन्दि.
३. A omits this and the following five sūtras.
४. A. विस
५. A. यातेर्डः.
६. A omits this sūtra.

जुहोतेर्द्वे च ॥ १. ४. २५४ ॥

द्युतिगमोश्च ॥ १. ४. २५५ ॥

हृणातेर्ह्रस्वश्च ॥ १. ४. २५६ ॥

भुवः संज्ञायाम् ॥ १. ४. २५७ ॥

डुः शंविसंप्रेषु ॥ १. ४. २५८ ॥

धः कर्मणि ष्ट्रन् ॥ १. ४. २५९ ॥

नीदापूशसुयुयुजस्तुदसिचमिहपतपानहिभ्यः करणे ॥ १. ४. २६० ॥

दंशेरषित् ॥ १. ४. २६१ ॥

सीरसूकरास्येषु पुवः ॥ १. ४. २६२ ॥

अर्तिलूधूसूखनिसहिवहिचरिभ्य इत्रः ॥ १. ४. २६३ ॥

पुवः संज्ञायाम् ॥ १. ४. २६४ ॥

कर्तरि चर्षिदेवतयोः ॥ १. ४. २६५ ॥

नीतः क्तः प्राग्वत् ॥ १. ४. २६६ ॥

मतिबुद्धिपूजार्थेभ्यः ॥ १. ४. २६७ ॥

शीङ्स्थिपिसङ्यजिलङ्क्लिपितृपिदपिकुधिक्षुधिरुहिमुहिदिहिस्निहिक्लमिश्रम्यवत्राप्तिसुधाञ्भृपृमदिमुदिप्रभृतिभ्यः ॥ १. ४. २६८ ॥

शीलिरक्षिक्षमिकमिजुषिरुषितृषिहृषिभ्यः ॥ १. ४. २६९ ॥

क्रुशिरसिभ्यामाङि ॥ १. ४. २७० ॥

रभेः समि च ॥ १. ४. २७१ ॥

यमे रुरुदि च ॥ १. ४. २७२ ॥

अभिव्याङि भृञः ॥ १. ४. २७३ ॥

नञि मृङः ॥ १. ४. २७४ ॥

कषेरनिटो भविष्यति च ॥ १. ४. २७५ ॥

१. A. शंविसंप्रेषु डः.
२. A. नीदश
३. A. सरि-
४. A. गनि
५. A. नीतिः
६. A. दुहि
७. A omits this sūtra.
८. A. ऋषि.

सर्वेभ्यो हेतुसंपत्तौ वा ॥ १. ४. २७६ ॥

लिङ्लोटावाशिषि ॥ १. ४. २७७ ॥

इति श्रीसरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
प्रथमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः
समाप्तः

अध्यायश्च समाप्तः

॥ अथ द्वितीयोऽध्यायः ॥

कृवापाजिमिस्वदिसाध्यशूभ्य उण् ॥ २. १. १ ॥

दृन्नासनिजनिचटिचरिभ्यो ञुण् ॥ २. १. २ ॥

[1]किमि श्रुः ॥ २. १ ३ ॥

जराजटावनरसेष्विणः ॥ २. १. ४ ॥

[2]रारश्च लः ॥ २. १. ५ ॥

[3]कृके वचः कश्च ॥ २. १ ६ ॥

भृमृतृचरित्सरितनिमिमस्जिशीङ्वटिचटिचञ्जिभ्य उः ॥ २. १. ७ ॥

अणश्च ॥ २. १. ८ ॥

धान्ये नित् ॥ २. १. ९ ॥

पटिकट्यसिवसित्रपिहनिमनिशूस्वृस्निहिक्लिदिकन्दिबिद्यन्धिबन्धिभ्यः ॥
२. १. १० ॥

उन्देरिच्चादेः ॥ २. १. ११ ॥

बहिराहिपंसां[7] दीर्घश्च ॥ २. १. १२ ॥

अशेर्नुं च ॥ २. १. १३ ॥

नमिमनिजनां नाकिधतश्च ॥ २. १. १४ ॥

वलिफलोर्गुक् च ॥ २. १. १५ ॥

अर्जेः ऋंज च ॥ २. १. १६ ॥

कृतेः कतयोस्तकौ च ॥ २. १. १७ ॥

१. A. जिति.
२. A. जानि
३. A किमश्रः
४. A. This sūtra is written after the next.
५. A. कृते वचः The last word कश्च is written as a separate sūtra.
६. A. This sūtra is written as two sūtras, one ending with शीङ् and the other with उः
७. A. पंसि.

नावश्चेः ॥ २. १. १८ ॥

इषिभिदिविदिमृदिव्यधिगृधिधृषिहृषिकावृभ्यः कुः ॥ २. १. १९ ॥

याहनकृभृवृत्रां द्वे च ॥ २. १. २० ॥

शः सन्वच्च ॥ २. १. २१ ॥

पचेरिच्चोपधायाः ॥ २. १. २२ ॥

कृभ्रोरुच्च ॥ २. १. २३ ॥

ऊर्णोर्नुलोपश्च ॥ २. १. २४ ॥

महति ह्रस्वश्च ॥ २. १. २५ ॥

क्षेरो डश्च ॥ २. १. २६ ॥

श्लिषेः कश्च ॥ २. १. २७ ॥

[1]रिभिप्रथ्योः प्रसारणं च ॥ २. १. २८ ॥

स्यन्देर्धश्च ॥ २. १. २९ ॥

स्पशिभ्रस्जोः सलोपश्च[2] ॥ २ १. ३० ॥

[3]सृजेरसुक् च ॥ २. १. ३१ ॥

बंहिरञ्जिलञ्जिलिञ्जिनां नलोपश्च ॥ २ १. ३२ ॥

पराङोः शृस्वनिभ्यां डित्[4] ॥ २. १. ३३ ॥

द्युद्रुभ्यां च ॥ २. १. ३४ ॥

हरिमितशतकसु द्रुवः ॥ २. १. ३५ ॥

अपदुस्सुवनिषु स्थः ॥ २. १. ३६ ॥

पीमृगमित्रदेवसुम्नास्मसु युः ॥ २. १. ३७ ॥

कैशीशमिरमिभ्यः कुः ॥ २. १. ३८ ॥

प्रि[हि]यः किद्रो लश्च वा ॥ २. १. ३९ ॥

चटिकठिभ्यामाकुः ॥ २. १. ४० ॥

[5]शिविकुटिकुषिभ्यः कित् ॥ २. १. ४१ ॥

चेरुपन्योर्डित् ॥ २. १. ४२ ॥

[6]शालेराकुः ॥ २. १. ४३ ॥

१. A omits this sūtra.
२. A. सोपश्च.
३. A. सृजेः सुश्च.
४. A. ण्वित्
५. A. शिखि
६. A. सिलेरङ्कुः

सृपृभ्यां दाकुक् ॥ २. १. ४४ ॥
अमेर्गुः ॥ २. १. ४५ ॥
दमेर्लोपश्च ॥ २. १. ४६ ॥
हेः किन्नुट् च ॥ २. १. ४७ ॥
प्रीकैपानीलिभ्यः कङ्कुच् ॥ २. १. ४८ ॥
अर्त्यविभ्यामटुच् ॥ २. १. ४९ ॥
शालेराटुच् ॥ २. १. ५० ॥
तनिमनिकणिभ्यो डुः ॥ २. १. ५१ ॥
पनेर्दीर्घश्च ॥ २. १. ५२ ॥
मृपल्योः कनुगानुगौ च ॥ २. १. ५३ ॥
गमेः कित् ॥ २ १. ५४ ॥
स्थो णुः ॥ २. १. ५५ ॥
अजिवृरीभ्यो नित् ॥ २. १. ५६ ॥
कृहृभ्यामेणुः ॥ २. १. ५७ ॥
कमिमनिजन्यसिगाभापायाहिभ्यस्तुः ॥ २. १. ५८ ॥
चायः किं[3] च ॥ २. १. ५९ ॥
आपो ह्रस्वश्च ॥ २. १. ६० ॥
सितनिगमिमसिसच्यविधाञ्पूषूक्रुशिभ्यस्तुन् ॥ २. १. ६१ ॥
वसेर्णिद्वा ॥ २. १ ६२ ॥
पाज्यर्तिभ्यो डित् ॥ २. १. ६३ ॥
कृञः कतुः ॥ २. १. ६४ ॥
पधिवहोरतुच्[4] ॥ २ १. ६५ ॥
तनेर्यक् च ॥ २. १. ६६ ॥
जीवेरातुः ॥ २. १. ६७ ॥
यमेर्दुक् ॥ २. १. ६८ ॥
शीङो धुक्[5] ॥ २. १. ६९ ॥

१. A. किश्च्
२. A. स्योर्णः
३. A. की
४. A. अनुक् च
५. A. थुक्

धुञो नुट् च ॥ २. १. ७० ॥
दाभाभ्यां नुः ॥ २. १. ७१ ॥
वचेर्गश्च ॥ २ १. ७२ ॥
धेट इश्च ॥ २. १. ७३ ॥
सूविषिकृञभ्यः कित् ॥ २. १. ७४ ॥
हौर्ह्वे लोपश्च ॥ २. १. ७५ ॥
गमेः सन्वच्च ॥ २. १. ७६ ॥
तनेर्डुः ॥ २. १. ७७ ॥
अञ्जेरिण्णुच् ॥ २. १. ७८ ॥
क्षिपिनदिपदिपतिदाभूभ्यश्च नुक् ॥ २. १. ७९ ॥
कृशेरानुक् ॥ २. १. ८० ॥
जीवेरदानुक् ॥ २. १. ८१ ॥
वचेरक्नुः ॥ २. १. ८२ ॥
स्तनिहृषिपुषिगदिमदिघुषिगडिमण्डिजनिनन्दिभ्यो णेरित्नुच्[1] ॥ २. १. ८३ ॥
अर्तिकशिभ्यां चिपुक् ॥ २. १. ८४ ॥
अमिकमिभ्यां घुः ॥ २. १. ८५ ॥
अम्रेरमुः ॥ २. १. ८६ ॥
जनिमनियजिशुन्धिदसिभ्यो थुन्[2] ॥ २. १. ८७ ॥
नञि ध्वरे ॥ २. १. ८८ ॥
भुजेः कित् ॥ २. १. ८९ ॥
सर्तेरयूः ॥ २. १. ९० ॥
हेतुभावयोः मृडस्त्युक् ॥ २. १. ९१ ॥
पीम्यशिभ्यो रुः ॥ २. १. ९२ ॥
रुपूभ्यां क्नुन् ॥ २. १. ९३ ॥
स्वनो लोपश्च ॥ २. १. ९४ ॥
जनेस्त च ॥ २. १. ९५ ॥
शातेर्ह्वस्वश्च ॥ २. १. ९६ ॥

१. A. हे
२. A. णेरियच्
३. A. निनि.

षिक्षेः शिर्[1] च ॥ २. १. ९७ ॥

ईमनि शीङो डित्[2] ॥ २. १. ९८ ॥

कुट्यर्तिभ्यामरुः ॥ २. १. ९९ ॥

कर्केरारुः ॥ २. १. १०० ॥

और्वेरादेरुदेतौ च[3] ॥ २. १. १०१ ॥

तुम्बेरुरुः ॥ २. १. १०२ ॥

कन्देरत उच्च ॥ २. १. १०३ ॥

चमेरूरुः ॥ २. १. १०४ ॥

शीङ्पीङ्शल्भ्यो लुट्लुगालुचः ॥ २. १. १०५ ॥

कमण्डलुगुहलुगुलुगुलवः ॥ २. १. १०६ ॥

पॅरः शुन् ॥ २. १. १०७ ॥

मस्जिषोः षुक् ॥ २. १. १०८ ॥

तरतेरक्षुः ॥ २. १. १०९ ॥

कृषिचमितनिधन्यन्दिसर्जिखर्जिभ्य ऊः ॥ २. १. ११० ॥

खण्डयज्योर्डुकुजुकौ च ॥ २. १. १११ ॥

कृषेश्छ च ॥ २. १. ११२ ॥

तृद्रोः दूश्च ॥ २. १. ११३ ॥

मृजेर्गुणश्च ॥ २. १. ११४ ॥

वहो ध च ॥ २. १. ११५ ॥

कसिपत्यर्तिभ्यो णित्[4] ॥ २. १. ११६ ॥

अडो लश्च वा ॥ २. १. ११७ ॥

नञि लम्बेर्नलोपश्च ॥ २. १. ११८ ॥

कें शीङो रट् चास्य ॥ २. १. ११९ ॥

जनेर्षुक् च ॥ २. १. १२० ॥

१. A. शिश्च

२. A. शृनि

३. A. ओर्लेरादेः रुदेकौ च

४. A. This is written as part of the previous sūtra.

५. A. This and the following two sūtras are omitted.

६. A. नृद्रो

७. A. के शीङ् एरट्

कफ ईलेर्णिलुक् ॥ २. १. १२१ ॥
कृञः कन्धुक् च ॥ २. १. १२२ ॥
धृषेर्दिधिष च ॥ २. १. १२३ ॥
दुभिचपोर्नुश्च ॥ २. १. १२४ ॥
नृतिशृधिकुहिभ्यः कूः ॥ २. १. १२५ ॥
ऋतेरं च ॥ २. १. १२६ ॥
भ्रमेर्डूः ॥ २. १. १२७ ॥
योरागूच् ॥ २. १. १२८ ॥
[2]दिवेः ऋन् ॥ २. १. १२९ ॥
नियो डित् ॥ २. १. १३० ॥
सव्ये स्थः ॥ २. १. १३१ ॥
सुञ्यसेः ऋन् ॥ २. १. १३२ ॥
यातेर्वृद्धिश्च ॥ २. १. १३३ ॥
नञि नन्देः ॥ २. १. १३४ ॥
पातेस्तृजिच्चं ॥ २. १. १३५ ॥
मानेर्लोपश्च ॥ २. १. १३६ ॥
भ्राजेश्च ॥ २. १. १३७ ॥
दुहेरिट् किच्च ॥ २. १. १३८ ॥
जायां मिमः ॥ २. १. १३९ ॥
नमेः पश्च ॥ २. १. १४० ॥
आपो ह्रस्वश्च ॥ २. १. १४१ ॥
हुपूभ्यामृत्विजि तृन्नित्र् च ॥ २. १. १४२ ॥
नियः षुक् च ॥ २. १. १४३ ॥
उदिगायश्च चित् ॥ २. १. १४४ ॥
प्रे स्तुशासिभ्याम् ॥ २. १. १४५ ॥
हृप्रस्थोः प्रतौ ॥ २. १. १४६ ॥
[4]त्विषेर्देवतायामितोऽच्च ॥ २. १. १४७ ॥

१. A. शिधि
२. A. वेरुन्
३. A adds after this sūtra कप ईरलुक् च
४. A. नृषेः

क्षदेर्युक्त ॥ २. १. १४८ ॥

रातेर्डैं ॥ २. १. १४९ ॥

द्रुगमिभ्यां डोः ॥ २. १. १५० ॥

ग्लानुभ्यां डौः ॥ २. १. १५१ ॥

अच इः ॥ २. १. १५२ ॥

खनिकष्यञ्ज्यसिवसिध्वनिमनिमणिग्रन्थिचरिभ्यश्च ॥ २. १. १५३ ॥

उभे द्वत्रौ च ॥ २. १. १५४ ॥

भुजः कित् ॥ २. १. १५५ ॥

कृगृशृपृकुटिच्छिदिभिदिभ्यश्च ॥ २. १. १५६ ॥

अंहिकुण्ठिकम्पां नलोपश्च ॥ २. १. १५७ ॥

तरतेः सन्वत्तुक्त्राभ्यासस्य ॥ २. १. १५८ ॥

इगुपधात्कित् ॥ २. १. १५९ ॥

वौ रिचेर्नुं च ॥ २. १. १६० ॥

क्रमितमिनमिस्तम्भामत इच्च ॥ २. १. १६१ ॥

मनेरुच्च ॥ २. १. १६२ ॥

हलिकलिकिलिकटिवटित्रुटिकुटिबलिवलिवल्ल्यलिभ्य इत् ॥ २. १. १६३ ॥

हृपिशिरुहिवृतिविदिकीर्तिभ्यश्च ॥ २. १. १६४ ॥

भ्रमेः[1] संप्रसारणं च ॥ २. १. १६५ ॥

कृशृवसिवपिराजिध्राजिध्वजिसदिहनिकमिवमिफलिकशिवाशिवदिवारिसंपतिभ्य इञ् ॥ २. १. १६६ ॥

नहो भश्च ॥ २. १. १६७ ॥

अलिशलिपलितलिघसिजभ्यणिपणिभ्य इणू ॥ २. १. १६८ ॥

अज्यतिभ्यां पादे च ॥ २. १. १६९ ॥

अशे रुट् च ॥ २. १. १७० ॥

वातेर्डित्[2] ॥ २. १. १७१ ॥

प्रे हृञः कूपे ॥ २. १. १७२ ॥

कायः किः ॥ २. १. १७३ ॥

१. A. द्रमेः ३. A. मृञः

२. A. वातो

वर्धेरकिः ॥ २. १. १७४ ॥

सनेर्डक्षिः ॥ २. १. १७५ ॥

कौतेर्डिक्षिः ॥ २. १. १७६ ॥

मृकंण्यवदधिभ्य ईचिः ॥ २. १. १७७ ॥

श्वेश्चित्[1] ॥ २ १ १७८ ॥

वेञो डित् ॥ २. १. १७९ ॥

श्रिञो डिः ॥ २. १. १८० ॥

चमेरुच्चातः ॥ २. १. १८१ ॥

मुषेः किदुनट् च ॥ २ १. १८२ ॥

वेतेर्णिः ॥ २. १ १८३ ॥

वितसिवसिसपिपदिभ्यस्तिप् ॥ २. १. १८४ ॥

भसेर्गट्[2] च ॥ २. १. १८५ ॥

यजेस्तिः ॥ २. १. १८६ ॥

कुंडो[3] यषुट् च ॥ २. १. १८७ ॥

गिरः षुग्घस्वश्च ॥ २. १. १८८ ॥

दृकृषिरिषिविषिमुषिशाशुच्यशिभ्यः क्तिन् ॥ २ १. १८९ ॥

कुचिओश्चिन्नुक् च ॥ २. १. १९० ॥

अमेरतिः ॥ २. १. १९१ ॥

युगाभ्यां कित् ॥ २. १. १९२ ॥

वहिवसिखल्यार्तिभ्यश्चित ॥ २. १. १९३ ॥

वृञो व्रत च ॥ २. १. १९४ ॥

वस्यार्तिभ्यामातिः ॥ २. १. १९५ ॥

अभौ यामाभ्याम् ॥ २ १ १९६ ॥

यजो यश्च ॥ २. १. १९७ ॥

अविभूभ्यामन्तिः ॥ २. १. १९८ ॥

शेकेरुन्तिः ॥ २. १. १९९ ॥

१. A. कन्य

२. A. श्येश्चित्

३. A. गश्च

४. A. कुन्दो यषुक्

५. A omits this sūtra.

अजिसञ्जयसिभ्यः क्थिन् ॥ २. १. २०० ॥

सारेरथिन् ॥ २. १. २०१ ॥

तनेर्डिथिः ॥ २. १. २०२ ॥

अतेरिथिः ॥ २. १. २०३ ॥

उषेरधिः ॥ २. १. २०४ ॥

विदेः किद्रट्[1] च ॥ २. १. २०५ ॥

चूर्यगिभ्यां निः ॥ २. १. २०६ ॥

वहिश्रुश्रियुक्षुभ्यो नित् ॥ २. १. २०७ ॥

शाशीङो ह्रस्वश्च ॥ २. १. २०८ ॥

घृसृधुवृष्टिप्राच्छिज्वरित्वरिभ्यः कित् ॥ २. १. २०९ ॥

पृषेर्वृद्धिश्च ॥ २. १. २१० ॥

ऋतृसृकृधृधम्यश्यविवृतिग्रहिरजिकस्यटिभ्यो निः ॥ २. १. २११ ॥

अदेर्मुट्[2] च ॥ २. १. २१२ ॥

कृषेरादेश्च च ॥ २. १. २१३ ॥

आङि शुंषेस्सनः[3] ॥ २. १. २१४ ॥

क्षिपेः कित् ॥ २. १. २१५ ॥

अर्तेरलिच्[4] ॥ २. १. २१६ ॥

शकेरुनिः ॥ २. १. २१७ ॥

नीदलिभ्यां मिः ॥ २ १. २१८ ॥

अर्तेरू च ॥ २. १. २१९ ॥

अशे रंश[6] च ॥ २. १. २२० ॥

भुवः किमन् ॥ २. १. २२१ ॥

क्षणेर्दयिः[7] ॥ २. १. २२२ ॥

अङ्किवङ्किमङ्कयङ्किसद्यशूभ्यो रिः ॥ २. १. २२३ ॥

भूसूभ्यां कित् ॥ २. १. २२४ ॥

१. A. थिः

२. A. किभूक् च

३. A. मुक्

४. A. शुषः

५. A. अर्तेरीकचू

६. A. दश

७. A. धयिः

रासदिशकिकतिभ्यस्त्रिप् ॥ २. १. २२५ ॥

अदेः क्रिंश्च ॥ २. १. २२६ ॥

कुशिविशिभ्याम् ॥ २. १. २२७ ॥

कुपेर्दुक् च ॥ २. १. २२८ ॥

वल्लुयर्तिकृतिभ्यो रिः ॥ २. १. २२९ ॥

अङ्गिजसिसहिभ्य उरिँन् ॥ २. १. २३० ॥

पाट्यञ्जिभ्यामलिच् ॥ २. १. २३१ ॥

धूञ्मूङ्माङ्शलिभ्यो लिगिलणौकुलिञ्मलिच् ॥ २. १. २३२ ॥

दृपृभ्यां विन् ॥ २. १. २३३ ॥

जॄशृस्तृजागृकृनीघृपिभ्यो ण्विँत् ॥ २. १. २३४ ॥

छँविस्थविकिकिदीविदीदिव्यटविशिबयः ॥ २. १. २३५ ॥

प्लुषिशुषिकुषिभ्यस्सिक् ॥ २. १. २३६ ॥

अशेर्नित् ॥ २. १. २३७ ॥

गोपादिष्वनेरसिः ॥ २. १. २३८ ॥

वृपृसाभ्यो नुट् च ॥ २. १. २३९ ॥

व्रियो हिँक् ॥ २. १. २४० ॥

अवितृस्तृतन्त्रिभ्य ईः ॥ २. १. २४१ ॥

वाते प्रमः कित् ॥ २. १. २४२ ॥

यापो ह्रे च ॥ २. १. २४३ ॥

लक्षेर्मुट् च ॥ २. १. २४४ ॥

तुवः कित् ॥ २. १. २४५ ॥

ऊँवश्चिक् ॥ २. १. २४६ ॥

तनेरनश्च वः ॥ २. १. २४७ ॥

१. A This and the next sūtra are written as one sūtra.
२. A. उरिः
३. A. ङिः
४. A. This and the next sūtra are written as one.
५. A omits शुषि
६. A. टित्
७. A. बुवः

पारेरजिः ॥ २. १. २४८ ॥

भिषेः कित् ॥ २. १. २४९ ॥

पणेरिज्यादेश्च घः ॥ २. १. २५० ॥

वशेः कित् ॥ २. १. २५१ ॥

भृञ उच्च ॥ २. १. २५२ ॥

लङ्केरटिर्नलोपश्च ॥ २. १. २५३ ॥

सर्तेरडिः ॥ २. १. २५४ ॥

ईडेरबिडिङ् ह्रस्वश्च ॥ २. १. २५५ ॥

भातेर्डवतुः ॥ २. १. २५६ ॥

बृहिमहिपृपिभ्योऽतिः शतृवच्च ॥ २. १. २५७ ॥

गमेर्डित् द्वे च ॥ २. १. २५८ ॥

संश्चत्तृपद्वेहदित्यादयः ॥ २. १. २५९ ॥

हसृरुहियुपिभ्य इतिः ॥ २. १. २६० ॥

ताडेर्णिलुक् च ॥ २. १. २६१ ॥

उदके श्वेर्डितिः ॥ २. १. २६२ ॥

मृडः उतिः ॥ २. १. २६३ ॥

श्रो सुट् च वा ॥ २. १. २६४ ॥

शकेः क्तिः ॥ २. १. २६५ ॥

यजेः कश्च ॥ २. १. २६६ ॥

पातेः क्थिः ॥ २. १. २६७ ॥

युष्यसिभ्यां मदिक् ॥ २. १. २६८ ॥

त्यजिननियमिभ्यो डतिः ॥ २. १. २६९ ॥

एतेस्तदिः ॥ २. १. २७० ॥

शदभसिभ्योऽदिः ॥ २. १. २७१ ॥

पुरः सुट् च ॥ २. १. २७२ ॥

दृणातेर्ह्रस्वश्च ॥ २. १. २७३ ॥

[द्वि[युवृषितक्षिराजिधन्विपचिद्यु]प्रतिदिवभ्यः कनिन् ॥ २. १. २७४ ॥

१. A omits this sūtra.
२. A. डदिः
३. A. सुक्
४. A omits this and the following two sūtras.

सप्यशूभ्यां तुट् च ॥ २. १. २७५ ॥

नुदात्रिभ्यां गुणश्च ॥ २. १. २७६ ॥

श्वन्नुक्षन्पूषन्शीर्षन्क्रेदन्मूर्धन्मज्जन्नर्यमन्विश्वप्सन्परिज्वन्मातरिश्वन्मघवन्प्रावन्नहन्महन्नथर्वन्निति ॥ २. १. २७७ ॥

स्नामदिपद्यर्ति[पर्वि]शकिभ्यो वनिप् ॥ २. १. २७८ ॥

शीङ्कुशिरुहिजिक्षिहृञ्सृवृभ्यः क्नविप् ॥ २. १. २७९ ॥

सृजेः कश्च ॥ २. १. २८० ॥

ध्याप्योः संप्रसारणं च ॥ २. १. २८१ ॥

अतेर्धश्च ॥ २. १. २८२ ॥

मनिन् ॥ २. १. २८३ ॥

व्योमन्[1]रोमन्लोमन्क्लोमन्हेमन्वेमन्नामन्ललामन्नात्मन्यक्ष्मन्पक्ष्मन्नूष्मन्[2] धर्मन्सीमन्ब्रह्मन्निति ॥ २. १. २८४ ॥

गमेरिनिः ॥ २. १. २८५ ॥

आङि च णित् ॥ २. १. २८६ ॥

भुवश्च ॥ २. १. २८७ ॥

प्रे स्थश्च ॥ २. १. २८८ ॥

यातेः प्रतौ च ॥ २. १. २८९ ॥

बुधेश्च ॥ २. १. २९० ॥

परमे स्थः कित् ॥ २. १. २९१ ॥

मन्थाः ॥ २. १. २९२ ॥

पतेः थश्च ॥ २. १. २९३ ॥

अर्तेर्भुक्षिनक्[3] ॥ २. १. २९४ ॥

हृजनिभ्यामिमनिच् ॥ २. १. २९५ ॥

भृवृस्तृसूभ्य ईमनिच् ॥ २. १. २९६ ॥

१. A. This and the next sūtra are written as one.

२. A omits रोमन्

३. A omits धर्मन्

४. A reads this together with the next sūtra.

५. A. प्रतेन्थश्च

६. A. नहू

आपः किन् ह्रस्वश्च ॥ २. १. २९७ ॥

ककुप्त्रिष्टुबनुष्टुभः ॥ २. १. २९८ ॥

इणो दमिक् ॥ २. १. २९९ ॥

कौतेर्डिमिः ॥ २. १. ३०० ॥

अवतेर्मिः ॥ २. १. ३०१ ॥

गृपृदुर्वीधुर्वीभ्यः किप् ॥ २. १. ३०२ ॥

वार्द्धारौ ॥ २. १. ३०३ ॥

चतेरुरन् ॥ २. १. ३०४ ॥

दिवेर्डिविः ॥ २. १. ३०५ ॥

विशः किप् ॥ २. १. ३०६ ॥

विपाशेश्च ॥ २. १. ३०७ ॥

सहेः षप् च ॥ २. १. ३०८ ॥

सञ्जुपाशिषौ ॥ २. १. ३०९ ॥

अर्चिरुचिशुचिहुसृपिछदिछर्दिभ्य इसिः ॥ २. १. ३१० ॥

वृहेर्नलोपश्च ॥ २. १. ३११ ॥

द्युतेर्निदादेश्च जः ॥ २. १. ३१२ ॥

सहो ध च ॥ २. १. ३१३ ॥

जनेरुसिः ॥ २. १. ३१४ ॥

अर्तिपृवपियजिधनिभ्यो नित् ॥ २. १. ३१५ ॥

इणो णित् ॥ २. १. ३१६ ॥

चक्षेरसिक् च ॥ २. १. ३१७ ॥

पातेर्डुसुन् ॥ २. १. ३१८ ॥

यमिदमिभ्यां डोस् ॥ २. १. ३१९ ॥

असुन् ॥ २. १. ३२० ॥

पिबतेरिच्च ॥ २. १. ३२१ ॥

१. A omits ह्रस्वश्च.

२. A omits this and the following four sūtras.

३. A. इस्

४. A. डोस:

५. A. This and the next sūtra are written together.

यजेः श च ॥ २. १. ३२२ ॥
उषिरञ्जिशृभ्यः कित् ॥ २. १. ३२३ ॥
वस्यहिभ्यां णित् ॥ २. १. ३२४ ॥
उषेर्जश्च ॥ २. १. ३२५ ॥
वहेः सुट् च ॥ २. १ ३२६ ॥
स्तुरीभ्यां तुट् च ॥ २. १. ३२७ ॥
इणो नुट् च ॥ २. १. ३२८ ॥
शीङः फेट् च ॥ २. १. ३२९ ॥
छदिरहो नुट् ह्रस्वश्च ॥ २. १. ३३० ॥
अमेर्भुक् च ॥ २. १. ३३१ ॥
अर्तेरुच्च ॥ २. १. ३३२ ॥
व्याधौ शुट् च ॥ २. १. ३३३ ॥
उदके नुट् च ॥ २. १. ३३४ ॥
पातेस्थुट् च ॥ २. १. ३३५ ॥
बले जुट् च ॥ २. १. ३३६ ॥
यातेर्दुक् च ॥ २. १. ३३७ ॥
नभेश्चित् ॥ २. १. ३३८ ॥
इन्धेर्नलोपश्च ॥ २. १. ३३९ ॥
आपो ह्रस्वो नुट् च वा ॥ २. १. ३४० ॥
अदेर्नुं धश्च वा ॥ २. १. ३४१ ॥
इण्विधिभ्यामसिः ॥ २. १. ३४२ ॥
पुंरोरेतःपयस्सु दधः कित् ॥ २. १. ३४३ ॥
रेपस्नेक्षणसूधस्विहायसोकस्मुमनस्पुरूरवस्पुरुदंसोऽनेहसङ्गिरोऽप्सरसः ॥
२. १. ३४४ ॥

१. A. मूभ्यः
२. A omits this sūtra.
३. A. पश्च.
४. A. हादिराहोः नुं
५. A. बुंक्
६. A. शुक्
७. A. स्थुक्
८. A. जुक्
९. A. नंधौ
१०. A. This is written as two sūtras.

वशेः कनसिः ॥ २. १. ३४५ ॥

वृमेरुनसिः ॥ २. १. ३४६ ॥

चेदेरमसिः ॥ २. १. ३४७ ॥

अनसि वहेः किप् डश्चानसः ॥ २. १. ३४८ ॥

इति श्रीसरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
द्वितीयस्याध्यायस्य प्रथमः पादः
समाप्तः.

---

१. A. चङे.

२. A. This is written as two sūtras.

अथ द्वितीयः पादः

जीवेरातृकन् वृद्धिश्च ॥ २. २. १ ॥

इण्भीकापाशल्यतिमर्चिनिह्राड्भ्यः कन् ॥ २ २. २ ॥

युशुघुविधूञां दीर्घश्च ॥ २. २. ३ ॥

कुतुस्तूयिकृदाधारार्चिवलिकलिभ्यः कः ॥ २ २. ४ ॥

कृसृवृविपुषिमुषिमूङ्शुभूभ्यः कित् ॥ २. २. ५ ॥

निष्कतुरुष्कोदर्कालर्कशुल्कश्वफल्ककिञ्जल्कोल्कछेककेकादयः ॥ २. २. ६ ॥

कृसृभृवृस्तुकुक्षुचरिचटिचणितम्यमिदेविकनिमनिपचिमचिमशिक्षारिकुरिवृतिवल्लिमल्लिसल्ल्यलिभ्यो वुन् ॥ २ २. ७ ॥

कौ रुरुण्टिरण्टिभ्यः ॥ २. २. ८ ॥

कटेर्नुं च वा ॥ २. २. ९ ॥

उदिरुचितिलिपुलिपिटिक्षिपिध्रुसूभ्यः कित् ॥ २. २. १० ॥

कीचकार्भकधमकवधकर्जहकैरकैडकाश्मकादयः ॥ २. २ ११ ॥

खञ्जिबलिपतिभ्य आकः ॥ २. २. १२ ॥

शलिपटिमनिभ्यो नित् ॥ २. २. १३ ॥

पिनाकापिण्याकश्यामाकपुलाकवार्ताकवृन्ताकज्योन्ताकादयः ॥ २. २. १४ ॥

अलिकलिदलिपुलिवृश्चिस्फटिपिकृपिभ्यः किकन् ॥ २. २. १५ ॥

मुषेर्दीर्घश्च ॥ २. २. १६ ॥

श्यमेर्यण इक् च ॥ २. २. १७ ॥

१. A. विचि
२. A. म्यणि
३. A. कटि
४. A. लिकेभ्यः
५. A. करुण्टि
६. A. उङि
७. A omits पुलि
८. A. जनकै-
९. A. त्यकादयः
१०. A. खलि
११. A omits पिनाक
१२. A omits श्यामाक
१३. A omits ज्योन्ताक
१४. A omits पुलि

पिपीलिकैतिककुशिकहृदिकमक्षिकादयः ॥ २. २. १८ ॥

ऋच्यलि...[इषिशलि]दूषिकषिहृषिदशिमृडिवलिस्यम्यनिभ्यः कीकन् ॥ २. २. १९ ॥

मृद्वीकातिन्तिडीकबाह्लीकवल्मीककलमलीककिङ्किणीकपुण्डरीकचञ्चरीकसमीकप्रतीकपूतीकफर्फरीकादयः ॥ २. २. २० ॥

समिकसेरुकन् ॥ २. २. २१ ॥

कमितिम्योर्दुक् च ॥ २. २. २२ ॥

[2]अशिकचोर्नुं च ॥ २. २ २३ ॥

कुहेः कित् ॥ २. २. २४ ॥

क्रमेः क्रमुं च वा ॥ २ २. २५ ॥

चुलुकोलमुकचिबुकचूचुकजम्बुकगवेधुकामधुकभावुकपृथुकादयः ॥ २. २. २६ ॥

मृकणिजलिवलिबन्धिभल्लिभ्य ऊकः ॥ २. २. २७ ॥

शलिमण्डिभ्यां णित् ॥ २. २. २८ ॥

मधूकोलूकोरुवूकुशम्बूकवरूकादयः ॥ २. २. २९ ॥

कोङ्को रो लश्च वा ॥ २. २. ३० ॥

रालापार्काभ्यः कित् ॥ २. २. ३१ ॥

कलेरविङ्कः ॥ २. २. ३२ ॥

क्रमेरेलकः ॥ २. २. ३३ ॥

लूभीशीङ्शिङ्भ्य आनकः ॥ २. २. ३४ ॥

अनेर्डित् ॥ २. २. ३५ ॥

कनेरीनकः ॥ २. २. ३६ ॥

[10]कृतिभिदिलतिपुतिभ्यः क्तिकन् ॥ २. २. ३७ ॥

इष्यसिभ्यां क्तकन् ॥ २. २. ३८ ॥

१. A. पृषि

२. A. शिकचोः

३. A. कुचू

४. A. वाल्लुक.

५. A omits चूचुकजम्बुक

६. A omits पृथुक.

७. A adds मधूक.

८. A omits का.

९. A. रूकः

१०. A. omits this and the following two sūtras.

भियो द्वे च ॥ २. २. ३९ ॥
हरुहिपिण्डिभ्य ईतकः ॥ २. २. ४० ॥
कुषेः कित् ॥ २. २. ४१ ॥
चण्डिभल्लिभ्यामातकः ॥ २. २. ४२ ॥
श्लेष्मातकाघ्रातकामिलातकपिष्टातकादयः ॥ २. २. ४३ ॥
शमिमनिभ्यां खः ॥ २. २. ४४ ॥
मुहेः खर्मूर्च्छ ॥ २. २. ४५ ॥
इषेः किद् लोपश्च ॥ २. २. ४६ ॥
महेरुच्चास्य वा ॥ २. २. ४७ ॥
इयतेरिच्चास्य वा ॥ २. २. ४८ ॥
निय ऊनक् च ॥ २. २. ४९ ॥
पुवो नुं ह्रस्वश्च ॥ २. २. ५० ॥
अश्नोतेर्डित् ॥ २. २. ५१ ॥
मयतेरूट् च ॥ २. २. ५२ ॥
गृभृस्तृभ्यो गः ॥ २. २. ५३ ॥
मुदिखडिछापूभ्यः कित् ॥ २. २. ५४ ॥
गम्यदिभ्यां गन् ॥ २. २. ५५ ॥
भृशुभ्यां किनुण् च ॥ २. २. ५६ ॥
शूपीङ्भ्यां ह्रस्वश्च ॥ २. २. ५७ ॥
तडेरागच् ॥ २. २. ५८ ॥
पतितमितृलूभ्योऽङ्गच् ॥ २. २. ५९ ॥
सृवृनृभ्यो णित् ॥ २. २. ६० ॥
कुरुवृषिमृदिपिशिभ्यः कित् ॥ २. २. ६१ ॥
मनस्तुट् च ॥ २. २. ६२ ॥
कलिस्फुलिभ्यामिङ्कक् ॥ २. २. ६३ ॥
भृञो भुर्लुं च ॥ २. २. ६४ ॥

१. A. मुहेर्मुं च.
२. A. यमेरुक् च
३. A omits this and the following six sūtras.
४. A. भुक्

माङि तुलेरुङ्चू ॥ २. २. ६५ ॥

कमितमिर्शमिभ्यो डित् ॥ २. २. ६६ ॥

सर्तेरुच्च[1] ॥ २. २. ६७ ॥

जनेर्घः ॥ २. २. ६८ ॥

हणातेः कित् ॥ २. २. ६९ ॥

सर्तेरघच्च ॥ २. २. ७० ॥

कुवश्चटू दीर्घश्च ॥ २. २. ७१ ॥

सिवेष्टेरू च ॥ २. २. ७२ ॥

कृञश्च ॥ २. २. ७३ ॥

उचेश्चक् ॥ २. २. ७४ ॥

कवेरचचू ॥ २. २. ७५ ॥

क्रमेः क च ॥ २. २. ७६ ॥

मृङ इचचू ॥ २. २. ७७ ॥

नमेर्डिचचू ॥ २. २. ७८ ॥

लषेरुचन् कश्च ॥ २ २. ७९ ॥

गुडेरूचक् ॥ २. २. ८० ॥

चिम्योर्डोंचच् ॥ २. २. ८१ ॥

अञ्चेच्चू ॥ २. २. ८२ ॥

गुगम्यवितुँदिमुदिभ्यश्छक् ॥ २. २. ८३ ॥

पूङ्पीङोर्ह्रस्वश्च ॥ २. २. ८४ ॥

कच्छगुलुच्छपिलिपिच्छादयः ॥ २. २. ८५ ॥

वियो जक् ॥ २. २. ८६ ॥

पुवो नुक् ह्रस्वश्च ॥ २. २. ८७ ॥

कुवोर्धुक् च वा ॥ २. २. ८८ ॥

कुलेरिजक् ॥ २. २. ८९ ॥

१. A omits शमि

२. A. क्च

३. A omits this sūtra.

४. A. मृडश्च

५. A. डोंडच

६. A. ङ्ङ च

७. A omits तुदिमुदि

८. A. लुक्

कृञोऽञ्चच् ॥ २. २. ९० ॥

मुर्वेरजग्लोपश्च ॥ २. २. ९१ ॥

कुटजोटजबलबजादयः ॥ २. २. ९२ ॥

शमेर्डः[2] ॥ २. २ ९३ ॥

लुषेष्टः ॥ २. २. ९४ ॥

जुकिजनिपणिभ्यो दीर्घश्च ॥ २. २. ९५ ॥

घण्टाजटासटादयः ॥ २. २. ९६ ॥

कृसृभृपृकृपशकिकङ्किकर्किमर्क्यविभ्योऽटच् ॥ २. २. ९७ ॥

कीकटकपटकर्पटादयः ॥ २. २. ९८ ॥

किरतेराटग्लश्च वा ॥ २. २. ९९ ॥

शृङ्गाटकपाटललाटविराटप्रपुनाटादयः ॥ २. २. १०० ॥

चरेरिटच् भश्च ॥ २. २. १०१ ॥

डिण्टन् ॥ २ २. १०२ ॥

कृतृकृपिभ्यः कीटन् ॥ २. २. १०३ ॥

खञेररीटः ॥ २. २. १०४ ॥

वृणोतेरूटच् ॥ २. २. १०५ ॥

नर्कुटमकुटकुष्कुटादयः ॥ २. २. १०६ ॥

वन्धेः कूटन् ॥ २. २. १०७ ॥

दुरि द्रोः दुर् च ॥ २. २. १०८ ॥

चपेरेटच् ॥ २. २. १०९ ॥

ग्रो णित् ॥ २. २. ११० ॥

करोतेरोटच् ॥ २. २. १११ ॥

बकोटाक्षोटकर्कोटादयः ॥ २. २. ११२ ॥

पीङ्कुणिकणिभ्यष्टक् ॥ २. २. ११३ ॥

जृकमिरमिभ्योऽठच् ॥ २. २. ११४ ॥

१. A. वलजाल्पजादयः

२. A omits this sūtra.

३. A omits this and the next sūtra.

४. A. चरेरिटकिरतेराटग्लश्च वारच् भश्च.

५. A. वन्धेरूटन्

६. A. वुक्

७. A omits कणि.

अमन्ताडुः ॥ २. २ ११५ ॥

कृसृभृवृतॄभ्योऽण्डः ॥ २. २. ११६ ॥

अण्डैरण्डविचण्डकाण्डभाण्डवतण्डपोगण्डादयः ॥ २. २. ११७ ॥

लगिग्रोरुडच् ॥ २ २. ११८ ॥

व्याडनीडक्रोडकहोडादयः ॥ २. २. ११९ ॥

शमिषणिकुणिभ्यो ढः ॥ २. २. १२० ॥

नञि सहेः षश्चादेः ॥ २. २. १२१ ॥

इनुर्विशाद्रुवेणिभ्यो णः ॥ २. २. १२२ ॥

वीणास्थूणाहूणभ्रूणक्षूणतूणतृणघृणादयः ॥ २. २. १२३ ॥

अङ्गितङ्गिकङ्गिमङ्गिकृपिवृपिभ्योऽणक् ॥ २. २. १२४ ॥

धृषेर्धिष च ॥ २. २. १२५ ॥

कृकणकुङ्कणतृवणोल्बणोरणवङ्कणविचक्षणादयः ॥ २. २. १२६ ॥

कृपिविषिभ्यामाणक् ॥ २. २. १२७ ॥

पाषाणपर्याणकल्याणादयः ॥ २. २. १२८ ॥

गादिभ्यामेष्णक् ॥ २. २. १२९ ॥

हसिवसीणूजृगृमृवादिभ्यमित्वपूधूर्विभ्यस्तन् ॥ २. २. १३० ॥

तनिमूङ्भूहिभ्यः कित् ॥ २. २. १३१ ॥

हुङ्र्छेर्मुट् च ॥ २. २. १३२ ॥

घृसिलूसूदूचितिभ्यः क्तः ॥ २. २. १३३ ॥

तातन्नातालातसुतपुतपित्तनिमित्तमुस्तपुस्ततूस्तवितस्तादयः ॥ २. २. १३४ ॥

भृदृशिवलियजादिभ्योऽतच् ॥ २. २. १३५ ॥

पृषिरञ्जिसिकिभ्यः कित् ॥ २. २. १३६ ॥

कृविलिभ्यामातच् ॥ २. २ १३७ ॥

जृविशिवहिवंसिभूजिरेवसाधिभासिगडिमडिनन्दिभ्योऽन्तच् ॥ २. २. १३८ ॥

१. A. दाण्ड.

२. A omits तृण

३. A adds
पिषेरल्लोपश्चायाः ॥
पराद्विणो लोपश्च ॥
कल्लेर्लुक् च ॥

४. A इङ्र्छेमुट् च

५. A. वित्त

६. A. वपि

हिदुषोर्मुकूषुकौ च ॥ २. २. १३९ ॥
रुहिजीविभ्यां षित् ॥ २. २. १४० ॥
पलिरुहिभ्वाहभ्य इतन् ॥ २. २. १४१ ॥
नञ्यापेः ॥ २. २. १४२ ॥
उचिकुसिपिशिपृषिभ्यः कित् ॥ २. २. १४३ ॥
हृञ ईतन् ॥ २. २. १४४ ॥
अदि भुवो डुतच् ॥ २. २. १४५ ॥
शकेरुन्तः ॥ २. २. १४६ ॥
कषेर्डित् ॥ २. २. १४७ ॥
कुलिमथिभ्यामूतक् ॥ २. २. १४८ ॥
कम्पेरोतो नलोपश्च ॥ २. २. १४९ ॥
आङि स्फायेर्डित् ॥ २. २. १५० ॥
नीरमिकुषकाषिभ्यः कथन् ॥ २. २. १५१ ॥
अवे भृञः ॥ २. २. १५२ ॥
उषिकुषिकमिगार्तिभ्यस्थन् ॥ २. २. १५३ ॥
सर्तेर्णित् ॥ २. २. १५४ ॥
पातृतुदिवचिरिचिसिचिविषिभ्यस्थक् ॥ २. २. १५५ ॥
संनिन्युद्रोष्विणर्तिशीङ्गापाभ्यः ॥ २. २. १५६ ॥
गूथयूथप्रोथपृष्ठादयः ॥ २. २. १५७ ॥
शीङ्शपिशमिगमिवन्दिबन्धिजीविप्राण्युपसृष्टवसिभ्योऽथः ॥ २. २. १५८ ॥
भृञश्चित् ॥ २. २. १५९ ॥
विदः कित् ॥ २. २. १६० ॥
रुवो वा ॥ २. २. १६१ ॥
जृवृभ्यामूथन् ॥ २. २. १६२ ॥
शपेर्दन् ॥ २. २. १६३ ॥
आपो हस्वश्च ॥ २. २. १६४ ॥
गुवः कित् ॥ २. २. १६५ ॥
वृतुसुकुभ्यो नुं च ॥ २. २. १६६ ॥
ककिमकिभ्यामन्दन् ॥ २. २. १६७ ॥

१. A. मदः

अलिपुलिकलिभ्यः किन्दन् ॥ २. २. १६८ ॥

मुचेर्ईकुन्दकुकुन्दौ ॥ २. २. १६९ ॥

यमेरुन्दन् ॥ २. २. १७० ॥

ककेरुदन् णिच्च वा २. २. १७१ ॥

अर्तिबुदोर्षुक् च ॥ २. २. १७२ ॥

स्कन्द्यमिभ्यां धः ॥ २. २. १७३ ॥

कुवोऽन्धच् ॥ २. २. १७४ ॥

नौ स्यतेरधक् ॥ २. २. १७५ ॥

मङ्क्नेर्नलोपश्च ॥ २. २. १७६ ॥

इषेरुधंक् ॥ २. २. १७७ ॥

धापॄवस्यज्यतिसिविभ्यो नः ॥ २. २. १७८ ॥

उषिशुषिकृषीणृजिमीङ्बुधिभ्यः कित् ॥ २. २. १७९ ॥

ब्रधेर्रं च ॥ २. २. १८० ॥

सुवो दीर्घश्च ॥ २. २. १८१ ॥

कृवृतृस्यनिभ्यो नित् ॥ २. २. १८२ ॥

रमेस्त च ॥ २. २. १८३ ॥

रास्नामाम्नासुम्नद्युम्ननिम्नशिश्नकृत्स्नाक्ष्णश्नक्ष्णामीक्ष्णतीक्ष्णस्तेनफेनश्येनज्यौत्ना-दयः ॥ २ २. १८४ ॥

श्रुयुरुवृज्यसिरसिरुचिरुहिभ्यो युँच् ॥ २. २. १८५ ॥

अशे रश च ॥ २. २. १८६ ॥

उन्देर्नलोपश्च ॥ २. २. १८७ ॥

रञ्जेर्युन् ॥ २. २. १८८ ॥

भुवः किद्वा ॥ २. २. १८९ ॥

कृपॄव्रजिनिधाञ्भ्यः क्युः ॥ २. २. १९० ॥

हनो जघ च ॥ २. २. १९१ ॥

मन्मनगहनगृञ्जनादयः ॥ २. २ १९२ ॥

हेञविभ्यामिनच् ॥ २ २. १९३ ॥

१. A. धुक्
२. A. इमिशुषिणिमीङ्
३. A. जृपृ
४. A. युक् च
५ A. भृञ्भ्यो मिन च

वृजिनाजिनकठिनादयः ॥ २. २. १९४ ॥
द्रुदक्षिभ्यामिनन् ॥ २. २. १९५ ॥
विपिनेरिणतुहिनमहिनादयः ॥ २. २. १९६ ॥
खलेरीनच् ॥ २. २ १९७ ॥
पठेर्णित् ॥ २. २. १९८ ॥
अर्त्यजिकृवृतृधृदारियमिभ्य उनन् ॥ २. २. १९९ ॥
लषेः श च ॥ २. २ २०० ॥
पिशिमिथिभ्यां कित् ॥ २. २. २०१ ॥
फलेर्गुक् च ॥ २. २. २०२ ॥
अजेस्तृणे चित् ॥ २. २. २०३ ॥
शकेरुनः ॥ २. २. २०४ ॥
वीपतिभ्यां तनन् ॥ २ २. २०५ ॥
पृपूभ्यां कित् ॥ २. २. २०६ ॥
अलितलिशीङ्सृपाभ्यः पः ॥ २. २. २०७ ॥
कृशृकृसुस्तुयुरूणां पक्ष च ॥ २. २. २०८ ॥
बाष्पशष्पनिबोष्पशिलपश्चुपनीपचम्पाशम्पादयः ॥ २. २. २०९ ॥
उषिकुषिकुटिदलिकुलिखजिभ्यः कपन् ॥ २. २. २१० ॥
सर्तेरपषुक् च ॥ २. २. २११ ॥
विटपविष्टपोलपकुणपकुतपचातपशिंशपादयः ॥ २. २. २१२ ॥
विशेरिपक् ॥ २. २. २१३ ॥
दलेरीपः दिल् च ॥ २. २. २१४ ॥
आडेरुपगुणोपधायाः ॥ २. २. २१५ ॥
अशेरूपच् पश्च ॥ २. २. २१६ ॥
गुरेः फग्लश्च ॥ २. २. २१७ ॥
शिफाशफकफादयः ॥ २. २ २१८ ॥

१. A. व्रजिनाकठि-
२. A. मनिक्
३. A. अलिबिकृवृ
४. A omits सू
५. A. शृक्
६. A. सर्तेरषु फुक्
७ A. आरुप

नितमिशमिभ्यां बः ॥ २ २. २१९ ॥

अमेर्णिद्वा ॥ २. २. २२० ॥

अलशलोरत उच्च ॥ २. २. २२१ ॥

निम्बबिम्बडिम्बहिडिम्बस्तम्बसाम्बादयः ॥ २. २. २२२ ॥

कृकदिकडिभ्योऽम्बच् ॥ २. २. २२३ ॥

कंदेर्णित् पक्षिणि ॥ २. २. २२४ ॥

निकुरिकुटिभ्यामुम्बक् ॥ २. २. २२५ ॥

हृदलिभ्यां भः ॥ २. २. २२६ ॥

गिरो भन् ॥ २. २. २२७ ॥

इणः कित् ॥ २. २. २२८ ॥

कृशृवलिवल्लिरासिगर्दिभ्योऽभच् ॥ २. २. २२९ ॥

सनेर्डित् ॥ २. २. २३० ॥

ऋपिवृषिभ्यां कित् ॥ २. २. २३१ ॥

कृञोऽम्भच् ॥ २. २. २३२ ॥

सेरिभ्रट् च ॥ २. २. २३३ ॥

टिकेष्टुट् च ॥ २. २. २३४ ॥

ककेरुभः ॥ २. २. २३५ ॥

कुकेः कुक् च ॥ २. २. २३६ ॥

दमेर्दो डुण्डुक् च ॥ २. २. २३७ ॥

कंक उम्भक् ॥ २. २. २३८ ॥

कसेरुच्चातः ॥ २. २. २३९ ॥

अर्तीरिस्तुसुहुधृक्षियक्षिव्याभायापदिशूनीभ्यो मन् ॥ २. २. २४० ॥

प्रसेरा च ॥ २. २. २४१ ॥

स्यविसिविशुषिश्रुभ्यः कित् ॥ २. २. २४२ ॥

गुलिविलिभिलिसिधीन्धिधूञ्श्याहिरुभ्यो मक् ॥ २. २. २४३ ॥

तिजियुजिरुचाम् कु च ॥ २. २. २४४ ॥

१. A. कृकटिकडिभ्योऽम्ब

२. A. कदर्णुक् ॥

३. A. भद्रुश्च.

४. A. कम

५. A. स्तुभद्राक्षि-

६. A omits भिलि.

अवतेर्ह्वस्वश्च ॥ २. २. २४५ ॥
भियः षुग्वा ॥ २. २. २४६ ॥
श्रीष्मघर्मकूर्मसूर्मसुह्मजालमादयः ॥ २. २. २४७ ॥
प्रथिचरिकलिकर्दिपृभ्योऽमच् ॥ २. २. २४८ ॥
अवेर्धश्च वा ॥ २. २. २४९ ॥
दाणो डिमच् ॥ २. २. २५० ॥
डिमेः कित् ॥ २. २. २५१ ॥
कुथेरुमक् ॥ २. २. २५२ ॥
कसेरुञ्चातः ॥ २. २. २५३ ॥
कुदकुकोर्नुं च ॥ २. २. २५४ ॥
गुधेरूमः ॥ २. २. २५५ ॥

इति श्रीसरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
द्वितीयाध्यायस्य द्वितीयः पादः
समाप्तः.

तृतीयः पादः

माच्छासाशलिकलिवलिससिसविकनिमनिबन्धिभ्यो यः ॥ २. ३. १ ॥

सञ्ज्ञेर्धश्च ॥ २. ३. २ ॥

जनिजापुणिकृतिभ्यः क्यप् ॥ २. ३. ३ ॥

मध्यविन्ध्यशिक्यान्यपर्जन्यवदान्याध्न्याहर्म्यधिष्ण्यवस्त्यागस्त्यपुलस्त्यापत्य-सत्यकुड्यकुल्याहल्यादयः ॥ २. ३. ४ ॥

तनिमलिवलिभ्योऽयन् ॥ २. ३. ५ ॥

हृञो दुक् किच्च ॥ २. ३. ६ ॥

किसलयगयगवयमुकयकेकयादयः ॥ २. ३. ७ ॥

कषिकुलिलुलिकलिभ्य आयक् ॥ २. ३. ८ ॥

श्रुदक्षिस्पृहिभ्य आय्यः २. ३. ९ ॥

दद्घ्नि सुञो डित् ॥ २. ३. १०. ॥

कौतेरियः ॥ २. ३. ११ ॥

कृञः कित् ॥ २. ३. १२ ॥

मृजेर्ञालीयर् ॥ २. ३. १३ ॥

वियस्तुट् च ॥ २. ३. १४ ॥

मदेः स्यन् ॥ २. ३. १५ ॥

रुचिभुजिभ्यामिक् च ॥ २. ३. १६ ॥

वचेरध्यक् तश्च ॥ २. ३. १७ ॥

वृङ एन्यः ॥ २. ३. १८ ॥

अर्तेरन्यत् ॥ २. ३. १९ ॥

हृञ इच्च ॥ २. ३. २० ॥

स्फायितञ्चिवञ्चिशकिरिपिक्षिपिक्षुदिसृपितृपिवन्धुन्दिश्वितिवृत्यजिनीपदिम-दिमुदिरुदिछिदिभन्दिमन्दिचन्दिदासिदाहिहसिघासिदाभिवसिशुचिशुभि-भ्यो रक् ॥ २. ३. २१ ॥

१. A. जन्यपुणि
२. A. श्रुक्षि
३. A. मृशेलीयत्
४. A. रिचि

चकिरम्योरुच्चोपधायाः ॥ २. ३. २२ ॥

वौ कसेः ॥ २. ३. २३ ॥

शदेरगतौ च ॥ २. ३. २४ ॥

स्थश्च ॥ २. ३. २५ ॥

तम्यम्यर्दिजीनां दीर्घश्च ॥ २. ३. २६ ॥

दुरीणो लोपश्च ॥ २. ३. २७ ॥

कृतेः कूच्छौ च ॥ २. ३. २८ ॥

वृधिरुधिवपीन्दिवज्यैगिभीणूभ्यो रन् ॥ २. ३. २९ ॥

अन्ध्ररन्ध्रसिलिन्ध्रोढ्रपुण्ड्रतीव्रनीव्रशीघ्रोग्रगौरेराभद्रसान्द्रगुन्द्रादयः॥२. ३. ३०॥

सुसूधागृधिभ्यः कन् ॥ २. ३. ३१ ॥

शुसिचिमिभ्यो दीर्घश्च ॥ २. ३. ३२ ॥

वाविन्धेः ॥ २. ३. ३३ ॥

ऋच्छेररः ॥ २. ३. ३४ ॥

कगघजझदबभमभ्यः सधात्वादिष्टित् ॥ २. ३. ३५ ॥
ɛ ɛ ɛ ɛ ɛ ɛ ɛ ɛ

मुदेर्गुक् च ॥ २. ३. ३६ ॥

गुरेर्जक् च ॥ २. ३. ३७ ॥

सुन्दिकन्दिमन्दिमन्थिमञ्जिपञ्जिपिञ्जभ्रमिचमिचटिवठिमठिदेविवासिकास्यर्ति - कुटिकविशिविदविफदिबदिभ्यो नित् ॥ २. ३. ३८ ॥

जठरपिठरकुररक्रकरमकरशिखरशेखरोदरडहरकुहरकूर्परकर्परशफरडमरडामरपामरसागरतोमराजगरादयः ॥ २. ३. ३९ ॥

अग्यङ्क्रिमन्दिमदिकडिकासिभ्य आरन् ॥ २. ३. ४० ॥

किञ्जिमृजिभ्यां चित् ॥ २. ३ ४१ ॥

कृञो मुट् च ॥ २. ३. ४२ ॥

तुषिकुठिभ्यां किच्च ॥ २. ३. ४३ ॥

कमेरत उच्च ॥ २. ३. ४४ ॥

शृङ्गारभृङ्गारकल्हारकान्तारकेदारकोविदारकर्बुदारकाञ्चनारादयः ॥ २. ३. ४५ ॥

१. A. रुच्
२. A. वज्यवर्गि.
३. A. न्ध्र
४. A. चिभ्यां
५. A. मुक्
६. A. कठि

इषिरुचिरुधिनिमिमिहिमादिचन्दिचन्दिखन्दिबाधिभ्यः किरच् ॥ २ ३. ४६ ॥

स्थिरस्फिराजिरशिशिरशिथिरस्थविरकविराशिरशिबिरसरिरादयः ॥२.३.४७.॥

कशशोडीमञ्जिकुटिपटिपूङ्भ्य ईरच् ॥ २. ३. ४८ ॥

वशिघसिकुरिकुलिभ्यः कित् ॥ २. ३. ४९ ॥

डिण्डीरवानीराभीरगभीरगम्भीरकुम्भीरकश्मीरकीरजम्बीरकिम्भीरादयः ॥ २. ३. ५० ॥

कुबिमदिवासिमसिचतिचङ्कथकिभ्य उरच् ॥ २. ३. ५१ ॥

मुर्मुरमुकुरदर्दुरचिकुरकुक्कुरकुकुरकुकुन्दुरोन्दुरनूपुरविथुरमद्गुरवागुरादयः ॥ २. ३. ५२. ॥

असेरुरन् ॥ २. ३. ५३ ॥

शावशेरसौ ॥ २. ३. ५४ ॥

मसेरूरन् ॥ २. ३. ५५ ॥

कृञश्चुक् च २. ३. ५६ ॥

खर्जिखडिकृपिवल्लिमयिमण्डिभ्य ऊरः ॥ २. ३. ५७ ॥

तलिमलिशलिभ्यो णित् ॥ २. ३. ५८ ॥

विडूरसिन्दूरपत्तूरधुस्तूरादयः ॥ २. ३. ५९ ॥

पतिकठिकुठिकुबिगविगुविदंशिभ्य एरक् ॥ २. ३. ६० ॥

सतेरमूलेरमुदेरादयः ॥ २. ३. ६१ ॥

कठिनकिभ्यामोरः ॥ २. ३. ६२ ॥

कशेरत इच्च ॥ २. ३. ६३ ॥

शृवृकिभ्यः करन् ॥ २. ३. ६४ ॥

सूपुषिभ्यां कित् ॥ २. ३. ६५ ॥

अनिकाभ्यां तरच् ॥ २. ३. ६६ ॥

इणूपूभ्यां कित् ॥ २. ३. ६७ ॥

कॅयजिमामद्यशूभ्यः सरन् ॥ २. ३. ६८ ॥

१. A omits खदि

२. A. कर्विमन्दि

३. A omits मुर्मुर . कुक्कुर

४. A. धुर्धूरादयः

५. A. कुगडिदंशि

६. A. किरन्

७. A. कविमस्जि-

वंसेश्च ॥ २. ३. ६९ ॥

सपूर्वाच्चित् ॥ २. ३. ७० ॥

इडावत्सरः ॥ २. ३. ७१ ॥

ऋषितनिकृधूकिभ्यः कित् ॥ २. ३. ७२ ॥

कृशृगृचतिकंडिभ्यः ष्वरच् ॥ २. ३. ७३ ॥

छित्वरछत्वरधीवरपीवरचीवरगह्वरोपह्वरसंयद्वरनिषद्वरोदुम्बरकूबरतूबरादयः ॥ २. ३. ७४ ॥

कलेरेबरः ॥ २. ३. ७५ ॥

ष्टून् ॥ २. ३. ७६ ॥

भ्रस्जिगमिनमिनशिहनिविष्यंशां वृद्धिश्च ॥ २. ३. ७७ ॥

दिवेद्यौ च ॥ २. ३. ७८ ॥

उषिखनिसूमूभ्यः कित् ॥ २. ३. ७९ ॥

स्त्यायेर्डित् ॥ २ ३. ८० ॥

द्रुयामाश्रुलुपिवसिभ्यस्त्रन् ॥ २. ३. ८१ ॥

गमेरा च ॥ २. ३. ८२ ॥

अमिचिमिदिशंसिभ्यः कित् ॥ २. ३. ८३ ॥

पूङो ह्रस्वश्च ॥ २. ३. ८४ ॥

गुवृवीपचिवचियमिमनितनिसदिक्षदिक्षिभ्यो नित् ॥ २. ३. ८५ ॥

अमियजिवधिपतिकलिनक्षिभ्योऽत्रन् ॥ २. ३. ८६ ॥

वृञश्चित् ॥ २. ३ ८७ ॥

अशिवहिकटिभ्य इत्रः ॥ २. ३. ८८ ॥

श्रांदिभ्य उत्रः ॥ २. ३. ८९ ॥

स्याशक्यमिभ्यो लः ॥ २. ३. ९० ॥

शीङः क्रुन् ॥ २. ३. ९१ ॥

१. A. वदेश्च
२. कुटि
३. A omits कूबर.
४. A omits this sūtra.
५. A. This is written as part of २. ३. ७४.
६. A. विश्यसां
७. A omits this and the following three sūtras.
८ A omits क्षदि
९. A. कुटि
१०. A omits this sūtra.

भिल्लाच्छभल्लसौविदल्लादयः ॥ २. ३. ९२ ॥

मङ्किमृदिमण्डिकुण्डिकान्दिभ्योऽलच् ॥ २. ३. ९३ ॥

लङ्केर्दीर्घश्च ॥ २. ३. ९४ ॥

ऋजनोर्गुक् च ॥ २. ३. ९५ ॥

कुकमियमिशमिशकिशाबितृपिकुविशलिकलिपालिभ्योऽलक् ॥ २. ३. ९६ ॥

वृषिपटिदेविकेविवपिचपिभ्यश्चित् ॥ २. ३. ९७ ॥

कुगुध्वञ्चिचञ्चिवहिदिहितृसृकुसिभ्यो लः ॥ २. ३. ९८ ॥

मुरलोरलमुसलकुशलकोमलकोहलविरलकेरलकुन्तलकपिञ्जलकज्जलेज्जलच्छ-
गलभगलाहलकहलकाहलनाहलानलयुगलपिप्पलादयः ॥ २. ३. ९९ ॥

ऋकृमृवृचषिभ्य आलच् ॥ २. ३. १०० ॥

तमिविडिमृणिकुणिकुलिपलिपाश्चिवाड्भ्यः कालन् ॥ २. ३. १०१ ॥

कम्पेर्नलोपश्च ॥ २. ३. १०२ ॥

भञ्जेर्गश्च ॥ २. ३. १०३ ॥

सर्तेर्गुक् च ॥ २. ३. १०४ ॥

स्थालचात्वालकीलालकङ्कालहिन्तालवेतालजम्बालादयः ॥ २. ३. १०५ ॥

पतिचण्डिभ्यामालञ् ॥ २. ३. १०६ ॥

कुटिमहिमिथ्यनिभ्यः किलच् ॥ २. ३. १०७ ॥

भडिलभण्डिलशाण्डिलस्थण्डिलकोकिलकपिलविचकिलादयः ॥ २. ३. १०८ ॥

हृषिवृतिचटितण्डिशाकिशङ्कयुत्कण्ठिभ्य उलच् ॥ २. ३. १०९ ॥

निचुलवञ्जुलवकुलतुमुलपृथुलस्थूलविसंस्थुलादयः ॥ २. ३. ११० ॥

पिञ्ज ऊलच् ॥ २. ३. १११ ॥

कुसूलकुकूलदुकूलताम्बूलबलूलाङ्गूलशार्दूलादयः ॥ २. ३. ११२ ॥

महेरेलच् ॥ २. ३. ११३ ॥

कटिपटिभ्यामोलः ॥ २. ३. ११४ ॥

कपोलकल्लोलकक्कोलमक्कोलादयः ॥ २. ३. ११५ ॥

वलेः कलच् ॥ २. ३. ११६ ॥

१. A omits शवि
२. A omits कुवि
३. A omits पलि
४. A. चमि
५. A adds कुहि
६. A. जङ्गाल
७. A omits शकि

मिश्रः खलश्चैच्च ॥ २. ३. ११७ ॥
श्रो नुं ह्रस्वश्च ॥ २. ३. ११८ ॥
शमिकमिभ्यां बलच् ॥ २ ३. ११९ ॥
डुकुटिकशिशालिभ्यः क्मलच् ॥ २. ३. १२० ॥
वतेः सलक् ॥ २. ३. १२१ ॥
शीङो वलञ्[1]वलनौ ॥ २. ३. १२२ ॥
तुल्वलेल्वलपल्वलादयः ॥ २. ३. १२३ ॥
शृसृहसिभ्यो वः ॥ २. ३. १२४ ॥
उर्देर्धश्च ॥ २. ३. १२५ ॥
गन्धेररक् च ॥ २. ३. १२६ ॥
इण्शीङ्श्याशालापदिभ्यो नित् ॥ २. ३. १२७ ॥
इष्वनिघृष्वरिष्वालिष्वादयः ॥ २. ३. १२८ ॥
अशूस्रुप्रुषिलटिखटिर्कणिविलिनालिशालिखालिभ्यः कन् ॥ २. ३. १२९ ॥
शीङापो ह्रस्वश्च ॥ २. ३. १३० ॥
यसेर्ह च ॥ २. ३. १३१ ॥
लिहेर्जिह च ॥ २. ३. १३२ ॥
नञि भुवो डित् ॥ २. ३. १३३ ॥
कुडिकितिपणिपेलृपल्लिवल्लिमालिभ्योऽवक् ॥ २. ३. १३४ ॥
कैरवभैरवकैरण्डवादीनवादयः ॥ २. ३. १३५ ॥
शृणोतेरावः ॥ २. ३. १३६ ॥
प्रथेः षिवन् पृथ[2] च ॥ २. ३. १३७ ॥
अमेरीवः ॥ २. ३. १३८ ॥
प्रसेर्डित् ॥ २. ३. १३९ ॥
कुदापाभ्यः शः ॥ २. ३. १४० ॥
वृभृवम्यमिकुभ्यः शक् ॥ २. ३. १४१ ॥
कलेरशच् ॥ २. ३. १४२ ॥
इणस्तुट् च ॥ २. ३. १४३ ॥

१. A. खलच
२. A. वालनौ
३. A. खणिवशिब्लिनलि
४. A. This portion is written as a separate sūtra.

पलेराशन् ॥ २. ३. १४४ ॥

कनेरी चातः ॥ २. ३. १४५ ॥

कणिकुलिवलिबलिभ्यः किशच्[1] ॥ २. ३. १४६ ॥

तिनिशेतिशबालिशादयः ॥ २. ३. १४७ ॥

अर्तेः पिशन् ॥ २. ३. १४८ ॥

अङ्किमस्जिभ्यामुशच् ॥ २. ३. १४९ ॥

युमाभ्यां षः ॥ २. ३. १५० ॥

स्नुमूभ्यां कित् ॥ २. ३. १५१ ॥

कलेर्मषक् ॥ २. ३. १५२ ॥

कुलेश्च माषक् ॥ २. ३. १५३ ॥

जलेराषः ॥ २. ३. १५४ ॥

अविमह्योष्टिषच् ॥ २. ३. १५५ ॥

रुहेर्वृद्धिश्च ॥ २. ३. १५६ ॥

तवेर्णिद्वा ॥ २. ३. १५७ ॥

नञि व्यथेः ॥ २. ३. १५८ ॥

कलेर्वुगिच्चोपधायाः ॥ २. ३. १५९ ॥

कृतृभ्यामीषन् ॥ २. ३. १६० ॥

ऋजिशृपृभ्यः कित् ॥ २. ३. १६१ ॥

उषेर्नक् लोपश्च ॥ २. ३. १६२ ॥

अमेर्वरट् च ॥ २. ३. १६३ ॥

ऋपृकृपिहपिनहिकलिभ्य उषन् ॥ २. ३. १६४ ॥

पुरः किच्च ॥ २. ३. १६५ ॥

जृपृकृमञ्जिपीयिहन्यङ्गिगण्डिभ्य ऊषन् ॥ २. ३. १६६ ॥

यूषशूषार्कलूषकारूषकोरदूषाटरूषशैलूषादयः ॥ २. ३. १६७ ॥

कश्यशिपचिमुचियजिहनिकमिवदिवामान्याभ्यः सः ॥ २. ३. १६८ ॥

प्लुषेरच्चोपधायाः ॥ २. ३. १६९ ॥

१. A. किशप्

२. A omits this sūtra.

३. A omits this and the following three sūtras.

४. A. मस्जिशिपचिमुचियजि

ऋचिरि[1]षिकृतिवृश्चिशृगृदिभ्यः कित् ॥ २. ३. १७० ॥

अमेर्नित् ॥ २. ३. १७१ ॥

उन्देर्नलोपश्च ॥ २. ३. १७२ ॥

पन्यल्यवंरन्धिरभिचमिचत्यतितमियुभ्योऽसच् ॥ २. ३. १७३ ॥

वेतसतामरससारसादयः ॥ २. ३. १७४ ॥

पॅण्डो नसक् ॥ २. ३. १७५ ॥

कृपियुवलिभ्य आसः ॥ २. ३. १७६ ॥

किलेः कित् ॥ २. ३. १७७ ॥

कुरः पासः ॥ २. ३. १७८ ॥

पटिवीभ्यां टिसडिसचौ ॥ २. ३. १७९ ॥

तालेरीसच् ॥ २. ३. १८० ॥

त्रपेरुसच् ॥ २. ३. १८१ ॥

अलेरम्बुसः २. ३. १८२ ॥

लूञो हः ॥ २. ३. १८३ ॥

हिंसेः कित् सिं च ॥ २. ३. १८४ ॥

कलेरहः ॥ २. ३. १८५ ॥

अनेरोकहः ॥ २. ३. १८६ ॥

कटेराहः ॥ २. ३. १८७ ॥

निरिण ऊहक् ॥ २. ३. १८८ ॥

देस्त्यूहः ॥ २. ३. १८९ ॥

वलेरक्षन् ॥ २. ३. १९० ॥

लाक्षाद्राक्षामिक्षादयः ॥ २. ३. १९१ ॥

इति श्रीसरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
द्वितीयाध्यायस्य तृतीयः पादः
समाप्तः.

---

१. A omits रिषि
२. A. अञे
३. A. विरधि
४. A wrongly adds a number of sūtras belonging to the next pāda.
५. A. सुञो
६. A. तदेरूहः

अथ चतुर्थः पादः

उणादयो भूतेऽपि[1] ॥ २. ४. १ ॥
भविष्यति गम्यादयः ॥ २. ४. २ ॥
यावत्पुरानिपातयोर्लट् ॥ २. ४. ३ ॥
कथाकर्ह्योर्वा ॥ २. ४. ४ ॥
किंवृत्ते लिप्सायाम् ॥ २. ४. ५ ॥
लिप्स्यमानसिद्धौ च ॥ २. ४. ६ ॥
लोडर्थलक्षणे च ॥ २. ४. ७ ॥
लिङ् चोर्ध्वमौहूर्तिके[2] ॥ २. ४. ८ ॥
माङि लुङ् ॥ २. ४. ९ ॥
स्मपरे लङ् च ॥ २. ४. १० ॥
अनद्यतने लुट्[3] ॥ २. ४. ११ ॥
परिदेवने च ॥ २. ४. १२ ॥
न व्यामिश्रे ॥ २. ४. १३ ॥
लृट् ॥ २. ४. १४ ॥
शतृशानचौ वास्य लङ्वत् ॥ २. ४. १५ ॥
क्रियायां च क्रियार्थायाम् ॥ २. ४. १६ ॥
ण्वुल् च ॥ २. ४. १७ ॥
कर्मणि चाण् ॥ २. ४. १८ ॥
भावे तुमुन्[5] ॥ २. ४. १९ ॥
भाववचनाश्च ॥ २. ४. २० ॥
घञ् ॥ २. ४. २१ ॥

१. A omits अपि and reads next sūtra along with this.
२. A omits this sūtra.
३. A. This sūtra is read after the next.
४. A. चक्रियायाम्
५. A. तुमुन् भावे The two words are written as two different sūtras.

पदरुजविशिभ्यः कर्तरि ॥ २. ४. २२ ॥

स्पृशेरुपतापे ॥ २. ४. २३ ॥

दृजभ्यां[1] णिलुक् च ॥ २. ४. २४ ॥

सर्तेः स्थिरव्याधिबलमत्स्येषु ॥ २. ४. २५ ॥

अकर्तरि कारके च संज्ञायाम् ॥ २. ४. २६ ॥

संख्यातात्परिमाणाख्यायाम् ॥ २. ४. २७ ॥

इङश्च ॥ २. ४. २८ ॥

अपादाने षिद्वा ॥ २. ४. २९ ॥

शृणोतेर्वायुवर्णनिवृतावरणेषु ॥ २. ४. ३० ॥

युजेः कालहलाङ्गयुग्मेषु कित्[2] ॥ २. ४. ३१ ॥

उपसर्गे युवः[3] ॥ २. ४. ३२ ॥

वौ क्षुश्रुवः[4] ॥ २. ४. ३३ ॥

यमियुदुद्रुषः[5] ॥ २. ४. ३४ ॥

अनुपसर्गाद्वा ॥ २. ४. ३५ ॥

व्यनुप्रेषु च भुवः ॥ २. ४. ३६ ॥

उदि च नियः ॥ २. ४. ३७ ॥

अवेः ॥ २. ४. ३८ ॥

परौ द्यूते ॥ २. ४. ३९ ॥

प्रे द्रुस्तुभ्याम् ॥ २. ४. ४० ॥

स्रुवोऽनुपसर्गाच्च[6] ॥ २. ४. ४१ ॥

श्रियः[7] ॥ २. ४. ४२ ॥

उदि वा ॥ २. ४. ४३ ॥

निरभ्योः पूल्वभ्याम्[8] ॥ २. ४. ४४ ॥

१. A. जृदृणिभ्यां

२. A omits कित्.

३. A. रुवः

४. A. क्ष

५. A. समि.

६. A. This and the next sūtra are written together.

७. A. स्तुवो

८. A. This and the next sūtra are written together.

उन्मोर्ग्रः ॥ २. ४. ४५ ॥
किरो धान्ये ॥ २. ४. ४६ ॥
नौ वृञः ॥ २. ४. ४७ ॥
यज्ञे समि स्तुवः ॥ २. ४. ४८ ॥
प्रेस्तोऽन्यत्र ॥ २. ४. ४९ ॥
प्रथने वावशब्दे ॥ २. ४. ५० ॥
छन्दो नाम्नि च ॥ २. ४. ५१ ॥
अवे च ॥ २. ४. ५२ ॥
श्रो वा ॥ २. ४. ५३ ॥
इणो नावज्ञेषे ॥ २. ४. ५४ ॥
परावनुपात्यये ॥ २. ४. ४५ ॥
ण्युपयोः शीङः ॥ २. ४. ५६ ॥
प्रत्यासत्तौ चेरस्तेये ॥ २. ४. ५७ ॥
शरीरनिवासयोः कैश्चादेः ॥ २. ४. ५८ ॥
चितौ च ॥ २. ४. ५९ ॥
सङ्घे चानौत्तराधर्ये ॥ २. ४. ६० ॥
उदि युपूद्रुवः ॥ २. ४. ६१ ॥
ग्रहश्च ॥ २ ४. ६२ ॥
न्यवयोराक्रोशे ॥ २. ४. ६३ ॥
समि मुष्टौ ॥ २. ४. ६४ ॥
परौ यज्ञे ॥ २. ४. ६५ ॥
प्रे लिप्सायाम् ॥ २. ४. ६६ ॥
वा प्रे वणिजाम् ॥ २. ४. ६७ ॥
रश्मौ च ॥ २. ४. ६८ ॥
अवे वर्षप्रतिबन्धे ॥ २. ४. ६९ ॥
आङि रुप्लुभ्याम् ॥ २. ४. ७० ॥

१. A. This and the next sūtra are written together.
२. A. This part is written as a separate sūtra.
३. A. उञि
४. A omits sūtras ६२—१३०.

परौ भुवोऽवज्ञाने ॥ २. ४. ७१ ॥
वृणोतेराच्छादने ॥ २. ४. ७२ ॥
क्रियाभ्यावृत्तिसमयसमूहेषु च ॥ २. ४. ७३ ॥
स्थाम्नाप्राव्यधिहनियुधादिभ्यः कः ॥ २. ४. ७४ ॥
एरच् ॥ २. ४. ७५ ॥
नपुंसके भीवृष्यादिभ्यः ॥ २. ४. ७६ ॥
ऋदोरप् ॥ २. ४. ७७ ॥
वृद्यवशिनिश्चरणिगमिग्रहः ॥ २. ४. ७८ ॥
अक्षेषु ग्लहः ॥ २. ४. ७९ ॥
अदेरुपसर्गे ॥ २. ४. ८० ॥
नौ ण च ॥ २. ४. ८१ ॥
व्यधिजपिभ्यामनुपसर्गे ॥ २. ४. ८२ ॥
स्वनिहसिभ्यां वा ॥ २. ४. ८३ ॥
यमे समुपनिविषु च ॥ २. ४. ८४ ॥
नौ गदनदपठस्वनिभ्यः ॥ २. ४. ८५ ॥
कणोऽनुपसर्गाच्च ॥ २. ४. ८६ ॥
उपसर्गे च वीणायाः ॥ २. ४. ८७ ॥
नित्यं पणः परिमाणे ॥ २. ४. ८८ ॥
मदोऽनुपसर्गात् ॥ २. ४. ८९ ॥
प्रसमो हर्षे ॥ २. ४. ९० ॥
समुदो रजः पशुषु ॥ २. ४. ९१ ॥
प्रजने सर्तेः ॥ २. ४. ९२ ॥
न्यभ्युपविषु ह्वः संप्रसारणं च ॥ २. ४. ९३ ॥
आङि युद्धे ॥ २. ४. ९४ ॥
निपाने वृद्धिश्च ॥ २. ४. ९५ ॥
नाम्न्ययक् च ॥ २. ४. ९६ ॥
समि च द्यूते ॥ २. ४. ९७ ॥
भावेऽनुपसर्गस्य ॥ २. ४. ९८ ॥
हनो वा वध च ॥ २. ४. ९९ ॥

मूर्तिर्निरन्तरमेघेषु घनः ॥ २. ४. १०० ॥

अन्तर्धानोऽन्तर्धणश्च देशे ॥ २. ४. १०१ ॥

प्रघणः प्रघाणश्चागारैकदेशे ॥ २. ४. १०२ ॥

अपघनोद्धनावबङ्गास्याधानयोः ॥ २. ४. १०३ ॥

विघनायोघनौ करणे ॥ २. ४. १०४ ॥

द्रुघणद्रुघनौ च ॥ २. ४. १०५ ॥

स्तम्बे क च ॥ २. ४. १०६ ॥

उपघ्न आश्रये ॥ २. ४. १०७ ॥

परौ डित् ॥ २. ४. १०८ ॥

समुदोर्गणप्रशंसयोः ॥ २. ४. १०९ ॥

नौ निमिते ॥ २. ४. ११० ॥

ङितः क्त्रिः ॥ २. ४. १११ ॥

ट्वितोऽथुच् ॥ २. ४. ११२ ॥

यजियतिप्रच्छिरक्षिभ्यो नः ॥ २. ४. ११३ ॥

विच्छेर्नङ् ॥ २. ४. ११४ ॥

स्वपो नन् ॥ २. ४. ११५ ॥

आङि दः किः ॥ २. ४. ११६ ॥

उपसर्गे धः ॥ २. ४. ११७ ॥

कर्मण्यधिकरणे ॥ २. ४. ११८ ॥

अभिविधाविनुण् ॥ २. ४. ११९ ॥

स्त्रियां क्तिन् ॥ २. ४. १२० ॥

श्रुस्रुपदिसदिविदिक्षमिलभ्यर्देशंसिपचिकण्ड्वयिव्यवक्रुशितुषियजिमन्यासि-
शासिभ्यः ॥ २. ४. १२१ ॥

आङि स्रुजः ॥ २. ४. १२२ ॥

समीणः ॥ २. ४. १२३ ॥

ऊतियूतिजूतिसातिहेतिकीर्तयश्च ॥ २. ४. १२४ ॥

भावे स्यापागापचिभ्यः ॥ २. ४. १२५ ॥

व्रजियज्यासदीण्भ्यः कित् ॥ २. ४. १२६ ॥

षुञ्शीङ्मनिविदिचरिभ्यः संज्ञायाम् ॥ २. ४. १२७ ॥

अजेः समि ॥ २. ४. १२८ ॥
सादिपतिभ्यां जौ ॥ २. ४. १२९ ॥
भञ्जो वा ॥ २. ४. १३० ॥
कृञः श च ॥ २. ४. १३१ ॥
इच्छामृगये च ॥ २. ४. १३२ ॥
परौ सृचरिभ्यां यः ॥ २. ४. १३३ ॥
अटाट्या वा ॥ २. ४. १३४ ॥
जागुः ॥ २. ४. १३५ ॥
अप्रत्ययाच्च ॥ २. ४. १३६ ॥
गुरोर्हलः ॥ २. ४. १३७ ॥
नराध्यऋज्यापिदीपिचायिस्त्रंसिध्वंस्यादेः निष्ठायामनिटः ॥ २. ४. १३८ ॥
षितोऽ ॥ २. ४. १३९ ॥
क्रपेः संप्रसृ णं च ॥ २. ४. १४० ॥
याचितृषिभ्यां नुट् च ॥ २. ४. १४१ ॥
भिदिछिदिविदिदयिरुजिमृजिक्षिपिपुरिपृच्छिभ्योऽसंज्ञायाम् ॥ २. ४. १४२ ॥
गुहितुलिवसिवपिक्षपिक्षिभ्यः संज्ञायाम् ॥ २. ४. १४३ ॥
रिखिलिखिशभिसिधिमिधिगुधिभ्यो गुणश्च ॥ २. ४. १४४ ॥
ऋकृहधृतृभ्यो वृद्धिश्च ॥ २. ४. १४५ ॥
भूषिभीषिचिन्तिकूजिकथिकुम्बिचर्चिस्पृहितोलिदोलिभ्यश्च ॥ २. ४. १४६ ॥
आतश्चोपसर्गे ॥ २. ४. १४७ ॥
भातेश्च ॥ २. ४. १४८ ॥
ण्यासश्रन्थघट्टवन्दविदिभ्यो युच् ॥ २. ४. १४९ ॥
इषोऽनिच्छायाम् ॥ २. ४. १५० ॥
अधिपर्यो वा ॥ २. ४. १५१ ॥
समादिषु पदिसदिविदिशासिश्रुस्रुमहिवृषिमुषिवृतियतीणूभृञ्प्रभृतिभ्यः क्विप्॥ २. ४. १५२ ॥

१. A. अः प्रत्य-
२. A omits अञ्जि
३. A. चुरि
४. A adds the following sūtra
गोषाभीषाघिन्ताकुजाकथाकुञ्चाचर्यास्पृहातोलादोलाश्च ॥
५. A. ऋकृणधृतृभ्यः
६. A. भषि.
७. A. पिति
८. A. विदि
९. A omits भृञ्

क्रुधियुधिक्षुधितृषिस्विषिरुजिक्षुच्छिक्षुद्विमृदिगृतादिभ्यश्च ॥ २. ४. १५३ ॥

हिभीलूभूकण्डूयीकृञ्भिदिच्छिदिनुविद्राशिनक्षिमुजिजरेज्वरत्वरावस्रंवुमॅवादिभ्यो वा ॥ २. ४. १५४ ॥

क्रियाव्यतीहारेऽनीहीक्ष्यादिभ्यो णच् ॥ २. ४. १५५ ॥

आक्रोशे नञ्यनिः ॥ २. ४. १५६ ॥

ण्वुल् ॥ २. ४. १५७ ॥

संज्ञायाम् ॥ २. ४. १५८ ॥

रोगाख्यायां च ॥ २. ४. १५९ ॥

पुंस्यन्यत्रापि ॥ २. ४. १६० ॥

प्रश्नाख्यानयोरिञ्च वा ॥ २. ४. १६१ ॥

पर्यायार्हणोत्पत्तिषु ण्वुच् ॥ २. ४. १६२ ॥

नपुंसके भावे क्तः ॥ २. ४. १६३ ॥

ल्युट् च ॥ २. ४. १६४ ॥

कर्मणि चयेर्नं संस्पर्शात्कर्तुः शरीरसुखम् ॥ २. ४. १६५ ॥

करणाधिकरणयोश्च ॥ २. ४. १६६ ॥

ष्ठिवुक्लिवोर्दीर्घश्च ॥ २. ४. १६७ ॥

कृञः कर्तरि ॥ २. ४. १६८ ॥

व्रश्चिशतिहादिरम्यादिभ्यश्च ॥ २. ४. १६९ ॥

भुज्याच्छाद्यंवस्तुसिच्यादिभ्यः कर्मणि ॥ २. ४. १७० ॥

स्कन्दिपतिश्च्योतिस्रवत्यादिभ्योऽपादाने ॥ २. ४. १७१ ॥

दाञः संप्रदाने च ॥ २. ४. १७२ ॥

पुंसि संज्ञायां घः ॥ २. ४. १७३ ॥

गोचरसंचरवहव्रजव्यजक्रमापणनिगमप्रक्रमभगाकर्षनिकषाश्च ॥ २. ४. १७४ ॥

हलो घञ् ॥ २. ४. १७५ ॥

१. A adds ऋषि

२. A omits जर

३. A. वस्ति

४. A. यवामूदिभ्यः

५. A adds ग्लाम्लाज्याहाभ्यः

६. A. ण्वुल् च

७. A. पर्यायेन

८. A adds वा

९. A. वस्तावसि-

१०. A. वक

अध्यायन्यायोद्यावसंहाराधारावायाश्च ॥ २. ४. १७६ ॥

उदङ्कोऽनुदके ॥ २. ४. १७७ ॥

जालमानायः ॥ २. ४. १७८ ॥

खनो घश्च ॥ २. ४. १७९ ॥

डरेरके कवंकाश्च ॥ २. ४. १८० ॥

इकृष्टितपः स्वरूपे ॥ २. ४. १८१ ॥

अर्थे च ॥ २. ४. १८२ ॥

भावकर्मणोर्दुरीषद्दुःस्सुषु कृच्छ्राकृच्छ्रार्थेषु खलु ॥ २. ४. १८३ ॥

भूकृञ्भ्यां कर्तृकर्मणोरिच्छ्यर्थे ॥ २. ४. १८४ ॥

आतो युच् ॥ २. ४. १८५ ॥

शासियुधिदृशिघृषिमृषिभ्यश्च ॥ २. ४. १८६ ॥

वर्तमानसामीप्ये वर्तमानाद्वा ॥ २. ४. १८७ ॥

आशंसायां भूतवच्च ॥ २. ४. १८८ ॥

क्षिप्रवचने लृट् ॥ २. ४. १८९ ॥

आशंसावचने लिङ् ॥ २. ४. १९० ॥

संभावनायामनिष्पन्ने निष्पन्नवच्च ॥ २. ४. १९१ ॥

नानद्यतनवत् क्रियाप्रबन्धसामीप्ययोः ॥ २. ४. १९२ ॥

भविष्यति मर्यादावचने देशस्य विभागे परस्मिन् ॥ २. ४. १९३ ॥

कालस्य चानहोरात्राणाम् ॥ २. ४. १९४ ॥

परस्मिन् वा ॥ २. ४. १९५ ॥

लिङ्निमित्ते लृङ् क्रियातिपत्तौ ॥ २. ४. १९६ ॥

भूते च ॥ २. ४. १९७ ॥

प्रागुताप्योर्भूते वा ॥ २. ४. १९८ ॥

गर्हायां लडपि जात्वोः ॥ २. ४. १९९ ॥

कथमि लिङ् च वा ॥ २. ४. २०० ॥

१. A. द्याव

२. A. This is written as part of the previous sūtra.

३. A. वाकाश्च.

४. A. दुरीषत्सु

५. A. इच्छ्यर्थे

६. A. डिङ्

किंवृत्ते लिङ्लुटौ ॥ २. ४. २०१ ॥

अनवकृप्त्यमर्षयोरकिंवृत्तेऽपि ॥ २. ४. २०२ ॥

किं किलास्त्यर्थेषु ॥ २. ४. २०३ ॥

यद्यदियदाजातुषु लिङ् ॥ २. ४. २०४ ॥

यच्चयत्रयोर्गर्हायां च ॥ २. ४. २०५ ॥

आश्चर्ये च ॥ २. ४. २०६ ॥

शेषे लृडयदौ ॥ २. ४. २०७ ॥

उताप्योर्बाढार्थे लिङ् ॥ २. ४ २०८ ॥

कामप्रवेदनेऽकच्चिति ॥ २ ४. २०९ ॥

संभावनेऽलमर्थे तदर्थाप्रयोगे ॥ २. ४. २१० ॥

अयसंभावनवचने धातौ वाँ[4] ॥ २. ४. २११ ॥

हेतुफलयोः ॥ २. ४. २१२ ॥

इच्छार्थेषु[5] कामप्रवेदने लोट् च ॥ २. ४. २१३ ॥

समानकर्तृकेषु कर्मणो लिङ् ॥ २. ४. २१४ ॥

विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसंप्रश्नप्रार्थनेषु ॥ २. ४. २१५ ॥

लोट् ॥ २. ४. २१६ ॥

प्रैषातिसृष्टप्राप्तकालेषु ॥ २. ४. २१७ ॥

लिङ्चोर्ध्वमौहूर्तिके ॥ २. ४. २१८ ॥

स्से लोट्[6] ॥ २. ४. २१९ ॥

अधीष्टे च ॥ २. ४. २२० ॥

कालसमयवेलासु लिङ्यदि ॥ २. ४. २२१ ॥

अर्हशक्तयोः ॥ २. ४. २२२ ॥

धातुसंबन्धे प्रत्ययाः ॥ २. ४. २२३ ॥

क्रियासमभिहारे लोट् तस्य हि स्वौ हि स्वयत् ॥ २. ४. २२४ ॥

१. A adds उद्

२. A. This is written as part of the previous sūtra.

३. A. अयमि सं-

४. A omits वा

५. A. इच्छार्थे

६. A. This is written as part of the previous sūtra; च is added at the end.

७. A adds च

समुच्चये वा[1] ॥ २. ४. २२५ ॥

यथाविध्यनुप्रयोगः पूर्वस्मिन् ॥ २. ४. २२६ ॥

समुच्चये सामान्यवचनस्य ॥ २. ४. २२७ ॥

अलंखल्वोः प्रतिषेधयोर्भावे क्त्वा वा ॥ २. ४. २२८ ॥

मेङ्[2][3] ॥ २. ४. २२९ ॥

परावरयोगे च ॥ २. ४. २३० ॥

अभिन्नकर्तृकयोः पूर्वकालात् ॥ २. ४. २३१ ॥

व्याङ्परिनिमीलियादेरपूर्वकालेऽपि ॥ २. ४. २३२ ॥

आभीक्ष्ण्ये णमुल् च ॥ २. ४. २३३ ॥

नयद्यनाकाङ्क्षे ॥ २. ४. २३४ ॥

[4]आम्रे प्रथमपूर्वेषु ॥ २. ४. २३५ ॥

कर्मण्याक्रोशे कृञः खमुञ् ॥ २. ४. २३६ ॥

[5]स्वाद्वर्थेषु चादीर्घेषु ॥ २. ४. २३७ ॥

अन्यथैवंकथमित्थंसुणमुलप्रयोगार्हात् ॥ २. ४. २३८ ॥

यथातथयोरसूयाप्रतिवचने ॥ २. ४. २३९ ॥

कर्मणि दृशिविदिशिभ्यां साकल्ये ॥ २. ४. २४० ॥

यावति विन्दजीविभ्याम् ॥ २. ४. २४१ ॥

चर्मोदरयोः पूरेः ॥ २. ४. २४२ ॥

वर्षप्रमाण ऊलोपश्चास्य वा ॥ २. ४. २४३ ॥

चेलार्थे क्नोपेः ॥ २. ४. २४४ ॥

गात्रपुरुषयोः स्नातेः ॥ २. ४. २४५ ॥

निर्मूलसमूलयोः कषः ॥ २. ४. २४६ ॥

शुष्कचूर्णरूक्षेषु पिषः ॥ २. ४. २४७ ॥

१. A omits वा

२. A. This portion is written as a separate sūtra.

३. A. This and the next sūtra are written as one.

४. A. अटे

५. A. स्वद्यर्थेषु

६. A This and the next sūtra are written as one.

७. A. उदलोप-

८. A. क्नेरपः

अकृते कृञः ॥ २. ४. २४८ ॥

जीवे ग्रहः ॥ २. ४. २४९ ॥

समूले हनः ॥ २. ४. २५० ॥

करणे च ॥ २. ४. २५१ ॥

स्नेहने पिषः ॥ २ ४. २५२ ॥

हस्तार्थे वर्तिग्रहिभ्याम् ॥ २. ४. २५३ ॥

स्वार्थेषु पुषः ॥ २ ४. २५४ ॥

बन्धेरधिकरणे ॥ २ ४. २५५ ॥

संज्ञायाम् ॥ २. ४. २५६ ॥

कर्त्रोर्जीवपुरुषयोर्नशिवहिभ्याम् ॥ ४ २ २५७ ॥

ऊर्ध्वे शुषि पूरः ॥ २. ४. २५८ ॥

कर्मणि चोपमाने ॥ ४. २. २५९ ॥

कृणादिषु यथा विध्यनुप्रयोगः ॥ २. ४ २६० ॥

उपात्किरो लवने ॥ २. ४. २६१ ॥

दंशेस्तृतीयायाम् ॥ २. ४. २६२ ॥

हिंसादेककर्मकात् ॥ २ ४. २६३ ॥

सप्तम्यां चोपपीडरुधाकर्षः ॥ २. ४. २६४ ॥

आसत्तौ ॥ २. ४. २६५ ॥

प्रमाणे ॥ २. ४. २३६ ॥

पञ्चम्या त्वरायाम् ॥ २. ४. २६७ ॥

द्वितीयायाम् ॥ २. ४. २६८ ॥

अध्रुवे स्वाङ्गे ॥ २. ४ २६९ ॥

परिक्लिश्यमाने च ॥ २. ४. २७० ॥

विशिपतिपदिस्कन्दिभ्यो वीप्साभीक्ष्ण्ययोः ॥ २. ४. २७१ ॥

अस्तितृषिभ्यां क्रियाविच्छेदकाभ्यां कालेषु ॥ २. ४. २७२ ॥

१. A. वर्णिन्दिहिभ्याम्

२. A. This and the next sūtra are written together.

३ A. This and the next sūtra are written together.

४. A. This portion is written as a separate sūtra.

नाम्न्यादिशिग्रहिभ्याम् ॥ २. ४. २७३ ॥

अव्ययेऽनभिप्रेताख्याने कृञः क्त्वा च ॥ २. ४. २७४ ॥

तिर्यच्यपवर्गे ॥ २. ४. २७५ ॥

स्वाङ्गतस्लाघार्थे भुवश्च ॥ २. ४. २७६ ॥

तूष्णीमि च ॥ २. ४. २७७ ॥

अन्वच्यानुलोम्ये ॥ २. ४. २७८ ॥

शकधृषज्ञारभलभसहार्हेच्छार्थेषु कर्मणस्तुमुन् ॥ २. ४. २७९. ॥

श्लाघटास्त्यर्थसमर्थार्थकालसमयवेलासु च ॥ २. ४. २८० ॥

लः कर्मणि च ॥ २. ४. २८१ ॥

क्तिच् कृतः संज्ञायाम् ॥ २. ४. २८२ ॥

आशिषि च ॥ २. ४. २८३ ॥

इति श्रीसरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
द्वितीयस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः
समाप्तः.

---

१. A. द्रहिभ्यां

२. A. स्वागत-

३. A. This is written as part of the previous sūtra.

४. A. तुमुल्

५ A. श्लाघ

अथ तृतीयोऽध्यायः

लस्तिप्तस्झिसिप्थस्थविब्वस्मस्तानांझथासाथांध्वमिड्ढ्वहिमहिङ्॥ ३. १. १.॥

अत आत इत्॥ ३. १. २॥

झेोऽन्तः॥ ३. १. ३॥

अदभ्यस्तात्॥ ३ १. ४॥

आत्मनेपदेऽनतः॥ ३ १. ५॥

शीङो रुट्॥ ३. १. ६॥

वेतेर्वा॥ ३. १. ७॥

लिङाँशिच् तस्यैश्॥ ३. १. ८॥

परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुसणल्वमाः॥ ३. १. ९॥

वेत्तेर्लोपो वा॥ ३. १ १०॥

ब्रुवः पञ्चानां पञ्चादितो ब्रुव आहः॥ ३. १ ११॥

आत ओणलः॥ ३ १. १२॥

टिदात्मनेपदानां टेरेत्॥ ३. १. १३॥

थासस्से॥ ३. १. १४॥

प्रथमयोर्डारौरसः॥ ३. १. १५॥

लोट एरुः॥ ३. १. १६॥

सेर्हिङ्॥ ३. १ १७॥

आशिषि तुह्योस्तातङ् वा॥ ३ १ १८॥

मेरानिः॥ ३ १. १९॥

आमेतः॥ ३. १. २०॥

सवाभ्यां वामौ॥ ३ १. २१॥

इडादीनामैप्॥ ३. १. २२॥

बमादीनां टापू॥ ३. १. २३॥

तस्थस्थवस्मसां तांतंतवमाः॥ ३. १. २४॥

१. A. ध्वमितिध्वहि

२. A omits this sūtra.

३. B omits this sūtra.

४. A. This sūtra is written as two.

५. A. दाजलं

ङितश्च ॥ ३. १. २५ ॥

इतो लोपः परस्मैपदानाम् ॥ ३. १. २६ ॥

मिपोऽम् ॥ ३. १. २७ ॥

लिङो यासुट् ङिच्च ॥ ३. १. २८ ॥

किदाशिषि ॥ ३. १ २९ ॥

सीयुडात्मनेपदानाम् ॥ ३. १. ३० ॥

झस्य रन् ॥ ३. १. ३१ ॥

इटोऽत् ॥ ३. १. ३२ ॥

सुट्तथोः ॥ ३. १. ३३ ॥

सोलोपोऽनन्त्यस्यानाशिषि ॥ ३. १. ३४ ॥

अतो य इयः ॥ ३. १. ३५ ॥

झेर्जुस् ॥ ३. १. ३६ ॥

सिचः ॥ ३. १. ३७ ॥

लुक्यभुवः ॥ ३. १. ३८ ॥

सिजभ्यस्ताभ्यां लङः ॥ ३. १. ३९ ॥

द्विषाद्ध्यो वा ॥ ३. १. ४० ॥

आत्मनेपदानि भावकर्मणोः ॥ ३. १. ४१ ॥

कर्मकर्तरि च ॥ ३. १. ४२ ॥

कर्तर्यात्मनेभाषेभ्यः ॥ ३. १. ४३ ॥

भेतिः ॥ ३. १. ४४ ॥

क्रियाव्यतिहारे ॥ ३. १. ४५ ॥

न गतिर्हिंसाशब्दार्थहसिभ्योऽहवहिभ्यः ॥ ३. १. ४६ ॥

इतरेतरान्योन्यपरस्परोपपदाश्च ॥ ३. १. ४७ ॥

नेर्विशः ॥ ३. १. ४८ ॥

परिव्ययेभ्यः क्रियः ॥ ३. १. ४९ ॥

विपराभ्यां जेः ॥ ३. १. ५० ॥

आङो दः ॥ ३. १. ५१ ॥

१. A. This and the next sūtra are written as one.

२. A. This and the next sūtra are written as one.

B. दीतः

नविकासस्वास्यप्रसारणयोः ॥ ३. १. ५२ ॥
गमेः कालहरणे ॥ ३. १. ५३ ॥
नुं प्रच्छः ॥ ३. १. ५४ ॥
क्रीडोऽनुपरिभ्यां च ॥ ३. १. ५५ ॥
समोऽकूजने ॥ ३. १. ५६ ॥
शकेः सनो जिज्ञासायाम् ॥ ३. १. ५७ ॥
अवस्करः ॥ ३. १. ५८ ॥
ह्रञो गतं ताच्छील्ये ॥ ३. १. ५९ ॥
आशिषि नाथः ॥ ३. १. ६० ॥
शपः शपथे ॥ ३. १. ६१ ॥
स्थः प्रतिज्ञानिर्णयप्रकाशनेषु ॥ ३. १. ६२ ॥
समवप्रविभ्यश्च ॥ ३. १. ६३ ॥
उदोनूर्ध्वचेष्टायाम् ॥ ३. १. ६४ ॥
उपाद्देवपूजासङ्गतिकरणमित्रकरणेषु ॥ ३. १. ६५ ॥
पथिकर्तृकात् ॥ ३. १. ६६ ॥
मन्त्रकरणात् ॥ ३. १. ६७ ॥
वा लिप्सायाम् ॥ ३. १. ६८ ॥
अकर्मकात् ॥ ३. १ ६९ ॥
समोगमृच्छिपृच्छिस्वृश्रुवेत्यार्तिदृशिभ्यः ॥ ३. १. ७० ॥
उपसर्गादस्यत्यूहिभ्यां वा ॥ ३. १. ७१ ॥
आङो यमहनः स्वाङ्गकर्मकाच्च ॥ ३. १. ७२ ॥
उद्भिभ्यां तपः ॥ ३. १. ७३ ॥
तपः कर्मकाश्च ॥ ३. १. ७४ ॥
निसमुपविभ्यो ह्वः ॥ ३. १. ७५ ॥
स्पर्धायामाङः ॥ ३. १. ७६ ॥
सूचनावक्षेपणसेवासाहसप्रतियत्नप्रकथनोपयोगेषु कृञः ॥ ३. १. ७७ ॥
अधेः प्रसहने ॥ ३. १. ७८ ॥

१. A. नृपृच्छाः
२. A. उपादैव
३. A omits पृच्छि
४. A. This is written as two different sūtras.

वेः शब्दकर्मणः ॥ ३. १. ७९ ॥

अकर्मकात् ॥ ३. १. ८० ॥

पूजोत्सञ्जनाचार्यकरणज्ञानभृतिविगणनव्ययेषु नियः ॥ ३. १. ८१ ॥

कर्तृस्थामूर्तकर्मकाच्च ॥ ३. १. ८२ ॥

अप्रतिबन्धोत्साहतायनेषु क्रमः ॥ ३. १. ८३ ॥

उपपराभ्याम् ॥ ३. १. ८४ ॥

आङो ज्योतिरुद्गमने ॥ ३. १. ८५ ॥

वेः पादविहरणे ॥ ३. १. ८६ ॥

प्रोपाभ्यामारम्भे ॥ ३. १. ८७ ॥

अनुपसर्गाद्वा ॥ ३. १. ८८ ॥

अपह्नवे ज्ञः ॥ ३. १. ८९ ॥

अकर्मकाच्च ॥ ३. १. ९० ॥

संप्रतिभ्यामनाध्याने ॥ ३. १. ९१ ॥

भासनोपसान्त्वनज्ञानयत्नोपमन्त्रणेषु वदः ॥ ३. १. ९२ ॥

अनुसंभ्यामकर्मकात् ॥ ३. १. ९३ ॥

विमतौ ॥ ३. १. ९४ ॥

व्यक्तवाचां समूहोक्तौ ॥ ३. १. ९५ ॥

तयोर्वा ॥ ३. १. ९६ ॥

अवाद्गिरः ॥ ३. १. ९७ ॥

समः प्रतिज्ञायाम् ॥ ३. १. ९८ ॥

भृजः श्रद्धावपि ॥ ३. १. ९९ ॥

उदश्वरः सकर्मकात् ॥ ३. १. १०० ॥

समस्तृतीययुक्तात् ॥ ३. १. १०१ ॥

दाणः सा चेच्चतुर्थ्यर्थे ॥ ३. १. १०२ ॥

उपाद्यमः स्वीकारे ॥ ३. १. १०३ ॥

आमः क्रमः प्राग्वत् ॥ ३. १. १०४ ॥

सनः ॥ ३. १. १०५ ॥

१. A. सृःश्र-

२. A. This and the next are written as one sūtra.

स्मृदृशिभ्याम् ॥ ३. १. १०६ ॥

अनोनोर्ङः ॥ ३. १. १०७ ॥

श्रुवोऽनाङ् प्रतेः ॥ ३. १. १०८ ॥

शदेरिशति ॥ ३. १. १०९ ॥

मृङो लुङ्लिङोश्च ॥ ३. १. ११० ॥

उपसर्गादजाद्यन्ताद्युजेरयज्ञपात्रेषु ॥ ३. १. १११ ॥

समः क्ष्णुवः ॥ ३. १. ११२ ॥

भुनक्तेरनवने ॥ ३. १. ११३ ॥

णेरणौ यत्कर्मणौ चेत्स कर्तानाध्याने ॥ ३. १. ११४ ॥

भीस्मिभ्यां हेतोस्तदर्थे ॥ ३. १. ११५ ॥

गृधिवञ्चिभ्यां प्रलम्भने ॥ ३. १. ११६ ॥

लियः पूजाभिभवयोश्च ॥ ३. १. ११७ ॥

मिथ्योपपदात् कृञोऽभ्यासे ॥ ३. १. ११८ ॥

फलवति ॥ ३. १. ११९ ॥

पाठे विभाषितात् ॥ ३. १. १२० ॥

[२]श्रितः ॥ ३. १. १२१ ॥

अपवदः ॥ ३. १. १२२ ॥

समुदाङ्भ्यो यमेरग्रन्थे[१] ॥ ३. १. १२३ ॥

शब्दान्तरगतौ वा ॥ ३. १. १२४ ॥

णिजर्थे च ॥ ३. १. १२५ ॥

यजेर्नित्यम् ॥ ३. १. १२६ ॥

न धातूपपदसंसर्गसामान्योक्तौ ॥ ३. १. १२७ ॥

अनुपराभ्यां कृञः ॥ ३. १. १२८ ॥

अभिप्रत्यतिभ्यः क्षिपः ॥ ३. १. १२९ ॥

प्राद्वहः ॥ ३. १. १३० ॥

परेर्मृषश्च ॥ ३. १. १३१ ॥

१. A. This and the next are written as one sūtra.

२. A omits this sūtra.

३. A adds here a separate sūtra अनुपसर्गात् फुल्लः

रमेर्व्याङ्भ्यां च ॥ ३. १. १३२ ॥

उपात् ॥ ३. १. १३३ ॥

अकर्मकाद्वा ॥ ३. १. १३४ ॥

अणौ चित्तवत् कर्तृकाण्णेः ॥ ३. १. १३५ ॥

चलनाहारार्थात्[1] ॥ ३. १. १३६ ॥

प्रुद्रुस्रुश्रुयुधयुधेङ्नशाजनः ॥ ३. १. १३७ ॥

न पादमायमायसपरिमुहार्तिरुचिनृतिधेङ्दवसः ॥ ३. १. १३८ ॥

वाक्यषः ॥ ३. १. १३९ ॥

द्रुङ्भ्यो लुङि ॥ ३. १. १४० ॥

वृङ्भ्यः स्यसनोः ॥ ३. १. १४१ ॥

लुटि च कृपः ॥ ३. १. १४२ ॥

शेषात्परस्मैपदानि ॥ ३. १. १४३ ॥

यङ्लुकः शब्लुक्च ॥ ३. १. १४४ ॥

समानाधिकरणे युष्मद्यप्रयुज्यमानेऽपि मध्यमः ॥ ३. १. १४५ ॥

प्रहासे च मन्योपपदान्मन्यतेरुत्तम एकवच्च ॥ ३. १. १४६ ॥

अस्मद्युत्तमः ॥ ३. १. १४७ ॥

शेषे प्रथमः ॥ ३. १. १४८ ॥

एकद्विबहुष्वेकवचनद्विवचनबहुवचनानि ॥ ३. १. १४९ ॥

जात्याख्यायामेकस्मिन् बहुवचनमसंख्याप्रयोगे वा ॥ ३. १. १५० ॥

अस्मदो द्वयोश्चाविशेषणे ॥ ३. १. १५१ ॥

युष्मदः पूजायाम् ॥ ३. १. १५२ ॥

अन्येभ्योऽपि दृश्यते ॥ ३. १. १५३ ॥

फल्गुनीप्रोष्ठपदाविशाखादिभ्यो नक्षत्रे ॥ ३. १. १५४ ॥

तिष्यपुनर्वस्वोर्नक्षत्रद्वन्द्वे बहुवचनस्य द्विवचनं नित्यम् ॥ ३. १. १५५ ॥

प्रातिपदिकात् स्वौजसमौट्छष्टाभ्यांभिस्ङेभ्यांभ्यस्ङसिभ्यांभ्यस्ङसोसां-ङ्योसुप् ॥ ३. १. १५६ ॥

१. A. गौरर्थात्

२. A. This and the next sūtra are written as one.

३. A. वेस्तूत्तम

४. A adds a separate sūtra क्वचिद्द्विवचनं च

५. A. साङ्योः

अतो भिस ऐस् ॥ ३. १. १५७ ॥
नेदमदसोऽकात् ॥ ३. १. १५८ ॥
टाङसोरिनस्यौ ॥ ३. १. १५९ ॥
ङेङस्योर्यातौ ॥ ३. १. १६० ॥
सर्वनाम्नः स्मैस्मातौ ॥ ३. १. १६१ ॥
ङेः स्मिन् ॥ ३. १. १६२ ॥
जसश्शी ॥ ३. १. १६३ ॥
आदामः साम् ॥ ३. १. १६४ ॥
नान्यच्च संज्ञोपसर्जनात् ॥ ३. १. १६५ ॥
तृतीयासमासवाक्ययोः ॥ ३. १. १६६ ॥
द्वन्द्वे च ॥ ३. १. १६७ ॥
शीवा ॥ ३. १. १६८ ॥
प्रथमचरमतयायाल्पार्धनेमकतिपयेभ्यः ॥ ३. १. १६९ ॥
पूर्वादिभ्यो नवभ्यः स्मात्स्मौ च ॥ ३. १. १७० ॥
स्मै च तृतीयात् ॥ ३. १. १७१ ॥
आप औतः शी ॥ ३. १. १७२ ॥
नपुंसकात् ॥ ३. १. १७३ ॥
जस्सशोः शिः ॥ ३. १. १७४ ॥
अष्टाभ्य औश् ॥ ३. १. १७५ ॥
ष्णस्संख्याया लुक् ॥ ३. १. १७६ ॥
कतेः ॥ ३. १. १७७ ॥
स्वमोर्नपुंसकात् ॥ ३. १. १७८ ॥
अतोऽम् ॥ ३. १. १७९ ॥
इतरादिभ्यः पञ्चभ्यो नेकतरातः ॥ ३. १. १८० ॥
युष्मदस्मद्भ्यां ङसोऽश् ॥ ३. १. १८१ ॥
ङे सुटोऽम् ॥ ३. १. १८२ ॥
शसो नः ॥ ३. १. १८३ ॥

१. A. शिवा
२. A. तथाल्पा-
३. A. This and the following two sūtras are omitted.

भ्यसो भ्यम् ॥ ३. १. १८४ ॥
पञ्चम्या अत् ॥ ३. १. १८५ ॥
ङसेश्च ॥ ३. १. १८६ ॥
आम आकम् ॥ ३. १. १८७ ॥
ह्स्वापो नुट् ॥ ३. १. १८८ ॥
स्त्रीयूभ्याम् ॥ ३. १. १८९ ॥
इयुवुस्थानिभ्यां वा ॥ ३. १. १९० ॥
नित्यं स्त्रियाः ॥ ३. १. १९१ ॥
संख्याया अनतः ॥ ३. १. १९२ ॥
त्रेस्त्रयश्च ॥ ३. १. १९३ ॥
सुपो लुगैकार्थ्ये ॥ ३. १. १९४ ॥
अनुपसर्जनाव्ययात् ॥ ३. १. १९५ ॥
नाव्ययीभावादतोऽपञ्चम्यास्त्यम् ॥ ३. १. १९६ ॥
तृतीयासप्तम्योर्वा ॥ ३. १. १९७ ॥
नित्यमृध्यर्थनदीसंख्यावयवात् सप्तम्याः ॥ ३. १. १९८ ॥
कर्मणि द्वितीया ॥ ३. १. १९९ ॥
समयानिकषाहाधिगन्तरान्तरेणयेनतेनयुक्तात् ॥ ३. १. २०० ॥
द्वित्वेऽध्यादिभिः ॥ ३. १. २०१ ॥
सर्वाभिपर्युभयेभ्यस्तसा ॥ ३. १. २०२ ॥
एनपा ॥ ३. १. २०३ ॥
कर्मप्रवचनीयैः ॥ ३. १. २०४ ॥
सप्तम्याधिक्यस्वाम्ययोः ॥ ३. १. २०५ ॥
पञ्चम्येपाङ्भ्याम् ॥ ३. १. २०६ ॥
परिणा वर्जने ॥ ३. १. २०७ ॥
प्रतिनिधिप्रतिदानयोः ॥ ३. १. २०८ ॥
कालाध्वभ्यां कारकमध्ये च सप्तमी च ॥ ३. १. २०९ ॥

१. B. Here is a lacuna.
२. B. Here is a lacuna.
३. A. मृध्वर्य.
४. A. उएनपा.
५. A. म्यावाङ्भ्याम्.
६. A omits च

द्वितीयात्यन्तसंयोगे ॥ ३. १. २१० ॥
अपवर्गे तृतीया ॥ ३. १. २११ ॥
कर्तृकरणयोश्च ॥ ३. १. २१२ ॥
प्रकृतिप्रायगोत्रनामजातिजानुपुमात्मादिभ्यो गम्यमानक्रियायाः ॥ ३. १. २१३ ॥
न्यक्षकात्स्न्यादिभ्यः क्रियाविशेषणे ॥ ३. १. २१४ ॥
सुखदुःखादिभ्यो वा ॥ ३. १. २१५ ॥
समविषमादिभ्योऽधिकरणे ॥ ३. १. २१६ ॥
द्विद्रोणपञ्चकादिभ्यः कर्मणि वीप्सायाम् ॥ ३. १. २१७ ॥
संज्ञश्च ॥ ३. १. २१८ ॥
अशिष्टव्यवहारे संयच्छतेः संप्रदाने ॥ ३. १. २१९ ॥
सहार्थयोगे ॥ ३. १. २२० ॥
अर्थार्थिपूर्वापरकलहनिपुणमिश्रश्लक्ष्णोनार्थैः[1] ॥ ३. १. २२१ ॥
इत्थंभूतलक्षणात् ॥ ३. १. २२२ ॥
अङ्गाद्विकृतात्तद्विकारेणाङ्गिवचने ॥ ३. १. २२३ ॥
हेतौ ॥ ३. १. २२४ ॥
ऋणे पञ्चमी ॥ ३. १. २२५ ॥
गुणे वा ॥ ३. १. २२६ ॥
न[2] स्त्रियामनुपलब्ध्यादिभ्यः ॥ ३. १. २२७ ॥
षष्ठी हेतोः प्रयोगे ॥ ३. १. २२८ ॥
पर्यायाणां चाद्वितीयाः[3] सर्वनामभ्यः ॥ ३. १. २२९ ॥
चतुर्थी संप्रदाने ॥ ३. १. २३० ॥
परिक्रियः करणे वा ॥ ३. १. २३१ ॥
कृत्यर्थकर्तरि विकारे ॥ ३. १. २३२ ॥
उत्पातेन ज्ञाप्यमाने ॥ ३. १. २३३ ॥
तादर्थ्ये ॥ ३. १. २३४ ॥
तुमर्थाच्च भाववचनात् ॥ ३. १. २३५ ॥
तुमुनोऽप्रयुज्यमानस्य कर्मणि ॥ ३. १. २३६ ॥

१. A. नार्थैः
२. A. न स्त्र्यामनुपलब्ध्यादिभ्यः
३. A omits चा

गत्यर्थानां चेष्टायामनास्थिताध्वनि वा ॥ ३. १. २३७ ॥
मन्यतेः प्रतिकृष्य कुत्सायामुपमानेभ्यः ॥ ३. १. २३८ ॥
ननावव्रकाकशुकसृगालेभ्यः ॥ ३. १. २३९ ॥
नमःस्वस्तिस्वाहास्वधालंवषट्पर्याप्त्यर्थैः ॥ ३. १. २४० ॥
अपादाने पञ्चमी ॥ ३. १. २४१ ॥
ल्यब्लोपे कर्माधिकरणयोः ॥ ३. १. २४२ ॥
प्रश्नाख्यानयोश्च ॥ ३. १. २४३ ॥
प्रभृत्यन्यारादितरर्दिक्कृच्छब्दाञ्चूत्तरपदाजाहियोगे ॥ ३. १. २४४ ॥
ऋते द्वितीया च ॥ ३. १. २४५ ॥
विना तृतीया च ॥ ३. १. २४६ ॥
पृथङ्नानाभ्याम् ॥ ३. १ २४७ ॥
स्तोकाल्पकृच्छ्रकतिपयेभ्योऽसत्त्वार्थेभ्यः करणे ॥ ३. १. २४८ ॥
कालाध्वपरिछेदमूलात्पञ्चमी ॥ ३. १. २४९ ॥
तेन योगोऽकालात्सप्तमी ॥ ३. १. २५० ॥
अध्वनः प्रथमा च ॥ ३. १. २५१ ॥
षष्ठ्यतसर्थैः ॥ ३. १. २५२ ॥
दूरान्तिकार्थबहिर्भिः पञ्चमी च ॥ ३. १. २५३ ॥
दूरान्तिकार्थेभ्योऽसत्त्ववचनेभ्यो द्वितीयातृतीयासप्तम्यश्च ॥ ३. १ २५४ ॥
अधिकरणे सप्तमी ॥ ३. १. २५५ ॥
क्तस्येन्विषयस्य कर्मणि ॥ ३. १. २५६ ॥
निमित्तात्कर्मसंयोगे ॥ ३. १. २५७ ॥
अप्रत्यादिष्वसाधुना ॥ ३. १. २५८ ॥
साधुना[2] च ॥ ३. १. २५९ ॥
निपुणेन चार्चायाम् ॥ ३. १. २६० ॥
क्रियार्हेभ्यः कारकत्वे ॥ ३. १. २६१ ॥
क्रियानर्हेभ्यश्चाकारकत्वे ॥ ३. १. २६२ ॥
तद्विपर्यासे च ॥ ३. १. २६३ ॥

१. A. This and the next sūtra are written as one.
२. A. सापुना च.

यस्य च भावेन भावलक्षणम् ॥ ३. १. २६४ ॥
षष्ठी चानादरे ॥ ३. १. २६५ ॥
स्वामीश्वराधिपतिदायादसाक्षिप्रतिभूप्रसूतैश्च ॥ ३. १. २६६ ॥
आयुक्तकुशलाभ्यामासेवायाम् ॥ ३. १. २६७ ॥
यतो निर्धारणे ॥ ३. १. २६८ ॥
पञ्चमी विभक्तात् ॥ ३. १. २६९ ॥
सप्तमी चाधिकेन भूयसः ॥ ३. १. २७० ॥
तृतीयाल्पीयसः ॥ ३. १. २७१ ॥
प्रसितोत्सुकाभ्यां अधिकरणे वा ॥ ३. १. २७२ ॥
नक्षत्राच्च लुपि ॥ ३. १. २७३ ॥
अर्थमात्रे प्रथमा ॥ ३. १. २७४ ॥
संबोधने च ॥ ३. १. २७५ ॥
षष्ठी शेषे ॥ ३. १. २७६ ॥
स्मृत्यर्थदयेशां कर्मणि ॥ ३. १. २७७ ॥
कृञः प्रतियत्ने ॥ ३. १. २७८ ॥
रुजार्थानां भावकर्तृकाणाम् ॥ ३. १. २७९ ॥
न ज्वरिसन्ताप्योः ॥ ३. १. २८० ॥
आशिषि नाथः ॥ ३. १. २८१ ॥
जासिनाटक्राथिपिषां[2] हिंसायाम् ॥ ३. १. २८२ ॥
हनः प्रनिभ्याम् ॥ ३. १. २८३ ॥
व्यपहृपणोः विनिमये ॥ ३. १. २८४ ॥
द्यूते च ॥ ३. १. २८५ ॥
[3]दिवस्तदर्थस्य ॥ ३. १. २८६ ॥
वोपसर्गात् ॥ ३. १. २८७ ॥
[4]शोऽविदर्थस्य करणे ॥ ३. १. २८८ ॥
कृत्वोऽर्थप्रयोगे कालेभ्योऽधिकरणे ॥ ३. १. २८९ ॥

१. A. प्रति प्रतियत्ने
२. A. पिषामहिंसायाम्.
३. A. This and the next sūtra are written as one,
४. A. शो-

प्रतिपदषष्ठचाः पूर्णो विधिः ॥ ३. १. २९० ॥

कर्तृकर्मणोः कृति ॥ ३. १. २९१ ॥

उभयहेतावस्त्र्यकाकारे कर्तरि वा ॥ ३. १ २९२ ॥

[2]द्विषः शतरि ॥ ३. १. २९३ ॥

नलादेशतृन्नुदन्ताव्ययकिकखलर्थेषु ॥ ३. १. २९४ ॥

अकर्मेरुकञि ॥ ३. १. २९५ ॥

अमत्यार्थाद्यधिकरणे निष्ठायाम् ॥ ३. १. २९६ ॥

भावे वा ॥ ३. १. २९७ ॥

अके भविष्यति ॥ ३ १. २९८ ॥

[3]इन्याधमर्ण्ये च ॥ ३. १. २९९ ॥

कृत्येषु कर्तरि वा ॥ ३. १ ३०० ॥

नोभवप्राप्तौ ॥ ३. १. ३०१ ॥

तुल्यार्थैरतुलोपमाभ्यां तृतीया च ॥ ३. १. ३०२ ॥

हितसुखाभ्यां चतुर्थी च ॥ ३. १. ३०३ ॥

आशिष्यायुष्यभद्रार्थकुशलार्थैश्च ॥ ३. १. ३०४ ॥

इति श्रीसरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
तृतीयस्याध्यायस्य प्रथमः पादः
समाप्तः

---

१. A omits this sūtra.

२. A. This and the next sūtra are written as one.

३. A. अन्या.

अथ द्वितीयः पादः

सुप्सुपा सहैकार्थीभावे समासः ॥ ३. २. १ ॥

विस्पष्टादीनि गुणविशेषणतायाम्[1] ॥ ३. २. २ ॥

काष्ठादीनि क्रियाविशेषणतायाम् ॥ ३. २. ३ ॥

सर्वचर्माद्यश्वोदशैकादशमाशब्दोर्ध्वमुहूर्तोर्ध्वदेहोर्ध्वेन्द्रमकृतपूर्वादयः[2] तद्धिते[3] ॥ ३. २. ४ ॥

काकतालादय इवार्थे ॥ ३. २. ५ ॥

इवेन विभक्त्यलोपश्च ॥ ३. २. ६ ॥

भूतपूर्वादयः ॥ ३. २. ७ ॥

अव्ययीभावः ॥ ३. २. ८ ॥

अव्ययं विभक्त्यर्थे ॥ ३. २. ९ ॥

समीपसमृद्ध्योश्च ॥ ३. २. १० ॥

असमृद्ध्यर्थाभावात्ययासंप्रतिषु ॥ ३. २. ११ ॥

ख्यातिपश्चादर्थयोः ॥ ३. २. १२ ॥

योग्यतावीप्सापदार्थानतिवृत्तिसादृश्यसदृशे षु ॥ ३. २. १३ ॥

यौगपद्यानुपूर्व्यसंपत्तिलाकल्यान्तवचनेषु ॥ ३. २. १४ ॥

यथा न सादृश्ये ॥ ३. २. १५ ॥

यावदियत्त्वे ॥ ३. २. १६ ॥

प्रतिना मात्रार्थे ॥ ३. २. १७ ॥

संख्याक्षशलाकाः परिणा द्यूतेऽन्यथावृत्तौ ॥ ३. २. १८ ॥

पर्यपाङ्बहिरञ्चवः पञ्चम्या वा[4][5] ॥ ३. २. १९ ॥

लक्षणेनाभिप्रती आभिमुख्ये ॥ ३. २. २० ॥

अनुः सामीप्यायामयोः ॥ ३. २. २१ ॥

१. A. This is written as three different sūtras.

२. A. तायाः

३. A. दहोन्द.

४. A. पर्यवाङ्

५. A omits वा.

तिष्ठद्गुवंहद्भायतीगवानि कालविशेषे न चान्यसमासः ॥ ३. २. २२ ॥
लूनलूयमानपूतपूयमाना यवेन न च व्यतिरेकविभक्तिः ॥ ३. २. २३ ॥
खलेसंहृतसंहियमाणा घुसेन च ॥ ३. २. २४ ॥
सुविनिदुरपरायती पापपुण्यानि समया ॥ ३. २. २५ ॥
समं भूमिपदातिभ्यामन्यपदार्थे ॥ ३. २. २६ ॥
प्रोहरथमृगदक्षिणाभिः ॥ ३. २. २७ ॥
संप्रत्यसंप्रत्यप्रदक्षिणानि वर्तमानावर्तमानवामेषु ॥ ३. २. २८ ॥
पारे मध्येऽग्रेऽन्तः षष्ठ्या वा ॥ ३. २. २९ ॥
संख्या वंश्येन ॥ ३. २. ३० ॥
नदीभिस्समाहारे ॥ ३. २. ३१ ॥
अन्यपदार्थैः संज्ञायाम् ॥ ३. २. ३२ ॥
तत्पुरुषः ॥ ३. २. ३३ ॥
द्वितीयाश्रितातीतपतितगतात्यस्तगमिगामिष्यभुक्त्वादिभिः ॥ ३. २. ३४ ॥
प्राप्तापन्नाभ्यां प्राप्तापन्नौ च द्वितीयया पुंवच्च ॥ ३. २. ३५ ॥
स्वयं सामी क्तेन ॥ ३. २. ३६ ॥
खेट्टा क्षेपे ॥ ३. २. ३७ ॥
कालाः ॥ ३. २. ३८ ॥
अत्यन्तसंयोगे ॥ ३. २. ३९ ॥
तृतीया तत्कृतार्थेन गुणवचनेन ॥ ३. २. ४० ॥
अर्थादिसदृशसमतुल्याधिकैश्च ॥ ३. २. ४१ ॥
अर्धं चतसृभिः ॥ ३. २. ४२ ॥
एकं न विंशत्यादिभिः ॥ ३. २. ४३ ॥
कर्तृकरणे कृता बहुलम् ॥ ३. २. ४४ ॥
कृत्यैरधिकार्थवचने ॥ ३. २. ४५ ॥

१. A भवद्गायति.
२. A. लुङ्
३. A. This and the next sūtra are written together.
४. A omits अवर्तमान
५. A adds तौ च
६. A. This and the next sūtra are written together.
७. A. अर्द्धं
८. A. This and the next sūtra are written together.

भक्ष्यान्नपानपात्रैर्मिश्रीकरणव्यञ्जनयुग्यपूरणानि ॥ ३. २. ४६ ॥

चतुर्थी यता ॥ ३. २. ४७ ॥

सुखहिताभ्याम् ॥ ३. २. ४८ ॥

तादर्थ्ये प्रकृत्या ॥ ३. २. ४९ ॥

बलिरक्षितघाससुराविधादिभिश्च ॥ ३. २. ५० ॥

नित्यमर्थेनेदमर्थे ॥ ३. २. ५१ ॥

पञ्चमीभीतभीतिभीभयभीरुभीलुकजुगुप्सुभिः ॥ ३. २. ५२ ॥

अपेतापोढनिर्गतमुक्तपतितत्रस्तैरर्वा सा ॥ ३. २. ५३ ॥

स्तोकाल्पान्तिकाभ्याशदूरार्थकृच्छ्राणि क्तेन ॥ ३. २. ५४ ॥

शतसहस्रौ परेण ॥ ३. २. ५५ ॥

सप्तमीसिद्धशुष्कपक्वबन्धादिभिः ॥ ३. २. ५६ ॥

शौण्डधूर्तकितवव्याडसंवीतपटुपण्डितकुशलनिपुणचपलान्तरधिभिः प्रसक्ताद्यप्रयोगे ॥ ३. २. ५७ ॥

ध्वाङ्क्षकाकवायसबकादिभिः क्षेपे ॥ ३. २. ५८ ॥

सिंहव्याघ्रवायसबयुधिष्ठिरादिभिः पूजायाम् ॥ ३. २. ५९ ॥

यतावश्यके ॥ ३. २. ६० ॥

संज्ञायाम् ॥ ३. २. ६१ ॥

ऋणमधमोत्तमाभ्याम् ॥ ३. २. ६२ ॥

क्तेनाहोरात्रावयवाः ॥ ३. २. ६३ ॥

तत्र ॥ ३. २. ६४ ॥

सगतिकारकेणापि क्षेपे ॥ ३. २. ६५ ॥

पात्रमवधारणे समितबहुलाभ्यां न चान्यसमासः ॥ ३. २. ६६ ॥

गेहेनोष्ठौ शूरश्वेडिनार्दविजितिव्याडपटुपण्डितप्रगल्भैः ॥ ३. २. ६७ ॥

उदुम्बरः कृमिमशकाभ्यामुपमायाम् ॥ ३. २. ६८ ॥

अवटकूपौ कच्छपमण्डूकाभ्याम् ॥ ३. २. ६९ ॥

नगरं काकादिभिः ॥ ३. २. ७० ॥

गेहेमेहिपिण्डीशूरौ निरीहताभ्याम् ॥ ३. २. ७१ ॥

१. A. सर्वे.
२. A. स्तोकान्तिकदूरार्थ-
३. A. व्याध.
४. A. This is written as two sûtras.
५. A. श्वेडी.

पितरि शूरमातरि पुरुषौक्षियायाम् ॥ ३. २. ७२ ॥

गर्भः सुहिततृप्तदप्तैरनौचित्ये ॥ ३. २. ७३ ॥

कर्णधिरिटिरिचुरुचुराभ्याम् ॥ ३. २. ७४ ॥

विशेषणं विशेष्येण समानाधिकरणेन ॥ ३. २. ७५ ॥

सर्वैकजरत्पुराणनवकेवलपूर्वापरप्रथमचरमजघन्यसमानमध्यमावराश्च ॥ ३. २. ७६ ॥

पूर्वकालोऽपरकालेन ॥ ३. २. ७७ ॥

दिक्संख्ये संज्ञायाम् ॥ ३. २. ७८ ॥

तद्धितार्थोत्तरपदसमाहारे च ॥ ३. २. ७९ ॥

न मत्वर्थे ॥ ३. २. ८० ॥

उपमानानि सामान्यवचनैः ॥ ३. २. ८१ ॥

उपमेयानि व्याघ्रसिंहऋषभपुण्डरीकपद्मपल्वकिसलयेन्दुचन्द्रादिभिः सामान्याप्रयोगे ॥ ३. २. ८२ ॥

कुत्सितानि स्वार्थवचनैः खसूचीखेटदुर्रूटचेलमुखहतकजाल्मापशदकौण्डस्पृष्टधृष्टधूर्तकितवादिभिः ॥ ३. २. ८३ ॥

पाषाणकहतदग्धादीनि कुत्सितैः ॥ ३. २. ८४ ॥

सन्महत्परमोत्तमोत्कृष्टपुमांसपूज्यमानैः ॥ ३. २. ८५ ॥

वृन्दारकनागकुञ्जरव्याघ्रसिंहशार्दूलवृषभर्षभपुङ्गवादिभिः पूज्यमानम् ॥३.२.८६॥

पोटायुवतिस्तोककतिपयगृष्टिधेनुधयाशावेहद्वष्कयणीप्रवक्तृश्रोत्रियाध्यापकधूर्तैः जातिः ॥ ३. २. ८७ ॥

प्रशंसावचनैः मतल्लिकामचर्चिकाप्रकाण्डोद्धतल्लुञ्जकपादमिश्रपाशहस्तभिक्षिस्थलपाल्यादिभिः ॥ ३. २. ८८ ॥

चतुष्पादो गर्भिण्याँ ॥ ३. २. ८९ ॥

कृत्यतुल्याख्यान्यजात्या ॥ ३. २. ९० ॥

जातिर्जात्या ॥ ३. २. ९१ ॥

१. A. दुरूट

२. A. काण्डपृष्टस्पृष्ट-

३. A. वचनैश्च. The further portion is treated as a separate sūtra.

४. A adds युवाखलतिपलितवलिनजरद्भिः

वर्णो वर्णेन ॥ ३. २. ९२ ॥

कुमारश्रमणाप्रव्रजिताबन्धकीकुलटागर्भिणीतापसीदास्यध्यापकाभिरूपक - पण्डितकुशलनिपुणचपलपटुमृदुभिः ॥ ३. २. ९३ ॥

क्तेन नञ्विशिष्टेनानञ् ॥ ३. २. ९४ ॥

कृतापकृतभुक्ताभुक्तपीतविपीतगतप्रत्यागतयातानुयातक्रयाक्रयिकापुटापुटिका-फलाफलिकामानोन्मानिकाः ॥ ३. २. ९५ ॥

कतरकतमौ जातिपरिप्रश्ने ॥ ३. २. ९६ ॥

किं क्षेपे ॥ ३. २. ९७ ॥

किंशुककिंशुलुककिंपुरुषकिन्नरकिञ्जल्ककिन्दासादयः संज्ञायाम् ॥ ३. २. ९८ ॥

श्रोण्यूकपूगकुन्दमराशिनिचयराशिविशिष्टनिर्घनेन्द्रदेवमुण्डश्रमणभूतदान्या - ध्यापकब्राह्मणक्षत्रियपटुपण्डितकुशलचपलनिपुणाश्चेय्यर्थे कृतमतमितो-क्तभूतसमाज्ञाताख्यातसंभावितावितावधारितावकल्पितकलितनिराकृतो-पकृतापकृतोदाहृतोदीरितोदितदृष्टविश्रुतादिभिः ॥ ३. २. ९९ ॥

शाकपार्थिवजातौल्वलिकुतपसौश्रुतघृतरौड्योदनपाणिन्याणिमाण्डव्यबलाका - कौशिकविदर्भिकौण्डिन्यपरशुरामादयः प्रियादिलोपे ॥ ३. २. १०० ॥

अधिकान्ता संख्यासंख्ययाधिकलोपश्च ॥ ३. २. १०१ ॥

भागांशादिभिः पूरणान्ता लुक् च वा ॥ ३. २. १०२ ॥

मयूरच्छात्रौ व्यंसकेनोपमायां न चान्यसमासः ॥ ३. २. १०३ ॥

कम्बोजयवनौ मुण्डेन ॥ ३. २. १०४ ॥

एहीडायवाभ्यामन्यपदार्थे नपुंसकत्वे च ॥ ३. २. १०५ ॥

अपेहि च वाणिजस्वागतद्वितीयविघसप्रघसादिभिः क्रियायाम् ॥ ३. २. १०६ ॥

प्रेहि स्वागतवाणिजाभ्याम् ॥ ३. २. १०७ ॥

प्रोह कटकर्दमाभ्यां द्वितीया ॥ ३. २. १०८ ॥

कुन्धिभिन्ध्युत्तमाविचक्षपलवणचूडादिभिः ॥ ३. २. १०९ ॥

१. A. कृताकृत.
२. A adds च.
३. A. किंलुक.
४. A omits राशि
५. A. कण्ड
६. A. म्नाता.
७. A. This portion is written as a separate sūtra.
८. A. नोपया-
९. A. चानेन.
१०. A. This portion is written as a separate sūtra.
११. A. तुन्धिभिन्ध्युद्ध-

आहर चेलवसने वनिताभिः ॥ ३. २. ११० ॥

आख्यातमाख्यातेन सातत्ये ॥ ३. २. १११ ॥

उद्धरोत्सृजावसृजाभ्याम् ॥ ३. २. ११२ ॥

पचपतवपान्युदस्तैर्नैः ॥ ३. २. ११३ ॥

उन्मृजावमृजने ॥ ३. २. ११४ ॥

इहद्वितीयेहपञ्चम्येहिरेयाहिराहोपुरुषिकाहंपूर्विकाहंप्रथमिकामहमहमिकाविचप्रवनिश्चप्रचादयः ॥ ३. २. ११५ ॥

हि कर्मणा बहुलमाभीक्ष्ण्ये कर्तरि ॥ ३. २. ११६ ॥

स्नात्वाकालकपीत्वास्थिरकभुक्त्वासुहितप्रोप्यपार्पायउन्मत्तयाकलानिपत्यरोहिणीनिषद्यश्यामादयः ॥ ३. २. ११७ ॥

आचोवचोच्चनीचाचपराचोच्चावचाकिंचनाकुतोभयानि ॥ ३. २. ११८ ॥

पूर्वापराधरोत्तराण्येकदेशिनैकाधिकरणेन ॥ ३. २. ११९ ॥

सायाह्नमध्याह्नमध्यन्दिनमध्यरात्रादयः ॥ ३. २. १२० ॥

अर्धं समविभागे वा ॥ ३. २. १२१ ॥

अर्धजरतीयार्धवैशसार्धोक्तादयः ॥ ३. २. १२२ ॥

द्वितीयतृतीयचतुर्थतुर्यतुरीयतुलाग्रादयश्च ॥ ३. २. १२३ ॥

कालाः परिणामिना ॥ ३. २. १२४ ॥

नञ् ॥ ३. २. १२५ ॥

शोभिहिताहमर्थालमर्थतद्धितैरसामर्थ्ये ॥ ३. २. १२६ ॥

असूर्यंपश्यापुनर्गेयाश्राद्धभोज्यलवणभोज्यादयश्च ॥ ३. २. १२७ ॥

ईषद्गुणेन ॥ ३. २. १२८ ॥

षष्ठी ॥ ३. २. १२९ ॥

कृद्योगा ॥ ३. २. १३० ॥

याजकपूजकपरिचारकपरिवेषकस्नापकाध्यापकोत्सादकोन्मादकोद्वर्तकहोतृभर्त्रादयः ॥ ३. २. १३१ ॥

रथपत्ती गणकेन ॥ ३. २. १३२ ॥

१. A. पपान्युदनैनैः

२. A. This portion is written as part of the next sūtra.

३. A. अयोवचो

४. A. कृद्योगाकृति.

५. A. भर्त्रादिभिश्च

गुणोत्तरेण तरलोपश्च ॥ ३. २. १३३ ॥

सर्वपश्चात्प्रभृतीनि ॥ ३. २. १३४ ॥

तत्स्थैर्गुणैः ॥ ३. २. १३५ ॥

न निर्धारणे ॥ ३. २. १३६ ॥

प्रतिपदविधाना ॥ ३. २. १३७ ॥

पूरणगुणसुहितार्थसदव्ययतव्यसमानाधिकरणेन ॥ ३. २. १३८ ॥

मत्याद्यधिकरणक्तेन ॥ ३. २. १३९ ॥

कर्तृकर्महेतुनाकर्मणि ॥ ३. २. १४० ॥

कर्तर्यक्तेन ॥ ३. २. १४१ ॥

कर्तृतृजकाभ्याम् ॥ ३. २. १४२ ॥

नित्यं क्रीडाजीविकयोः ॥ ३. २. १४३ ॥

गतयः ॥ ३. २. १४४ ॥

कुः पापेषदर्थयोः ॥ ३. २. १४५ ॥

दुः निन्दाकृच्छ्रार्थयोः ॥ ३. २. १४६ ॥

स्वर्ता पूजायाम् ॥ ३ २. १४७ ॥

अतिशयातिक्रमणयोश्च ॥ ३. २. १४८ ॥

आङीषदर्थाभिव्याप्त्योः ॥ ३. २ १४९ ॥

प्रादयो गताद्यर्थे प्रथमया ॥ ३. २. १५० ॥

अत्यादयः क्रान्ताद्यर्थे द्वितीयया ॥ ३. २. १५१ ॥

अवादयः कुष्ठाद्यर्थे तृतीयया ॥ ३. २. १५२ ॥

पर्यादयो ग्लानाद्यर्थे चतुर्थ्या ॥ ३ २. १५३ ॥

निरादयः क्रान्ताद्यर्थे पञ्चम्या ॥ ३. २. १५४ ॥

अन्वादयस्तिङोदात्तवता गतिमता च ॥ ३. २. १५५ ॥

न कर्मप्रवचनीयाः ॥ ३. २. १५६ ॥

उपपदमतिङ् ॥ ३. २. १५७ ॥

नाव्ययेनानमा ॥ ३. २. १५८ ॥

१. A. गुणास्तरेण-

२. A. सवर्णश्चा-

३. A. This and the next sūtra are written together.

अमा च प्राक् खमुञः ॥ ३. २. १५९ ॥
तृतीयादीनि क्त्वा च वा ॥ ३. २. १६० ॥
अव्ययं प्रवृद्धादिभिः ॥ ३. २. १६१ ॥

इति श्रीसरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
तृतीयाध्यायस्य द्वितीयः पादः
समाप्तः

अथ तृतीयः पादः

शेषो बहुव्रीहिः ॥ ३. ३. १ ॥

अदूराधिकासन्नाः संख्यया संख्येये ॥ ३. ३. २ ॥

बहुव्रीहिः सुजर्थे ॥ ३. ३. ३ ॥

वार्थे च ॥ ३ ३. ४ ॥

अव्ययम् ॥ ३. ३. ५ ॥

अन्यपदार्थे ॥ ३. ३. ६ ॥

अस्तिक्षीरादयः ॥ ३. ३. ७ ॥

उपमानमुपमेयसरूपोत्तरपदलोपश्च ॥ ३. ३. ८ ॥

सप्तमीपूर्वसमानाधिकरणम् ॥ ३. ३. ९ ॥

समुदायविकारषष्ठी समस्तम् ॥ ३. ३. १० ॥

प्रादिभ्यो धातुजं वाच्योत्तरपदलोपः ॥ ३ ३. ११ ॥

नञोऽस्त्यर्थम् ॥ ३. ३. १२ ॥

अनेकं मतुपोऽर्थे ॥ ३. ३. १३ ॥

कर्तृकर्मप्रवचनमप्रथमायाः ॥ ३. ३. १४ ॥

दिङ्नामान्यन्तराले ॥ ३. ३. १५ ॥

तत्र गृहीत्वा तेन ग्रहत्येनि सरूपेऽधिक्रियाव्यतिहारे ॥ ३ ३. १६ ॥

सह तृतीयया तुल्यार्थयोगे ॥ ३ ३. १७ ॥

क्वचित् विद्यमानार्थे ॥ ३. ३. १८ ॥

चार्थे युगपदधिकरणवचनतायां द्वन्द्वः ॥ ३. ३. १९ ॥

दधिसर्पिर्मधूनि पयोमधुसर्पिभिरितरेतरयोगे ॥ ३. ३. २० ॥

इध्मावाग्नृचो बर्हिर्मनःसामभिः ॥ ३. ३. २१ ॥

१. A. संख्या सुजर्थे.
२. A adds च
३. A. युधिक्रि This portion is written as a separate sūtra.
४. A. सह तृतीयां
५. A adds च
६. A. तायाः
७. A. धुनी
८. A. सामिभिः

आदिरवसानेन ॥ ३. ३. २२ ॥

शुक्लः कृष्णेन ॥ ३. ३. २३ ॥

श्रद्धा मेधया ॥ ३. ३. २४ ॥

मेधादीक्षाश्रुताध्ययनानि च तपसा ॥ ३. ३. २५ ॥

याज्याप्रवर्ग्योलूखलान्यनुवाक्योपसदमुसलैः ॥ ३. ३. २६ ॥

हरिब्रह्मशिवस्कन्दपरिव्रज्याद्या वासवप्रजापतिवैश्रवणविशाखकौशिकादिभिः॥ ३. ३. २७ ॥

अधिकरणैतावत्त्वे ॥ ३. ३. २८ ॥

समीपे वा ॥ ३. ३. २९ ॥

संख्याविंशत्यादिभिः संख्यायां समाहारे ॥ ३. ३ ३० ॥

अनुवादे चरणाः खेणोर्लुङि ॥ ३. ३. ३१ ॥

अनपुंसकान्यध्वर्युक्रतवः ॥ ३. ३. ३२ ॥

अध्ययनतः सन्निकृष्टानि ॥ ३ ३. ३३ ॥

अप्राणिजातयः ॥ ३. ३. ३४ ॥

नदीदेशनगराणि भिन्नलिङ्गानि ॥ ३. ३. ३५ ॥

नित्यवैराः ॥ ३. ३. ३६ ॥

कारवः ॥ ३. ३. ३७ ॥

गवाश्वगवाविकगवैडकाजाविकाजैडकानि ॥ ३. ३. ३८ ॥

कुब्जवामनकुब्जकिरातपुत्रपौत्रश्वचण्डालस्त्रीकुमारदासीदासदासीमाणवकोष्ट्रखरोष्ट्रशशभागवतीभागवतानि ॥ ३. ३. ३९ ॥

शाटीप्रच्छदकुटीकुटमूत्रशकृन्मूत्रपुरीषयकृन्मेदोमांसशोणितदर्भशरदर्भपूतीकार्जुनपुरुषतृणोलपानि ॥ ३. ३. ४० ॥

प्राणितूर्याङ्गानि ॥ ३. ३. ४१ ॥

१. A. This and the next sūtra are written together.

२. A. शुक्लकृष्णेन

३. A. This portion is written as a separate sūtra.

४. A. लुङि.

५. A. This and the next sūtra are written together.

६. A. This portion is written as a separate sūtra.

७. A. बकोष्ट्रशशभागवतानि

सेनाङ्गानि बहुत्वे ॥ ३. ३. ४२ ॥

क्षुद्रजन्तवः ॥ ३. ३. ४३ ॥

फलानि ॥ ३. ३. ४४ ॥

वा वृक्षमृगतृणधान्यशकुनिविशेषाः ॥ ३. ३. ४५ ॥

व्यञ्जनानि ॥ ३. ३. ४६ ॥

[1]विरोधीन्यद्रव्याणि ॥ ३. ३. ४७ ॥

शेषमुभयोः ॥ ३. ३. ४८ ॥

प्रायेण पूर्वपदार्थप्रधानोऽव्ययीभावः ॥ ३. ३. ४९ ॥

उत्तरपदार्थप्रधानस्तत्पुरुषः ॥ ३. ३. ५० ॥

अन्यपदार्थप्रधानो बहुव्रीहिः ॥ ३. ३. ५१ ॥

उभयपदार्थप्रधानो द्वन्द्वः ॥ ३. ३. ५२ ॥

कर्मधारये प्रधानोपसर्जनानां परं परं विप्रतिषेधे ॥ ३. ३. ५३ ॥

मत्वर्थीयार्थकर्मधारयात् बहुव्रीहिः ॥ ३. ३. ५४ ॥

कदाचित्कर्मधारयः सर्वधनाद्यर्थः ॥ ३. ३. ५५ ॥

पूर्वपदातिशय आतिशयिकात् बहुव्रीहिः सूक्ष्मतरवस्त्राद्यर्थः ॥ ३. ३. ५६ ॥

उत्तरपदातिशय आतिशायिको बहुव्रीहिः बह्वाढ्यतराद्यर्थः ॥ ३. ३. ५७ ॥

उपसर्जनं पूर्वम् ॥ ३. ३. ५८ ॥

राजदन्तलिप्तवासितसिक्तसंमृष्टमृष्टलुञ्चितनग्नमुषितावक्लिन्नपक्वार्पितोत्तमार्णाधमर्णोत्तमर्णपरशतपरःसहस्रादिषु परम् ॥ ३. ३. ५९ ॥

बिम्बोष्ठबिम्बाधरपुरुषोत्तमादिषु वा ॥ ३. ३. ६० ॥

इदु द्वन्द्वे ॥ ३. ३. ६१ ॥

न स्वातिश्चित्रायाः ॥ ३. ३. ६२ ॥

पतिर्भार्यायाः ॥ ३. ३. ६३ ॥

जायाया जं दं च वा ॥ ३. ३. ६४ ॥

पशुश्च पुत्रात् ॥ ३. ३. ६५ ॥

१. A. विरेधिन्य-

२. B. This and the following three sūtras are written as part of the commentary.

३. A. धान्यावल्कः

४. A. सूक्ष्मतराद्यर्थः

५. A omits मृष्ट-

श्मश्रु केशात् ॥ ३. ३. ६६ ॥
जानुबिन्दू[1] शिरसः ॥ ३. ३. ६७ ॥
सर्पिर्मधुदीर्घलघुगुणवृध्यादिषु वा ॥ ३. ३. ६८ ॥
अजाद्यदन्तम् ॥ ३. ३. ६९ ॥
न शूद्रार्यावन्त्यश्मकाविष्वक्सेनार्जुनादिषु ॥ ३. ३. ७० ॥
धर्मार्थकामार्थशब्दार्थाद्यन्ताग्नीन्द्रचन्द्रार्कादिषु वा ॥ ३. ३. ७१ ॥
अल्पाच्तरम् ॥ ३. ३. ७२ ॥
नोलूखलमुसलतण्डुलकिण्वचित्ररथवाहिकस्नातकराजन्नक्षिभ्रुवदारगवोशीर-
बीजादिषु ॥ ३. ३. ७३ ॥
समीरणाग्न्यादित्यचन्द्रपाणिनीयरौढीयादिषु वा ॥ ३. ३. ७४ ॥
लघ्वक्षरम् ॥ ३. ३. ७५ ॥
न श्रद्धातपसादिषु ॥ ३. ३. ७६ ॥
शकृन्मूत्रकुशकाशादिषु वा ॥ ३. ३. ७७ ॥
अभ्यर्हितम् ॥ ३. ३. ७८ ॥
नै नरनारायणादिषु ॥ ३. ३. ७९ ॥
तपःश्रुतादिषु वा ॥ ३. ३. ८० ॥
मासर्तुनक्षत्राण्यानुपूर्व्येण ॥ ३. ३. ८१ ॥
न पुष्यपुनर्वस्वादिषु ॥ ३. ३. ८२ ॥
वसन्तग्रीष्मादिषु वा ॥ ३. ३. ८३ ॥
ज्यायान् भ्रातृणाम् ॥ ३. ३. ८४ ॥
न पाण्डुधृतराष्ट्रादिषु ॥ ३. ३. ८५ ॥
भीमसेनार्जुनादिषु वा ॥ ३. ३. ८६ ॥
वर्णानां च ॥ ३. ३. ८७ ॥
बहुपूत्क्रमश्च ॥ ३. ३. ८८ ॥
संख्यानामल्पीयँः ॥ ३. ३. ८९ ॥

१. A omits this sūtra
२. A. विरु
३. B. गोलूखल
४. A. रौडियादिषु.
५. A. कादिषु.
६ A omits न
७. A कल्पीयः

बहुव्रीहौ च ॥ ३. ३. ९० ॥

सर्वनाम च सर्वतः ॥ ३. ३. ९१ ॥

विशेषणम् ॥ ३. ३. ९२ ॥

प्रियो वा ॥ ३. ३. ९३ ॥

सप्तमी ॥ ३. ३. ९४ ॥

गङ्गादिभ्यो वा ॥ ३. ३. ९५ ॥

नेन्द्रादिभ्यः ॥ ३. ३. ९६ ॥

प्रहरणेभ्यश्च ॥ ३. ३. ९७ ॥

क्तान्तं वा ॥ ३. ३. ९८ ॥

नित्यं शेषे ॥ ३. ३. ९९ ॥

आहिताग्निर्जातपुत्रजातदन्तजातश्मश्रुपतिघृतपीततैलपीतमद्यपीतविषोढभार्या-गतार्थविच्छिन्नशीर्षादिषु[1] वा ॥ ३. ३. १०० ॥

जातिकालसुखादिभ्यश्च ॥ ३. ३. १०१ ॥

कडारगडुलकाणखञ्जकुण्टकहोडखलतिगौरपिङ्गलवृद्धभिक्षुकंवठरतनवः[2]कर्मधारये ॥ ३. ३. १०२ ॥

सरूपाणामेकशेष एकविभक्तौ ॥ ३. ३. १०३ ॥

स्वरभिन्नानां यस्योत्तरस्वरविधिः ॥ ३. ३. १०४ ॥

विरूपाणामप्येकार्थानाम् ॥ ३. ३. १०५ ॥

पौत्रादिजीवद्भृत्यादिना तान्निमित्त एव चेद्विशेषः ॥ ३. ३. १०६ ॥

स्त्रीपुंवच्च ॥ ३. ३. १०७ ॥

पुमान् स्त्रिया ॥ ३. ३. १०८ ॥

ग्राम्यपशुसंघेष्वतरुणानेकशफेषु स्त्री ॥ ३. ३. १०९ ॥

नपुंसकमनपुंसकेनैकवच्चास्य वा ॥ ३. ३. ११० ॥

पितृश्वशुरौ मातृश्वश्रूभ्याम् ॥ ३. ३. १११ ॥

भ्रातृपुत्रौ स्वसृदुहितृभ्याम् ॥ ३. ३. ११२ ॥

त्यदादीनि सर्वैर्नित्यम् ॥ ३. ३. ११३ ॥

१. B omits जातपुत्र

२. A. गतार्थाच्छिन्न.

३. A. कबरे तनवः

४ A. दीनां

५. A. सर्वैस्त्यदादीनि

तेषामद्वन्द्वतत्पुरुषविशेषणानां पुंनपुंसकतो लिङ्गानि ॥ ३. ३. ११४ ॥
तेषां मिथो यत्परम् ॥ ३. ३. ११५ ॥
क्वचित्पूर्वं च ॥ ३. ३. ११६ ॥
पुरुषाणां च ॥ ३. ३. ११७ ॥
अव्ययीभावो नपुंसकम् ॥ ३. ३. ११८ ॥
द्वन्द्वः समाहार एकवच्च ॥ ३. ३. ११९ ॥
द्विगुश्च ॥ ३. ३. १२० ॥
[1]अदन्तः स्त्री ॥ ३. ३. १२१ ॥
[2]पात्रपथयुगभुवनाद्यन्तो नपुंसकम् ॥ ३. ३. १२२ ॥
[3]षष्ठ्याः कन्थोशीनरेषु तत्पुरुषः संज्ञायाम् ॥ ३. ३. १२३ ॥
उपज्ञोपक्रमं तदादित्वे ॥ ३. ३. १२४ ॥
ईश्वरार्थादराज्ञः सभा ॥ ३. ३. १२५ ॥
यक्षराक्षसपिशाचादिभ्यश्च[4] ॥ ३. ३. १२६ ॥
अशाला[5] ॥ ३. ३. १२७ ॥
सेना सुरा शाला निशा वा ॥ ३. ३. १२८ ॥
छाया ॥ ३. ३. १२९ ॥
नित्यं बाहुल्ये ॥ ३. ३. १३० ॥
पथोऽव्ययात् ॥ ३. ३. १३१ ॥
रात्राह्नवाकाः पुंसि ॥ ३. ३. १३२ ॥
अहोऽसुदिनपुण्याभ्याम् ॥ ३. ३. १३३ ॥
नपुंसके चार्धचार्धाष्टापदसुवर्णशतमानकार्षापणवारवाणगन्धमादनान्धकारापरा-
द्वापूर्वोपवासनिर्यासविमानप्रग्रीवप्रवालवाजपेयराजसूयप्रतिस्वरादिर्षु ॥
३. ३. १३४ ॥
परवल्लिङ्गं द्वन्द्वतत्पुरुषयोः ॥ ३. ३. १३५ ॥
एकविंशत्यादीनां च ॥ ३. ३ १३६ ॥

१. A. परः
२. A. अदन्तस्त्रीवाबन्तः
३. A adds अनो नलोपश्च before this as a separate sūtra.
४. A. This is written as three different sūtras.
५. A omits च.
६. A. अशालायाः
७. A. सदि.
८. A. सरादयः

न प्राप्तापन्नगत्यलंपूर्वाणाम् ॥ ३. ३. १३७ ॥
पूर्ववदश्वबडवौ ॥ ३. ३. १३८ ॥
ह्रस्वो नपुंसके प्रातिपदिकस्य ॥ ३. ३. १३९ ॥
गोरुपसर्जनस्यान्त्यस्य ॥ ३. ३. १४० ॥
टाबादीनाम् ॥ ३. ३. १४१ ॥
लुक्तद्धितलुक्यगोणीसूक्ष्योः ॥ ३. ३. १४२ ॥
लुपि प्रकृतिवल्लिङ्गवचने ॥ ३. ३. १४३ ॥
विशेषणानां चाजातेः ॥ ३. ३. १४४ ॥
न मनुष्ये ॥ ३. ३. १४५ ॥
समास उत्तरपदस्य ॥ ३. ३. १४६ ॥
हरीतक्यादिषु व्यक्तिः ॥ ३. ३. १४७ ॥
खलतिकादिषु वचनम् ॥ ३. ३. १४८ ॥

इति श्रीसरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
तृतीयस्याध्यायस्य तृतीयः पादः
समाप्तः

---

१. A omits this sūtra.

अथ चतुर्थः पादः

——: o :——

स्त्रियाम् ॥ ३. ४. १ ॥

अतष्टाप् ॥ ३. ४. २ ॥

अजैडककोकिलाश्वचटकमूषिकेभ्यः ॥ ३. ४. ३ ॥

बालहोडपाकवत्समन्दविलातेभ्यश्च ॥ ३. ४. ४ ॥

पूर्वापहानापरापहनसंप्रहानेभ्यो नस्य च णः ॥ ३. ४. ५ ॥

संभस्त्राजिनशणपिण्डेभ्यः फलात् ॥ ३. ४. ६ ॥

त्रेश्च ॥ ३. ४. ७ ॥

सत्प्राक्काण्डप्रान्तशतैकेभ्यः पुष्पात् ॥ ३. ४. ८ ॥

मूलान्नञः ॥ ३. ४. ९ ॥

शूद्राचामहत्पूर्वाज्जातिः ॥ ३. ४. १० ॥

कन्यकनिष्ठज्येष्ठमध्यमध्यममुग्धेभ्यः ॥ ३. ४. ११ ॥

कुङ् देविविड्भ्याम् ॥ ३. ४. १२ ॥

उष्णिहो वा ॥ ३. ४. १३ ॥

ऋचि पादः ॥ ३. ४. १४ ॥

ऋनो ङीप् ॥ ३. ४. १५ ॥

अधातोरुगितः ॥ ३. ४. १६ ॥

अञ्चः ॥ ३. ४. १७ ॥

अहशो वनो र च ॥ ३. ४. १८ ॥

बहुव्रीहेर्वा ॥ ३. ४. १९ ॥

पादः ॥ ३. ४. २० ॥

अनः ॥ ३. ४. २१ ॥

नित्यं संज्ञायाम् ॥ ३. ४. २२ ॥

ऊधसो नश्च ॥ ३. ४. २३ ॥

दाम्नः संख्यादेः ॥ ३. ४. २४ ॥

१. A. नाम्नः

हायनाद्वयसि ॥ ३. ४. २५ ॥

नानुपधालोपिनः ॥ ३. ४. २६ ॥

मनः ॥ ३. ४. २७ ॥

ङाप् चोभ्याम् ॥ ३. ४. २८ ॥

न स्वस्रादुहितृननान्दृयातृमातृतिस्रचतसृपञ्चन्नादिभ्यः ॥ ३. ४. २९ ॥

अनुपसर्जनादतः ॥ ३. ४. ३० ॥

टिड्ढाणञ्ठक्ठञ्नञ्स्नञ्कञ्क्वरप्ख्युनः ॥ ३. ४. ३१ ॥

न लक्ष्यान्यागमटितः ॥ ३. ४. ३२ ॥

यञोऽषावटात् ॥ ३. ४. ३३ ॥

सर्वतः ष्फो वा ॥ ३. ४. ३४ ॥

लोहितादिभ्यश्शकलपर्यन्तेभ्यो नित्यम् ॥ ३. ४. ३५ ॥

कौरव्यादसुरिमाण्डूकेभ्यो ङित् ॥ ३. ४. ३६ ॥

वयस्यचरमे ॥ ३ ४. ३७ ॥

कुमारादनूढायां च ॥ ३. ४. ३८ ॥

द्विगोः ॥ ३. ४. ३९ ॥

परिमाणात् तद्धितलुक्यसंख्याकालविस्ताचितकम्बल्यात् ॥ ३. ४. ४० ॥

काण्डादक्षेत्रे ॥ ३. ४. ४१ ॥

पुरुषाद्वा ॥ ३. ४. ४२ ॥

केवलमामकभागधेयपापापरसमानार्यकृतसुमङ्गलभेषजेभ्यः संज्ञायाम् ॥ ३.४.४३॥

नुक्चान्तर्वतो गर्भिण्याम् ॥ ३. ४. ४४ ॥

पतिवतो भार्यायाम् ॥ ३. ४. ४५ ॥

पत्युर्न ऊढायाम् ॥ ३. ४. ४६ ॥

सपूर्वस्य वा ॥ ३. ४. ४७ ॥

बहुव्रीहौ ॥ ३. ४. ४८ ॥

१. A. This and the next sūtra are written together.

२. A. चजोषा.

३. A omits पर्य.

४. A. सुमाण्डू-

५. A. This and the next sūtra are written together.

६. B. नुक्य-

७. A. This and the next sūtra are written together.

समानैकवीरपिण्डभ्रातृपुत्रेभ्यः ॥ ३. ४. ४९ ॥

इयेतैतहरितरोहिताद्भ्रातश्च नः ॥ ३. ४. ५० ॥

क्रोऽसितपालिताभ्याम् ॥ ३. ४. ५१ ॥

पितो ङिष् ॥ ३. ४. ५२ ॥

गौरशबलकलमाषसारङ्गपिशङ्गहरिणपाण्डरामरसुन्दरविकलनिष्कलपुष्कले - भ्यः ॥ ३. ४. ५३ ॥

बृहन्महत्तरश्रौरतापसदासचेटविटभिक्षुकबन्धकपुत्रगायत्रेभ्यः ॥ ३. ४. ५४ ॥

मत्स्यमनुष्यमुकयहयगर्वयर्ष्यद्रुणौकणक्रोष्टुतक्षश्वानडुद्भ्यः ॥ ३. ४. ५५ ॥

भौरिकिभौलिकिभौलिङ्गयौद्वाहमान्यालम्ब्यालम्ब्यालक्षिसौधर्मायस्थूणारद्गौ - तमापश्चिकेभ्यः ॥ ३. ४. ५६ ॥

दोटनाटनटपाटसृपाटमूलाटपेटपटपटलपुटकुटफाण्टसेभ्यः ॥ ३. ४. ५७ ॥

धातककेतकतर्कारशर्कारबदरकुवललवलामलकमालतवेतसातसाढकेभ्यः ॥ ३. ४. ५८ ॥

कदरकदलगुलूचवाकुचनाचमाचकुम्भकुसुम्भयूथमेथकरीरसल्लकवल्लकेभ्यः ॥ ३. ४. ५९ ॥

पिप्पलहरीतककोशातकशमतमसुषवशुङ्गभृङ्गबिम्बवर्बरशष्कुण्डापिण्डमण्ड - लेभ्यः ॥ ३. ४. ६० ॥

यूपसूपशूर्पसूर्मसहमठपिठरोदगुर्दपृथिवस्वारकाकणेभ्यः ॥ ३. ४. ६१ ॥

द्रोणबृसासन्दालिन्दकन्दलदेहलशष्कुलशचसूचमञ्जरालजवैजयन्तेभ्यः ॥ ३. ४. ६२ ॥

काकादनगोवादनतेजनरजनदोहनशातनपातनसेचनकार्दनपाटनपेषणास्तरणा - स्थानाधिकरणप्रस्थवरोहणाग्रहायणेभ्यः ॥ ३. ४. ६३ ॥

एषणात्करणे ॥ ३. ४. ६४ ॥

१. A. गवयर्श्य-
२. A. नडुभ्यः
३. A. भौलिङ्गयोद्वाहनालङ्ग्यापनलब्ध्या-
४. A. मापकेभ्यः
C. मापश्चिकेभ्यः
५. A. मूलाटयपोट-
६. A. शुष्क-
७. A. ण्डबर्बर-
८. A omits मण्डलेभ्यः
९. A omits this sūtra.
१०. A. शवादन.
११. A. सचन
१२. A. पूरणा-

सुमङ्गलात् संज्ञायाम् ॥ ३. ४. ६५ ॥
पीनाच्च ॥ ३. ४. ६६ ॥
रेवद्रोहिणाभ्यां नक्षत्रे ॥ ३. ४. ६७ ॥
कटाच्छ्रोण्याम् ॥ ३. ४. ६८ ॥
कूष्माण्डाद्यश्च ॥ ३. ४. ६९ ॥
भाजगोणनागस्थलकुण्डकालकुशकामुककबरेभ्यः पक्वावपनस्थूलाकृत्रिमामत्र - कृष्णायसीरिरंसुकेशवेशेषु ॥ ३. ४. ७० ॥
जानपदाद्वृत्तौ ॥ ३. ४. ७१ ॥
नीलात्प्राण्योषध्योः ॥ ३. ४. ७२ ॥
वा संज्ञायाम् ॥ ३. ४. ७३ ॥
शोणचण्डारालकमलकृपणविकटविशालविशङ्कटभरुजध्वजकल्याणोदारपुरा - णाहन्भ्यः ॥ ३. ४. ७४ ॥
चान्द्रभागादनद्याम् ॥ ३. ४. ७५ ॥
एरक्तिनः ॥ ३. ४. ७६ ॥
पङ्क्तेश्च ॥ ३. ४. ७७ ॥
शक्तेः शस्त्रे ॥ ३. ४. ७८ ॥
ओर्गुणादखरुसंयोगोपधात् ॥ ३. ४. ७९ ॥
पुंनाम्नः पुंयोगादपालकान्तात् ॥ ३. ४. ८० ॥
पूतक्रतुवृषाकप्यग्निकुसितकुसीदनामै च ॥ ३. ४. ८१ ॥
मनोरौ च वा ॥ ३. ४. ८२ ॥
सूर्या देवतायाम् ॥ ३. ४. ८३ ॥
इन्द्रवरुणभवशर्वरुद्रमृडाचार्याणामानुक् च ॥ ३. ४. ८४ ॥
मातुलोपाध्यायाभ्यां वा ॥ ३. ४. ८५ ॥
आर्यक्षत्रियाभ्यां चापुंयोगे ॥ ३. ४. ८६ ॥
हिमारण्याभ्यां महत्वे ॥ ३. ४. ८७ ॥
यवाद्दोषे ॥ ३. ४. ८८ ॥

१. B. सुमङ्गलाच
२. A. श्रोभ्याम्.
३. A. पा-
४. A. ह्यभ्यः
५. A. भागा नद्याम्.
C. चन्द्रभागा-
६. A. This portion is written as a separate sūtra.

यवनाल्लिप्याम् ॥ ३. ४. ८९ ॥
क्रीतात्करणादेः ॥ ३. ४. ९० ॥
स्फादल्पोक्तौ ॥ ३. ४. ९१ ॥
स्वाङ्गादेरकृतमितजातप्रतिपन्नाद्वहुव्रीहेः ॥ ३. ४. ९२ ॥
पाणिगृहीत्यूढा ॥ ३. ४. ९३ ॥
अनाच्छादनजात्यादेर्वा ॥ ३. ४. ९४ ॥
संज्ञायाम् ॥ ३. ४. ९५ ॥
स्वाङ्गादुपसर्जनादसंयोगोपधादबह्वचः ॥ ३. ४. ९६ ॥
नासिकोदरोष्ठजङ्घादन्तकर्णशृङ्गाङ्गगात्रकण्ठात् ॥ ३. ४. ९७ ॥
पुच्छात् ॥ ३. ४. ९८ ॥
कबरमणिविषशरादेः ॥ ३. ४. ९९ ॥
उपमानादेश्च ॥ ३. ४. १०० ॥
पक्षात् ॥ ३. ४. १०१ ॥
न क्रोडखुरगुदशफवालभालगलभगोखघोणादिभ्यः ॥ ३. ४. १०२ ॥
सिंहनञ्विद्यमानादेः ॥ ३. ४. १०३ ॥
नखमुखात्संज्ञायाम् ॥ ३. ४. १०४ ॥
सक्थ्यशिश्वी ॥ ३. ४. १०५ ॥
अस्त्रीविषयादयोपधाज्जातेः ॥ ३. ४. १०६ ॥
पाककर्णपुष्पफलमूलवालान्ताच्च ॥ ३. ४. १०७ ॥
इतो मनुष्यजातेः ॥ ३. ४. १०८ ॥
इभः ॥ ३. ४. १०९ ॥
ऊङुतः ॥ ३. ४. ११० ॥
बाह्वन्तात्कुकमण्डलुभ्यः संज्ञायाम् ॥ ३. ४. १११ ॥
पङ्गोः ॥ ३. ४. ११२ ॥
श्वशुरस्योदन्तलोपश्च ॥ ३. ४. ११३ ॥
ऊरोरुपमानसंहितसहितसहसफवामलक्षणादेः ॥ ३. ४. ११४ ॥
अरज्ज्वादेरप्राणिनो वा ॥ ३. ४. ११५ ॥

१. A. गृहीतीरूढा.
२. A. सनञ्.
३. A. सिंहसिहितसहसफलामल-

अतो ङीन् ॥ ३. ४. ११६ ॥

शृङ्गरुवहतुकपटुगुल्गुलुगोतमब्रह्मभ्योऽणः ॥ ३. ४. ११७ ॥

कमण्डलुवानिधिब्रह्मकृताशोकाकैकसीभ्यो ढकः ॥ ३. ४. ११८ ॥

मुञ्जवात्साभ्यां फकः ॥ ३. ४. ११९ ॥

शिबिकपिभ्यां ज्यङः ॥ ३. ४. १२० ॥

अहमरथाद्यञ्ञः ॥ ३. ४. १२१ ॥

आङ्पर्याङ्भ्यामीहेरिनः ॥ ३. ४. १२२ ॥

वतण्डारालचण्डालेभ्यः ॥ ३. ४. १२३ ॥

भोगवद्गौरिमतोः संज्ञायाम् ॥ ३. ४. १२४ ॥

नृनरयोः वृद्धिश्च ॥ ३. ४. १२५ ॥

यङश्चाप् ॥ ३. ४. १२६ ॥

यञश्चषावटात् ॥ ३. ४. १२७ ॥

यूनस्तिः ॥ ३. ४. १२८ ॥

वह्वज्गुरूपान्तानार्षगोत्राणिञोरन्त्यस्य ष्यङ् ॥ ३. ४. १२९ ॥

कुलाख्यानाम् ॥ ३. ४. १३० ॥

कौडिलाडिव्याड्यापक्षित्यापिशलिसौधातकिभौरिकिभौलिकिशालमलिका-
पिष्ठलिदैवदत्त्यादीनाम् ॥ ३. ४ १३१ ॥

चौपयतचैकयतचैटयतबैल्वयतसैकयतानां च ॥ ३. ४. १३२ ॥

भोजस्य क्षत्रियायाम् ॥ ३. ४. १३३ ॥

सूतस्य युवत्याम् ॥ ३. ४. १३४ ॥

दैवयज्ञिशौचिवृक्षिसात्यमुग्रिकण्ठेविद्धीनां वा ॥ ३. ४. १३५ ॥

इति श्रीसरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
तृतीयाध्यायस्य चतुर्थः पादः
समाप्तः

---

१. A. शृङ्ग-
C. सङ्गरु-
२. A. निति ब्रह्म
३. A. मुञ्जवसाभ्यां
B. मुण्ड-
४. A. शबि.
५. मिमे-
६. A. वहात्.
७. A. This and the next sūtra are written together.
८. B breaks off from here to the end of the work.

॥ अथ चतुर्थोऽध्यायः ॥

प्राग्जितादण् ॥ ४. १. १ ॥

दित्यदित्यादित्यपत्यमेभ्यो ण्यः ॥ ४. १. २ ॥

पत्युत्तरपदाच्छ[2] ॥ ४ १. ३ ॥

अश्वशतधनगणराष्ट्रकुलगृहपशुधान्यधर्मधन्वन्सभाप्राणसेनाक्षेत्रादिपूर्वादण् ॥ ४. १. ४ ॥

अः स्यान्नः ॥ ४. १. ५ ॥

लोम्नोऽपत्येषु ॥ ४. १. ६ ॥

पृथिव्या अञ् ॥ ४. १. ७ ॥

अञ् ॥ ४. १. ८ ॥

उत्सोदपानविकरविनदतरुणतलुनधेनुपीलुकुणसवर्णवृषदंशेभ्यः ॥ ४. १. ९ ॥

भरतकुरुसत्वतेन्द्रावसानजनपदपञ्चालोशीनरेभ्यः ॥ ४. १. १० ॥

त्रिष्टुबनुष्टुप्कुधुष्णिक्पङ्क्तिजगतीबृहतीभ्यः ॥ ४. १. ११ ॥

बृहन्महद्रथन्तरमध्यन्दिनभल्लकीयमहानदमहानसमहाप्राणेभ्यः ॥ ४. १. १२ ॥

बष्कयादसमासे ॥ ४. १. १३ ॥

उदस्थानादेशे ॥ ४. १. १४ ॥

ग्रीष्मादच्छन्दसि ॥ ४. १. १५ ॥

देवाद्यञ् च ॥ ४. १. १६ ॥

बहिषष्टीकक् च ॥ ४. १. १७ ॥

द्विगोरनपत्येऽजादेर्लुगद्विः ॥ ४. १. १८ ॥

१. C. यमाण्यः

२. A omits this sūtra.

३. A. क्रुद्धय

४. C. क्षत्राधि-

५. C omits this sūtra.

६. C omits this sūtra.

७. A. उदकपानवकरण-

८. A. पृष्टदंशेभ्यः

९. A. ष्ठिककू

१०. A. This portion is written as a separate sūtra.

प्राग्वतेरञ्निकलिभ्यां ढक् ॥ ४. १. १९ ॥

स्त्रीपुंसाभ्यां नञ्स्नञौ ॥ ४. १. २० ॥

भावे वा ॥ ४. १. २१ ॥

गोरचि यत् ॥ ४. १. २२ ॥

तस्यापत्यम् ॥ ४. १. २३ ॥

आद्यात् ॥ ४. १. २४ ॥

पौत्रादेरस्त्रियां गुर्वायत्ते ॥ ४. १. २५ ॥

अत इञ् ॥ ४. १. २६ ॥

प्राग्णो विदादिभ्यः शेषे ॥ ४. १. २७ ॥

उदङ्कादिभ्यश्च ॥ ४. १. २८ ॥

बाह्वृपबाह्वृपबिन्दुजधेनुचटाकुशिवाकुभ्यो गोत्रादिभ्यः ॥ ४. १. २९ ॥

वृकलाकुकलाचूडाबलाकाजङ्घाछगलाभगलालेहकाध्रुवकाधुवकामुषिकासुमित्रादुर्मित्राभ्यः ॥ ४. १. ३० ॥

युधिष्ठिरार्जुनरामसङ्कर्षणकृष्णगदप्रद्युम्नसाम्बसत्यकशूरासुराजीगर्तेभ्यः ॥ ४. १. ३१ ॥

सुधावत्पुष्पकरसदनुरहदनडुत्पञ्चसप्ताष्टक्षेमवृद्धिमाषशराविशृङ्खलातोदिखर-नादिभ्यः ॥ ४. १. ३२ ॥

प्राकारनगराभ्यां मर्दिनः ॥ ४. १. ३३ ॥

इन्द्राग्निदेवेभ्यः शर्मणः ॥ ४. १. ३४ ॥

उदश्वः संज्ञायाम् ॥ ४. १. ३५ ॥

कुसुभ्यां नाम्नः ॥ ४. १. ३६ ॥

शिरोलोमभ्याम् ॥ ४. १. ३७ ॥

संभूयाभ्यामितौजःशलङ्कूनां लोपश्च ॥ ४. १. ३८ ॥

व्याससुधातृवरुटनिषादचण्डालबिम्बानामकङ् च ॥ ४. १. ३९ ॥

१. A. This portion is written as a separate sūtra.

२. A. प्रागणोऽञ्च

३. A. उदकादि-

४. A. लभकाध्रुवका-

५. A. सप्तार्वाष्ट-

६. A. प्रगारनगराभ्यां मदिनः

७. A. संभूयाद्योमितौजश्छलङ्कूनाम् ।

८. A. बिम्बादीनामकच्च

पुनर्भूपुत्रदुहितृननान्दृनिषादेभ्योऽनन्तरेञ् ॥ ४ १. ४० ॥

परस्त्रियाः परशुश्च ॥ ४. १. ४१ ॥

बिदोर्वकश्यपकुशिकभरद्वाजोपमन्युकिलातविदर्भविश्वानरर्ष्टिषेणेभ्यः पौत्रादौ ॥ ४. १. ४२ ॥

ऋतभागहर्यश्वप्रियकापस्तम्बकुचवारशरद्वच्छुनकधेनुभ्यः ॥ ४. १. ४३ ॥

गोपवनशिग्रुबिन्दुभाजनाश्वावतानश्यामाकशम्बकश्यापर्णेभ्यः ॥ ४. १. ४४ ॥

हरितकिन्दासवह्यस्कार्कलूषवध्योगविष्णुवृद्धप्रतिबोधरथीतररथन्तरगविष्ठिरगविष्ठिलनिषादशम्बरमठरसूदारुपूदाकुभ्यश्च ॥ ४. १. ४५ ॥

गर्गवत्सबाजव्याघ्रपात्संकृतिप्राचीनयोगपुलस्तिरेभशौटशङ्खाग्निवेशेभ्यो यञ् ॥ ४. १. ४६ ॥

धूमावटचमसनमस्वधनञ्जयतृक्षविश्वावसुजरमाणकुरुकतानडुद्भ्यः ॥ ४. १. ४७ ॥

मनुमनायीसूनुस्रुकर्षर्ककथकाक्षतरुक्षतलुक्षतण्डवतण्डकविकतेभ्यः ॥ ४. १. ४८ ॥

शकलकण्वगोकक्षागस्त्यकुण्डिनीयञ्चवल्कपर्णवल्कभर्यजातविरोहितवृषगणरङ्गगणशौण्डिलमुद्गलेभ्यः ॥ ४. १. ४९ ॥

मुसलोलूकजतुकर्णमन्त्रिताश्मरथशर्कराक्षपूतिमाषस्थूरारगतापिङ्गलताकृष्णगोलन्देभ्यः ॥ ४. १. ५० ॥

भिषक्तितिक्षाभडितभण्डितचिकितेन्द्रद्रुदेवद्रुपिप्पलवेकलूवृहदग्निजमदग्निपराशरेभ्यः ॥ ४. १. ५१ ॥

दल्भकुलटकुटीगुचणकचुलुकोजकर्कटालापिन्सवर्णसुवर्णसुलाभिद्विदर्दादिभ्यः ॥ ४. १. ५२ ॥

त्राजादसमासे ॥ ४. १. ५३ ॥

मधोर्ब्राह्मणे ॥ ४. १. ५४ ॥

१. A. स्त्यापरशुक् च
२. A. दर्भेभ्यः
३ A. सद्कुपृषाकुभ्यः
४. C. वत्सव्याज
५. C. संस्कृति
६. A. सदसङ्ख्यानिवेशेभ्यः
७. A. नरमाण
८. A. कर्षकाक्षतरूक्ष
९. A. कर्तेभ्यः
१०. A and C. वर्णवल्क
११. A. भ्रय
१२. A. तण्डिल
१३. A. भिषक्कर्म-
१४. A. तृदा-

ब्रह्मोः कौशिके ॥ ४. १. ५५ ॥

कवेराङ्गिरसे ॥ ४. १. ५६ ॥

बोधात्[1] ॥ ४. १. ५७ ॥

वतण्डात् ॥ ४. १. ५८ ॥

स्त्रियां लुक् ॥ ४. १. ५९ ॥

अश्वाश्मशङ्कुकुटपुटरोहिणखर्जूरपिण्डूरभडिलभण्डिलभडितभण्डिनेभ्यः फञ् ॥
४. १. ६० ॥

प्रहृतरामोदक्षान्तकुलकाशकालगोबाह्वार्कस्वनध्वनपादचक्रेभ्यः ॥ ४. १. ६१ ॥

ग्रीवाग्रविष्ठापविग्रापविन्दागोमिन्वाग्मिन्श्यामधूमधूम्रवस्त्रविश्वानरविदेभ्यः ॥
४. १. ६२ ॥

जडखडार्हग्रीष्मवीक्षविशम्पविशालगिरिचपलनमदासकानडुह्येभ्यः[2][3] ॥ ४ १.६३ ॥

धन्यधर्मार्जुनबैल्योत्सातवकितवशूद्रखदिरसुमनोदुर्मनोभ्यः[4] ॥ ४. १. ६४ ॥

जातात्पुंसि ॥ ४. १. ६५ ॥

शपभरद्वाजाभ्वामात्रेये ॥ ४. १. ६६ ॥

आत्रेयाद्भारद्वाजे ॥ ४. १. ६७ ॥

भर्गात् त्रैगर्ते ॥ ४. १. ६८ ॥

कुञ्जब्रध्नशङ्खभस्मगणलोमशटशाकशुण्डाशुभस्कन्दस्कम्भविशाभ्यः[5] फ्यञ् ॥
४. १. ६९ ॥

स्त्रीबहुषु फक् ॥ ४. १ ७० ॥

नडचरबकमुञ्जेतिकेतिशोपकलमकसप्तलवाजप्यतिकाग्निशर्मभ्यः ॥ ४.१.७१ ॥

वृषगणप्राणनरसायकदासकमित्रपिङ्गरपिङ्गलकिङ्करकिङ्कलकातरकातलेभ्यः[6][7] ॥
४. १. ७२ ॥

द्वीपाजकाश्यकाश्यपकाव्यामुष्यामित्रचित्रलिङ्गकुमारलोहदुर्गेभ्यः[8] ॥ ४. १. ७३ ॥

स्तम्बाग्रशिशपातृणशकटसुमतिमितच्छेजगन्धरयुगन्धरहंसकपञ्चालेभ्यः[9] ॥
४. १. ७४ ॥

१. C. रसः
२. A. This and the next sūtra are written as one sūtra.
३. A. डुहेभ्यः
४. A omits दुर्मनो
५. A. विपाद्भ्यः पञ्
६. A. घ्राण.
७. A. कातमेभ्यः
८. A omits लोह.
९. A. सु॰ तममित-

दण्डिन्हस्तिन्चर्मसिन्सुकृत्यास्थिरकब्राह्मणाश्वचटकबदराश्वखरपकामुकेभ्यः ॥ ४. १. ७५ ॥

ब्रह्मदत्तोदुम्बरशणशोणाश्वबालिशभण्डपेभ्यश्च ॥ ४ १. ७६ ॥

कृष्णरणाभ्यां ब्राह्मणवसिष्ठयोः ॥ ४. १. ७७ ॥

शलङ्कुकोष्ट्रोर्लोपश्च ॥ ४. १. ७८ ॥

हरितादिभ्योऽञ् ॥ ४. १. ७९ ॥

यञिञ्भ्याम् ॥ ४. १. ८० ॥

शरद्वच्छुनकदर्भेभ्यो भार्गववात्स्याग्रायणेषु ॥ ४. १. ८१ ॥

जीवन्तपर्वताभ्यां वा ॥ ४. १. ८२ ॥

द्रोणात् ॥ ४. १. ८३ ॥

शिवप्रोष्ठप्रोष्ठिकचण्डजम्भकुठारानभिम्लानकँहूथोरलविरलपिष्गसुपिष्गेभ्यो - ऽण् ॥ ४. १. ८४ ॥

पिटकपिटाकमृक्षाकवर्तनाक्षविरूपाक्षखदूरकरेखलेखसुखलेखनखञ्जनखँञ्जखञ्जे - रमञ्जमिकेभ्यः ॥ ४. १. ८५ ॥

पर्णकर्णकोहडकहोडककुभोर्णनाभनभागहेहयकुत्स्यवृष्णिकक्षीरह्रदजलह्रदेभ्यः ॥ ४. १. ८६ ॥

यस्कलह्यद्रुह्यायःस्थूणतृणकर्णभलन्दनकुरुपाण्डुवतण्डार्ष्टिषेणतृणतक्षन्भ्यः ॥ ४. १. ८७ ॥

गोपिकागोपालिकाकपिलिकाजगिलिकाबधिरिकारोहितिकार्यश्वेतोक्षिपाव - र्षिकापृथेलासपत्नीभ्यः ॥ ४. १. ८८ ॥

भूमिभूरिमुनिसन्धिजरत्कारुकारुहस्तिपादकपिञ्जलकुण्डोपस्थब्रह्मगुप्तखर्जूर - कर्णमयूरकर्णेभ्यः ॥ ४. १. ८९ ॥

नैश्च विश्रवसो विश्लोपश्च वा ॥ ४. १. ९० ॥

द्वँयचो नद्याः ॥ ४. १. ९१ ॥

विपाशगङ्गाभ्याम् ॥ ४. १. ९२ ॥

१. C. ञः

२. A adds णः and reads the rest as a separate sūtra.

३. A. This and the next sūtra are read as one.

४. A. म्लानभूभूथोरलपिरद्यपिष्टसुपिष्टेभ्यो- ऽण्

५. A. मञ्जीरमञ्जकेभ्यः

६. A. णश्च

७. A. चाद्वयचो

त्रिवेण्यास्त्रिविर्णं च ॥ ४. १. ९३ ॥

मानुष्याश्चावृद्धनाम्नः ॥ ४. १. ९४ ॥

कुञ्जकोकिलाभ्याम् ॥ ४. १. ९५ ॥

ऋषिकुरुवृष्ण्यन्धकेभ्यः ॥ ४. १ ९६ ॥

मातुरुत्संख्यासंभद्रपूर्वायाः ॥ ४. १. ९७ ॥

कैन्यायाः कनीन च ॥ ४. १. ९८ ॥

शुङ्गछगलविकर्णेभ्यो भारद्वाजात्रेयवात्स्येषु ॥ ४. १. ९९ ॥

शालवापीलाभ्यां वा ॥ ४. १. १०० ॥

मण्डूकात् ढक् च ॥ ४. १. १०१ ॥

ङ्याबूङः ॥ ४. १. १०२ ॥

द्व्यचः ॥ ४. १. १०३ ॥

इतो निञः ॥ ४. १. १०४ ॥

शुभ्रविष्टपुरब्रह्मकृतशरद्वतशलाम्यलाणीवप्रवाहणभरतभरमकर्पूरेतरान्यतरा-
जिराश्वतुदगोदन्तेभ्यः ॥ ४. १. १०५ ॥

कुशाम्बविग्रविशशालूकदेवतरालीढसुदत्तसुदक्षवायुदत्ताकशापशकलखदूर -
शुकशुक्रोग्रजीवेभ्यः ॥ ४. १. १०६ ॥

कद्रुपाण्डुमृकण्डुयमष्टमकष्टकर्षूलेखाभ्रशलाकाभ्रशकुनिशकन्ध्यानिधिपरिधि -
विश्रयतिथ्यनुदृष्टयजवस्तिभ्यः ॥ ४. १. १०७ ॥

गङ्गागोधाविधवाशलाकाकुमारिकाकिशोरिकाकुबेरिकाकाम्बिकाशोकाकृकसा-
कृकलासाखडोन्मत्तागन्धपिङ्गलाधर्मिणीरुक्मिणीरोहिणीभ्यः ॥ ४.१.१०८॥

श्वघ्नघ्नमन्सुनामन्सुदामञ्जरातिन्बलीवर्दिञ्जिह्माशिन्दिक्सुवक्षोविमातृमृन्मृद्वा-
दिभ्यः ॥ ४. १. १०९ ॥

लक्षणश्यामयोर्वंसिष्ठे ॥ ४. १. ११० ॥

बडबाया वृषे ॥ ४. १. १११ ॥

१. A. णश्च

२. A omits this word, and reads the further portion together with next sūtra as one.

३. A. संचार्पालाभ्यां

४. A. शतद्वार

५. A. तुन्द

६. A. लवण.

विकर्णकुषीतकात् काश्यपे ॥ ४. १. ११२ ॥

भ्रुवो वुक् च ॥ ४. १. ११३ ॥

कल्याणीसुभगादुर्भगाबन्धकीजरतीबलीवर्दीज्येष्ठाकनिष्ठामध्यमापरस्त्रयनुसृ - ष्टयनुदृष्टीनामिनङ् च ॥ ४. १. ११४ ॥

कुलटाया वा ॥ ४. १. ११५ ॥

चटकादैरक् ॥ ४. १. ११६ ॥

लुक् स्त्रियाम् ॥ ४. १ ११७ ॥

जाँण्डापाण्डादारक् ॥ ४. १. ११८ ॥

गोधाया ढक् च ॥ ४. १. ११९ ॥

अनियतपुंस्काङ्गहीनाभ्यो वा ॥ ४. १. १२० ॥

भ्रातुर्व्यत् ॥ ४. १. १२१ ॥

व्यन् सपत्ने ॥ ४. १. १२२ ॥

छश्च ॥ ४. १. १२३ ॥

स्वसुः ॥ ४. १. १२४ ॥

पितृमात्रादेश्छण् ॥ ४. १. १२५ ॥

ढ्रग्लोपश्च ॥ ४. १. १२६ ॥

क्षत्राज्ञातौ घः ॥ ४. १. १२७ ॥

राज्ञो यत् ॥ ४. १. १२८ ॥

श्वशुरात् ॥ ४. १. १२९ ॥

कुलाट्ठक्ञ् चँ ॥ ४. १. १३० ॥

खः सपूर्वाच्च ॥ ४. १. १३१ ॥

दुष्कुलाड्ढग्वा ॥ ४. १. १३२ ॥

महाकुलाद्ञ्खञौ ॥ ४. १. १३३ ॥

चतुष्पाद्भ्यो ढञ् ॥ ४. १. १३४ ॥

गृष्टिद्दष्टिद्दलिवलिविश्रिकुद्रयजवस्तिमित्रयुभ्यः ॥ ४. १. १३५ ॥

१. A. This portion is written as a separate sūtra.
२. A. लुक्
३. A. This and the next sūtra are written as one.
४. A. जाण्टापाण्टा-
५. A. This and the next sūtra are written as one.
६. A. इग्लो-
७. A omits च
८. A. दखञौ

रेवतीकुक्कुटाक्षवृकबन्धिभ्यष्टक्[1] ॥ ४. १. १३६ ॥

अश्वमणिद्वारेभ्यः पाल्याः ॥ ४. १. १३७ ॥

वैतवृककर्णदण्डेभ्यो ग्राहात्[2] ॥ ४. १. १३८ ॥

पौत्रादेः स्त्रियाः कुत्सिते णश्च ॥ ४. १. १३९ ॥

भगवित्तिंतार्णविन्दवाकशापेयेभ्यः सौवीरेषु ठग्वा[3] ॥ ४. १. १४० ॥

यामुन्दायनिसौयामायनिवार्ष्यायणिभ्यश्छश्च ॥ ४. १. १४१ ॥

फाण्टाहृतेर्णफिञौ ॥ ४. १. १४२ ॥

मिमतात्[4] ॥ ४. १. १४३ ॥

कुरुशकन्धुशङ्कुकर्तृभर्तृपितृमद्वाकक्षैन्कापिञ्जलादिधातकीन्द्रजालिदामोष्णीषिभ्यो ण्यः[5] ॥ ४. १. १४४. ॥

कविमतिपीलाशलाकैरकेज्येहिकेशिनीभ्यः ॥ ४. १. १४५ ॥

शुभ्राभ्रदभ्रमुरपुरकिशोरगर्गराजमारमद्रुपचपथदकेनवेनमूढकुडहृदिकशालीनेभ्यः ॥ ४. १. १४६ ॥

कर्णरथपतिसत्यंवडभीबृहतीभ्यः कारात्[6] ॥ ४. १. १४७ ॥

वान्तार्द्राभ्यां वृक्षात्[7] ॥ ४. १. १४८ ॥

इयावात् पुत्ररथाभ्याम्[8] ॥ ४. १. १४९ ॥

शूर्पाच्च नायात्[9] ॥ ४. १. १५० ॥

विराजकादिभ्यः ॥ ४. १. १५१ ॥

सम्राजः क्षत्रिये ॥ ४. १. १५२ ॥

वामरथवच्छलकलादियज्ञवत् स्वरवर्जम् ॥ ४. १. १५३ ॥

१. A. ष्टन्

२. A. This and the next sūtra are omitted.

३. A. वृकर्णदण्डेवाशाकापायेभ्यः

४. A. तक्षन्...ण्यः is written as a separate sūtra.

५. A. This sūtra is written as two with the following differences in reading:-शुभ्राशुभ्रमुरपुरीकशोरगगराजरामरक् ॥ गुषचफट्टकेनवेनमूढकुट etc.

६. A adds at the beginning वो[वेना]च्छन्दस्योदन्ये-

७. A. गायात्

८. A omits शकल.. सैन्धव (४. १. १५५.)

सेनान्तकारुलक्षणेभ्य इण् च ॥ ४. १. १५४ ॥

तिककितवसैन्धवशुभामित्रदेवरथनीडयज्ञयमुन्दोरसारथ्यलङ्कवेभ्यः फिञ् ॥ ४. १. १५५ ॥

बालभीतग्राम्यरूप्यवरण्योतथ्योदन्योरश्वन्द्रमस्सुयामन्सुपामन्ध्वजवङ्क्षथः ॥ ४. १. १५६ ॥

तैतिलजाजलक्षैजयतसैकयतचौपयतचैटयतौरसकौरव्यगौकक्ष्यशाट्यभौरिकि-भौलिकेभ्यः ॥ ४. १. १५७ ॥

गङ्गासंज्ञोखाशिखावंह्यकारखल्वकाशल्यकालोमकावसुकुरुभ्यः ॥ ४. १. १५८ ॥

दगुकोसलकर्मारछागवृषेभ्यो युट्[1] च ॥ ४. १. १५९ ॥

द्व्यचोऽणः ॥ ४. १. १६० ॥

त्यदादिभ्यो वा ॥ ४. १. १६१ ॥

वृद्धादगोत्रात् ॥ ४. १. १६२ ॥

वाकिनगारेधकार्कट्यकाकलङ्कचर्मिवर्मिभ्यः कुट्[2] च ॥ ४. १. १६३ ॥

पुत्राल्लाद्वा ॥ ४. १. १६४ ॥

अवृद्धात् फिन् बहुलम् ॥ ४. १. १६५ ॥

मनोरण् ॥ ४. १. १६६ ॥

नेश्वाणः कुत्सायाम् ॥ ४. १. १६७ ॥

जातौ यत् घुक् च ॥ ४. १ १६८ ॥

अञ् ॥ ४. १. १६९ ॥

तुल्यनामभ्यः क्षत्रियजनपदेभ्यो राजनि च ॥ ४. १. १७० ॥

साल्वेयगान्धारिभ्यां च ॥ ४. १. १७१ ॥

वृद्धात्[3] कोसलाजादाञ् ञ्यङ् ॥ ४. १. १७२ ॥

द्व्यञ्मगधकलिङ्गशूरमसेभ्योऽण् ॥ ४. १. १७३ ॥

कुरुनादिभ्यो ण्यः ॥ ४. १. १७४ ॥

पाण्डोर्ढ्यण् ॥ ४. १. १७५ ॥

१. A. ब्राह्मकाश्वल्काशल्यका
२. A. युक् च
३. A. गारेटकार्कट्यकालङ्कि
४. A. कुक्
५. C omits this sūtra.
६. A and C. वृद्धेत्

उदुम्बरतिलखलमद्रकारयुगन्धरभुलिङ्गशरदण्डप्रत्यग्रथकलकूटाश्मकेभ्य इञ् ॥ ४. १. १७६ ॥

[2]कम्बोजमुरलकेरलचोलशकखसादिभ्यो लुक् ॥ ४. १. १७७ ॥

स्त्रियां कुरुकुन्त्यवन्तिभ्यः ॥ ४. १. १७८ ॥

अजगोरप्राच्यभर्गकरुषकेकयकश्मीरकौरव्यौरससाल्वसुस्थलेभ्यः ॥ ४. १. १७९ ॥

अजादीनामस्त्रियां बहुषु ॥ ४. १. १८० ॥

यज्ञओरपुनर्भूपशुपुत्रदुहितृननान्दृभ्यः ॥ ४. १. १८१ ॥

एकद्व्योः षष्ठीतत्पुरुषे वा ॥ ४. १. १८२ ॥

कौण्डिन्यस्य कुण्डिनच्च ॥ ४. १. १८३ ॥

यस्कलभ्यद्रह्यायस्थूणतृणकर्णभलन्दनमित्रयुखरपभडिलभण्डिलभाडितभण्डितेभ्यः ॥ ४. १. १८४ ॥

सदामत्तकम्बलभारकर्णाटपिण्डीजङ्घबैकसक्थरक्षोमुखजङ्घारथोत्काशकह्लमन्थकविषपुटेभ्यः ॥ ४. १. १८५ ॥

वर्षुकोपरिमेखलकडरकृषवटाकपुष्करसत्कुन्द्रविश्रियजवास्तिभ्यः ॥ ४. १. १८६ ॥

क्रोष्टुः पादमानाभ्याम् ॥ ४. १. १८७ ॥

शीर्षाच्च मायात् ॥ ४. १. १८८ ॥

अत्रिभृगुकुत्सवसिष्ठाङ्गिरोगोतमेभ्यः ॥ ४. १. १८९ ॥

अगस्त्यः ॥ ४. १. १९० ॥

बह्वृचः प्राच्यादिभ्यः ॥ ४. १. १९१ ॥

उपकलमकभ्रष्टककपिष्ठलकृष्णाजिनकृष्णसुन्दरपिङ्गलकृष्णपिङ्गलकलशीकण्ठदामकण्ठजटिलकबधिरकेभ्यो वा ॥ ४. १. १९२ ॥

जैन्तुगडुकनिदाघापजग्धाडारकचडारकप्रतिलोमानुलोमप्रतानानुपदानभिहितखरिजङ्घेभ्यः ॥ ४. १. १९३ ॥

१. A. उदुम्बरखदिरखल-
२. A adds साल्वांशेभ्यः
३. A. नां स्त्रियां
४. A. परस्त्रीपुत्र. This portion is written as a separate sūtra.
५. C. नाच्च
६. A. वचसक्थ
७. A. विश्रियज
८. A. क्रोष्टोःपाट-
९. A. अग्रस्तयः
१०. C omits this sūtra but a portion of the sūtra is referred to in the commentary.

कशाकृत्स्नसुधायुगकर्णकपर्णकशीतकलेखाभ्रुशलाथलपिष्टसुपिष्टमसूरकर्णकठे - रणपतञ्जलिभ्यः ॥ ४. १. १९४ ॥

तिककितवोऽब्जककुभवङ्क्षरभण्डीरथप्रहितनरकाग्निवेशदासेरकबकनखेश्वगुद[1]- परिणद्धलङ्कशान्तमुखोरसलङ्कटेभ्यो द्वन्द्वे ॥ ४. १. १९५ ॥

षड्भ्यश्चोपकादिभ्यः[2] ॥ ४. १. १९६ ॥

न गोपवनादिभ्योऽष्टभ्यः ॥ ४. १. १९७ ॥

प्राग्जितीयेऽचि[3] ॥ ४. १. १९८ ॥

गोत्रालुक् ॥ ४. १. १९९ ॥

फक्फिञोर्वा ॥ ४. १. २०० ॥

अब्राह्मणात् ॥ ४. १. २०१ ॥

पैलसालङ्किसाल्यकिसाल्वाम्यौदज्यौदमज्यौदमेध्यौदशुद्धिदैवस्थानपैङ्गलादा - यनिराणिराहक्षितिभौलिङ्गयोद्वाहमान्यौज्जिहानिभ्यः ॥ ४. १. २०२ ॥

जनपदनाम्नः क्षत्रियादणः ॥ ४. १. २०३ ॥

मगधकलिङ्गशूरमसकुरुवृष्ण्यन्धकेभ्यश्च ॥ ४. १. २०४ ॥

प्रेष्यादिभ्यः ॥ ४. १. २०५ ॥

न तौल्वलिवारणिधारणिरावणिदैलीपिदैवतिदैवमतिदैवयज्ञिप्रादोहनिचार्फन्द - क्यासुरिपौष्करसाद्यानुराहतीभ्यः ॥ ४. १. २०६ ॥

आनुतिनैमिश्यासिबन्धकिचेङ्किपैप्पलाहिंसिपैरकिपैसीतिवैकर्णिकार्करिकारेणु - पालिभ्यः ॥ ४. १. २०७ ॥

भरतगोत्राच्च ॥ ४. १. २०८ ॥

१. A. नशेरक
२. A. नखगद
३. A adds as a separate sūtra वाभ्याष्टयेष्टकादिभ्याम्
४. A adds गर्गभार्गविका
५. A adds गोर्गे भार्गविका
६. A. This sūtra is read along with the previous.
७. A omits वारणि
८. A. फट्ट
९. A. भरतो

अर्द्वार्षण्येभ्योऽणिञोः ॥ ४. १. २१० ॥
द्व्येकयोः बहुषु लोपिनो बहुषु लुकि लुक् ॥ ४. १. २११ ॥
बहुषु द्व्येकयोरलुक् ॥ ४. १. २१२ ॥

इति श्री सरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
चतुर्थस्याध्यायस्य प्रथमः पादः
समाप्तः

---

१. A. ङि- २. A. द्व्येकयोरलुक्.

अथ द्वितीयः पादः

तेन रक्तं रागात् ॥ ४. २. १ ॥
लाक्षारोचनाभ्यां ठक् ॥ ४. २. २ ॥
शकलकर्दमाभ्यां वा ॥ ४. २. ३ ॥
नीलपीताभ्यां मन्कनौ ॥ ४. २. ४ ॥
पीतकाल्लुक् ॥ ४. २. ५ ॥
हरिद्रामहारजनाभ्यामञ् ॥ ४. २. ६ ॥
चन्द्रवृत्तेर्नक्षत्राद्युक्तः कालः ॥ ४. २. ७ ॥
लुप्तदविशेषे[1] ॥ ४. २. ८ ॥
संज्ञायां श्रवणाश्वत्थाभ्याम् ॥ ४. २. ९ ॥
द्वेन्द्वाच्छः[2] ॥ ४. २. १० ॥
दृष्टं साम डिद्वा ॥ ४. २. ११ ॥
वामदेवात् ड्यद्ड्यौ ॥ ४. २. १२ ॥
गोत्रादङ्कवत् ॥ ४ २. १३ ॥
परिवृतो रथः ॥ ४. २. १४ ॥
पाण्डुकम्बलादिनिः ॥ ४. २. १५ ॥
द्वैपवैयाघ्राभ्यां चर्मभ्यामञ् ॥ ४. २. १६ ॥
कुमारात् प्राथम्ये ॥ ४. २ १७॥
तत्रोद्धृतं पात्रेभ्यः ॥ ४. २. १८ ॥
स्थण्डिलात् शेते व्रती ॥ ४. २. १९ ॥
संस्कृतं भक्ष्यम् ॥ ४. २. २० ॥
शूलोखाभ्यां यत् ॥ ४. २. २१ ॥

१. A adds संज्ञायां and omits this word in the next sūtra.

२. A. This is read along with the previous sūtra.

३. A. This is read along with the previous sūtra.

दध्नष्ठक् ॥ ४. २. २२ ॥

उदश्वितो वा ॥ ४. २. २३ ॥

क्षीराड्ढञ् ॥ ४. २. २४ ॥

सास्मिन् पौर्णमासी संज्ञायाम् ॥ ४. २. २५ ॥

अश्वत्थाग्रहायणीभ्यां ठक् ॥ ४. २. २६ ॥

फाल्गुनीश्रवणकार्तिकीचैत्रीभ्यो वा ॥ ४. २. २७ ॥

सास्य देवता ॥ ४. २. २८ ॥

कस्येच्च ॥ ४. २. २९ ॥

शुक्राद्धन् ॥ ४. २. ३० ॥

पैङ्गाक्षीपुत्रादिभ्यश्छः ॥ ४. २. ३१ ॥

शतरुद्रात् घश्च ॥ ४. २. ३२ ॥

अपोनपादपान्नपातोस्तृ चातः ॥ ४. २. ३३ ॥

महेन्द्राद्वा ॥ ४. २. ३४. ॥

सोमात् ष्यण् ॥ ४. २. ३५ ॥

वाय्वृतुपित्रुषसो यत् ॥ ४. २. ३६ ॥

द्यावापृथिवीशुनासीरमरुत्वदग्नीषोमवास्तोष्पतिगृहमेधाच्छश्च ॥ ४. २. ३७ ॥

कालेभ्यो भववत् ॥ ४. २. ३८ ॥

महाराजप्रोष्ठपदाभ्यां ठञ् ॥ ४. २. ३९ ॥

आदेश्छन्दसः प्रगाथे ॥ ४. २. ४० ॥

यौद्धप्रयोजनेभ्यः संग्रामे ॥ ४. २. ४१ ॥

प्रहरणादस्यां क्रीडायां णः ॥ ४ २. ४२ ॥

भावघञो ञः ॥ ४. २. ४३ ॥

तदधीते तद्वेद ॥ ४. २. ४४ ॥

क्रतुभ्यष्ठक् ॥ ४. २. ४५ ॥

वृत्तिसंग्रहायुर्वेदगुणगणानुपदद्विपदज्योतिषगणितानुसूर्लक्ष्यलक्षणेभ्यः ॥ ४. २. ४६ ॥

१. A. श्रवणा

२. A. This sūtra is read along with the previous.

३. A. पैङ्गिकिषी-

४. A. This is read along with the previous sūtra.

५. A. This is read along with the previous sūtra.

वसन्तवर्षाशरद्धेमन्तशिशिरप्रथमचरमानुगुणकल्पार्थर्वणेतिहासपुराणेभ्यः ॥ ४. २. ४७ ॥

आख्यानाख्यायिकाभ्यः ॥ ४. २. ४८ ॥

लक्षणकल्पसूत्रान्तादकल्पादेः ॥ ४. २. ४९ ॥

विद्यान्तादनङ्क्षत्रधर्मत्रिपूर्वात् ॥ ४. २. ५० ॥

पदोत्तरपदात् ठन्[1] ॥ ४. २. ५१ ॥

शतषष्ठ्यादेः पथः ष्ठन् ॥ ४. २. ५२ ॥

अनुब्राह्मणादिनिः ॥ ४. २. ५३ ॥

क्रमपदशिक्षामीमांसासामभ्यो वुन् ॥ ४. २. ५४ ॥

सर्वसादेर्लुक् ॥ ४. २. ५५ ॥

प्रोक्तात् ॥ ४. २. ५६ ॥

संख्याकनः सूत्रवचनात् ॥ ४. २. ५७ ॥

तस्य समूहः ॥ ४. २. ५८ ॥

भिक्षाक्षेत्रकरीषगर्भिणीदक्षिणाङ्गारसहस्राथर्वाङ्गर्मन्युवतिपदातिपङ्क्तिभ्योऽण्[2] ॥ ४. २. ५९ ॥

खण्डिकाहन्हलबन्धयुगवस्त्रबडवाभिक्षुकशुकोलूकश्वानुदात्तादेरञ्[3] ॥ ४. २. ६० ॥

क्षुद्रकमालवात् सेनायाम्[4] ॥ ४. २. ६१ ॥

गोत्रोक्षोष्ट्रोरभ्रराजराजन्यराजपुत्रवत्समनुष्याजवृद्धेभ्यो वुञ् ॥ ४. २. ६२ ॥

केदाराद्यञ्च ॥ ४. २. ६३ ॥

क्वचिनश्च ठञ् ॥ ४. २. ६४ ॥

हस्त्यचित्तेभ्यष्ठक् ॥ ४. २. ६५ ॥

धेनोरनञः ॥ ४. २. ६६ ॥

गणिकाब्राह्मणमाणवबाडवेभ्यो यञ् ॥ ४. २. ६७ ॥

केशाद्वा ॥ ४. २. ६८ ॥

अश्वाच्छः ॥ ४. २. ६९ ॥

पशुपुरुषाभ्यां णढञौ ॥ ४. २. ७० ॥

अहः खः क्रतौ ॥ ४. २. ७१ ॥

पृष्ठाद्यः ॥ ४. २. ७२ ॥

१. A. कार्थेभ्यः
२. A. ठक्
३. A. वधवा
४. A. क्षत्रकमलवाक्सेनायाम्.
५. C. This is written as part of the commentary.

पाशतृणधूमाङ्गारगलर्वातपिटकपिटाकशकटहलनडवनेभ्यश्च ॥ ४. २. ७३ ॥

वातादूलश्च[1] ॥ ४. २. ७४ ॥

गोत्रश्च ॥ ४. २. ७५ ॥

रथात् कड्यच्च ॥ ४. २. ७६ ॥

खलादिनिश्च ॥ ४. २. ७७ ॥

ऊककुन्दुमाभ्याम् ॥ ४. २. ७८ ॥

ग्रामजनबन्धुसहायेभ्यस्तल् ॥ ४. २. ७९ ॥

पितृमातृभ्यां भ्रातरि व्यङुलचौ[2] ॥ ४. २. ८० ॥

पितरि डामहच् ॥ ४. २. ८१ ॥

मातरि षिच्च ॥ ४. २. ८२ ॥

अवेर्दुग्धे सोढदूसमरीसचः ॥ ४. २. ८३ ॥

तिलाश्निष्फलात्पिञ्जपेजौ ॥ ४. २. ८४ ॥

विषयो देशे[3]ः ॥ ४. २. ८५ ॥

राजन्यशैलूषदेवयानवसातिवैतिलवसनोदुम्बराम्बरीषपुत्रवैकर्णार्जुनायनजालन्धरायणशालङ्कायनेभ्यो वुञ् ॥ ४. २. ८६ ॥

वैल्ववनबाभ्रव्यानृतात्मकामेयसांप्रीयदास्यूर्णनाभमालवत्रैगर्तवैराटिभ्यश्च ॥ ४. २ ८७ ॥

भौरिकिभौलिकिचौपयतचैटयतसैकयतकाणेयवाणिजकेभ्यो विधल् ॥ ४.२.८८ ॥

ऐषुकारिसौवीरशयाभ्रशयाण्डशयण्डशौण्डतुण्डदेवदासमित्रेभ्यो भक्तल् ॥ ४. २. ८९ ॥

द्यूताक्षदयाक्षसारस्यदासमित्रचान्द्रस्रखाण्डादेरायनात् ॥ ४. २. ९० ॥

वैश्वादिभ्यो देवधेनवमानवेभ्यः ॥ ४. २. ९१ ॥

निवासे तत्रास्मि ॥ ४. २. ९२ ॥

अदूरभवे ॥ ४. २. ९३ ॥

तेन निर्वृत्ते ॥ ४. २. ९४ ॥

तदिहास्ति च ॥ ४. २. ९५ ॥

१. A. पोत-

२. A. दूलच्

३. A adds न बहुवचनविषयात् as a separate sūtra.

४. A. पीलवसान-

५. A omits वाणि...शयाभ्र in the next sūtra.

ओरञ् ॥ ४. २. ९६ ॥

मतो बह्वृच्प्रकृतेः ॥ ४. २. ९७ ॥

बह्वृचः कूपेषु ॥ ४. २. ९८ ॥

उदक् च विपाशः ॥ ४. २. ९९ ॥

सङ्कलपुष्कलतूलासमूलासपलाशभल्लपालकपालबहुलेभ्यः ॥ ४. २. १०० ॥

उद्यातोडुपोत्पिषोत्पुटोत्पलपूलासिकतापूतिकेभ्यः ॥ ४. २. १०१ ॥

कुम्भनिधानसुदत्तसुदक्षसुनेत्रसुभूमसुभूतराजभूतगोभूतेभ्यः ॥ ४. २. १०२ ॥

गभीरगम्भीरेतराभिषिक्तशाताहतनियतनिवेशेभ्यः ॥ ४. २. १०३ ॥

शरीरसद्योजवरुणकाखणहेमन्वेमन्लोमन्सुमङ्गलेभ्यश्च ॥ ४. २. १०४ ॥

स्त्रीषु सौवीरसाल्वप्राक्षु ॥ ४. २. १०५ ॥

सुवास्तुवर्णुतण्डुभण्डुखण्डुशिखण्डिशैवलिशेफालिकर्पूरिभ्योऽण् ॥४. २. १०६॥

गर्तगाहाभिसक्थदक्षविकर्णकृष्णकर्णशाकर्णकर्कशकर्कन्धुमतीभ्यः ॥४.२.१०७॥

रोण्याः सपूर्वायाश्च ॥ ४. २. १०८ ॥

कोपधाच्च ॥ ४. २. १०९ ॥

अरिहणद्रुहणकिरणसांपरायणौष्ट्रायणभाल्लायणमैत्रायणत्रैगर्तायनवैमतायनसौमतायनखाण्डायनशाण्डिल्यायनोद्दण्डखण्डवीरणोदञ्चनेभ्यो वुञ् ॥ ४. २. ११० ॥

खदिरबधिरभगलोलन्दविपथरैवतविपाशकाशकृत्स्नशिंशपाशिरीषबिल्वजम्बू-जाम्बवत्सुयज्ञसुशर्मन्नरायस्पोषेभ्यश्च ॥ ४. २. १११ ॥

कृशाश्वारिष्टारिष्टमविशालरोमशरोमकसुवर्चलशबलसूकरप्रतरपुरटसुदृशेभ्य-श्छण् ॥ ४. २. ११२ ॥

सुखधूमाजिनाभिजनविनतावनतविकुब्यासकुटमौद्गल्यायोरःपाराशरेभ्यश्च ॥ ४. २. ११३ ॥

ऋश्यन्यग्रोधशरनिलीनानिधानानिबन्धकर्दमपरिगूढोपगूढाश्मोत्तराश्माशानिभ्यः कः ॥ ४. २. ११४ ॥

खण्डदण्डस्थूलबाहुवेणुवीरणखदिरपरिवृत्तपरिवंशवेश्मांशुशर्करारट्टभ्यश्च ॥ ४. २. ११५ ॥

१. A. निहत
२. A reads this along with the previous sūtra.
३. A omits भाल्लायणमैत्रायण.
४. A. पुरगसदृशे-
५. A. विधान

कुमुदषीजबलबजशिरीषाश्वत्थन्यग्रोधयवासविकङ्कतेत्कटशकटकङ्कटदशग्राम - गर्तशर्करापरिवापकूपेभ्यष्ठच् ॥ ४. २. ११६ ॥

काशपाशपलाशाश्वत्थपीयूषवासबिसतृणवननडकर्दमकर्पूरबर्बरबल्वजकण्टक- गुहाभ्य इलः ॥ ४. २. ११७ ॥

तृणनडजनपर्णवर्णार्णवरणबलबुसेभ्यः सः ॥ ४. २. ११८ ॥

प्रेक्षाफलकाबन्धुकाध्रुवकाधुवकायुवकाक्षिपकाकूपकडुकयुकेत्कटकङ्कटशङ्कट - महन्यग्रोधेभ्य इनिः ॥ ४. २. ११९ ॥

अश्मन्नूषयूषमीननदगर्भगह्वगुडनगखण्डशिखाकोटपामन्वृन्दकन्देभ्यो रः ॥ ४. २. १२० ॥

सख्यग्निदत्तदत्तवायुदत्तगोभिलभल्लभल्लपालरोहतमालकदरकरवीराशोकेभ्यो ढकू ॥ ४. २. १२१ ॥

चक्रचक्रवाककुशीरकेसरकसुरससरससरमसमलसप्तलछगलेभ्यश्च ॥ ४. २. १२२ ॥

सङ्काशकश्मीरकम्पिलशूरसेनयूपत्कुम्भसीसरसरकसमलासनासाश्मरोमलो - मभ्यो ण्यः ॥ ४. २. १२३ ॥

कुटतीर्थपुलिनमलिनागस्तिविरत्नविकरसुपथिन्सुपन्थिदार्शनलनासिकाङ्गसकर्ण केभ्यश्च ॥ ४. २. १२४ ॥

बलबुलमूलोलकूलोरलसुललकुलवनेभ्यो यः ॥ ४. २. १२५ ॥

पक्षतुषचित्रकुण्डाण्डकम्बलिकांशुककुम्भसीरकसरकसरससमलेभ्यः ष्फक् ॥ ४. २. १२६ ॥

यमलबिलहस्तहस्तिन्सिङ्गकसकर्णकरोमलोमातिश्वभ्यः ॥ ४. २. १२७ ॥

पथः पन्थ च ॥ ४. २ १२८ ॥

१. A. उत्कट
२. A. बन्धन
३. C omits ध्रुवका
४. A omits धुवका
५. A. युतबुकोत्कट-
६. A. अश्मसूष-
७. A omits कन्द
८. A omits दत्त.
९. A. कुसरकुसुर
१०. A. स्थण्यः
११. A. सुपनिन्सबन्ध
१२. A. सकर्णेभ्यश्च.
१३. A. डुलल
१४. A. लोमाकिभ्यश्च

कर्णवसिष्ठार्कार्कलूषानड्वह्यजित्वर्जावन्तकुलिशकुम्भ्याण्डीबतानकस्फिक्पंञ्च - जनेभ्यः फिञ् ॥ ४. २. १२९ ॥

सुतङ्गममुनिचित्तविप्रचित्तमहा[2]चित्तमहापुत्रश्वेतगडिकजीवाजिरार्जुनबीजवा - पिशुचिशुक्रविप्रेभ्य इञ् ॥ ४. २. १३० ॥

प्रगदिमगदिकलिवखडिवगडिवच्चूडारमार्जारकोविदारेभ्यो ञ्यः ॥ ४. २. १३१॥

वराहपलाशशिरीषनिबद्धपिनद्धस्थूलखदिरशर्कराबाहुविदग्धविभग्ननिमग्ने[3] - भ्यः कक् ॥ ४. २. १३२ ॥

कुमुदकुमुटकुण्डलमुनिस्थलाश्वत्थशालमलिदशग्रामगोमठरथकारशर्करामधु - कर्णशिरीषेभ्यः ष्ठक् ॥ ४. २. १३३ ॥

उत्करशफराश्मखदिरपलाशापिप्पलपिप्पलीमूलत्रैवर्णारण्यपर्णसुपर्णाणकशूर्प - णायश्यवनायेभ्यश्छः ॥ ४. २. १३४ ॥

काशाश्वत्थनिशा[4]तविशा[5]लशालोत्कोशखला[6]जिनतिककितवातपपिचुशर्करावैरा-कणनैचाकचेभ्यः ॥ ४. २. १३५ ॥

क्षुद्राक्षान्तनितान्तवृक्षेन्द्रवृक्षावरोहितभल्लाजन्याजिनेन्द्राग्निचर्मगतार्केभ्यश्च ॥ ४. २. १३६ ॥

[7]नडप्लक्षबिल्ववेणुवेत्रवेतसतृणकाष्ठेक्षुकपोतानां कुक् च ॥ ४. २. १३७ ॥

[8]क्रौञ्चाया ह्रस्वश्च ॥ ४. २. १३८ ॥

तक्ष्णो नलोपश्च ॥ ४. २. १३९ ॥

कुमुदनडमहिषवेतसेभ्यो ड्मतुप् ॥ ४. २. १४० ॥

नडशाडाभ्यां ड्वलच् ॥ ४. २. १४१ ॥

शिखाया वलच् ॥ ४. २. १४२ ॥

जनपदे लुबविदिशादिभ्यः ॥ ४. २. १४३ ॥

वरणशिरीषशालमलिकटुकबदरीगोदपुष्करजालपदाताम्रपर्णीतक्षशिलाशुण्डी-शयाण्डीशृङ्गिभ्यः ॥ ४. २. १४४ ॥

वल्गुवलभीमधुराचम्पापम्पोज्जयिनीगयोरसाकाञ्चीस्कङ्गुगोमतीजम्बूभ्यः ॥ ४. २. १४५ ॥

१. A. This portion is written as a separate sūtra.
२. A omits महाचित्त.
३. A. विमग्नेभ्यः
४. A. निशाल
५. A. खेला
६. A omits this sūtra.
७. A omits this sūtra.

शर्करायां वा ॥ ४. २. १४४ ॥

नद्यां मतुबसुवास्वादिभीमरथभगीरथेभ्यः ॥ ४. २. १४५ ॥

मधुकर्कन्धूबिसस्थाणुवेण्विक्षुशमीकरीरकिंशराशर्याणहिमरोमभ्यः ॥ ४.२.१४६॥

ऋष्यरिष्टशरमरुत्तक्षशिलाखडावटावार्दालीष्टकासुतिशक्तिशलाकासन्दीभ्यश्च॥ ४. २. १४७ ॥

इति श्रीसरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
चतुर्थस्याध्यायस्य द्वितीयः पादः
समाप्तः

अथ तृतीयः पादः

—:o:—

शेषे ॥ ४. ३. १ ॥

राष्ट्राद्घः ॥ ४. ३. २ ॥

पारावरात् खः ॥ ४. ३. ३ ॥

व्यस्तविपर्यस्ताच्च ॥ ४. ३. ४ ॥

ग्रामाद्यखञौ ॥ ४ ३. ५ ॥

कर्त्रयुम्भिकुम्भिकुण्डिनपुष्करपुष्कलमोदनमाहिष्मतीवर्मतीनगरेभ्यो ढकञ् ॥ ४. ३. ६ ॥

कुड्याया यलोपश्च ॥ ४. ३. ७ ॥

कुलकुक्षिग्रीवाभ्यः श्वास्यलङ्कारेषु ॥ ४. ३. ८ ॥

नदीमहीसेतिकीश्रावस्तीवाराणसीकौशाम्बीकाशफरीखादिरीपाठामायासाल्वादौर्वापूर्वनगरीपूर्वनगरेभ्यो ढक् ॥ ४. ३. ९ ॥

बडवाया वृषे ॥ ४. ३. १० ॥

दक्षिणा पश्चात्पुरसस्त्यक् ॥ ४. ३. ११ ॥

बह्वर्दिपर्दिकापिशीभ्यः ष्फक् ॥ ४. ३. १२ ॥

रङ्कोः प्राणिनि वा ॥ ४. ३. १३ ॥

द्युप्रागपागुदक्प्रतीचो यत् ॥ ४. ३. १४ ॥

कन्थायाष्ठक् ॥ ४. ३. १५ ॥

वर्णौ वुक् ॥ ४. ३. १६ ॥

क्वामेहत्रतसिभ्यस्त्यप् ॥ ४. ३. १७ ॥

नेर्ध्रुवे ॥ ४. ३. १८ ॥

निसो गते ॥ ४. ३. १९ ॥

ऐषमोह्यः श्वसो वा ॥ ४. ३. २० ॥

दूरादेत्यः ॥ ४. ३. २१ ॥

उत्तरादाहञ् ॥ ४. ३. २२ ॥

आरण्याण्ण्यः ॥ ४. ३. २३ ॥

१. A. म्यश्च

तीरान्तादञ् ॥ ४. ३. २४ ॥

रूप्यान्तादञः ॥ ४. ३. २५ ॥

दिक्पूर्वपदादसंज्ञायाम् ॥ ४. ३ २६ ॥

मद्रेभ्योऽञ् ॥ ४. ३. २७ ॥

उदीच्यग्रामाद्बह्वचोऽन्तोदात्तात् ॥ ४. ३. २८ ॥

बाह्वीकरोमकपटच्चरगोमतीगोष्ठीनैकतीभ्योऽण् ॥ ४. ३. २९ ॥

प्रस्थोत्तरपदकोपधेभ्यश्च ॥ ४. ३. ३० ॥

पैलदीपपरिषत्परिखोदपानशूरसेनसकृल्लोमभ्यः ॥ ४. ३. ३१ ॥

कमलाद्भिदाकीकराभ्याम् ॥ ४. ३. ३२ ॥

बहुजालकलेभ्यश्च कीटात्[1] ॥ ४. ३. ३३ ॥

शकलादिभ्यो गोत्रात् ॥ ४. ३. ३४ ॥

इञश्च ॥ ४. ३. ३५ ॥

न द्व्यचः प्राच्यात् ॥ ४. ३. ३६ ॥

वृद्धाच्छः ॥ ४. ३. ३७ ॥

एङाद्यच् प्राग्देशात् ॥ ४. ३. ३८ ॥

नृनाम्नो वा ॥ ४. ३. ३९ ॥

गोत्रान्तात्तद्वदजिह्माकात्यहरितकात्यात् ॥ ४. ३. ४० ॥

त्यदादिभ्यः ॥ ४. ३. ४१ ॥

भवतो दश्च ॥ ४. ३. ४२ ॥

ठञ् च ॥ ४. ३. ४३ ॥

ओर्देशात् ॥ ४. ३. ४४ ॥

प्राच्याच्छे ॥ ४. ३. ४५ ॥

काशिचेदिसांयातिभारद्वाजिदासग्रामसौधावतानमोदनमोदमानगोवासनदेवदत्ता-
ञ्जिठश्च ॥ ४. ३. ४६ ॥

संवाहाच्युतशकुलादारिन्दमकरुणकुनामन्हिरण्यामित्रहस्तिकर्षूभ्यश्च ॥
४. ३. ४७ ॥

१. A. फल.

२. A. This portion is written as a separate sūtra.

३. A. This and the next sūtra are written as one.

४. A. भाङ्ग.

सुधासिन्धुदासेभ्यो मित्रात् ॥ ४. ३. ४८ ॥

युवोपदेवेभ्यो राजात् ॥ ४. ३. ४९ ॥

ऊर्ध्वादिभ्यः कालात् ॥ ४. ३. ५० ॥

बाहीकग्रामेभ्यः ॥ ४. ३. ५१ ॥

वोशीनरेषु ॥ ४. ३. ५२ ॥

प्रस्थवहपुरान्तयोपधधन्वार्थेभ्यो वुञ् ॥ ४. ३. ५३ ॥

ईद्रोपधेभ्यः प्राचाम् ॥ ४. ३. ५४ ॥

जनपदेभ्यः ॥ ४. ३. ५५ ॥

तदविधभ्यश्च ॥ ४. ३. ५६ ॥

अवृद्धेभ्योऽपि बहुवचनविषयेभ्यः ॥ ४. ३. ५७ ॥

कच्छाग्निवक्रवर्तान्तेभ्यः ॥ ४. ३. ५८ ॥

धूमपण्डशशादनार्जुनावराजगृहगर्तसत्रासाहसाकेतसांस्तियाचयान्तरीयद्विपेभ्यः ॥ ४. ३. ५९ ॥

तीर्थघोषशष्पमित्रवर्चारुणकुक्षिबर्बरोज्जयिनीपल्लीभक्षालीदक्षिणापथेभ्यः ॥ ४. ३. ६० ॥

द्रुघाहावत्र्याहावाजिकूलमद्रकूलाराज्ञीधार्तराज्ञीपद्वारंमाठरविदेहानर्तपाठेयपाथेयेभ्यः ॥ ४. ३. ६१ ॥

माहकमाद्रकमाषघोषराजाट्टमानदाण्डायनेभ्यः स्थाल्याः ॥ ४. ३. ६२ ॥

कूलात् सौवीरेषु ॥ ४. ३. ६३ ॥

समुद्रान्नौमनुष्ययोः ॥ ४. ३. ६४ ॥

नगरात् कुत्सनप्रावीण्ययोः ॥ ४. ३. ६५ ॥

अरण्यात् पथिन्यायाध्यायहस्तिनरविहारेषु ॥ ४. ३. ६६ ॥

वा गोमये ॥ ४. ३. ६७ ॥

कुरुयुगन्धराभ्याम् ॥ ४. ३. ६८ ॥

वृजिमद्राभ्यां कन् ॥ ४. ३. ६९ ॥

कोपधादण् ॥ ४. ३. ७० ॥

१. A omits this word, and reads the next sūtra along with this.

२. C. This and the next sūtra are omitted.

३. A. हाक्तेसं-

कच्छकुरुसिन्धुसिन्धवन्तगन्धारिकुलूककम्बोजकश्मीरमधुमद्वर्णुरङ्कुद्वीपानूपानुपण्डबिजावकाजवाहसाल्वेभ्यश्च ॥ ४. ३. ७१ ॥

मनुष्यतत्स्थयोर्वुञ् ॥ ४. ३. ७२ ॥

साल्वाद्धेयवाग्वोश्च ॥ ४. ३. ७३ ॥

न पदातौ ॥ ४. ३. ७४ ॥

गर्तान्ताच्छः ॥ ४. ३. ७५ ॥

कटादेः प्राच्यात् ॥ ४. ३. ८६ ॥

करवोपधकन्थापलदनगरग्रामह्रदान्ताच्छे ॥ ४. ३. ७७ ॥

पर्वतात् ॥ ४. ३. ७८ ॥

अनरे वा ॥ ४. ३. ७९ ॥

कृकणपर्णात् भारद्वाजात् ॥ ४. ३. ८० ॥

गर्हान्तस्थसमविषमोत्तमोत्तरान्तरानन्तरान्याङ्गवङ्गमगधेभ्यः ॥ ४. ३. ८१ ॥

कामप्रस्थदन्ताग्रावस्पन्दनाग्निशर्मिदैवशर्मिवाराटकिवाल्मीक्याध्यश्विशौशिर्या - सुर्यानृशंस्याहिंसिभ्यः ॥ ४. ३. ८२ ॥

क्षैमवृत्तिखाडायनिकाठेरणिलाठेराणिभौजिवैजिव्याडिशाडिशौङ्गिसौत्रिसौमि - त्र्यामित्रिभ्यः ॥ ४. ३. ८३ ॥

इषोरग्रेनीकाभ्याम् ॥ ४. ३. ८४ ॥

एकाद्वृक्षपलाशिकाभ्याम् ॥ ४. ३. ८५ ॥

समानाच्च ग्रामात् ॥ ४. ३. ८६ ॥

अधमोत्तमाभ्यां च शाखात् ॥ ४. ३. ८७ ॥

पूर्वपराभ्यां पक्षात् ॥ ४. ३. ८८ ॥

एकमुखपार्श्वेभ्यस्तसः ॥ ४. ३. ८९ ॥

स्वपरजनदेवराज्ञां कुक् च ॥ ४. ३. ९० ॥

पृथिवीमध्यस्य मध्यमश्च ॥ ४. ३. ९१ ॥

निवासस्य चरणेऽण् च ॥ ४. ३. ९२ ॥

वेणुकवेत्रकप्रस्थकमध्यमकोत्तरपदकादिभ्यश्छण् ॥ ४. ३. ९३ ॥

युष्मदस्मदोर्वाखञ् युष्माकास्माकौ चै ॥ ४. ३. ९४ ॥

१. A. कालायनि

२. A. ग्रामनी-

३. C omits च.

अण् च ॥ ४. ३. ९५ ॥

तवकममकावेकत्वे ॥ ४. ३. ९६ ॥

द्वीपादनुसमुद्रं ञ्यः ॥ ४. ३. ९७ ॥

अर्धाद्यत् ॥ ४. ३. ९८ ॥

परापराधमोत्तमादेश्च ॥ ४. ३. ९९ ॥

दिगादेष्टञ् च ॥ ४. ३. १०० ॥

ग्रामजनपदैकदेशादञ् च ॥ ४. ३. १०१ ॥

सपूर्वात् ॥ ४. ३. १०२ ॥

कालेभ्यः ॥ ४. ३. १०३ ॥

कदम्बपुष्पादिभ्यश्च तद्वृत्तिभ्यः ॥ ४. ३. १०४ ॥

शरदः श्राद्धे ॥ ४. ३. १०५ ॥

रोगातपयोर्वा ॥ ४. ३. १०६ ॥

निशाप्रदोषाभ्याम् ॥ ४. ३. १०७ ॥

श्वसस्तुट् च ॥ ४. ३. १०८ ॥

सायंचिरंप्राह्णेप्रगेव्ययेभ्यष्ठ्युः ॥ ४. ३. १०९ ॥

पूर्वाह्णापराह्णाभ्यां वा ॥ ४. ३. ११० ॥

पुरो नः ॥ ४. ३. १११ ॥

परुत्पराराचिरेभ्यस्तः ॥ ४. ३. ११२ ॥

ऋतुनक्षत्रेभ्योऽण् ॥ ४. ३. ११३ ॥

सन्ध्यासन्धिवेलात्रयोदशीचतुर्दशीपञ्चदशीपौर्णमास्यमावास्याप्रतिपद्भ्यश्च ॥ ४. ३. ११४ ॥

संवत्सरात् फलपर्वणोः ॥ ४. ३. ११५ ॥

हेमन्ताद्वा तलोपश्च ॥ ४. ३. ११६ ॥

वर्षाप्रावृड्भ्यां ठगेण्यौ ॥ ४. ३. ११७ ॥

मध्यादः सांप्रतिके ॥ ४. ३. ११८ ॥

आदेश्च मः ॥ ४. ३. ११९ ॥

१. A. पदां च भञ्.

२. A. This and the next sūtra are written as one.

३. A. This portion is written as a separate sūtra.

४. A. न्यौ

अधोऽवसोर्लोपश्च ॥ ४. ३. १२० ॥
अग्रान्तपश्चाद्भ्य इमच् ॥ ४. ३. १२१ ॥
तत्र जातैः ॥ ४. ३. १२२ ॥
प्रावृषष्ठप् ॥ ४. ३. १२३ ॥
संज्ञायां शरदो वुञ् ॥ ४. ३. १२४ ॥
पूर्वाह्णापराह्णार्द्रामूलप्रदोषावस्करेभ्यः कन् ॥ ४. ३. १२५ ॥
पथः पन्थ च ॥ ४. ३. १२६ ॥
सिन्ध्ववकराभ्यां वा ॥ ४. ३. १२७ ॥
अमावास्यार्थादश्च ॥ ४. ३. १२८ ॥
स्थानान्तगोशालखरशालाल्लुक् ॥ ४. ३. १२९ ॥
अनूराधास्वातीतिष्यपुनर्वसुहस्तविशाखाबहुलाभ्यः ॥ ४. ३. १३० ॥
वत्सशालाभिजिदश्वयुङ्मृगशिरश्चित्रारेवतीरोहिणीभ्यो वा ॥ ४. ३ १३१ ॥
नित्यं स्त्रियां चित्रादिभ्यः ॥ ४. ३ १३२ ॥
शतभिषजोऽण् च डिद्वा ॥ ४. ३. १३३ ॥
श्रविष्ठाषाढाभ्यां छण् च ॥ ४. ३. १३४ ॥
फल्गुन्याष्ट च ॥ ४. ३. १३५ ॥
अश्विन्यादिभ्यो बहुलम् ॥ ४ ३. १३६ ॥
कृतलब्धक्रीतकुशलप्रायभवसंभूताः ॥ ४. ३. १३७ ॥
कालात् साधुपुष्यत्पच्यमानेषु ॥ ४. ३. १३८ ॥
उप्ते च ॥ ४. ३. १३९ ॥
आश्वयुज्या वुञ् ॥ ४. ३ १४० ॥
ग्रैष्मवसन्ताभ्यां वा ॥ ४. ३. १४१ ॥
देयमृणम् ॥ ४. ३. १४२ ॥
कलाप्यश्वत्थयवबुसेभ्यो वुन् ॥ ४. ३. १४३ ॥
ग्रीष्मावरसमाभ्यां वुञ् ॥ ४. ३. १४४ ॥
संवत्सराग्रहायणीभ्यां ठञ्च ॥ ४. ३. १४५ ॥

१. A. अथोर्वसो
२. A adds as a separate sūtra. डिद्वाणद्भिः
३. A. पुनन्ये पथः पन्थच्
४. A omits this and the following three sūtras.
५. A. ग्रयणीभ्यां

व्याहरति मृगः ॥ ४. ३. १४६ ॥

तदस्य सोढम् ॥ ४. ३. १४७ ॥

तत्र भवः ॥ ४. ३. १४८ ।

दिग्वर्गपूगगणोखामुखजघनवंशानुवंशदेशकालाकाशपक्षसाक्षिभ्यो यत् ॥ ४. ३. १४९ ॥

आद्यन्तान्तरग्रहःपथ्यलीकयूथन्यायमित्रमेघमेधाधार्याद्भ्यश्च ॥ ४ ३. १५० ॥

उदकात् संज्ञायाम् ॥ ४. ३. १५१ ॥

देहांशात्[2] ॥ ४. ३. १५२ ॥

इतिकुक्षिकलशिवस्त्यस्त्यहिभ्यो ढञ् ॥ ४. ३. १५३ ॥

ग्रीवातोऽण् च ॥ ४. ३. १५४ ॥

गम्भीरपञ्चजनाभ्यां[3] ञ्यः ॥ ४. ३ १५५ ॥

चतुर्मासाद्यञ्ञौ ॥ ४. ३. १५६ ॥

संज्ञायामण् लुक् च ॥ ४. ३. १५७ ॥

परेर्मुखौष्ठहनूलूखलेभ्योऽव्ययीभावे ॥ ४. ३. १५८ ॥

उपात्स्थूलाकलापाभ्याम् ॥ ४. ३. १५९ ॥

अनोः पथिपदयूपवंशसीतातिलयवभङ्गामापेभ्यः ॥ ४. ३. १६० ॥

पर्युपानुभ्यः सीरात् ॥ ४. ३. १६१ ॥

अन्तः पूर्वपदाट्ठञ् ॥ ४. ३. १६२ ॥

पर्यनुभ्यां ग्रामात् ॥ ४. ३. १६३ ॥

समानात् ॥ ४. ३. १६४ ॥

तदादेः ॥ ४. ३. १६५ ॥

लोकान्तात् ॥ ४. ३ १६६ ॥

अध्यात्माधिदेवाधिभूतेहलोकपरलोकोर्ध्वेन्दमादिभ्यश्च ॥ ४. ३ १६७ ।

जिह्वामूलाङ्गुलेश्छः ॥ ४. ३. १६८ ॥

वर्गान्तात् ॥ ४. ३. १६९ ॥

१. A. This portion is written as a separate sūtra.

२. A. देहाङ्गात्

३. A. जनबहिरदन्तस्वाभ्यां

४. A omits this sūtra.

५. A adds ऊर्ध्वमुहूर्तात्कस्मादमुष्मिन्नि-पत्यात्मशेषकदाचिदमुत्रपरत्रादि-भ्यश्च ॥

अंशब्दे यत्खौ च ॥ ४. ३. १७० ॥

मध्यान्मण्मीयौ च ॥ ४. ३. १७१ ॥

दिनण्मेध्यं चास्य ॥ ४. ३. १७२ ॥

ललाटाद्भूषणे कन् ॥ ४. ३. १७३ ॥

कर्णात् ॥ ४. ३. १७४ ॥

प्रायेणोपादेष्ठक् ॥ ४. ३. १७५ ॥

जानुनीविभ्यां च ॥ ४. ३. १७६ ॥

स्थामाजिनान्तेभ्यो लुक् ॥ ४. ३. १७७ ॥

मन्त्रेऽग्निष्टोमादिभ्यः ॥ ४. २. १७८ ॥

तस्य व्याख्यान इति कल्पे ॥ ४. ३. १७९ ॥

भवव्याख्यानयोर्व्याख्येयनाम्नः ॥ ४. ३. १८० ॥

बह्वचोऽन्तोदात्ताट्ठञ् ॥ ४. ३. १८१ ॥

यज्ञेभ्यः ॥ ४. ३. १८२ ॥

आध्यायेष्वेवर्षेः ॥ ४. ३. १८३ ॥

पौरोडाशपुरोडाशात् ष्ठन् ॥ ४. ३. १८४ ॥

छन्दसो यदणौ ॥ ४. ३. १८५ ॥

द्व्यजृग्ब्राह्मणप्रथमाध्वरपुरश्चरणानामाख्यातनामाख्यातेभ्यष्ठक् ॥ ४. ३. १८६ ॥

ऋगयनपदव्याख्यानोत्पातोत्पादपुनरुक्तनिरुक्तन्यायनिगमव्याकरणशिक्षोपनिषदृषिभ्योऽण् ॥ ४. ३. १८७ ॥

यज्ञचर्चाक्रमेतरऋक्षणनिमित्तमुहूर्तसंवत्सरेभ्यश्च ॥ ४. ३. १८८ ॥

क्षत्राङ्क्षत्रिवास्तुभ्यश्च विद्यायाः ॥ ४. ३. १८९ ॥

छन्दसो मानभाषाविचितिविजितिभ्यः ॥ ४. ३. १९० ॥

तत आगतः ॥ ४. ३. १९१ ॥

आयस्थानेभ्यष्ठक् ॥ ४. ३. १९२ ॥

शुण्डिकाकुकणखण्डिलोदपानोलपतीर्थभूमितृणपर्णेभ्योऽण् ॥ ४. ३. १९३ ॥

विद्यायोनिसंबन्धेभ्यो वुञ् ॥ ४. ३. १९४ ॥

१. A. This is read along with the previous sūtra.

२. A. दिनङ्मध्यं

३. A adds तत्र भवे च

ऋतष्ठञ्[1] ॥ ४. ३. १९५ ॥

पित्र्यं वा ॥ ४. ३. १९६ ॥

नृहेतुभ्यो रूप्यः ॥ ४. ३. १९७ ॥

मयट् च ॥ ४. ३. १९८ ॥

गोत्रादङ्कवत्[2] ॥ ४. ३. १९९ ॥

प्रभवति ॥ ४. ३. २०० ॥

वालवायाद्ञ्यो विदूरं चास्य ॥ ४. ३. २०१ ॥

तद्गच्छति पथिदूतयोः ॥ ४. ३. २०२ ॥

अभिनिष्क्रामति द्वारम् ॥ ४. ३. २०३ ॥

अधिकृत्य कृते ग्रन्थे ॥ ४. ३. २०४ ॥

शिशुक्रन्दयमसभेन्द्रजननप्रद्युम्नागमनसीतान्वेषणादिभ्यश्छः ॥ ४. ३. २०५ ॥

लुबाख्यायिकासु बहुलम् ॥ ४. ३. २०६ ॥

सोऽस्य निवासः ॥ ४. ३. २०७ ॥

अभिजनश्च ॥ ४. ३. २०८ ॥

गिरिभ्यः शास्त्रजीविषु छः ॥ ४. ३. २०९ ॥

सलातुराच्छण् ॥ ४. ३. २१० ॥

शाण्डिकशङ्खसटशकसर्वकेशसर्वसेनरहबोधकुचवारेभ्यो ञ्यः ॥ ४. ३. २११ ॥

सिन्धुगान्धारिकश्मीरमधुमत्किष्किन्धोरसासाल्ववर्णुगन्दिकन्दरत्कम्बोजेभ्यो-ऽण् ॥ ४. ३. २१२ ॥

तक्षशिलाछगलग्रामणीवत्सोद्धरणकाण्डधारकैर्मेदुरकिन्नरबर्बरावसानकंससं-कुचितेभ्योऽञ्[3] ॥ ४. ३. २१३ ॥

सिह्मक्रोष्टुभ्यां कर्णकात् ॥ ४. ३. २१४ ॥

तूदीवर्मतीभ्यां ढञ् ॥ ४ ३. २१५ ॥

भक्तिः ॥ ४. ३. २१६ ॥

महाराजाट्टक्[4] ॥ ४. ३. २१७ ॥

१. A. ष्ठच्
२. A. सहे - This sūtra is read along with the previous.
३. A. This and the following two sūtras are written as one.
४. A. ग्रन्थ-
५. A. ञ्योऽङ्
६. A. ड्टक्

अचित्तादेशकालात् ॥ ४. ३. २१८ ॥
वासुदेवार्जुनाभ्यां वुन् ॥ ४. ३. २१९ ॥
गोत्राद्वहुलं वृञ् ॥ ४. ३. २२० ॥
क्षत्रियात् ॥ ४. ३, २२१ ॥
जनपदवत्सर्वं तत्सरूपाद्वहुत्वे ॥ ४. ३. २२२ ॥
तेन प्रोक्तम्[2] ॥ ४. ३. २२३ ॥
[3]वेदं वेत्त्यधीते ॥ ४. ३. २२४ ॥
तित्तिरिवरतन्तुखण्डिकोखाच्छण् ॥ ४. ३. २२५ ॥
काश्यपकौशिकाभ्यां [4]ऋषिभ्यां कल्पं च णिनिः ॥ ४. ३. २२६ ॥
शौनकसाङ्गखसापेयशाण्डपेयवाजसनेयखाण्डायनकषायतलस्तम्भस्कन्धदेवदर्श-
रज्जुकण्ठकठशाठेभ्यः ॥ ४. ३. २२७ ॥
हरिद्रुतुम्बुरुलपालम्बिपलिङ्गकमलदयामायनचौभताण्ड्यारुणिभ्यः॥४. ३.२२८॥
कठचरकाल्लुक् ॥ ४. ३. २२९ ॥
कलापिनोऽण्[5] ॥ ४. ३. २३० ॥
छगलिनो ढिनुक् ॥ ४. ३. २३१ ॥
कर्मन्दकृशाश्वाभ्यां भिक्षुनटसूत्रमिनिः ॥ ४. ३. २३२ ॥
पाराशर्यशिलालिभ्यां णिनिः ॥ ४. ३. २३३ ॥
पुराणर्षेः ब्राह्मणम् ॥ ४. ३. २३४ ॥
कल्पे ॥ ४. ३. २३५ ॥
अथर्वणोऽण्[6] वेदे ॥ ४. ३. २३६ ॥
लुक्[7] च वा[8] ॥ ४. ३. २३७ ॥

१. A. This and the next sūtra are omitted.
२. A. प्रोक्तात्
३. A adds before this the following three sūtras:—
छण्णिथित्सुशौनकादिभ्यः ॥
मधुरादिभ्योऽण् ॥
प्राक्कल्पात्तेभ्यः ॥
४. A omits ऋषिभ्यां
५. A. च्याहरणत्ताण्ड्या-
६. A adds another sūtra:—
शाकल्यमुदपि पल्पदेभ्योऽण्
७. A. This portion is written as a separate sūtra.
८. A. This sūtra is written as part of the previous sūtra.
९. A omits वा

वसिष्ठादिभ्योऽनुवाकादिषु ॥ ४. ३. २३८ ॥

तेनैकदिक् ॥ ४. ३. २३९ ॥

तसिश्च ॥ ४. ३. २४० ॥

उरसो यच्च ॥ ४. ३. २४१ ॥

उपज्ञाते ॥ ४. ३. २४२ ॥

कृते ग्रन्थे[2] ॥ ४. ३. २४३ ॥

संज्ञायां मक्षिकासरघागमुत्पुत्तिकादिभ्यः[3] ॥ ४. ३. २४४ ॥

क्षुद्राभ्रमरपटरपात्रपादञ्[4] ॥ ४ ३. २४५ ॥

पुरुषाड्ढञ्[5] ॥ ४. ३. २४६ ॥

कुलालकुम्भकारकर्मारवरुडनिषादचण्डालश्वपाकानडुद्ब्राह्मणपरिषद्देवराजकुरुसेनासैरन्ध्रीबन्धुभ्यो वुञ्[6] ॥ ४. ३. २४७ ॥

तस्येदम्[7] ॥ ४. ३. २४८ ॥

रथाद्वोढरि यत् ॥ ४. ३. २४९ ॥

सपूर्वाच्च ॥ ४. ३. २५० ॥

अङ्गे च ॥ ४. ३. २५१ ॥

पत्रादेरञ्[8] ॥ ४. ३. २५२ ॥

पत्राद्ग्राह्ये[9] ॥ ४. ३. २५३ ॥

अध्वर्युपरिषद्भ्यां च ॥ ४. ३. २५४ ॥

हलसीराड्ढक्[10] ॥ ४. ३. २५५ ॥

द्वन्द्वाद्वैरे वुञ्च देवासुरादिभ्यः ॥ ४. ३. २५६ ॥

विवाहे ॥ ४. ३. २५७ ॥

नटाञ्ञ्यो नृत्ते ॥ ४. ३. २५८ ॥

छन्दोगौक्थिकयाज्ञिकबह्वृचेभ्यो धर्माम्नायसङ्घेषु ॥ ४. ३. २५९ ॥

१. A. This is written as part of the previous sūtra.

२. C omits ग्रन्थे

३. A. This portion is written as a separate sūtra.

४. A. This portion is written as a separate sūtra.

५. A repeats here the previous sūtra as a separate one.

६. A. तस्य स्वं

७. A. This and the following four sūtras are omitted.

आथर्वणिकादणि कलोपश्च ॥ ४. ३. २६० ॥
चरणाद्धुञ् ॥ ४. ३. २६१ ॥
गोत्रादद्ण्डमाणवान्तेवासिषु ॥ ४. ३. २६२ ॥
रैवतिकश्वापिसिक्षैमवृद्धिगौरग्रीव्यौदमेघ्यौदवापिवैजवापिभ्यश्छः ॥४.३.२६३॥
कौपिञ्जलहास्तिपदाभ्यामण् ॥ ४. ३. २६४ ॥
सैङ्घाङ्घोषलक्षणेष्वञ्यञिञः ॥ ४. ३. २६५ ॥
शाकलाद्वा ॥ ४. ३. २६६ ॥
वहेस्तुरिट् च ॥ ४. ३. २६७ ॥
शरणेऽग्नीधोरञ् घश्च ॥ ४. ३. २६८ ॥
समिध आधाने षेण्यण् ॥ ४. ३. २६९ ॥

इति श्री सरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
चतुर्थस्याध्यायस्य तृतीयः पादः
समाप्तः

---

१. A adds as a separate sūtra धर्माम्नायसमूहेषु
२. A. संघात्

अथ चतुर्थः पादः

तस्य विकारः ॥ ४. ४. १ ॥

अवयवश्च प्राण्योषधिवृक्षेभ्यः ॥ ४. ४. २ ॥

बिल्ववीहिमुद्गमसूरगोधूमेक्षुवेणुकार्पासीपाटलिकुटीरकर्कन्धूभ्योऽण् ॥ ४. ४. ३ ॥

पलाशखदिरविकङ्कतार्शिशपास्यन्दनकरीरयवासपालाशशिरीषेभ्योऽञ्च ॥ ४. ४. ४ ॥

कोपधादण् ॥ ४. ४. ५ ॥

उवर्णान्तानुदात्तादिप्राणिभ्योऽञ् ॥ ४. ४. ६ ॥

रजतसीसकंसलोहोदुम्बरवीध्रदारुपीतदारुविभीतकरोहितकत्रिकण्टककण्टकारिभ्यश्च ॥ ४. ४. ७ ॥

तालादण् धनुषि ॥ ४. ४. ८ ॥

इन्द्रादालिसादिसायुधेभ्यः ॥ ४. ४. ९ ॥

बार्हिणचपचमरपीयुक्षगवेधुकश्यामाकेभ्यः ॥ ४. ४. १० ॥

हेमार्थात् परिमाणे ॥ ४. ४. ११ ॥

त्रपुजतुनोः षुक् च ॥ ४. ४. १२ ॥

मयडैतयोर्भाषायामभक्ष्याच्छादनयोः ॥ ४. ४. १३ ॥

नित्यमेकाचः ॥ ४. ४. १४ ॥

गोः पुरीषे ॥ ४. ४. १५ ॥

छे ॥ ४. ४. १६ ॥

शरदर्भतृणकुटीसोमबल्बजेभ्यः ॥ ४. ४. १७ ॥

१. A. पूलास-

२. A. उवर्णान्तादनु-

३. A. शाटिशायुधेभ्यः

४. C omits this sūtra.

५. A. मयड्वैतयोः

६. A adds another sūtra नडादेः

७. A. This sūtra is found after ४. ४. १७.

८. A omits this sūtra.

व्रीहेः पुरोडाशे ॥ ४. ४. १८ ॥

तिलयवाभ्यामसंज्ञायाम् ॥ ४. ४. १९ ॥

पिष्टात् ॥ ४. ४. २० ॥

संज्ञायां कन् ॥ ४. ४. २१ ॥

क्रीतवत्परिमाणात् ॥ ४. ४. २२ ॥

शम्याष्लञ् ॥ ४. ४. २३ ॥

उष्ट्राद्वुञ् ॥ ४. ४. २४ ॥

उमोर्णाभ्यां वा ॥ ४. ४. २५ ॥

एणीकोशाड्ढञ् ॥ ४. ४. २६ ॥

पुरुषाद्वधे च ॥ ४. ४. २७ ॥

ह्योगोदेहात्खञ्हियङश्चास्य संज्ञायाम् ॥ ४. ४. २८ ॥

अपो यञ्वा ॥ ४. ४. २९ ॥

पयसो यत् ॥ ४. ४. ३० ॥

द्रोश्च ॥ ४. ४. ३१ ॥

माने वयः ॥ ४. ४. ३२ ॥

फले लुक् ॥ ४. ४. ३३ ॥

प्लक्षन्यग्रोधाश्वत्थेङ्गुदीवेणुबृहतीशिग्रुकर्कन्धुभ्योऽण् ॥ ४. ४. ३४ ॥

जम्ब्वा वा ॥ ४. ४. ३५ ॥

लुप् च ॥ ४. ४. ३६ ॥

हरीतकीपथ्याम्लिकाचिञ्चाद्राक्षामृद्वीकापिप्पलीकणाकोशातकीश्वेतपाक्या-
दिभ्यः ॥ ४. ४. ३७ ॥

फलपाकशोषिभ्यश्च गोधूमादिभ्यः ॥ ४. ४. ३८ ॥

१. A omits this sūtra.

२. A omits संज्ञायां and reads the other word along with sūtra ४. ४. १९.

३. A. This portion is written as a separate sūtra.

४. A adds वा

५. A. पिप्पलीकर्णार्जनवाकिनखरजनीकाडीदधिदोग्धिशङ्कुडीकण्ठकारिकागगरीकाशोकाकोशातकीश्वेतपत्या-दिभ्यः ॥

६. A. This portion is written as a separate sūtra.

पुष्पमूलेषुमालतीशेफालिकामल्लिकानवमालिकांशुमतीबृहतीविदारीहरिद्राभ्यः ॥ ४. ४. ३९ ॥

न वरणपाटलैरण्डाल्वादिभ्यः[1] ॥ ४. ४. ४० ॥

करवीराशोकचम्पककदम्बादिभ्यो लुक्[2] ॥ ४. ४. ४१ ॥

शिरीषहीबेरादिभ्यो वा ॥ ४. ४. ४२ ॥

कंसीयपरशव्ययोर्यञञौ लुक् च ॥ ४. ४. ४३ ॥

नद्विरद्रुमयगोमयफलेभ्यः ॥ ४. ४. ४४ ॥

प्राग्वहतेष्ठक् ॥ ४. ४. ४५ ॥

तेन जितं करणात् ॥ ४. ४. ४६ ॥

जयति दीव्यति खनति ॥ ४. ४. ४७ ॥

संस्कृतम् ॥ ४. ४. ४८ ॥

कुलुत्थकोपधादण् ॥ ४. ४. ४९ ॥

तरति ॥ ४. ४. ५० ॥

गोपुच्छाट्ठञ् ॥ ४. ४. ५१ ॥

द्व्यञ्नौभ्यां ठन् ॥ ४. ४. ५२ ॥

चरति ॥ ४. ४. ५३ ॥

आकर्षात् ष्टुल्[3] ॥ ४. ४. ५४ ॥

पर्पाश्वाश्वत्थरथजालव्यालव्यासपादेभ्यः ष्ठन्[4] ॥ ४. ४. ५५ ॥

श्वगणाट्ठञ् च ॥ ४. ४. ५६ ॥

वेतनवाहार्धवाहपादप्रेषणसुखशय्यास्फिग्वेशशक्तिभ्यो जीवति[7] ॥ ४. ४. ५७ ॥

उपाद्देशवेशहस्तस्थानेभ्यः ॥ ४. ४. ५८ ॥

व्यस्ताच्च धनुर्दण्डात् ॥ ४. ४. ५९ ॥

क्रयविक्रयाट्ठन्[6] ॥ ४. ४. ६० ॥

वस्नात् ॥ ४. ४. ६१ ॥

१. A omits this sūtra.

२. A adds च

३. A. करणिराशोक-

४. A. This is written as part of the previous sūtra.

५. A. This is written as part of the previous sūtra.

६. A. ष्ठक्

७. A omits पादेभ्यः ··· प्रेषण in ४. ४. ५७.

आयुधाच्छ च ॥ ४. ४. ६२ ॥

व्रातात् खञ् ॥ ४. ४. ६३ ॥

उत्सङ्गोडुपोटुपोत्पुटपिटकपिटाकेभ्यो हरति ॥ ४. ४. ६४ ॥

भस्त्राभरटभरणशीर्षभारांसभारेभ्यः ष्ठन् ॥ ४. ४. ६५ ॥

विविधवीविधाद्वा ॥ ४. ४. ६६ ॥

अण् कुटिलिकायाः ॥ ४. ४. ६७ ॥

अक्षद्यूतगतानुगतगतागतयातोपयातपादस्खेदनकण्टकमर्दनेभ्यो निर्वृत्ते ॥ ४. ४. ६८ ॥

जङ्घायाः प्रहृतप्रहाराभ्याम् ॥ ४. ४. ६९ ॥

भावादिमपौ ॥ ४. ४. ७० ॥

क्त्रेः ॥ ४. ४. ७१ ॥

अपमित्यात् कक् ॥ ४. ४. ७२ ॥

याचितात् कन् ॥ ४. ४. ७३ ॥

संसृष्टम् ॥ ४. ४. ७४ ॥

चूर्णादिनिः ४. ४. ७५ ॥

लवणाल्लुक् ॥ ४. ४. ७६ ॥

मुद्गादण् ॥ ४. ४. ७७ ॥

उपसिक्तं व्यञ्जनेभ्यः ॥ ४. ४. ७८ ॥

ओजस्सहोऽम्भसा वर्तते ॥ ४. ४. ७९ ॥

तं प्रत्यनुभ्यामीपलोमकूलेभ्यः ॥ ४. ४. ८० ॥

परेर्मुखपार्श्वाभ्याम् ॥ ४. ४. ८१ ॥

उज्झति ॥ ४ ४. ८२ ॥

रक्षति ॥ ४. ४. ८३ ॥

शब्ददर्दुरं करोति ॥ ४. ४. ८४ ॥

पक्षिमत्स्यमृगान्हन्ति ॥ ४. ४. ८५ ॥

परिपन्थं तिष्ठति च ॥ ४. ४. ८६ ॥

माथान्तपदव्यनुपदाक्रन्दान् धावति ॥ ४. ४. ८७ ॥

१. A. विविधवीविधाद्वा
२. A adds च
३. A. त्रेः
४. A. पन्थि
५. A adds परिपथं चैके

पदान्तप्रतिकण्ठार्थललामं गृह्णाति ॥ ४. ४. ८८ ॥

गर्ह्यम् ॥ ४. ४. ८९ ॥

वृद्धेर्वृधुष् ॥ ४. ४. ९० ॥

दशैकादशकुसीदाभ्यां घ्रुन् ॥ ४. ४. ९१ ॥

धर्माधर्मं चरति ॥ ४. ४. ९२ ॥

प्रतिपथमेति ठंश्च ॥ ४. ४. ९३ ॥

समवायान् समवैति ॥ ४. ४. ९४ ॥

परिषदो ण्यः ॥ ४. ४. ९५ ॥

सेनाया वा ॥ ४. ४. ९६ ॥

लालाटिककौक्कुटिकौ ॥ ४. ४. ९७ ॥

परदारादीन् गच्छति ॥ ४. ४. ९८ ॥

सुस्नातादीन् पृच्छति ॥ ४. ४. ९९ ॥

प्रभूतादीनाह ॥ ४. ४. १०० ॥

मांशब्द इत्यादिभ्यः ॥ ४. ४. १०१ ॥

तस्य धर्म्यम् ॥ ४. ४. १०२ ॥

ऋतोऽञ् ॥ ४. ४. १०३ ॥

विशसितृविभाजयित्रोरिण्णलोपौ च ॥ ४. ४. १०४ ॥

महिषीप्रजावतीयजमाननरानुचारकपुरोहितहोतृमणिपालीभ्योऽण् ॥४.४.१०५॥

व्यनुप्रेभ्यो लेपिकायाः ॥ ४. ४. १०६ ॥

अवक्त्रयः ॥ ४. ४. १०७ ॥

तदस्य पण्यम् ॥ ४. ४. १०८ ॥

लवणाट्ठञ् ॥ ४. ४. १०९ ॥

किसरतगरोशीरहरिद्रागुग्गुलुस्थगलनलदर्पणेभ्यः घ्रुन् ॥ ४. ४. ११० ॥

शलालुनो वा ॥ ४. ४. १११ ॥

शिल्पमृदङ्गादिभ्यो वादनादिवृत्तिभ्यः ॥ ४. ४. ११२ ॥

१. A. समवायार्थात्
२. A. This is written as part of the previous sūtra.
३. A. धर्म्यः
४. A. तृपिभाज
५. A. क्रयः
६. A. घ्रुक्
७. A. This is written as part of the previous sūtra.

मडुकझर्झराभ्यामण् च ॥ ४. ४. ११३ ॥

प्रहरणम् ॥ ४. ४. ११४ ॥

परश्वधाट्ठञ् च ॥ ४. ४. ११५ ॥

शक्तियष्टिभ्यां टीकक् ॥ ४. ४. ११६ ॥

अस्ति नास्ति दिष्टमिति मतिः ॥ ४. ४. ११७ ॥

शीलमपूपादिभ्यो भक्षणादिवृत्तिभ्यः ॥ ४. ४. ११८ ॥

छत्रसत्यानृतविशिखाभ्यो गुरूपसदनादिवृत्तिभ्योऽणः ॥ ४. ४. ११९ ॥

अङ्कस्थः ॥ ४. ४. १२० ॥

शिक्षाभिक्षाभक्षाचुरातपःकर्मकृष्युपस्थानप्ररोहविश्वर्धादिभ्यः ॥ ४. ४. १२१ ॥

कर्माध्ययने वृत्तम् ॥ ४. ४. १२२ ॥

बह्वच्पूर्वपदात् ठच् ॥ ४. ४. १२३ ॥

हितं भक्ष्यं तदस्मै ॥ ४. ४. १२४ ॥

दीयते नियुक्तम् ॥ ४. ४ १२५ ॥

श्राणमांसमांसौदनोदनेभ्यष्टिकन् ॥ ४. ४. १२६ ॥

भक्तादण् च ॥ ४. ४. १२७ ॥

तत्र नियुक्तः ॥ ४ ४ १२८ ॥

अगारान्ताट्टन् ॥ ४. ४. १२९ ॥

अदेशकालादधीते ॥ ४. ४. १३० ॥

कठिनान्तप्रस्तारसंस्थानेभ्यो व्यवहरति ॥ ४. ४. १३१ ॥

निकटश्मशानवृक्षमूलेषु वसति ॥ ४. ४. १३२ ॥

आवसथात् ष्ठल् ॥ ४. ४. १३३ ॥

समानतीर्थाद्यः ॥ ४. ४. १३४ ॥

प्राग्घिताद्यत् ॥ ४. ४. १३५ ॥

तद्वहति युगप्रासङ्गाभ्याम् ॥ ४. ४. १३६ ॥

१. A omits च

२. A adds before this as a separate sūtra. अण् चैके.

३. A. This portion is written as a separate sūtra.

४. A. साभ्यः

५. A. ष्ठच्

६. A adds before this as a separate sūtra युञ्ण्याणैके.

७. A adds वा

८. A. अगाराड्टन्

धुरो ढक् च ॥ ४. ४. १३७ ॥
सर्वोत्तरदक्षिणादेः खः ॥ ४. ४. १३८ ॥
एकादेर्लुक् च ॥ ४. ४. १३९ ॥
शकटादण् ॥ ४. ४. १४० ॥
हलसीराट्टक् ॥ ४. ४. १४१ ॥
संज्ञायां जन्याः ॥ ४. ४. १४२ ॥
विध्यत्यकरणेन ॥ ४. ४. १४३ ॥
धेनगणं लब्धा ॥ ४. ४. १४४ ॥
अन्नाण्णः ॥ ४. ४. १४५ ॥
वशंगतः ॥ ४. ४. १४६ ॥
पदमस्मिन् दृश्यः ॥ ४. ४ १४७ ॥
मूलमस्या दृढम् ॥ ४. ४. १४८ ॥
संज्ञायां धेनुष्या ॥ ४. ४. १४९ ॥
गृहपतिना संयुक्ते ञ्यः ॥ ४. ४. १५० ॥
मूलेनानाम्ये ॥ ४. ४ १५१ ॥
वयसा च तुल्ये ॥ ४ ४. १५२ ॥
नौतुलाविषैस्तार्यसंमितवध्येषु ॥ ४. ४. १५३ ॥
सितया समिते ॥ ४. ४. १५४ ॥
धर्मेण प्राप्यम् ॥ ४. ४. १५५ ॥
पथ्यर्थन्यायाच्चानपेते ॥ ४ ४. १५६ ॥
छन्दसां निर्मिते ॥ ४. ४. १५७ ॥
उरसोऽण् च ॥ ४. ४. १५८ ॥
हृदयस्य प्रियः ॥ ४. ४. १५९ ॥
बन्धने चर्षौ ॥ ४. ४. १६० ॥

१. A. ढक्
२. A. This is read along with the previous sūtra.
३. A. लब्ध्वा.
४. A. This is read as part of the previous sūtra.
५. A adds as a separate sūtra. सपूर्वायाश्च.
६. A. This is read as part of the previous sūtra,
७. A. छन्दसी

मतात्करणे ॥ ४. ४. १६१ ॥

जनाज्जल्पे ॥ ४. ४. १६२ ॥

हलात्कर्षे ॥ ४. ४. १६३ ॥

तदन्ताच्च ॥ ४. ४. १६४ ॥

तत्र साधुः ॥ ४. ४. १६५ ॥

सभाया यः ॥ ४. ४. १६६ ॥

प्रतिपञ्चमहाजनविश्वेभ्यो[1] जनात् खञ्[2] ॥ ४. ४. १६७ ॥

समिदंसमपरेभ्यो युगात् ॥ ४. ४. १६८ ॥

परस्यामुष्यपरेभ्यः कुलात्[3] ॥ ४. ४. १६९ ॥

भक्ताण्णः ॥ ४. ४. १७० ॥

पर्षदो ण्यश्च ॥ ४. ४. १७१ ॥

कथायाष्ठक् ॥ ४. ४. १७२ ॥

विविश्वपूर्वायाश्च ॥ ४. ४. १७३ ॥

जनेजनाभ्यां वादात् ॥ ४ ४. १७४ ॥

वृत्तिसंग्रहगणगुणायुर्वेदवितण्डाभ्यश्च ॥ ४. ४. १७५ ॥

गुडापूपसक्तुमांसौदनकुल्माषवेणुभ्यष्ठञ् ॥ ४. ४. १७६ ॥

समो वाहिघातकग्रामेभ्यः ॥ ४. ४. १७७ ॥

प्रेन्युपेभ्यो वासात् ॥ ४. ४. १७८ ॥

पथ्यतिथिवसतिस्वपतिभ्यो ढञ् ॥ ४. ४. १७९ ॥

समानोदरे शयित[4] यत् ॥ ४. ४. १८० ॥

प्राक्रीताच्छः ॥ ४. ४. १८१ ॥

उगोहविर्बहिरष्टकामेधाल्लुग्युगस्त्वदाक्षरासुरखरदरविषाध्वक्लेपेभ्यो यत् ॥ ४. ४. १८२ ॥

नाभेर्नश्चादेर्हांशात् ॥ ४. ४. १८३ ॥

ऊधसो नश्च ॥ ४. ४. १८४ ॥

शुनः संप्रसारणं दीर्घश्च वा ॥ ४. ४. १८५ ॥

१. A. सर्वविश्वेभ्यो

२. A. खः

३. A. This portion is written as a separate sūtra.

४. A. This is written as part of the previous sūtra.

५. A. शयितरि ॥

कम्बलात्संज्ञायाम् ॥ ४. ४. १८६ ॥

हविर्भ्यो वा ॥ ४. ४. १८७ ॥

यूपदीपाश्वपत्रस्थूणार्गळामुसलकटककर्णवेष्टकापूपसूपौदनपृथुकाभ्युषापोष · तण्डुलकिण्वान्नविकारेभ्यश्च ॥ ४. ४. १८८ ॥

तस्मै हितम् ॥ ४. ४ १८९ ॥

न राजाचार्यवृषब्राह्मणेभ्यः ॥ ४. ४. १९० ॥

शरीरावयवाद्यत् ॥ ४. ४. १९१ ॥

खलयवमाषतिलवृषब्रह्मरथेभ्यः ॥ ४. ४. १९२ ॥

अजाविभ्यां ष्यन् ॥ ४. ४. १९३ ॥

भोगान्तात्मनः खः ॥ ४. ४. १९४ ॥

पञ्चविंशाभ्यां जनात्कर्मधारये ॥ ४. ४. १९५ ॥

सर्वात् ॥ ४ ४. १९६ ॥

महतश्च ठञ् ॥ ४. ४. १९७ ॥

सर्वाण्णो वा ॥ ४. ४. १९८ ॥

पुरुषाड्ढञ् ॥ ४. ४. १९९ ॥

माणवचरकाभ्यां खञ् ॥ ४. ४. २०० ॥

तदर्थं विकृतेः प्रकृतौ ॥ ४. ४. २०१ ॥

ऋषभोपानद्भ्यां ञ्यः ॥ ४. ४. २०२ ॥

चर्मण्यञ् ॥ ४. ४. २०३ ॥

छदिबलिभ्यां ढञ् ॥ ४. ४. २०४ ॥

उपधेः स्वार्थे ॥ ४. ४. २०५ ॥

तदस्यात्र स्यादिति ॥ ४. ४. २०६ ॥

परिखाया ढञ् ॥ ४. ४. २०७ ॥

इति श्रीसरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
चतुर्थस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः
समाप्तः

---

१. A omits this sūtra.

२. A omits this sutra.

॥ अथ पञ्चमोऽध्यायः ॥

—:o:—

प्राग्वतेष्ठञ् ॥ ५. १. १ ॥
संख्यादेश्चालुकः ॥ ५. १. २ ॥
आर्हादगोपुच्छसंख्यापरिमाणाट्टक् ॥ ५. १. ३ ॥
निष्कपणपादमाषवाहद्रोणषष्टिभ्यश्चासमासे ॥ ५ १. ४ ॥
कंसार्धाभ्यां टिठन् ॥ ५. १. ५ ॥
कार्षापणात् प्रतिश्चास्य वा ॥ ५. १. ६ ॥
शूर्पादञ् ॥ ५. १. ७ ॥
सहस्रवसनविंशतिकशतमानेभ्योऽण् ॥ ५. १. ८ ॥
शतात्केवलात् ठन्यतावस्मिन् ॥ ५. १. ९ ॥
संख्याया अतिशतः कन् ॥ ५. १. १० ॥
कतेश्च ॥ ५. १. ११ ॥
वतोरिङ् च वा ॥ ५. १. १२ ॥
विंशतित्रिंशद्भ्यां ॥ ५. १. १३ ॥
असंज्ञायां ङ्न् ॥ ५. १. १४ ॥
द्विगोर्लुगङ्ञिः ॥ ५. १. १५ ॥
कार्षापणसहस्रसुवर्णशतमानाद्वा ॥ ५. १. १६ ॥
द्वित्रिबह्वादेः निष्कबिस्तात्[4] ॥ ५. १. १७ ॥
विंशतिकात् खः ॥ ५. १. १८ ॥
केवलाभ्यां च खारीकाकणीभ्यामीकन् ॥ ५. १. १९ ॥
पणपादमाषेभ्यो यत् ॥ ५. १. २० ॥
शताद्वा ॥ ५. १. २१ ॥
शाणात् ॥ ५. १. २२ ॥

१. A. पाणिपाद
२. A omits this and the following four sūtras.
३. A omits this sūtra.
४. A. बिस्ताभ्याम्
५. A adds शिवाभ्यां

द्वित्र्यादेरण् च ॥ ५. १. २३ ॥

तेन क्रीतं मूल्यात् ॥ ५. १. २४ ॥

तस्य वापः ॥ ५. १. २५ ॥

पात्रात् ष्ठन् ॥ ५. १. २६ ॥

वातपित्तश्लेष्मसन्निपातेभ्यः शमनकोपनयोः ॥ ५. १. २७ ॥

तस्य निमित्तं संयोगोत्पातौ ॥ ५. १. २८ ॥

द्व्यचोऽसंख्यापरिमाणश्वगणवसूर्णोमाभङ्गावर्षाश्मनो यत् ॥ ५. १. २९ ॥

ब्रह्मवर्चसात् ॥ ५. १. ३० ॥

पुत्राच्छ च ॥ ५. १. ३१ ॥

पृथिवीसर्वभूमिभ्यामञ्ञणौ ॥ ५. १. ३२ ॥

ईश्वरः ॥ ५. १. ३३ ॥

तत्र विदितः ॥ ५. १. ३४ ॥

लोकसर्वलोकाभ्यां ठञ् ॥ ५. १. ३५ ॥

तदत्रास्मै वृद्ध्यायलाभशुल्कोपदं दीयते ॥ ५. १. ३६ ॥

पूरणार्धाट्ठन् ॥ ५. १. ३७ ॥

भागाद्यच्च ॥ ५. १. ३८ ॥

तदस्य परिमाणम् ॥ ५. १. ३९ ॥

जीवितस्य च ॥ ५. १. ४० ॥

संख्यायाः सङ्घसूत्राध्ययनेषु ॥ ५. १. ४१ ॥

संज्ञायां च ॥ ५. १. ४२ ॥

पङ्क्तिः ॥ ५. १. ४३ ॥

१. A. This portion is written as a separate sūtra.

२. A. संयोगात् पातौ. The latter word is written as a separate sūtra.

३. A. गङ्गा

४. A. This and the following two sūtras are written as one.

५. A. शुल्के पादं

६. A. र्थादट्ठन्

७. C adds as a separate sūtra पङ्क्तिः

८. A. This and the next sūtra are written together.

विंशतित्रिंशच्चत्वारिंशत्पञ्चाशत्षष्टिसप्तत्यशीतिनवतिशतम् ॥ ५. १. ४४ ॥

सहस्रायुतनियुतप्रयुतार्बुदन्यर्बुदादयश्च ॥ ५. १. ४५ ॥

पञ्चद्दशतौ वर्गे वा ॥ ५. १. ४६ ॥

स्तोमे डट् ॥ ५. १. ४७ ॥

त्रिंशच्चत्वारिंशद्भ्यां ब्राह्मणाख्यायां डण् ॥ ५. १. ४८ ॥

[2]भृतिवस्नांशाः ॥ ५. १. ४९ ॥

तत्पचति द्रोणादण् च ॥ ५. १. ५० ॥

संभवत्यवहरति च ॥ ५. १. ५१ ॥

पात्राचितादाढकेभ्यः खो वा ॥ ५. १. ५२ ॥

[3]द्विगोः ष्ठंश्च ॥ ५. १. ५३ ॥

कुलिजाल्लुक् च वा ॥ ५. १. ५४ ॥

हरतिवहत्यावहतिवंशकुटजबल्बजमूलस्रट्स्थूणाश्रवणाक्षाश्मेक्षुभ्यो भारात् ॥ ५. १. ५५ ॥

भारेभ्यश्च वंशादिभ्यः ॥ ५. १. ५६ ॥

द्रव्यवस्नाभ्यां कन्ठनौ ॥ ५. १. ५७ ॥

[4]अर्हति ॥ ५. १. ५८ ॥

छेदभेदद्रोहदोहनकर्षसंप्रयोगविप्रयोगविप्रकर्षप्रेषणसंप्रश्नेभ्यो नित्यम् ॥ ५. १. ५९ ॥

विरागाद्विरङ्गश्च ॥ ५. १. ६० ॥

[5]शीर्षच्छेदाद्यच्च ॥ ५. १. ६१ ॥

[6]यज्ञाद्धस्तत्कर्म च ॥ ५. १. ६२ ॥

पात्राद्यश्च ॥ ५. १. ६३ ॥

दण्डमुसलमेधवधमधुपर्कार्घमेघोदकेभकशायुगेभ्यः ॥ ५. १. ६४ ॥

[7]दक्षिणकडङ्करस्थालीबिलेभ्यश्छ च ॥ ५. १. ६५ ॥

[8]आर्त्विज्यं चर्त्विजः खञ् ॥ ५. १. ६६ ॥

१. A. This and the next sūtra are written together.
२. A. हृतिखत्स्रांशः ॥
३. A omits this sūtra.
४. A. आर्हतभोजनादिभ्यः
५. A. शीर्षा-
६. A. यज्ञा-
७. A. दक्षिणारस्थाली-
८. A. आर्तिं चर्त्वचः

अधृष्टाकार्ययोः शालीनकौपीने ॥ ५. १. ६७ ॥

पारायणतुरायणचान्द्रायणेभ्यो वर्तयति ॥ ५. १. ६८ ॥

संशयादापन्नः ॥ ५. १ ६९ ॥

योजनाद्गच्छति ॥ ५. १. ७० ॥

क्रोशयोजनादेः शतात् ततोऽभिगमनार्हे च ॥ ५. १. ७१ ॥

पथः ष्ठन् ॥ ५. १. ७२ ॥

णः पन्थश्च नित्यम् ॥ ५. १. ७३ ॥

अजशङ्कूत्तरवारिजाङ्गलकान्तारादेस्तेनाहृते च ॥ ५. १. ७४ ॥

स्थलादेः ॥ ५. १. ७५ ॥

मधुकमरिचयोरण् ॥ ५. १. ७६ ॥

कालात् ॥ ५. १. ७७ ॥

तेन निर्वृत्तम् ॥ ५. १. ७८ ॥

तस्मै भृतोऽधीष्टः ॥ ५. १. ७९ ॥

तं भूतो भावी ॥ ५. १. ८० ॥

मासाद्वयसि यत्खञौ ॥ ५. १. ८१ ॥

द्विगोर्यण् ॥ ५. १. ८२ ॥

षण्मासाण्ण्यच्च वा ॥ ५. १. ८३ ॥

अवयसि ठंश्च ॥ ५. १. ८४ ॥

समायाः खः ॥ ५. १. ८५ ॥

द्विगोर्वा ॥ ५. १. ८६ ॥

रात्र्यहःसंवत्सराच्च ॥ ५. १. ८७ ॥

वर्षाल्लुक् च ॥ ५. १. ८८ ॥

तेन पच्यन्ते षष्टिरात्रात् कन् रात्रेलोपश्च संज्ञायाम् ॥ ५. १. ८९ ॥

परिजय्यलभ्यकार्यसुकराणि ॥ ५. १. ९० ॥

१. A. This is read along with the previous sūtra.

२. A adds खञौ

३. A. This is read along with the previous sūtra.

४. A. This is read along with the previous sūtra.

५. A. This portion is written as a separate sūtra.

तदस्य ब्रह्मचर्यम्[1] ॥ ५. १. ९१ ॥
तस्य महानाम्न्यादित्यव्रतगोदानादिभ्यः[2] ॥ ५. १. ९२ ॥
तच्चरतीति चैतेभ्यो व्रतवृत्तिभ्यः[3] ॥ ५. १. ९३ ॥
देववततिलव्रतावान्तरदीक्षादिभ्यो डिनिः[4] ॥ ५. १. ९४ ॥
ङुंश्राष्टाचत्वारिंशतो वर्षाणाम्[5] ॥ ५. १. ९५ ॥
चातुर्मास्येभ्यो यलोपश्च[6] ॥ ५. १. ९६ ॥
तस्य दक्षिणा यज्ञेभ्यः[7] ॥ ५. १. ९७ ॥
तत्र दीयते ॥ ५. १. ९८ ॥
कालात्कार्यं[8] च भववत्[9] ॥ ५. १. ९९ ॥
व्युष्टनित्यनिष्क्रमणप्रवेशनतीर्थसङ्क्रामसङ्घाताग्निपदपीलुमूलादिभ्योऽण्[10] ॥ ५. १. १०० ॥
यथाकथाचाण्णः[11] ॥ ५. १. १०१ ॥
तेन हस्ताद्यत्[12] ॥ ५. १. १०२ ॥
शोभते ॥ ५. १. १०३ ॥
कर्मवेशाभ्यां यत्[13] ॥ ५. १. १०४ ॥
तस्मै प्रभवति समस्तापनाद्ग्रामयोगवेशपेषघातपरायमोदनेभ्यः[14] ॥ ५. १. १०५ ॥
निरः पेषघोषाभ्याम्[15] ॥ ५. १. १०६ ॥
निव्युपेभ्यः सर्गात्[16] ॥ ५. १. १०७ ॥
प्रोपाभ्यां वासात्[17] ॥ ५. १. १०८ ॥
सक्तुमांसौदनमांसौदनेभ्यश्च[18] ॥ ५ १. १०९ ॥
योगाद्यच्च[19] ॥ ५. १. ११० ॥
कर्मण उकञ्[20] ॥ ५. १. १११ ॥
सोऽस्य प्राप्तः समयात्[21] ॥ ५. १. ११२ ॥
ऋतूपर्वस्तृप्राशित्रादिभ्योऽण्[22] ॥ ५. १. ११३ ॥
कालाद्यत्[23] ॥ ५. १. ११४ ॥

१. A adds as a separate sūtra सोऽस्य ब्रह्मचर्ये
२. A omits महा
३. A. व्रतयोगा-
४. A. कार्यात् कार्य
५. A. यथाचाणः
६. A. This portion is written as a separate sūtra.
७. A. द्यश्च.
८. A. वस्त्र.

प्रकृष्टष्ठञ् ॥ ५. १. ११५ ॥
प्रयोजनम् ॥ ५. १. ११६ ॥
एकागाराच्चौरे ॥ ५. १. ११७ ॥
अकालात् ठंश्च ॥ ५. १. ११८ ॥
चूडाश्रद्धादिभ्योऽण् ॥ ५. १. ११९ ॥
विशाखाषाढाभ्यां मन्थदण्डयोः ॥ ५. १. १२० ॥
उदुपाभ्यां स्थापेरनान्ताच्छः ॥ ५. १. १२१ ॥
अनोर्वंचिप्रवचिवासिविशिभ्यः ॥ ५. १. १२२ ॥
रुहेः प्राङ्भ्यां च ॥ ५. १. १२३ ॥
समाङो विशिरमिभ्याम् ॥ ५. १. १२४ ॥
विशिपूरिपदिरुहिसमापिभ्यः सपूर्वपदेभ्यः ॥ ५. १. १२५ ॥
स्वर्गधनायुर्यशःकामेभ्यो यत् ॥ ५. १. १२६ ॥
पुण्याहस्वस्तिशान्तिभ्यो वाचनालुङ्[1] ॥ ५. १. १२७ ॥
तेन तुल्यं क्रियाचेद्वतिः ॥ ५. १. १२८ ॥
तत्र तस्येव[2] ॥ ५. १. १२९ ॥
तदर्हम् ॥ ५. १. १३० ॥
तस्य भावस्त्वतलौ ॥ ५. १. १३१ ॥
नञादेस्तत्पुरुषात् ॥ ५. १. १३२ ॥
चतुरसङ्गतलवणबडघुधकतरसलसेभ्यो वा ॥ ५. १. १३३ ॥
पृथुमृदुपटुपाण्डुखण्डचण्डस्वादुसाधुबहुमहदणुतनूरुगुरुलघुभ्य इमनिच्[3] ॥ ५. १. १३४ ॥
होडवत्सपाकाकिञ्चनर्जुचार्वाशुवक्रवृद्धकालतृप्रक्षिप्रक्षुद्रह्रस्वप्रियेभ्यश्च ॥ ५. १. १३५ ॥
वर्णदृढपरिवृढकृशभृशाम्लचुक्रलवणमधुरशीतोष्णजडेभ्यः ष्यञ्च ॥ ५. १. १३६ ॥
बालतरुणमन्दमूकमूलकालमूर्खपण्डितस्थिरबहुलबधिरदीर्घेभ्यश्च ॥ ५. १. १३७ ॥
वेर्यातलातशारदेभ्यः ॥ ५. १. १३८ ॥
समश्च मतिमनोभ्याम् ॥ ५. १. १३९ ॥

१. A. लुकि
२. A. तस्यैव
३. A. इनि च

गुणवचनेभ्योऽसमासकृत्तद्धिताव्ययसर्वनामसंख्याख्येभ्यः कर्मणि च ॥ ५. १. १४० ॥

ब्राह्मणमाणवबाडवधूर्तचोरचपलकुशलनिपुणसुहितपिशुनबालिशालसेभ्यः ॥ ५. १. १४१ ॥

गडुलदीनदायादविदग्धोचितसमग्रशीलतत्परेदम्परयथातथयथापुरयुनःपुनर - भीक्ष्णतरतमप्रकामयथाकामेभ्यश्च ॥ ५. १. १४२ ॥

एकद्वित्रिस्वान्येभ्यो भावात् ॥ ५. १. १४३ ॥

तत्त्वसमविषमपरममध्येभ्यः स्यात् ॥ ५. १. १४४ ॥

निर्दुभ्यां कुलात् ॥ ५. १. १४५ ॥

दुष्काराजभ्यः पुरुषात् ॥ ५. १. १४६ ॥

व्याङ्परेभ्योरावयात् ॥ ५. १. १४७ ॥

गणाधिभ्यां पत्युः ॥ ५. १. १४८ ॥

वेः शायशस्तिभ्याम् ॥ ५. १. १४९ ॥

स्वधिस्वर्जनमहद्युवभ्यो राज्ञः ५. १. १५० ॥

सम्राजः ॥ ५. १. १५१ ॥

अर्हतो नुं च ॥ ५. १. १५२ ॥

समो वेदिविशिभ्यां णिनः ॥ ५. १. १५३ ॥

बहोश्च भाषः ॥ ५. १. १५४ ॥

शीर्षनिविभ्यो हनः ॥ ५. १. १५५ ॥

नञः क्षेत्रज्ञेश्वराविदूरपिशुननृशंसयथातथयथापुरेभ्यः ॥ ५. १. १५६ ॥

सधर्मानुकूलपरिमण्डलविश्वरूपार्वागुदासीनेश्वरप्रतिभूसाक्षिमानुषास्तिक - नास्तिकेतिहयुगपत्पूर्वापरोत्तराधरादिभ्यश्च ॥ ५. १. १५७ ॥

चातुर्वर्ण्यचातुराश्रम्यचातुर्वैद्यत्रैलोक्यत्रैसन्ध्यत्रैकाल्यत्रैशब्द्यत्रैस्वर्यषाङ्गुण्य - सैन्यसान्निध्यसामीप्यौपम्यसौख्यसार्ववैद्यादीनां स्वार्थे ॥ ५. १. १५८ ॥

पत्यन्तपुरुहितवार्षिकग्रामिकचार्मिकधार्मिकसिलिकसूचिकसूचकखण्डिकदण्ड - काजनिकाञ्जलिकप्रचिकच्छत्रकराजम्सरत्कसारथिभ्यो यक् ॥ ५. १. १५९ ॥

सखिदूतवणिग्भ्यो यः ॥ ५. १. १६० ॥

१. A. संख्याभ्यः
२. A. लसद्भ्यः
३. A. व्याङ्
४. A. विदि
५. A and C. नृशंस
६. A. धर्मानु

स्तेनाद्यन्नलोपश्च ॥ ५. १. १६१ ॥

दूतादिभ्यः ष्यञ्च ॥ ५. १. १६२ ॥

कपिज्ञातिभ्यां ढकू ॥ ५. १. १६३ ॥

प्राणिजातिवयोऽर्थोद्गात्रुन्नेतृप्रतिहर्तृकर्तृहोतृप्रशास्त्रध्वर्युवधूसुष्ठुदुष्ठुरथगणक - पत्तिगणकेभ्योऽञ् ॥ ५. १. १६४ ॥

हायनान्तयुवस्थविरभ्रातृयजमानमिथुनपिशुननिपुणकुशलचपलकुलीनानृशंसे - भ्योऽण् ॥ ५. १. १६५ ॥

सहःश्रवणकुतुककुतूहलवृषलकण्डुककमण्डलुकितवपोतुक्षेत्रज्ञपरिव्राजकस - ब्रह्मचारिभ्यश्च ॥ ५. १. १६६ ॥

सुदुर्भ्यां हृदः ॥ ५. १. १६७ ॥

भ्रातुश्च ॥ ५. १. १६८ ॥

कोश्च स्त्रियाः ॥ ५. १. १६९ ॥

पुरुषहृदयाभ्यामसमाँसे ॥ ५. १. १७० ॥

श्रोत्रियाद्यलोपश्च ॥ ५. १. १७१ ॥

इको लघुपूर्वादकवेः ॥ ५. १. १७२ ॥

योपधाद्गुरूपोत्तमादसुप्रख्याद्गुञ् ॥ ५. १. १७३ ॥

सहायात् ष्यञ्च ॥ ५ १. १७४ ॥

द्वन्द्वमनोज्ञप्रियरूपकल्याणाढ्यमेधाविछात्रछान्दसश्रोत्रियचोरधूर्तविश्वदेवयुव- वृद्धामुष्यकुलावश्यंबहुलेभ्यः ॥ ५. १. १७५ ॥

कुलामुष्यंसरोभ्यः पुत्रात् ॥ ५. १. १७६ ॥

ग्रामात्कुमारषण्डाभ्यां च ॥ ५. १. १७७ ॥

गोत्रचरणात् श्लाघात्याकारप्राप्त्यवगमेषु ॥ ५. १. १७८ ॥

मैत्रावरुणाग्नीध्राच्छावाकनेष्टृपोतृब्राह्मणाच्छंसिभ्यश्छः ॥ ५. १. १७९ ॥

ब्रह्मणस्त्वः ॥ ५. १. १८० ॥

इति श्रीसरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
पञ्चमाध्यायस्य प्रथमः पादः
समाप्तः

---

१. A. रसेभ्यः

२. A. This portion is written as a separate sūtra.

अथ द्वितीयः पादः

धान्येभ्यो भवने क्षेत्रे खञ् ॥ ५. २. १ ॥
व्रीहिशालिभ्यां ढक् ॥ ५. २. २ ॥
यवयवकषष्टिकेभ्यो यत् ॥ ५. २. ३ ॥
तिलमाषोमाभङ्गाणुभ्यो वा ॥ ५. २. ४ ॥
अश्वादेकाहगमे खञ् ॥ ५. २. ५ ॥
गोष्ठाद्भूतपूर्वे ॥ ५. २. ६ ॥
सप्तपदात्तेनावाप्यं सख्ये ॥ ५. २. ७ ॥
सर्वचर्मणः कृतः खश्च ॥ ५. २. ८ ॥
यथामुखसंमुखाभ्यां तदृश्यतेऽस्मिन् ॥ ५. २. ९ ॥
सर्वादिपथ्यङ्गकर्मपत्रपात्रं व्याप्नोति ॥ ५. २. १० ॥
आ प्रपदं प्राप्नोति ॥ ५. २. ११ ॥
अनुपदं बद्धा[1] ॥ ५. २. १२ ॥
अयानयं नेयः ॥ ५. २. १३ ॥
सर्वान्नमत्ति ॥ ५. २. १४ ॥
परोवरपरम्परपुत्रपौत्रमनुभवति ॥ ५. २. १५ ॥
अत्यन्तानुकामं गामी ॥ ५. २. १६ ॥
पारावारं[2] व्यस्तविपर्यस्तं च ॥ ५. २. १७ ॥
अनुग्वलम्[3] ॥ ५. २. १८ ॥
अध्वानं यच्च ॥ ५. २. १९ ॥
अभ्यमित्राच्छ च ॥ ५. २. २० ॥
समां समां समायां समायां विजायते पूर्वपदालुग्यलोपौ च[4] ॥ ५. २. २१ ॥

१. A. बद्ध्वा
२. A. वरं
३. A. अनुपलं
४. A. This portion is written as a separate sūtra.

अद्यश्वो भवति च ॥ ५. २. २२ ॥

आगोः कर्मकारिणि ॥ ५. २. २३ ॥

अषडक्षाशितङ्वलङ्कर्मलिम्पुरुषाध्युत्तरपदादिभ्यः ॥ ५. २. २४ ॥

आदिश्यञ्जो वा ॥ ५. २. २५ ॥

तस्य पाकः पीलुकर्कन्धुशमीकरीरकुवलबदराश्वत्थखदिरेभ्यः कुणप् ॥ ५. २. २६ ॥

कर्णाक्षिनखमुखकेशपादगुल्फभ्रूशृङ्गदन्तोष्ठपुष्पेभ्यो मूले जाहच्[1] ॥ ५ २. २७ ॥

पक्षात्तिः ॥ ५. २. २८ ॥

तेन वित्तश्चुञ्चुप्चणपौ ॥ ५. २. २९ ॥

विनञ्भ्यां नानाञौ न सह ॥ ५. २. ३० ॥

[2]वेर्विस्तृते शालच्छङ्कटचौ ॥ ५. २. ३१ ॥

कटच्च ॥ ५. २. ३२ ॥

समः सङ्कीर्णे ॥ ५. २. ३३ ॥

प्रात्प्रकाशे ॥ ५. २. ३४ ॥

उदोऽधिके ॥ ५. २. ३५ ॥

नेः समीपे ॥ ५. २. ३६ ॥

अवात् कुटारच्चावनते ॥ ५. २. ३७ ॥

नासानतौ टीटच्नाटच्भ्रटचः ॥ ५. २. ३८ ॥

तद्वदिति च ॥ ५. २. ३९ ॥

नेर्बिडच्बिरीसचौ नीरन्ध्रे ॥ ५. २. ४० ॥

इनच्पिटच्काश्चिकचिचिकश्चास्य स्थपुटे ॥ ५. २. ४१ ॥

क्लिन्नाल्लुश्चिल्पिलपुचुलश्चास्य चक्षुषी । ५. २. ४२ ॥

पर्वतासन्नारूढभुवोरुपाधिभ्यां त्यकन् ॥ ५. २. ४३ ॥

[3]अलाबूतिलोमाभङ्गाभ्यो रजसि कटच् ॥ ५. २. ४४ ॥

अवेः सङ्घाते ॥ ५. २. ४५ ॥

विस्तारे पटच् ॥ ५. २. ४६ ॥

१. A. चाहच

२. A. This sūtra is written as part of the previous one.

३. A. अलपूति

पशुनामभ्यः स्थाने गोष्ठच् ॥ ५. २. ४७ ॥

द्वित्वे गोयुगच् ॥ ५. २. ४८ ॥

षट्त्वे षड्गवच् ॥ ५. २. ४९ ॥

तिलादिभ्यः स्नेहे तैलच् ॥ ५. २. ५० ॥

इक्षुमूलकादिभ्यः [2]क्षेत्रे शाकटशाकिनौ ॥ ५. २. ५१ ॥

तत्र घटते कर्मणोऽठच् ॥ ५. २. ५२ ॥

तदस्य संजातं तारकपुष्पमञ्जरीमुकुलकुड्मलकुसुमकोरकाङ्कुरहस्तकस्तबक-पल्लवकिसलयेभ्य इतच् ॥ ५. २. ५३ ॥

कण्टकपुलकरोमाञ्चहर्षोत्कर्षगर्वोत्कण्ठाकल्लोलतरङ्गाङ्गारकशृङ्गारान्धकारेभ्यः ॥ ५. २. ५४ ॥

कन्दलशैवलकुवलयकुतूहलकलङ्ककज्जलकर्दमसीमन्ताभ्ररागवेगर्जीषेभ्यः ॥ ५. २. ५५ ॥

क्षुत्तृड्भुक्षापिपासानिद्रातन्द्राज्वरगरव्याधिव्रणसुखदुःखेभ्यः ॥ ५. २. ५६ ॥

मूत्रपुरीषद्रोहदोहशास्त्रपण्डामुकुरमुद्रागंधफलतिलकचन्द्रकादिभ्यश्च ॥ ५. २. ५७ ॥

गर्भादप्राणिनि ॥ ५. २. ५८ ॥

मानान्मात्रट् ॥ ५. २. ५९ ॥

लुक् चास्य वा ॥ ५. २. ६० ॥

न संशये ॥ ५. २. ६१ ॥

ऊर्ध्वे दघ्नट् द्वयसट् च ॥ ५. २. ६२ ॥

हस्तिपुरुषाभ्यामण् च ॥ ५. २. ६३ ॥

द्विगोर्लुक् ॥ ५. २. ६४ ॥

शन्शच्छतिभ्यो डिनिर्वा ॥ ५. २. ६५ ॥

यत्तदेतेभ्यो वतुप् ॥ ५. २. ६६ ॥

किमिदंभ्यां वो घः ॥ ५. २. ६७ ॥

१. A. This word is written as part of the previous sūtra.

२. A. This portion is written as a separate sūtra.

३. A. गन्ध

४. A. This is written as part of the previous sūtra.

वतोः[1] स्वार्थे मात्रट्ट्रयसटौ ॥ ५. २. ६८ ॥

किमः संख्याप्रश्ने डति च ॥ ५. २. ६९ ॥

अंशे संख्यायास्तयप् ॥ ५. २. ७० ॥

द्वित्रिभ्यामयड्वा ॥ ५. २. ७१ ॥

उभान्नित्यम् ॥ ५. २. ७२ ॥

निमाननिमेययोर्मयट् ॥ ५. २. ७३ ॥

तदस्मिन्नधिकं समानजातीयमितिशतिशद्शान्तायाः शतसहस्रे व्यस्तसमस्ते डः ॥ ५. २. ७४ ॥

तस्य पूरणे डट् ॥ ५. २. ७५ ॥

विंशत्यादिभ्यस्तमड्वा ॥ ५. २ ७६ ॥

निर्यं शतादिमासार्धमाससंवत्सरेभ्यः ॥ ५. २. ७७ ॥

षष्ठ्यादेरसंख्यादेः ॥ ५. २. ७८ ॥

नोमट्षट्कतिपयेभ्यस्थट् ॥ ५. २. ७९ ॥

चतुरः यच्छौ च लोपश्चाङ्गे द्वितीयः ॥ ५. २. ८० ॥

श्रेस्तृ च ॥ ५. २. ८१ ॥

बहुपूगगणसंघेभ्यस्तिथट् ॥ ५. २. ८२ ॥

वतोरिथट् ॥ ५. २. ८३ ॥

भागेष्टमादञौ वा ॥ ५. २. ८४ ॥

षष्ठात् ॥ ५. २. ८५ ॥

माने कंश्च ॥ ५. २. ८६ ॥

तेन ग्रन्थं गृह्णातीति पूरणाल्लुक् चास्य वा ॥ ५. २. ८७ ॥

ग्रहणे वा ॥ ५. २. ८८ ॥

एकादाकिनिच्चासहाये ॥ ५. २. ८९ ॥

तत्र कुशल इत्याकर्षात् ॥ ५. २. ९० ॥

त्सरुपिशाचपिचण्डनिचयाश्मशनिशकुनिजपनपट्टादट्टादपादेभ्यः कन् ॥ ५. २. ९१ ॥

पथः पन्थ च ॥ ५. २. ९२ ॥

१. A. वातोः

२. A. This portion is written as a separate sūtra.

३. A adds वा

४. C omits ५. २. ७७ to ५. २. ९४.

धनहिरण्याभ्यां कामे ॥ ५. २. ९३ ॥
खाङ्गेभ्यः सक्ते ॥ ५. २. ९४ ॥
उदराट्टगाद्यूने ॥ ५. २. ९५ ॥
सस्येन परिजातः ॥ ५. २. ९६ ॥
अंशमवश्यं[1] हारी ॥ ५. २. ९७ ॥
तन्त्रादचिरोद्धृते ॥ ५. २. ९८ ॥
ब्राह्मणात्संज्ञायाम्[2] ॥ ५. २. ९९ ॥
उष्णात् ॥ ५. २. १०० ॥
शीताच्च कारिणि ॥ ५. २. १०१ ॥
अधेरारूढे ॥ ५. २. १०२ ॥
अनोः कमितरि ॥ ५. २. १०३ ॥
अभेर्दीर्घश्च वा ॥ ५. २. १०४ ॥
पार्श्वेनान्विच्छति ॥ ५. २. १०५ ॥
अयःशूलदण्डाजिनाभ्यां ठक् ॥ ५. २. १०६ ॥
सोऽस्य ग्रामणीः ॥ ५. २. १०७ ॥
शृङ्खलाद्बन्धनं करभे ॥ ५. २. १०८ ॥
उत्क उन्मनाः ॥ ५. २. १०९ ॥
कालहेतुफलेभ्यो रोगे ॥ ५. २. ११० ॥
प्रायोऽन्नमस्मिन् संज्ञायाम् ॥ ५. २. १११ ॥
कुल्माषादञ् ॥ ५. २. ११२ ॥
वैटकादिनिः[4] ॥ ५. २. ११३ ॥
साक्षाद्द्रष्टरि संज्ञायाम्[5] ॥ ५. २. ११४ ॥
श्राद्धमनेनाद्य भुक्तं ठंश्च ॥ ५. २. ११५ ॥
पूर्वादिनिः ॥ ५. २. ११६ ॥
सपूर्वात्[6] ॥ ५. २. ११७ ॥

१. C omits अवश्यं
२. A. ब्राह्मणमत्स्यात्
३. A. श्रास्य
४. A. चटकादिनिः
५. A. साक्षाद्द्रष्ट्व्या ॥
६. A. सपूर्वगाणिकात् ॥

इष्टपूर्तश्रुतगृहीतोद्गृहीतार्चितपठितानुपठितव्याकुलितनिराकृतोपाकृतोपकृतावधारितावकल्पितावकीर्णेभ्यः ॥ ५. २. ११८ ॥

आयुक्तासेविताम्नातपरिगणितानुगणितगणितनिकथितनिषादितोपसादित-परिगदितपरिकलितपरिरक्षितसंकलितसंरक्षितेभ्यश्च ॥ ५. २. ११९ ॥

अनुपद्यन्वेष्टा ॥ ५. २. १२० ॥

क्षेत्रियच् परक्षेत्रे चिकित्स्यः ॥ ५. २. १२१ ॥

श्रोत्रियंश्छन्दोऽधीते ॥ ५. २. १२२ ॥

इन्द्रियमिन्द्रलिङ्गमिन्द्रदृष्टमिन्द्रसृष्टमिन्द्रजुष्टमिन्द्रदत्तमिति वा ॥ ५. २. १२३ ॥

तदस्यास्त्यस्मिन्निति मतुप् ॥ ५. २. १२४ ॥

रसरूपवर्णगन्धस्पर्शशब्दस्नेहेभ्यो गुणेभ्यः ॥ ५. २. १२५ ॥

तद्विशेषेभ्यो लुक् ॥ ५. २. १२६ ॥

प्राण्यङ्गादातो लज्वा ॥ ५. २. १२७ ॥

जटाघटाभ्यां क्षेपे ॥ ५. २. १२८ ॥

क्षुद्रजन्तूपतापेभ्यश्च ॥ ५. २. १२९ ॥

सिध्मगडुमणिकर्णपर्णपांसुमांसनाभिपशुप्रज्ञासक्थिहनूदकबीजस्नेहेभ्यः ॥ ५. २. १३० ॥

शीतश्यामकृष्णपिङ्गपेशपक्ष्मपृथुमृदुमञ्जुपत्रपुष्कनिष्पावचटुकपिकण्डूभ्यः ॥ ५. २. १३१ ॥

पार्ष्णिधमन्योर्दीर्घश्च ॥ ५. २. १३२ ॥

वातदन्तबलगललाटानामूर्ध्वं ॥ ५. २. १३३ ॥

वत्सासंभ्यां स्निग्धबलिनोः ॥ ५. २. १३४ ॥

फेनार्तं ॥ ५. २. १३५ ॥

१. C. पूर्व.
२. A. गुणित
३. A. संकथित
४. A. क्षात्रिय-
५. A omits इन्द्रसृष्टं
६. A. युक्
७. A. This sūtra is read along with the previous.
८. A. This portion is written as a separate sūtra.
९. A. चः
१०. A. This sūtra is read along with the previous.

पिच्छोरःपूर्णोदकधुवकाधूवकाप्रज्ञाभ्यश्चेलच् ॥ ५. २. १३६ ॥

जटाघटाकालाभ्यः क्षेपे ॥ ५. २. १३७ ॥

तुन्दोदरपिच्चण्डकलापङ्ककाकयवव्रीहिग्रहगुहाभ्यः ॥ ५. २. १३८ ॥

स्वाङ्गेभ्यो वृद्धौ ॥ ५. २. १३९ ॥

लोमरोमपलुबभ्रुकुरुहरिकपिकर्णेभ्यः शः ॥ ५. २. १४० ॥

पामवामहेमशामश्लेष्मोष्मदद्रुकृमिवलिभ्यो नः ॥ ५. २. १४१ ॥

शाकीपलालीकद्रूणां ह्रस्वश्च ॥ ५. २. १४२ ॥

विष्वचोऽकृतसन्धेरुत्तरपदलोपश्च ॥ ५. २. १४३ ॥

अङ्गात् कल्याणे ॥ ५. २. १४४ ॥

लक्ष्म्या अच् ॥ ५. २. १४५ ॥

प्रज्ञाश्रद्धार्चावृत्तिभ्यो णः ॥ ५. २. १४६ ॥

तपःसहस्राभ्यामण् ॥ ५. २. १४७ ॥

ज्योत्स्नातमिस्राकुण्डलकुतुपविसर्पविषादिकाभ्यः ॥ ५. २. १४८ ॥

सिकताशर्कराभ्याम् ॥ ५. २. १४९ ॥

देशे लुबिलचौ च ॥ ५. २. १५० ॥

दन्तादुन्नतादुरच् ॥ ५. २. १५१ ॥

उषसुषिमुष्कमधुबन्धुनखमुखपांसुपाण्डुभ्यो रः ॥ ५. २. १५२ ॥

खनगसिन्धुकुञ्जेभ्यः संज्ञायाम् ॥ ५. २. १५३ ॥

कच्छ्वा ह्रस्वश्च ॥ ५. २. १५४ ॥

द्युद्रुभ्यां मः ॥ ५. २. १५५ ॥

केशमणिहिरण्यराजीकुमारेष्टकाबिम्बेभ्यो वः ॥ ५. २. १५६ ॥

अर्णसो लोपश्च ॥ ५. २. १५७ ॥

गाण्ड्यजगाभ्यां संज्ञायाम् ॥ ५. २. १५८ ॥

मेधारथाभ्यामिरः ॥ ५. २. १५९ ॥

१. A. प्रज्ञापिण्डेभ्यः

२. A. This is read along with the previous sūtra.

३. A. This is read along with the previous sūtra.

४. A. रोमलोमबभ्रुभुक्कुरुहरि-

५. A. परिसर्प-

६. A. उन्नत उरच्

७. A. बिम्बादिभ्यो

काण्डाण्डाभ्यामीरच् ॥ ५. २. १६० ॥
कृष्यासुतिरजःपरिषद्भ्रातृपुत्रोत्सङ्गेभ्यो वलच् ॥ ५. २. १६१ ॥
दन्तशिखाभ्यां संज्ञायाम् ॥ ५. २. १६२ ॥
ज्योत्स्नातमिस्रोर्जस्विन्नूर्जस्वलमलीमसाः ॥ ५. २. १६३ ॥
नौसभाकुमारिकाकरणयवखदाभ्यष्ठन् ॥ ५. २. १६४ ॥
व्रीहिशालिशीर्षमायाभ्य इनिश्च ॥ ५. २. १६५ ॥
अतः ॥ ५. २. १६६ ॥
धनादुत्तमर्णे ॥ ५. २. १६७ ॥
न द्रव्यादिभ्यः ॥ ५. २. १६८ ॥
कुन्द्रयश्चाकार्यगृहदात्रपोत्रभोगतरविजयसंयमादिभ्यः ॥ ५. २. १६९ ॥
जातेरतण्डुलादेः ॥ ५. २. १७० ॥
लेजादिविषये चाबीजपर्णेपिण्डतुन्दोदरादिभ्यः ॥ ५. २. २७१ ॥
एकाचः ॥ ५. २. १७२ ॥
सप्तम्याम् ॥ ५. २. १७३ ॥
एकगोपूर्वादनेकद्रव्यात् ठञ् ॥ ५. २. १७४ ॥
निष्कादेः शतसहस्रात् ॥ ५. २. १७५ ॥
नवयज्ञादिभ्यः ॥ ५. २. १७६ ॥
पूर्णमासोऽण् ॥ ५. २. १७७ ॥
द्वन्द्वोपतापगर्ह्यात् प्राणिस्थादस्वाङ्गादिनिः ॥ ५. २. १७८ ॥
वातातिसारपिशाचानां कुक् च ॥ ५. २. १७९ ॥
वयसि पूरणात् ॥ ५. २. १८० ॥
सुखदुःखतृप्रकृच्छ्रश्रकक्षकृपणसोढप्रतीपप्रणयद्वलौलीकेभ्यः ॥ ५. २. १८१ ॥
मालायाः क्षेपे ॥ ५. २. १८२ ॥
बलात् बाह्वरुपूर्वात् ॥ ५. २. १८३ ॥
सर्वादेर्धनबीजकेशात् ॥ ५. २. १८४ ॥

१. A. This and the next sūtra are written together.
२. A. कुन्द्रयश्च is written as a separate sūtra.
३. A. खज्ञादि.
४. A. म्याम् and the next sūtra is written along with this.
५. A. This portion is written as a separate sūtra.
६. A. हलातुकेभ्य:

अर्थाद्याच्ञायाम् ॥ ५. २. १८५ ॥

तदन्ताच्च ॥ ५. २. १८६ ॥

धर्मशीलवर्णान्तात् ॥ ५. २. १८७ ॥

हस्तकरदन्तेभ्यो जातौ ॥ ५. २. १८८ ॥

वर्णात् ब्रह्मचारिणि ॥ ५. २. १८९ ॥

पुष्करपद्मोत्पलतमालकुमुदकैरवनलिनहिरण्यकर्दमकरीषशिरीषकपित्थतटतर-
ङ्गकल्लोलशालूकेभ्यो देशे ॥ ५. २. १९० ॥

कमलसरोरुहसरोजाम्भोजराजीवारविन्दपङ्कजाब्जपुटकनालीकमृणालबिसता-
मरसयवासमन्मान्तेभ्यो नाम्नि ॥ ५. २ १९१ ॥

शिखाशाखाकेकामालामेखलाबलाकापताकाष्टकाचूडाबडवाघृणावीणाजराग-
दासंज्ञासूनामनीषादंष्ट्राभ्यो वा ॥ ५ २. १९२ ॥

बलकुलोत्साहोदासायासायामप्रयामव्यायामोपयामारोहावरोहपरिणाहेभ्यः ॥
५. २. १९३ ॥

उद्यमस्तबकालपलनिचुलमुकुलमानव्रतकर्मचर्मवर्मधर्मधन्वभ्यश्च ॥ ५. २. १९४ ॥

रूपादाहतप्रशंसयोर्यप् ॥ ५. २. १९५ ॥

हिमादिभ्यः ॥ ५. २. १९६ ॥

अस्मायामेधास्रजो विनिः ॥ ५. २. १९७ ॥

आमयात् दीर्घश्च ॥ ५. २. १९८ ॥

वृन्दादारकन् ॥ ५. २. १९९ ॥

शृङ्गात् ॥ ५. २. २०० ॥

फलबर्हमलाद्यैनच् ॥ ५. २. २०१ ॥

पर्वमरुद्भ्यां तप् ॥ ५. २. २०२ ॥

स्वामिन्नीशे ॥ ५. २. २०३ ॥

गोमिन् पूज्ये ॥ ५. २. २०४ ॥

वाचो ग्मिनिः ॥ ५ २. २०५ ॥

आलजाटचौ कुत्सायाम् ॥ ५. २. २०६ ॥

अर्शसुरश्च तुरतुन्दपलिताभ्रजटाघटाम्ललवणादिभ्योऽच् ॥ ५. २. २०७ ॥

स्वाङ्गात् हीनात् ॥ ५. २. २०८ ॥

१. A. बहु.
२. A. रुदानत.
३. A. एवमादिभ्यः
४. A. अशस्तुरश्च

वर्णात् ॥ ५. २. २०९ ॥

तुन्दिवलिवटेर्भः ॥ ५. २. २१० ॥

कंशंभ्याम् ॥ ५. २. २११ ॥

तितुवयस्तायुः ॥ ५. २. २१२ ॥

युस् ॥ ५. २. २१३ ॥

ऊर्णाहंशुभंभ्यः ॥ ५. २. २१४ ॥

सूकसाम्नोश्छः ॥ ५. २. २१५ ॥

अध्यायानुवाकयोर्लुग्वा ॥ ५. २. २१६ ॥

विमुक्तदेवासुररक्षोऽसुरास्यहत्यपरिसारकोपसत्सत्वदिडोर्वशीदशार्णदशार्हे - भ्योऽण् ॥ ५. २. २१७ ॥

वसुमन्तुपर्त्वायेन्तुबर्हवन्तुवृत्रहन्तृवयःपतत्रिसुपर्णसोमापूषन्हविर्धानाम्ना - विष्णुभ्यश्च ॥ ५. २. २१८ ॥

गोषदिषेत्वाकृष्णोऽस्यादेवीरापदेवस्यत्वादेवीर्धियेतदेवेभ्यो वुन् ॥ ५. १. २१९ ॥

प्रतूर्तमातरिश्वन्सहस्रशीर्षाचास्पतकृशानुरक्षोहणस्वाहाप्राणेभ्यश्च ॥ ५. २. २२० ॥

निद्रातन्द्राश्रद्धादयाहृदयेभ्यो वालुचूँ ॥ ५. २. २२१ ॥

शीतोष्णतृप्रेभ्यस्तन्न सहते ॥ ५. २. २२२ ॥

हिमात् सहते चेलुः ॥ ५. २. २२३ ॥

बलवाताभ्यां चूलः ॥ ५. २. २२४ ॥

इति श्रीसरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
पञ्चमस्याध्यायस्य द्वितीयः पादः
समाप्तः

---

१. A omits this sūtra.

२. A. कंसाभ्या भः

३. A. वितुवयस्तायुस् and omits the next sūtra.

४. A. भवन्तु

५. A. दैवीं धियं मोततदे-

६. A. This portion is written as a separate sūtra.

७. A. वालुकृ च

८. A. शीतोष्णतृप्रेभूमनिन्दाप्रशंसानित्य - योगेभ्यस्तन्न सहते ॥
भूमनिन्दाप्रशंसानित्ययोगादित्या - शयः ॥
संश्लेषतो बहुलनोर्थैक्ये द्विः ॥
नार्थे शौक्षिकं चस्तन्न सहते ॥

अथ तृतीयः पादः

—:o:—

षष्ठ्या व्याश्रये तस् ॥ ५. ३. १ ॥

रोगात्प्रतीकारे ॥ ५. ३. २ ॥

अतिग्रहाव्यथनक्षेपेष्वकर्तरि तृतीयायाः ॥ ५. ३. ३ ॥

हीयमानपापयुक्तात् ॥ ५. ३. ४ ॥

प्रतिना पञ्चम्याः ॥ ५. ३. ५ ॥

अपादाने चाहीयरुहोः ॥ ५. ३. ६ ॥

सर्वोभयार्थे पर्यभिभ्याम् ॥ ५. ३. ७ ॥

तृतीयासप्तमीभ्यां चादिमध्यान्ताग्रपक्षपार्श्वपृष्ठमुखसर्वविश्वोभयान्यपूर्वयत्तदे-
केदंप्रमाणादिभ्यः ॥ ५. ३. ८ ॥

अद्यादिसर्वनामकिंभ्यः पञ्चम्याः ॥ ५. ३. ९ ॥

बहोश्च संख्यायाः ॥ ५. ३. १० ॥

सप्तम्यास्त्रल् ॥ ५. ३. ११ ॥

इदमो हः ॥ ५. ३. १२ ॥

किमोऽत् ॥ ५. ३. १३ ॥

भवदीर्घायुरायुष्मद्देवानांप्रियैस्तेऽन्याभ्यश्च ॥ ५. ३. १४ ॥

तेष्विदम इश् ॥ ५. ३. १५ ॥

एतदोऽश् ॥ ५. ३. १६ ॥

किमः कुः ॥ ५. ३. १७ ॥

काति ॥ ५. ३. १८ ॥

एकान्यकियत्तभ्यः सप्तम्याः काले दा ॥ ५. ३. १९ ॥

सर्वात्स चास्य वा ॥ ५. ३. २० ॥

तदो दानीम् ॥ ५. ३. २१ ॥

इदम इश् च ॥ ५. ३. २२ ॥

१. A. पृथु

२. A omits this sūtra.

३. A. This portion is written as part of the next sūtra.

अधुना च ॥ ५. ३. २३ ॥
किंयत्तदेतदन्येभ्योऽनद्यतनेर्हिल्वा ॥ ५. ३. २४ ॥
एतश्चेदमः ॥ ५. ३. २५ ॥
द्यैश्चाह्न्यश्च ॥ ५. ३. २६ ॥
समानस्य द्यः सश्च ॥ ५. ३. २७ ॥
पूर्वान्यान्यतरेतरापराधरोत्तरेभ्य एद्युस् ॥ ५. ३. २८ ॥
उभयाद्युश्च ॥ ५. ३. २९ ॥
पूर्वतरपरतराभ्यां एद्यविः परश्च ॥ ५. ३. ३० ॥
आरिः संवत्सरे ॥ ५. ३. ३१ ॥
पूर्वादुच्च ॥ ५. ३. ३२ ॥
परात् ॥ ५. ३. ३३ ॥
इदमः समसिसँणिश्च ॥ ५. ३. ३४ ॥
तृतीयायाः प्रकारे थमिच्च ॥ ५. ३. ३५ ॥
किमः ॥ ५. ३. ३६ ॥
सर्वोभयान्येतरापरयत्तदादिभ्यस्थाल् ॥ ५. ३. ३७ ॥
क्रियाप्रकारे धा संख्यायाः ॥ ५. ३. ३८ ॥
अधिकरणविचाले च ॥ ५. ३ ३९ ॥
षोढा वा ॥ ५. ३. ४० ॥
एकाद्धयमुञ् ॥ ५. ३. ४१ ॥
एधाच्च ॥ ५. ३. ४२ ॥
तद्वति धँण् ५. ३. ४३ ॥
प्रकारवति जातीयः ॥ ५. ३. ४४ ॥
स्थूलेषुमणिमधुधान्यतिलकालपुण्ड्रैरण्डचण्डचञ्चद्बृहन्महद्भ्यः कन् ॥ ५.३.४५ ॥

१. A. हील्वा. This is written as a separate sūtra.
२. A. This is read along with the previous sūtra.
३. A. स्सद्यः
४. A. मिणश्च
५. A. This is read along with the previous sūtra.
६. A adds as a separate sūtra द्वित्रिभ्यां धमुच्
७. A. धम्.

कुमार्याः पुत्रश्वशुराभ्याम् ॥ ५. ३. ४६ ॥

पत्रमूलाद्यस्ताच्च ॥ ५. ३. ४७ ॥

अवदातात् सुरायाम् ॥ ५. ३. ४८ ॥

सुरायाः[1] अहौ ॥ ५. ३. ४९ ॥

गोमूत्रादाच्छादने ॥ ५. ३. ५० ॥

जीर्णाच्छालिषु ॥ ५. ३. ५०. ३. ५१ ॥

यवाद्ब्रीहिषु ॥ ५. ३. ५२ ॥

कृष्णात्तिलेषु ॥ ५. ३. ५३ ॥

अणोर्माषेषु ॥ ५. ३. ५४ ॥

माषात्परिमाणे ॥ ५. ३. ५५ ॥

दिक्कृच्छब्दाददिग्देशकालार्थात् सप्तमीपञ्चमीप्रथमाभ्योऽस्तातिः ॥ ५. ३. ५६ ॥

अञ्चो लुक् ॥ ५. ३. ५७ ॥

पूर्वाधरयोः[3] पुरधौ च ॥ ५. ३. ५८ ॥

आभ्यामसिश्च ॥ ५. ३. ५९ ॥

अवरस्याव च ॥ ५. ३. ६० ॥

वास्तातिं ॥ ५. ६. ६१ ॥

अपरस्यातिः पञ्चा च ॥ ५. ३. ६२ ॥

दिक्पूर्वपदस्य च ॥ ५. ३. ६३ ॥

अर्धे लुक् ॥ ५. ३. ६४ ॥

ऊर्ध्वस्य रिलिरिष्टातिलावुपश्च ॥ ५. ३. ६५ ॥

परावराभ्यामतसुज्वा ॥ ५. ३. ६६ ॥

अधरादातिः ॥ ५. ३. ६७ ॥

दक्षिणोत्ताराभ्याम् ॥ ५. ३. ६८ ॥

तसिश्च ॥ ५. ३. ६९ ॥

आञ्चापञ्चम्याः ॥ ५. ३. ७० ॥

१. A. दाताः सुराः
२. A. सुरा अहौ
३. A. पूर्वापरयोः
४. A. This is read along with the previous sūtra.
५. A. रिरिष्टातिलाल्लुपश्च
६. A. आच्चा.

आहि च दूरे ॥ ५. ३. ७१ ॥

एनबदूरे वा ॥ ५. ३. ७२ ॥

याप्ये पाशप् ॥ ५. ३. ७३ ॥

भूतपूर्वे चरट् ॥ ५. ३. ७४ ॥

षष्ठ्या रूप्य च ॥ ५. ३. ७५ ॥

द्विबहुसजातीयाविदूरप्रकर्षे गुणक्रियावचनेभ्यः तरप्तमपौ ॥ ५. ३. ७६ ॥

ईयसुन्निष्ठाभ्याम् ॥ ५. ३. ७७ ॥

किमेत्तिङव्ययेभ्यः आभ्यामामद्रव्ये ॥ ५. ३. ७८ ॥

विभज्योपपदे तरप् ॥ ५. ३. ७९ ॥

अभिन्नस्यापि भेदे ॥ ५. ३. ८० ॥

स्वार्थे चाभिन्नोपपन्नादिभ्यः ॥ ५. ३. ८१ ॥

तत्स्थगुणवचनेभ्यस्तरबर्थ ईयसुन्वा ॥ ५. ३. ८२ ॥

तमबर्थ इष्ठन् ॥ ५. ३. ८३ ॥

तयेर्विन्मतोर्लुक् ॥ ५. ३. ८४ ॥

प्रशस्यस्य श्रः ॥ ५. ३. ८५ ॥

वृद्धस्य च ज्यः ॥ ५. ३. ८६ ॥

अन्तिकबाढयोर्नेदसाधौ ॥ ५. ३. ८७ ॥

युवाल्पयोः कन्वा ॥ ५. ३. ८८ ॥

प्रशंसायां रूपप् ॥ ५. ३. ८९ ॥

तिङश्च ॥ ५. ३. ९० ॥

ईषदसमाप्तौ कल्पब्देश्यदेशीयरः ॥ ५. ३. ९१ ॥

वा सुपो बहुच् पुरस्तात् ॥ ५. ३. ९२ ॥

प्राग्दक्षः कः ॥ ५. ३. ९३ ॥

तिङश्चामकच् प्राक् टेः ॥ ५. ३. ९४ ॥

१. A. This portion is written as a separate sūtra.

२. C omits this sūtra.

३. A. This portion is written as a separate sūtra.

४. A omits भेदे

५. A omits this and the following three sūtras.

सर्वनाम्नामसौभादिसुपां च ॥ ५. ३. ९५ ॥

अव्ययानां कश्च दः ॥ ५. ३. ९६ ॥

तूष्णीमः कां[1] ॥ ५. ३. ९७ ॥

शीले को मलोपश्च ॥ ५. ३. ९८ ॥

अज्ञाते ॥ ५. ३. ९९ ॥

कुत्सिते[2] ॥ ५. ३. १०० ॥

संज्ञायां कन् ॥ ५. ३. १०१ ॥

अवक्षेपणे च ॥ ५. ३ १०२ ॥

अनुकम्पायाम् ॥ ५. ३. १०३ ॥

नीतौ च तद्युक्तायाम् ॥ ५. ३. १०४ ॥

वह्वचो मनुष्यनाम्नष्ठज् घनिलचौ वा ॥ ५. ३. १०५ ॥

उपादेरडज्वुचौ च ॥ ५. ३. १०६ ॥

जातिनाम्नः कन् ॥ ५. ३. १०७ ॥

अजिनान्तादुत्तरपदस्य चाकृतसन्धेर्लोपः ॥ ५. ३. १०८ ॥

ठाजादावेकाच्पूर्वपदानाम् ॥ ५. ३. १०९ ॥

षडङ्गुलिदत्तदेवदत्तादीनामूर्ध्वं द्वितीयादचः ॥ ५. ३. ११० ॥

एज्द्वितीयत्वे तदादेः ॥ ५. ३. १११ ॥

शेवँलसुपरिविशालवरुणार्यमादीनां तृतीयात् ॥ ५. ३. ११२ ॥

प्रजापतिदत्तादीनां चतुर्थात् ॥ ५. ३. ११३ ॥

पूर्वपदस्य च ॥ ५. ३. ११४ ॥

हलादावुत्तरपदस्य च वा ॥ ५. ३. ११५ ॥

अप्रत्यये च ॥ ५. ३. ११६ ॥

उगन्तादुत्तरपदलोपे घनिलचोरादिलोपः ॥ ५. ३. ११७ ॥

१. A. कां is written as part of the next sūtra.

२. A. This is written as a part of the previous sūtra.

३. A. This portion is written as a separate sūtra.

४. A. This is written as part of the previous sūtra.

५. A. लोपश्चन्नि

अल्पे ॥ ५. ३. ११८ ॥

ह्रस्वे ॥ ५. ३. ११९ ॥

संज्ञायां कन् ॥ ५. ३. १२० ॥

कुटीशमीशुण्डाभ्यो रः ॥ ५. ३. १२१ ॥

कृत्वा डुपच् ॥ ५. ३. १२२ ॥

कासूगोणीभ्यां ष्टरच् ॥ ५. ३. १२३ ॥

वत्सोक्षर्षभाश्वेभ्यः स्वार्थतनुत्वे ॥ ५. ३. १२४ ॥

किंयत्तदेकान्येभ्यो द्वयोरेकस्य निर्धारणे डतरच् ॥ ५. ३. १२५ ॥

बा बहूनां जातौ डतमच् ॥ ५. ३. १२६ ॥

किमो डतरच् ॥ ५. ३. १२७ ॥

इवे संज्ञायाम् ॥ ५ ३. १२८ ॥

प्रतिकृतौ च ॥ ५. ३. १२९ ॥

लुम्मनुष्ये ॥ ५. ३. १३० ॥

जीविकार्थे चापण्येऽर्चाचित्रध्वजेषु ॥ ५. ३. १३१ ॥

देवहंसवारिजलाजराजशतशङ्कुभ्यः पथात् ॥ ५. ३. १३२ ॥

सिद्धगत्युष्ट्रग्रीवावामरज्जुमत्स्येन्द्रादिभ्यश्च ॥ ५. ३. १३३ ॥

न हस्तदण्डपुष्पादिभ्यः ॥ ५. ३. १३४ ॥

वैस्लेर्ढञ् ॥ ५. ३. १३५ ॥

शिलाया ढश्च ॥ ५. ३. १३६ ॥

शाखामुखमेघजघनचरणस्कन्धोरःशिरशृङ्गाग्रशरणेभ्यो यः ॥ ५. ३. १३७ ॥

द्रोर्भव्ये ॥ ५. ३. १३८ ॥

कुशाग्रार्धजरतिघुणाक्षरादिभ्यश्छः ॥ ५. ३. १३९ ॥

समासाच्च तद्विषयादाकस्मिके ॥ ५. ३. १४० ॥

शर्कराकपालिकाकपाँटिकासिकतानकुलनाराचशतपत्रपुण्डरीकेभ्येऽण् ॥ ५. ३. १४१ ॥

१. A. This is read along with the previous sūtra.
२. A omits this sūtra.
३. A. पण्ये चित्र
४. A omits राज
५. A. रजू
६. C omits this sūtra.
७. A. पालिकाकपारिका

गोर्लोमपुच्छाभ्याम् ॥ ५. ३. १४२ ॥

अस्सपत्न्याः ५. ३. १४३ ॥

अङ्गुलिभरुजाबभ्रुवल्गुमण्डरमण्डलमुनिहरिकपिखलोदश्विद्रुरुतरक्षशष्कुलीकु - लिशगोणीभ्यष्ठक् ॥ ५. ३ १४४ ॥

एकशालायां ष्ठञ्च ॥ ५. ३. १४५ ॥

कर्कलोहिताभ्यामीकक्[1] ॥ ५. ३. १४६ ॥

पूगाद्ग्रामणीपूर्वाञ्ञ्यः ॥ ५. ३. १४७ ॥

व्रातादस्त्रियाम् ॥ ५. ३. १४८ ॥

बाह्वीकेष्वब्राह्मणराज्न्यादायुधजीविसंघाञ्ञ्यट् ॥ ५. ३. १४९ ॥

वृकाट्टेण्यण् ॥ ५. ३. १५० ॥

दामन्यौलपिबैजवाप्यौदङ्कयौडविकाकन्दक्यावित्तिशाकुन्तकिसार्वसेनिबैन्द - विमौञ्जायनिसावित्रीपुत्रेभ्यश्छः ॥ ५. ३. १५१ ॥

कौण्डोपरथदाण्डकिकौष्टुकिजालमानिब्राह्मगुप्तजानकिभ्यस्त्रिगर्तेषु ॥ ५.३.१५२॥

पर्शुरक्षोऽसुरपिशाचबाह्वीकवयोवसुमरुत्सत्वदशार्हाशनिकार्षापणत्रिगर्तभर्तो - शीनरेभ्योऽस्त्रियामण् ॥ ५. ३. १५३ ॥

यौधेयशौक्रेयशौभ्रेयज्यावनेयधार्तेयघार्तेयेभ्योऽञ् ॥ ५. ३. ६५४ ॥

ञ्यादीनां बहुषु लुक् ॥ ५. ३. १५५ ॥

अभिजिद्विदभृच्छालावच्छिखावच्छमीवदूर्णावच्चक्रमद्भ्योऽपत्याणो यञ् ॥ ५. ३. १५६ ॥

इति श्रीसरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
पञ्चमाध्यायस्य तृतीयः पादः
समाप्तः

---

१. A. ष्ठन्
२. A. कन्
३. A. लविबीज
४. A. कुवयोवस
५. A. भक्तो
६. A. वार्तेय

अथ चतुर्थः पादः

बह्वल्पार्थात् कारकान्मङ्गले शस् वा ॥ ५. ४. १ ॥
संख्यैकार्थाद्वीप्सायाम् ॥ ५. ४. २ ॥
संख्यापूर्वेभ्यः पादशतमोदकादिभ्यो वुन् ॥ ५. ४. ३ ॥
दण्डदानयोः ॥ ५. ४. ४ ॥
वारसंख्यायाः कृत्वसुच् ॥ ५. ४. ५ ॥
बहोर्वाराविप्रकर्षे धा च ॥ ५. ४. ६ ॥
द्वित्रिचतुर्भ्यः सुच् ॥ ५. ४. ७ ॥
एकस्य सकृच्च ॥ ५. ४. ८. ॥
तत्प्रकृतमिति मयट् ॥ ५. ४. ९ ॥
अस्मिन्निति च ॥ ५. ४. १० ॥
समूहवच्च बहुषु ॥ ५. ४. ११ ॥
अनन्तावसथेतिहभेषजाञ्ञ्यः ॥ ५. ४. १२ ॥
तीयादविद्यायामीकक् ॥ ५. ४. १३ ॥
यावमण्यर्विपीडितास्थिचन्द्रतध्वजाताजातजान्वादिभ्यः कन् ॥ ५. ४. १४ ॥
ऋतावुष्णशीताभ्याम् ॥ ५. ४. १५ ॥
पशौ लूनवियाताभ्याम् ॥ ५. ४. १६ ॥
जातौ प्रियचित्रगुह्यगोलकुब्जादिभ्यः ॥ ५. ४. १७ ॥
अणोर्निपुणे ॥ ५. ४. १८ ॥
पुत्रात्कृत्रिमे ॥ ५. ४. १९ ॥
स्नाताद्वेदसमाप्तौ ॥ ५. ४. २० ॥
शून्याद्रिक्ते ॥ ५. ४. २१ ॥
दानात्कुत्सिते ॥ ५. ४. २२ ॥

१. A. This is written as part of the previous sūtra.
२. A. द्वित्रिभ्यः
३. A. पिपीतास्थिचन्द्रस्तत्ध्वजाजात.
४. A. गुज्ञादिभ्यः

तनोः सूत्रे ॥ ५. ४. २३ ॥

बृहत्या आच्छादने ॥ ५. ४. २४ ॥

कुमारक्रीडनकेभ्यः ॥ ५. ४. २५ ॥

बह्वभिन्नोपपन्नसुकरादेस्तरपः ॥ ५. ४. २६ ॥

ईयसश्च ॥ ५. ४. २७ ॥

लोहितान्मणौ ॥ ५. ४. २८ ॥

रक्ते ॥ ५. ४. २९ ॥

अनित्यवर्णे च ॥ ५. ४. ३० ॥

कालात् ॥ ५. ४. ३१ ॥

क्तादनात्यन्तिके ॥ ५. ४. ३२ ॥

न सामिनेमार्धयोगे ॥ ५. ४. ३३ ॥

जात्यन्ताच्छः बन्धुनि ॥ ५. ४. ३४ ॥

स्थानान्तात् पूर्वपदार्थतुल्ये ॥ ५. ४. ३५ ॥

विनयसमयाकस्मात्कथंचिदत्ययविशेषव्यवहारोपचारानुगादिभ्यष्ठक् ॥
५. ४. ३६ ॥

समो गत्यूहाचारोत्कर्षप्रदानेभ्यः ॥ ५. ४. ३७ ॥

उपायाद्ध्वश्च ॥ ५. ४. ३८ ॥

वाचः सन्देशे ॥ ५. ४. ३९ ॥

तद्युक्तात् कर्मणोऽण् ॥ ५. ४. ४० ॥

ओषधेराजतौ ॥ ५. ४. ४१ ॥

णॅजिनुण्भ्यां नित्यम् ॥ ५. ४. ४२ ॥

प्रज्ञवणिगुशिकूप्रत्यक्षदेवताविद्यामनश्चक्षुःश्रोत्रशत्रुयोधचोरेभ्यो वा ॥
५. ४. ४३ ॥

षोडद्विदज्जुह्वश्चिकीर्षद्वसुमरुत्सत्त्वद्दर्शार्हाशनिबन्धुवयःकुइभ्यः ॥ ५. ४. ४४ ॥

रक्षःपिशाचासुराग्रहायणाग्रयणसाधारणविकृतव्याकृतसन्तपनाद्विताग्निच्छन्दोनामादिभ्यः ॥ ५. ४. ४५ ॥

१. A. This portion is written as a separate sūtra.

२. A. This and the following three sūtras are omitted.

३. A. निषेधे

४. A. ऋजि

५. A omits शत्रु

६. A. षोपन्विदज्जु

कृष्णान्मृगे ॥ ५. ४. ४६ ॥

विसारिणो मत्स्ये ॥ ५. ४. ४७ ॥

मृदस्तिकन् ॥ ५. ४. ४८ ॥

सक्थौ प्रशंसायाम् ॥ ५. ४. ४९ ॥

मनोऽहंभ्यां कारः ५ ४. ५० ॥

वर्गाव्ययेभ्यः स्वरूपे ॥ ५. ४. ५१ ॥

रैरादिफः ॥ ५. ४. ५२ ॥

नामरूपाभ्यां धेयः ॥ ५. ४. ५३ ॥

भागाद्यच्च ॥ ५. ४. ५४ ॥

सूरमर्तक्षेमयविष्ठेभ्यः ॥ ५. ४. ५५ ॥

नेवात् ॥ ५. ४. ५६ ॥

त्नसनपूखानू च ॥ ५. ४. ५७ ॥

प्रात्पुराणे नश्च ॥ ५. ४. ५८ ॥

देवात् तल् ॥ ५. ४. ५९ ॥

देवतान्तात्तदर्थे यत् ॥ ५. ४. ६० ॥

पादार्घाभ्यां च ॥ ५. ४. ६१ ॥

अतिथेर्ञ्यः ॥ ५. ४. ६२ ॥

विशो जातौ ॥ ५. ४. ६३ ॥

अभूततद्भावे कृभ्वस्तियोगे विकारात् च्विः ॥ ५. ४. ६४ ॥

अरुर्मनश्चक्षुश्चेतोरहोरजसां लोपश्च ॥ ५. ४. ६५ ॥

अभिविधौ संपदा च सातिर्वा ॥ ५. ४. ६६ ॥

तदधीने ॥ ५. ४. ६७ ॥

देये त्रा च ॥ ५. ४. ६८ ॥

१. A. कृष्णमृगे. This sūtra is read as part of the previous one.

२. A. This sūtra is read as part of the previous one.

३. A. आर-

४. A omits this sūtra.

५. A omits नश्च

६. A omits तल्

७. A. This portion is written as a separate sūtra.

८. A. This sūtra is read as part of the previous one.

देवमनुष्यमर्त्यपुरुषपुरुबहुभ्यो द्वितीयासप्तम्यन्तेभ्यो बहुलम् ॥ ५. ४. ६९ ॥
अव्यक्तानुकरणादनेकाचोऽनितौ डाच् ॥ ५. ४. ७० ॥
कृञो द्वितीयतृतीयशम्बबीजात्कृषौ ॥ ५. ४. ७१ ॥
संख्यादेर्गुणात् ॥ ५. ४. ७२ ॥
समयाद्यापनायाम् ॥ ५. ४. ७३ ॥
सपत्रनिष्पत्राभ्यामतिव्यथने ॥ ५. ४. ७४ ॥
निष्कुलान्निष्कोषणे ॥ ५. ४. ७५ ॥
प्रियसुखाभ्यामानुकूल्ये ॥ ५. ४. ७६ ॥
दुःखात्प्रातिकूल्ये ॥ ५. ४. ७७ ॥
शूलात्पाके ॥ ५ ४. ७८ ॥
सत्यादशपथे ॥ ५ ४. ७९ ॥
मद्रभद्राभ्यां वपने ॥ ५. ४. ८० ॥
समासान्तः ॥ ५. ४. ८१ ॥
न किमः क्षेपे ॥ ५. ४. ८२ ॥
पूजास्वतिभ्यां प्राग्बहुव्रीहेः ॥ ५. ४. ८३ ॥
नञस्तत्पुरुषे ॥ ५ ४. ८४ ॥
पथो वा ॥ ५ ४. ८५ ॥
पुरप्पथिभ्योऽच् ॥ ५. ४. ८६ ॥
धुरोऽनक्षस्य ॥ ५. ४. ८७ ॥
ऋँचः ॥ ५. ४ ८८ ॥
नञ्बहुभ्यां माणवचरणयोः ॥ ५. ४. ८९ ॥
प्रत्यन्ववेभ्यः सामलोमभ्याम् ॥ ५. ४. ९० ॥
अक्ष्णोऽचक्षुषः ॥ ५. ४. ९१ ॥
स्त्रीपुंसधेन्वनड्वहर्ऋग्यजुषर्क्सामवाङ्मनसाक्षिभ्रुवदारगवोर्वष्ठीवपदष्ठीवाहोरात्र-रात्रिन्दिवनक्तंदिवाहर्दिवसरजसपुरुषायुषद्व्यायुषड्यायुषजातोक्षमहोक्ष-वृद्धोक्षोपशुनगोष्ठश्वाः ॥ ५. ४. ९२ ॥

१. A omits पुरु
२. A. This sūtra is read along with the previous one.
३. A omits ऋग्यजुष
४. A omits व्यायुष

ब्रह्महस्तिराजपल्वलेभ्यो वर्चसः ॥ ५. ४. ९३ ॥
अवसमन्तेभ्यः तमसः ॥ ५. ४. ९४ ॥
श्वसो वसीयसः ॥ ५. ४. ९५ ॥
निसश्च श्रेयसः ॥ ५. ४. ९६ ॥
अन्ववतप्तेभ्यो रहसः ॥ ५. ४ ९७ ॥
प्रतेरुरसस्सप्तमीस्थात् ॥ ५. ४. ९८ ॥
अनुगवमायामे ॥ ५. ४. ९९ ॥
द्विस्ता वा त्रिस्ता वा वेदिः ॥ ५. ४ १०० ॥
उपसर्गादध्वनः ॥ ५. ४. १०१ ॥
पाण्डूदकृष्णेभ्यो भूमेः ॥ ५. ४. १०२ ॥
संख्यानदीगोदावरीभ्यां च ॥ ५. ४. १०३ ॥
अव्ययाच्चाङ्गुलेस्तत्पुरुषे ॥ ५. ४. १०४ ॥
सर्वैकदेशसंख्यातपुण्यवर्षादीर्घेभ्यश्च रात्रेः[2] ॥ ५. ४. १०५ ॥
सख्यहोभ्यां टच् ॥ ५. ४. १०६ ॥
राज्ञोऽस्त्रियाम् ॥ ५. ४. १०७ ॥
गोरतद्धितलुकि ॥ ५. ४. १०८ ॥
उरसोऽश्ये ॥ ५. ४. १०९ ॥
अनोऽमायस्सरसां जातिसंज्ञयोः ॥ ५. ४. ११० ॥
ग्रामकौटाभ्यां तक्ष्णः ॥ ५. ४. १११ ॥
अतेः शुनः ॥ ५. ४. ११२ ॥
उपमानादप्राणिनि ॥ ५. ४. ११३ ॥
पूर्वोत्तरमृगेभ्यश्च सक्थ्नः ॥ ५. ४. ११४ ॥
नावो द्विगोः ॥ ५. ४. ११५ ॥
अर्धाच्च ॥ ५. ४. ११६ ॥
खार्यावा ॥ ५. ४. ११७ ॥
द्विस्त्रिभ्यामञ्जलेः ॥ ५. ४. ११८ ॥
कुमहद्भ्यां ब्रह्मणः ॥ ५. ४. ११९ ॥
जनपदेभ्यो नित्यम् ॥ ५. ४. १२० ॥

१. A omits राज २. A omits रात्रेः

द्वन्द्वाच्चुदषहन्तात्समाहारे ॥ ५. ४. १२१ ॥

शरद्विपाडनस्सनसुपानद्भिमवदननडुत्पथिद्युदिक्कुद्दग्यत्तच्चतुर्भ्योऽव्ययीभावे ॥ ५. ४. १२२ ॥

प्रतिपरस्समनुभ्योऽक्ष्णः ॥ ५. ४. १२३ ॥

जराया जरश्च ॥ ५. ४. १२४ ॥

अनः ॥ ५. ४. १२५ ॥

नपुंसकाद्वा ॥ ५. ४. १२६ ॥

गिरिनदीपौर्णमास्याग्रहायणीभ्यः ॥ ५. ४. १२७ ॥

[2]ङीयः ॥ ५. ४. १२८ ॥

[1]निसः शतो डच् ॥ ५. ४. १२९ ॥

अबहोः संख्येयबहुव्रीहेः ॥ ५. ४. १३० ॥

सक्थ्यक्ष्णः स्वाङ्गात्यच् ॥ ५. ४. १३१ ॥

अङ्गुलेर्दारुणि ॥ ५. ४. १३२ ॥

द्वित्रिभ्यां मूर्ध्नः ॥ ५. ४. १३३ ॥

अप्पूरण्यास्तत्प्राधान्ये ॥ ५. ४. १३४ ॥

प्रमाण्याः ॥ ५. ४. १३५ ॥

अन्तर्बहिर्भ्यो लोम्नः ॥ ५. ४. १३६ ॥

नक्षत्रान्नेतुः ॥ ५. ४. १३७ ॥

नञ्सुह्युपत्रिभ्यश्चतुरोऽच् ॥ ५. ४. १३८ ॥

नाभेः ॥ ५. ४. १३९ ॥

सुप्रातसुश्वसुदिवशारिकुक्षचतुरश्रैणीपदाजपदप्रोष्ठपदभद्रपदाः ॥ ५. ४. १४० ॥

नञ्दुःसुभ्यस्सक्थ्नो वा ॥ ५. ४. १४१ ॥

हलिशक्त्योश्च ॥ ५. ४. १४२ ॥

नित्यमसिच् प्रजायाः ॥ ५. ४. १४३ ॥

मन्दाल्पाभ्यां च मेधायाः ५. ४. १४४ ॥

नाञ्नि नासिकायानसोऽस्थूलात् ॥ ५. ४. १४५ ॥

१. A. नद्यत्वमनयत्सत्

२. A omits this sūtra.

३. A. क्वयसनिसर्ग

४. A. असुदिवशार्डि

उपसर्गाच्च ॥ ५. ४. १४६ ॥

वेः खुखग्राः ॥ ५. ४. १४७ ॥

खरखुराभ्यां नस् वा ॥ ५. ४. १४८ ॥

धर्मादनिच् केवलात् ॥ ५. ४. १४९ ॥

सुहरिततृणसोमेभ्यो जम्भात् ॥ ५. ४. १५० ॥

दक्षिणेर्मा लुब्धयोगे ॥ ५. ४. १५१ ॥

इच्क्रियाव्यतीहारे ॥ ५. ४. १५२ ॥

[3]क्रियायां ह्वे दण्डमुसलाभ्याम् ॥ ५. ४. १५३ ॥

उभोभयाभ्यामञ्जलिपाणिहस्तदन्तकर्णेभ्यः ॥ ५. ४. १५४ ॥

बाहोर्लुक् ॥ ५. ४. १५५ ॥

संहतपुच्छयेकँपद्याद्व्यपद्यादयः ॥ ५. ४. १५६ ॥

प्रोह्यपदिनिष्कुच्यैवकीर्णी च ॥ ५. ४. १५७ ॥

मासाद्भृतिप्रत्ययादेष्ठच् ॥ ५. ४. १५८ ॥

प्रसंभ्यां जानुनोर्ज्ञुः ॥ ५ ४. १५९ ॥

ऊर्ध्वाद्वा ॥ ५. ४. १६० ॥

धँनुषो नञ् ॥ ५. ४. १६१ ॥

वासंज्ञायाम् ॥ ५. ४. १६२ ॥

उपमानात् ॥ ५. ४. १६३ ॥

पादस्य पादहस्त्यश्वाजदासीमहेलागणिकाकुसूलजालकटोलगण्डोलकेभ्यः ॥ ५. ४. १६४ ॥

कुम्भजालशतसूत्रस्थूणामुनिशिक्यार्दगोधाकलशीदासीभ्यः ॥ ५. ४. १६५ ॥

विष्णुकृष्णकुणिगुणद्रोणीसट्टकृत्सूकरसूचीशुचिविनञ्जिनरघ्राभ्यश्च॥ ५. ४. १६६॥

संख्यादेः ॥ ५. ४. १६७ ॥

वयसि दन्तस्य दत् ॥ ५. ४. १६८ ॥

षो डन् ॥ ५. ४. १६९ ॥

१. A omits this sūtra.

२. A omits this sūtra.

३. A adds क्रियायाम्

४. A. कपद्यादयः

५. A. ज्यकीर्णी

६. A. मासात्सत्प्रभृति

७. C omits this and the following ten sūtras.

८. A. This is read along with the previous sūtra.

स्त्रियां संज्ञायाम् ॥ ५. ४. १७० ॥

अग्रान्तशुद्धशुभ्रवृषवराहमृषिकश्यावशिखरारोकेभ्यो वा ॥ ५. ४. १७१ ॥

ककुत्ककुदस्यावस्थायाम् ॥ ५ ४. १७२ ॥

त्रिककुत्पर्वते ॥ ५. ४. १७३ ॥

उद्भिभ्यां काकुत्काकुदस्य ॥ ५. ४. १७४ ॥

पूर्णाद्वा ॥५. ४. १७५ ॥

सुहृद्दुर्हृदौ मित्रामित्रयोः ॥ ५. ४. १७६ ॥

उरस्सर्पिर्दधिमधुपोधानच्छालिभ्यः कप् ॥ ५. ४. १७७ ॥

पुमनडुन्नौपयोलक्ष्मीभ्य एकत्वे ॥ ५. ४. १७८ ॥

नञोऽर्थात् ॥ ५. ४. १७९ ॥

इनः स्त्रियाम् ॥ ५. ४. १८० ॥

ङ्यूङ्कृतः ॥ ५. ४. १८१ ॥

शेषाद्वा ॥ ५. ४. १८२ ॥

न सुभ्वादिभ्यः ॥ ५. ४. १८३ ॥

संज्ञायाम् ॥ ५. ४. १८४ ॥

ईयसः ॥ ५. ४. १८५ ॥

ङेर्या ईच्च ॥ ५. ४. १८६ ॥

स्तुतौ भ्रातुः ॥ ५. ४. १८७ ॥

नाडीतन्त्रयोस्स्वाङ्गे ॥ ५. ४. १८८ ॥

निष्प्रवाणिः ॥ ५. ४. १८९ ॥

इति श्रीसरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
पञ्चमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः
समाप्तः

—

१. A omits शुद्ध.

अथ षष्ठोऽध्यायः

सन्यङोराद्य एकाज्द्विः ॥ ६. १. १ ॥

श्लु चङि ॥ ६. १. २ ॥

लिट्यनामि ॥ ६. १. ३ ॥

अजादेर्द्वितीयः ॥ ६. १. ४ ॥

नन्द्वास्संयोगादयः ॥ ६. १. ५ ॥

अयिरः पुनः ॥ ६. १. ६ ॥

इष्यतेर्यिः सन् वा ॥ ६. १. ७ ॥

सुब्धातूनां यथेष्टम् ॥ ६. १. ८ ॥

अजादीनां द्वितीयात् ॥ ६. १. ९ ॥

कण्ड्वादीनां तृतीयः ॥ ६. १. १० ॥

दाश्वान् साह्वान् मीढ्वांश्च ॥ ६. १. ११ ॥

क्ङिदेः के ॥ ६. १. १२ ॥

कृसेरचि दीर्घश्च ॥ ६. १. १३ ॥

चरिचलिपतिवदीनामभ्यासस्य ॥ ६. १ १४ ॥

हन्तेर्हश्च घः ॥ ६. १. १५ ॥

पाटेर्णिग्दीर्घः ऊक् च ॥ ६. १. १६ ॥

ष्यङः प्रधानस्य प्रसारणं पुत्रपत्योः केवलयोस्तत्पुरुषे ॥ ६. १. १७ ॥

बन्धुनि बहुव्रीहौ ॥ ६. १. १८ ॥

मातृष्मातृकमातृषु वा ॥ ६. १. १९ ॥

वचिस्वपियजादीनां लिट्यपिति ॥ ६. १. २०. ॥

१. A. नङ्वा

२. C omits पुनः

३. A. तृतीयात्

४. A. दाद्वान्

५. A. This portion is written as a separate sūtra.

६. C omits this sūtra and commentary.

७. A adds वाक्

८. A. रच घः

९, १०. A. These portions are written as separate sūtras.

ग्रहिज्यध्योः ॥ ६. १. २१ ॥
शिङितोः ॥ ६. १. २२ ॥
ज्यावश्रभ्रस्जाम् ॥ ६. १. २३ ॥
पृच्छेरनङि ॥ ६. १. २४ ॥
वशेऽर्थस्यपिति ॥ ६. १. २५ ॥
व्यचोऽञ्णिस्यनसि ॥ ६. १. २६ ॥
किति चैतेषाम् ॥ ६. १. २७ ॥
लिट्यश्विनामभ्यासस्य ॥ ६. १. २८ ॥
ग्रहिस्वपिप्रच्छां सनि ॥ ६. १. २९ ॥
स्वापेश्चङि ॥ ६. १. ३० ॥
स्वपिस्यमिव्येञां यङि ॥ ६. १. ३१ ॥
चायः की ॥ ६. १. ३२ ॥
प्रस्त्याप्रसंस्त्योर्निष्ठायाम् ॥ ६. १. ३३ ॥
स्पर्शद्रवमूर्त्योः श्यः ॥ ६. १. ३४ ॥
प्रतेः ॥ ६. १. ३५ ॥
वौभ्यवाभ्याम् ॥ ६. १. ३६ ॥
स्फायः स्फी ॥ ६. १. ३७ ॥
श्रातेः शृतं क्षीरहविषोः ॥ ६. १. ३८ ॥
श्रपेश्चैकत्र हेतौ ॥ ६. १. ३९ ॥
प्यायः पीरनुपसर्गस्य ॥ ६. १. ४० ॥
आङोऽन्धूधसोः ॥ ६. १. ४१ ॥
लिड्यङोः ॥ ६. १. ४२ ॥
वाश्वेः ॥ ६. १. ४३ ॥

१. A. श्रहि व्यर्धेः
२. A. शिन्
३. A. वशेस्ति
४. A. This is read along with the previous sūtra.
५. A. This is read along with the previous sūtra.
६. A. This portion is read as a separate sūtra.
७. A. नानुपसर्गस्य and this is written as a separate sūtra.
८. A. नूधसोः
९. A. याश्वेः

णौ संश्चङोः ॥ ६. १. ४४ ॥

ह्वः द्वित्वे ॥ ६. १. ४५ ॥

न तस्मिन् ॥ ६. १. ४६ ॥

लिटि वयो यः ॥ ६. १. ४७ ॥

वेञः ॥ ६. १. ४८ ॥

अपिति वा ॥ ६. १. ४९ ॥

ल्यपि ज्यः ॥ ६. १. ५० ॥

व्यः ॥ ६. १. ५१ ॥

परेर्वा ॥ ६. १. ५२ ॥

धातोरुपदेश एचोऽशिदेशोरात् ॥ ६. १. ५३ ॥

अलिटि व्यः ॥ ६. १. ५४ ॥

स्फुरस्फुलोर्घञि ॥ ६. १. ५५ ॥

दीङ एङ्झेतौ ॥ ६. १. ५६ ॥

ल्यपि च ॥ ६. १. ५७ ॥

मिम्योरखलाचि ॥ ६. १. ५८ ॥

लियो वा ॥ ६. १. ५९ ॥

सनि दीङः ॥ ६. १. ६० ॥

अपगुरो णमुलि ॥ ६. १. ६१ ॥

चिस्फुरोर्णौ ॥ ६. १. ६२ ॥

प्रजने वियः ॥ ६. १ ६३ ॥

भियो हेतुभये ॥ ६. १. ६४ ॥

स्मेः स्मये नित्यम् ॥ ६. १. ६५ ॥

लियः पूजाप्रलम्भनाभिभवेषु ॥ ६. १. ६६ ॥

क्रीङ्जीनाम् ॥ ६. १. ६७ ॥

सिध्यतेरपारलौकिके ॥ ६. १. ६८ ॥

१. A. द्वित्वे is written as part of the next sūtra.

२. A. प्य and is written as part of the next sūtra.

३. A. मिथ्योरालि च

४. A. हेतोर्भये

५. A. स्मयतेः

अष्टिवुष्वष्केरादेः षः सः ॥ ६. १. ६९ ॥

सृपिसृजिसृस्तृस्त्यासेकृवर्जमज्झन्त्यपरसादिस्त्रिखिदिखदिर्ल्लञ्स्वपयः षो - पदेशाः ॥ ६. १. ७० ॥

णो नः ॥ ६. १. ७१ ॥

नृतिनन्दिनर्दिनार्किनाटिनाधृनाथृवर्जं नादयो णोपदेशाः ॥ ६. १. ७२ ॥

व्योर्वलि लोपः ॥ ६. १. ७३ ॥

वेरेनचः ॥ ६. १. ७४ ॥

हलस्तिप्सिपः ॥ ६. १. ७५ ॥

सोः ॥ ६. १. ७६ ॥

ङ्याप्रो दीर्घात् ॥ ६. १. ७७ ॥

एङ्ह्रस्वात्संबुद्धेरनतः ॥ ६. १. ७८ ॥

ह्रस्वस्य पिति कृति तुक् ॥ ६. १. ७९ ॥

संहितायां छे ॥ ६. १. ८० ॥

आङ्माङोः ॥ ६. १. ८१ ॥

दीर्घस्य ॥ ६. १. ८२ ॥

पदान्तस्य वा ॥ ६. १. ८३ ॥

इको यणचि ॥ ६. १. ८४ ॥

एचोऽयवायावः ॥ ६. १. ८५ ॥

यि प्रत्ययेऽवैवावौ ॥ ६. १. ८६ ॥

धातोस्तन्निमित्तस्यैव ॥ ६. १. ८७ ॥

गव्यूतिरूर्ध्वमाने ॥ ६. १. ८८ ॥

शक्ये क्षिज्योरयू ॥ ६. १. ८९ ॥

क्रिया क्रियार्थे ॥ ६. १. ९० ॥

एकः पूर्वपरयोः ॥ ६. १. ९१ ॥

अन्तादिवच्च ॥ ६. १. ९२ ॥

१. A. ग्वोः

२. A. वेश्च नः

३. A. This is read along with the previous sūtra.

४. A. एवं दीर्घ

५. A. This portion is written as a separate sūtra.

नाभ्यासोपसर्जनसंबुद्धिनपुंसकह्रस्वत्वोभयाश्रयवर्णविधिषु ॥ ६. १. ९३ ॥
षत्वतुकोरसिद्धः ॥ ६. १. ९४ ॥
न संप्रसारणङीट्सु ॥ ६. १. ९५ ॥
आद्गुणः ॥ ६. १. ९६ ॥
वृद्धिरेवाद्यटः ॥ ६. १. ९७ ॥
एचि ॥ ६. १. ९८ ॥
इणो धोः ॥ ६. १. ९९ ॥
ऊठि ॥ ६. १. १०० ॥
अक्षादूहिन्याः ॥ ६. १. १०१ ॥
स्वादीरेरिणोः ॥ ६. १. १०२ ॥
प्रादूढोढ्येष्येषु ॥ ६. १. १०३ ॥
ऋते तृतीयासमासे ॥ ६. १. १०४ ॥
प्रदशार्णवसनकम्बलैवत्सनराड्णे ॥ ६ १. १०५ ॥
उपसर्गादति धातौ ॥ ६. १. १०६ ॥
वा सुब्ल्युति च ॥ ६. १. १०७ ॥
एङि पररूपम् ॥ ६. १ १०८ ॥
अनियोग एवे ॥ ६. १. १०९ ॥
ओष्ठोत्वोः समासे वा ॥ ६. १. ११० ॥
शककुलपतादिभ्योन्धवटाञ्जल्यादिषु ॥ ६. १. १११ ॥
सीमन्तः केशेषु ॥ ६. १. ११२ ॥
ओमाङोः ॥ ६. १. ११३ ॥
उस्यपदादौ ॥ ६. १. ११४ ॥
अतो गुणे ॥ ६. १. ११५ ॥
अव्यक्तानुकरणस्यानेकाचोऽत इतौ ॥ ६. १. ११६ ॥
न द्वित्वे ॥ ६. १. ११७ ॥
तो वा ॥ ६. १. ११८ ॥
नित्यं डाचि पूर्वस्य ॥ ६. १. ११९ ॥
ओतोंशसोराम् ॥ ६. १. १२० ॥

१. A. तारणे ङि
२. A. कवलवतरा
३. A. This is read along with the previous sûtra.

अकः सवर्णे दीर्घः ॥ ६. १. १२१ ॥
ऋत्यृत ऋ वा ॥ ६. १. १२२ ॥
ऌतॡः ॥ ६. १ १२३ ॥
शसि पूर्वसवर्णः ॥ ६. १. १२४ ॥
ततः शसो नःपुंसि ॥ ६. १. १२५ ॥
आज्जसि ॥ ६. १ १२६ ॥
इदुद्भ्यामौति ॥ ६. १. १२७ ॥
अणोऽमि पूर्वः ॥ ६. १. १२८ ॥
संप्रसारणात् ॥ ६. १. १२९ ॥
एङोऽतिपदादौ ॥ ६. १. १३० ॥
ङसिङसोः ॥ ६. १. १३१ ॥
ऋतउत् ॥ ६. १ १३२ ॥
ख्यत्यात्परस्य ॥ ६. १. १३३ ॥
हशिश्वातो रोः ॥ ६. १. १३४ ॥
गोरो वा ॥ ६. १. १३५ ॥
अच्यवङ् ॥ ६. १. १३६ ॥
नित्यमिन्द्रे ॥ ६. १. १३७ ॥
अक्षे संज्ञायाम् ॥ ६. १. १३८ ॥
प्रगह्यः प्रकृत्या ॥ ६ १. १३९ ॥
प्लुतोऽनितौ ॥ ६. १. १४० ॥
ईयँय वा ॥ ६ १. १४१ ॥
ओण्य च क्वचित् ॥ ६. १. १४२ ॥
अप्लुतादीनामिकोऽसवर्णे ह्रस्वश्चासमासे ॥ ६. १. १४३ ॥
ऋदृत्यकः ॥ ६. १. १४४ ॥
तदस्योर्लोपोऽचिँ पादपूरणं चेत् ॥ ६. १. १४५ ॥

१. A omits this sūtra.
२. A. This is read along with the previous sūtra.
३. A. ङितौ
४. A. ईति
५. A आन च
६. A. This portion is read as a separate sūtra.
७. A. चेनिपाद

एतदश्वानकच्चोऽनञ्समासे हलि ॥ ६. १. १४६ ॥
पदान्ने दिव उत् ॥ ६. १. १४७ ॥
संपरिभ्यां कृञः सुट् ॥ ६. १. १४८ ॥
उपाद्भूषणसमवायप्रतियत्नविकृतवाक्याध्याहारेषु ॥ ६. १. १४९ ॥
किरतौ लवने ॥ ६. १. १५० ॥
हिंसायां प्रतेश्च ॥ ६. १. १५१ ॥
अपाच्चतुष्पाच्छकुनिहृष्टान्नकुलायार्थिषु ॥ ६. १. १५२ ॥
अपरस्पराः क्रियासातत्ये ॥ ६. १. १५३ ॥
पारस्करो देशे ॥ ६. १. १५४ ॥
कारस्करो वृक्षे ॥ ६. १. १५५ ॥
वनस्पतिश्च ॥ ६. १. १५६ ॥
रथस्या नद्याम् ॥ ६. १. १५७ ॥
किष्कुः प्रमाणे ॥ ६. १. १५८ ॥
किष्किन्धा गुहायाम् ॥ ६. १. १५९ ॥
गोष्पदं सेवितासेवितप्रमाणेषु ॥ ६. १. १६० ॥
आस्पदं प्रतिष्ठायाम् ॥ ६. १. १६१ ॥
आश्चर्यमद्भुते ॥ ६. १. १६२ ॥
अयस्करो वर्चस्केः ॥ ६. १. १६३ ॥
अपस्करो रथाङ्गे ॥ ६. १. १६४ ॥
मस्करमस्करिणौ वेणुपरिव्राजकयोः ॥ ६. १. १६५ ॥
प्रस्कण्वहरिश्चन्द्रावृषी ॥ ६. १. १६६ ॥
काश्मीराजस्तुन्दे नगरे ॥ ६. १. १६७ ॥
कुस्तुम्बुरुरोषधौ ॥ ६. १. १६८ ॥
शष्कुलीकृतान्नम् ॥ ६. १. १६९ ॥
वौ विष्किरो वा ॥ ६. १. १७० ॥
प्रतिष्कशः प्रष्टसहायदूतेषु ॥ ६. १. १७१ ॥
तस्करबृहस्पती चोरदेवतयोः ॥ ६. १. १७२ ॥

१. A. This and the following four sūtras are omitted.
२. A. वर्चस्के

प्रात् तुम्पतेर्गवि ॥ ६. १. १७३ ॥
प्रायश्चित्तिचित्तयोः ॥ ६. १. १७४ ॥
परश्शतपरस्सहस्रादयश्च ॥ ६. १. १७५ ॥

इति श्री सरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
षष्ठाध्यायस्य प्रथमः पादः
समाप्तः

—

१. A. प्राकम्पतेः

अथ द्वीतीयः पादः

अलुगुत्तरपदे ॥ ६. २. १ ॥
पञ्चम्याः स्तोकान्तिकदूरार्थकृच्छ्रेभ्यः ॥ ६. २ २ ॥
ब्राह्मणाच्छंसी ॥ ६. २. ३ ॥
खिती च एकाचोऽमः ॥ ६. २. ४ ॥
ओजस्सहोम्भस्तमोऽङ्गसेभ्यस्तृतीयायाः ॥ ६. २. ५ ॥
मनसः संज्ञायाम् ॥ ६. २. ६ ॥
आज्ञायिनी ॥ ६. २. ७ ॥
पुङ्गनुभ्यामनुजान्धयोः ॥ ६. २. ८ ॥
आत्मनः पूरणे ॥ ६. २. ९ ॥
परौ च वैयाकरणाख्यायां चतुर्थ्याः ॥ ६. २. १० ॥
सप्तम्यास्तत्पुरुषे कृति बहुलम् ॥ ६. २. ११ ॥
हलदन्तात्संज्ञायाम् ॥ ६. २. १२ ॥
प्राचां कारे हलादौ ॥ ६. २. १३ ॥
मध्यमान्ताभ्यां गुरौ ॥ ६. २. १४ ॥
अमूर्धमस्तकात्स्वाङ्गादकामे ॥ ६. २. १५ ॥
अपो यद्योनिमतिषु ॥ ६. २. १६ ॥
द्युप्रावृड्वर्षाशरत्कालेभ्यो जे ॥ ६. २. १७ ॥
वर्षक्षरशरवराप्सरःप्रभृतिभ्यो वा ॥ ६. २. १८ ॥
बन्धे घञि ॥ ६. २. १९ ॥

१. A. खरी च. This is read as part of the previous sūtra.
२. A. सहोम्भऋभ्योभ्यः
३. A. यिनि च
४. A. पराच्च is read along with the previous sūtra.
५. A adds as a separate sūtra हृद्भ्याम्
६. A. अबो यद्योमात्रिषु

घतनकालेषु कालनाम्नः ॥ ६. २. २० ॥

शयवासवासिष्वकालात् ॥ ६. २. २१ ॥

नेनेबन्धिसिद्धशास्त्रेषु ॥ ६. २. २२ ॥

षष्ठ्या आक्रोशे ॥ ६. २. २३ ॥

पुत्रे वा ॥ ६. २. २४ ॥

वांग्दिक्पश्यद्भ्यो युक्तिदण्डहरेषु ॥ ६. २. २५ ॥

अक्सः फग्वुञोः ॥ ६. २. २६ ॥

देवानां प्रियः ॥ ६. २. २७ ॥

शुनश्शेफपुच्छलाङ्गूलेषु संज्ञायाम् ॥ ६. २. २८ ॥

दिवोदासदिवस्पतिवाचस्पतिवास्तोष्पतयः ॥ ६. २. २९ ॥

ऋतो विद्यायोनिसंबन्धिनस्तस्मिन् ॥ ६. २. ३० ॥

स्वसृपत्योर्वा ॥ ६. २. ३१ ॥

आनङृतो द्वन्द्वे ॥ ६. २. ३२ ॥

पुत्रे ॥ ६. २. ३३ ॥

मातुः पितर्यरङ् च ॥ ६ २. ३४ ॥

देवतानामवायूनां वेदे सहश्रुतानाम् ॥ ६. २. ३५ ॥

अग्नेः सोमवरुणयोरीत् ॥ ६. २. ३६ ॥

इद्वृद्धिमत्यविष्णौ ॥ ६. २. ३७ ॥

दिवो द्यावा ॥ ६. २. ३८ ॥

दिवस्पृथिव्यां वा ॥ ६. २. ३९ ॥

उषासोषसः ॥ ६. २. ४० ॥

गुणस्त्र्यनूङ् पुंवत् स्त्रियामेकाधिकरणे ॥ ६. २. ४१ ॥

त्रैलूतभ्ररट्घकल्पन्देश्यरूपप्पाशर्प्छस्थ्यन्क्यङ्क्यानिषु ॥ ६. २. ४२ ॥

१. A. घतनतापेषु

२. A. नेबन्धि

३. A. वादिक्

४. A. पितुरङ्गच्

५. A. This is read along with the previous sūtra.

६. A. This portion is read as a separate sūtra.

७. A. त्रस्तश्च

८. A. शस्त्यन्

यचि तद्धिते ॥ ६. २. ४३ ॥

ढे अन्नायी ॥ ६. २. ४४ ॥

नं प्रधानपूरण्याम् ॥ ६. २. ४५ ॥

भक्तौ च कर्मसाधनायाम् ॥ ६. २. ४६ ॥

प्रियामनोज्ञाकल्याणीसुभगादुर्भगास्वाक्षान्ताकान्तावामावामनासमासचिवाच-
पलाबालातनयादुहितृषु[1] ॥ ६. २. ४७ ॥

द्युतद्धितकोपधासंज्ञापूरण्यः ॥ ६. २. ४८ ॥

तद्धितोऽज्वृद्धिहेतुररक्तविकारे ॥ ६. २. ४९ ॥

स्वाङ्गादीदमानिनि ॥ ६. २. ५० ॥

जातिरयच्[2] तद्धिते च ॥ ६. २. ५१ ॥

पुंवत्कर्मधारयजातीयदेशीयेषु ॥ ६. २. ५२ ॥

त्वतलोर्गुणः ॥ ६. २. ५३ ॥

सर्वनामानि वृत्तिमात्रे ॥ ६. २. ५४ ॥

कुक्कुट्यादयोऽण्डादिषु वा ॥ ६. २. ५५ ॥

घरूकल्पचेलट्टभ्रुवगोत्रमतहतेषु ङ्यो ह्रस्वः ॥ ६. २. ५६ ॥

वैकाचः ॥ ६. २. ५७ ॥

ङगितः पुंवच्च ॥ ६. २. ५८ ॥

ऊङः ॥ ६. २. ५९ ॥

आन्महतः सामानाधिकरणजातीययोरुच्यर्थे ॥ ६. २. ६० ॥

घासकरविशिष्टेषु पुंवच्च ॥ ६. २. ६१ ॥

न पुंवन्निषेधे ॥ ६ २. ६२ ॥

इच्यनँचि दीर्घश्च ॥ ६. २. ६३ ॥

दशस्यैकस्य ॥ ६. २. ६४ ॥

१. A. This is read along with the previous sūtra.

२. A adds च

३. A. न पुतद्धित

४. A. This portion is read as a separate sūtra.

५. A adds as a separate sūtra गुणवचना इत्येव

६. A. त्वतो लुलोः

७. A. नाजि

८. A. दशस्वे

अष्टनः संज्ञायाम् ॥ ६. २. ६५ ॥

कपाले हविषि ॥ ६. २. ६६ ॥

गंवि युक्ते ॥ ६. २. ६७ ॥

द्वेश्च संख्यायाम् प्राक्कृच्छतादबहुव्रीह्यशीत्योः ॥ ६. २. ६८ ॥

चत्वारिंशदादौ वा ॥ ६. २. ६९ ॥

त्रेस्त्रयस्तद्वत् ॥ ६. २. ७० ॥

हृदयस्य हृद्यदण्लेखलासेषु ॥ ६. २. ७१ ॥

ष्यञ् शोकरोगशूलशल्यादिषु वाँ ॥ ६. २. ७२ ॥

हस्तिनोऽपत्याणि ॥ ६. २. ७३ ॥

पत्काषिहिमहतिष्ठन्सुं ॥ ६. २. ७४ ॥

संख्यादेर्वुनि ॥ ६. २. ७५ ॥

ऋचश्शसि ॥ ६. २. ७६ ॥

वा घोषनिष्कमिश्रशब्देषु ॥ ६. २. ७७ ॥

नस्नासिकास्तस्स्रुद्रयोः ॥ ६. २. ७८ ॥

यत्यवर्णे ॥ ६. २. ७९ ॥

शिरसः शीर्षन् ॥ ६. २. ८० ॥

शीर्षेऽचि तद्धिते ॥ ६. २. ८१ ॥

उदकस्योदः संज्ञायाम् ॥ ६. २. ८२ ॥

उत्तरपदस्य च ॥ ६. २. ८३ ॥

पेषं वासवाहनेषु ॥ ६. २. ८४ ॥

एँकहलादौ भाण्डे वा ॥ ६. २. ८५ ॥

मन्थौदनसक्तुबिन्दुव्रजभारहारवीवधगाहेषु ॥ ६. २. ८६ ॥

इको ह्रस्वः ॥ ६. २. ८७ ॥

१. A. This is read along with the previous sūtra.

२. A. This portion is read as a separate sūtra.

३. ष्यञो गश्लो

४. A adds as a separate sūtra पादः पादस्याजातिकोपहतेषु

५. A adds as a separate sūtra यत्यतदर्थहीये

६. A omits this and the following three sūtras.

७. A. एकाद्यायन

८. A. वज्राहहार

न संप्रसारणाव्ययङ्घीयुवृस्थानिनामभ्रुकुंसादीनाम् ॥ ६. २. ८८ ॥

ङ्यापोः संज्ञायां बहुलम् ॥ ६. २. ८९ ॥

त्वे च ॥ ६. २. ९० ॥

इष्टकेषीकामालानां चिततूलभारिषु ॥ ६. २. ९१ ॥

खित्यनव्ययस्य ॥ ६. २. ९२ ॥

हस्वादुर्द्विषतां मुम् ॥ ६. २. ९३ ॥

सत्यागतास्तूनां कारे ॥ ६. २. ९४ ॥

लोकस्य पृणे ॥ ६. २. ९५ ॥

इत्येनभ्याशस्य ॥ ६. २. ९६ ॥

भ्रांष्ट्राग्न्योरिन्धे ॥ ६. २. ९७ ॥

अगिलस्य गिले ॥ ६. २. ९८ ॥

भद्रोष्णयोः करणे ॥ ६. २. ९९ ॥

मध्यस्य दिने ॥ ६. २. १०० ॥

इयेनतिलयोः पाते ञे ॥ ६. २. १०१ ॥

रात्रेः कृत्यखिति वा ॥ ६. २. १०२ ॥

धेनोर्भव्यायाम् ॥ ६. २. १०३ ॥

सूतोग्रराजभोजमेनकुलशैलादिभ्यो दुहितुः पुत्रट् ॥ ६. २. १०४ ॥

मांसस्य पचिघञ्ल्युटोर्लोपः ॥ ६. २. १०५ ॥

समस्ततहितयोः ॥ ६. २. १०६ ॥

तुमश्च काममनसोर्नित्यम् ॥ ६. २. १०७ ॥

कृत्येऽवश्यमः ॥ ६. २. १०८ ॥

नञो नः ॥ ६. २. १०९ ॥

तिङ्यवक्षेपे ॥ ६. २. ११० ॥

तस्मान्नुडचि ॥ ६. २. १११ ॥

नभ्राण्नपान्नवेदोनासत्यनमुचिनकुलनखनपुंसकनक्षत्रनक्रनाकनग्ननागनभागना - राचनाचिकेतनापितनमेरुननान्दनान्तरीयकादिषु प्रकृत्या ॥ ६. २. ११२ ॥

१. A. त्राष्ट and this portion is read as a separate sūtra.

२. A. पात्रेतेत्रेचिञ्

३. A. कृत्यखीति वा

४. A. सूत्रे

एकादन्नाद्यौ संख्यायाम् ॥ ६. २. ११३ ॥

नगोऽप्राणिनि वा ॥ ६. २. ११४ ॥

सहस्य सो बहुव्रीहौ वा ॥ ६. २. ११५ ॥

संज्ञायाम् ॥ ६. २. ११६ ॥

अनुपाख्याधिकयोः ॥ ६. २. ११७ ॥

अव्ययीभावे चाकाले ॥ ६. २. ११८ ॥

ग्रन्थान्ते च ॥ ६. २. ११९ ॥

नाशिष्यगोवत्सहले ॥ ६. २. १२० ॥

समानस्य पक्षज्योतिर्जनपदरात्रिनाभिबन्धुगन्धपिण्डपत्यादिषु ॥ ६. २. १२१ ॥

चरणे ब्रह्मचारिणि ॥ ६. २. १२२ ॥

तीर्थे ये ॥ ६. २. १२३ ॥

उदरे वा ॥ ६. २. १२४ ॥

नामगोत्ररूपस्थानवर्णवयोवचनधर्मजातीषेषु च ॥ ६. २. १२५ ॥

दृग्दृशदृक्षेषु ॥ ६. २. १२६ ॥

वतौ चेदृङ्मादृक्षी ॥ ६. २. १२७ ॥

आ सर्वनाम्नः ॥ ६. २. १२८ ॥

विष्वग्देवयोश्च टेरद्र्यञ्चतौ वा ॥ ६. २. १२९ ॥

समः समिः ॥ ६. २. १३० ॥

सहस्य सध्रिः ॥ ६. २. १३१ ॥

तिरसस्तिर्यति ॥ ६. २. १३२ ॥

अन्तरन्तवर्णान्तोपसर्गेभ्योऽप ईत् ॥ ६. २. १३३ ॥

ऊदनोर्देशे ॥ ६. २. १३४ ॥

आत्समो देवयजने ॥ ६. २. १३५ ॥

छकारकयोरन्यस्य दुक् ॥ ६. २. १३६ ॥

१. A. This is read along with the previous sūtra.

२. A. दिदिश

३. A. This portion is read as a separate sūtra.

४. A. टेरदिरञ्चि वा

५. A. अन्तरौ

अषष्ठीतृतीयास्थस्याशीराशास्थास्थितोत्सुकोऽतिरागेषु ॥ ६. २. १३७ ॥
अर्थे वा ॥ ६. २. १३८ ॥
कोः कत् तत्पुरुषेऽचि ॥ ६. २. १३९ ॥
भ्रिरथवदेषु ॥ ६. २. १४० ॥
तृणे जातौ ॥ ६. २. १४१ ॥
कापथ्यक्षयोः ॥ ६ २. १४२ ॥
ईषदर्थे ॥ ६. २. १४३ ॥
पुरुषे वा ॥ ६. २. १४४ ॥
कवं चोष्णे ॥ ६. २. १४५ ॥
दिक्छब्दात्तीरस्य तारः ॥ ६. २. १४६ ॥
पृषद् उदरोद्धानयोर्लोपः ॥ ६. २. १४७ ॥
अवाप्योत्तंसनद्धादिष्वादेर्वा ॥ ६. २. १४८ ॥
जीवनस्य मृते वादेः । ६. २. १४९ ॥
वारेर्वो वाहके लश्चोत्तरपदादेः ॥ ६. २. १५० ॥
आङो ध्यष्टुः[2] ॥ ६. २. १५१ ॥
शेते महिषः ॥ ६. २. १५२ ॥
पिशाचश्मशाने पिशिताशशवशयनयोः ॥ ६. २. १५३ ॥
वाग्वादस्येऽग्नि वाङ्गलः ॥ ६. २. १५४ ॥
ब्रुवन्तोऽस्यां सीदन्ति बृसी ॥ ६. २. १५५ ॥
ऊर्ध्वं खमस्योदूखलमुलूखलं वा ॥ ६. २. १५६ ॥
दिव्योक एषां दिवौकसः ॥ ६. २. १५७ ॥
कपित्थदधित्थमाहित्थाश्वत्थादयश्च ॥ ६. २. १५८ ॥
संख्याविसायादेरह्नस्याहन् ङौ वा ॥ ६. २. १५९ ॥
सायंलोहतरयोः ॥ ६. २. १६० ॥
सप्तम्यां वासा च ॥ ६. २. १६१ ॥

१. A. वृषत
२. A adds two separate sūtras:
दुरोदाशनाशादहभ्येषूच ॥
षषादेशमुमस्यां रौति मयूरः ॥
३. C omits this and the following eleven sūtras.

विश्वस्य वसुराटोर्दीर्घः ॥ ६. २. १६२ ॥

नरे संज्ञायाम् ॥ ६. २. १६३ ॥

ऋषौ मित्रे ॥ ६. २. १६४ ॥

कोटरमिथकसिध्रकपुरगशारिकाणां वने ॥ ६. २. १६५ ॥

अञ्जनभञ्जनकिंशुककिंलुकसाल्वलोहितकुक्कुटखञ्जननलपिङ्गलानां गिरौ ॥ ६. २. १६६ ॥

मतौ बह्वचोनजिरखदिरखपुरस्थविरस्थलिनमलयकारण्डवचक्रवाकादीनां शावंश-शुचिकुशधूमाहिकविहनुमन्यादीनां च ॥ ६. २. १६७ ॥

बलच्यनुत्साहभ्रातृपितृणाम् ॥ ६. २. १६८ ॥

चितेः कपि ॥ ६. २. १६९ ॥

ढलोपे पूर्वस्याणः ॥ ६. २. १७० ॥

सहिबहोरोदवर्णस्य ॥ ६. २. १७१ ॥

कर्णेचिह्नस्याविष्टाष्टपञ्चभिन्नछिन्नच्छिद्रस्रुवस्वस्तिकस्य ॥ ६. २. १७२ ॥

नेहिवृतिवृषिव्यधिरुचिसहितनिषु क्वौ ॥ ६. २. १७३ ॥

उपसर्गस्य घञि बहुलम् ॥ ६. २. १७४ ॥

इकः काशे ॥ ६. २. १७५ ॥

दस्ति ॥ ६. २. १७६ ॥

अपीलुदार्वादेर्वहे ॥ ६. २. १७७ ॥

अन्येषामपि दृश्यते ॥ ६. २. १७८ ॥

चौ ॥ ६. २. १७९ ॥

संप्रसारणस्य ॥ ६. २. १८० ॥

इति श्रीसरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
षष्ठस्याध्यायस्य द्वितीयः पादः
समाप्तः

---

१. A omits छिन्न

२. A. This is read along with the previous sūtra.

अथ तृतीयः पादः

प्रकृतेः ॥ ६. ३. १ ॥

हलादेरन्त्यस्य ॥ ६. ३. २ ॥

नाम्यतिसृचतसृनोः ॥ ६. ३. ३ ॥

न उपधायाः ॥ ६. ३. ४ ॥

शिसुघशीसंबुध्योः ॥ ६. ३. ५ ॥

सहतोर्नुमि ॥ ६. ३. ६ ॥

अप्तृस्वसृनप्तृनेष्टृक्षत्तृहोतृपोतृप्रशास्तृप्रस्तोत्रुन्नेत्रुद्गातृप्रतिहर्तृप्रतिप्रस्थातॄणाम् ॥ ६. ३. ७ ॥

अत्वसन्तस्याधातोः सौ ॥ ६. ३. ८ ॥

इन्हन्पूषार्यम्णां सौ च ॥ ६. ३. ९ ॥

अज्झनोः सनि झलि ॥ ६. ३. १० ॥

इङो गमः ॥ ६. ३. ११ ॥

तनोर्वा ॥ ६. ३. १२ ॥

क्रमः क्त्वि ॥ ६. ३. १३ ॥

अहञमस्तिङ्यपितिकिति वौ च ॥ ६. ३. १४ ॥

अमि च च्छ्वोः शूठौ ॥ ६. ३. १५ ॥

स्निव्यविमविज्वरित्वरामुपधायाश्च ॥ ६. ३. १६ ॥

राल्लोपः ॥ ६. ३. १७ ॥

प्राग्युवोरग्युग्घुगसिद्धं समानाश्रये ॥ ६. ३. १८ ॥

इनाम्न ॥ ६. ३. १९ ॥

हलोऽनिदितः किङित्युपधायाः ॥ ६. ३. २० ॥

१. A. शौ च

२. A. This portion is written as a separate sūtra.

३. A. समानान्धीये

४. A. This portion is written as a separate sūtra.

शिल्पिपिति ॥ ६. ३. २१ ॥

ग्रन्थिंग्रन्थिष्वञ्जीन्धीनां लिटि ॥ ६. ३. २२ ॥

दम्भेस्सि सनि च ॥ ६. ३. २३ ॥

दंशिषञ्जिष्वञ्जां शपि ॥ ६. ३. २४ ॥

रेञ्जेष्युन् ॥ ६. ३. २५ ॥

घिनुण् ॥ ६. ३. २६ ॥

ल्युडसुन्नविष्ट च ॥ ६. ३. २७ ॥

णौ मृगरमणे ॥ ६. ३. २८ ॥

घञि भावकरणयोः ॥ ६. ३. २९ ॥

स्यदो जवे ॥ ६. ३. ३० ॥

अवोदैधोद्म्प्रश्रथहिमश्रथाः ॥ ६. ३. ३१ ॥

लङ्क्लिक्म्योरुपतापशरीरविकारयोः ॥ ६. ३. ३२ ॥

वनतितनोत्याद्यनिटां ल्यपि लमः ॥ ६. ३. ३३ ॥

मो वा ॥ ६. ३. ३४ ॥

झलि तिङ्त्यपिति ॥ ६. ३. ३५ ॥

क्ङिति ॥ ६. ३. ३६ ॥

जनसनखनामात् ॥ ६. ३. ३७ ॥

सनि ॥ ६. ३. ३८ ॥

ये वा ॥ ॥ ६. ३. ३९ ॥

तनोतेर्यकि ॥ ६. ३. ४० ॥

सनः क्तिचि लोपश्च ॥ ६. ३. ४१ ॥

गमेर्लिङ्यात्मनेपदे ॥ ६. ३. ४२ ॥

सिचि च ॥ ६. ३. ४३ ॥

हनो नित्यम् ॥ ६. ३. ४४ ॥

यमः सूचने ॥ ६. ३. ४५ ॥

१. A. This sūtra is read along with the previous one.

२. C omits this and the following three sūtras and the commentary thereon.

३. A. ङोद्यम

४. A. वा

वोद्वाहे ॥ ६. ३. ४६ ॥
गमयमतनर्मनादीनां कौ ॥ ६. ३. ४७ ॥
गमेरू च ॥ ६. ३. ४८ ॥
नाञ्चेः पूजायाम् ॥ ६. ३. ४९ ॥
क्किचि दीर्घश्च ॥ ६. ३. ५० ॥
क्विब् स्कन्दस्यन्दोः ॥ ६. ३. ५१ ॥
सेटि ॥ ६. ३. ५२ ॥
थफान्तवाञ्छिलुञ्छीनां वा ॥ ६. ३. ५३ ॥
जान्तनशामनिटि ॥ ६. ३. ५४ ॥
भञ्जेश्चिणि ॥ ६. ३. ५५ ॥
कावाशास इदुपधायाः ॥ ६. ३. ५६ ॥
शासः क्ङिति ॥ ६. ३. ५७ ॥
तिङि हल्यपिति ॥ ६. ३. ५८ ॥
शाहौ ॥ ६. ३. ५९ ॥
हनो जः ॥ ६. ३. ६० ॥
आर्धधातुके ॥ ६. ३. ६१ ॥
अक्ङिति भ्रस्जोर्भर्ज् वा ॥ ६. ३. ६२ ॥
लोपोऽतः ॥ ६. ३. ६३ ॥
येकि ॥ ६. ३. ६४ ॥
यस्य हलः ॥ ६. ३. ६५ ॥
क्यस्य वा ॥ ६. ३. ६६ ॥
णेरनिटि ॥ ६. ३. ६७ ॥
निष्ठायां सेटि ॥ ६. ३. ६८ ॥

१. A omits नम
२. A. This sūtra is read along with the previous.
३. A adds as a separate sūtra अमः
४. A. भर्जो and adds the next sūtra.
५. A omits this sūtra.
६. A omits यस्य
७. A. This sūtra is read along with the previous one.

अयमान्तालवाय्येत्नुषु ॥ ६. ३. ६९ ॥

ल्यपि लघुपूर्वात् ॥ ६. ३. ७० ॥

आपो वा ॥ ६. ३. ७१ ॥

क्षेः क्षी ॥ ६. ३. ७२ ॥

उपदेशेऽज्झनग्रहदृशस्यसिच्सीयुट्तासीनां भावकर्मकर्तृषु चिण्वदिड्वा ॥ ६. ३. ७३ ॥

दीङो लिटि युक् ॥ ६. ३. ७४ ॥

लोपोऽचि क्ङिति चातः ॥ ६. ३. ७५ ॥

ईद्यति ॥ ६. ३. ७६ ॥

माय्यासाङ्गापिवहाग्दाधां हलि ॥ ६. ३. ७७ ॥

लिङ्घेत् ॥ ६. ३ ७८ ॥

मा संयोगादेरस्थः ॥ ६. ३. ७९ ॥

न ल्यपि ॥ ६. ३. ८० ॥

मेङ इद्वा ॥ ६. ३. ८१ ॥

लुङ्लङ्लृङ्क्ष्वडमाङ्योगे ॥ ६. ३. ८२ ॥

अचिश्नुधातुभ्रुवां य्वोरियुवौ ॥ ६. ३. ८३ ॥

अभ्यासस्यासवर्णे ॥ ६. ३. ८४ ॥

स्त्रियाः ॥ ६. ३. ८५ ॥

वांशसोः ॥ ६. ३. ८६ ॥

इणो यण् ॥ ६. ३. ८७ ॥

एरसंयोगादेरनेकाचः ॥ ६. ३. ८८ ॥

ओश्च गतिकारकादेः सुप्यसुधियः ॥ ६. ३. ८९ ॥

वर्षादिकृपुनः कारेभ्यो भुवः ॥ ६. ३. ९० ॥

हुश्नुवोरलिटि ॥ ६. ३. ९१ ॥

भुवोवुग्लुङलिटोः ॥ ६. ३. ९२ ॥

१. A. आपो वाक्षी and omits the next sūtra.

२. A. ग्रहदृभ्यः

३. C omits this sūtra and the commentary thereon.

४. A omits गा

५. A. वर्षादिं पुनः and the rest is regarded as a separate sūtra.

ऊद्गोहोऽचः ॥ ६. ३. ९३ ॥
दुषो णौ ॥ ६. ३. ९४ ॥
वा चित्ते ॥ ६. ३. ९५ ॥
गमजनखनघसां लो लोपोऽपिति ॥ ६. ३. ९६ ॥
किति च हनः ॥ ६. ३. ९७ ॥
हुझल्भ्योऽनिटो हेर्धिः ॥ ६. ३. ९८ ॥
अतो लुक् ॥ ६. ३. ९९ ॥
उतोऽसंयोगपूर्वाद्धातोः ॥ ६. ३. १०० ॥
वा चास्य [1]म्वोर्लोपः ॥ ६. ३. १०१ ॥
नित्यं करोतेर्यै च ॥ ६. ३. १०२ ॥
अत उत्तरापिति ॥ ६. ३. १०३ ॥
श्रमसोर्लोपः ॥ ६. ३. १०४ ॥
श्राभ्यस्तयोरातः ॥ ६. ३. १०५ ॥
ई हलि तिङ्ग्यादाधः ॥ ६. ३. १०६ ॥
इद्दरिद्रः ॥ ६. ३. १०७ ॥
भियो वा ॥ ६. ३. १०८ ॥
हाकः ॥ ६. ३. १०९ ॥
हौ वा ॥ ६. ३. ११० ॥
लोपो यि ॥ ६. ३. १११ ॥
दरिद्रः किति ॥ ६. ३. ११२ ॥
अच्ययुवौ ॥ ६. ३. ११३ ॥
ल्डि वा ॥ ६. ३. ११४ ॥
असिदाधां हावे दद्धिश्च ॥ ६. ३. ११५ ॥
लिट्यनोदेशादेरेकहलमध्येऽतः ॥ ६. ३. ११६ ॥
थलि च सेटि ॥ ६. ३. ११७ ॥
तृफलभजत्रपः ॥ ६. ३. ११८ ॥
राधो हिंसायाम् ॥ ६. ३. ११९ ॥

१. A. खसां
२. A. ह्वोर्लोपः
३. A. ट्यनादेरेत

वाजृभ्रमुत्रसाम् ॥ ६. ३. १२० ॥

फणस्यमस्वनराजभ्राजभ्राशभ्लाशाम्[1] ॥ ६. ३. १२१ ॥

दभस्लेथग्रथाम्[2] ॥ ६. ३. १२२ ॥

मनिपचिमचां नाम्नि ॥ ६. ३. १२३ ॥

नशोऽङि ॥ ६. ३. १२४ ॥

नशसददवादिगुणानाम् ॥ ६. ३. १२५ ॥

अर्वणस्त्रसावनञः ॥ ६. ३. १२६ ॥

मघोनः सौ च वा ॥ ६. ३. १२७ ॥

यचि स्वादावशि सुटि ॥ ६. ३. १२८ ॥

पादः पत् ॥ ६. ३. १२९ ॥

मतौ च वसोः संप्रसारणम् ॥ ६. ३. १३० ॥

श्वयुवमघोनामतद्धिते ॥ ६. ३. १३१ ॥

अल्लोपोऽनः ॥ ६. ३. १३२ ॥

षपूर्वहन्धृतराज्ञामणि ॥ ६. ३. १३३ ॥

ङिश्योर्वा ॥ ६. ३. १३४ ॥

नसंयोगाद्वमः ॥ ६. ३. १३५ ॥

अञ्चेरनः ॥ ६. ३. १३६ ॥

उद ईत् ॥ ६. ३. १३७ ॥

आतोऽनापः ॥ ६. ३. १३८ ॥

विंशतेर्डिंतिंतेः ॥ ६. ३. १३९ ॥

टेरन्यत्रापि ॥ ६. ३. १४० ॥

नस्तद्धिते ॥ ६. ३. १४१ ॥

कलापिकुथुमितैतिलिजाजलिलाङ्गलिशिखण्डिसब्रह्मचारिपीठसर्पिसूकरसक्थ-सुपर्वणां च ॥ ६. ३. १४२ ॥

अश्मनो विकारे ॥ ६. ३. १४३ ॥

चर्मणः कोशे ॥ ६. ३. १४४ ॥

शुनोऽवयवसंकोचयोः ॥ ६. ३. १४५ ॥

अव्ययस्य चानाराच्छश्वतोऽसिति ॥ ६. ३. १४६ ॥

१. A omits भ्राश

२. A. भय

३. A. This portion is read as a separate sūtra.

अहःखे ॥ ६. ३. १४७ ॥

अनव्ययसंख्यैकदेशसर्वेभ्यष्टे ॥ ६. ३. १४८ ॥

समाहारे ॥ ६. ३. १४९ ॥

एकाच्च[2] ॥ ६. ३. १५० ॥

अन्तिकस्य तमेतादेः ॥ ६. ३. १५१ ॥

कादेर्बहुलम् ॥ ६. ३. १५२ ॥

ओरोदस्वयंभुवः ॥ ६. ३. १५३ ॥

अकद्रुपाण्ड्वोर्ढे लोपः ॥ ६. ३. १५४ ॥

यस्यायुसि ॥ ६. ३. १५५ ॥

ङ्याः ॥ ६. ३. १५६ ॥

मत्स्यस्य यः ॥ ६. ३. १५७ ॥

हलस्तद्धितस्य ॥ ६. ३. १५८ ॥

सूर्यागस्त्ययोश्छे च ॥ ६. ३. १५९ ॥

तिष्यपुष्ययोर्नक्षत्रेऽणि ॥ ६. ३. १६० ॥

आपस्यस्य तद्धितेऽनाति ॥ ६. ३. १६१ ॥

क्यच्वोः ॥ ६. ३. १६२ ॥

बिल्वकीयादीनामियस्य ॥ ६. ३. १६३ ॥

टेरिमेष्ठेयस्सु ॥ ६. ३. १६४ ॥

स्थूलदूरयुवक्षिप्रक्षुद्राणां यणादेर्यवोर्गुणश्च ॥ ६. ३. १६५ ॥

बहोरेभूं चास्य ॥ ६. ३. १६६ ॥

इष्ठे युक् च ॥ ६. ३. १६७ ॥

ज्यादादीयसः ॥ ६. ३. १६८ ॥

प्रियस्थिरस्फिरोरुगुरुबहुलतृप्रदीर्घह्रस्ववृद्धवृन्दारकाणां प्रस्थस्फवर्गबंहन्द्राघ-ह्रस्वर्षबृन्दाः ॥ ६. ३. १६९ ॥

र ऋतःपृथुमृदुकृशभृशदृढपरिवृढानाम् ॥ ६. ३. १७० ॥

नैकाचः ॥ ६. ३. १७१ ॥

१. A. This is read along with the previous sūtra.

२. A omits च

३. C. This and the following thirteen sūtras with the commentary thereon is omitted.

अके राजन्यमनुष्ययूनाम् ॥ ६. ३. १७२ ॥

आत्माध्वनोः खे ॥ ६. ३. १७३ ॥

अभावकर्मणोरनो ये ॥ ६. ३. १७४ ॥

अणि ॥ ६. ३. १७५ ॥

मांद्रर्मण एवापत्ये ॥ ६. ३. १७६ ॥

हितनाम्नो वा ॥ ६. ३. १७७ ॥

ब्रह्मणो जातौ ॥ ६. ३. १७८ ॥

उक्ष्णः ॥ ६. ३. १७९ ॥

संयोगादिनः ॥ ६. ३. १८० ॥

गाथिविदथिकेशिगणिपणिनाम् ॥ ६. ३. १८१ ॥

अनपत्ये ॥ ६. ३. १८२ ॥

दाण्डिनायनहास्तिनायनजैह्माशिनेयवाशिनायनिभ्रौणहत्यधैवत्यसारवैश्वाक-हिरण्मयानि ॥ ६. ३. १८३ ॥

इति श्रीसरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
षष्ठस्याध्यायस्य तृतीयः पादः
समाप्तः

---

१. A. This sūtra is read along with the previous.

२. A adds आथर्वणिक

अथ चतुर्थः पादः

युवोरनाकावसः ॥ ६. ४. १ ॥
आयनेयीनीयियः फढखछघां तद्धितादीनाम् ॥ ६. ४. २ ॥
ठस्येकः ॥ ६. ४. ३ ॥
इससुग्दोर्भ्यः कः ॥ ६. ४. ४ ॥
तोऽनकस्माच्छश्वतः ॥ ६. ४. ५ ॥
भाविनि गत्युपपदसमासे क्त्वो ल्यप् ॥ ६. ४. ६ ॥
ऋत इद्धातोः ॥ ६. ४. ७ ॥
उपधायाश्च ॥ ६. ४. ८ ॥
उदोष्ठ्यपूर्वस्य ॥ ६. ४. ९ ॥
इदितो नुम् धातोः ॥ ६. ४. १० ॥
मुचलुपलिपविदसिचकृतखिदपिषतृपदफगुफोभशुभां शे ॥ ६. ४. ११ ॥
नशो झलि ॥ ६. ४. १२ ॥
मस्जोऽन्त्यात्पूर्वः ॥ ६. ४. १३ ॥
रधिजभोरचि ॥ ६. ४. १४ ॥
रधेरिट् लिट्येव ॥ ६. ४. १५ ॥
रभेरशब्लिटोः ॥ ६. ४. १६ ॥
लभेश्च ॥ ६. ४. १७ ॥
आङो यि ॥ ६. ४. १८ ॥
उपात्प्रशंसायाम् ॥ ६. ४. १९ ॥
उपसर्गात्खल्घञोः ॥ ६. ४. २० ॥
न सुदुर्भ्यां केवलाभ्याम् ॥ ६. ४. २१ ॥
विण्णमुलोरनुपसर्गस्य वा ॥ ६. ४. २२ ॥
सुट्यधातोरुगितः पुंसि ॥ ६. ४. २३ ॥
अञ्चेः ॥ ६. ४. २४ ॥

१. A. विश

युजेरसमासे ॥ ६. ४. २५ ॥
शावयमः ॥ ६. ४. २६ ॥
बहुर्जिबहुव्रीहौ ॥ ६. ४. २७ ॥
नपुंसकस्येकोऽचि सुपि ॥ ६. ४. २८ ॥
गुणष्टादौ पुंवद्वा ॥ ६. ४. २९ ॥
अस्थिदधिसक्थ्यक्ष्णां तदन्तानां चानङ् ॥ ६. ४. ३० ॥
नाभ्यस्ताच्छतुः ॥ ६. ४. ३१ ॥
शौ वा ॥ ६. ४. ३२ ॥
आच्छीड्योः ॥ ६. ४. ३३ ॥
शप्श्यनोर्नित्यम् ॥ ६. ४. ३४ ॥
सावनडुहः ॥ ६. ४. ३५ ॥
दिव औत् ॥ ६. ४. ३६ ॥
पथिमथ्यृभुक्षामात् ॥ ६. ४. ३७ ॥
शि सुट्यैः ॥ ६. ४. ३८ ॥
थोऽन्थैः ॥ ६. ४. ३९ ॥
इनोऽचि लोपः ॥ ६. ४. ४० ॥
पुंसोऽसुङ् ॥ ६. ४. ४१ ॥
ओत औत् ॥ ६. ४. ४२ ॥
सख्युरितो शावैत् ॥ ६. ४. ४३ ॥
ऋदुशनस्पुरुदंसोऽनेहसां चानङ् सौ ॥ ६. ४. ४४ ॥
न संबुद्धौ ॥ ६. ४. ४५ ॥
अङ्ग वौशनसः ॥ ६. ४. ४६ ॥
कुशस्तुनस्तृच् ॥ ६. ४. ४७ ॥
ठाटाजादौ वा स्त्रियाम् ॥ ६. ४. ४८ ॥
आमनडुहो वा ॥ ६. ४. ४९ ॥
चतुरश्र ॥ ६. ४. ५० ॥
शि सुटि ॥ ६. ४. ५१ ॥

१. A. This sūtra is read along with the previous.

२. This and the following thirteen sūtras with the commentary thereon are missing in C.

असंबुद्धौ ॥ ६. ४. ५२ ॥
अह्नो वा सुप्यात् ॥ ६. ४. ५३ ॥
रायो हलि ॥ ६. ४. ५४ ॥
युष्मदस्मदोरनादेशे ॥ ६. ४. ५५ ॥
औशसम्सु ॥ ६. ४. ५६ ॥
योऽचि ॥ ६. ४. ५७ ॥
शेषे[1] लोपः ॥ ६. ४. ५८ ॥
मान्तस्य[2] युवावौ द्विवचने ॥ ६. ४. ५९ ॥
यूयवयौ जसि ॥ ६. ४. ६० ॥
त्वाहौ सौ ॥ ६. ४. ६१ ॥
तुभ्यमह्यौ ङयि ॥ ६. ४. ६२ ॥
तवममौ ङसि ॥ ६. ४. ६३ ॥
त्वमावेकवचने ॥ ६. ४. ६४ ॥
प्रथमयोरपूर्वसवर्णः ॥ ६. ४. ६५ ॥
त्रिचतुरोः स्त्रियां तिसृचतसृ ॥ ६. ४. ६६ ॥
तिसृका संज्ञायाम् ॥ ६. ४. ६७ ॥
ऋतोरोऽचि ॥ ६. ४. ६८ ॥
जराया जरस् वा ॥ ६. ४. ६९ ॥
त्यदादीनां तँसादिषु चाद्वेः ॥ ६. ४. ७० ॥
किमः कः ॥ ६. ४. ७१ ॥
तस्य सः सौ ॥ ६. ४. ७२ ॥
अदसो दः ॥ ६. ४. ७३ ॥
औ सुलोपश्च ॥ ६. ४. ७४ ॥
अकचि वानौत्वे सादुश्च ॥ ६. ४. ७५ ॥
इदमः स्त्रीपुंसयोरियमयमौ ॥ ६. ४. ७६ ॥
दो मः॥ ६. ४. ७७ ॥

१. A. This sūtra is read along with the previous one.
२. A. This portion is written as a separate sūtra.
३. C. This sūtra and the commentary thereon is missing.
४. A. तदादिषु.

हलन्तकोऽश्[1] ॥ ६. ४. ७८ ॥

टौ सोरनः ॥ ६. ४. ७९ ॥

एतस्य चान्वादेशे द्वितीयायां चैनः ॥ ६. ४. ८० ॥

तृतीयादावश्[2] ॥ ६. ४. ८१ ॥

पादनिशामासहृदययूषदोषां पन्निश्मास्हृद्यूषन्दोषन् शसादौ वा ॥ ६. ४. ८२ ॥

आर्धधातुके ॥ ६. ४. ८३ ॥

अस्तेर्भूः ॥ ६. ४. ८४ ॥

ब्रुवो वचिः ॥ ६. ४. ८५ ॥

चक्षिङः ख्याञ्[3]वर्जने ॥ ६. ४. ८६ ॥

वा लिटि ॥ ६. ४. ८७ ॥

नोससनेषु ॥ ६. ४. ८८ ॥

अजेर्व्यघञपोः[4] ॥ ६. ४. ८९ ॥

तृग्वोर्वा ॥ ६. ४. ९० ॥

ल्यतिकित्यदो जग्धिः ॥ ६. ४. ९१ ॥

लुङ्सनच्घञप्सुघसां[5] ॥ ६. ४. ९२ ॥

लिटि वा ॥ ६. ४. ९३ ॥

वेञो वयिः ॥ ६. ४. ९४ ॥

हनो वध लिङि ॥ ६. ४. ९५ ॥

लुङि च ॥ ६. ४. ९६ ॥

आत्मनेपदे वा ॥ ६. ४. ९७ ॥

इणिकोर्गा ॥ ६. ४. ९८ ॥

णौ गमिरबोधे ॥ ६. ४. ९९ ॥

सनि ॥ ६. ४. १०० ॥

इङश्च ॥ ६. ४. १०१ ॥

गाङ् लिटि ॥ ६. ४. १०२ ॥

लुङ्लङोर्वा ॥ ६. ४. १०३ ॥

१. A. This portion is regarded as a separate sūtra.

२. A. घञप्सु

३. A. This is read along with the previous sūtra.

४. A. घस्तु

५. A. This and the next sūtra are written together.

णौ संश्चङोः ॥ ६. ४. १०४ ॥
वलादेरिट् ॥ ६. ४. १०५ ॥
ग्रहेरस्यालिटि दीर्घः ॥ ६. ४. १०६ ॥
वृद्भ्यो वा ॥ ६. ४. १०७ ॥
न लिङि ॥ ६. ४. १०८ ॥
सिचि परस्मैपदे ॥ ६. ४. १०९ ॥
इट् सनो वा ॥ ६. ४. ११० ॥
लिङ्सिचोरात्मनेपदेषु ॥ ६. ४. १११ ॥
ऋतः संयोगादेरसुटः ॥ ६. ४. ११२ ॥
स्वरतिसूतिसूयतिधूञूदिद्भ्यः ॥ ६. ४. ११३ ॥
रंधनशतृपदृपद्रुहमुहस्नुहस्निहिभ्यः ॥ ६. ४. ११४ ॥
निरः कुषः ॥ ६. ४. ११५ ॥
निष्ठायाः ॥ ६. ४. ११६ ॥
पूङ्क्लिशिभ्यां क्त्वश्च ॥ ६. ४. ११७ ॥
क्षुधिवसिभ्यामिट् ॥ ६. ४. ११८ ॥
अञ्चतेः पूजायाम् ॥ ६. ४. ११९ ॥
लुभो विमोहने ॥ ६. ४. १२० ॥
जुषः क्त्वः ॥ ६. ४. १२१ ॥
ब्रश्चेरसंप्रसारणं च ॥ ६. ४. १२२ ॥
उदितो वा ॥ ६. ४. १२३ ॥
तादेस्सहलुभेषुरुषरिषिभ्यः ॥ ६. ४. १२४ ॥
इवन्तर्धभ्रस्जदम्भुस्वृश्रियूर्णुभरज्ञपिसनितनिपतिदरिद्राभ्यः सनः ॥
६. ४. १२५ ॥
सादेरसिचः कृतॅचृतनृतछृतृदः ॥ ६. ४. १२६ ॥
अनिङ्गमेरिट् ॥ ६. ४. १२७ ॥
नात्मनेपदेषु ॥ ६. ४. १२८ ॥
वृतिवृधिश्रुधिस्यन्दिभ्योऽन्यत्र ॥ ६. ४. १२९ ॥

१. A. रथण
२. A. तृपद्रुह
३. A. इण्णिष्ठायाः
४. A. This is written as a separate sūtra.

तासश्च क्रपः ॥ ६. ४. १३० ॥

स्नोरात्मनेपदे ॥ ६. ४. १३१ ॥

क्रमः ॥ ६. ४. १३२ ॥

तद्विषयात्तुः ॥ ६. ४. १३३ ॥

तत्रैवशुणादेः कृतः ॥ ६. ४. १३४ ॥

केरग्रहस्निहकुचपठवद्भरणदीधीदिभ्यः ॥ ६. ४. १३५ ॥

अच एकाचोऽनूदच्छिवश्रीडीङ्शीङ्युरुस्नुनुक्षुश्णुवृङ्वृञः ॥ ६. ४. १३६ ॥

शके लृदितः ॥ ६. ४. १३७ ॥

विदेरलुकः ॥ ६. ४. १३८ ॥

स्निषिपुषिसिधिबुधिस्विदिमश्यना ॥ ६. ४. १३९ ॥

हन्घस्वसप्रच्छः ॥ ६. ४. १४० ॥

परिमुसिविवाच्चः ॥ ६. ४. १४१ ॥

भ्रस्जस्भुरुखंसंरभं विसृत्याययुनिभाज्जः ॥ ६. ४. १४२ ॥

अच्छिसखिवहंतुस्कंपनुभिक्षुशाद्दः ॥ ६. ४. १४३ ॥

सारावंरुक्षुयुक्रुशुव्याद्धः ॥ ६. ४. १४४ ॥

आस्खलिलुच्छुक्षितिसूतवशात्पः ॥ ६. ४. १४५ ॥

यरलाद्भः ॥ ६. ४. १४६ ॥

यरनगान्मः ॥ ६. ४. १४७ ॥

लिविमृदिस्पृदन्दरुक्षुरेः शः ॥ ६. ४. १४८ ॥

वितुदुत्विद्विशिशुक्रुपेः षः ॥ ६. ४. १४९ ॥

दिनमिवदरुदुलिरिलोर्हः ॥ ६. ४. १५० ॥

श्रयुगूर्णभ्यः कितः ॥ ६ ४. १५१ ॥

ग्रहिगुहिभ्यां च सनः ॥ ६. ४. १५२ ॥

स्वार्थे ॥ ६. ४. १५३ ॥

श्विडीङ्दिदृभ्यो निष्ठायाम् ॥ ६. ४. १५४ ॥

१. A. This is read along with the previous sūtra.

२. A. This is read along with the previous sūtra.

३. A. नुदितः

४. A. पुपरि

५. A. हनु

६. A. This sūtra is read along with the previous one.

यतोऽपतेर्वा ॥ ६. ४. १५५ ॥

आदितः ॥ ६. ४. १५६ ॥

भावादिकर्मणोर्वा ॥ ६. ४. १५७ ॥

शकेः कर्मणि ॥ ६. ४. १५८ ॥

जपिवम्याश्वसिविश्वसिभ्यः ॥ ६. ४. १५९ ॥

क्षुब्धस्वान्तध्वान्तलग्नम्लिष्टविरिब्धफाण्टबाढानिमन्थमनस्तमस्सक्ताविस्पष्ट-
स्वरानायासभृशेषु ॥ ६. ४. १६० ॥

धृषिशसिभ्यां प्रागल्भ्ये ॥ ६. ४. १६१ ॥

दृढः स्थूलबलिनोः ॥ ६. ४. १६२ ॥

प्रभौ परिबृढः ॥ ६. ४. १६३ ॥

कृच्छ्रगहनयोः कषः ॥ ६. ४. १६४ ॥

घुषेरविशब्दने ॥ ६. ४. १६५ ॥

अर्देः सन्निविभ्यः ॥ ६. ४. १६६ ॥

अभेरविदूरे ॥ ६. ४. १६७ ॥

णेर्वृत्तं ग्रन्थे ॥ ६. ४. १६८ ॥

वा दान्तशान्तपूर्णदस्तस्पष्टच्छन्नज्ञप्ताः ॥ ६. ४. १६९ ॥

रुषामत्वरसङ्घुषास्वनिभ्यः ॥ ६. ४. १७० ॥

हृषेर्लोमकेशकर्तृकात् ॥ ६. ४. १७१ ॥

विस्मितप्रतिहतयोश्च ॥ ६. ४. १७२ ॥

क्तेरपाद्यायश्चिश्च ॥ ६. ४. १७३ ॥

क्तिनि नित्यम् ॥ ६. ४. १७४ ॥

सृभृवृस्तुद्रुस्रुश्रुभ्यो लिटः ॥ ६. ४. १७५ ॥

कृञोऽसुटः ॥ ६. ४. १७६ ॥

ऋतस्तासिनित्यानिटस्थलः ॥ ६. ४. १७७ ॥

अचो वा ॥ ६. ४. १७८ ॥

पाठेऽत्वतः ॥ ६. ४. १७९ ॥

सृजिदृशिभ्याम् ॥ ६. ४. १८० ॥

ऋवृञ्व्येञदिभ्य इट् ॥ ६. ४. १८१ ॥

१. A. वृत्तग्रन्थे २. C omits क्तेः

कसोरेकाजाद्धसिभ्यः ॥ ६. ४. १८२ ॥

गमहनदृशविशविदभ्यो वा ॥ ६. ४. १८३ ॥

ऋहनिभ्यः स्यस्य ॥ ६. ४. १८४ ॥

अञ्जेस्सिचः ॥ ६. ४. १८५ ॥

स्तुसुधूञ्भ्यः परस्मैपदेषु ॥ ६. ४. १८६ ॥

यमिरमिनमातां सुक् च ॥ ६. ४. १८७ ॥

ऋसिपूङ्ज्वशकृगृदधृप्रच्छिभ्यस्सनः ॥ ६. ४. १८८ ॥

रुदिस्वपिश्वस्यनिजक्षिभ्यस्तिङः ॥ ६. ४. १८९ ॥

जनीशीडिभ्यस्सेध्वयोः ॥ ६. ४. १९० ॥

आने मुगतः ॥ ६. ४. १९१ ॥

ईदस्यासः ॥ ६. ४. १९२ ॥

इति श्री सरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
षष्ठस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः
समाप्तः

॥ अथ सप्तमोऽध्यायः ॥

—:o:—

मृजेर्वृद्धिः ॥ ७. १. १ ॥

ऋतोऽचि वा ॥ ७. १. २ ॥

अजागृणिश्वीनाम् सिचि परस्मैपदेषु ॥ ७. १. ३ ॥

हलोऽचः ॥ ७. १. ४ ॥

नेटि ॥ ७. १. ५ ॥

वोर्णोः ॥ ७. १. ६ ॥

हलादेरङ्गस्यन्तक्षणश्वसेदितोऽतँ उपधायाः ॥ ७. १. ७ ॥

व्रेजवदर्लोन्नित्यम् ॥ ७. १. ८ ॥

ङिणति ॥ ७. १. ९ ॥

अचः ॥ ७. १. १० ॥

किति च तँद्धितेऽचामादेः ॥ ७. १. ११ ॥

केकयमित्रयुप्रलयानां यादेरियश्च ॥ ७. १. १२ ॥

देविकाशिंशपादीर्घसत्रश्रेयसां तत्प्राप्तावात् ॥ ७. १. १३ ॥

वहीनरस्यैत् ॥ ७. १. १४ ॥

एवः पदान्तात्प्रागैच् ॥ ७. १. १५ ॥

द्वारस्वरस्वस्तिस्वादुमृदुंव्यल्कशश्वँन्स्फ्यकृतस्वस्वाध्यायस्वप्रामाणाम् ॥७.१.१६॥

१. A reads this as the second sūtra.

२. A. This portion is written as a separate sūtra.

३. A. This and the next sūtra are written as one.

४. A omits अतः

५. A. वदव्रज.

६. A. अजः and the next sūtra is written as part of this sūtra.

७. A. This portion is regarded as a separate sūtra.

८. A adds दित्यवचः

९. A. This portion is read as a separate sūtra.

१०. A omits मृदु

११. A. शश्विन् कृतस्व-

न्यग्रोधस्य केवलस्य ॥ ७. १. १७ ॥

न णचः ॥ ७. १. १८ ॥

स्वागतस्वध्वरस्वङ्गव्यङ्गव्यडव्यवहारव्यायामानाम् ॥ ७. १. १९ ॥

श्वादेरिति ॥ ७. १. २० ॥

इञः ॥ ७. १. २१ ॥

पदान्तस्यानिति वा ॥ ७. १. २२ ॥

न्यङ्कोश्च ॥ ७. १. २३ ॥

गुरुलघुसंहतपदार्थोर्ध्वमुहूर्तादीनां उत्तरपदस्य ॥ ७. १. २४ ॥

अवयवाद्ततोः ॥ ७. १. २५ ॥

सुखर्वार्धेभ्यो जनपदस्य ॥ ७. १. २६ ॥

अमद्राणां दिशः ॥ ७. १. २७ ॥

प्राचां ग्रामनगराणाम् ॥ ७. १. २८ ॥

संख्याधिकाभ्यां संख्यायाः ॥ ७. १. २९ ॥

संवत्सरपरिमाणस्याशाणकुलिजस्यासंज्ञायाम् ॥ ७. १. ३० ॥

वर्षस्याभविनि[2] ॥ ७. १. ३१ ॥

जाते[3] प्रोष्ठभद्राभ्यां पदस्य ॥ ७. १. ३२ ॥

इद्भगसिन्धोः पूर्वपदस्य च[4] ॥ ७. १. ३३ ॥

अनोः शतिकेहोऽसंवरणरहत्संवत्सराणाम्[5] ॥ ७. १. ३४ ॥

कुरोः कतपञ्चालयोः ॥ ७. १. ३५ ॥

अधेर्देवभूतयोः ॥ ७. १. ३६ ॥

इहपराभ्यां लोकस्य ॥ ७. १. ३७ ॥

सर्वाद्भूमिपुरुषयोश्च ॥ ७. १. ३८ ॥

अस्याद्यस्यहेत्योः ॥ ७. १. ३९ ॥

वध्योगप्रयोगाभिगमागारवेणुपरस्त्रीपुष्करसदुदकशुभ्रसूत्रनडचतुर्विद्यासि-हस्याशातकुम्भसुखशयनादीनां च ॥ ७. १. ४० ॥

राजपुरुषपरिमण्डलप्रतिभूसर्ववेदानां ष्यञि ॥ ७. १. ४१ ॥

१. A omits व्यङ्ग

२. A. स्य भाविनि

३. A. This is read along with the previous sūtra.

४. A. This portion is read as a separate sūtra.

५. A. शतितहोद्-

प्राचां नगरान्तस्य ॥ ७. १. ४२ ॥
देवतानां द्वन्द्वे सूक्तहविषोः ॥ ७. १. ४३ ॥
नेन्द्रस्य परस्य[1] ॥ ७. १. ४४ ॥
अर्धात्परिमाणस्य पूर्वस्य[2] तु वा ॥ ७. १. ४५ ॥
नातः ॥ ७. १. ४६ ॥
प्राद्वाहनस्यढे ॥ ७. १. ४७ ॥
ढस्य च ॥ ७. १. ४८ ॥
नञः शुचीश्वरक्षेत्रज्ञकुशलनिपुणानाम् ॥ ७. १. ४९ ॥
यथातथयथापुरयोः पर्यायेण ॥ ७. १. ५० ॥
हनस्तोऽचिण्णलोः ॥ ७. १. ५१ ॥
आतो युक् चिण्कृतोः ॥ ७. १. ५२ ॥
नमस्सेटोवृद्धिर्खम्यमिकम्याचमः[3] ॥ ७. १. ५३ ॥
उद्यमोपरमौ ॥ ७. १. ५४[4] ॥
जनिवध्योः ॥ ७. १. ५५ ॥
विश्रमेर्वा ॥ ७. १. ५६ ॥
णेल्युत्तमे ॥ ७. १. ५७ ॥
ऋहीव्ली[5]रीक्नूयीक्ष्माय्यातां पुङ्णौ ॥ ७. १. ५८ ॥
शाच्छासाह्वाव्यावेषां युक् ॥ ७. १. ५९ ॥
वो विधूनने जुक् ॥ ७. १. ६० ॥
धूञूप्रीओर्नुक् ॥ ७. १. ६१ ॥
लियँस्नेहद्रवीकरणे वा ॥ ७. १. ६२ ॥
लो लुक् ॥ ७. १. ६३ ॥

१. A. This portion is read as a separate sūtra.
२. A adds as separate sūtras:—
दीर्घाद्वारुणस्य ॥
जङ्गलधेनुवलजान्तस्य वा ॥
३. A. This portion is read as a separate sūtra.
४. A. वृद्धिरलं
५. A. This is read along with the previous sūtra.
६. A. ऋह्लीप्रीह्लिप्रीरि.
७. A. यियस्नेह.

पातेः[1] ॥ ७. १. ६४ ॥
भियो हेतुभये षुक् ॥ ७. १. ६५ ॥
स्फायो वः ॥ ७. १. ६६ ॥
शदेरगतौ तः ॥ ७. १. ६७ ॥
रुहेः पो वा ॥ ७. १. ६८ ॥
मितां ह्रस्वः ॥ ७. १. ६९ ॥
चिण्णमुलोर्दीर्घश्च ॥ ७. १. ७० ॥
छादेर्घेऽद्व्याद्युपसर्गस्य ॥ ७. १. ७१ ॥
इस्मन्त्रन्क्विषु ॥ ७. १. ७२ ॥
चङ्युपधायाः ॥ ७. १. ७३ ॥
णेश्च ॥ ७. १. ७४ ॥
नाग्लोपि शास्वृदिताम् ॥ ७. १. ७५ ॥
भ्राजभासभाषदीपजीवमीलपीडां वा ॥ ७. १. ७६ ॥
कणवणभणश्रणलँपह्वेञां च ॥ ७. १. ७७ ॥
ऊर्णोत् ॥ ७. १. ७८ ॥
घ्र इत् ॥ ७. १. ७९ ॥
ष्ठ्यः ॥ ७. १. ८० ॥
पिबः पीप्यः साभ्यासस्य ॥ ७. १. ८१ ॥
देङो दिगि लिटि ॥ ७. १. ८२ ॥
हादेः हत् क्तिन्निष्ठयोः ॥ ७. १. ८३ ॥
प्रत्ययस्थात्कात्पूर्वस्यात इदाप्यसुपः ॥ ७. १. ८४ ॥
मामकनरकयोश्च ॥ ७. १. ८५ ॥
अधातुर्लक्ष्यपूर्वकाभ्यामाप्स्थानस्य वा ॥ ७. १. ८६ ॥
भस्त्रैषाजाज्ञाद्वास्वानाम् ॥ ७. १. ८७ ॥

१. A. This is read as part of the previous sūtra.
२. A. भादेः
३. A. कणप्रभण-
४. A. लसहेणां
५. A. उतुम्
६. A. This is read along with the previous sūtra.
७. A. This is read as a separate sūtra.
८. A. त्यक्तन्यका
९. A. माप्सा

अभाषितपुंस्कादा च ॥ ७. १. ८८ ॥
वर्तकाशकुनौ ॥ ७. १. ८९ ॥
सूतकापुत्रकान्बृन्दारकाः ॥ ७. १. ९० ॥
न[1] यत्तत्यकानाम् ॥ ७. १. ९१ ॥
आशिषि ॥ ७. १. ९२ ॥
उत्तरपदलोपे ॥ ७. १. ९३ ॥
क्षिपकाध्रुवकाधुवकालहकाचरकाचटकेष्टकैडकैरकाकरकाबकालकादण्डकापि-
प्पकाकन्यकामेनकादीनाम् ॥ ७. १. ९४ ॥
तारका ज्योतिषि ॥ ७. १. ९५ ॥
वर्णका तान्तवे ॥ ७. १. ९६ ॥
अष्टका पितृदेवत्ये ॥ ७. १. ९७ ॥
चजोः कुघिण्यतोः ॥ ७. १. ९८ ॥
न्यञ्चिमस्जिभ्रस्जीनामौ ॥ ७. १. ९९ ॥
तञ्चिवञ्चथो रकि ॥ ७. १. १०० ॥
उपावाभ्यां सृजोऽचि ॥ ७. १. १०१ ॥
व्यतिसञ्ज्यनुसञ्ज्योश्च ॥ ७. १. १०२ ॥
पचेर्दूरादिभ्यो णे ॥ ७. १. १०३ ॥
कपोतोलूकश्वमांसेभ्योऽणि ॥ ७. १. १०४ ॥
उचः के गुणश्च ॥ ७. १. १०५ ॥
शुचिरुच्योर्घञि ॥ ७. १. १०६ ॥
मिहेर्ह्रस्वाचि संज्ञायाम् ॥ ७. १. १०७ ॥
वहेः संप्रसारणं चानुपर्गस्य ॥ ७. १. १०८ ॥
दहेर्न्यवाभ्यां घञि ॥ ७. १. १०९ ॥

१. A. सूत्रका
२. A. न यत्यका
३. A omits ध्रुवका
४. A. तञ्चिवञ्चिशकीनां
५. C. This and the next sūtra are written as part of the commentary.
६. A. अचः
७. A. रुचि
८. A adds as a separate sūtra उञ्जेर्दश्चोपधायाः ॥
९. A. वहेः प्रसारणं

अर्हः ॥ ७. १. ११० ॥

हन्तेर्ञ्णिति ॥ ७. १. १११ ॥

उपधालोपे च ॥ ७. १. ११२ ॥

द्वित्वहेतौ ॥ ७. १. ११३ ॥

हेरचङि ॥ ७. १. ११४ ॥

सँल्लिटोर्जेः ॥ ७. १. ११५ ॥

चेर्वा ॥ ७. १. ११६ ॥

न क्ङाद्यजिव्रज्यादेः निष्ठायां सेटः ॥ ७. १. ११७ ॥

भुजन्युब्जौ बाहूपतापयोः ॥ ७. १. ११८ ॥

वञ्चेर्गतौ ॥ ७. १. ११९ ॥

प्रयाजानूयाजोपांशुयाजपत्नीसंयाजर्तुयाजा यज्ञाङ्गे ॥ ७. १. १२०

ण्य आवश्यके ॥ ७. १. १२१ ॥

प्रवचयजस्यजाम् ॥ ७. १. १२२ ॥

वचोऽशब्दसंज्ञायाम् ॥ ७. १. १२३ ॥

निप्राभ्यां युजः शक्ये ॥ ७. १. १२४ ॥

भोज्यमन्ने ॥ ७. १. १२५ ॥

रुहेर्विन्यग्भ्यां क्विबचोर्धः ॥ ७. १. १२६ ॥

ओतो लोपः ध्यनि ॥ ७. १. १२७ ॥

क्सस्याचि ॥ ७. १. १२८ ॥

लुंग्वादुहंदिहलिहगुहिभ्य आत्मनेपदे दन्त्ये ॥ ७. १. १२९ ॥

शमामष्टानां ईँये दीर्घः ॥ ७. १. १३० ॥

ष्ठिवुक्लम्वाचमां शिँल्क्रिकरणे ॥ ७. १. १३१ ॥

क्लमः परस्मैपदेषु ॥ ७. १. १३२ ॥

इषुगमियमां छः ॥ ७. १. १३३ ॥

१. A. This is read as part of the previous sūtra.

२. A. This is read as part of the previous sūtra.

३. A. This portion is regarded as a separate sūtra.

४. A. दीर्घः ध्ये

५. A. शब्विकरणे

घ्राधाध्मास्थाम्नादाण्दृश्यर्तिशदसदां पिबजिघ्रधमतिष्ठमनयच्छपश्यर्च्छधौशीय-
सीदाः ॥ ७. १. १३४ ॥

सर्तेर्धावो वेगितायां गतौ ॥ ७. १. १३५ ॥

व्राजनोर्जा ॥ ७. १. १३६ ॥

ष्वादीनां ह्रस्वः ॥ ७. १. १३७ ॥

मिदेरेत् ॥ ७. १. १३८ ॥

सृजिदृशोर्झल्यं गुणवृद्धिप्रसङ्गे ॥ ७. १. १३९ ॥

स्पृशमृशकृ[1]शतृपदपसृपां वा ॥ ७. १. १४० ॥

इति श्री सरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
सप्तमस्याध्यायस्य प्रथमः पादः
समाप्तः

—

१. A omits धौ

२. A. दृष.

अथ द्वितीयः पादः

सार्वधातुकार्धधातुकयोर्गुणः ॥ ७. २. १ ॥

जुस्पुकोः ॥ ७. २. २ ॥

जागुरक्कस्कानेकिति ॥ ७. २. ३ ॥

अचिण्णलिङ्णिति ॥ ७. २. ४ ॥

लघोरुपधायाः ॥ ७. २. ५ ॥

नाभ्यस्तस्याचि सार्वधातुके ॥ ७. २. ६ ॥

अपिति ॥ ७. २. ७ ॥

अनाम्लिट्यजागुः ॥ ७. २. ८ ॥

क्ङिति ॥ ७. २. ९ ॥

यङ्यक्क्यलोपे वृद्धिश्चातिङ्ङि ॥ ७. २. १० ॥

कुटादीनामञ्णिति ॥ ७, २. ११ ॥

विज इटि ॥ ७. २. १२ ॥

ऊर्णोर्वा ॥ ७. २. १३ ॥

निष्ठायामशीङ्पूस्विदिमिदिस्विदिधृषः ॥ ७. २. १४ ॥

मृषेरक्षमायाम् ॥ ७. २. १५ ॥

उदुपधस्य शव्वतो भावादिकर्मणोर्वा ॥ ७. २. १६ ॥

मृडमृदगुधकुषक्लिशवदवसःलुचां क्ित्व ॥ ७. २. १७ ॥

ऋततृषमृषकृशां वा ॥ ७. २. १८ ॥

रलोर्ह्लादेरिदुदुपधस्य सनि च ॥ ७. २. १९ ॥

रुदविदमुषग्रहाम् ॥ ७. २. २० ॥

१. A. This is read along with the previous sūtra.

२. A adds as a separate sūtra थपोत्कि ॥

३. A. This is read along with the previous sūtra.

४. A. च्छति.

५. A. This portion is regarded as a separate sūtra.

६. A. वृक्षोरक्ष.

७. A. सथाफान्तयुचाङ्क्तित्वः

सन्यनिटि ॥ ७. २. २१ ॥
लिङ्सिचोरुपधायाः ॥ ७. २. २२ ॥
उश्च ॥ ७. २. २३ ॥
सिचि दाधास्थामिच्च ॥ ७. २. २४ ॥
गाङ ईस्यें च ॥ ७. २. २५ ॥
भूसुवोरनभ्यस्तयोस्तङि पिति[1] ॥ ७. २. २६ ॥
हल्यनुश्नोरुत औत् ॥ ७. २. २७ ॥
वोर्णोः ॥ ७. २. २८ ॥
नैकालि ॥ ७. २. २९ ॥
तृणह इम् ॥ ७. २. ३० ॥
ब्रुवोरनाहेरीट् ॥ ७. २. ३१ ॥
यङो बहुलम् ॥ ७. २. ३२ ॥
अभ्वास्तिसिज्भ्यामपृक्तस्य ॥ ७. २. ३३ ॥
रुदिस्वपिश्वस्यनिजाक्षिभ्योऽट् च ॥ ७. २. ३४ ॥
अदः ॥ ७. २. ३५ ॥
अत आद्यञि ॥ ७. २. ३६ ॥
सुपि च ॥ ७. २. ३७ ॥
बहुवचने झल्येत् ॥ ७. २. ३८ ॥
ओसि च ॥ ७. २. ३९ ॥
टि च दीर्घापः ॥ ७. २. ४० ॥
संबुद्धौ च ॥ ७. २. ४१ ॥
अम्बार्थामडलेकानां ह्रस्वः ॥ ७. २. ४२ ॥
ह्यास्थेदूतोऽनियुवः ॥ ७. २. ४३ ॥
स्त्रियाः ॥ ७. २. ४४ ॥

१. A. This is written as part of the previous sūtra.
२. A. This portion is regarded as a separate sūtra.
३. A. पिति is regarded as part of the next sūtra.
४. A. ह्यस्भो-
५. A. हङ्
६. A. This is regarded as part of the previous sūtra.

मातुर्मातरुपुत्रे श्राद्ध्ये ॥ ७. २. ४५ ॥
इदुतोर्गुणः ॥ ७. २. ४६ ॥
जसि च ॥ ७. २. ४७ ॥
ङित्यसख्युः ॥ ७. २. ४८ ॥
पत्युस्समास एव ॥ ७. २. ४९ ॥
स्त्रियां वा ॥ ७. २. ५० ॥
स्त्रीयूभ्यां चाट् ॥ ७. २. ५१ ॥
इयुवुस्थानाभ्यामस्त्रियां वा ॥ ७. २. ५२ ॥
याडापः ॥ ७. २. ५३ ॥
सर्वनाम्नः स्याडढ्रे ॥ ७. २. ५४ ॥
द्वितीयातृतीयाभ्यां वा ॥ ७. २. ५५ ॥
ङेरामाडादिभ्यः ॥ ७. २. ५६ ॥
नियः ॥ ७. २. ५७ ॥
सखिपतिभ्यामौत् ॥ ७. २. ५८ ॥
इदुद्भ्यामङोऽङेः ॥ ७. २. ५९ ॥
टोऽस्त्रियां ना[1] ॥ ७. २. ६० ॥
ऋतो ङिसुटोर्गुणः ॥ ७. २. ६१ ॥
संयोगार्दिर्लिटि ॥ ७. २. ६२ ॥
ऋदृच्छृणाम्[2] ॥ ७. २. ६३ ॥
शॄदॄप्रां ह्रस्वश्च ॥ ७. २. ६४ ॥
ऋदशोऽङि ॥ ७. २. ६५ ॥
श्वयतेरत् ॥ ७. २. ६६ ॥
असुपतवचां थुक्पुँतुमः[3][4] ॥ ७. २. ६७ ॥
के तद्धितेऽणो ह्रस्वः ॥ ७. २. ६८ ॥
न कपि ॥ ७. २. ६९ ॥

१. A. तृतीयां वा
२. A. स्त्रियां ना
३. A. This is regarded as part of the previous sūtra.
४. A omits पुतुमः but reads instead as a separate sūtra स्वाजः रत् पुयुमः

आपो वा ॥ ७. २. ७० ॥
शीङ एत्सार्वधातुके ॥ ७. २. ७१ ॥
अयङिय किति ॥ ७. २. ७२ ॥
उपसर्गादूहो ह्वश्च ॥ ७. २. ७३ ॥
लिङीणः ॥ ७. २. ७४ ॥
दीर्घोऽकृत्सार्वधातुके ॥ ७. २. ७५ ॥
क्वौ च ॥ ७. २. ७६ ॥
रीङृतः ॥ ७. २. ७७ ॥
रिङ्शे ॥ ७. २. ७८ ॥
यगाशीर्लिङोर्ये ॥ ७. २. ७९ ॥
असुट्संयोगाद्यर्त्योर्गुणः ॥ ७. २. ८० ॥
यङि च ॥ ७. २. ८१ ॥
हेनो घ्री हिंसायाम् ॥ ७. २. ८२ ॥
ई घ्राध्मोः ॥ ७. २. ८३ ॥
अस्य च्वावनव्ययस्य ॥ ७. २. ८४ ।
क्यचि च ॥ ७. २. ८५ ॥
न क्षुध्यशनस्य ॥ ७. २. ८६ ॥
धनस्य तृष्णायाम् ॥ ७. २. ८७ ॥
उदकस्योदन् पिपासायाम् ॥ ७. २. ८८ ॥
वृषाश्वयोर्मैथुनेच्छायां सुक् ॥ ७. २. ८९ ॥
क्षीरादिभ्यो लालासायामसुक् च ॥ ७. २. ९० ॥
दोसोमास्थामित् तिकिति ॥ ७. २. ९१ ॥
चेच्छाशोर्वा ॥ ७. २. ९२ ॥
संशितो व्रते ॥ ७. २. ९३ ॥

१. A omits this and the following three sūtras.
२. A. This is read as part of the previous sūtra.
३. A. This is read as part of the previous sūtra.
४. C omits this sūtra with the commentary thereon.
५. A. This is written as part of the previous sūtra.

दधातेर्हिः ॥ ७. २. ९४ ॥

जहातेः क्ित्व ॥ ७. २. ९५ ॥

दो दत् ॥ ७ २. ९६ ॥

उपसर्गादचस्तः ॥ ७. २. ९७ ॥

सुविन्यवानुभ्यः क्ते वा ॥ ७. २. ९८ ॥

प्रादादिकर्मणि ॥ ७. २. ९९ ॥

मरुतश्च ॥ ७. २. १०० ॥

अपो भि ॥ ७. २. १०१ ॥

सः स्यार्धधातुके ॥ ७. २. १०२ ॥

तासस्योर्लोपः ॥ ७. २. १०३ ॥

रसोर्लोपः ॥ ७. २. १०४ ॥

क्ष्यङि वा ॥ ७. २. १०५ ॥

ओजोऽप्सरसोः ॥ ७. २. १०६ ॥

यीवर्णयोर्दीधीवेव्योः ॥ ७. २. १०७ ॥

योऽचि ॥ ७. २. १०८ ॥

मीमारभलभशकपतपदधामचेईस्सिसनि ॥ ७. २. १०९ ॥

राधो हिंसायाम् ॥ ७. २. ११० ॥

ऋधापोरीत् ॥ ७. २. १११ ॥

क्ष्मेपेरनन्त्यस्य ॥ ७. २. ११२ ॥

दम्भ इच्च ॥ ७. २. ११३ ॥

मुचेः कर्मकर्तर्योद्वा ॥ ७. २. ११४ ॥

इसादिष्वप्रयोगोऽभ्यासस्य ॥ ७. २. ११५ ॥

हलोऽनादेः ॥ ७. २. ११६ ॥

खंयि स्वरः ॥ ७. २. ११७ ॥

१. A. जहातेश्च
२. A. क्विदो
३. A. सुपित्यनु-
४. C omits this and the next sūtra.
५. A. This is written as part of the previous sūtra.
६. A. मचस्सिनीः
७. A. रुधो
८. A. शपे.
९. A. This is read as part of the previous sūtra.

खयां चयः ॥ ७. २. ११८ ॥

झषां जशः ॥ ७. २. ११९ ॥

कुहोश्चुः ॥ ७. २. १२० ॥

नेर्[1] कवतेर्यङि ॥ ७. २. १२१ ॥

उरत् ॥ ७. २. १२२ ॥

हृस्वः ॥ ७. २. १२३ ॥

द्युतिस्वाप्योः संप्रसारणमभ्यासनिमित्तानन्तर्ये ॥ ७. २. १२४ ॥

व्यथो लिटि ॥ ७. २. १२५ ॥

दीर्घोऽपितीणः ॥ ७. २. १२६ ॥

अत आदेः ॥ ७. २. १२७ ॥

तस्मान्नुडनेकहलः ॥ ७. २. १२८ ॥

ऋमदश्नोत्योश्च ॥ ७. २. १२९ ॥

भुवोऽत्[2] ॥ ७. २. १३० ॥

निजिविजिविषां गुणः श्नौ ॥ ७. २. १३१ ॥

ऋपृभृहाङ्माङामित् ॥ ७. २. १३२ ॥

सन्यतः ॥ ७. २. १३३ ॥

ओः पुयण्ज्यपरे ॥ ७. २. १३४ ॥

श्रुद्रुप्रुच्यूनां वा[3] ॥ ७. २. १३५ ॥

गुणो यङ्लुकोः ॥ ७. २. १३६ ॥

दीर्घोऽनागमस्य ॥ ७. २. १३७ ॥

नीग्वञ्चुस्रन्सुध्वन्सुभ्रन्सुकसपतपदस्कन्दाम्[4] ॥ ७. २. १३८ ॥

नुगतो अमन्तस्य[5] ॥ ७. २. १३९ ॥

जपजभदहदशभञ्जपसाम्[6] ॥ ७. २. १४० ॥

१. A. जसः

२. A. नङ.

३. A. This is read as part of the previous sūtra.

४. A. This is read as part of the previous sūtra.

५. A omits this sūtra.

६. A. ऋवृग्-

७. A. सुप्रुप्लुव्यूहयूनां

८. A. नीवञ्चु

९. A adds as a separate sūtra अमन्तस्यातो नुक्

[1]चरफलोः ॥ ७. २. १४१ ॥
उत्परस्यातः ॥ ७. २. १४२ ॥
ति च ॥ ७. २. १४३ ॥
[2]रीगृत्वतः ॥ ७. २. १४४ ॥
[3]रुग्रिकौ च लुकि[4] ॥ ७. २. १४५ ॥
सन्वल्लघुनि णौ चङ्यनग्लोपे ॥ ७. २. १४६ ॥
णेश्च ॥ ७. २. १४७ ॥
दीर्घो लघोः ॥ ७. २. १४८ ॥
[5]स्मृदृत्वरप्रथम्रदस्तॄस्पशामत् ॥ ७. २. १४९ ॥
वेष्टिचेष्टयोर्वा ॥ ७. २. १५० ॥
ई च गणः ॥ ७. २. १५१ ॥

इति श्रीसरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
सप्तमाध्यायस्य द्वितीयः पादः
समाप्तः

---

१. A. This is read as part of the previous sūtra.
२. A. This is read as part of the previous sūtra.
३. A. This is read as part of the previous sūtra.
४. A omits लुकि
५. A. स्मृद्-

अथ तृतीयः पादः

पदस्य वीप्सायां द्वे ॥ ७. ३. १ ॥

सगतेश्चाभीक्ष्ण्ये ॥ ७. ३. २ ॥

क्त्वाणमुलोः ॥ ७. ३. ३ ॥

क्रियासमभिहारे लोटः ॥ ७. ३. ४ ॥

आनुपूर्व्ये ॥ ७. ३. ५ ॥

अनेकावधारणे ॥ ७. ३. ६ ॥

डाच्यव्यक्तानुकरणे ॥ ७. ३. ७ ॥

डतरडतमयोः समानां स्त्रीभावप्रश्ने ॥ ७. ३. ८ ॥

पूर्वप्रथमयोरर्थातिशये वा ॥ ७. ३. ९ ॥

वर्जने परेरसमासे ॥ ७. ३. १० ॥

अधोऽध्युपरीणां सामीप्ये ॥ ७. ३. ११ ॥

वाक्यादेरामन्त्रितस्यासूयासम्मतिकोपकुत्सनभर्त्सनेषु ॥ ७. ३. १२ ॥

एकस्य सुब्लुक् ॥ ७. ३. १३ ॥

आबाधे पुंवच्च ॥ ७. ३. १४ ॥

प्रकारे गुणवचनस्य वा ॥ ७. ३. १५ ॥

अकृच्छ्रे प्रियसुखयोः ॥ ७. ३. १६ ॥

अन्यस्य क्रियायाः सातत्ये ॥ ७. ३. १७ ॥

एकवच्चेतरस्य व्यतीहारे ॥ ७. ३. १८ ॥

परान्ययोः सुक् च ॥ ७. ३. १९ ॥

एषामपुंस्यां सुपो वा ॥ ७. ३. २० ॥

यथास्वे यथायथम् ॥ ७. ३. २१ ॥

द्वन्द्वं रहस्यमर्यादावचनव्युत्क्रमणयज्ञपात्रप्रयोगेषु ॥ ७. ३. २२ ॥

१. A. अडो-

२. A. यासमुकि-

३. A. This portion is regarded as a separate sūtra.

अत्यन्तसहचरिते लोकविज्ञाते ॥ ७. ३. २३ ॥

द्वन्द्वः[1] कलहयुग्मसमासादिषु ॥ ७. ३. २४ ॥

वाक्यस्यापि संभ्रमे यावद्बोधम् ॥ ७. ३. २५ ॥

पदादपदादौ समानवाक्ये[2] ॥ ७. ३. २६ ॥

युष्मदस्मदोर्लुग्विभक्तयन्तयोर्वस्नसौ वा[3] ॥ ७. ३. २७ ॥

द्विवचनस्य वां नावौ ॥ ७. ३. २८ ॥

तेमयावेकवचनस्य ॥ ७. ३. २९ ॥

त्वामौ द्वितीयायाः ॥ ७. ३. ३० ॥

वस्नसादयो नित्यमन्वादेशे ॥ ७. ३. ३१ ॥

सपूर्वात्प्रथमान्ताद्वा ॥ ७. ३. ३२ ॥

न च वाहाहैव योगे ॥ ७. ३. ३३ ॥

दृश्यर्थैरनालोकने ॥ ७. ३. ३४ ॥

आमन्त्रितं पूर्वमसद्वत् ॥ ७. ३. ३५ ॥

न समानाधिकरणे सामान्यवचनम् ॥ ७. ३. ३६ ॥

जस्वा ॥ ७. ३. ३७ ॥

पूर्वत्रासिद्धम् ॥ ७. ३. ३८ ॥

नलोपः[4] सुपि ॥ ७. ३. ३९ ॥

न नि मुः[5] ॥ ७. ३. ४० ॥

सिज्लोप एकादेशे ॥ ७. ३. ४१ ॥

षठनोर्निष्ठादेशः ॥ ७. ३. ४२ ॥

प्लुतविकारश्छे तुकि ॥ ७. ३. ४३ ॥

धुटिश्चुत्वम् ॥ ७. ३. ४४ ॥

द्वित्वे परसवर्णः ॥ ७. ३. ४५ ॥

अमात्तदुपधाच्चमतोर्वः ॥ ७. ३. ४६ ॥

१. A. द्वन्द्वः is written as part of the previous sūtra.

२. A. समानवाक्ये is written as part of the next sūtra.

३. A. दोर्युग्वि

४. A. अलोपः

५. A. ननुः This and the next sūtra are read as one with the previous.

६. A. This and the following two sūtras are read as one.

ह्रयः ॥ ७. ३. ४७ ॥

संज्ञायाम् ॥ ७. ३. ४८ ॥

अष्ठीवच्चक्रीवत्कक्षीवद्रुमण्वच्चर्मण्वत्यः ॥ ७. ३. ४९ ॥

उदन्वानुदधौ च ॥ ७. ३. ५० ॥

राजन्वान् सौराज्ये ॥ ७. ३. ५१ ॥

न यवोर्मिदलिमभूमितिमिकृमिकुञ्चादाक्षाघ्राक्षावासोहरिद्रुत्काकुज्ज्योतिष्म - द्रोमद्भ्यः ॥ ७. ३. ५२ ॥

क्रान्तिशम्बिहरिचार्विक्षुमधुबन्धिवन्दुबिन्दुद्रुवस्वंशुश्रुहनुसानुभान्वादिभ्यश्च ॥ ७. ३. ५३ ॥

कृपो रो लोऽकृपणकृपाणकर्पटकृपीटकर्परकर्पूरकृपादीनाम् ॥ ७. ३. ५४ ॥

उपसर्गस्यायतौ ॥ ७. ३. ५५ ॥

ग्रो यङि ॥ ७. ३. ५६ ॥

अचि वा ॥ ७. ३. ५७ ॥

परेर्घाङ्कयोगेषु ॥ ७. ३. ५८ ॥

कपिरिकातिप्परिकाङ्कुरिकरोमपुरुषतरुणसारिरारम्मूरकरीरकैममुकुरपांसुर-रेखारिक्षादीनाम् ॥ ७. ३. ५९ ॥

इरातर्परकरभशरभवारखाररघुगरादीनामर्थभेदे ॥ ७. ३. ६० ॥

असंयुक्तानादेर्डः[7] ॥ ७. ३. ६१ ॥

जपादीनां पो वः ॥ ७. ३. ६२ ॥

प्रातिपदिकस्यानह्नो नो लोपः ॥ ७. ३. ६३ ॥

क्ये ॥ ७. ३. ६४ ॥

न संबुद्धौ[9] ॥ ७. ३. ६५ ॥

१. A. This is read along with the privious sūtra.

२. A. दलि भूमि

३. A. ज्योतिष्ठहिष्ठभ्यः

४. A. बन्धुवन्द्विन्द्र.

५. A. ङ्कुरिरोम

६. A. शरभकार-

७. A adds as a separate sūtra. लोडः क्वचित् ॥

८. A. This and the next sūtra are written together.

९. A adds as a separate sūtra नपुंसके वा ॥

सुपि बलि तद्वत् ॥ ७. ३. ६६ ॥

संयोगस्य ॥ ७. ३. ६७ ॥

रात्सः ॥ ७. ३. ६८ ॥

धि सद्धि ॥ ७. ३. ६९ ॥

इट ईटि ॥ ७. ३. ७० ॥

झलो झलि ॥ ७. ३. ७१ ॥

ह्रस्वाद्धातोः ॥ ७. ३. ७२ ॥

स्कोस्संयोगाद्योरन्ते च ॥ ७. ३. ७३ ॥

चोः कुः ॥ ७. ३. ७४ ॥

हो ढः ॥ ७. ३. ७५ ॥

दादेर्धातोर्घः ॥ ७. ३.७६ ॥

वाद्रुहमुहष्णुहष्णिहाम् ॥ ७. ३. ७७ ॥

नहाहोर्धतौ ॥ ७. ३. ७८ ॥

व्रश्चभ्रस्जसृजमृजयजराजभ्राजपरिव्राजछशां षः ॥ ७. ३. ७९ ॥

झष एकाचः स्ध्वोर्बशो भष् ॥ ७. ३. ८० ॥

धाञस्तथोश्च ॥ ७. ३. ८१ ॥

झषस्तथोर्धोऽधः ॥ ७. ३. ८२ ॥

षढोः कस्सि ॥ ७. ३. ८३ ॥

रदाभ्यां निष्ठातो दश्च नः ॥ ७. ३. ८४ ॥

यणू संयोगादेरातः ॥ ७. ३. ८५ ॥

ऋत्वादिभ्यः क्तिनश्च ॥ ७. ३. ८६ ॥

पूञो नाशे ॥ ७. ३. ८७ ॥

दुग्वोरु च ॥ ७. ३. ८८ ॥

सेर्ग्रासे कर्मकर्तरि ॥ ७. ३. ८९ ॥

ओदितः ॥ ७. ३. ९० ॥

सूयस्यादिभ्यो नवभ्यः ॥ ७. ३. ९१ ॥

१. A. This and the next sūtra are written together.

२. A. योगोपधागाद्योगरन्ते च

३. A. दधात्रः

४. A. This and the next sūtra are written together.

क्षेः क्षी च ॥ ७. ३. ९२ ॥
वा भावाक्रोशदैन्येषु ॥ ७. ३. ९३ ॥
ह्योऽस्पर्शे ॥ ७. ३. ९४ ॥
अञ्चोऽनपादाने ॥ ७. ३. ९५ ॥
दिवोऽविजिगीषायाम् ॥ ७. ३. ९६ ॥
अवातेर्निर्वाणः ॥ ७. ३. ९७ ॥
ऋणमाधमर्ण्ये ॥ ७. ३. ९८ ॥
[1]ह्रीग्राघ्नोन्दनुदं[2]विनित्तिभ्यो वा ॥ ७. ३. ९९ ॥
प्रस्थो मः ॥ ७. ३. १०० ॥
क्षायो नित्यम् ॥ ७. ३. १०१ ॥
शुषः कः ॥ ७. ३. १०२ ॥
पचो वः ॥ ७. ३. १०३ ॥
फलेरनुपसर्गोल्लः ॥ ७. ३. १०४ ॥
समुद्भ्यां च ॥ ७. ३. १०५ ॥
क्षीबकृशपरिकृशोल्लाघाः ॥ ७. ३. १०६ ॥
नपूमूर्च्छिलमदिस्थाध्यादेवत्राभ्यः ॥ ७. ३. १०७ ॥
वित्तो धनप्रतीतयोः ॥ ७. ३. १०८ ॥
भित्तं शकलम् ॥ ७. ३. १०९ ॥
झलां जशोऽन्ते ॥ ७. ३. ११० ॥
क्विन्दशोः कुः ॥ ७. ३. १११ ॥
नशेर्वा ॥ ७. ३. ११२ ॥
[3]मो नौ म्वोश्च ॥ ७. ३. ११३ ॥
ससजुषोरुः ॥ ७. ३. ११४ ॥
[4]अँह्नः ॥ ७. ३. ११५ ॥
लुक्यरेफे रः ॥ ७. ३. ११६ ॥
प्रचेतसो राजनि वा ॥ ७. ३. ११७ ॥
[5]अहर्गिरादीनां पत्यादिषु ॥ ७. ३. ११८ ॥

१. A. ह्रीग्राघ्ना
२. A. विनित्तिभ्यो
३. A. मोनौ धातोम्वोश्च
४. A. This and the next sūtra are written together.
५. A. अहर्धूरा-

उषर्बुधः ॥ ७. ३. ११९ ॥

स्रन्सुर्ध्वन्स्वनडुहां दः ॥ ७. ३. १२० ॥

वसोः सः ॥ ७. ३. १२१ ॥

[1]तिपि ॥ ७. २. १२२ ॥

सिपि वा ॥ ७. ३. १२३ ॥

दोरुः ॥ ७. ३. १२४ ॥

धातोर्वारनचीको दीर्घः ॥ ७. ३. १२५ ॥

नाभ्यासकुरच्छुराम् ॥ ७. ३. १२६ ॥

यि तद्धिते ॥ ७. ३. १२७ ॥

अदसोऽत्वे दादुदो मः ॥ ७. ३. १२८ ॥

अद्रौ वा ॥ ७. ३. १२९ ॥

एत ईत् बहुवचने ॥ ७. ३. १३० ॥

वाक्यटेः प्लुतः ॥ ७. ३. १३१ ॥

दूराद्धूते ॥ ७. ३. १३२ ॥

हैहेप्रयोगे हैहयोः ॥ ७. ३. १३३ ॥

गुरोरेकैकस्यानृतो वा ॥ ७. ३. १३४ ॥

अस्त्रीशूद्रप्रत्यभिवादे नामगोत्रयोः ॥ ७. ३. १३५ ॥

भो राजन्यविशां वा ॥ ७. ३. १३६ ॥

पृष्टप्रतिवचने हेः ॥ ७. ३. १३७ ॥

निगृह्यानुपयोगे ॥ ७. ३. १३८ ॥

भर्त्सनेऽङ्गयुक्तं तिङाकाङ्क्षम् ॥ ७. ३. १३९ ॥

द्विस्त्रिरुक्तं पर्यायेण ॥ ७. ३. १४० ॥

संभ्रमत्वरासुखाकोपकुत्सनेषु पूर्वम् ॥ ७. ३ १४१ ॥

विचारे ॥ ७. ३. १४२ ॥

प्रतिश्रुतौ ॥ ७. ३. १४३ ॥

अभिपूजिते ॥ ७. ३. १४४ ॥

चिदित्युपमार्थे प्रयुज्यमाने ॥ ७. ३. १४५ ॥

१. A. धून्न

२. A. This and the next sūtra are written together.

क्षियाशीः प्रैषेषु तिङाकाङ्क्षम् ॥ ७. ३. १४६ ॥

अनन्त्यस्यापि प्रश्नाख्यानयोः ॥ ७. ३. १४७ ॥

प्लुतावैच इदुतौ ॥ ७. ३. १४८ ॥

एचोऽप्रगृह्यस्य प्रश्नान्ताभिपूजितं विचारप्रत्यभिवादेष्वादिदुत्परः पदान्ते ॥ ७. ३. १४९ ॥

तयोर्य्वावचि संहितायाम् ॥ ७. ३. १५० ॥

इति श्री सरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
सप्तमाध्यायस्य तृतीयः पादः
समाप्तः

—

अथ चतुर्थः पादः

——: o :——

समः सुटि सं: ॥ ७. ४. १ ॥

पुमोऽख्याञ्जि खय्यम्परे ॥ ७. ४. २ ॥

नश्छव्यप्रशानः ॥ ७. ४. ३ ॥

कानः कानि ॥ ७. ४. ४ ॥

नृनः पेरो वा ॥ ७. ४. ५ ॥

अत्रानुनासिकः पूर्वस्य ॥ ७. ४. ६ ॥

अन्यत्रास्मात्परोऽनुस्वारः ॥ ७. ४. ७ ॥

हलि मः ॥ ७. ४. ८ ॥

नश्चापदान्तस्य झलि ॥ ७. ४. ९ ॥

राजिसमो मः क्वौ ॥ ७. ४. १० ॥

हेमनयवलपरतो वा ॥ ७. ४. ११ ॥

कृणोः कुक्टुकौ शरि ॥ ७. ४. १२ ॥

संडस्सोऽश्च्युतो धुट् ॥ ७. ४. १३ ॥

नश्च ॥ ७. ४. १४ ॥

शि तुक् ॥ ७. ४. १५ ॥

मय उञो वोऽचि ॥ ७. ४. १६ ॥

ङमो ह्रस्वाद्ध्रे ॥ ७. ४. १७ ॥

ढो ढे लोपोऽपदादौ ॥ ७. ४. १८ ॥

रो रि ॥ ७. ४. १९ ॥

विरामे विसर्जनीयः ॥ ७. ४. २० ॥

खरि ॥ ७. ४. २१ ॥

१. A adds as a separate sūtra वा लोपमेके ॥

२. A. This and the next sūtra are written together.

३. A omits स

४. A. लोपदादौ

शर्परे ॥ ७. ४. २२ ॥
ख्यास्त्र ॥ ७. ४. २३ ॥
रोः सुपि ॥ ७. ४. २४ ॥
अवर्णभोभगोअघोऽपूर्वस्य लोपो ह्यशि ॥ ७. ४. २५ ॥
उञि ॥ ७. ४. २६ ॥
अचीषत्स्पृष्टतरो यश्च ॥ ७. ४. २७ ॥
आदीषत्स्पृष्टश्च ७. ४. २८ ॥
द्व्योश्च ते ॥ ७. ४. २९ ॥
छविस्सः ॥ ७. ४. ३० ॥
वा शरि ॥ ७. ४. ३१ ॥
खर्परे लोपः ॥ ७. ४. ३२ ॥
कुप्वोः कँ पौ खरि ॥ ७. ४. ३३ ॥
पाशपृकल्यप्केष्वनव्ययस्य सः ॥ ७. ४. ३४ ॥
रोः काम्यचि ॥ ७. ४. ३५ ॥
तेष्विणः षः ॥ ७. ४. ३६ ॥
निर्दुराविश्चतुष्प्रादुर्बहिषाम् ॥ ७. ४. ३७ ॥
सुचो वा ॥ ७. ४. ३८ ॥
इसुसोर्ग्यपेक्षायाम् ॥ ७. ४. ३९ ॥
नाक्रियैकाधिकरणे ॥ ७. ४. ४० ॥
नित्यं समासेऽनुत्तरपदस्थस्य ॥ ७. ४. ४१ ॥
अतःकृकमिकंसकुम्भपात्रकुशाकर्णीष्वनव्ययस्य ॥ ७. ४. ४२ ॥
अधःशिरसोः पदे ॥ ७. ४. ४३ ॥
नमस्पुरसोर्गत्योः ॥ ७. ४. ४४ ॥
तिरसो वा ॥ ७. ४. ४५ ॥

१. A. This and the next sūtra are written together.
२. A. This and the next sūtra are written together.
३. A. This and the next sūtra are written together.
४. A. पौ च and the rest is regarded as a separate sūtra.
५. A. This and the following three sūtras are omitted.

कस्ककौतस्कुतशुनस्कर्णसद्यस्कालसाद्यस्कभास्कराहस्करायस्करायस्कान्ता-
यस्कुण्डतमस्काण्डमेतस्पिण्डभ्रातुष्पुत्रादयः ॥ ७. ४. ४६ ॥
सर्पिष्कुण्डिकाधनुष्कपालबहिष्पूलयजुष्पात्रेषूत्तरपदस्थस्यापि ॥ ७. ४. ४७ ॥
इण्कुभ्यामपदान्तस्यादेशप्रत्ययस्य सष्पः ॥ ७. ४. ४८ ॥
नुं विसर्जनीयशर्व्यवायेऽपि ॥ ७. ४. ४९ ॥
शासिवसिघसीनां च ॥ ७. ४. ५० ॥
ष्टौतिण्णिनामेवास्विदिस्वदिसहीनां षण्यभ्यासात् ॥ ७. ४. ५१ ॥
उपसर्गात्सुनोतिसुवतिस्यतिष्टौतिष्टौभतीनाम् ॥ ७. ४. ५२ ॥
ष्यासेनिसेधसिचसञ्जस्वञ्जां च ॥ ७. ४. ५३ ॥
संदेरप्रतेः ॥ ७. ४. ५४ ॥
स्तम्भेः ॥ ७. ४. ५५ ॥
अवादौर्जिष्यालम्बनाविदूर्येषु ॥ ७. ४. ५६ ॥
वेश्च स्वनो भोजने ॥ ७. ४. ५७ ॥
परिनिविभ्यः सेवसिवुसहसुटाम् ॥ ७. ४. ५८ ॥
स्तुस्वञ्जिसिवादीनां वाङ्व्यवाये ॥ ७. ४. ५९ ॥
नित्यं सुनोत्यादीनामासेवात् ॥ ७. ४. ६० ॥
ष्यादीनामभ्यासेनाभ्यासस्य च ॥ ७. ४. ६१ ॥
परिनिविभ्यः सयसितयोः ॥ ७. ४. ६२ ॥
निरभ्यनुभ्यश्च स्यन्दतेरप्राणिषु वा ॥ ७. ४. ६३ ॥
वेः स्कन्देरनिष्ठायाम् ॥ ७. ४. ६४ ॥
परिस्कन्दः प्राच्येषु ॥ ७. ४. ६५ ॥
स्फुरस्फुलोर्नीनिविभ्यः ॥ ७. ४. ६६ ॥
वेः स्कभ्नोतेर्नित्यम् ॥ ७. ४. ६७ ॥
समासेऽङ्गुलिभीरुभ्यां सङ्गस्थानयोः ॥ ७. ४. ६८ ॥

१. A. This and the next sūtra are written together.

२. A. This portion is regarded as a separate sūtra.

३. A adds as a separate sūtra परेश्च

४. A. This portion is regarded as a separate sūtra.

५. C. This sūtra and the commentary thereon is missing.

अग्नेः स्तुतः ॥ ७. ४. ६९ ॥
दीर्घात्सोमस्य ॥ ७. ४. ७० ॥
ज्योतिरायुभ्यों च स्तोमस्य ॥ ७. ४. ७१ ॥
मातृपितृभ्यां स्वसुः ॥ ७. ४. ७२ ॥
मातुःपितृभ्यां वा ७. ४. ७३ ॥
अभिनिष्ठानो वर्णे[1] ॥ ७. ४. ७४ ॥
प्रादुरुपसर्गेभ्योऽस्तेर्यच्परस्य ॥ ७. ४. ७५ ॥
सुविनिर्दुभ्यः समसूत्योः ॥ ७. ४. ७६ ॥
खपेरपः ॥ ७. ४. ७७ ॥
नद्याः स्नस्य कौशले ॥ ७. ४. ७८ ॥
नेः स्नातस्य च ॥ ७. ४. ७९ ॥
प्रतेः सूत्रे ॥ ७. ४. ८० ॥
प्रष्ठोऽग्रगामिनि ॥ ७. ४. ८१ ॥
वृक्षासनयोर्विष्टरः ॥ ७. ४. ८२ ॥
छन्दोनाम्नि विष्टारः ॥ ७. ४. ८३ ॥
गवियुधिभ्यां स्थिरस्य ॥ ७. ४. ८४ ॥
कपेः स्थलस्य गोत्रे ॥ ७. ४. ८५ ॥
विकुशमिपरिभ्यः ॥ ७. ४. ८६ ॥
अम्बाम्बगोभूमिसव्यापद्विस्त्रिकुंशेकुशङ्कङ्कुमञ्जिपुञ्जिबर्हिरग्निपरमेदिविभ्यः-स्थस्य ॥ ७. ४. ८७ ॥
अपदुःसुवनिभ्यः स्थोः ॥ ७. ४. ८८ ॥
सव्येष्ठपरमेष्ठिनौ सूतब्रह्मणोः ॥ ७. ४. ८९ ॥
एत्यकोः संज्ञायाम् ॥ ७. ४. ९० ॥
नक्षत्रादितो वा ॥ ७. ४. ९१ ॥
त्वतल्तस्त्यप्तयेष्वदीर्घात् ॥ ७. ४. ९२ ॥

१. A. नोपवर्णे ॥
२. A. This sūtra is read as part of the previous sūtra.
३. A. चाङो नाम्नि.
४. A. त्रिकुशोकुशं परमेष्ठिनौ ॥
५. A. This and the next sūtra are omitted.
६. C. This is written as part of the commentary.

तरप्तमपोरतिङः ॥ ७. ४. ९३ ॥

निसस्तितपतावनासेवायाम् ॥ ७. ४. ९४ ॥

सुदुनिर्भ्यः सामसेधसन्धेः ॥ ७. ४. ९५ ॥

नौषेधिकागौरिषक्थप्रतिष्णिकादुन्दुभिषेवणतुराषाडादर्यः ॥ ७. ४. ९६ ॥

न सात्पदाद्योः ॥ ७. ४. ९७ ॥

सिचो वङि ॥ ७. ४. ९८ ॥

सेधतेर्गतौ ॥ ७. ४. ९९ ॥

निप्रतिभ्यां स्तब्धस्य ॥ ७. ४. १०० ॥

सहेरोद्धृतः ॥ ७. ४. १०१ ॥

उपसर्गात् स्तम्भुसिवुसहां चङि ॥ ७. ४. १०२ ॥

सुनोतेः स्यसनोः ॥ ७. ४. १०३ ॥

सदिष्वञ्ज्योः परस्य लिटि ॥ ७. ४. १०४ ॥

धातेरिणः षीध्वं लुङ्लिटां धो ढः ॥ ७. ४. १०५ ॥

इटो वा ॥ ७. ४. १०६ ॥

रषृभ्यो व्यवहितभ्यापि समानपदे नो णः ॥ ७. ४. १०७ ॥

पूर्वपदस्थेभ्यः संज्ञायामनृगयनादीनाम् ॥ ७. ४. १०८ ॥

नसः ॥ ७. ४. १०९ ॥

अग्रग्रामाभ्यां नियः ॥ ७. ४. ११० ॥

पुरगामिश्रकासिङ्ककाशारिकाकोटराभ्यो वनस्य ॥ ७. ४. १११ ॥

प्रतिनन्तरग्रेशरेक्षुप्लक्षाम्रकार्ष्यखदिरपीयूक्षाभ्योऽसंज्ञायामपि ॥ ७. ४. ११२ ॥

अनिरिकातिमिरर्चीरिकाकर्मरेभ्यो ड्वित्यञ्भ्य ओषधिवृक्षेभ्यो वा ॥ ७. ४. ११३॥

अह्नस्यादन्तात् ॥ ७. ४. ११४ ॥

त्रिचतुर्भ्यां वयसि हायनस्य ॥ ७. ४. ११५ ॥

आहिताद्याहनस्य ॥ ७. ४. ११६ ॥

पानस्य देशे ॥ ७. ४. ११७ ॥

१. A adds च.

२. A. This and the following three sūtras are omitted.

३. A. This portion is regarded as a separate sūtra.

४. A omits from ङ्ककाशारिका... वासाग्न्यनूप in ७-४-१५०. and reads them after प्रत्यपिभ्यां in ८. १. २३.

वा भावकरणयोः ॥ ७. ४. ११८ ॥

गिरिचक्रादिभ्यो नदीनितम्बादीनाम् ॥ ७. ४. ११९ ॥

उत्तरपदान्तस्यायुवाहुः ॥ ७. ४. १२० ॥

नुंसुपोरपक्वात् ॥ ७. ४ १२१ ॥

नित्यमेकाच्युत्तरपदे ॥ ७. ४. १२२ ॥

कुमति च ॥ ७. ४. १२३ ॥

उपसर्गाद्धुरो णोपदेशस्य ॥ ७. ४. १२४ ॥

हिनुमीनानाम् ॥ ७. ४ १२५ ॥

नेर्गदनदपतपददाधामाङ्स्यतिहन्तियातिवातिद्रातिप्सातिवपतिवहतिशाम्यति-
नेचिनोतिदेग्धिषु च ॥ ७. ४. १२६ ॥

वान्यत्र कखादावषान्त उपदेशे ॥ ७. ४. १२७ ॥

परेरनितेः ॥ ७. ४. १२८ ॥

अन्ते च ॥ ७. ४. १२९ ॥

द्व्योर्द्विरुक्तस्य ॥ ७. ४. १३० ॥

हन्तेः ॥ ७. ४. १३१ ॥

वमोर्वा ॥ ७. ४. १३२ ॥

अन्तरोऽयनस्य चादेशे ॥ ७. ४. १३३ ॥

अचो निष्ठायाः ॥ ७. ४. १३४ ॥

निर्विण्णः ॥ ७. ४. १३५ ॥

अनमानेन्यन्यनीयरामख्याञ्नः ॥ ७. ४. १३६

णेर्वा ॥ ७. ४ १३७ ॥

हलादेरिजुपधात् ॥ ७. ४. १३८ ॥

नुमिजादेर्हलः ॥ ७. ४. १३९ ॥

वा निंसनिक्षनिन्दाम् ॥ ७. ४. १४० ॥

न भाभूपूक्रमिगमिप्यायीवेपां णेश्च ॥ ७. ४. १४१ ॥

षात् पदे ॥ ७. ४. १४२ ॥

नशेः ष्कः ॥ ७. ४. १४३ ॥

पदान्तस्य ॥ ७. ४. १४४ ॥

चुटुतुलशर्व्यवाये ॥ ७. ४. १४५ ॥

अतद्धितपरानाङा पदेन ॥ ७. ४. १४६ ॥

हन्तेर्घेण ॥ ७. ४. १४७ ॥

क्षुभ्नातितृप्नोत्याचार्यभोगीनाचार्यानीसर्वनामनृनमनानाम् ॥ ७. ४. १४८ ॥

नृतेर्यङि ॥ ७. ४. १४९ ॥

नृत्तनर्तननटनङ्कननदीनगरनिवेशनिवासाग्न्यनूपनन्दिनन्दननहननदनादीनाम् ॥ ७. ४. १५० ॥

स्तोश्चुष्टुभ्यां तौ ॥ ७. ४. १५१ ॥

न पदान्ताट्टोरनाम्नवतिनगरीणाम् ॥ ७. ४. १५२ ॥

तोः षि ॥ ७. ४. १५३ ॥

शात् ॥ ७. ४. १५४ ॥

पदान्तस्य यरोऽमिश्रं वा ॥ ७. ४. १५५ ॥

प्रत्यये ॥ ७. ४. १५६ ॥

अचो रहाभ्यां द्वे ॥ ७. ४. १५७ ॥

एकाहलवसानयोरदीर्घात् ॥ ७. ४. १५८ ॥

यणो मयः ॥ ७. ४. १५९ ॥

शरः खयः ॥ ७. ४. १६० ॥

नपुत्रस्यादि ॥ ७. ४. १६१ ॥

पुत्रादिनोराक्रोशे ॥ ७. ४. १६२ ॥

शचोऽचिरात् ॥ ७. ४. १६३ ॥

झलां जश् झशि ॥ ७. ४. १६४ ॥

चर्खरि ॥ ७. ४. १६५ ॥

वा विरामे ॥ ७. ४. १६६ ॥

अणोऽप्रगृह्यस्यानुनासिकः ॥ ७. ४. १६७ ॥

अनुस्वारस्य ययि यम् ॥ ७. ४. १६८ ॥

पदान्ताभ्यासयोर्वा ॥ ७. ४. १६९ ॥

तोर्लि ॥ ७. ४. १७० ॥

उदः सः स्थास्तम्भोर्लोपः ॥ ७. ४. १७१ ॥

रोगे स्कन्देः ॥ ७. ४. १७२ ॥

१. A. This portion is regarded as a separate sūtra.

२. C. This and the following ten sūtras along with the commentary is missing.

हलो वर्मां यमि वा ॥ ७. ४. १७३ ॥
झरां झरि सवर्णे च ॥ ७. ४. १७४ ॥
जशो हो झष् ॥ ७. ४. १७५ ॥
चयश्शश्च्छोऽमि ॥ ७. ४. १७६ ॥
शरि द्वितीयः ॥ ७. ४. १७७ ॥
उत्तरस्य प्राप्नुयथापूर्वमुपदेशदर्शनादिष्टसिद्धिः ॥ ७. ४. १७८ ॥

इति श्री सरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
सप्तमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः
समाप्तः

—

१. A. झरो.

२. C. This is written as part of the commentary.

॥ अथाष्टमोऽध्यायः ॥

बहुलं छन्दसि ॥ ८. १. १ ॥
शे प्रगृह्यम् ॥ ८. १. २ ॥
ईदूतौ सप्तम्यर्थे ॥ ८. १. ३ ॥
उपसर्गाः ॥ ८. १. ४ ॥
परेऽपि ॥ ८. १. ५ ॥
व्यवहिताश्च ॥ ८. १. ६ ॥
पुनश्च [1]नसौ गती ॥ ८. १. ७ ॥
सार्वधातुकार्धधातुके वा ॥ ८. १. ८ ॥
[2]क्यच् परेच्छायाम् ॥ ८. १. ९ ॥
सिलेटि ॥ ८. १. १० ॥
नाम्लिटो मध्ये ॥ ८. १. ११ ॥
अभ्युत्सादयांप्रजनाश्चिकायां रमयामकः ॥ ८. १. १२ ॥
पावयां क्रियाविदामकः ॥ ८. १. १३ ॥
[3]घसह्वरणशवृदभाद्रुक्रुगमिजनिभ्यः सिजादेर्लुक् ॥ ८. १. १४॥
[4]गुपेर्लुङि चङ्वा ॥ ८. १. १५ ॥
नोनयतिध्वनयत्येलयत्यर्दयतिभ्यः ॥ ८. १. १६ ॥
कृतृदरुहिभ्योऽङ् ॥ ८. १. १७ ॥
लिङ्याशिषि ॥ ८. १. १८ ॥
[5]स्वोगागमिवचिवदिशकिरुहिभ्यः ॥ ८. १. १९ ॥
दृशेरक् ॥ ८. १. २० ॥
शपो लुक्च्छलू ॥ ८. १. २१ ॥
हलश्चाशानचोरायज्वा ॥ ८. १. २२ ॥

१. The original reads नसोगति
२. The orginal raeads क्यचपरे
३. The original reads घसष्वरनश-
४. The orginal reads गवेर्लुङि
५. The original reads स्वगागा(म-पचिविदि

प्रत्यपिभ्यां ग्रहेः क्यप् ॥ ८. १. २३ ॥

निघृष्वर्यदेवहूयप्रणीयोन्नीयोच्छिष्यमर्यस्तर्याध्वर्यखन्यखान्यदेवयज्यापृच्छयप्रतिषीव्यब्रह्मवाद्यभाव्यस्ताव्योपचाय्यपृडानि ॥ ८. १. २४ ॥

कर्मणि सुरायां पिबेर्ग्वा ॥ ८. १. २५ ॥

वसनरक्षिरथमित् ॥ ८. १. २६ ॥

सहोश्चिः ॥ ८. १. २७ ॥

वहश्च ॥ ८. १. २८ ॥

कव्यव्यरीषपुरीष्येषु ञ्युट् ॥ ८. १. २९ ॥

हव्येनन्तः पादम् ॥ ८. १. ३० ॥

जनसनखनक्रमगमो विट् ॥ ८. १. ३१ ॥

मन्त्रे श्वेतवहोक्थशस्पुरोडाशवयजिभ्यो ण्विन् ॥ ८. १. ३२ ॥

सुपि वलि डस् ॥ ८. १. ३३ ॥

उपयजो निच् ॥ ८. १. ३४ ॥

भूते हनः क्विप् ॥ ८. १. ३५ ॥

लिटः कानज्वा ॥ ८. १. ३६ ॥

क्वसुश्च ॥ ८. १. ३७ ॥

णेरिष्णुच् ॥ ८. १. ३८ ॥

दंशेस्नुः ॥ ८. १. ३९ ॥

क्वयशाभ्यामुः ॥ ८. १. ४० ॥

आदृगमहननजनसदिभ्यः ॥ ८. १. ४१ ॥

किति नौ लिङ्वा ॥ ८. १. ४२ ॥

उद्यमनिपाननयोरुभ्यो ग्रहे घञ् ॥ ८. १. ४३ ॥

सुजुषोरच् ॥ ८. १. ४४ ॥

गत्यर्थेभ्यः खलि युच् ॥ ८. १. ४५ ॥

धातुसंबन्धे लुङ्लङ्लिटो वा ॥ ८. १. ४६ ॥

लिङर्थे लेट् ॥ ८. १. ४७ ॥

१. See foot-note ४ on page 249.

२. The original omits ग्रहेः

३. The original reads नष्ट+य

४. The original reads स्ताव्योपार्य

५. The original reads क्रमगोविद्

६. The original reads this as part of the previous sūtra.

उपसंवादाशङ्कयोश्च ॥ ८. १. ४८ ॥

कृत्यार्थे तवैकेन्केन्यत्वनः[1] ॥ ८. १. ४९ ॥

अवचक्षे[2] ॥ ८. १. ५० ॥

तुमर्थे[3] च ॥ ८. १. ५१ ॥

सेसेनसेअसेन्क्सेकसेनअध्यैअध्यैन्कध्यैकध्यैन्शध्यैशध्यैन्तवेङ्तवेनः[4] ॥ ८. १. ५२ ॥

दृशे विख्ये[5] ॥ ८. १. ५३ ॥

प्रयैरोहिष्यैअव्यथिष्यै ॥ ८. १. ५५ ॥

शकिणमुल्कमुलौ ॥ ८. १. ५६ ॥

ईश्वरे तोसुन्कसुनौ ॥ ८. १. ५७ ॥

भावलक्षणे स्थेण् कृञ् वदिचरिहृतमिजनिभ्यस्तोऽसुन् ॥ ८. १. ५८ ॥

सुपितृदोः कसुन् ॥ ८. १. ५९ ॥

लेटोलाटौ ॥ ८. १. ६० ॥

आत ऐ ॥ ८. १. ६१ ॥

वैतोऽन्यत्र ॥ ८. १. ६२ ॥

इतो लोपः परस्मैपदेषु ॥ ८. १. ६३ ॥

स उत्तमस्य ॥ ८. १. ६४ ॥

अमो मश् ॥ ८. १. ६५ ॥

लोपस्त आत्मनेपदेषु ॥ ८. १. ६६ ॥

झस्य तुट् ॥ ८. १. ६७ ॥

लोटो ध्वमो ध्वात् ॥ ८. १. ६८ ॥

यजधैनम् ॥ ८. १. ६९ ॥

१. The original reads कृत्यर्थे कोन्केन्यत्वनः

२. The original reads अवपेक्षत

३. The original reads वैतुमर्थे च

४. The original reads सेसौअसे असेत्कसेकस्ने-

५. The original reads दृशे विख्यो प्रदो

६. This portion is regarded as a separate sūtra in the original.

७. The original reads उतो लोपः

८. The original reads सत्तमस्य

तस्यतात्तप्तनप्तनथनाः ॥ ८. १. ७० ॥
पेरड्डिद्वा ॥ ८. १. ७१ ॥
मस इकू ॥ ८. १. ७२ ॥
सुपां सुलुगापूर्वसवर्णाच्छेयाडास्यायाजलः ॥ ८. १. ७३ ॥
इयाडियाजीकाराङ्याजयारश्च ॥ ८. १. ७४ ॥
भिस ऐस् ॥ ८. १. ७५ ॥
श्रीग्रामणीभ्यामामो रुट् [नुट्] ॥ ८. १. ७६ ॥
गोः पदान्ते ॥ ८. १. ७७ ॥
अज्ञसेरसुक् ॥ ८. १. ७८ ॥
नेतरात्तः ॥ ८. १. ७९ ॥
होः कर्मणि तृतीया वा ॥ ८. १. ८० ॥
दिवः पण्यर्थस्य द्वितीया ब्राह्मणे ॥ ८. १. ८१ ॥
ब्रूहिप्रेष्ययोरप्रस्थिते हविषि षष्ठी देवतासंप्रदाने ॥ ८. १. ८२ ॥
यजेः करणे ॥ ८. १. ८३ ॥
तोसुन्कसुनोः ॥ ८. १. ८४ ॥
कर्तृकर्मणोः ॥ ८. १. ८५ ॥
षष्ठीचतुर्थ्यावन्योन्यार्थे वा ॥ ८. १. ८६ ॥
पूर्ववल्लिङ्गं हेमन्तशिशिराहोरात्रयोः ॥ ८. १ ८७ ॥
पुनर्वस्वोरेकवचनं वा ॥ ८. १. ८८ ॥
विशाखयोश्च ॥ ८. १. ८९ ॥
अनो बहुव्रीहेरुपधालोपिनो ङीप् ॥ ८. १. ९० ॥
केवलादिभ्यश्च ॥ ८. १. ९१ ॥
रात्रेरजसादिषु ॥ ८. १. ९२ ॥
अन्तर्वत्पतिवतोर्नुग्वा ॥ ८. १. ९३ ॥
मुद्गस्य नुग्लिङ्ग च ॥ ८. १. ९४ ॥
बह्वाहतिपद्धत्यञ्चत्यङ्कतिशकटिशक्तिशास्त्रिशारितारिकपिमुनियष्ट्यादिभ्यो ङीष् ॥ ८. १. ९५ ॥
चण्डादिभ्यश्च ॥ ८. १. ९६ ॥
संप्रविभ्यो भुवः ॥ ८. १. ९७ ॥

१. The original reads रात्रीरजसादिषु

दीर्घजिह्वी ॥ ८. १. ९८ ॥

वाहः ॥ ८. १. ९९ ॥

न सख्यशिश्व्योः ॥ ८. १. १०० ॥

कद्रुकमण्डलुगुल्गुलुमधुजतुपतयालुभ्य ऊङ् ॥ ८. १. १०१ ॥

वाङ्मतिपितृमतां प्राग्जितात् ष्यम् ॥ ८. १. १०२ ॥

बर्हिष ईकञ् ॥ ८. १. १०३ ॥

पिच्छो ञिः ॥ ८. १. १०४ ॥

आविषस्त्यप् ॥ ८. १. १०५ ॥

वर्षावसन्ताभ्यां ठञ् ॥ ८. १. १०६ ॥

प्रहस्यश्नोग्लोपश्च ॥ ८. १. १०७ ॥

विकारावयवे चयो मयट् ॥ ८. १. १०८ ॥

नोत्वद्बृद्बिल्वात् ॥ ८. १. १०९ ॥

तत्र साधौ ॥ ८. १. ११० ॥

सभाया ढः ॥ ८. १. १११ ॥

प्राक्परिमाणाद्यट् ॥ ८. १. ११२ ॥

भवेपाथोवदीभ्यां ष्यण् ॥ ८. १. ११३ ॥

स्रोतसो ड्यड्यौ वा ॥ ८. १. ११४ ॥

सगर्भसयूथसनुताद्यन् ॥ ८. १. ११५ ॥

तुप्राद्धन् ॥ ८. १. ११६ ॥

अग्राद्यद्गच्छौ वा ॥ ८. १. ११७ ॥

समुद्राभ्राद्धः ॥ ८. १. ११८ ॥

तद्वानासामुपधानो मन्त्र इतीष्टकासु लुक् च मतोः ॥ ८. १. ११९ ॥

अश्विमानण् ॥ ८. १. १२० ॥

वयस्यासु मूर्धन्वतो मतुप् ॥ ८. १. १२१ ॥

मत्वर्थे मासतन्वोः ॥ ८. १. १२२ ॥

१. The original reads विकारावयवे चयो द्वयो मयट्

२. The original reads तुदग्तात्

३. The original reads समुद्राभ्रण्

४. A. This portion is regarded as a separate sūtra in the original.

५. The original reads मयर्थे

लुगकारेकाररेफाश्च ॥ ८. १. १२३ ॥
मंधोर्ञ च ॥ ८. १. १२४ ॥
विभाषावां च ॥ ८. १. १२५ ॥
ओजसोऽहनि यत्खौ ॥ ८. १. १२६ ॥
वेशोयशआदेर्भागाद्यल् ॥ ८. १. १२७ ॥
ख च ॥ ८. १. १२८ ॥
पूर्वैः कृतमिनियौ च ॥ ८. १. १२९ ॥
अद्भिस्संस्कृतम् ॥ ८. १. १३० ॥
सहस्रेण संमितौ घः ॥ ८. १. १३१ ॥
मतौ च ॥ ८. १. १३२ ॥
यूपदर्भादीनर्हति यः ॥ ८. १. १३३ ॥
सोमम् ॥ ८. १. १३४ ॥
मये च ॥ ८. १. १३५ ॥
मधोः ॥ ८. १. १३६ ॥
वसोः समूहे च ॥ ८. १. १३७ ॥
छन्दसोऽक्षराणाम् ॥ ८. १. १३८ ॥
नक्षत्राद्धः ॥ ८. १. १३९ ॥
शिवशमरिष्टानां करभावयोस्तातिल् ॥ ८. १. १४० ॥
तदस्य परिमाणम् ॥ ८. १. १४१ ॥
सप्तनोऽञ् वर्गे ॥ ८. १. १४२ ॥
वत्सरान्तात्तेन निर्वृत्तादिच्छः ॥ ८. १. १४३ ॥
संपरिपूर्वात्ख च ॥ ८. १. १४४ ॥
तदस्य प्राप्तमृत्वियः ॥ ८. १. १४५ ॥
उपसर्गाद्ध्रात्वर्थे वति ॥ ८. १. १४६ ॥
युष्मदस्मद्भ्यां सादृश्ये वतुप् ॥ ८. १. १४७ ॥

१. The orginal reads मधोनञ्लुकौ च

२. This and the next sūtra are written together in the original thus:—वशोयशआदोगाद्यलखचा पूर्वैः and omits the पूर्वैः in the next sūtra.

नः संख्याया असंख्यादेः ॥ ८. १. १४८ ॥

पूरणे थट्ठा परिपन्थिपरिपणौ पर्यवस्थातरि ॥ ८. १. १४९ ॥

ईवनिपौ च मत्वर्थे ॥ ८. १. १५० ॥

अष्टामेखलारुजादिभ्यो विनिः ॥ ८. १. १५१ ॥

द्वयोभयहृदयवर्मणां दीर्घश्च ॥ ८. १. १५२ ॥

सप्तम्यर्थे किमोद्वाहः कुश्च ॥ ८. १. १५३ ॥

इदंतद्भ्यां दार्हिलौ काले ॥ ८. १. १५४ ॥

किमो हेतुप्रकारवचयनयोः स्था ॥ ८. १. १५५ ॥

पश्चपश्चा पश्चादर्थे ॥ ८. १. १५६ ॥

तुरिष्ठन्नीयसुनोः ॥ ८. १. १५७ ॥

अमुचामो वा ॥ ८. १. १५८ ॥

इवार्थे प्रत्नपूर्वविश्वेभ्यस्थाल् ॥ ८. १. १५९ ॥

स्वार्थे मित्राद्धेयः ॥ ८. १. १६० ॥

कुलालवरुटनिषादचण्डालमित्रामित्रेभ्योऽण् ॥ ८. १. १६१ ॥

अयवसमरुद्भ्यामञ् ॥ ८. १. १६२ ॥

वस्ववस्वचस्पूर्वकचिनिष्केवलोक्थजनौकेभ्यो यद्वा ॥ ८. १. १६३ ॥

समादावतिः ॥ ८. १. १६४ ॥

वृत्तिकालप्रशंसायाम् ॥ ८. १. १६५ ॥

ज्येष्ठात्तातिल् ॥ ८. १. १६६ ॥

सर्वदेवाभ्यां च ॥ ८. १. १६७ ॥

असो नपुंसकाद्भ्वा ॥ ८. १. १६८ ॥

अश्वशित्यभिभ्यो न स्रासिकायाः ॥ ८. १. १६९ ॥

नेतुरच्[3] ॥ ८. १. १७० ॥

१. The orginal reads ईवनिङ्गायश्च

२. The sūtra is read along with the previous in the original.

३. The original reads नेतरच्

बहोरसि ॥ ८. १. १७१ ॥

प्रजायाः ॥ ८. १. १७२ ॥

दन्तस्य दतृ ॥ ८. १. १७३ ॥

नर्तः कप् ॥ ८. १. १७४ ॥

इति श्री सरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
अष्टमाध्यायस्य प्रथमः पादः
समाप्तः

अथ द्वितीयः पादः

द्विर्वा ॥ ८. २. १ ॥

तुजादीनां दीर्घोऽभ्यासस्य ॥ ८. २. २ ॥

ह्रस्संप्रसारणम् ॥ ८. २. ३ ॥

रये मतौ ॥ ८. २. ४ ॥

क्वचित्रेरुत्तरपदादिलोपश्च ॥ ८. २. ५ ॥

चायः की ॥ ८. २. ६ ॥

अपस्पृधेथामानृचुरानृहुश्चिच्युषेतित्याजश्राताःश्रितमार्शीराशीर्तोः[2] ॥ ८. २. ७ ॥

खिदेरादेचो वा ॥ ८. २. ८ ॥

शिरसः शीर्षे ॥ ८. २. ९ ॥

दन्तनासिकास्यग्यकृच्छ्रकृदुदकासनपूतनासानूनां दन्नससन्यकन्शन्नुदनासन्नव-त्स्नवश्शसादौ ॥ ८. २. १० ॥

शेर्लोपः ॥ ८. २. ११ ॥

विश्वजनादीनां छे तुक् ॥ ८. २. १२ ॥

गोरव्यूतौ ॥ ८. २. १३ ॥

हृदर्या आपः ॥ ८. २. १४ ॥

भर्य प्रवर्ये ॥ ८. २. १५ ॥

अचः पररूपमेकन्नादिषु ॥ ८. २. १६ ॥

दीर्घादौश्जसोः ॥ ८. २. १७ ॥

पूर्वसवर्णो वा ॥ ८. २. १८ ॥

पडः प्रकृत्यान्तःपादमव्यपरे ॥ ८. २. १९ ॥

अघादवद्यादवचक्रमुरव्रतायमवन्त्ववस्युषु च ॥ ८. २. २० ॥

उरो यजुषि ॥ ८. २. २१ ॥

आपो जुषाणो वृष्णो वर्षिष्ठे ॥ ८. २. २२ ॥

१. The original read अपस्पृधे सामा-नृचुरेनृश्चिच्यु

२. The original reads मार्शारितः

अम्बे अम्बाले अम्बिके पूर्वे ॥ ८. २. २३ ॥
अङ्ग इत्यादौ च ॥ ८. २. २४ ॥
अनुदात्ते च कुधापरे ॥ ८. २. २५ ॥
अवपासि [अवपथासि] च ॥ ८. २. २६ ॥
ईषा अक्षायः ॥ ८. २. २७ ॥
आङोऽनुनासिकाश्च ॥ ८. २. २८ ॥
स्यदस्सुलोपो हलि वा ॥ ८. २. २९ ॥
ह्रस्वाच्चन्द्रस्य सुमन्त्रे ॥ ८. २. ३० ॥
पितरमातारा द्वन्द्वे ॥ ८. २. ३१ ॥
ङ्यापो ह्रस्वो वा ॥ ८. २. ३२ ॥
भक्षस्य क्तारेमुः ॥ ८. २. ३३ ॥
नीचायादुगुच्चादौ ॥ ८. २. ३४ ॥
समानस्यामूर्ध्वप्रभृत्युदकेषु सः ॥ ८. २. ३५ ॥
सहे क्त्वास्साढ्वे साद्वातृस्साढा ॥ ८. २. ३६ ॥
अष्टनो दीर्घः ॥ ८. २. ३७ ॥
मन्त्रे सोमाश्वेन्द्रियविश्वदेव्यस्य मतौ ॥ ८. २. ३८ ॥
ओषधेर्विभक्तावप्रथमायाम् ॥ ८. २. ३९ ॥
संहितायाम् ॥ ८. २. ४० ॥
ऋचितनुघमक्षुतकुद्रोरुष्याणाम् ॥ ८. २. ४१ ॥
इकस्सुञि ॥ ८. २. ४२ ॥
द्यचे[चो]तस्तिङः ॥ ८. २. ४३ ॥
निपातस्य च ॥ ८. २. ४४ ॥
तिसृचतस्रोर्नामि वा ॥ ८. २. ४५ ॥
षसूर्वनोपधायाश्शि सुटि ॥ ८. २. ४६ ॥
विध्वनोरनुनासिकः स्यात् ॥ ८. २. ४७ ॥
जनिता मन्त्रे ॥ ८. २. ४८ ॥
शमिता यज्ञे ॥ ८. २. ४९ ॥
णेरयि ष्णुचि ॥ ८. २. ५० ॥
थुप्लुवोर्ल्यपि दीर्घः ॥ ८. २. ५१ ॥
नाडामाङ्योगेऽपि ॥ ८. २. ५२ ॥

आद्रू च ॥ ८. २. ५३ ॥

इरयोरेत्रितस्वादीनामर्चीयुवौ वा ॥ ८. २. ५४ ॥

भूसुधियोर्यणू ॥ ८. २. ५५ ॥

नि[तनि]पत्योर्लोप उपधायाः ॥ ८. २. ५६ ॥

घसिभसोर्हलि च ॥ ८. २. ५७ ॥

श्रुशृणुपृकृवृभ्यो हेद्धिः ॥ ८. २. ५८ ॥

अङि श्च[अङितश्च] ॥ ८. २. ५९ ॥

उतो लुग्वा ॥ ८. २. ६० ॥

अमिपचियजिवपीनामत एतत् ॥ ८. २. ६१ ॥

वाहो वग्र्यचि ॥ ८. २. ६२ ॥

तुरिष्ठेयसोर्लोपः ॥ ८. २. ६३ ॥

मन्त्रेष्वाङ्यादेरात्मनः ॥ ८. २. ६४ ॥

र ऋत ऋजोर्वा ॥ ८. २. ६५ ॥

ऋत्व्यावास्त्यवास्तमाध्वीहिरण्ययमयानि ॥ ८. २. ६६ ॥

ल्यपः क्त्वा वा ॥ ८. २. ६७ ॥

क्त्वो यक् ॥ ८. २. ६८ ॥

इष्ट्वीनां पीत्वीनमिति च ॥ ८. २. ६९ ॥

स्नात्व्यादयः ॥ ८. २. ७० ॥

अस्थ्यादीनामनङ् ॥ ८. २. ७१ ॥

ई च द्विवचने ॥ ८. २. ७२ ॥

दृक्स्ववस्वतपसां नुंसौ ॥ ८. २. ७३ ॥

ऋत इद्धातोः ॥ ८. २. ७४ ॥

न प्रथमाद्विर्वचने ॥ ८. २. ७५ ॥

युष्मदस्मदोरात् ॥ ८. २. ७६ ॥

पृङ्ह[हुङ्हे]रर्निष्ठायाम् ॥ ८. २. ७७ ॥

अङ्हृताश्च ॥ ८. २. ७८ ॥

सोमे ह्वरितः ॥ ८. २. ७९ ॥

१. The original reads ऋत्यावा २. The original reads दृक्स्वरचवस्व

ग्रसितस्कभितस्तभितोत्तभितचत्तवितस्ताविशस्तृशंसृशास्तृतरुतृवरुतृवरूतृ-
रुज्वलितिक्षरितिक्षिमितिवमित्यभ्यमीतीति च ॥ ८. २. ८० ॥

बभूथाततन्थजगृह्मववर्थाः ॥ ८. २. ८१ ॥

सनिंससनिवांसंनेपावकादीनाम् ॥ ८. २. ८२ ॥

दाधो लोपो लेटि वा ॥ ८. २. ८३ ॥

मीनातेः शिति ह्रस्वः ॥ ८. २. ८४ ॥

तुकस्तुशम्यमिभ्य ईट् ॥ ८. २. ८५ ॥

सार्वधातुकस्य ॥ ८. २. ८६ ॥

अस्त्विसिजभ्याम् ॥ ८. २. ८७ ॥

अभ्यस्तस्यापिति गुणो वा ॥ ८. २. ८८ ॥

ह्रस्वश्चोपधायाः ॥ ८. २. ८९ ॥

संघुद्भौ द्यूदम्बार्थानाम् ॥ ८. २. ९० ॥

तलो ङौ च ॥ ८. २. ९१ ॥

संघुध्यादिषु गुणादयः प्राग्लिटः नित्यमुरुत् ॥ ८. २. ९२ ॥

न क्यचि दीर्घावपुत्रादीनाम् ॥ ८. २. ९३ ॥

दुरस्युद्रविणस्युर्वृषण्यति ॥ ८. २. ९४ ॥

अश्वाघस्यात् ॥ ८. २. ९५ ॥

देवसुम्नयोर्युजुषि कारके ॥ ८. २. ९६ ॥

कँव्यध्वरपृतनस्य च्विलोपः ॥ ८. २. ९७ ॥

हाकोर्हि वा ॥ ८. २. ९८ ॥

सुधितवसुधितनेमधितधिष्वधिषीयाः ॥ ८. २. ९९ ॥

स्वनवक्ष्मासुपसान्तो हि ॥ ८. २. १०० ॥

न कृषेश्चुर्यङि ॥ ८. २. १०१ ॥

दाधर्तिदर्धर्तिवोभूतनौतिकेलप्यापनीफणत् ॥ ८. २. १०२ ॥

संसनिष्यदत्करीकत्कनिकदभरिभूद्रखिध्वतोदिधद्युतत्तरित्रतः सरीसृपतः परी-
वृजन्ममृज्यागनीगन्तीति च ॥ ८. २. १०३ ॥

ससूवश्लावभ्यासस्येत् ॥ ८. २. १०४ ॥

प्रसमुपोदः पादपूरणे द्वे ॥ ८. २. १०५ ॥

१. The original reads काव्य

सिद्धः संयोगान्तलोपो रोरुत्वे ॥ ८. २. १०६ ॥
ऋभ्यां मतोर्वः ॥ ८. २. १०७ ॥
अनो नुट् ॥ ८. २. १०८ ॥
नाद्धस्य ॥ ८. २. १०९ ॥
भूरिदात्तस्सुट् ॥ ८. २. ११० ॥
हग्रहोर्हस्य भः[1] ॥ ८. २. १११ ॥
वसन्तनिषत्तानुत्तप्रप्रतूर्तस्मर्तमूर्तानि ॥ ८. २. ११२ ॥
अवयाश्वेत वा ॥ ८. २. ११३ ॥
पुरोधा उक्थशाश्च ॥ ८. २. ११४ ॥
अन्नसूधसवसां रो वा ॥ ८. २. ११५ ॥
भुवश्च महाव्याहृतेः ॥ ८. २. ११६ ॥
नभश्चदंशिखन्मनुष्यवृषण्वत्सु वृषणश्वायस्मयसक्रकदादयः ॥ ८. २. ११७ ॥
अधउपरिभ्यां स्विदासीतः प्लुतः ॥ ८. २. ११८ ॥
ओमभ्यादाने ॥ ८. २. ११९ ॥
ये[2] यज्ञकर्मणि ॥ ८. २. १२० ॥
याज्यान्तः ॥ ८. २. १२१ ॥
एचः प्रश्नान्तादिवत् ॥ ८. २. १२२ ॥
प्रणवष्टेः ॥ ८. २. १२३ ॥
येयजामहेबृहिप्रेष्यश्रौषडावाहानामादेः ॥ ८. २. १२४ ॥
ओश्रावयाश्रवयेत्यग्नीत्प्रेषणे पैरस्य च ॥ ८. २. १२५ ॥
मतुवसुवनांसस्संबुद्धौ ॥ ८ २. १२६ ॥
क्षनच्छवि वा ॥ ८. २. १२७ ॥
दीर्घादणि समानपदे ॥ ८. २. १२८ ॥
स्वतवान् वायौ ॥ ८. २. १२९ ॥

१. The original reads हः
२. This portion is written as a separate sūtra in the original.
३. The original omits ये
४. This portion is written as a separate sūtra in the original.
५. This portion is written as a separate sūtra in the original.

रस्सोप्रष्ठिरुक्तपरयोः ॥ ८. २. १३० ॥
कःकरत्करतिकृधिकृतेष्वनिदितेः ॥ ८. २. १३१ ॥
पञ्चम्याः परावध्यर्थे ॥ ८. २. १३२ ॥
पातौ वा ॥ ८. २. १३३ ॥
षष्ठ्याः पतिपुत्रपृष्ठपारपदपयस्पोषेषु ॥ ८. २. १३४ ॥
इडाया वा ॥ ८. २. १३५ ॥
सहेः साढस्सष्षः ॥ ८. २. १३६ ॥
तादियुष्मत्ततक्षुष्वन्तःपादम् ॥ ८. २. १३७ ॥
यजुषि वा ॥ ८. २. १३८ ॥
पूर्वपदात् ॥ ८. २. १३९ ॥
स्तुतस्तोमादीनाम् ॥ ८. २. १४० ॥
सुञः ॥ ८. २. १४१ ॥
सनोरेनः ॥ ८. २. १४२ ॥
ऋतर्तिपृतनाभ्यः सहः ॥ ८. २. १४३ ॥
न रपरसृपिसृजिस्पृशिस्पृहां खेतस्ततसोमसवनमुखानां द्विरुक्तौ ॥८. २. १४४॥
किं सानुसवनयोश्च ॥ ८. २. १४५ ॥
निव्यभिभ्योऽङ्गयवाये वा ॥ ८. २. १४६ ॥
उदस्कन्देर्लोपः ॥ ८. २. १४७ ॥
ऋतोऽवग्रहान्नो णः ॥ ८. २. १४८ ॥
धातुस्थोरुभ्यो हनः ॥ ८. २. १४९ ॥

इति श्री सरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
सप्तमाध्यायस्य द्वितीयः पादः
समाप्तः

---

१. This is written along with the previous sūtra in the original.

२. This portion is written as a separate sūtra in the original.

अथ तृतीयः पादः

सरस्सनि शिष्टो बलीनानविकरणस्य ॥ ८. ३. १ ॥

विभक्तिनिमित्तयोर्नञः ॥ ८. ३. २ ॥

कृतश्च ॥ ८. ३. ३ ॥

स्वरविधौ व्यञ्जनमविद्यमानवत् ॥ ८. ३. ४ ॥

अनुदात्तं पदमेकवर्जम् ॥ ८. ३. ५ ॥

अवित्तायां अतोत्रे नाशोऽन्वादेशे ॥ ८. ३. ६ ॥

आगमश्च ॥ ८. ३. ७ ॥

दिशस्त्रासान्डीषू ॥ ८. ३. ८ ॥

ओर्गुणात् ॥ ८. ३. ९ ॥

यत्रोदात्तलोपस्स उदात्तः ॥ ८. ३. १० ॥

हियासामः ॥ ८. ३. ११ ॥

असंख्याव्ययादेरूधसो ङीप् ॥ ८. ३. १२ ॥

प्रत्ययस्यादिः ॥ ८. ३. १३ ॥

धातोरञः ॥ ८. ३. १४ ॥

कर्षात्वतोर्घञः ॥ ८. ३. १५ ॥

उञ्छम्लेच्छजञ्जल्पभक्षमन्थलेहदेहरवलेखरभागयुगानां च ॥ ८. ३. १६ ॥

वेदवेगवेष्टबन्धानां करणे ॥ ८. ३. १७ ॥

साम्बतापयोर्भावगर्हायाम् ॥ ८. ३. १८ ॥

वधव्यधजपाः ॥ ८. ३. १९ ॥

गरदरौ दूष्ये श्वभ्रयोः ॥ ८. ३. २० ॥

स्तुयुदुवः क्रासुपसृष्टाच्छन्दसि ॥ ८. ३. २१ ॥

वर्तनि स्तोत्रे ॥ ८. ३. २२ ॥

१. This and the next sūtra are written together in the original.

उत्तरोत्तरशश्वत्तमाः ॥ ८. ३. २३ ॥

तोदेयकौ च ॥ ८. ३. २४ ॥

वार्यदशैकादशिकाः ॥ ८. ३. २५ ॥

स्त्रियां क्यपः ॥ ८. ३. २६ ॥

मन्त्रे वृषे च मनविदभूविरादिभ्यः क्तिनः ॥ ८. ३. २७ ॥

उत्यादीनामञ्चते ॥ ८. ३. २८ ॥

चितंः[1] ॥ ८. ३. २९ ॥

तद्धितस्य[2] ॥ ८. ३. ३० ॥

कितः ॥ ८. ३. ३१ ॥

भवतष्ठञः ॥ ८. ३. ३२ ॥

मातृदभ्रद्वयसानाम् ॥ ८. ३. ३३ ॥

तयस अयोनुभात् ॥ ८. ३. ३४ ॥

त्रयसदातितिसृभ्यो जसः ॥ ८. ३. ३५ ॥

समासे वा ॥ ८. ३. ३६ ॥

चतुरः शसि ॥ ८. ३. ३७ ॥

सुव्येकाचोनाट्टादयः[चोदात्तादयः ?] ॥ ८. ३. ३८ ॥

अन्तोदात्तादुत्तरपदादनित्यसमासे वा ॥ ८. ३. ३९ ॥

अञ्चेश्छन्दस्यशिस्फुट् ॥ ८. ३. ४० ॥

पद्दन्नोमासहन्निशस्पुठरैद्युभ्यः ॥ ८. ३. ४१ ॥

ऊढ उपधायाः ॥ ८. ३. ४२ ॥

आतोऽष्टनः ॥ ८. ३. ४३ ॥

तसादिश्चेदमः ॥ ८. ३. ४४ ॥

शतुरौ मेक्रूयजादि[?] ॥ ८. ३. ४५ ॥

बृहन्महत्यां च ॥ ८. ३. ४६ ॥

उदात्तयणो हल्पूर्वात् ॥ ८. ६. ४७ ॥

नोङ्धात्वोः ॥ ८. ३. ४८ ॥

१. The original reads चित्वतः

२. This and the next sūtra are written together in the original.

३. The original reads सुप्येका-

४. The orginal reads ब्रह्मन् भगन्यां

ह्रस्वरेनुङ्भ्यो मतुर्[१] ॥ ८. ३. ४९ ॥
नाववर्णात् [?] ॥ ८. ३. ५० ॥
नांविधौ ह्रस्वाद्वा ॥ ८. ३. ५१ ॥
ङ्याश्छन्दसि बहुलम् ॥ ८. ३. ५२ ॥
तितिष्णुः[?] संख्याया हलादि ॥ ८. ३. ५३ ॥
झल्युपोत्तमम् ॥ ८. ३. ५४ ॥
वा भाषायाम् ॥ ८. ३. ५५ ॥
नगोश्वराडङ्कुङ्कृङ्भ्यः ॥ ८. ३. ५६ ॥
दिवो झल् ॥ ८. ३. ५७ ॥
नुर्वा ॥ ८. ३. ५८ ॥
तित्स्वरितम् ८. ३. ५९ ॥
तास्वात्मनेपदेष्वनुदेशेभ्योलसार्वधातुकम् [?] ॥ ८. ३. ६० ॥
विदिन्धिविदिहस्विभ्यः ॥ ८. ३. ६१ ॥
न शतृशानन्शानचः ॥ ८. ३. ६२ ॥
सिच आदिरुदात्तो वा ॥ ८. ३. ६३ ॥
विदनिटः ॥ ८. ३. ६४ ॥
स्वपश्वसहिंसामच्यनिटि ॥ ८. ३. ६५ ॥
अभ्यस्तदीधीवेवीङामादिः ॥ ८. ३. ६६ ॥
अनुदात्ते च ॥ ८. ३. ६७ ॥
भीह्रीभृहुमदजनदरिद्राजागरां पिति ॥ ८. ३. ६८ ॥
पूर्वं लिति ॥ ८. ३. ६९ ॥
किंसर्वनामबहुनाम्न्यादीनां तसि ॥ ८. ३. ७० ॥
रद्यौ वा [?] ॥ ८. ३. ७१ ॥
णमुल्यादिः ॥ ८. ३. ७२ ॥
उपदेशेऽचः कर्तृयकि ॥ ८. ३. ७३ ॥
जनसनखनतनां च ॥ ८. ३. ७४ ॥

१. The original reads लमतुप्
२. The orginal reads मदञ्जनदरि-
द्राजगतां
३. The orginal reads अध्यादीनां

थलि सेटीडन्तश्च वा ॥ ८. ३. ७५ ॥
ञ्नित्यादिर्नित्यमलुमति ॥ ८. ३. ७६ ॥
आमन्त्रितस्य ॥ ८. ३. ७७ ॥
पथिमथोः सुटि ॥ ८. ३. ७८ ॥
सर्वस्यानकः सुपि ॥ ८. ३. ७९ ॥
अन्तश्च तवै युगपत् ॥ ८. ३. ८० ॥
क्षयो निवासे ॥ ८. ३. ८१ ॥
जयः करणे ॥ ८. ३. ८२ ॥
वृषजनज्वरग्रहहयगयनयतयांशवद्वेदसूदानाम् ॥ ८. ३. ८३ ॥
गुहाराधाराकाराधातिमन्त्रकामयामकल्पपादवहमहाराजिकदाण्डाजिनिकाण्डीरपात्रियादीनां संज्ञायामुपमानम् ॥ ८. ३. ८४ ॥
शमरणौ भावकर्मणोः ॥ ८. ३. ८५ ॥
क्तस्य द्यचो ना [?] ॥ ८. ३. ८६ ॥
शुष्कधृष्टौ ॥ ८. ३. ८७ ॥
आशितः कर्ता ॥ ८. ३. ८८ ॥
रिक्ते वा ॥ ८. ३. ८९ ॥
जुष्टार्पितौ छन्दसि ॥ ८. ३. ९० ॥
नित्यं मन्त्रे ॥ ८. ३. ९१ ॥
युष्मदस्मदोः ङसि ॥ ८. ३. ९२ ॥
ङयि च ॥ ८. ३. ९३ ॥
द्यचोः[?] यतो नावः ॥ ८. ३. ९४ ॥
ईडवन्दवृशंसदुहकुण्डपां ण्यतः ॥ ८. ३. ९५ ॥
वेण्विन्धानयोर्वा ॥ ८. ३. ९६ ॥
त्यागरागहासकुहश्वठक्रथाताम् ॥ ८. ३. ९७ ॥
उपोत्तमं रितः ॥ ८. ३. ९८ ॥
चङो वा ॥ ८. ३. ९९ ॥
ओत्समानोदराद्यति ॥ ८. ३. १०० ॥
सोदराद्यत् ॥ ८. ३. १०१ ॥
अपूतक्रतोर्ङ्यामैत् ॥ ८. ३. १०२ ॥
अस्थ्यादीनामञ् ॥ ८. ३. १०३ ॥

लुङादिष्वडादौ ॥ ८. ३. १०४ ॥
मता वा ॥ ८. ३. १०५ ॥
स्त्री संज्ञायाम् ॥ ८. ३. १०६ ॥
अन्त्यईवत्यवत्योः ॥ ८. ३. १०७ ॥
चावतदद्धिते ॥ ८. ३. १०८ ॥
प्रातिपदिकस्य ॥ ८. ३. १०९ ॥
पाटलापालङ्काम्बासागरार्थानाम् ॥ ८. ३. ११० ॥
गेहार्थानामस्त्रियाम् ॥ ८. ३. १११ ॥
गुदस्य च ॥ ८. ३. ११२ ॥
ध्यपूर्वस्त्रीविषयस्य ॥ ८. ३. ११३ ॥
खान्तस्याश्मादेः ॥ ८. ३. ११४ ॥
हिष्ठवत् सैरतिशत्थान्तानाम् ॥ ८. ३. ११५ ॥
दक्षिणस्य साधौ ॥ ८. ३. ११६ ॥
स्वाङ्गाख्यायामादिर्वा ॥ ८. ३. ११७ ॥
छन्दसि ॥ ८. ३. ११८ ॥
कृष्णस्यामृगाख्या चेत् ॥ ८. ३. ११९ ॥
वा नामधेयस्य ॥ ८. ३. १२० ॥
शुक्लगौरश्योरादिः ॥ ८. ३. १२१ ॥
अङ्कुष्ठोदकबकवशानां छन्दसि ॥ ८. ३. १२२ ॥
पृष्ठस्य च ॥ ८. ३. १२३ ॥
वा भाषायाम् ॥ ८. ३. १२४ ॥
अर्जुनस्य तृणाख्या चेत् ॥ ८. ३. १२५ ॥
अर्यस्य स्वाम्याख्या चेत् ॥ ८. ३. १२६ ॥
आशाया अदिगाख्या चेत् ॥ ८. ३. १२७ ॥

१. The original reads पादलाकालप्सां वा
२. This and the next sūtra are written together in the original.
३. This portion is written as a separate sūtra in the original.
४. The original reads ग्लोरादिः

नक्षत्राणामब्विषयाणाम् ॥ ८. ३. १२८ ॥
न कुपूर्वाः कृत्तिकाख्या चेत् ॥ ८. ३. १२९ ॥
घृतादीनाम् ॥ ८. ३. १३० ॥
ज्येष्ठकनिष्ठयोर्वयसि ॥ ८. ३. १३१ ॥
बिल्वतिष्ययोः स्वरितो वा ॥ ८. ३. १३२ ॥
अथादिः प्राक्च्छकटेः ॥ ८. ३. १३३ ॥
ह्रस्वान्तस्य स्त्रीविषयस्य ॥ ८. ३. १३४ ॥
नब्विषयस्यानिसन्तस्य ॥ ८. ३. १३५ ॥
तृणधान्यानाञ्च द्व्यषाम् ॥ ८. ३. १३६ ॥
स्वाङ्गशिटामदन्तानाम् ॥ ८. ३. १३७ ॥
प्राणिनां कुपूर्वः ॥ ८. ३. १३८ ॥
ऋर्युवणः कृत्रिमाख्या चेत् ॥ ८. ३. १३९ ॥
उनर्वन्नन्तानाम् ॥ ८. ३. १४० ॥
वर्णानां तृणतिनितान्तानाम् ॥ ८. ३. १४१ ॥
ह्रस्वान्तस्य ॥ ८. ३. १४२ ॥
ह्रस्वमनृत्ताच्छील्ये ॥ ८. ३. १४३ ॥
अक्षस्यादेवनस्य ॥ ८. ३. १४४ ॥
अर्धस्यासमद्योतने ॥ ८. ३. १४५ ॥
प्रीतद्रर्थानाम् ॥ ८. १. १४६ ॥
ग्रामादीनां च ॥ ८. ३. १४७ ॥
लुबन्तस्योपमेयनामधेयस्य ॥ ८. ३. १४८ ॥
न वृक्षपर्वतविशेषव्याघ्रसिंहमहिषाणाम् ॥ ८. ३. १४९ ॥
राजविशेषस्य यमन्वा चेत् ॥ ८. ३. १५० ॥

१. The original reads तृणनिति-कर्तानां
२. The original omits ह्र
३. The original reads this sūtra thus:—

अर्धस्य ॥
यमनामधेयस्य ॥

४. This and the next two sūtras are omitted in the original.
५. The original reads नक्षत्रपर्वत
६. The original reads विषयाख्या

लघावन्ते द्वयोश्च बह्वषो गुरुः ॥ ८. ३. १५१ ॥
स्त्रीविषयवर्णाक्षुपूर्वाणाम् ॥ ८. ३. १५२ ॥
शकुनीनां च लघुपूर्वम् ॥ ८. ३. १५३ ॥
नर्तुप्राणाख्यायाम् ॥ ८. ३. १५४ ॥
धान्यानां च वृद्धक्षान्तानाम् ॥ ८. ३. १५५ ॥
जनपदशब्दानामपर्वतानाम् ॥ ८. ३. १५६ ॥
हयादीनां असंयुक्तलान्तानामन्तः पूर्वं वा ॥ ८. ३. १५७ ॥
इगन्तानां च द्यषाम् ॥ ८. ३. १५८ ॥
अथ द्वितीयं प्रागीषात् ॥ ८. ३. १५९ ॥
ऐयचां प्राङ्मकारात् ॥ ८. ३. १६० ॥
खाङ्गानामकुर्वादीनाम् ॥ ८. ३. १६१ ॥
माँदीनाम् ॥ ८. ३. १६२ ॥
शादीनां शाकानाम् ॥ ८. ३. १६३ ॥
पातानां गुर्वादीनाम् ॥ ८. ३. १६४ ॥
युतान्यण्यन्तानाम् ॥ ८. ३. १६५ ॥
मकरवरुटपारेवतवितस्तेक्ष्वार्जिद्राक्षाकलोमकाष्ठपेष्टकाशीनामादिर्वा ॥
८. ३. १६६ ॥
छन्दसि च ॥ ८. ३. १६७ ॥
कर्दमादीनाम् ॥ ८. ३. १६८ ॥
सुगन्धिते जनस्यते वा ॥ ८. ३. १६९ ॥

१. The original reads वर्णामक्ष-पूर्वाणां
२. This portion is written as a separate sūtra in the original.
३. The original reads वृक्षर्धक्षक्ष-स्तानां and as a separate sūtra.
४. This portion is written as a separate sūtra in the original.
५. The original reads त्यषां and as part of the previous sūtra.
६. The original reads अकुपादीनां
७. This and the next three sūtras are written together in the original.
८. The original reads वरुटवारेच-स्तेक्षाजि...क्षाकलोमकाकाष्ठापेष्ट-राशीनां

नपः फलान्तानम् ॥ ८. ३. १७० ॥
थान्तस्यान्त्यात् पूर्वम् ॥ ८ ३. १७१ ॥
थान्तस्य च नालघुनी ॥ ८. ३. १७२ ॥
शिशुमारोदुम्बरबलीवर्दोष्ट्रारपुरूरवसां च॥ ८. ३. १७३ ॥
साङ्काश्यकाम्पील्यनासिक्यादार्वाघाटानां[1] वा ॥ ८. ३. १७४ ॥
ईषान्तस्य ह्रयादेः ॥ ८. ३. १७५ ॥
उर्शारदाशेरकपालालशेवालश्यामाकशारीरशरावहृदयहिरण्यारण्यापत्यादेव - राणाम् ॥ ८. ३. १७६ ॥
महिष्याषाढ्योर्जायोष्टकाख्या चेत् ॥ ८. ३. १७७ ॥
शकटिशकट्योरक्षरमक्षरं पर्यायेण ॥ ८. ३. १७८ ॥
गोष्ठजब्राह्मणनामधेयस्य ॥ ८. ३. १७९ ॥
पारावतस्योपोत्तमवर्जम् ॥ ८. ३. १८० ॥
धूम्रजानुमुञ्जकेशकालवालस्थालीपाकानामधूजलस्थानाम् ॥ ८. ३. १८१ ॥
कपिकेशहरिकेशयोश्छन्दसि ॥ ८. ३. १८२ ॥
न्यङ्क्वरौ स्वरितौ ॥ ८. ३. १८३ ॥
न्यर्बुदव्यलकशयोरादिः ॥ ८. ३. १८४ ॥
तिल्यशिक्यमर्स्यकार्ष्मर्यधान्यकन्याराजन्यमनुष्याणामन्तः ॥ ८. ३. १८५ ॥
बिल्वभक्ष्यवीर्याणि[2] छन्दसि ॥ ८. ३. १८६ ॥
त्वत्त्वसमसिमनेमेत्यनुच्चानि ॥ ८. ३. १८७ ॥
सिमस्याथर्वणेऽन्त उदात्तः ॥ ८. ३. १८८ ॥
निपाता आद्युदात्ताः ॥ ८. ३. १८९ ॥
उपसर्गाश्चाभिवर्जम् ॥ ८. ३. १९० ॥
एवादीनामन्तः ॥ ८. ३. १९१ ॥
वावादीनामुभावुदात्तौ ॥ ८. ३. १९२ ॥
चादयोऽनुदात्ताः ॥ ८. ३. १९३ ॥
यथेति पादान्ते ॥ ८. ३. १९४ ॥
प्रकारादि द्विरुक्तौ[3] परस्य ॥ ८. ३. १९५ ॥

१. The original reads भ्नाल
२. The original reads भत्स्ववीर्याणि
३. The original reads त्वसम-
४. The original reads शेषे

शेषं सर्वमनुदात्तम् ॥ ८. ३. १९६ ॥

वस्रसादयः ॥ ८. ३. १९७ ॥

तद्वदामन्त्रितम् ॥ ८. ३. १९८ ॥

तिङो गोत्रब्रुवप्रवचनप्रकथनप्रहसनप्रायन्यायप्रचक्षणविचक्षणस्वाध्यायभूयिष्ठानि ॥ ८. ३. १९९ ॥

कुत्सनाभीक्ष्ण्ययोर्नाम वा ॥ ८. ३. २०० ॥

तिङन्तिङः ॥ ८. ३. २०१ ॥

न लुट् ॥ ८. ३. २०२ ॥

निपातैर्यदिहन्तकुविन्नेच्चेच्चण्कच्चिद्यत्रयुक्तम् ॥ ८. ३. २०३ ॥

नह प्रत्यारम्भे ॥ ८. ३. २०४ ॥

सत्यं प्रश्ने ॥ ८. ३. २०५ ॥

अङ्गात् प्रातिलोम्ये ॥ ८. ३. २०६ ॥

हि च ॥ ८. ३. २०७ ॥

छन्दस्यनेकमपि साकाङ्क्षम् ॥ ८. ३. २०८ ॥

पुरा च परीप्सायां वा ॥ ८. ३. २०९ ॥

अहो च ॥ ८. ३. २१० ॥

पूजायां नित्यम् ॥ ८. ३. २११ ॥

तुपश्यपश्यताहैः पूजायाम्[1] ॥ ८. ३. २१२ ॥

यावद्यथाभ्याम् ॥ ८. ३. २१३ ॥

उपसर्गव्यपेतम् ॥ ८. ३. २१४ ॥

शेषे वा[2] ॥ ८. ३. २१५ ॥

नन्वनुज्ञैषणायाम् ॥ ८. ३. २१६ ॥

जात्वपूर्वम् ॥ ८. ३. २१७ ॥

आहो उताहो चानन्तरं वा[3] ॥ ८. ३. २१८ ॥

किंवृत्तं च चिदुत्तरम् ॥ ८. ३. २१९ ॥

क्रियाप्रश्नेऽनुपसर्गमप्रतिषिद्धम् ॥ ८. ३. २२० ॥

लोपे वा ॥ ८. ३. २२१ ॥

१. The original omits पूजायां

२. The original reads च

३. The original reads सान्तरं and that as a separate sūtra.

यद्वृत्त्याद्यवायेऽपि ॥ ८. ३. २२२ ॥
कामचारे वा ॥ ८. ३. २२३ ॥
एहिमन्ये प्रहासे लट् ॥ ८. ३. २२४ ॥
गत्यर्थलोटालट् न चेत् कारकं सर्वान्यत् ॥ ८. ३. २२५ ॥
लोट्यत् ॥ ८. ३. २२६ ॥
सोपसर्गमनुत्तमं वा ॥ ८. ३. २२७ ॥
हन्त च ॥ ८. ३. २२८ ॥
आम एकान्तरमामन्त्रितमनन्तिके ॥ ८. ३. २२९ ॥
यद्धितुपरं छन्दसि ॥ ८. ३. २३० ॥
चनचिदिवगोत्रादितद्धिताम्रेडितेष्वनुपसर्गात् ॥ ८. ३. २३१ ॥
चवाहाहैवेषु च ॥ ८. ३. २३२ ॥
चवाभ्या प्रथमा ॥ ८. ३. २३३ ॥
हेति क्षियायाम् ॥ ८. ३. २३४ ॥
अहेति विनियोगे च ॥ ८. ३. २३५ ॥
चाहलोप एवेत्यवधारणे ॥ ८. ३. २३६ ॥
चादिलोपो वा ॥ ८. ३. २३७ ॥
वैपवाभ्यां छन्दसि ॥ ८. ३. २३८ ॥
एकान्याभ्यां तुल्यार्थाभ्याम् ॥ ८. ३. २३९ ॥
पूजनेभ्यः ॥ ८. ३. २४० ॥
काष्ठदारूणामातापुत्रवेशानाज्ञातायुताद्भुतभृशघोरपरमखतिभ्यः॥ ८. ३. २४१ ॥
पूजितमनुदात्तसमासे ॥ ८. ३. २४२ ॥
सोपसर्गमपि तिङ् ॥ ८. ३. २४३ ॥
क्रियायाः कुत्सने सुप्यगोत्रादौ ॥ ८. ३. २४४ ॥
बह्वर्थे वा ॥ ८. ३. २४५ ॥
गतिर्गतौ ॥ ८. ३. २४६ ॥

१. The original reads this as two sūtras:—
एवमन्यै ॥
प्रधासे वृद् ॥

२. The original reads this portion as a separate sūtra.

तिङ्युदात्तवति ॥ ८. ३. २४७ ॥
प्रत्ययान्ते च ॥ ८. ३. २४८ ॥
सुबामन्त्रिते पराङ्गवत्तन्निमित्तम् ॥ ८. ३. २४९ ॥
समानाधिकरणे च ॥ ८. ३. २५० ॥
परमपि छन्दसि ॥ ८. ३. २५१ ॥
नाव्ययमनव्ययीभावः ॥ ८. ३. २५२ ॥
एकश्रुति दूरात्संबुद्धौ ॥ ८. ३. २५३ ॥
यज्ञकर्मण्यजपंन्यूङ्खसामसु ॥ ८. ३. २५४ ॥
उच्चैस्तरां वौषट्वा ॥ ८. ३. २५५ ॥
छन्दसि वा ॥ ८. ३. २५६ ॥
स्वरितात्संहितायामनुदात्तानाम् ॥ ८. ३. २५७ ॥
उदात्तस्वरितपरस्य सन्नतरः ॥ ८. ३ २५८ ॥
न सुब्रह्मण्यायाम् ॥ ८. ३. २५९ ॥
देवब्रह्मणोः स्वरितस्त्वनुदातः ॥ ८. ३. २६० ॥
शेष उदात्तः ॥ ८. ३. २६१ ॥
असावमुष्येत्यन्तः स्यान्तंस्यावोत्तमश्च[?] ॥ ८. ३. २६२ ॥
वा नाम्नः ॥ ८. ३. २६३ ॥

इति श्री सरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
अष्टमस्याध्यायस्य तृतीयः पादः
समाप्तः

अथ चतुर्थः पादः

——(o)——

समासस्यान्तः ॥ ८. ४. १ ॥
बहुव्रीहौ प्रकृत्या पूर्वपदम् ॥ ८. ४. २ ॥
द्वितीयातृतीयातुल्यार्थोपमानकृत्या नञ् ॥ ८. ४. ३ ॥
कुप्रादयस्तत्पुरुषे ॥ ८. ४. ४ ॥
शीलिकामिभक्ष्याचरिभ्यो णो वर्णानेते ॥ ८. ४. ५ ॥
गाधलवणयोः प्रमाणे ॥ ८. ४. ६ ॥
द्विगौ ॥ ८. ४. ७ ॥
दायो दायादेः ॥ ८. ४. ८ ॥
प्रतिबन्धिचिरकृच्छ्रयोः ॥ ८. ४. ९ ॥
पदेपदेऽपदेशे ॥ ८. ४. १० ॥
निपाते वातत्राणे ॥ ८. ४. ११ ॥
शारदेऽनार्तवे ॥ ८. ४. १२ ॥
अध्वर्युकषाययोर्जातौ ॥ ८. ४. १३ ॥
सदृशप्रतिरूपयोः सादृश्ये ॥ ८. ४. १४ ॥
गन्तव्यपण्यं वाणिजे ॥ ८. ४. १५ ॥
मात्रोपक्षोपक्रमच्छाये नपुंसके ॥ ८. ४. १६ ॥
सुखप्रियोर्हिते ॥ ८. ४. १७ ॥
प्रीतौ च ॥ ८. ४. १८ ॥
स्वं स्वामिनि ॥ ८. ४. १९ ॥
अभूवाक्चिद्दिधिषु ॥ ८. ४. २० ॥
पत्यावैश्वर्ये ॥ ८. ४. २१ ॥
वा भुवनम्[2] ॥ ८. ४. २२ ॥
आशङ्काबाधनेदीयस्सु संभावने ॥ ८. ४. २३ ॥

१. The original reads गथ-
२. The original reads बहुवचनम्

पूर्वे भूतपूर्वे ॥ ८. ४. २४ ॥

सविधसनीडसमर्यादसवेशसदेशेषु सामीप्ये ॥[1] ८. ४. २५ ॥

विस्पष्टविचित्रविविक्तव्यक्तसंपन्नपटुपण्डितकुशलचपलनिपुणा गुणवचनेषु ॥ ८. ४. २६ ॥

इगन्तकालकपालभगालशरावेषु द्विगौ[2] ॥ ८. ४. २७ ॥

बहु वा[3] ॥ ८. ४. २८ ॥

दिष्टिवितस्त्योश्च ॥ ८. ४. २९ ॥

श्रेज्यावमकन्पापवत्सु भावे कर्मधारये[4] ॥ ८. ४. ३० ॥

कुमारः ॥ ८. ४. ३१ ॥

आदिः प्रत्येनसि ॥ ८. ४. ३२ ॥

पूगेषु वा ॥ ८. ४. ३३ ॥

महान्व्रीह्यपराह्णगृष्टीष्वासजाबालभारभारतहैलिहिलरौरवप्रवृद्धेषु[5] ॥ ८. ४. ३४ ॥

क्षुल्लकश्च वैश्वदेवे ॥ ८. ४. ३५ ॥

कतरकतमौ वा ॥ ८. ४. ३६ ॥

आर्यो ब्राह्मणकुमारयोः ॥ ८. ४. ३७ ॥

राजा च ॥ ८. ४. ३८ ॥

षष्ठी प्रत्येनसि ॥ ८. ४. ३९ ॥

ग्रामश्च शिल्पिनि ॥ ८. ४. ४० ॥

राजा च प्रशंसायाम् ॥ ८ ४. ४१ ॥

१. This portion is written as a separate sūtra in the original.

२. The original reads कल्काकीपाल

३. This portion is written as a separate sūtra in the original.

४. This and the next sūtra are written together in the original.

५. The original reads this as two sūtras:—

श्रज्यकन्वा ॥

प्रवदवमेषु भावे कर्मधारये ॥

६. The original reads भारकलिहेलिभिल

७. This and the next sūtra are written together in the original thus:—षष्ठीप्रत्येनसिग्रामश्च

क्ते नित्यार्थे ॥ ८. ४. ४२ ॥

अनिष्ठा ॥ ८. ४. ४३ ॥

द्वितीयानुपसर्गे ॥ ८. ४. ४४ ॥

तृतीया कर्मणि ॥ ८. ४. ४५ ॥

गतिरनन्तरः ॥ ८. ४ ४६ ॥

तादौ च निति कृत्यतौ ॥ ८. ४. ४७ ॥

तवैचान्तो युगपत् ॥ ८. ४. ४८ ॥

अनिगन्तोऽञ्चतौ वप्रत्यये ॥ ८. ४. ४९ ॥

न्यधी च ॥ ८. ४. ५० ॥

ईषद्वा ॥ ८. ४. ५१ ॥

हिरण्यपरिमाणं धने ॥ ८. ४. ५२ ॥

प्रथमोऽचिरोपसंपत्तौ ॥ ८. ४. ५३ ॥

उष्ट्रस्सादिवाम्योः ॥ ८. ४. ५४ ॥

गौः सादसादिसारथिषु ॥ ८. ४. ५५ ॥

कुरुवृजी गार्हपत्ये देवसूतिहूतिजूतिषु ॥ ८. ४. ५६ ॥

नितो वसुश्च ॥ ८. ४. ५७ ॥

रिक्तगुर्वसूनजरत्यश्लीलदृढरूपापारेवडवातैतिलकद्रूदासीभारादीनां च ॥
८. ४. ५८ ॥

पण्यकम्बलः संज्ञायाम् ॥ ८ ४. ५९ ॥

चतुर्थी प्रकृतौ ॥ ८. ४. ६० ॥

अर्थे ॥ ८. ४. ६१ ॥

क्ते च ॥ ८. ४. ६२ ॥

परिप्रत्युपापावर्ज्यमानाहोरात्रावयवेषु ॥ ८. ४. ६३ ॥

राजन्यबहुवचनद्वन्द्वेऽन्धकवृष्णिषु ॥ ८. ४. ६४ ॥

संख्या ॥ ८. ४. ६५ ॥

१. This is written as part of the previous sūtra in the original.

२. This and the next sūtra are written together in the original.

कार्तकौजपसावर्णिमाण्डूकेयकटुकवार्चलेयशौतिकाक्षपाञ्चालेयावन्त्याश्मकावि-
मत्तकामविद्धाण्डवितण्डशाकलशुनकशणकबाभ्रवयाज्यानुवाक्यावत्स -
जरज्जरासृत्युस्त्रीकुमारेषुकापिपैलश्यापर्णेये ॥ ८. ४. ६६ ॥

कुन्तिचिन्तिसुराष्ट्रे ॥ ८. ४. ६७ ॥

बाभ्रवशालङ्कायनदानच्युतयोः ॥ ८. ४. ६८ ॥

आचार्योपसर्जनान्तेवासिनां चामोदः ॥ ८. ४. ६९ ॥

पैप्पलादेर्वा ॥ ८. ४. ७० ॥

सप्तमीसिद्धशुष्कपक्वबन्धेष्वाकालात् ॥ ८. ४. ७१ ॥

आद्युदात्तम् ॥ ८. ४. ७२ ॥

धर्म्ये अहरणे ॥ ८ ४. ७३ ॥

हरियुक्ते च ॥ ८. ४. ७४ ॥

वाध्यक्षे ॥ ८. ४. ७५ ॥

पापं शिलिपनि ॥ ८. ४. ७६ ॥

गोत्रान्तेवासिमाणवब्राह्मणेषु क्षेपे ॥ ८. ४. ७७ ॥

अङ्गानि मैरेये ॥ ८. ४. ७८ ॥

भक्ताख्यास्तदर्थेषु ॥ ८. ४. ७९ ॥

गोबिडालसैन्धवैषूपमानेषु ८. ४. ८० ॥

अके जीविकायाः ॥ ८. ४. ८१ ॥

प्राचां क्रीडायाम् ॥ ८. ४. ८२ ॥

अणि नियुक्ते ॥ ८. ४. ८३ ॥

शिलिपन्यां जीविकुञः ॥ ८. ४. ८४ ॥

संज्ञायां च ॥ ८. ४. ८५ ॥

गोतन्तियवं पाले ॥ ८. ४. ८६ ॥

णिनि ॥ ८. ४. ८७ ॥

शब्दार्थप्रकृतावेवोपमानम् ॥ ८. ४. ८८ ॥

१. The original reads काञ्कौपज-सावर्णि

२. The original reads this and the next two sūtras thus :—
आद्युदात्तं धर्म्ये ॥
अहरणे हरियुक्तं च ॥

३. The original reads वाले and as part of the next sūtra.

युक्तारोहीयोधिप्रहारिषु चागतः ॥ ८. ४. ८९ ॥[1]

मत्स्ये वा ॥ ८. ४. ९० ॥

क्षीरभगिनिग्रामाहोतृभर्तृगोधुक्षु ॥ ८. ४. ९१ ॥

अश्वगर्गव्युष्टास्त्रिरात्रे ॥ ८. ४. ९२ ॥

गणैकशीतिपादपाताः ॥ ८. ४. ९३ ॥

पात्रे समितादीनां च ॥ ८. ४. ९४ ॥

दीर्घकाशतुषभ्राष्टवटं जे ॥ ८. ४. ९५ ॥

अन्त्यात्पूर्वे बह्वचः ॥ ८. ४. ९६ ॥

अनिवासि ग्रामे ॥ ८. ४. ९७ ॥

घोषकटपल्वहृदबदराश्वत्थशाल्मलिशिलिपिक्कलमुनितृणकूटकुन्दरदश्रेयस्सु ॥ ८. ४. ९८ ॥

छात्रिपेलिभाण्ड्याक्षण्डिव्याण्ड्यड्यापिशालिगोड्याघाटः शालायाम् ॥[2] ८. ४. ९९ ॥

अवृद्धमकर्कीकर्कन्धूमयीमकरीशर्मीकरीरकन्दुककुवलबदरं प्रस्थे ॥ ८. ४. १०० ॥

मालाशालाशोणाद्राक्षाध्राङ्क्षाक्षामाकाञ्चयेककामाश्च ॥[3] ८. ४. १०१ ॥

अमहन्नवन्नगरेऽनुदीचाम् ॥ ८. ४. १०२ ॥

द्यच्च्व्यज्वावर्णमर्मे ॥[4] ८. ४. १०३ ॥

न भूताधिकसञ्जीवमद्राश्मकञ्जलाः ॥ ८. ४. १०४ ॥

दिवोदासवाध्यश्वादीनां छन्दसि ॥ ८. ४. १०५ ॥

गुणकात्स्न्र्ये सर्वस्य ॥[5] ८. ४. १०६ ॥

संज्ञायां गिरिनिकाययोः ॥ ८. ४. १०७ ॥

कुमार्यां वयसि ॥ ८. ४. १०८ ॥

उदके मिश्रे ॥ ८. ४. १०९ ॥

द्विगौ क्रतौ ॥ ८. ४. ११० ॥

१. The original reads युक्त आरोहणीयोविधि-

२. The original reads छात्र्यै लिङ् and as a separate sūtra.

३. The original reads क्षामाज्यक

४. This and the next sūtra are written together in the original.

५. This and the next sūtra are written together in the original.

षष्ठी सभे ॥ ८. ४. १११ ॥
पुरे प्राचाम् ॥ ८. ४. ११२ ॥
गोडारिष्टतत्पूर्वाणि ॥ ८. ४. ११३ ॥
न हास्तिनफलकमार्देयाः ॥ ८. ४. ११४ ॥
कुसूलकूपकुम्भशालं बिले ॥ ८. ४. ११५ ॥
दिक्शब्दा ग्रामजनपदाख्यानचापाचानराटेषु ॥ ८. ४. ११६ ॥
आचार्योपसर्जनान्तेवासिनि ॥ ८. ४. ११७ ॥
उत्तरपदवृद्धौ सर्वं च ॥ ८. ४. ११८ ॥
बहुव्रीहौ विश्वं संज्ञायाम् ॥ ८. ४. ११९ ॥
इषूदराश्वेषु क्षेपे ॥ ८. ४. १२० ॥
नदीबन्धुनि[1] ॥ ८. ४. १२१ ॥
निष्ठोपसर्गपूर्वा वा ॥ ८. ४. १२२ ॥
मरुद्वृद्धसूत्रशयादीनां छन्दसि ॥ ८. ४. १२३ ॥
उत्तरपदादिः[2] ॥ ८. ४. १२४ ॥
कर्णो वर्णलक्षणात् ॥ ८. ४. १२५ ॥
संज्ञौपम्योः ॥ ८. ४. १२६ ॥
कण्ठपृष्ठग्रीवाजङ्घाश्च ॥ ८. ४. १२७ ॥
शृङ्गमवस्थायां च ॥ ८. ४. १२८ ॥
नञोऽजरमरमित्रमृताः ॥ ८. ४. १२९ ॥
सोर्मनसी अलोमोषसी[3] ॥ ८. ४. १३० ॥
क्रतुदृशीकप्रतीकप्रतूर्तिहव्यभगाश्च ॥ ८. ४. १३१ ॥
आद्युदात्तं द्यच्छन्दसि[4] ॥ ८. ४. १३२ ॥
वीरवीर्यौ च ॥ ८. ४. १३३ ॥
कूलतीरतूलमूलशालाक्षसामान्याव्ययीभावे ॥ ८. ४. १३४ ॥
कंसमन्थशूर्पपाय्यकाण्डानि द्विगौ ॥ ८. ४. १३५ ॥

१. The original reads ङीबन्धुनि and as one with the next sūtra.
२. This and the next two sūtras are written together.
३. This portion is written as a separate sūtra in the original.
४. The original reads द्युदात्तस्य छन्दसि

तत्पुरुषे शालम् ॥ ८. ४. १३६ ॥

कन्थं च ॥ ८. ४. १३७ ॥

चिहणचिक्कणमद्धरमडरवैतुलवैतालिककर्णकुक्कुटपटत्कानामादिः ॥ ८. ४. १३८ ॥

चेलचीरखेडकखडुककाण्डं गर्हायाम् ॥ ८. ४. १३९ ॥

चीरमुपमानम् ॥ ८. ४. १४० ॥

पललसूपशाकानि मिश्रे ॥ ८. ४. १४१ ॥

कूलसूदस्थकर्पास्संज्ञायाम् ॥ ८. ४. १४२ ॥

अकर्मधारये राज्यम् ॥ ८. ४. १४३ ॥

वर्ग्यादयश्च ॥ ८. ४. १४४ ॥

पुँत्रः पुंभ्यः ॥ ८. ४. १४५ ॥

नाचार्यराजर्त्विक्संयुक्तज्ञात्याख्येभ्यः ॥ ८. ४. १४६ ॥

चूर्णचौलचमसिचक्कगकरिपकुन्दमदलपद्राक्षानूस्तशाकटान्यप्राणिपष्ठ्या ॥ ८. ४. १४७ ॥

काण्डचीरपललसूपशाककुलानि ॥ ८. ४. १४८ ॥

कुण्डं वनम् ॥ ८. ४. १४९ ॥

प्रकृत्या भगालम् ॥ ८. ४. १५० ॥

शीतेर्निर्त्यावह्नज्बहुव्रीहावभसत् ॥ ८. ४. १५१ ॥

वनस्पतिबृहस्पतिशचीपतितनूनपान्नराशंसशुनश्शेपशण्डामर्कतृष्णावरुत्री-बम्बाविश्ववयामर्मृत्यूनामुभे युगपत् ॥ ८. ४. १५२ ॥

देवताद्वन्द्वे च ॥ ८. ४. १५३ ॥

पृथिवीरुद्रपूषमन्थिष्वेवानुदात्तादिषु ॥ ८. ४. १५४ ॥

पथ्युपपदकारकेभ्यः ॥ ८. ४. १५५ ॥

उत्कृत्योवाश्रमः ॥ ८. ४. १५६ ॥

१. The original reads चिहगण

२. Space is left out in the original for writing ण्डं गर्हायाम्

३. The original reads अकर्मधारयो

४. The original reads this as two sūtras: —
पुत्रः पुंसिभ्यां नाचार्यः ॥
जत्विक् etc ॥

५. The original reads द्राक्षासूत्र

थाथघञ्क्ताजबित्रकाणाम् ॥ ८. ४. १५७ ॥

क्तः सूपमानाभ्याम् ॥ ८. ४. १५८ ॥

संज्ञाबामनाचितपर्याचितास्थापितपरिगृहीतानिरुक्तप्रतिपन्नप्रश्लिष्टोपश्लिष्टोपद्रुतोपस्थापितानाम् ॥ ८. ४. १५९ ॥

गोर्ऽसंहितायाः ॥ ८. ४. १६० ॥

कारकाद्दत्तश्रुतयोरेवाशिषि ॥ ८. ४. १६१ ॥

प्रवृद्धस्य यानवृषलयोः प्रयुक्तस्य सक्तिषु ॥ ८. ४. १६२ ॥

अवहितस्य भोगाकर्षयोः ॥ ८. ४. १६३ ॥

खट्वारूढकविशस्तपुनरुत्स्यूतपुनर्निष्कृतानां च ॥ ८. ४. १६४ ॥

इत्थंभूतेन कृते ॥ ८. ४. १६५ ॥

अनो भावकर्मणोः ॥ ८. ४. १६६ ॥

मनूक्तिन्व्याख्यानशयनासनस्थानयाजकादिक्रीताः ॥ ८. ४. १६७ ॥

सप्तम्याः पुण्यम् ॥ ८. ४. १६८ ॥

ऊनार्थकलहास्तृतीयाः ॥ ८. ४. १६९ ॥

मिश्रमनुपसर्गमसन्धौ ॥ ८. ४. १७० ॥

नञः स्वार्थनिषेधेशोभ्यर्हयां च ॥ ८. ४. १७१ ॥

कृत्योकेष्णुच् ॥ ८. ४. १७२ ॥

चारुसाधुयौधिकानङ्गमेजयपदान्याकस्मात् ॥ ८. ४. १७३ ॥

गृहपतिगृहपतिकाः ॥ ८. ४. १७४ ॥

वर्तमानवर्धमानत्वरमाणध्रियमाणाः संज्ञायाम् ॥ ८. ४. १७५ ॥

अहन् ॥ ८. ४. १७६ ॥

राजानोऽच्छन्दसि ॥ ८. ४. १७७ ॥

विकारसदृशं व्यस्तं च ॥ ८. ४. १७८ ॥

१. The original reads थाथघञ्जरिलकाणामञन्तः and omits क्तः in the next sūtra.

२. This is read along with the previous sūtra.

३. The original reads किता

४. The original reads अर्थोऽनार्थ-

५. The original reads कृत्योतेष्णु च

६. The original reads this as two sūtra thus:—
चारुसारयोर्विकान ॥
गमेजयपद etc ॥

तृन्नन्नतीक्ष्णशुचिनि वा ॥ ८. ४. १७९ ॥

बहुव्रीहाविदमेतत्तद्भ्यः प्रथमपूरणे क्रियागणने ॥ ८. ४. १८० ॥

संख्यायास्तनः ॥ ८. ४. १८१ ॥

छन्दसि वा ॥ ८. ४. १८२ ॥

संज्ञायामजिनम् ॥ ८. ४. १८३ ॥

मित्रोऽनृषौ ॥ ८. ४. १८४ ॥

व्यघायिनोऽन्तरम् ॥ ८. ४. १८५ ॥

मुखं स्वाङ्गम् ॥ ८. ४. १८६ ॥

निष्ठोपमानाद्वा ॥ ८. ४. १८७ ॥

नाव्ययदिकूछन्दगोमहत्स्थूलमुष्टिपृथुवत्सेभ्यः ॥ ८. ४. १८८ ॥

जातिकालसुखादिभ्योऽनाच्छादनात् क्तोऽकृतमितप्रतिपन्नाः ॥ ८. ४. १८९ ॥

वाजाँते ॥ ८. ४. १९० ॥

द्वित्रिभ्यां पाद्दत् ॥ ८. ४. १९१ ॥

मूर्धानः ॥ ८. ४. १९२ ॥

सक्थमक्रान्तात् ॥ ८. ४. १९३ ॥

छन्दस्यादिश्च ॥ ८. ४. १९४ ॥

त्रिचक्रत्रिबन्धुत्रिवृतादीनाम् ॥ ८. ४. १९५ ॥

नञ्सुभ्याम् ॥ ८. ४. १९६ ॥

कैपि ॥ ८. ४. १९७ ॥

ह्रस्वान्तेऽन्त्यात्पूर्वम् ॥ ८. ४. १९८ ॥

कण्वेकाचिबहोर्नञ्समानाधिकरणे ॥ ८. ४. १९९ ॥

न गुणाक्षरच्छन्दोमानसूक्ताध्यायादयवोऽवयवाः ॥ ८. ४. २०० ॥

१. The original reads शृन्नन्नक-

२. This portion is read as a separate sūtra in the original.

३. This portion along with the next sūtra is read as one sūtra in the original.

४. The original reads पाजातः

५. This and the next sūtra are written together in the original.

उपसर्गात् स्वाङ्गं ध्रुवमपशु[1] ॥ ८. ४. २०१ ॥

वनं समासे ॥ ८. ४. २०२ ॥

अन्तरश्च ॥ ८. ४. २०३ ॥

अनिविभ्यामन्तः ॥ ८. ४. २०४ ॥

परिरभितो भाविमण्डले ॥ ८. ४. २०५ ॥

प्रादस्वाङ्गं संज्ञायाम् ॥ ८. ४. २०६ ॥

उदकोपलोलपमशकमक्षिकालकाकालिकतरिककतरीपवेपवषानिरः[2] ॥ ८. ४. २०७ ॥

उदुपाभ्यां वाजिनम् ॥ ८. ४. २०८ ॥

परेर्हस्तपादकेशकर्षाः ॥ ८. ४. २०९ ॥

दुस्तरिपादयश्च ॥ ८. ४. २१० ॥

अभेर्मुखम्[3] ॥ ८. ४. २११ ॥

अपाच्च ॥ ८. ४. २१२ ॥

स्फिगपूतवीणाञ्जोध्वकुक्षिसीरनामनामानि च[4] ॥ ८. ४. २१३ ॥

अधेरुपरिस्थम् ॥ ८. ४. २१४ ॥

अनोरप्रधानकनीयसी ॥ ८. ४. २१५ ॥

पुरुषश्चान्वादिष्टः ॥ ८. ४. २१६ ॥

अतेरकृत्पदे[5] ॥ ८. ४. २१७ ॥

नेरनिधाने ॥ ८. ४. २१८ ॥

प्रतेरंशुजनराजन्नुष्ट्रखेटकाजिरार्द्राश्रवणाः ॥ ८. ४. २१९ ॥

कृत्तिकार्धपुराणि तत्पुरुषे ॥ ८. ४. २२० ॥

१. This and the next two sūtras are written in the original thus:—
उपसर्गात् स्वागन्ध्रम् ॥
पशुं वने समासेऽन्तरं च ॥

२. Space is left out in the original for writing पमश

३. This and the next sūtra are written in the original thus
मे अपाच्च ॥

४. The original reds स्थिगयुतवीणाञ्च्छोर्ध्वाकुक्षिसिविर-

५. The original reads अतेद्वापे

उपाद्ध्यजाजिनान्यगौरलेटलोटजिह्वाकृष्णाकन्यागुडकल्पपादीनि॥ ८. ४. २२१ ॥

सोरविक्षेपणे ॥ ८. ४. २२२ ॥

उत्पुच्छे वा ॥ ८. ४. २२३ ॥

नलोपः पूर्वत्रासिद्धिः ॥ ८. ४. २२४ ॥

प्लुत उदात्तः ॥ ८. ४. २२५ ॥

प्रश्नान्ताभिपूजविदाङ्कुर्वनुदात्तः ॥ ८. ४. २२६ ॥

असूयासंमतिकोपकुत्सनेषु ॥ ८. ४. २२७ ॥

याशीः क्षिप्रप्रैषत्याख्यानेषु स्वरितः ॥ ८. ४. २२८ ॥

उदात्तादनुदात्तः ॥ ८. ४. २२९ ॥

उदात्तस्वरितवरूचवार्यणः ॥ ८. ४. २३० ॥

एकादेशे अपादादौ पादाकृते वाक्ये ॥ ८. ४. २३१ ॥

स्वरितस्यैकश्रुतौ सिद्धिः ॥ ८. ४. २३२ ॥

इति श्रीमहाराजाधिराजपरमेश्वरभोजदेवविरचिते
सरस्वतीकण्ठाभरणनाम्नि व्याकरणे
अष्टमाध्यायस्य चतुर्थः पादः
समाप्तः

---

१. This and the next sūtra are read in the original thus:—
उपाध्यजिनान्यगौ ॥
टलटलोटजिह्वाकृष्णाकन्याडुडकल्प-
पादिनि सोरविक्षेपणे ॥

२. This portion is written as a separate sūtra.

३. The original reads
कुत्सनादीयाश्रीः ॥
प्रैषत्याख्यानेषु स्वरितः ॥

INDEX OF SŪTRAS

Sūtra	Page	Sūtra	Page	Sūtra	Page
अकचि वानौत्वे	218	अगारान्ताट्ठन्	155	अच एकाचः	221
अकथितञ्च	2	अगिलस्य गिले	204	अचः	224
अकद्रपाण्ड्वोः	214	अग्नावानाय्यपरि	24	अचः कर्मकर्तरि	21
अकर्तरि कारके	74	अग्नेः सोमवरुण	201	अचः परूपं	261
अकर्मकाच्च	88	अग्नेः स्तुतः	248	अचः परस्मिन्पूर्वविधौ	12
अकर्मकात्	87	अग्याङ्गिमन्दिमदि	66	अचिण्णलिङ्णिति	231
अकर्मकात्	88	अग्रग्रामाभ्यां	249	अचित्तवति च	30
अकर्मकाद्वा	90	अग्रात्	257	अचित्तादेशकालात्	147
अकर्मधारये	284	अग्रादिमध्यान्त	29	अचि वा	240
अकर्मरुकञ्जि	96	अग्रान्तपश्चाद्भ्यः	143	अचिश्नुधातु	211
अकः सवर्णे	197	अग्रान्तशुद्ध	191	अचीषत्स्पृष्ट	246
अकालात् ठंश्च	164	अघादवद्य	261	अचोऽचित्तवत्कर्तृकात्	25
अकृच्छे	238	अङस्थः	155	अचो निष्ठायाः	250
अकृतकारि	16	अङिश्च	263	अचो यत्	22
अकृते कृञः	83	अङ्किमस्जिभ्यां	71	अचो रहाभ्यां	251
अके जीविकायाः	281	अङ्किवङ्किमङ्कयङ्गि	47	अचो वा	222
अके भविष्यति	96	अङ्ग इत्यादौ	262	अचो ह्रस्वदीर्घप्लुताः	12
अके राजन्य	215	अङ्गात्	275	अच्च वौशनसः	217
अक्ङिति	210	अङ्गात् कल्याणे	173	अच्चशित्यभिभ्यः	259
अक्ली विक्ली	7	अङ्गात्तन्निरस्यति	19	अच्छगत्यर्थवदिभिः	7
अक्षद्यूत	153	अङ्गाद्विकृतात्तद्विकारेण	93	अच्छिसखिवह	221
अक्षस्यादेवनस्य	272	अङ्गानि	281	अच्प्रतिरूपाः	6
अक्षादूहिन्याः	196	अङ्गिजसिसहिभ्यः	48	अच्ययुवौ	212
अक्षेषु ग्लहः	76	अङ्गितङ्गिकङ्कि	59	अच्यवङ्	197
अक्षे संज्ञायाम्	197	अङ्गुलिभरुजा	183	अजशङ्कत्तरवारि	162
अक्षो वा	22	अङ्गुलेर्दारुणि	189	अजागृणिश्वीनां	224
अक्ष्णः	215	अङ्गुष्ठोदक	271	अजादीनां द्वितीयात्	192
अक्ष्णोऽचक्षुषः	187	अङ्गे च	148	अजादेर्द्वितीयः	192
अगस्त्यः	127	अच इः	45	अजाद्यदन्तम्	108

अजाविभ्यां ष्यन्	158	अणोऽमि पूर्वः	197	अत्रानुनासिकः	245
अजिनान्तादुत्तर	181	अणोर्निपुणे	184	अत्रिभृगुकुत्सवसिष्ठ	127
अजिवृरीभ्यो नित्	41	अणोर्माप्येषु	179	अत्वसन्तस्य	208
अजिसञ्जयसिभ्यः	47	अणौ चित्तवत्	90	अथ द्वितीयं	273
अजुपदेशे	11	अण् कुटिलिकायाः	153	अथर्वणोऽण् वेदे	147
अजेर्व्यघञ्	219	अण् च	142	अधिशीङ्	3
अजेस्तृणे चित्	62	अण्डैरण्डविचण्डकाण्ड	59	अध्यर्धार्ध	2
अजेः समि	78	अण्मात्रिको ह्रस्वः	4	अनाम्लादेशाः	2
अजैडकोकिल	112	अत आत इत्	85	अनुप्रतिगृणश्च	3
अज्झनोः सनि	208	अत आदेः	236	अन्तर्धौ	3
अज्ञाते	181	अत आद्यञि	232	अभिनिविशो वा	3
अज्यतिभ्यां पादे च	45	अत इञ्	119	अथादिः	272
अञ्	5	अत उत्तत्र	212	अथोमथोनोभोभगोऽघोहेहो	6
अञ्	118	अतद्धित	250	अदन्तः स्त्री	110
अञ्	126	अतष्टाप्	112	अदभ्यस्तात्	85
अञणोरप्राच्यभर्ग	127	अतः	174	अदर्शनं लोपः	4
अञादीनामस्त्रियां	127	अतः कृकमि	246	अदसः फक्युजोः	201
अञ्चच्	57	अतिग्रहाव्यथन	177	अदसोऽत्वे	243
अञ्चतेः पूजायम्	220	अतिरतिक्रमणे च	8	अदसो दः	218
अञ्चः	112	अतिथेर्ब्यः	186	अदः	232
अञ्चेरनः	213	अतिशयातिक्रमणयोश्च	103	अदादिभ्यो लुक्	21
अञ्चेरुपसर्गे च	30	अतेरकृत्पदे	287	अदि भुवो डुतच्	60
अञ्चेः	216	अतेरिथिः	47	अदूरभवे	133
अञ्चेः	268	अतेर्धश्च	50	अदूराधिकासन्नाः	105
अञ्चोऽनपादाने	242	अतेः शुनः	188	अदेङ्गुणः	4
अञ्चो लुक्	179	अतो गुणे	196	अदेरुपसर्गे	76
अञ्जनभञ्जन	207	अतो ङीन्	117	अदेर्नुं धश्च वा	52
अञ्जेरिष्णुच्	42	अतो भिस ऐस्	91	अदेर्मुट् च	47
अञ्जेस्सिचः	223	अतोऽम्	91	अदेशकालादधीते	155
अटाट्या वा	78	अतो य इयः	86	अदेः किंश्च	48
अट्यर्तिसूति	18	अतो लुक्	212	अदोऽनञे	31
अडो लश्च वा	43	अत्यन्तसह	239	अदोऽनुपदेशे	7
अणश्च	39	अत्यन्तसंयोगे	98	अद्भिः	258
अणि	215	अत्यन्तानुकामं गामी	167	अद्रौ वा	243
अणि नियुक्ते	281	अत्यन्तापह्नवे च	33	अद्यश्वो भवति च	168
अणोऽप्रगृह्यस्य	251	अत्यादयः क्रान्ताद्यर्थे	103	अद्यादिसर्वनामकिंभ्यः	177

अधउपरिभ्यां 265
अधमोत्तमाभ्यां च 141
अधरातिः 179
अधःशिरसोः 246
अधातुत्यक्त्यप् 227
अधातोरुगितः 112
अधिकरणविचाले च 178
अधिकरणाच्चोपमानादाचारे 17
अधिकरणे 28
अधिकरणे सप्तमी 94
अधिकरणैतावत्त्वे 106
अधिकान्ता 101
अधिकृत्य कृते ग्रन्थे 146
अधिपरी अनर्थकौ 8
अधिपर्यो वा 78
अधिरीश्वरे 8
अधिशीङ्स्थासामाधारः 3
अधीष्टौ च 81
अधुना च 178
अधृष्टकार्ययोः 162
अधेरारूढे 171
अधेरुपरि 287
अधेर्देवभूतयोः 225
अधेः प्रसहने 87
अधोऽध्युपरीणां 238
अधोऽवसोर्लोपश्च 143
अध्ययनतः 106
अध्यर्धाधपूर्वपूरणाः 2
अध्यात्माधिदेवाधिभूत 144
अध्यायन्यायोद्यावसंहार 80
अध्यायानुवाकयोर्लुग्वा 176
अध्रुवे स्वाङ्गे 83
अध्वनः प्रथमा च 94
अध्वर्युकषाययोः 278
अध्वर्युपरिषद्यां च 148
अध्वानं यच्च 167
अनत्याधान उरसि 8
अनद्यतने लङ् 32
अनद्यतने लुट् 73
अनन्तरस्य विधिः 13
अनन्तावसथेतिहल 104
अनन्त्यस्यापि 244
अनपत्ये 215
अनपुंसकान्यध्वर्युक्रतवः 106
अनमाने 250
अनरे वा 141
अनवक्लृप्त्यमर्षयोः 81
अनव्यय 214
अनव्ययादमः क्त्वज्वा 17
अनसि वहेः क्विप् 53
अनंशच्छिद्रमित् 11
अनः 112
अनः 189
अनाच्छादनजात्यादेर्वा 116
अनाम्लादेशाः 2
अनाम्लिट्व्यजागुः 231
अनिकाभ्यां तरच् 67
अनिगन्तः 280
अनिङ्गमेरिट् 220
अनित्यवर्णे च 185
अनियतपुंस्क 124
अनियोग 196
अनिरिका 249
अनिवासि ग्रामे 282
अनिविभ्यामन्तः 287
अनिष्ठा 280
अनुकम्पायाम् 181
अनुकरणं चानितिपरम् 7
अनुगवमायामे 188
अनुग्वलम् 167
अनुदात्तं पदमेकवर्जम् 267
अनुदात्ते च 269
अनुदात्ते च कुधापरे 262
अनुपदं बद्धा 167
अनुपद्यन्वेष्टा 172
अनुपराभ्यां कृञः 89
अनुपसर्गाद्वा 74
अनुपसर्गाद्वा 88
अनुपसर्जनादतः 113
अनुपसर्जनाव्ययात् 92
अनुपाख्याधिकयोः 205
अनुप्रतिगृणश्च 3
अनुब्राह्मणादिनिः 132
अनुर्हेतुलक्षणे 8
अनुवादे चरणाः 106
अनुसंभ्यामकर्मकात् 88
अनुस्वारस्य 251
अनुः सामीप्यायामयोः 97
अनूराधास्वाती 143
अनेकं मतुपोऽर्थे 105
अनेकाचो लिट आङ् 20
अनेकावधारणे 238
अनेरोकहः 72
अनेर्डित् 55
अनो नुट् 265
अनोनोर्ज्ञः 89
अनो बहुव्रीहेः 256
अनो भावकर्मणोः 285
अनोरप्रधान 287
अनोर्वंचिप्रवचिवासि 164
अनोश्यामस्सरसां 188
अनोः कमितरि 171
अनोः कर्मणि 32
अनोः पथिपदयूप 144
अनोः शति 225
अन्तरङ्गं बहिरङ्गात् 15
अन्तरपरिग्रहे 7
अन्तरमपुरि 5

अन्तरश्च	287	अपदुस्सुवनिषु	40	अप्रत्यादिष्वसाधुना	94
अन्तरोऽयनस्य	250	अपदुःसुवनिष्यः	248	अप्राणिजातयः	106
अन्तर्णत्वांकिंविधिषु	6	अपपरी वर्जने	8	अप्लुतादीनाम्	197
अन्तर्धानोऽन्तर्धणश्च	77	अपमित्यात् कक्	153	अबहोः	189
अन्तर्धौ येनादर्शनमिच्छति	3	अपरस्पराः	198	अब्राह्मणात्	128
अन्तर्बहिर्भ्यो लोम्नः	189	अपरस्यातिः	179	अभावकर्मणोः	215
अन्तर्वत्पतिवतोः	256	अपरोक्षे च	33	अभावाहनश्च	35
अन्तश्च	270	अपवदः	89	अभाषित	228
अन्तः पूर्वपदाट्ठञ्	144	अपवर्गे तृतीया	93	अभिजनश्च	164
अन्तादिवच्च	195	अपवादविषये	15	अभिजिद्विदभृत्	183
अन्तिकबाढयोः	180	अपस्करो रथाङ्गे	198	अभिज्ञावचने लृट्	33
अन्तिकस्य	214	अपस्पृधे	261	अभिधानलक्षणाः	16
अन्ते च	250	अपह्नवे ज्ञः	88	अभिनिविशो वा	3
अन्तोदात्तात्	268	अपाच्च	287	अभिनिष्क्रामति	146
अन्त्य ईवत्यवत्योः	271	अपाच्चतुष्पात्	198	अभिनिष्ठानो वर्णे	248
अन्त्याजादिष्टिः	4	अपात्क्लेशतमसोः	29	अभिन्नकर्तृकयोः	82
अन्त्यात् पूर्वं	282	अपादाने चाहागुहोः	177	अभिन्नस्यापि	180
अन्त्याभावे	12	अपादाने पञ्चमी	94	अभिपूजिते	243
अन्धरन्ध्र	66	अपादाने पिद्वा	74	अभिप्रत्यतिभ्यः क्षिपः	89
अन्नाण्णः	156	अपिति	231	अभिरभागे	8
अन्यत्रान्यतोऽपि	31	अपिति वा	194	अभिविधाविनुण्	77
अन्यत्रास्मात्	245	अपिः पदार्थसम्भावना	8	अभिविधौ संपदा च	186
अन्यथैवंकथमित्थं	82	अपीलुदार्वादेः	207	अभिव्याङि भृजः	37
अन्यपदार्थप्रधानः	107	अपूतक्रतोः	270	अभूततद्भावे	186
अन्यपदार्थे	105	अपे च लषः	35	अभूवाक्	278
अन्यपदार्थैः	98	अपेतापोढ	99	अभेरविदूरे	222
अन्यस्य क्रियायाः	238	अपेहि च	101	अभेर्दीर्घश्च वा	171
अन्येभ्योऽपि दृश्यते	90	अपोनपादपान्नपातोः	131	अभेर्मुखम्	287
अन्येभ्योऽपि दृश्यन्ते	31	अपो भि	235	अभौ भुवो भूते	25
अन्येभ्योऽपि दृश्यन्ते	36	अपो यञ्वा	151	अभौ यामाभ्याम्	46
अन्येषामपि	207	अपो यद्योनिमतिषु	200	अभ्यमित्राच्छ च	167
अम्बच्यानुलोम्ये	84	अप्तृस्वसृनप्तृ	208	अभ्यर्हितम्	108
अम्बवततेभ्यो रहसः	188	अप्पूरण्यास्तत्प्राधान्ये	189	अभ्यस्त	269
अम्बादयस्तिङोदात्तवता	103	अप्रतिबन्धोत्साह	88	अभ्यस्तस्य	264
अपगुरो णमुलि	194	अप्रत्ययाच्च	78	अभ्यासस्य	211
अपघनोद्धन	77	अप्रत्यये च	181	अभ्युत्सादयां	253

अभ्रेरमुः	42	अरण्यात्	140	अर्धाच्च	188
अम्बस्तिसिज्भ्यां	232	अरिहणद्रहण	134	अर्धात्परिमाणस्य	226
अमत्यर्थाद्यधिकरणे	96	अरुर्मनश्चक्षुः	186	अर्धाद्यत्	142
अमेद्राणां दिशः	225	अर्चिरुचिशुचि	51	अर्धे लुक्	179
अमहन्नवन्नगरे	282	अर्जुनस्य	271	अर्यस्य	271
अमा च प्राक् खमुञः	104	अर्जेः ऋज च	39	अर्यः स्वामिवेश्ययोः	23
अमात्तदुपधात्	239	अर्णसो लोपश्च	173	अर्शसुरश्चतुरतुन्द	175
अमावसोऽधिकरणे	24	आर्तिकशिभ्यां	42	अर्हणे तृच्	24
अमावास्यार्थादश्च	143	अर्तिपृवपियजि	51	अर्हति	161
अमिकमिभ्यां बुः	42	अर्तिबुदोर्बुक् च	61	अर्हतो नुं च	165
अमिचिमि	68	अर्तिलूधूसूखनि	37	अर्हशक्तयोः	81
अमिपचि	263	अर्तीरिस्तुसुहु	63	अर्हः	27
अमियजिवधिपति	68	अर्तेरत्निच्	47	अर्हः	229
अमुचामो	259	अर्तेरन्यत्	65	अलङ्कृञ्निराकृञ्भ्यां	34
अमू अमी	5	अर्तेरुच्च	52	अलशलोरत उच्च	63
अमूर्धमस्तकात्	200	अर्तेरू च	47	अलंखल्वोः	82
अमेरतिः	46	अर्तेर्भुक्षिनक्	50	अलाबूतिलोमाभङ्गाभ्यः	168
अमेरीवः	70	अर्तेः पिशन्	71	अलिकलिदलिपुलिवृश्चि	54
अमेर्गुः	41	अर्त्यजिकृवृतृधृ	62	अलिटि व्यः	194
अमेर्णिद्वा	63	अर्त्यविभ्यामुटच्	41	अलितलिशीङ्सृपाभ्यः	62
अमेर्नित्	72	अर्थमात्रे प्रथमा	95	अलिपुलिकलिभ्यः	61
अमेर्मुक् च	52	अर्थवदधातुरप्रत्ययः	1	अलिशलिपलितलिघसि	45
अमेर्वरट् च	71	अर्थवद्ग्रहणे नानर्थकस्य	14	अलुगुत्तरपदे	200
अमो मश्	255	अर्थवशाद्विभक्तिविपरिणामः	14	अलेरम्बुसः	72
अम्नसूधसवसां	265	अर्थादिसदृशसम	98	अलोऽन्त्यात्पूर्व उपधा	4
अम्बाम्बगोभूमि	248	अर्थाद्याच्ञायाम्	175	अल्पाच्तरम्	108
अम्बार्थामडलेकानां	232	अर्थार्थिपूर्वापर	93	अल्पे	182
अम्बे अम्बाले	262	अर्थे	280	अल्लोपो नः	213
अयङ्यि क्ङिति	234	अर्थेऽग्नौवशे	8	अवक्तयः	154
अयवस	259	अर्थे च	80	अवक्षेपणे च	181
अयसंभावनवचने	81	अर्थे वा	206	अवचक्षे	255
अयःशूलदण्डाजिनाभ्यां	171	अर्देः सन्निविभ्यः	222	अवटकूपौ	99
अयानयं नेयः	167	अर्धजरतीयार्धवैशस	102	अवतेर्मिः	51
अयामान्ताल्व	211	अर्धस्य	272	अवतेर्हस्वश्च	64
अयिरः पुनः	192	अर्धं चतसृभिः	98	अवदातात्	179
अरज्ज्वादेरप्राणिनः	116	अर्धं समविभागे वा	102	अवद्यपण्यवर्यागर्ह्य	23

अवपासि	262	अवेः सङ्घाते	168	अश्वादेकाहगमे	167
अवयवश्च	150	अवोदैधो	209	अश्वाश्मशङ्कुकुटपुट	121
अवयवाद्दतोः	225	अव्यक्तानुकरणस्य	196	अश्विन्यादिभ्यः	143
अवयवेऽप्यवयविवत्	13	अव्यक्तानुकरणात्	187	अश्विमानण्	257
अवयसि ठंश्च	162	अव्ययम्	105	अषडक्षाशितङ्ग्वलङ्क	168
अवयाश्वेत वा	265	अव्ययं प्रवृद्धादिभिः	104	अषष्ठीतृतीया	206
अवरस्याव च	179	अव्ययं विभक्त्यर्थे	97	अषष्ठ्येकविभक्ति च	2
अवर्णभोभगो	246	अव्ययस्य च	213	अष्टका पितृदेवत्ये	228
अवर्णस्त्रसा	213	अव्ययाच्चाङ्गुलेः	188	अष्टनः संज्ञायाम्	203
अवसमन्तेभ्यः	188	अव्ययानां कश्च दः	181	अष्टनो दीर्घः	262
अवस्करः	87	अव्ययीभावः	97	अष्टनो वा	218
अवस्करो वर्चः	198	अव्ययीभावे	205	अष्टाभ्य औश्	91
अवहितस्य	285	अव्ययीभावो नपुंसकम्	110	अष्टाभ्यः शमादिभ्यः	34
अवातो निर्वाणः	242	अव्ययेऽनभिप्रेताख्याने	84	अष्टामेखला	259
अवात् कुटारच्चावनते	168	अशब्दे यत्खौ च	145	अष्टिवुष्वष्केरादेः	195
अवादयः कुष्ठाद्यर्थे	103	अशाला	110	अष्ठीवच्चक्रीवत्	240
अवादौर्जित्य	247	अशिकचोर्नुं च	55	असख्ये च वाहाहैवैवं	5
अवाद्गिरः	88	अशिवहिकटिभ्य इत्रः	68	असमृद्धयर्थाभावात्यय	97
अवाप्योत्तंस	206	अशिष्टव्यवहारे	93	असंख्या	267
अवितस्ततन्द्रि	48	अशूसुप्रपिलटिखरि	70	असंज्ञायां च	32
अविꣳत्तायाः	267	अशे रश च	47	असंज्ञायां ड्वन्	159
अविधीयमानोऽण्	11	अशे रश च	61	असंबुद्धौ	218
अविभक्तिशस्तसादौ	11	अशे रुट् च	45	असंयुक्तानादेः	240
अविभूभ्यामन्तिः	46	अशेरूपच् पश्च	62	असावमुष्य	277
अविमह्योष्टिषच्	71	अशेर्नित्	48	असिदाधां हावे	212
अविवक्षितविशेषे	32	अशेर्नुं च	39	असिद्धं बहिरङ्गमन्तरङ्गे	14
अवृद्धमक	282	अश्नोतेर्डित्	56	असुट्संयोगात्	234
अवृद्धात् फिन्	126	अश्मनो विकारे	213	असुन्	51
अवृद्धेभ्योऽपि	140	अश्मन्नूषयूप	135	असुपतवचां	233
अवे च	75	अश्मरथाद्यज्ञः	117	असूयाग्रयोर्दृशः	29
अवे भृञः	60	अश्वगर्ग	282	असूयासंमति	288
अवेर्दुग्धे सोढ	133	अश्वत्थाग्रहायणीभ्यां	131	असूर्यपश्य	102
अवेर्धश्च वा	64	अश्वमणिद्वारेभ्यः	125	असेरुरन्	67
अवे वर्षप्रतिबन्धे	75	अश्वशतधनगणराष्ट्र	118	असो नपुंसकाद्भज्वा	259
अवे ह्वसाभ्याम्	26	अश्वाघस्यात्	264	अस्तात्यादिः	9
अवेः	74	अश्वाच्छः	132	अस्तिक्षीरादवः	105

अस्ति नास्ति दिष्टमिति 155
अस्तिनास्त्यस्यस्मिविद्यते 6
अस्तिविद्यतीड्जुहोतिवेत्ति 34
अस्तर्भूः 219
अस्त्रीविषयादयोपधात् 116
अस्त्रीशूद्र 243
अस्त्वसजभ्यां 264
अस्थिदधि 217
अस्थ्यादीनामञ् 720
अस्थ्यादीनामनङ् 263
अस्मदो द्वयोश्चाविशेषणे 90
अस्मद्युत्तमः 90
अस्मायामेधास्रजो विनिः 175
अस्मिन्निति च 184
अस्य च्वावन 234
अस्यतितृपिभ्यां 83
अस्याद्धत्यहेत्योः 252
अस्सपत्न्याः 183
अहञ्चमस्तिङ् 208
अहन् 285
अहर्गिरादीनां 242
अहशो वनो र च 112
अहंशुभंकृतंपर्यातंयेनतेन 6
अहः प्रशंसायाम् 34
अहेति विनि 276
अहो च 275
अहोऽसुदिनपुण्याभ्याम् 110
अह्नः 242
अह्नः खः क्रतौ 132
अह्नः खे 214
अह्नस्यादन्तात् 249
अह्नवृत्ताश्च 263
अं इत्यनुस्वारः 5
अंशमवश्यं हारी 171
अंशे सङ्ख्यायास्तयट् 170
अंहिकुण्ठिकम्पां नलोपश्च 45
अः इति विसर्जनीयः 5
अः स्थाम्नः 118
आकर्षात् ष्टल् 152
आक्रोशे नञ्यनिः 79
आख्यातमाख्यातेन सातत्ये 102
आख्यातं साध्ययकारक 2
आख्यातोपयोगे 4
आख्यानाख्यायिकाभ्यः 132
आख्यानात् 19
आगमश्च 267
आगमात् सर्वादेशः 15
आगमास्तद्गुणीभूताः 14
आगोः कर्मकारिणि 168
आङस्ताच्छील्ये 27
आङि च णित् 50
आङितो हलादेः 35
आङिदः किः 77
आङि प्लुपतिभ्यां कर्तरि च 24
आङि युद्धे 76
आङि रुप्लुभ्याम् 75
आङि शुपेः सनः 47
आङि स्फायोर्डित् 60
आङि स्रुजः 77
आङीषदर्थाभिव्याप्त्योः 103
आङो ज्योतिरुद्गमने 88
आङो दश्च 27
आङो दः 86
आङो ध्यष्टः 206
आङोऽनुनासिकाश्च 262
आङोऽन्धूधसोः 193
आङो यमहनः 87
आङो यि 216
आङ्पर्याङ्भ्यामीहेरिनिः 117
आङ् मर्यादाभिविध्योः 8
आङ्माङोः 195
आङ्लोपश्च कालात्यन्त 19
आचार्योप 281
आचार्योप 283
आचोवचोच्चनीच 102
आचापञ्चम्याः 179
आच्छीड्योः 217
आजसि 198
आजसेः 256
आज्ञायिनी 200
आज्यं घृते 23
आट् च 263
आडेरुपगुचोपधायाः 62
आढ्यसुभगस्थूलपलित 30
आण्य च क्वचित् 197
आत ऐ 255
आत औ णलः 85
आतश्चोपसर्गे 25
आतश्चोपसर्गे 78
आतोऽनापः 213
आतोऽनुपसर्गे कः 27
आतो युक् चिण्कृतोः 226
आतो युच् 80
आतो विच् 31
आतोऽष्टनः 268
आत्मनः पूरणे 200
आत्मनेपदानि भावकर्मणोः 86
आत्मनेपदेऽनतः 85
आत्मनेपदे वा 20
आत्मनेपदे वा 219
आत्माध्वनोः खे 215
आत्मोदरकुक्षिषु भृञः 28
आलेयाद्वारद्वाजे 121
आत्समो देव 205
आथर्वणिकादणि कलोपश्च 149
आदरानादरयोः सदसती 7
आदामः साम् 91
आदि ञिटुडवः 11

आदितः	222	आभीक्ष्ण्ये णमुल् च	82	आशिषि	228
आदिरवसानेन	106	आभ्यामसिश्च	179	आशिषि च	26
आदिरिताल्येन समध्यः	11	आम आकम्	92	आशिषि च	84
आदिश्यञ्जो वा	168	आम एका	276	आशिषि तुह्योस्तातङ् वा	85
आदिष्टादचः पूर्वस्य	13	आमनडुहो वा	217	आशिषि नाथः	87
आदिः प्रत्येनसि	279	आमन्त्रितस्य	270	आशिषि नाथः	95
आदीपत्स्पृष्टश्च	246	आमन्त्रितं पूर्वं	239	आशिषि हनः	29
आदृगम	254	आमयात् दीर्घश्च	175	आशिष्यायुष्य	96
आदेश्च मः	142	आमः कृञः प्राग्वत्	88	आश्चर्यमद्भुते	198
आदेश्छन्दसः प्रगाथे	131	आमेतः	85	आश्चर्ये च	81
आदेशादागमः	15	आयनेयीनीयियः	216	आश्वयुज्या वुञ्	143
आद्गुणः	196	आयस्थानेभ्यष्ठक्	145	आसत्तौ	83
आद्यन्तवदेकस्मिन्	13	आयुक्तकुशलाभ्यां	95	आ सर्वनाम्नः	205
आद्यन्तानन्तकार	28	आयुक्तासेविताम्नात	172	आसुयुवपिरपिलपित्रपि	24
आद्यन्तान्तररहःपथ्यलीक	144	आयुधाच्छ च	153	आस्पदं प्रतिष्ठायाम्	198
आद्यात्	119	आरण्याण्ण्यः	138	आस्विलिलुच्छुक्षिति	221
आद्युदात्तम्	281	आरिः संवत्सरे	178	आहर चेलवसने	102
आद्युदात्तं	283	आर्त्विज्यं चर्त्विजः खञ्	161	आहारार्थेभ्योऽकर्तरि	32
आध्यायेष्वेवर्षेः	145	आर्धधातुकं शेषः	10	आहि च दूरे	180
आनङृतो द्वन्द्वे	201	आर्धधातुके	210	आहिताग्निजातपुत्र	109
आनुतिनेमिस्यासिबन्धकि	128	आर्धधातुके	219	आहितात्	249
आनुपूर्व्यं	238	आर्यक्षत्रियाभ्यां	115	आहो उताहो	275
आने मुगतः	223	आर्यो ब्राह्मण	279	इकस्सुञि	262
आन्महतः	202	आर्हादगोपुच्छसङ्ख्या	159	इकः काशे	207
आप ओतः शी	91	आलजाटचौ कुत्सायाम्	175	इको गुणवृद्धी	12
आपः क्विन् ह्रस्वश्च	51	आवश्याकाधमर्ण्य	24	इको यणचि	195
आपत्यस्य	214	आवश्यकाधमर्ण्ययोर्णिनि	31	इको लघुपूर्वादकवेः	166
आपो जुषाणो	261	आवसथात् ष्ठल्	155	इको ह्रस्वः	203
आपो वा	211	आविष्परस्यप्	257	इकृदितपः स्वरूपे	80
आपो वा	234	आशङ्काबाधनेदीयस्सु	278	इक्षुमूलकादिभ्यः क्षेत्रे	169
आपो ह्रस्वश्च	41	आशङ्कायां च	17	इगन्तकाल	289
आपो ह्रस्वश्च	44	आशंसायां भूतवच्च	80	इगन्तानां	273
आपो ह्रस्वश्च	60	आशंसावचने लिङ्	80	इगुपधज्ञापीकृभ्यः कः	25
आपो ह्रस्वो नुट् च वा	52	आशायाः	271	इगुपधात् कित्	45
आप्रपदं प्राप्नोति	167	आशितः	270	इग्यणः सम्प्रसारणम्	4
आबाधे पुंवच्च	238	आशितो भुवो भावकरणयोः	29	इङश्च	74

इङश्च	219	इतरादिभ्यः	91	इरयोरेत्ति	263
इङो गमः	208	इतो निजः	123	इरंमदश्च	29
इङ्धारिभ्यां शतृशानचौ	34	इतो मनुष्यजातेः	116	इरि जृस्तम्भुम्रुचुम्लुचु	21
इंचूक्रियाव्यतीहारे	190	इतो लोपः	255	इवन्तर्धभ्र	220
इच्छामृगये च	78	इतो लोपः परस्मैपदानाम्	86	इवार्थे	259
इच्छार्थेभ्यो लिङ् च	33	इत्थंभूतलक्षणात्	93	इवेन विभक्त्यलोपश्च	97
इच्छार्थेषु कामप्रवेदने	81	इत्थं भूतेन	285	इवे संज्ञायाम्	182
इच्यनचि	202	इत्येनम्याशस्य	204	इषिमिदिविदिमृदिव्यधि	40
इजादेर्गुरुमतः	20	इदम इश् च	177	इषिरुचिरुधितिमिमिदि	67
इञश्च	129	इदमः समसिसणिश्च	178	इषुगमियमां	229
इञः	116	इदमः स्त्रीपुंसयोः	218	इषूदराश्वेषु	283
इञः	225	इदमो हः	177	इषेरुधक्	61
इट ईटि	241	इदंतद्भ्यां	259	इषेः किद् लोपश्च	56
इटोऽत्	86	इदितो नुम् धातोः	216	इषोऽनिच्छायाम्	78
इटो वा	249	इदुतोर्गुणः	233	इषोरयानीकाभ्याम्	141
इट् सनो वा	220	इदुद्भ्यामेङ्	233	इष्टकेषीका	204
इडादीनामैप्	85	इदुद्भ्यामौति	197	इष्टपूर्तश्रुतगृहीतोद्गृहीत	172
इडायाः	266	इदु द्वन्द्वे	107	इष्ट्रीनां	263
इडावत्सरः	68	इद्दरिद्रः	212	इष्टे युक् च	214
इणस्तुट् च	80	इद्वद्धिमति	201	इष्यतेर्यिः सन् वा	192
इणः कित्	63	इध्मावाग्नेो बर्हिर्मनः	105	इष्यसिभ्यां क्तकन्	55
इणिकोर्गा	219	इनच्पिटच्काश्चिकाचि	168	इष्वनिघृष्वरिष्वलिष्वादयः	70
इणो णित्	51	इनः स्त्रियाम्	191	इससुग्दोर्भ्यः	216
इणो दामिक्	51	इनुर्विशाद्रवेणिभ्यो णः	59	इसादिष्वप्र	235
इणो धोः	196	इनोऽचि लोपः	217	इसुसोर्व्यपेक्षा	246
इणो नावभ्रेषे	75	इन्द्रवरुणभवशर्ववरुद्र	115	इस्मन्नन्क्विपु	227
इणो नुट् च	52	इन्द्राग्निदेवेभ्यः शर्मणः	119	इहाद्वितीयेह	102
इणो यण्	211	इन्द्रादालिसादिसायुधेभ्यः	150	इहपराभ्यां	225
इण्कुभ्यां	247	इन्द्रियमिन्द्रलिङ्गमिन्द्र	172	ईघ्राध्मोः	234
इण्जिसृनशिभ्यः	36	इन्धेर्नलोपश्च	52	ई च गणः	237
इण्पूभ्यां कित्	67	इन्याधमर्ण्ये च	96	ई च द्विवचने	263
इण्भीकापाशल्यनिमार्चि-	54	इन्हन्पूषा	208	ईडवन्द	270
इण्विधिभ्यामसिः	52	इयाडियाजि	256	ईडेरविडिङ् ह्रस्वश्च	49
इण्शीङ्स्यशासुवृञ्	23	इयुवुस्थानाभ्यां	233	ईण्य वा	197
इण्स्तुशासुवृञ्	23	इयुवुस्थानिभ्यां वा	92	ईदस्यासः	223
इतरेतरान्योन्य	86	इरातर्परक	240	ईदूतौ	253

ईदूदेद्द्विवचनं प्रगृह्यम् 5
ईद्यति 211
ईद्रोपधेभ्यः प्राचाम् 140
ईयसश्च 185
ईयसः 191
ईयसुन्निष्ठाभ्याम् 180
ईयिवाननाश्चाननूचानः 32
ईवनिपौ 259
ईश्वरः 160
ईश्वरार्थादराज्ञः सभा 110
ईश्वरे 255
ईषदर्थे 206
ईषदसमाप्तौ कल्पप् 180
ईषद्दुष्णेन 102
ईषद्वा 280
ईषा 262
ईषान्तस्य 274
ईहलि तिङि 212
उक्तार्थानामप्रयोगः 14
उगन्तादुत्तरपद 181
उगितः पुंवच्च 202
उगोहविर्वहिरष्टकामेधा 157
उचः के गुणश्च 228
उचिकुसिपिशिपृपिभ्यः 60
उचेश्चकृ 57
उच्चैरुदात्तः 4
उच्चैस्तरां 277
उञि 246
उञ्छति 153
उञ्छम्लेच्छ 267
उणादयो भूतेऽपि 73
उताप्योर्वाढार्थे लिङ् 81
उतासवर्गः 11
उतोऽसंयोग 212
उतो लुग्वा 263
उत्क उन्मनाः 171
उत्करशफराश्मखदिर 136
उत्कृत्यो वा 284
उत्तरपदत्वे चापदादिविधौ 13
उत्तरपदलोपे 227
उत्तरपदस्य च 203
उत्तरपदवृद्धौ 283
उत्तरपदातिशय आति 107
उत्तरपदादिः 283
उत्तरपदान्तस्य 250
उत्तरपदार्थप्रधानस्तत्पुरुषः 107
उत्तरस्य 252
उत्तरादाहञ् 138
उत्तरोत्तर 268
उत्तानादौ कर्तरि 28
उत्परस्यातः 237
उत्पातेन शाप्यमाने 93
उत्पुच्छे वा 288
उत्प्रतिभ्यामाङि संज्ञायां 31
उत्यादीनां 268
उत्सङ्गोडुपोडुपोत्पुटपिटक 153
उत्सर्गापवादयोः 15
उत्सोदपानविकरविनद 118
उद ईत् 213
उदकस्योदन् 234
उदकस्योदः 203
उदकात्संज्ञायाम् 144
उदके नुट् च 52
उदके मिश्रे 282
उदके श्वेर्डितिः 49
उदकोपलोलप 287
उदक् च विपाशः 134
उदङ्कादिभ्यश्च 119
उदङ्कोऽनुदके 80
उदञ्चः संज्ञायाम् 119
उदन्वानुदधौ 240
उदभिदुस्सुभ्यो मनसः 17
उदराद्गाधूने 171
उदरे वा 205
उदश्वरः सकर्मकात् 88
उदश्वितो वा 131
उदस्कन्देः 266
उदस्थानादेशे 117
उदः सः 251
उदात्तयणः 268
उदात्तस्वरित 277
उदात्तस्वरित 288
उदात्तादनुदात्तः 288
उदिगायश्च चित् 44
उदि च नियः 74
उदितो वा 220
उदिपच्चिपतिमतिभ्यः 34
उदि युपूद्रुवः 75
उदिरुचितिलिपुलिपिटि 54
उदि वा 74
उदिहासिदसिसहिभ्यः 25
उदीच्यग्रामाद्ब्रह्मचः 139
उदुपधस्य 231
उदुपाभ्यां 287
उदुपाभ्यां स्थापेरनास्तात् 164
उदुम्बरतिलग्वलमद्रकार 127
उदुम्बरः कृमिमशकाभ्यां 99
उदोऽधिके 168
उदोऽनूर्ध्वचेष्टायाम् 87
उदो रुजिवहिभ्यां कूले 28
उदोष्ठ्यपूर्वस्य 216
उद्गोहोऽचः 212
उद्धरोत्सृजावसृजाभ्याम् 102
उद्यमनिपात 254
उद्यमस्तबकालपलनिचुल 175
उद्यमोपरमौ 226
उद्यातोडुपोत्पिषोत्पुटोत्पल 134
उद्विभ्यां काकुत् 191

उद्भिभ्यां तपः 87
उनर्वन्न 272
उन्देरिच्चादेः 39
उन्देर्नलोपश्च 61
उन्देर्नलोपश्च 72
उम्भ्योर्ग्रः 75
उन्मृजावमृजने 102
उपकलमकभ्रष्टककपिष्ठल 127
उपघ्न आश्रये 77
उपज्ञाते 148
उपज्ञोपक्रमं तदादित्वे 110
उपदेशे 269
उपदेशेऽज्झन 211
उपधायाश्च 216
उपधालोपे च 229
उपधेः स्वार्थे 158
उपपदमतिङ् 103
उपपदविभक्तेः 15
उपपराभ्याम् 88
उपमानमुपमेय 105
उपमानात् 190
उपमानादप्राणिनि 188
उपमानादेश्च 116
उपमानानि सामान्यवचनैः 100
उपमेयानि व्याघ्रसिंहर्षभ 100
उपयजः 254
उपवसेरभोजनार्थस्य कालः 3
उपसर्गव्यपेतम् 275
उपसर्गस्य 240
उपसर्गस्य घञि 207
उपसर्गाच्च 190
उपसर्गात् 249
उपसर्गात् 250
उपसर्गात् 258
उपसर्गात् 287
उपसर्गात्खल् 216
उपसर्गात्सुनोति 247
उपसर्गादचः 235
उपसर्गादजाद्यन्ताद्युजेः 89
उपसर्गादध्वनः 188
उपसर्गादस्यूहिभ्यां वा 87
उपसर्गादूहो ह्रस्वश्च 234
उपसर्गादृति 196
उपसर्गाश्चाभिवर्जम् 274
उपसर्गाः 253
उपसर्गाः क्रियायोगे 6
उपसर्गे च वीणायाः 76
उपसर्गे च संज्ञायाम् 32
उपसर्गे धः 77
उपसर्गे युवः 74
उपसर्गे श्यः 26
उपसर्जनं पूर्वम् 107
उपसर्याकाल्याप्रजने 23
उपसंवादः 255
उपसिक्तं व्यञ्जनेभ्यः 153
उपाजेऽन्वाजे सामर्थ्याधाने 7
उपात् 90
उपात्किरो लवने 83
उपात्प्रशंसायाम् 216
उपात्स्थूलाकलापाभ्याम् 144
उपादेरडज्वुचौ च 181
उपाद्देवपूजासङ्गतिकरणमित्र 87
उपाद्देशवेशहस्तस्थानेभ्यः 152
उपाद्द्वयज 288
उपाद्भूषण 198
उपाद्यमः स्वीकारे 88
उपान्वध्याङ्वसः 3
उपायाङ्स्वश्च 185
उपावयोरुधः 25
उपावाभ्यां 228
उपेक्षातोऽधिकारः 13
उपोत्तमं रितः 270
उपोऽधिके च 8
उप्ते च 143
उभयथोणादिषु 11
उभयपदार्थप्रधानो द्वन्द्वः 107
उभयहेतावस्त्यकाकारे 96
उभयाद्द्युश्च 178
उभान्नित्यम् 170
उभे द्वत्रौ च 45
उभोभयाभ्यामञ्जलि 190
उमोर्णाभ्यां वा 151
उरत् 236
उरसोऽग्रये 188
उरसोऽण् च 156
उरसो यच्च 148
उरस्सर्पिर्दधि 191
उरो यजुषि 261
उर्कृत् 227
उर्दधश्च 70
उवर्णान्तानुदात्तादि 150
उशीर 274
उश्च 232
उषर्बुधः 243
उषसुषिमुष्कमधुबन्धुनख 173
उषासोषसः 201
उषिकुषिकमिगार्तिभ्यस्थन् 60
उषिकुषिकुटिदलिकुलि 62
उषिखनिसुमूभ्यः कित् 68
उषिरञ्जिशभूभ्यः कित् 52
उषिशुषिकृषीर्ण्जिमीङ्बुधि 61
उषेरधिः 47
उषेर्जश्च 52
उषेर्नक् लोपश्च 71
उष्ट्रः सादि 280
उष्ट्राद्वुञ् 151
उष्णात् 171
उष्णिहो वा 112

उस्यपदादौ 196
ऊककुन्दुमाभ्याम् 133
ऊङः 202
ऊङुतः 116
ऊठि 196
ऊढ उपधायाः 268
ऊतियूतिजूतिसातिहेति 77
ऊदनोर्देशे 205
ऊधसो नश्च 112
ऊधसो नश्च 157
ऊनार्थकलह 285
ऊरोरुपमानसंहितसहित 116
ऊर्जने छदिः 10
ऊर्णाहंशुभंभ्यः 176
ऊर्णोर्नुलोपश्च 40
ऊर्णोर्वा 231
ऊर्ध्वमौहूर्तिकेषु च 24
ऊर्ध्वस्य रिल्रिष्टा 179
ऊर्ध्वं खमस्य 206
ऊर्ध्वं दध्नद् द्वयसद् च 169
ऊर्ध्वादिभ्यः कालात् 140
ऊर्ध्वाद्वा 190
ऊर्ध्वे शुषि पूरः 83
ऊर्युरर्युरी चाङ्गीकारे 7
ऊँ वास्य 5
ऋकृमृवृचपिभ्य आलच् 69
ऋकृद्भृतृभ्यो वृद्धिश्च 78
ऋकोऽणोरलौ 12
ऋक्षनच्छवि वा 265
ऋक्षेरो डश्च 40
ऋगयनपदव्याख्यानोत्पात 145
ऋचश्शसि 203
ऋचः 187
ऋचितनु 262
ऋचित्रेः 261
ऋचि पादः 112
ऋचिरिषिकृतिवृश्चि 72
ऋच्छेरः 66
ऋच्यलि 55
ऋजनोर्गुक् च 69
ऋजिश्वृदृभ्यः कित् 71
ऋणमधमोत्तमाभ्याम् 99
ऋणमाधमर्ण्ये 242
ऋणे पञ्चमी 93
ऋत उत् 197
ऋततृपमृप 231
ऋतभागहर्यश्व 120
ऋतर्ति 266
ऋतष्ठञ् 146
ऋतस्तासि 222
ऋतः संयोगादेः 220
ऋतावुष्णशीताभ्याम् 184
ऋतुनक्षत्रेभ्योऽण् 142
ऋतूपवस्तृप्राशित्रादिभ्यः 163
ऋतृसृकृवृ 47
ऋते तृतीया 196
ऋते द्वितीया च 94
ऋतेरं च 44
ऋतेरीयङ् 20
ऋतो ङिसुटोः 233
ऋतोऽचि वा 224
ऋतोऽञ् 154
ऋतोरोऽचि 218
ऋतोऽवग्रहान्नो णः 266
ऋतो विद्या 201
ऋतो वृद्धिमद्विधाववयवेभ्यः 12
ऋत्यृत ऋ वा 197
ऋत्विग्दधृगुष्णिक्कुञ्चः 30
ऋत्व्या वा 263
ऋदुपधाच्चानृचि 23
ऋदुशनस्पुरु 217
ऋदृच्छृणाम् 233
ऋदशोऽङि 233
ऋदोरप् 76
ऋदृत्यकः 197
ऋधापोरीत् 235
ऋनो ङीप् 112
ऋपृकृपिहपिनहिकलिभ्यः 71
ऋपृभृहाङ्भाङां 236
ऋभ्यां मतोर्वः 265
ऋमदश्नोत्योश्च 236
ऋल्वादिभ्यः 241
ऋवृञ्व्येञदिभ्यः 222
ऋश्यन्यग्रोधशर 134
ऋश्यरिष्टशरमरुत्तक्षशिला 137
ऋषभोपानद्भ्यां ञ्यः 158
ऋषिकुरुवृष्ण्यन्धकेभ्यः 123
ऋषितनिकृधूकिभ्यः कित् 68
ऋषिवृषिभ्यां कित् 63
ऋषौ मित्रे 207
ऋसृभ्यां वा 20
ऋस्मिपूङ्भ्यञ्वश् 223
ऋहनिभ्यः स्यस्य 223
ऋहलोर्ण्यत् 24
ऋह्रीब्लीरी 226
ऋत इत् 263
ऋत इद्धातोः 216
ऌदृ 73
ऌतल्लः 197
ऌदिद्युतादिपुष्यत्यादिभ्यः 20
एक इग्घस्वादेशे 12
एकगोपूर्वादनेकद्रव्यात् 174
एकदेशविकृतमनन्यवत् 13
एकद्वयोः षष्ठीतत्पुरुषे वा 127
एकद्वित्स्वान्येभ्यः 165
एकद्विबहुष्वेकवचन 90
एकमुखपार्श्वेभ्यस्तसः 141
एकयोगनिर्दिष्टानामपि 13

एकयोगनिर्दिष्टानां सह 13
एकवचेतर 238
एकविंशत्यादीनां च 110
एकशालायां ष्ठच 183
एकश्रुति 277
एकस्य सकृच्च 184
एकस्य सुब्लुक् 238
एकहलादौ 203
एकं न विंशत्यादिभिः 98
एकः पूर्वपरयोः 195
एकागाराच्चौरे 164
एकाचः 174
एकाच 214
एकादन्नाद्यौ 205
एकादाकिनिच्चासहाये 170
एकादे अपादादौ 288
एकादेर्लुक् च 156
एकाद्धयमुञ् 178
एकाद्वृक्षपलाशिकाभ्याम् 141
एकानुबन्धकग्रहणे 15
एकान्यकिंयत्तद्भ्यः 177
एकान्याभ्यां 276
एकाहलवसानयोः 251
एङाद्यच् प्राग्देशात् 139
एङि पररूपम् 196
एङोऽतिपदादौ 197
एङः प्रकृत्या 262
एङ्ह्रस्वात् 195
एचः प्रश्नान्तादिवत् 265
एचि 196
एचोऽप्रगृह्यस्य 244
एचोऽयवायावः 195
एजेः खश् 28
एज्द्वितीयत्वे तदादेः 181
एणीकोशाड्ढक् 151
एत ईत् बहुवचने 243
एतदश्च 198
एतदोऽञ् 177
एतश्चेदमः 178
एतस्य चान्वादेशे 219
एतेस्तदिः 49
एत्यकोः संज्ञायाम् 248
एधाच्च 178
एधिवहोरतुच् 41
एनपा 92
एनबदूरे वा 180
एरक्तिनः 115
एरङिद्वा 256
एरच् 76
एरसंयोगादेः 211
एलावेलाकेलाखेलामेधा 18
एवादीनां 274
एषणात्करणे 114
एषामपुंस्यां 238
एहिमन्ये 276
एहीडायवाभ्यामन्यपदार्थे 101
ऐषमोह्यः श्वसो वा 138
ऐषुकारिसौवीरशयाभ्र 133
ओजसोऽहनि 257
ओजस्सहोऽम्भसा वर्तते 153
ओजस्सहोऽम्भः 200
ओजोऽप्सरसोः 235
ओत औत् 217
ओतोंशसोराम् 196
ओतो लोपः श्यनि 229
ओत् 5
ओत्समानोदराद्यति 270
ओदितः 241
ओमभ्यादाने 265
ओमाङोः 196
ओरञ् 134
औरावश्यके 24
ओरोदस्वयंभुवः 214
ओर्गुणात् 267
ओर्गुणादखरुसंयोगोपधात् 115
ओर्देशात् 139
ओश्च गतिकारक 211
ओश्रावय 265
ओषधेरजातौ 185
ओषधेः 262
ओष्ठोत्वोः 196
ओसि च 232
ओः पुयण्ज्यपरे 236
और्वेरादेरुदेतौ च 43
औशसम् सु 218
औ सुलोपश्च 218
क उम्भक् 63
कंकमंकिभ्यामन्दन् 60
ककुत् ककुदस्य 191
ककुप् त्रिष्टुबनुष्टुभः 51
ककेरुदन् णिच्च वा 61
ककेरुभः 63
कच्छकुरुसिन्धुसिन्ध्वन्त 141
कच्छगुलुच्छ 57
कच्छाग्निवक्त्रवर्तान्तेभ्यः 140
कच्छ्वा ह्रस्वश्च 173
कटच 168
कटाच्छ्रोण्याम् 115
कटादेः प्राच्यात् 141
कटिपटिभ्यामोलः 69
कटेराहः 72
कटेर्नुं च वा 54
कठचरकाल्लुक् 147
कठिचकिभ्यामोरः 67
कठिनान्तप्रस्तारसंस्थानेभ्यः 155
कडारगडुलकाणखञ्ज 109
कणवणभण 226
कणादिषु 83

कणिकुलिवलिबलिभ्यः 71
कणेमनसी श्रद्धाप्रतीघाते 7
कण्टकपुलकरोमाञ्च 169
कण्ठपृष्ठ 283
कण्ड्वादीनां तृतीयः 192
कण्वेकाचि 286
कतरकतमौ 279
कतरकतमौ जातिपरिप्रश्ने 101
कतेश्च 159
कतेः 91
कथमि लिङ् च वा 80
कथायाष्ठक् 157
कदरकदलगुलूचवाकुच 114
कदम्बपुष्पादिभ्यश्च 142
कदाचित्कर्मधारयः 107
कदेर्णित् पक्षिणि 63
कद्रुकमण्डलु 257
कद्रुपाण्डुमृकण्डु 123
कनेरी चातः 71
कनेरीनकः 55
कन्थं च 284
कन्थायाष्ठक् 138
कन्दलशैवलकुवलय 169
कन्देरत उच्च 43
कन्यकनिष्ठज्येष्ठमध्य 112
कन्यायाः कनीन च 123
कपाले हविषि 203
कपि 286
कपिकेश 274
कपिज्ञातिभ्यां ढक् 166
कपित्थदधित्थ 206
कपिरिका 240
कपेः स्थलस्य 248
कपोतोलूक 228
कपोलकल्लोलकक्कोल 69
कफ ईलेर्णिलुक् 44
कबरमणिविषशरादेः 116
कमण्डलुगुहलगुलुगुलवः 43
कमण्डल्वार्निधिब्रह्मकृत 117
कमलसरोरुहसरोजाम्भोज 175
कमलाद्विदाकीकराभ्याम् 139
कमितमिशमिभ्यो डित् 57
कमितिभ्योर्दुक् च 55
कमिमनिजन्यसि 41
कमेरत उच्च 66
कमेर्णिङ् 20
कम्पने चलिः 10
कम्पेरोतो नलोपश्च 60
कम्पेर्नलोपश्च 69
कम्बलात् संज्ञायाम् 158
कम्बोजमुरलकेरलचोल 127
कम्बोजयवनौ मुण्डेन 101
कयाकह्योर्वा 73
करणाधिकरणयोश्च 79
करणे च 83
करणे यजः 31
करवीराशोकचम्पक 152
करवोपधकन्यापलदनगर 141
करोतेरोटच् 58
कर्कलोहिताभ्यामीकक् 183
कर्केरारुः 43
कर्णरथपतिसत्यंवदभी 125
कर्णवसिष्ठ 136
कर्णाष्ठरिटिरिचुरुचुराभ्याम् 100
कर्णाक्षिनखमुखकेशपाद 168
कर्णात् 145
कर्णीचह्नस्य 207
कर्णो वर्णः 283
कर्तृकर्महेतुना कर्मणि 103
कर्तरि चर्षिदेवतयोः 37
कर्तरि चारम्भे क्रियायाः 32
कर्तरि ण्वुल्तृचश्च 24
कर्तरि शप् 21
कर्तर्यकेन 103
कर्तर्यजर्ये सङ्गते 23
कर्तर्यात्मनेभाषेभ्यः 86
कर्तर्युपमाने 31
कर्तुरीप्सिततमं कर्म 2
कर्तुर्विप् 17
कर्तुश्च लक्षणे 33
कर्तृकरणयोश्च 93
कर्तृकरणे कृता बहुलम् 98
कर्तृकर्मणोः 256
कर्तृकर्मणोः कृति 96
कर्तृकर्मप्रवचनमप्रथमायाः 105
कर्तृकर्मान्तरित 4
कर्तृतृजकाभ्याम् 103
कर्तृस्थामूर्तकर्मकाच्च 87
कर्लोजीवपुरुषयोर्नशि 83
कर्न्युम्भिकुम्भिकुण्डिन 138
कर्दमादीनां 273
कर्मकर्तरि च 21
कर्मकर्तरि च 86
कर्मण उकञ् 163
कर्मणा क्रियया 3
कर्मणि 254
कर्मणि च येन 79
कर्मणि चाण् 73
कर्मणि चोपमाने 83
कर्मणि दम्यर्दिनाशि 25
कर्मणि दृशिविशिभ्यां 82
कर्मणि द्वितीया 92
कर्मणि हनः कुत्सायाम् 31
कर्मण्यग्याख्यायाम् 31
कर्मण्यण् 27
कर्मण्यधिकरणे 77
कर्मण्याक्रोशे कृञः खमुञ् 82

कर्मधारये	107	कस्येच्च	131	कालाध्वभ्यां कारकमध्ये	92
कर्मन्दकृशाश्वाभ्यां	147	कंशंभ्याम्	176	कालाः	98
कर्मप्रवचनीयाः	8	कंसमन्थ	283	कालाः परिणामिना	102
कर्मप्रवचनीयैः	92	कंसाधाभ्यां ठिठन्	159	कालेभ्यः	142
कर्मवेशाभ्यां यत्	163	कंसीयपरशव्ययोर्यञञौ	152	कालेभ्यो भववत्	131
कर्माध्ययने वृत्तम्	155	कः करत्	266	काशपाशपलाशाश्वत्थ	135
कर्षात्वतोर्घञः	267	काकतालादय इवार्थे	97	काशाश्वत्थनिशातविशाल	136
कलापिकुथुमि	213	काकादनगवादनतेजन	114	काशिचेदिसांयाति	139
कलापिनोऽण्	147	काण्डचीर	284	काश्यपकौशिकाभ्यां	147
कलाप्यश्वत्थ	143	काण्डाण्डाभ्यामीरच्	174	काष्ठदारूणां	276
कलिस्फुलिभ्यामिङ्गक्	56	काण्डादक्षेत्रे	113	काष्ठादीनि क्रियाविशेषण	97
कलेरविङ्कः	55	कादेर्बहुलम्	214	कासूगोणीभ्यां	182
कलेरशच्	70	कानः कानि	245	कास्तीराजस्तुन्दे	198
कलेरहः	72	कान्तिशिम्बि	240	किञ्चिमृजिभ्यां चित्	66
कलेरेवरः	68	कापट्यक्षयोः	206	कितः	268
कलेर्मपक्	71	कामचारे	276	कितः संशयप्रतीकारयोः	17
कलेर्वुगिच्चोपधायाः	71	कामप्रवेदनेऽकच्चिति	81	किति च तद्धिते	224
कल्पे	147	कामप्रस्थदन्ताग्रावस्पन्दन	141	किति च हनः	212
कल्याणीसुभगादुर्भगा	124	कायः किः	45	किति चैतेषाम्	193
कवचिनश्च ठञ्	132	कारकाद्दत्त	285	किति नौ	254
कवं चोष्णे	206	कारवः	106	किदाशिषि	86
कविमतिपीळा	125	कारस्करो वृक्षे	198	किमः	178
कवेरचच्	57	कारिकाच्चिडाचश्च	7	किमः कः	218
कवेराङ्गिरसे	121	कार्तकौजप	281	किमः कुः	177
कव्यध्वर	264	कार्यकालं संज्ञापरिभाषम्	16	किमः सङ्ख्याप्रश्ने	170
कव्यव्यरीषु	254	कार्षापणसहस्रसुवर्ण	159	किमिटोरतः	11
कशकृत्स्नसुधायुगकर्ण	128	कार्षापणात् प्रतिश्राव्य वा	159	किमिदंभ्यां वो घः	169
कशेरत इच्च	67	कालसमयवेलासु लिङ्यदि	81	किमि श्रुः	39
कश्यशिपचिमुचियजि	71	कालस्य चानहोरात्राणाम्	80	किमेत्तिङव्ययेभ्यः	180
कपिकुलिलुलिकलिभ्यः	65	कालहेतुफलेभ्यो रोगे	171	किमो डतरच्	182
कषेरनिटो भविष्यति च	37	कालात्	162	किमोऽत्	177
कषेर्डित्	60	कालात्	185	किमो हेतु	259
कसिपद्यर्तिभ्यो णित्	43	कालात् कार्यं च भववत्	163	किरतेरटग्लश्च वा	58
कसेरुच्चातः	63	कालात्साधु	143	किरतौ लवने	198
कसेरुच्चातः	64	कालाद्यत्	163	किरो धान्ये	75
कस्ककौत	247	कालाध्वपरिच्छेदमूलात्	94	किलेः कित्	72

किष्किन्धा गुहायाम् 198
किष्कुः प्रमाणे 198
किसरतगरोशीरहरिद्रा 514
किसलयगयगवय 65
किंकिलास्त्यर्थेषु 81
किं क्षेपे 101
किंयत्तदेकान्येभ्यः 182
किंयत्तदेतदन्येभ्यः 178
किंयत्तद्बहुषु कृञः 27
किंवृत्तं च 275
किंवृत्ते लिङ्टौ 81
किंवृत्ते लिप्सायाम् 73
किंशुककिंशुलुककिंपुरुष 101
किं सर्वनाम 269
किं सानुसवनयोश्च 266
कीकटकपटकर्पटादयः 58
कीचकार्भकधमक 54
कुकमियमिशमिशकि 69
कुकेः कुक् च 63
कुक्कुट्यादयः 202
कुगुध्वञ्चिचञ्चिवहि 69
कुङो यपुट् च 46
कुचिजोश्चिन्नुक् च 46
कुञ्जब्रध्नशङ्खभस्मगणलोम 121
कुटजोटजवल्वजादयः 58
कुटतीर्थपुलिनमलिनागस्ति 135
कुटादीनां 231
कुटिमहिमिथ्यनिभ्यः 69
कुटीशमीशुण्डाभ्यः 183
कुट्यर्तिभ्यामरुः 43
कुटिकितिपणिपेलृपल्लि 70
कुड्याया यलोपश्च 138
कुण्डं वनं 284
कुतुस्तूयिकृदाधारार्चि 54
कुत्वा डुपच् 182
कुत्सनाभीक्ष्ण्ययोः 275
कुत्सितानि स्वार्थवचनैः 100
कुत्सिते 181
कुथेरुमक् 64
कुदकुकोर्नुं च 64
कुदापाभ्यः शः 70
कुम्तिचिन्ति 281
कुपेर्दुक् च 48
कुप्यं धने 23
कुप्रादयः 278
कुप्वोः ×क×पौ खरि 246
कुब्जवामनकुब्जकिरात 106
कुमति च 250
कुमहद्भ्यां ब्रह्मणः 188
कुमारक्रीडनकेभ्यः 185
कुमारशीर्षयोः णिनिः 30
कुमारश्रमण 101
कुमारः 279
कुमारात् प्राथम्ये 130
कुमारादनूढायां च 113
कुमार्यां 282
कुमार्याः पुत्रश्वशुराभ्याम् 179
कुमुदकुमुटकुण्डल 136
कुमुदनडमहिषवेतसेभ्यः 136
कुमुदबीजबल्वज 135
कुम्भजालशत 190
कुम्भनिधानसुदत्तसुदक्ष 134
कुरः पासः 72
कुरुनादिभ्यो ण्यः 126
कुरुयुगन्धराभ्याम् 140
कुरुवृजी 280
कुरुवृषिमृदिपिशिभ्यः कित् 56
कुरुशकन्धुशङ्कुकर्तृभर्तृ 125
कुरोः कतपञ्चालयोः 225
कुलकुक्षिग्रीवाभ्यः 138
कुलटाया वा 124
कुलाख्यानाम् 117
कुलाङ्कञ् च 124
कुलाभ्रकरीरेषु 29
कुलामुष्यसरोभ्यः पुत्रात् 166
कुलालकुम्भकारकर्मार 148
कुलालवरुट 259
कुलिजाल्लुक् च वा 161
कुलिमयिभ्यामूतक् 60
कुलुत्थकोपधादण् 152
कुलेरिजक् 57
कुलेश्च माषक् 71
कुल्मापादञ् 171
कुवश्चर् दीर्घश्च 57
कुवोऽन्धच् 61
कुवोर्बुक् च वा 57
कुशाग्रार्धजरति 182
कुशाम्बविग्रविशशालूक 123
कुशिविशिभ्याम् 48
कुषेः कित् 56
कुसुभ्यां नाम्नः 119
कुसूलकुकूलदुकूलताम्बूल 69
कुसूलकूप 283
कुस्तुम्बुरुः 198
कुहेः कित् 55
कुहोश्चुः 236
कुः पापेषदर्थयोः 103
कूलतीर 283
कूलसूद 284
कूलात् सौवीरेषु 140
कूश्माण्ड्यादयश्च 115
कृकणकुङ्कणतृवणोल्वण 59
कृकणपर्णात् भारद्वाजात् 141
कृकदिकडिभ्योऽम्बच् 63
कृके वचः कश्च 39
कृग्रोरुच 40
कृच्छ्रगहनयोः 222
कृजः करणे ख्युन् 30

कृञश्च 57
कृञश्चुक् च 67
कृञः कतुः 41
कृञः कन्धुक् च 44
कृञः कर्तरि 79
कृञः कित् 65
कृञः प्रतियत्ने 95
कृञः श च 78
कृञः सुपुण्यपापकर्म 31
कृञा वा 7
कृञा वा 8
कृञोऽञ्चच् 58
कृञो द्वितीय 187
कृञो मुट् च 66
कृञोऽम्भच् 63
कृञोऽसुटः 222
कृञो हेतुताच्छील्यानु 28
कृतत्वचवर्णान् 19
कृतलब्धक्रीत 143
कृतश्च 267
कृतस्यास्मरणे 33
कृतापकृतभुक्ताभुक्त 101
कृतिभिदिलतिपुतिभ्यः 55
कृतृकृपिभ्यः कीटन् 58
कृतृदरुहि 253
कृते 148
कृतेः कतयोस्तकौ च 39
कृतेः कृच्छौ च 66
कृत्तद्धितष्फञ्याप्त्यूङः 1
कृत्तद्धितौ सप्तमीस्थमुपपदम् 2
कृतिकार्ध 287
कृत्यतुल्याख्यान्यजात्या 100
कृत्यार्थे 255
कृत्याः प्रैषातिसर्ग 24
कृत्येऽवश्यमः 204
कृत्येषु कर्तरि वा 96
कृत्यैरधिकार्थवचने 98
कृत्योकेष्णुच् 285
कृत्रिमाकृत्रिमयोः कृत्रिमे 14
कृत्वोऽर्थप्रयोगे कालेभ्यः 95
कृत्वोऽर्थः 9
कृद्ग्रहणे गतिकारकपूर्वस्यापि 12
कृद्धयश्चाकार्यगृहदात्रपोत्र 174
कृद्योगा 102
कृद्वासरूपोऽस्त्रियाम् 15
कृन्धिभिन्धयुत्तम 101
कृन्मेजन्तः 9
कृपियुवलिभ्य आसः 72
कृपिविषिभ्यामाणक् 59
कृपो रो लः 240
कृबिमदिवासिमसिचति 67
कृवापाजिमिस्वदि 39
कृविलिभ्यामातच् 59
कृवृतॄस्यनिभ्यो नित् 61
कृवृषिमजिशंसि 23
कृशाश्वारिष्टारिश्मविशाल 134
कृशेरानुक् 42
कृषिचमितनि 43
कृषिरजोः कर्मकर्तरि 21
कृषेरादेश्च च 47
कृषेश्छ च 43
कृष्टपच्याः कर्मकर्तरि 23
कृष्णरणाभ्यां 122
कृष्णस्य 271
कृष्णात्तिलेषु 179
कृष्णान्मृगे 186
कृष्यासुतिरजःपरिषद्भ्रातृ 174
कृसृकुसुस्तुयुरूणां पन्नू च 62
कृसृभृवृषशकिकङ्किकर्कि 58
कृसृभृवृतॄभ्योऽण्डः 59
कृसृभृवृस्तुकुक्षुचरिचटि 54
कृसृवृविपुषिमुषिमूङ् 54
कृसेरचि दीर्घश्च 192
कृहृभ्यामेणुः 41
कृगृघञक्षदबृभृमृभ्यः 66
कृगृश्वृप्रकुटिच्छिदिभिदि 45
कृतृभ्यामीषन् 71
कृतृवृजिनिधाञ्भ्यः क्युः 61
कृश्वृगृचतिकडिभ्यः ष्वरच् 68
कृश्वृवलिवल्लिरासिगर्दिभ्यः 63
कृश्वृवसिवपिराजिध्राजि 45
कृश्वृशोडीमञ्जिकुटिपटि 67
क्लृप्त्यर्थकर्तरि विकारे 93
केकयमित्र 224
के तद्धितेऽणः 233
केदाराद्यञ्च 132
केलिमर कर्मकर्तरि 22
केवलमामकभागधेय 113
केवलादिभ्यश्च 256
केवलाभ्यां च 159
केशमणिहिरण्य 173
केशाद्वा 132
के शीङो रट् चास्य 43
कैरवभैरव 70
कैशीशमिरमिभ्यः कुः 40
कोटरमिथ 207
कोपधाच्च 134
कोपधादण् 140
कोपधादण् 150
कोश्च स्त्रियाः 166
कोः कत् तत्पुरुषे 206
कौटिल्य एव गत्यर्थेभ्यः 18
कौडिलाडि 117
कौण्डिन्यस्य कुण्डिनच 127
कौण्डोपरथदाण्डकि 183
कौतेरियः 65
कौतेर्डिखिः 46
कौतेर्डिमिः 51

कौपिञ्जल 149
कौरव्यादसुरिमाण्डूकेभ्यः 113
कौ रुरुष्टिरणिटभ्यः 54
क्ङिति 209
क्ङिति 231
क्तक्तवतू निष्ठा 1
क्तवतुः 32
क्तस्य द्वयचो ना 270
क्तस्येन्विषयस्य कर्मणि 94
क्तः सूपमान 285
क्तादनात्यन्तिके 185
क्तादल्पोक्तौ 116
क्तान्तं वा 109
क्तिचि दीर्घश्च 210
क्तिच्कृतः संज्ञायाम् 84
क्तिनि नित्यम् 222
क्ते च 280
क्तेन नञ्विशिष्टेनानञ् 101
क्तेनाहोरात्रावयवाः 99
क्ते नित्यार्थे 280
क्तेरग्रहस्निह 221
क्तेरपाच्चायस्तिः 222
क्त्तेः 153
क्त्वाणमुलोः 238
क्त्वातोऽसुन्कसुनः 9
क्त्वि स्कन्दस्यन्दोः 210
क्त्वो यक् 263
क्रोऽसितपलिताभ्याम् 114
क्यङ् 17
क्यङि वा 235
क्यचि च 234
क्यच् परे 253
क्यच्योः 214
क्यजिमामद्यशूभ्यः 67
क्ययशाभ्यां 254
क्यस्य वा 210
क्ये 240
क्रतुदृशी 283
क्रतुभ्यष्ठक् 131
क्रतौ कुण्डपाय्य 24
क्रपेः संप्रसारणं च 78
क्रमपदशिक्षामीमांसा 132
क्रमः 221
क्रमः क्त्वि 208
क्रमितमिनमिस्तम्भामतः 45
क्रमेरेलकः 55
क्रमेः क च 57
क्रमेः क्रम् च वा 55
क्रयविक्रयाद्ठन् 152
क्रव्ये वा 31
क्रिया क्रियार्थे 195
क्रियानर्हेभ्यश्चाकारकत्वे 94
क्रियानिमित्तं कारकम् 2
क्रियान्वाख्यानाच्च 19
क्रियाप्रकारे धा 178
क्रियाप्रश्ने 275
क्रियाभ्यावृत्तिसमयसमूहेषु 76
क्रियायां च क्रियार्थायाम् 73
क्रियायां द्वे 190
क्रियायाः 276
क्रियाविशेषणकाल 1
क्रियाव्यतिहारे 86
क्रियाव्यतीहारे 79
क्रियार्हेभ्यः कारकत्वे 94
क्रियासमभिहारे 238
क्रियासमभिहारे लोट् 81
क्रीङ्जीनाम् 194
क्रीडिमुपिभ्यामाङि 34
क्रीडोऽनुपरिभ्यां च 87
क्रीतवत्परिमाणात् 151
क्रीतात्करणादेः 116
क्रुङ् देविविद्भ्याम् 112
क्रुञ्चकोकिलाभ्याम् 123
क्रुधद्रुहेर्ष्यासूयार्थानां 3
क्रुधद्रुहोरुपसृष्टयोः 3
क्रुधभूषार्थेभ्यश्च 35
क्रुधियुधिक्षुधितृषित्विषि 79
क्रुशस्तुनस्तृच् 217
क्रुशियसिभ्यामाङि 37
क्रोङ्के रो लश्च वा 55
क्रोशयोजनादेः शतात् 162
क्रोष्टुः पादमानाभ्याम् 127
क्रौञ्चाया ह्रस्वश्च 136
क्लमः परस्मै 229
क्लिदेः के 192
क्लिन्नाक्लाश्विल्पिल्पुचुल 168
क्वचित्करणेन 2
क्वचित्पूर्वम् 16
क्वचित्पूर्वं च 110
क्वचिदनुवर्तते 13
क्वचिदुभयगतिः 14
क्वचिद्विद्यमानार्थे 105
क्वणोऽनुपसर्गाच्च 76
क्वसुश्च 254
क्वसोरेकाज 223
क्वाति 177
क्वाभेहल्लतसिभ्यस्त्यप् 138
क्वावाशास 210
क्विन्दृशोः कुः 242
क्विप् च 31
क्विब्रह्मभ्रूणवृत्रेषु 31
क्षणेर्दयिः 47
क्षत्राङ्गतिवास्तुभ्यश्च 145
क्षत्राज्जातौ घः 124
क्षत्रियात् 147
क्षदेर्युक्ते 45
क्षयो निवासे 270
क्षायो नित्यम् 242

क्षिपकाम्रवका	228	खनगसिन्धुकुञ्जेभ्यः	173	गतिज्ञानप्रत्यवसानार्थ	2
क्षिपरदवदवादिविभ्यैः	35	खनिकष्यञ्जयसिवसिध्वनि	45	गतिरनन्तरः	280
क्षिपिनदिपदिपति	42	खनेरी च	23	गतिर्गतौ	276
क्षिपेः कित्	47	खनो घच्च	80	गत्यर्थलोटालृट्	276
क्षिप्रवचने लृट्	80	खनो लोपश्च	42	गत्यर्थाकर्मकपिबति	32
क्षियाशीः प्रैषेषु	244	खयां चयः	236	गत्यर्थानां	94
क्षीबकृशपरि	242	खयि खरः	235	गत्यर्थेभ्यः	254
क्षीरभगिनि	282	खरखुराभ्यां नस् वा	190	गदमदयमिभ्योऽनुपसर्गे	22
क्षोराड्ढञ्	131	खरि	245	गन्तव्यपण्यं	278
क्षीरादिभ्यः	234	खर्जिखडिकृपिवल्लिमथि	67	गन्धेररक् च	70
क्षुत्तृड्वुभुक्षापिपासा	169	खर्परे लोपः	246	गभीरगम्भीरेतराभिपिक्त	134
क्षुद्रकमालवात् सेनायाम्	132	खर्युवणः	272	गमजनखन	212
क्षुद्रजन्तवः	107	खलतिकादिषु वचनम्	111	गमयमतन	210
क्षुद्रजन्तूपतापेभ्यश्च	172	खलयवमाषतिलवृषब्रह्म	158	गमहनदृश	223
क्षुद्राक्षान्तनितान्तवृक्षेन्द्र	136	खलादिनिश्च	133	गमेरा च	68
क्षुद्राभ्रमरपटरपात्रपादञ्	148	खलेरीनच्	62	गमेरिनिः	50
क्षुधिवसिभ्यां	220	खले संहृतसंहियमाणा	98	गमेरू च	210
क्षुब्धस्वान्तध्वान्त	222	खश्चात्ममाने	31	गमेर्डित् द्वे च	49
क्षुभ्नाति	251	खः सपूर्वाच्च	124	गमेर्लिङि	209
क्षुल्लकश्च	279	खान्तस्य	271	गमेस्त च	36
क्षेत्रियच् परक्षेत्रे	172	खार्यावा	188	गमेः कालहरणे	87
क्षेमप्रियमद्रभद्रेष्वण् च	29	खिती च एकाचोऽमः	200	गमेः कित्	41
क्षेः क्षी	211	खित्यनव्ययस्य	204	गमेः सन्वच्च	42
क्षेः क्षी च	242	खिदेरादेचो वा	261	गम्भीरपञ्चजनाभ्यां ञ्यः	144
क्षौमवृत्तिखाडायनि	141	ख्यत्यात्परस्य	197	गम्यदिभ्यां गन्	56
क्सस्याचि	229	ख्याञि	246	गरदरौ	267
खगागोरगपतगपन्नग	29	ख्यातिपश्चादर्थयोः	97	गर्गवत्साजव्याघ्रपात्	120
ख च	258	गङ्गादिभ्यो वा	109	गर्तगाहाभिसक्थदक्ष	134
खजिबलिपतिभ्य आकः	54	गङ्गागोधाविधवा	123	गर्तान्ताच्छः	141
खञ्जेररीटः	58	गङ्गासंज्ञोखाशिखा	126	गर्भः सुहिततृप्त	100
खट्वा क्षेपे	98	गडुलदीनदायादविदग्ध	165	गर्भादप्राणिनि	169
खट्वारूढ	285	गणाधिभ्यां पत्युः	165	गर्हान्तस्थसमविषम	141
खण्डदण्डस्थूलबाहुवेणु	134	गणिकाब्राह्मणमाणव	132	गर्हायां लडपि जात्वोः	80
खण्डिकाहनूहलबन्धयुग	132	गणैकशीति	282	गर्ह्यम्	154
खण्ड्यज्योर्डुग्जुकौ च	43	गतयश्च	7	गलेचोपकपादहारकादयः	24
खदिरबधिरभगलोलन्द	134	गतयः	103	गल्भक्लीबहोडेभ्यो ङित्	17

गवादिषु विन्देः 25
गवाश्वगवाविकगवैडक 106
गवि युक्ते 203
गवियुधिभ्यां 248
गव्यूतिरूर्ध्वं 195
गस्थथकन् 26
गाङ ईस्ये च 232
गाङ् लिटि 219
गाण्ड्यजगार्ग्यां संज्ञायाम् 173
गात्रपुरुषयोः स्नातेः 82
गाथिविदथि 215
गादाभ्यामेष्णक् 59
गाधलवणयोः 278
गायतोऽनुपसर्गात् 30
गिरः षुग्धस्वश्च 46
गिरिचक्रादिभ्यः 250
गिरिनदीपौर्णमासी 189
गिरिभ्यः शास्त्रजीविषु छः 146
गिरो भन् 63
गिरो लश्च 25
गिरौ डित् 28
गुगम्यदितुदिमुदिभ्यश्छक् 57
गुडापूपसक्तुमांसौदन 157
गुडेरूचक् 57
गुणकात्स्न्यें 282
गुणवचनेभ्योऽसमासकृत् 165
गुणष्टादौ पुंवद्वा 217
गुणस्त्र्यनूङ् 201
गुणोत्तरेण तरलोपश्च 103
गुणो यङ्लुकोः 236
गुणे वा 93
गुदस्य 271
गुधेरूमः 64
गुपूधूपिविच्छिपणिपनिभ्यः 19
गुपेर्लुङि 253
गुपो गर्हायाम् 17
गुरुलघु 225
गुरेर्जक् च 66
गुरेः फग्लश्च 62
गुरोरेकैकस्य 243
गुरोर्हलः 78
गुलिविलिभिलिसिधीन्धि 63
गुलुगुधापीडायाम् 7
गुवः कित् 60
गुवृवीपचिवचियमिमनि 68
गुहाराधा 270
गुहितुलिवसिवपिक्षपि 78
गूथयूथप्रोथपृष्ठादयः 60
गृधिवञ्चिभ्यां प्रलम्भने 89
गृभृस्तृभ्यो गः 56
गृष्टिद्वष्टिहलिविश्रि 124
गृहपति 285
गृहपतिना संयुक्ते ञ्यः 156
गृधृदुर्वीधुर्वीभ्यः क्विप् 51
गेहार्था 271
गेहे कः 26
गेहेगोष्ठौ शूरक्ष्वेडिनार्दि 99
गेहेमेहिपिण्डीशूरौ 99
गोघ्नः संपदाने च 30
गोचरसंचरवहव्रजव्यज 79
गोडारिष्ट 283
गोतन्तियवं 281
गोत्रचरणात् 166
गोत्रादङ्कवत् 130
गोत्रादङ्कवत् 146
गोत्राददण्ड 149
गोत्राद्वहुलं वृञ् 147
गोत्रान्तात्तद्वदजिह्माकात्य 139
गोत्रान्तेवासि 281
गोत्राल्लुक् 128
गोत्रोक्षोष्ट्रोरभ्रराजराजन्य 132
गोधाया ढक् च 124
गोपवनशिग्रुबिन्दु 120
गोपादिष्वनेरसिः 48
गोपिकागोपालिका 122
कोपुच्छाट्टञ् 152
गोबिडाल 281
गोमिन् पूज्ये 175
गोमूत्रादाच्छादने 179
गोरचि यत् 119
गोरतद्धितलुकि 188
गोरव्यूतौ 261
गोरुपसर्जनस्यान्त्यस्य 111
गोरो वा 197
गोर्लोमपुच्छाभ्याम् 183
गोषदिषेत्वाकृष्णोऽस्य 176
गोष्ठज 274
गोष्ठाद्भूतपूर्वे 167
गोष्पदं सेवित 198
गोस्त्रश्च 133
गोः पदान्ते 256
गोः पुरीषे 150
गोः संहितायाः 285
गौणमुख्ययोः मुख्ये 14
गौरशबलकल्माष 114
गौः साद 280
ग्रन्थान्ते च 205
ग्रसित 264
ग्रहणे वा 170
ग्रहश्च 75
ग्रहः 26
ग्रहिगुहिभ्यां 221
ग्रहिव्यध्योः 193
ग्राहिस्थापराधीमन्त्रि 25
ग्राहिस्वपिप्रच्छां 193
ग्रहेरस्यालिटि 220
ग्रसेरा च 63
ग्रसेर्डित् 70

ग्रामकौटाभ्यां तक्ष्णः 188
ग्रामजनपदैकदेशादञ्च 142
ग्रामजनबन्धुसहायेभ्यस्तल् 133
ग्रामश्च शिल्पिनि 279
ग्रामात्कुमारषण्डाभ्यां च 166
ग्रामादीनां 272
ग्रामाद्यखञौ 138
ग्राम्यपशुसंघेष्वतरुणानेक 109
ग्रीवातोऽण् च 144
ग्रीवाश्रविष्ठापविलापविन्दा 121
ग्रीष्मघर्मकूर्मसूर्म 64
ग्रीष्मवसन्ताभ्यां वा 143
ग्रीष्मादच्छन्दसि 118
ग्रीष्मावरसमाभ्यां वुञ् 143
ग्रो णित् 58
ग्रो मुट् च वा 49
ग्रो यङि 240
ग्लस्नावनवमश्च 10
ग्लानुभ्यां डौः 45
ग्लामास्थाक्षिपचि 34
घञ् 73
घञि भाव 209
घटघटीधनुर्दण्डयष्टित्सरु 27
घटादयः 9
घण्टाजटासटादयः 58
घतनकालेषु 201
घरूकल्पचेलद् 202
घसह्वर 253
घसिभसोः 263
घासकर 202
घिनुण् 209
घुषेरविशब्दने 222
घृतादीनां 272
घृसिलूसूदूचितिभ्यः क्तः 59
घृसृधृवृष्टि 47
घोषकट 282
घ्र इत् 227
ङमो ह्रस्वादचि 245
ङयि च 270
ङसिङसोः 197
ङसेश्च 92
ङितश्च 86
ङित् 12
ङित्यसख्युः 233
ङिश्योर्वा 213
ङेङस्योर्यातौ 91
ङेरामाडादिभ्यः 233
ङे सुटोऽम् 91
ङेः स्मिन् 91
ङ्णोः कुक्टुकौ 245
ङ्या ईच 191
ङ्याप्प्रातिपदिकात् 262
ङ्यापोः संज्ञायाम् 204
ङ्याबूङः 123
ङ्याश्छन्दसि 269
ङ्याः 214
ङ्यूङृतः 191
चकिरम्योरुचोपधायाः 66
चक्रचक्रवाक 135
चक्रिसखिजक्षिदधिनेमयः 36
चक्षिङः ख्याञ् 219
चक्षेरसिक् च 51
चङो वा 270
चङ्युपधायाः 227
चजोः कुघिण्यतोः 228
चटकादैरक् 124
चटिकठिभ्यामाकुः 40
चण्डादिभ्यश्च 256
चण्डिभल्लिभ्यामातकः 56
चतुरश्च 217
चतुरसङ्गतलवणबडबुध 164
चतुरं यच्छौ च 170
चतुरः 268
चतुर्थी प्रकृतौ 280
चतुर्थी यता 99
चतुर्थी संप्रदाने 93
चतुर्मासाद्यज्ञे 144
चतुष्पादो गर्भिण्या 100
चतुष्पाद्भ्यो ढञ् 124
चतेरुरन् 51
चत्वारिंशदादौ 203
चदेरमसिः 53
चन चिदि 276
चन्द्रवृत्तेर्नक्षत्राद्युक्तः 130
चपेरेटच् 58
चमेरुचातः 46
चमेरूरुः 43
चयश्शः 252
चरणाद्धुञ् 149
चरणे ब्रह्म 205
चरति 152
चरफलोः 237
चरिचलिपति 192
चरेराङि चागुरौ 23
चरेरिटच् 58
चरेष्टः 28
चर्खरि 251
चर्मणः कोशे 213
चर्मण्यञ् 158
चर्मोदरयोः पूरेः 82
चलनशब्दार्थादकर्मकाद्युच् 35
चलनाहाराद्यर्थात् 90
चवाभ्यां 276
चवाहाहैवेषु च 276
चातुर्मास्येभ्यो यलोपश्च 163
चातुर्वर्ण्यचातुराश्रम्य 165
चादयः 274

चादिर्लोपः 276
चानुकृष्टमुत्तरत्र नानुवर्तते 13
चान्द्रभागादनद्याम् 115
चायः कि च 41
चायः की 193
चायः की 261
चारुसाधु 285
चारौ वा 30
चार्थे 105
चावतद्धिते 271
चाहलोपः 276
चिण्णमुलोर्दीर्घः 227
चिण्णमुलोः 216
चितः 268
चितेः कपि 207
चितौ च 75
चित्याग्निचित्ये च 24
चिल्लङ आश्चर्ये 18
चिल्लीकरणे प्रापि 19
चिदित्युपमार्थे 243
चिम्योर्डोचच् 57
चिस्फुरोर्णौ 194
चिहणचिक्कण 284
चीरमुपमानम् 284
चीवरादार्जने परिधाने च 19
चुडुतुल 250
चुद्र 11
चुरादिभ्यो णिच् 18
चुलुकोल्मुकचिबुकचूचुक 55
चुलुम्पादिश्च 1
चूडाश्रद्धादिभ्योऽण् 164
चूर्णचौल 284
चूर्णादिनिः 153
चूर्यगिभ्यां निः 47
चेलचीर 284
चेरम्यौ 31
चेरुपन्योर्डित् 40
चेर्वा 229
चेलार्थे क्रोपेः 82
चोः कुः 241
चौ 207
चौपयतचैकयतचैत्यत 117
च्छाशोर्वा 234
च्व्यर्थे भृशोत्सुकशीघ्र 17
च्व्यादिः प्राक्समासान्तेभ्यः 9
च्वौ च 234
छकारकयोः 205
छगलिनो ढिनुक् 147
छत्रसत्यानृतविशिखाभ्यः 155
छदिबलिभ्यां ढञ् 158
छदिरहो नुद् ह्रस्वश्च 52
छन्दसः 258
छन्दसा निर्मिते 156
छन्दसि 271
छन्दसि 273
छन्दसि 275
छन्दसि वा 277
छन्दसि वा 286
छन्दसो मानभाषा 145
छन्दसो यदणौ 145
छन्दस्यादिश्च 286
छन्दोगौक्थिकयाज्ञिक 148
छन्दोनाम्नि 248
छन्दो नाम्नि च 75
छविस्थविकिकिदीवि 48
छविस्सः 246
छश्च 124
छात्रिपेलि 282
छादेर्घेऽद्व्यायुपसर्गस्य 227
छाया 110
छित्वरदत्वरधीवरपीवर 68
छिदिभिदिभ्यां कुरच् 36
छे 150
छेदभेदद्रोहदोह 161
जक्षादयश्चाशासः 4
जङ्घायाः प्रहृतप्रहाराभ्याम् 153
जटाघटाकालाभ्यः क्षेपे 173
जटाघटाभ्यां क्षेपे 172
जठरपिठरकुररकरमकर 66
जडखडार्हग्रीष्मवीक्ष 121
जनपद 273
जनपदनाम्नः क्षत्रियादणः 128
जनपदवत्सर्वे 147
जनपदेभ्यः 140
जनपदेभ्यो नित्यम् 188
जनपदे लुबविदिशादिभ्यः 136
जनसन 209
जनसन 254
जनसन 269
जनाजल्पे 157
जनिकर्तुः प्रकृतिः 4
जनिजापुर्णिकृतिभ्यः क्यप् 65
जनिता 262
जनिमानियजिशुन्धि 42
जनिवध्योः 226
जनीजृष्क्नुरञ्जोऽमन्ताश्च 9
जनीशीडिभ्यः 223
जनेजनाभ्यां वादात् 157
जेनरुसिः 51
जनेर्घः 57
जनेर्बुक् च 43
जनेस्त च 42
जन्तुगडुकनिदाघ 127
जपजभदहदशभञ 236
जपादीनां पो वः 240
जपिवम्याश्वसि 222
जम्ब्वा वा 150
जयति दीव्यति खनति 152

जयतेश्च क्स्नुः	34	जान्तनशामनिटि	210	ज्येष्ठात्	259
जयतेः हलौ	23	जायाया जं दं च वा	107	ज्योतिरायुभ्यों	248
जयः करणे	270	जायां पिञः	44	ज्योत्स्नातमिस्राकुण्डल	173
जराजटावनरसेष्विणः	39	जालमानायः	80	ज्योत्स्नातमिस्रोर्जस्विन्नूर्ज	174
जराया जरश्च	189	जासिनाटक्राथिपिपां	95	ज्वलह्वलनमोऽनुपसर्गा वा	10
जराया जरसू वा	218	जिह्वामूलाङ्गुलेश्छः	144	ज्वलादिनीभूभ्यो णः	25
जलेराषः	71	जिह्वोन्मथने लडिः	10	ज्ञपेरनन्त्यस्य	235
जल्पभिक्षकुट्टलुण्टवृङः	35	जीणृदक्षिविश्रिपरिभू	35	ज्ञमेर्ज्ञः	58
जशो हः	252	जीर्णाच्छालिषु	179	ज्ञाजनोर्जा	230
जसश्शी	91	जीर्यतेरतृन्	32	ज्ञोऽविदर्थस्य करणे	95
जसि च	233	जीवनस्य मूते	206	झयः	189
जस्वा	239	जीवन्तपर्वताभ्यां वा	122	झयः	240
जस्सशोः शिः	91	जीविकार्थे च	182	झरां झरि	252
जहातेः क्त्वि	235	जीविकोपनिषदावौपम्ये	8	झलां जशोऽन्ते	242
जागरूकः	37	जीवीतस्य च	160	झलां जश्	251
जागुरक्सकाने	231	जीवे ग्रहः	83	झलि तिङ्यपिति	209
जागुः	78	जीवेरदानुक्	42	झलो झलि	241
जाग्रुषो वा	20	जीवेरातुः	41	झल्युपोत्तमम्	269
जाण्डापाण्डादारक्	124	जीवेरातृकन् वृद्धिश्च	54	झष एकाचः	241
जातात्पुंसि	121	जुकिजनिपणिभ्यो दीर्घश्च	58	झषस्तथोर्धोऽधः	241
जातावपि	32	जुगुप्साविरामप्रमादार्थानाम्	3	झषां जशः	236
जातिकाल	286	जुचङ्क्रम्यदन्द्रम्य	35	झस्य रन्	86
जातिकालसुखादिभ्यश्च	109	जुषः क्त्वः	220	झस्य रुट्	255
जातिनाम्नः कन्	181	जुष्टार्पितः	270	झेर्जुस्	86
जातिरयच्	202	जुस्पुकोः	231	झोऽन्तः	85
जातिर्जात्या	100	जुहोतेर्द्वे च	37	ञमन्ताङुः	59
जाते प्रोष्ठभद्राभ्यां	225	जुहोत्यादिभ्यः श्लुः	21	ञमि च च्छवोः शूठौ	208
जातेरतण्डुलादेः	174	जृवृभ्यामूथन्	60	ञितः	89
जातौ प्रियचित्र	184	जृकमिरमिभ्योऽठच्	58	ञिदार्षण्येभ्योऽणिञोः	129
जातौ यत् षुक् च	126	जृपृकृमञ्जिपीयिहन्यङ्गि	71	ञीतः क्तः प्राग्वत्	37
जात्यन्ताच्छः	185	जृविशिवहिवसिभूजिरेवसाधि	59	ञ्णिति	224
जात्याख्यायामेकस्मिन्	90	जृश्रृस्तृजागृकृनीघुषिभ्यः	48	ञ्नित्यादिर्नित्यं	270
जात्वपूर्वम्	275	ज्यादादीयसः	214	ञ्यादीनां बहुषु	183
जानपदाद्वृत्तौ	115	ज्यायान् भ्रातृणाम्	108	टकितावाद्यन्तौ	12
जानुनीविभ्यां च	145	ज्यात्रश्चभ्रस्जाम्	193	टग्लक्षणे जायापत्योः	30
जानुबिन्दू शिरसः	108	ज्येष्ठकनिष्ठ	272	टाङसोरिनस्यौ	91

टाबादीनाम् 111
टिकेष्टस्तुद् च 63
टि च दीर्घाप: 232
टिड्ढाणञ्ठक्ठञ्नञ् 113
टिदात्मनेपदानां टेरेत् 85
टिन्मित्किदादिः 4
टेरिमेष्ठेयस्सु 214
टेरन्यत्रापि 213
टोऽस्त्रियां ना 233
टौ सोरनः 219
ट्टितोऽथुच् 77
ठन् च 139
ठस्येकः 216
ठाजादावेकाच् 181
ठाटाजादौ वा 217
डडरेके कवकाश्च 80
डाज्लोहितजिह्मश्याम 17
डतरडतमयोः 238
डश्च 29
डाच्यव्यक्तानु 238
डाप् चोभ्याम् 113
डिण्टन् 58
डिण्डीरवानीराभीरगभीर 67
डिमेः कित् 64
डुकुटिकशिशालिभ्यः 70
डुः शंविसंप्रेषु 37
ड्वितः क्त्रिः 77
ड्वुंश्राष्टाचत्वारिंशतः 163
ढग्लोपश्च 124
ढस्य च 226
ढे अश्वायी 202
ढो ढे लोपः 245
ढ्रलोपे 207
णजिनुण्भ्यां नित्यम् 185
णमुल्यादिः 269
णल्युत्तमे 226
णः पन्थश्च नित्यम् 162
णिच्यनित् 13
णिजर्थे च 89
णिनि 281
णियकोः 13
णिश्रिद्रुस्रुकमिभ्यः 20
णिश्रिब्रूत्रात्मनेपद 21
णेरणौ यत्कर्मणौ 89
णेरनिटि 210
णेरयि 262
णेरिष्णुच् 254
णेर्वा 250
णेर्वृत्तं ग्रन्थे 222
णेश्च 227
णेश्च 237
णो नः 195
णौगमिरबोधे 219
णौ मृगरमणे 209
णौ संश्चङोः 194
णौ संश्चङोः 220
ण्य आवश्यके 229
ण्यासश्रन्थघट्ट 78
ण्युट् च 26
ण्वुल् 79
ण्वुल् च 73
तक्षशिलाछगलग्रामणी 146
तक्ष्णो नलोपश्च 136
तङानावात्मनेपदानि 2
तच्चरतीति चैतेभ्यो व्रत 163
तच्छीलतद्धर्म 34
तञ्चिवञ्च्योरकि 228
तडेरागच् 56
तत आगतः 145
ततः शसो नः 197
ततो विधीयमानः 1
तत्त्वान्वाख्याने च 33
तत्पचति द्रोणादण् च 161
तत्पुरुषः 98
तत्पुरुषः समानाधिकरणः 2
तत्पुरुषे शालं 284
तत्प्रकृतमिति मयट् 184
तत्र 99
तत्र कुशल इत्याकर्षात् 170
तत्र गृहीत्वा तेन 105
तत्र घटते कर्मणोऽठच् 169
तत्र जातः 143
तत्र तस्येव 164
तत्र दीयते 163
तत्र नियुक्तः 155
तत्र भवः 144
तत्रवशुणादेः 221
तत्र विदितः 160
तत्र साधुः 157
तत्र साधौ 257
तत्रोद्धृतं पात्रेभ्यः 130
तत्स्थगुणवचनेभ्यः 180
तत्स्थैर्गुणैः 103
तत्स्वसमविषमपरम 165
तथायुक्तं चानीप्सितम् 2
तदत्रास्मै 160
तदधीते तद्वेद 131
तदधीने 186
तदन्ताच्च 157
तदन्ताच्च 175
तदर्थं विकृतेः प्रकृतौ 158
तदर्हम् 164
तदविधभ्यश्च 140
तदस्मिन्नधिकं 170
तदस्य पण्यम् 154
तदस्य परिमाणम् 160
तदस्य परिमाणम् 258
तदस्य प्राप्तमृत्वियः 258

तदस्य ब्रह्मचर्यम् 163
तदस्य सञ्जातं 169
तदस्य सोढम् 144
तदस्यात्र स्यादिति 158
तदस्यास्त्यस्मिन्निति 172
तदस्सोर्लोपः 197
तदादेः 144
तदादौ च 33
तदिहास्ति च 133
तदुभयं विकरणविभक्ती 1
तदेकवचनं सम्बुद्धिः 4
तदो दानीम् 177
तद्गच्छति पथिदूतयोः 146
तद्धितस्तसादिः प्राग्धणः 9
तद्धितस्य 268
तद्धितार्थादौ सङ्ख्या 2
तद्धितार्थोत्तरपदसमाहारे 100
तद्धितोऽज्वृद्धि 202
तद्युक्तात्कर्मणोऽण् 185
तद्वति धण् 178
तद्वदामन्त्रितम् 275
तद्वदिति च 168
तद्वहति 155
तद्वानासामुपधानः 257
तद्विपर्यासे च 94
तद्विशेषेभ्यो लुक् 172
तद्विषयात्तुः 221
तनादिभ्य उः 22
तनादिभ्यस्तथासोः 20
तनिमनिकणिभ्यो ङुः 41
तनिमलिवलिभ्योऽयन् 65
तनिमूङ्भूहिभ्यः कित् 59
तनूकरणे तक्षः 22
तनेरनश्च वः 48
तनेर्डिथिः 47
तनेर्डुः 42
तनेर्यक् च 41
तनोतेर्यकि 209
तनोर्वा 208
तनोः सूत्रे 185
तन्त्रादचिरोद्धृते 171
तन्मध्यपतितः 14
तपसः क्यच् 18
तपस्तपःकर्मकात् 21
तपःकर्मकाच्च 87
तपःश्रुतादिषु वा 108
तपःसहस्राभ्यामण् 173
तमवर्थ इष्ठन् 180
तमिविडिमृणिकुणिकुलि 69
तम्यम्यर्दिजीनां दीर्घश्च 66
तयसः 268
तयेर्विन्मतोर्लुक् 180
तयोर्य्वावचि 244
तयोर्वा 88
तयोः कृञः 32
तरति 152
तरतेरक्षुः 34
तरतेः सन्वत्तुकृचाभ्यासस्य 45
तरप्तमपोः 249
तरप्तमपौ घः 1
तलिमलिशलिभ्यो णित् 67
तलो ङौ 264
तवकममकावेकत्वे 142
तवममौ ङसि 218
तवेर्णिद्वा 71
तवैचान्तः 280
तव्यत्तव्यानीयरः 22
तव्यादयः प्राक्तिपः 1
तसादिः 268
तसिवतीनानाङ्शासि 9
तसिश्च 148
तसिश्च 179
तस्करबृहस्पती 198
तस्थस्थवस्सस्सां 85
तस्मान्नुडचि 204
तस्मान्नुडनेक 236
तस्मै क्रामति 18
तस्मै प्रभवति 163
तस्मै भृतोऽधीष्टः 162
तस्मै हितम् 158
तस्य तात् 256
तस्य दक्षिणा यज्ञेभ्यः 163
तस्य धर्म्यम् 154
तस्य निमित्तं संयोगोत्पातौ 160
तस्य पाकः पीलुकर्कन्धु 168
तस्य पूरणे डट् 170
तस्य प्रयोजकोऽनुकूल 2
तस्य भावस्त्वतलौ 164
तस्य महानाम्न्यादित्यव्रत 163
तस्य वापः 160
तस्य विकारः 150
तस्य व्याख्यान इतिकल्पे 145
तस्य समूहः 132
तस्य सः सौ 218
तस्यादित उदात्तमर्धहस्वम् 4
तस्यापत्यम् 119
तस्येदम् 148
त प्रत्यनुभ्यामीपलोमकूले 153
तं भूतो भावी 162
तं वर्तयति रोमन्थाद्धनुचलने 18
ताडेर्णिलुक् च 49
तातत्कालः 11
तातत्रातालातसुतपुतपित्त 59
तादर्थ्यं 93
तादर्थ्यं प्रकृत्या 99
तादियुष्मत् 266
तादेस्सहलुभेषु 220
तादौ च 280

ताभ्येकवचनद्विवचन	2	तिल्यशिक्य	274	तूष्णीमि च	84
तापेर्द्विषत्परयोः णिलुक् च	29	तिष्ठद्गुवहदग्वायतीगवानि	98	तूस्ताद्विहनने	19
तारका ज्योतिषि	228	तिष्यपुनर्वस्वोर्नक्षत्रद्वन्द्वे	90	तृणधान्यानां च	272
तालादण् धनुषि	150	तिष्यपुष्ययोः	214	तृणनडजनपर्णवर्णार्णव	135
तालेरीसच्	72	तिष्यपुष्यसिध्या नक्षत्रे	23	तृणह इम्	232
तासश्च कृपः	221	तिसृका संज्ञायाम्	218	तृणे जातौ	206
तासस्योर्ह एति	235	तिसृचतस्रोर्नाम्नि वा	262	तृतीया कर्मणि	280
तास्वात्मनेपदे	269	तीयादविद्यायामीकक्	184	तृतीया तत्क्रियार्थेन	98
तिककितवसैन्धवशुभामित्र	126	तीरान्तादञ्	139	तृतीयादावश्	219
तिककितवोऽञ्जककुभ	128	तीर्थघोषशष्पमित्र	140	तृतीयादीनि क्त्वा च वा	104
तिङश्च	180	तीर्थे ये	205	तृतीयायाः प्रकारे थमिच्च	178
तिङामकच् प्राक् टेः	180	तुकस्तुशम्यमिभ्यः	264	तृतीयाल्पीयसः	95
तिङां त्रीणि त्रीणि	2	तुग्राद्धन्	257	तृतीयासप्तमीभ्यां चादि	177
तिङि हल्यपिति	210	तुजादीनां	261	तृतीयासप्तम्योर्वा	92
तिङो गोत्र	275	तुदादिभ्यः	21	तृतीयासमासवाक्ययोः	91
तिङ्ङतिङः	275	तुन्दिवलिवटेर्भः	176	तृन्	34
तिङ्यवक्षेपे	204	तुन्दोदरपिचण्ड	173	तृन्नृतीक्ष्णशुचिनि वा	286
तिङ्युदात्तवति	277	तुपश्य	275	तृस्वोर्वा	219
तिङ्सुपो विभक्तिः	2	तुभ्यमह्यौ ङयि	218	तृद्रोः दूश्च	43
ति च	237	तुमर्थाच्च भाववचनात्	93	तृफलभज	212
तिजः क्षमायां सन्	17	तुमर्थे च	255	तेन क्रीतं मूल्यात्	160
तिजियुजिरुचां कु च	63	तुमर्हादिच्छायाम्	17	तेन ग्रन्थं गृह्णातीति	170
तितिष्णुः	269	तुमश्च काममनसोः	204	तेन जितं करणात्	152
तितुवयस्ताः	176	तुमुनोऽप्रयुज्यमानस्य	93	तेन तुल्यं क्रिया चेद्वतिः	164
तित्तिरिवरतन्तु	147	तुम्बेरुरुः	43	तेन निर्वृत्तम्	162
तित्स्वरितम्	269	तुरादिषु खड् च	29	तेन निर्वृत्ते	133
तिनिशेतिशबालिशादयः	71	तुरिष्ठेमेयस्सु	259	तेन पच्यन्ते षष्टिरात्रात्	162
तिपि	243	तुरिष्ठेयसोः	263	तेन प्रोक्तम्	147
तिरसस्तिर्यति	205	तुल्यनामभ्यः	126	तेन योगः	94
तिरसो वा	246	तुल्यस्थानस्य प्रयत्नः सवर्णः	5	तेन रक्तं रागात्	130
तिरोऽन्तर्धौ	7	तुल्यार्थैरतुलोपमाभ्यां	96	तेन वित्तश्चुञ्चुप्चणपौ	168
तिर्यच्यपवर्गे	84	तुल्यलेल्वलपल्वलादयः	70	तेन हस्ताद्यत्	163
तिलमाषोमाभङ्गाणुभ्यो वा	167	तुवः कित्	48	तेनातिक्रामति	19
तिलयवाभ्यामसंज्ञायाम्	151	तुषिकुठिभ्यां किच्च	66	तेनैकदिक्	148
तिलादिभ्यः स्नेहे तैलच्	169	तूदीवर्मतीभ्यां ढञ्	146	तै प्राग्धातोः	8
तिलान्निष्फलात्पिञ्जपेजौ	133	तूष्णीमः काम्	181	तेमयावेकवचनस्य	239

तेषामद्वन्द्वतत्पुरुष 110
तेषां मिथो यत्परम् 110
तेष्विणः षः 246
तेष्विदम इश् 177
तैतिलजाजलक्षैजयत 126
तोदेयकौ 268
तोऽनकस्मात् 216
तोर्लि 251
तो वा 197
तोसुन्कसुनोः 256
तोः षि 251
त्रतनप्रखानू च 186
त्यजितनियमिभ्यो डतिः 49
त्यत्तद्यदेतददसिदमेक 5
त्यदः 262
त्यदादिभ्यः 139
त्यदादिभ्यो वा 125
त्यदादीनां 218
त्यदादीनि सर्वैर्नित्यम् 109
त्यागराग 270
त्रपुजतुनोः षुक् च 150
त्रयसदातितिसृभ्यः 268
त्रल्तश्चरट् 201
त्रपेरुसच् 72
त्रसिगृधि 34
त्रादिभ्य उत्रः 68
त्रिककुत् 191
त्रिचक्रत्रिबन्धु 286
त्रिचतुरोः स्त्रियाम् 218
त्रिचतुर्भ्यां 249
त्रिमात्रः प्लुतः 4
त्रिरथवदेषु 206
त्रिवेण्यास्त्रिविणं च 123
त्रिष्टुबनुष्टुप्ककुबुष्णिक्कृपङ्क्ति 118
त्रिंशच्चत्वारिंशद्भ्यां 161
त्रेश्च 112
त्रेस्तृ च 170
त्रेस्त्रयश्च 92
त्रेस्त्रयस्तद्वत् 203
त्रो रश्च लः 39
त्रो वा 75
त्र्यचां प्राक् 273
त्वतलोर्गुणः 202
त्वतल्तस्त्यप् 248
त्वस्वसम 274
त्वमावेकस्मिन् 218
त्वामौ द्वितीयायाः 239
त्वाहौ सौ 218
त्विषेर्देवतायामितोऽच 41
त्वे च 204
दक्षिणकडङ्करस्यार्ल 161
दक्षिणस्य 271
दक्षिणा पश्चात्पुरसस्त्यक् 138
दक्षिणेर्मा लुब्धयोगे 190
दक्षिणोत्ताराभ्याम् 179
दगुकोसलकर्मारच्छाग 126
दण्डदानयोः 184
दण्डमुसलमेधवध 161
दण्डिन्हस्तिन्चमसिन् 122
ददूघ्नि सुञो डित् 65
दधागातिपिबतिस्था 20
दधातेर्हिः 235
दधिसर्पिर्मधूनि 105
दध्नष्ठक् 131
दन्तनासिका 261
दन्तशिखाभ्यां संज्ञायाम् 174
दन्तस्य 260
दन्तादुन्नतादुरच् 173
दभश्लथग्रथाम् 213
दमेरुनसिः 53
दमेर्दो डुण्डुक् च 63
दमेर्लोपश्च 41
दम्भ इच्च 235
दम्भेस्सि सनि च 209
दयायास्कास्थ्यश्च 20
दयिपतिग्रहिस्पृहिनिद्रा 35
दरिद्रः किति 212
दर्पज्वरदोषदुःखादिषु च 29
दलिबलिस्खलिरणिध्वनि 9
दलेरीपः दिल् च 62
दल्भकुलटकुटीगुचणक 120
दशस्यैकस्य 202
दशैकादशकुसीदाभ्यां 154
दस्ति 207
दस्त्यूहः 72
दहेर्न्यवाभ्यां 228
दंशिपञ्जिष्वङ्गां 209
दंशेरपित् 37
दंशेस्तृतीयायाम् 83
दंशेस्नुः 254
दात्रः संप्रदाने च 79
दाञ् धाञो वा 25
दाणः सा चेच्चतुर्थ्यर्थे 88
दाणो डिमच् 64
दाण्डिनायन 215
दादेर्धातोर्घः 241
दाधर्ति 264
दाधेर्घूसिशदसदो रुः 35
दाधो लोपो लेटि वा 264
दानात् कुत्सिते 184
दानीयादयः संप्रदाने 22
दाभाभ्यां नुः 42
दामन्यौलपिव 183
दाम्नः सङ्ख्यादेः 112
दायो दायादेः 278
दारावाङोऽणन्त्यस्य च 30
दाश्वान् साह्वान् 192
दिक्छब्दा ग्राम 283

दिक्च्छब्दात् 206
दिक्च्छब्दाददिक् 179
दिक्पूर्वपदस्य च 179
दिक्पूर्वपदादसंज्ञायाम् 139
दिक्सङ्ख्ये संज्ञायाम् 100
दीक्ष्यजौ कर्मणि 30
दिगादेष्टञ्च 142
दिग्धसहे च 28
दिग्वर्गपूगगणोखामुख 144
दिङ्नामान्यन्तराले 105
दित्यदित्यादित्ययमेभ्यः 118
दिनण्मध्यं चास्य 145
दिवमिवदरु 221
दिव औत् 217
दिवस्तदर्थस्य 95
दिवस्पृथिव्यां वा 201
दिवः करणम् 3
दिवः पण्य 256
दिवादिभ्यः श्यन् 21
दिवेर्डिविः 51
दिवेर्द्यौ च 68
दिवेः ऋन् 44
दिवो झल् 269
दिवोदास 201
दिवोदास 282
दिवो द्यावा 201
दिवोऽविजिगीषा 242
दिव्योक एषां 206
दिशस्वासान्डीष् 267
दिष्टिवितस्त्योश्च 279
दीङ एज्झेतौ 194
दीङो लिटि युक् 211
दीपजनबुधपूरित 21
दीपिकम्प्यजसिहिंसिकमि 36
दीयते नियुक्तम् 155
दीर्घकाश 282
दीर्घजिह्वी 257
दीर्घस्य 195
दीर्घे च 5
दीर्घात्सोमस्य 248
दीर्घादणि 265
दीर्घादौश् 261
दीर्घोऽकृत्सार्व 234
दीर्घोऽनागमस्य 236
दीर्घोऽपितीणः 236
दीर्घो लघोः 237
दुग्धोरु च 241
दुभिचपोर्नुञ्च 44
दुरस्यु 264
दुरि द्रोः दुर्च 58
दुरीणो लोपश्च 66
दुष्कुलाड्डक्वा 124
दुषो णौ 212
दुष्काराजभ्यः पुरुषात् 165
दुस्तरिपाद 287
दुहश्च 21
दुहिपच्योः सकर्मकक्रियश्च 2
दुहेरिद् किच्च 44
दुहो डुघः 31
दुःखात्प्रातिकूल्ये 187
दुः निन्दाकृच्छ्रार्थयोः 103
दूतादिभ्यः ष्यञ्च 166
दूरादेत्यः 138
दूराद्धृते 243
दूरान्तिकार्थवहिर्भिः 94
दूरान्तिकार्थेभ्योऽसत्त्ववचन 94
दूरेक्षणेफलेषु पचेः 26
दृक्कृपिरिपिविपिमुपि 46
दृक्स्ववस्व 263
दृग्दृशदृक्षेषु 205
दृढः स्थूलबलि 222
दृणातेर्ह्रस्वश्च 37
दृणातेर्ह्रस्वश्च 49
दृतिकुक्षिकलशिवस्त्यस्ति 144
दृदलिभ्यां भः 63
दृ भये 9
दृशेरक् 253
दृशे विख्ये 255
दृशेः क्नविप् 31
दृश्यभिवाद्योरात्मने पदे 3
दृश्यर्थायां च प्रवृत्तौ 19
दृश्यर्थैरना 239
दृष्टं साम डिद्वा 130
दृस्नासनिजनिचटिचरि 39
दृजभ्यां जिलुक् च 74
दॄदॄभ्यां विन् 48
दॄदॄङो दिगि लिटि 227
देयमृणम् 143
देये त्रा च 186
देवताद्वन्द्वे 284
देवतानाम् 201
देवतानां द्वन्द्वे 226
देवतान्तात्तदर्थे यत् 186
देवब्रह्मणोः 277
देवमनुष्यमर्त्य 187
देववातयोरापेः 28
देववततिलवतावान्तर 163
देवसुम्नयोः 264
देवहंसवारिज 182
देवात् तल् 186
देवाद्यञ् च 118
देवानां प्रियः 201
देविकाशिंशपा 224
देविक्रुशोश्चोपसर्गे 35
देशे लुबिलचौ च 173
देहांशात् 144
दैवयज्ञिशौचिवृक्षि 117
दोटनाटनटपाटसूपाट 114

दो दत्	235	द्वयोः पर्यायेन चायोगे	33	द्विषः शतरि	96
दोऽपः	11	द्वारस्वरस्वस्ति	224	द्विषः शत्रौ	34
दो मः	218	द्विगुश्च	110	द्विषाद्ध्यो वा	86
दोरुः	243	द्विगोरनपत्येऽजादेर्लुगद्वि	118	द्विस्ता वा त्रिस्ता वा वेदिः	188
दोसोमास्थामित्	234	द्विगोर्यण्	162	द्विस्त्रिरुक्तं	243
द्यश्चाहन्यश्च	178	द्विगोर्लुक्	169	द्वीपाजकाश्यकाश्यप	121
द्यावापृथिवीशुनासी	131	द्विगोर्लुगद्विः	159	द्वीपादनुसमुद्रं ञ्यः	142
द्युगमिभ्यां डोः	45	द्विगोर्वा	162	द्वेश्च सङ्ख्यायाम्	203
द्युतिगमोश्च	37	द्विगोः	113	द्वैपवैयाघ्राभ्यां चर्मभ्यामञ्	130
द्युतिस्वाप्योः	236	द्विगोः ष्ठंश्च	161	द्व्यचः	123
द्युतेर्निदादेश्च जः	51	द्विगौ	278	द्व्यचेतस्तङः	262
द्युद्भ्यो लुङि	90	द्विगौ क्रतौ	282	द्व्यचोऽणः	126
द्युद्भ्यां च	40	द्वितीया	278	द्व्यचो नद्याः	122
द्युद्भ्यां मः	173	द्वितीयतृतीयचतुर्थतुर्य	102	द्व्यचोऽसङ्ख्यापरिमाण	160
द्युप्रागपागुदक्प्रतीचो यत्	138	द्वितीयातृतीया	233	द्व्यचोः	270
द्युप्रावृड्वर्षा	200	द्वितीयात्यन्तसंयोगे	93	द्व्यच् त्र्यच्	282
द्यूते च	95	द्वितीयानुप	280	द्व्यजृग्ब्राह्मणप्रथमाध्वर	145
द्रव्यवस्नाभ्यां कन्ठनौ	161	द्वितीयायाम्	83	द्व्यञूनौभ्यां ठन्	152
द्रुघणद्रुघनौ च	77	द्वितीयाश्रितातीतपतित	98	द्व्यञ्मगधकलिङ्ग	126
द्रुदक्षिभ्यामिनन्	62	द्वित्रिचतुर्भ्यः सुच्	184	द्व्यन्तरनवर्ण	205
द्रोणवृसासन्दालिन्दकन्द	114	द्वित्रिवह्वादेः निष्क	159	द्व्याक्षत्र्याक्षसारस्य	133
द्रोणात्	122	द्वित्रिभ्यामञ्जलेः	188	द्व्याहावत्र्याहावाजिकूलमद्र	140
द्रोर्भव्ये	182	द्वित्रिभ्यामयङ्वा	170	द्व्येकयोः बहुषु लोपिनः	129
द्रोश्च	151	द्वित्रिभ्यां	286	धनगणं लब्ध्वा	156
द्वन्द्वमनोज्ञप्रियरूप	166	द्वित्रिभ्यां मूर्ध्नः	189	धनस्य तृष्णायाम्	234
द्वन्द्वं रहस्य	238	द्वित्र्यादेरण् च	160	धनहिरण्याभ्यां कामे	171
द्वन्द्वः कलह	239	द्वित्वहेतौ	229	धनादुत्तमर्णे	174
द्वन्द्वः समाहार एकवच्च	110	द्वित्वे गोयुगच्	169	धनुषो नञ्	190
द्वन्द्वाच्चुदषहन्तात्	189	द्वित्वेऽध्यादिभिः	82	धन्यधर्मार्जुन	121
द्वन्द्वाच्छः	130	द्वित्वे परसवर्णः	239	धर्मशीलवर्णान्तात्	175
द्वन्द्वाद्वैरे	148	द्विद्रोणपञ्चकादिभ्यः	93	धर्मादनिच्केवलात्	190
द्वन्द्वे च	91	द्विबहुसजातीय	180	धर्माधर्मे चरति	154
द्वन्द्वोपतापगर्ह्यात्	174	द्विमात्रो दीर्घः	4	धर्मार्थकामार्थशब्दार्थात्	108
द्वयमभ्यस्तम्	4	द्विर्वचनेऽचि	13	धर्मेण प्राप्यम्	156
द्वयोभय	259	द्विर्वा	261	धर्म्ये	281
द्वयोर्द्विरुक्तस्य	250	द्विवचनस्य	239	धः कर्मणि ष्ट्रन्	37

धात्रस्तथोश्च 241
धातककेतकतर्कारशर्कार 114
धातुसंबन्धे 254
धातुसंबन्धे प्रत्ययाः 81
धातुस्थोरुभ्यो हनः 266
धातोरञः 267
धातोरिणः 249
धातोरिर 11
धातोरुपदेशः 194
धातोर्वारनचीकः 243
धातोर्हलादेरेकाचः 18
धातोर्हेतुर्व्यापारे 19
धातोस्तन्निमित्तस्यैव 195
धातोस्तिङ्शित्सार्वधातुकं 10
धातोः स्वरूपग्रहणे तत्प्रत्यये 14
धान्यानां 273
धान्ये नित् 39
धान्येभ्यो भवने क्षेत्रे खञ् 167
धापृवस्यज्यतिसिविभ्यो नः 61
धारिपारिवेद्यदेजिचेति 25
धारेरुत्तमर्णः 3
धारेर्धर्च 29
धि सङि 241
धुञो नुट् च 42
धुटिरचुत्वम् 239
धुरो ढक् च 156
धुरोऽनक्षस्य 187
धूञ्पीञोर्नुक् 226
धूञ्मूङ्माङ्शलिभ्यः 48
धूमषण्डशशादनार्जुन 140
धूमावटचमसनमसधनञ्जय 120
धूम्रजानु 274
धृषिशसिभ्यां 222
धृषेर्दिधिष च 44
धृषेर्धिष च 59
धेनोर्भव्यायाम् 204
धेट इश्च 42
धेट्श्विभ्यां वा 20
धेनोरनञः 132
ध्मः पाणिकरवातेषु च 28
ध्रुवमपायेऽपादानम् 3
ध्यपूर्व 271
ध्यः संप्रसारणं च 36
ध्याप्योः संप्रसारणं च 50
ध्वाङ्क्षकाकवायसबकादिभिः 99
न उपधायाः 208
न कपि 233
न कम्यमिचमः 10
न कर्मप्रवचनीयाः 103
न कर्मयोगे 21
न कवतेर्यङि 236
न किमः क्षेपे 187
न कुपूर्वाः 272
न कृपेः 264
न क्यचि 264
न क्रोडखुरगुदशफवाल 116
न क्वाद्याजिवद्या 229
नक्षत्रयोगे ज्ञि 19
नक्षत्राच्च लुपि 95
नक्षत्राणां 272
नक्षत्रात् 258
नक्षत्रादितो वा 248
नक्षत्रान्नेतुः 189
न क्षुध्यशनस्य 234
नखमुखात्संज्ञायाम् 116
नखमुचकाकगृहौ हेतुकर्मणोः 27
नगतिहिंसाशब्दार्थहसिभ्यः 86
नगरं काकादिभिः 99
नगरात् कुत्सनप्रावीण्ययोः 140
नगरे चाहस्तिनि 30
न गुणाक्षर 286
न गोपवनादिभ्योऽष्टभ्यः 128
नगोऽप्राणिनि 205
नगोश्च 269
न च वाहाहैव 239
न चुच्चुचणचरजाहटीटषङ्ग 11
न ज्वरिसन्ताप्योः 95
नञस्तत्पुरुषे 187
नञः क्षेत्रज्ञेश्वरविदूरपिशुन 165
नञः शुचीश्वर 226
नञः स्वार्थ 285
नञादेस्तत्पुरुषात् 164
नञि ध्वरे 42
नञि नन्देः 44
नञि भुवो डित् 70
नञि मृङः 37
नञि लम्बेर्नलोपश्च 43
नञि व्यथेः 71
नञि सहेः षश्चादेः 59
नञो जर 283
नञो नः 204
नञोऽर्थात् 191
नञोऽस्त्यर्थम् 105
नञ् 102
नञ्दुःसुभ्यस्सक्थ्नो वा 189
नञ्बहुभ्यां माणव 187
नञ्यापेः 60
नञ्युक्तस्य तत्सदृशे 14
नञ्सुभ्यां 286
नञ्सुव्युपलिभ्यः 189
नटाञ्ज्यो नृत्ते 148
नडचरबकमुञ्जेतिकेतिश 121
नडप्लक्षबिल्ववेणुवेत्रवेतस 136
नडशाडाभ्यां ङ्लच् 136
न णचः 255
न तस्मिन् 194
न तिबनुबन्धगणैकाचां 14
न तौल्वलिवारणिधारणि 128

नदभषप्रुग्रृतृसूदिदिवि 24
नदीदेशनगराणि 106
नदीबन्धुनि 283
नदीभिस्समाहारे 98
नदीमहीसेतिकीश्रावस्ति 138
न दुहः 21
नद्यां मतुबसुवास्त्वादि 137
नद्याः स्नस्य 248
न द्रव्यादिभ्यः 174
न द्वित्वे 196
न द्विरद्रुमयगोमयफलेभ्यः 152
न द्व्यचः प्राच्यात् 139
न धातूपपदसंसर्ग 89
न नरनारायणादिषु 108
ननावन्नकाकशुकसृगालेभ्यः 94
न नि मुः 239
न निर्धारणे 103
ननीरवाद्यार्दहाशब्दायक्रन्दां 3
ननौ पृष्टप्रतिवचने 33
नन्दिवाशिमदिनर्दि 25
नन्द्रास्संयोगादयः 192
नन्वनुज्ञा 275
नन्वोर्वा 33
न पदातौ 141
न पदान्तद्विर्वचन 13
न पदान्तात् 251
नपः फला 274
न पाण्डुधृतराष्ट्रादिषु 108
न पादमायमायसपरि 90
न पुण्यपुनर्वस्वादिषु 108
न पुत्रस्यदि 251
न पुंवन्निषेधे 202
नपुंसकमनपुंसकेनैकवत् 109
नपुंसकस्येकोऽचि 217
नपुंसकात् 91
नपुंसकाद्वा 189
नपुंसके चार्धर्चोष्टापद 110
नपुंसके भावे क्तः 79
नपुंसके भीवृष्यादिभ्यः 76
नप्तृमूर्च्छिमदि 242
न प्रथमा 263
न प्रधान 202
न प्रातिपदिकेन 12
न प्राप्तापन्नगत्यलंपूर्वाणाम् 111
नब्विषय 272
नभश्च 265
न भाभूपूञ् 250
न भूताधि 282
नभेश्चित् 52
नभ्राण्नपात् 204
न मत्वर्थे 100
न मनुष्ये 111
नमसः पूजायाम् 18
नमस्पुरसोः 246
नमस्तेटोवृद्धि 226
नमःस्वयंभूयःप्रायःप्रवाहुक 9
नमःस्वस्तिस्वाहास्वधा 94
नमिमनिजनां नाकिधतश्च 39
नमेः पश्च 44
नमेर्डिचच् 57
न यत्तत्यकानाम् 228
नयद्यनाकाङ्क्षे 82
न यवोर्मिदल्मि 240
न यान्तसूददीपदीक्षिभ्यः 35
न रपर 266
न राजाचार्यवृषब्राह्मणेभ्यः 158
नराध्यञ्ज्यापिदीपिचायि 78
नरे संज्ञायाम् 207
नर्कुटमकुटकुक्कुटादयः 58
नर्तः कपू 260
नर्तुप्राणाख्यायाम् 273
न लस्यान्यागमटितः 113
नलादेशतृन्नुदन्स्ताव्यय 96
न लिङि 220
न लुट् 275
नलुमता प्रकृतेः 13
न लोपः पूर्वत्रासिद्धिः 288
नलोपः सुपि 239
न ल्यपि 211
नवयज्ञादिभ्यः 174
न वरणपाटल 152
न वर्णानिनास्मन्ग्रहणेषु 14
न वर्णाश्रयप्रत्यय 14
नवात् 186
नविकासस्वास्यप्रसारणयोः 87
न वृक्षपर्वत 272
न व्यामिश्रे 73
न शतृशानन्शानचः 269
नशसदद 213
न शुभरुचगृणातिभ्यः 18
न शूद्रार्यावन्त्यश्मक 108
नशेर्वा 242
नशेः षकः 250
नशोऽङि 213
नशो झलि 216
नश्च 245
नश्च विश्रवसः 122
नश्चाणः कुत्सायाम् 126
नश्चापदान्तस्य 245
नश्छव्यप्रशानः 245
न श्रद्धातपसादिषु 108
न सख्य 257
न समानाधिकरणे 239
न संख्यायाः 259
न संप्रसारणङीट्सु 196
नं संप्रसारणाव्यय 204
न संबुद्धौ 217
न संबुद्धौ 240

न संयोगाद्वमः 213
न संशये 169
नसः 249
न सात्पदाद्योः 249
न सामिनेमार्धयोगे 185
न सुदुर्भ्यां 216
न सुब्रह्मण्यायां 277
न सुभ्रादिभ्यः 191
नस्तद्धिते 213
न स्त्रियामनुपलब्धादिभ्यः 93
नस्नासिकाः 203
न स्वसृदुहितृननान्दयातृ 113
न स्वातिश्चित्रायाः 107
नह प्रत्यारम्भे 275
न हशश्वद्यत्सु 33
न हस्तदण्ड 182
न हास्तिन 283
नहाहोर्धतौ 241
नहिवृत्तिवृषि 207
नहो भश्च 45
नाक्रियैकाधिकरणे 246
नाख्यानात् 19
नाग्लोपि शास्त्रु 226
नाचार्यराज 284
नाजानन्तर्ये 14
नाञ्जलौ 5
नाञ्चेः पूजायाम् 210
नाडामाङ् 262
नाडीतन्त्रयोस्स्वाङ्गे 191
नातः 226
नात्मनेपदेषु 220
नाद्धस्य 265
नानद्यतनवत् 80
नानिष्ठार्था शास्त्रप्रवृत्तिः 16
नानुबन्धकृतान्यसारूप्य 15
नानुपधालोपिनः 113
नानोस्तपः 21
नान्यच्च संज्ञोपसर्जनात् 91
नान्वाचीयामाननिवृत्तौ 15
नाभेर्नश्चादेर्हांशात् 157
नाभेः 189
नाभ्यस्तस्याचि 231
नाभ्यस्ताच्छतुः 217
नाभ्यासकुर 243
नाभ्यासोप 196
नामगोत्ररूप 205
नामरूपाभ्यां धेयः 186
नाम्नि नासिकायानसः 189
नाम्नयक् च 76
नाम्न्यादिशिग्रहिभ्याम् 84
नाम्यतिसृच 208
नाम्लिटः 253
नावञ्चेः 40
नाववर्णात् 269
नावो द्विगोः 188
नाव्यय 277
नाव्ययदिक् 286
नाव्ययीभावादतः 92
नाव्ययेनानमा 103
नाशिष्यगोवत्सहले 205
नासत्वाश्लेषे 20
नासानतौ टीटच् नाटच् 168
नासिकानाडीघटीखरीमुष्टिषु 28
नासिकोदरोष्ठजङ्घादन्त 116
नांविधौ 269
निकटश्मशानवृक्षमूलेषु 155
निकुरिकुटिभ्यामुम्बक् 63
निगृह्यानुप 243
निचुलवञ्जुलवकुल 69
निजिविजिविषां 236
नितमिशमिभ्यां बः 63
नितो वसुः 280
नित्यप्रवृत्ते 33
नित्यमन्यत्रोत्तरपदे च 34
नित्यमर्थेनेदमर्थे 99
नित्यमिन्द्रे 191
नित्यमिसच् प्रजायाः 189
नित्यमृध्यर्थनदीसङ्ख्या 92
नित्यमेकाचः 150
नित्यमेकाचि 250
नित्यवैराः 106
नित्यं करोतेः 212
नित्यं क्रीडाजीविकयोः 103
नित्यं डाचि 196
नित्यं पणः परिमाणे 76
नित्यं बाहुल्ये 110
नित्यं मन्त्रे 270
नित्यंशादिमासार्धमास 170
नित्यं शित्यादयः 20
नित्यं शेषे 109
नित्यं समासे 246
नित्यं संज्ञायाम् 112
नित्यं सुनोत्यादीनां 247
नित्यं स्त्रियां चित्रादिभ्यः 143
नित्यं स्त्रियाः 92
नित्यं हस्ते पाणावुपयमने 8
निद्रातन्द्राश्रद्धादया 176
निन्दहिंसक्लिशखादिविनाशि 35
निपत्योर्लोपः 263
निपातस्य 262
निपातः केवलाजनाङ् 5
निपाताः 274
निपाते 278
निपातैः 275
निपातोऽव्ययम् 8
निपाने वृद्धिश्च 76
निपुणेन चार्चायाम् 94
निप्रतिभ्यां 249

निप्राभ्यां युजः 229
निमाननिमेययोर्मयट् 170
निमित्तात्कर्मसंयोगे 94
निमित्ताभावे नैमित्तिकस्य 14
निमूलसमूलयोः कषः 82
निम्बबिम्बडिम्बहिडिम्ब 63
निय ऊनक् च 56
नियः 233
नियः षुक् च 44
नियो डित् 44
निरनुबन्धकग्रहणे 15
निरभ्यनुभ्यश्च 247
निरभ्योः पूलूभ्याम् 74
निरवकाशः सावकाशात् 15
निरः कुषः 220
निरः पेषघोषाभ्याम् 163
निरादयः क्रान्ताद्यर्थे 103
निरिण ऊहक् 72
निर्दिश्यमानस्यादेशाः 12
निर्दुभ्यां कुलात् 165
निर्दुराविश्च 246
निर्विण्णः 250
निवासस्य चरणेऽण् च 141
निवासे तन्त्राग्नि 133
निव्यभि 266
निर्व्युपेभ्यः सर्गात् 163
निशाप्रदोषाभ्याम् 142
निष्कतुरुष्कोदर्कालर्कशुल्क 54
निष्कपणपादमाषवाह 159
निष्कादेः शतसहस्रात् 174
निष्कुलान्निष्कोषणे 187
निष्टर्क्य 254
निष्ठायामशीङ् 231
निष्ठायां सेटि 210
निष्ठायाः 220
निष्ठोपमानाद्वा 286
निष्ठोपसर्ग 283
निष्प्रवाणिः 191
निसमुपविभ्यो ह्वः 87
निसश्च श्रेयसः 188
निसस्ति 249
निसः शतो डच् 189
निसो गते 138
नीग्वञ्चुस्रन्सुध्वन्सु 236
नीचायाः 262
नीचैरनुदात्तः 4
नीतौ च तद्युक्तायाम् 181
नीदलिभ्यां मिः 47
नीदाप्शसुयुयुजस्तुदसि 37
नीरमिकुपकाप्यिभ्यः क्थन् 60
नीलपीताभ्यां मन्कनौ 130
नीलात्प्राण्योषध्योः 115
नुक्चान्तर्वतो गर्भिण्याम् 113
नुगतो ऽमन्तस्य 236
नुदाशिभ्यां गुणश्च 50
नु प्रच्छः 87
नुमिजादेः 250
नुर्वा 269
नुं विसर्जनीय 247
नुंसुपोः 250
नृतनर्त 251
नृतिनन्दिनर्दि 195
नृतिश्रुधिकुहिभ्यः कूः 44
नृतेर्यङि 251
नृ नये 9
नृनरयोः वृद्धिश्च 117
नृनाम्नो वा 139
नृहेतुभ्यो रूप्यः 146
नृनः पेरो वा 245
नेच्छासनः 17
नेटि 224
नेतरात्तः 256
नेतुरच् 259
नेदमदसोऽकात् 91
नेन्द्रस्य परस्य 226
नेन्द्वादिभ्यः 109
नेन् बन्धिसिद्ध 201
नेरनिधाने 287
नेर्गदनद 250
नेर्धुवे 138
नेर्विडच्बिरीसचौ नीरन्ध्रे 168
नेर्विशः 86
नेः समीपे 168
नेः स्नातस्य च 248
नैकाचः 214
नैकालि 232
नोङ्धात्वोः 268
नोत्वद्वृद्ध 257
नो नयति 253
नोभयप्राप्तौ 96
नोमट्षट्कतिपयेभ्यस्थद् 170
नोळ्खलमुसलतण्डुलकिण्व 108
नोससनेषु 219
नौ गदनदपठस्वनिभ्यः 76
नौ ण च 76
नौतुलाविषैस्तार्यसंमित 156
नौ निमित्ते 77
नौ वृजः 75
नौषेधिका 249
नौसभाकुमारिकाकरणयव 174
नौ संज्ञायाम् 25
नौ स्यतेरधक् 61
न्यक्षकात्स्न्यादिभ्यः 93
न्यग्रोधस्य 225
न्यङ्कोश्च 225
न्यङ्स्वरौ 274
न्यञ्चिमस्जि 228
न्यधी च 280

न्यर्बुद	274	पतेः थश्च	50	पदेपदे	278
न्यवयोराक्रोशे	75	पत्काषिहिम	203	पदोत्तरपदात् ठन्	132
न्युभ्युपविषु ह्वः	76	पत्यन्तपुरुहितवार्षिक	165	पद्दन्नो	268
पक्षतुषचित्रकुण्डाण्ड	135	पत्यावैश्वर्ये	278	पद्धतेश्च	115
पक्षात्	116	पत्युत्तरपदाच्च	118	पनेर्दीर्घश्च	41
पक्षात्तिः	168	पत्युपपद	284	पन्यल्यवरम्धिरभिचमि	72
पक्षिमत्स्यमृगाख्याद्धन्ति	153	पत्युर्न ऊढायाम्	113	पयसो यत्	151
पङ्क्तिः	160	पत्युस्समास	233	परदारादीन् गच्छति	154
पङ्गोः	116	पत्रमूलाद्यस्ताच्च	179	परमपि	277
पचपतवदवशप्रणरणक्षम	24	पत्रादेरञ्	148	परमे स्थः कित्	50
पचपतवपान्युदस्तैनेः	102	पत्राद्वाह्ये	148	परवल्लिङ्गं द्वन्द्वतत्पुरुषयोः	110
पचेरिच्चोपधायाः	40	पथः पन्थ च	135	परश्वधाट्ठञ् च	155
पचेर्दूरादिभ्यः	228	पथः पन्थ च	143	परश्शतपरः	199
पचो वः	242	पथः पन्थ च	170	परस्त्रियाः परशुश्च	120
पञ्चद्दशतौ वर्गे वा	161	पथः ष्ठन्	162	परस्मिन् वा	80
पञ्चमी भीतभीतिभीभयभी	99	पथा वा	187	परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथु	85
पञ्चमी विभक्तात्	95	पथिकर्तृकात्	87	परस्यादेः	12
पञ्चम्यपाङ्भ्याम्	92	पथिमथोः	270	परस्यामुष्यपरेभ्यः कुलात्	157
पञ्चम्या अत्	92	पथिमथ्यृभु	217	परः शुन्	43
पञ्चम्या परस्य	12	पथोऽव्ययात्	110	पराङोः शृखनिभ्यां डित्	40
पञ्चम्यामजातौ	32	पथ्यतिथिवसतिस्वपतिभ्यः	157	पराच्च वैयाकरण	200
पञ्चम्यां त्वरायाम्	83	पथ्यर्थन्यायाच्चानपेते	156	पराजेरसोढः	3
पञ्चम्याः	266	पदमस्मिन्दृश्यः	156	परात्	178
पञ्चम्याः स्तोक	200	पदरुजविशिभ्यः कर्तरि	74	परान्ययोः	238
पञ्चविंशाभ्यां	158	पदस्तेचिण् तलुक् च	21	परापराधमोत्तमादेश्च	142
पटिकट्यसिवसिलपि	39	पदस्य वीप्सायां द्वे	238	परावयुपात्यये	75
पटिवीभ्यां टिसडिसचौ	72	पदादपदादौ	239	परावरयोगे च	82
पठेर्णित्	72	पदाधिकारेऽहन्नादिभिः	12	परावराभ्यामतसुज्वा	179
पणपादमाषेभ्यो यत्	159	पदान्तप्रतिकण्टार्थललामं	154	परिक्रियः करणे वा	93
पणेरिज्यादेश्च वः	49	पदान्तस्य	250	परिक्लिश्यमाने च	83
पण्यकम्बलः	280	पदान्तस्य	251	परिखाया ढञ्	158
पतिकटिकुटिकुबिगविगुवि	67	पदान्तस्य वा	195	परिजय्यलभ्यकार्यसुकराणि	162
पतिचण्डिभ्यामालञ्	69	पदान्तस्यानिति	225	परिणा वर्जने	93
पतितमितृल्भ्योऽङ्गच्	56	पदान्ताभ्यास	251	परिदेवने च	73
पतिर्भार्यायाः	107	पदान्ते दिव उत्	198	परिनिविभ्यः सय	247
पतिवतो भार्यायाम्	113	पदास्वैरिपक्ष्यबाह्यासु ग्रहः	24	परिनिविभ्यः सेव	247

परिपन्थं तिष्ठति च 153
परिप्रत्यु 280
परिमाणात् तद्धित 113
परीमाणार्थमितनखेषु पचः 28
परिमुसिविवात् 221
परिरभितः 287
परिवृतो रथः 130
परिव्ययेभ्यः क्रियः 86
परिव्योर्गुणश्च वा 25
परिव्योर्दहः 35
परिषदो ण्यः 154
परिस्कन्दः 247
परुत्परारिचिरेभ्यस्तनः 142
परेऽपि 253
परेरनितेः 250
परेर्घाङ्कयोगेषु 240
परेर्मुखपार्श्वाभ्याम् 153
परेर्मुखौष्ठहनूल्लखलेभ्यः 144
परेर्मृषश्च 89
परेर्वा 194
परेर्हस्तपादः 287
परोक्षे च प्रयोक्तुः 32
परोक्षे लिट् 33
परोवरपरम्परपुत्रपौत्र 167
परौ डित् 77
परौ देवृमृहिभ्याम् 35
परौ द्यते 74
परौ भुवोऽवज्ञाने 76
परौ यज्ञे 75
परौ सृचरिभ्यां यः 78
पर्जन्यवल्लक्षणप्रवृत्तिः 16
पर्णकर्णकोहडकहोडककुभ 122
पर्पाश्वाश्वत्थरथजालव्याल 152
पर्यनुभ्यां ग्रामात् 144
पर्यपाङ्बहिरञ्चवः 97
पर्यादयो ग्लानाद्यर्थे 103
पर्यायाणां चाद्वितीयाः 93
पर्यायार्हणोत्पत्तिषु ण्वुच् 79
पर्युपानुभ्यः सीरात् 144
पर्वतात् 141
पर्वतासन्नारूढ 168
पर्वमरुद्भ्यां तप् 175
पर्शुरक्षोऽसुर 183
पर्षदो ण्यश्च 157
पलदीपपरिपत्परिख 139
पललसूप 284
पलाशखदिरविकङ्कत 150
पलिरुहिश्वाह्नभ्य इतन् 60
पलेराशच् 71
पशुनामभ्यः स्थाने गोष्ठच् 169
पशुपुरुषाभ्यां णढञौ 132
पशुश्च पुत्रात् 107
पशौ लूनवियाताभ्याम् 184
पश्च पश्चा 259
पाककर्णपुष्पफलमूलवाल 116
पाघाध्माधेड्दृशिभ्यः शः 25
पाज्यर्तिभ्यो डित् 41
पाटला 271
पाटेर्णिलुग्दीर्घः 192
पाटयञ्चिभ्यामिलच् 48
पाठेऽत्वतः 222
पाठे विभाषितात् 89
पाणिगृहीत्यूढा 116
पाणिघाताडघौ शिल्पिनि 30
पाणौ सृजः 24
पाण्डुकम्बलादिनिः 130
पाण्डूदकृष्णेभ्यो भूमेः 88
पाण्डोर्डयण् 126
पातानां 273
पातृतुदिवचिरिचि 60
पातेर्डुसुन् 51
पातेस्तृजिच्च 44
पातेस्थुट् च 52
पातेः 227
पातेः कृथिः 49
पातौ वा 266
पात्रपथयुगभुवनाद्यस्तः 110
पात्रमवधारणे 99
पात्राचितादाढकेभ्यः 161
पात्रात् ष्ठन् 160
पात्राद्यश्च 161
पात्रे समितादीनां च 282
पादनिशामास 219
पादस्य पादहस्ति 190
पादः 112
पादः पत् 213
पादार्घाभ्यां च 186
पानस्य 249
पापं शिल्पिनि 281
पापाणकहतदग्धादीनि 100
पापातिः 36
पामवामहेमशामश्लेष्मोष्म 173
पाय्यधाय्ये मानसामिधेन्यः 24
पारस्करो देशे 198
पारायणतुरायण 162
पारावत 274
पारावरात् खः 138
पारावारं व्यस्तविपर्यस्तं च 167
पाराशर्यशिलालिभ्यां 147
पारे मध्येऽग्रेऽन्तः षष्ठ्या 98
पारेरजिः 49
पार्श्वेनान्विच्छति 171
पार्ष्णिधमन्योर्दीर्घश्च 172
पावयां 253
पाशतृणधूमाङ्गारगलवात 133
पाशप्कल्पप् 246
पाशाद्विमोचने संयमने च 19
पाषाणपर्याणकल्याणादयः 59

पांपिधूसीताल्याताली 7
पिच्छो ङिः 257
पिच्छोरःपर्णोदकधुवका 173
पिञ्ज ऊलच् 69
पिटकपिटाकमृक्षाक 122
पितरमातरा द्वन्द्वे 262
पितरि डामहच् 133
पितरि शूरमातरि पुरुषौ 100
पितृमातृभ्यां भ्रातरि 133
पितृमात्रादेश्छङ् 124
पितृश्वशुरौ मातृश्वश्रूभ्याम् 109
पित्रर्थं वा 146
पिनाकपिण्याकश्यामाक 54
पिपीलिकैतिककुशिक 55
पिप्पलहरीतककोशातक 114
पिबतेरिच्च 51
पिबः पीप्यः 227
पिशाचश्मशाने 206
पिशिमिथिभ्यां कित् 62
पिष्टात् 151
पीङो नसक् 72
पीङ्कुणिकणिभ्यष्ठक् 58
पीतकाल्लुक् 130
पीनाच्च 115
पीमृगमित्रदेवसुम्नास्सु युः 40
पीम्यशिभ्यो रुः 42
पुच्छात् 116
पुच्छादुदसने व्यसने 19
पुञ्जनुभ्यार्म् 200
पुण्याहस्वस्तिशान्तिभ्यः 164
पुत्रः पुंभ्यः 284
पुत्राच्छ च 160
पुत्रात्कृत्रिमे 184
पुत्रादिनोराक्रोशे 251
पुत्रान्ताद्वा 126
पुत्रे 201
पुत्रे वा 201
पुनर्भूपुत्रदुहितृननान्द 120
पुनर्वस्वोः 256
पुनश्च 253
पुनः प्रसङ्गविज्ञानात्सिद्धम् 16
पुमनडुम्नौपयोलक्ष्मीभ्यः 191
पुमान् स्त्रिया 109
पुमोऽख्याञि 245
पुरगामि 249
पुरन्दरभगन्दरौ संज्ञायाम् 29
पुरप्पथिभ्योऽच् 187
पुरस्तादपवादा अनन्तरान् 15
पुरः किच्च 71
पुरः सुट् च 49
पुरा च 275
पुराणर्षेः ब्राह्मणम् 147
पुरि लङ् चास्मे 33
पुरुषश्चान्वादिष्टः 287
पुरुषहृदयाभ्यामसमासे 166
पुरुषाड्ढञ् 148
पुरुषाड्ढञ् 158
पुरुषाणां च 110
पुरुषाद्धे च 151
पुरुषाद्वा 113
पुरुषे वा 206
पुरे प्राचां 283
पुरोग्रतोऽग्रेषु सर्तेः 28
पुरोधाः 265
पुरो नः 142
पुरोरेतःपयस्सु दधः कित् 52
पुरोऽस्तमव्यये 7
पुवः संज्ञायाम् 37
पुवो नुक् ह्रस्वश्च 57
पुवो नुं ह्रस्वश्च 56
पुष्करपद्मोत्पलतमाल 175
पुष्पमूलेषुमालती 152
पुंनाम्नः पुंयोगात् 115
पुंवत्कर्मधारय 202
पुंसि संज्ञायां घः 79
पुंसोऽसुङ् 217
पुंस्यन्यत्रापि 79
पूगादग्रामणीग्रामाञ्ञ्यः 183
पूगेषु वा 279
पूङो ह्रस्वश्च 68
पूङ्क्लिशिभ्यां 220
पूङ्पीङोर्ह्रस्वश्च 57
पूङ्यजिभ्यां शानन् 34
पूजनेभ्यः 276
पूजायां 275
पूजास्वतिभ्यां प्राक् 187
पूजितं 276
पूजोत्सञ्जनाचार्यकरणज्ञान 88
पूञो नाशे 241
पूतक्रतुवृषाकप्यग्निकुसित 115
पूरणगुणसुहितार्थसदव्यय 103
पूरणार्धाट्ठन् 160
पूरणे 259
पूर्णमासोऽण् 174
पूर्णाद्वा 191
पूर्वकालोऽपरकालेन 100
पूर्वतरपरतराभ्यां 178
पूर्वत्रासिद्धम् 239
पूर्वत्रासिद्धे चासंयोगादि 13
पूर्वपदस्थेभ्यः 249
पूर्वपदस्य च 181
पूर्वपदातिशय आतिशयि 107
पूर्वपदात् 266
पूर्वपराभ्यां पक्षात् 141
पूर्वपरावरदक्षिणोत्तर 5
पूर्वप्रथमयोः 238
पूर्ववंवदश्वबडबौ 111
पूर्ववल्लिङ्गं 256

पूर्वसवर्णः 261
पूर्वे लिति 269
पूर्वादिनिः 171
पूर्वादिभ्यो नवभ्यः 91
पूर्वादुच्च 178
पूर्वाधरयोः पुरधौ च 179
पूर्वान्यान्यतरेतरपराधर 178
पूर्वापराधरोत्तराणि 102
पूर्वापहानापरापहन 112
पूर्वाह्णापराह्णाभ्यां वा 142
पूर्वाह्णापराह्णार्द्रामूलप्रदोष 143
पूर्वे कर्तरि 28
पूर्वे भूत 279
पूर्वैः 258
पूर्वोत्तरमृगेभ्यश्च 188
पृच्छेरनङि 193
पृथङ्नानाभ्याम् 94
पृथिवीमध्यस्य मध्यमश्च 141
पृथिवीरुद्र 284
पृथिवीसर्वभूमिभ्यामञणौ 160
पृथिव्या ञः 118
पृथुमृदुपटुपाण्डुखण्ड 164
पृपूभ्यां कित् 62
पृषद उदर 206
पृषिरञ्जिसिकिभ्यः कित् 59
पृषेर्वृद्धिश्च 47
पृष्टप्रतिवचने 243
पृष्ठस्य 271
पृष्ठाद्यः 132
पृह्वरेः 263
पेषं वास 203
पैङ्गाक्षीपुत्रादिभ्यश्छः 131
पैप्पलादेः 281
पैलसालङ्किसात्यकिसात्यङ्क 128
पोटायुवतिस्तोककतिपय 100
पोरदुपधात् 22
पौत्रादिजीवद्वंश्यादिना 109
पौत्रादेरस्त्रियां गुर्वायत्ते 119
पौत्रादेः स्त्रियाः कुत्सिते 125
पौरोडाशपुरोडाशात् ष्ठन् 145
प्यायः पीः 193
प्रकारवति जातीयः 178
प्रकारादि 274
प्रकारे गुण 238
प्रकृतिग्रहणे यङ्लुगन्तस्यापि 14
प्रकृतिप्रायगोत्रनामजाति 93
प्रकृतिवदनुकरणम् 13
प्रकृतिवृत्ते पुनर्वृत्तावविधिः 16
प्रकृतेः 208
प्रकृत्यधिकारे महदादिभिः 12
प्रकृत्या भगालं 284
प्रकृष्टष्ठञ् 164
प्रगदिमगदिकलिक्खडिव 136
प्रगृह्यः प्रकृत्या 197
प्रघणः प्रघाणश्चागारैकदेशे 77
प्रचेतसो राजनि वा 242
प्रच्यादिञः 128
प्रजने वियः 194
प्रजने सर्तेः 76
प्रजापतिदत्तादीनां 181
प्रजायाः 260
प्रज्ञश्रद्धणिगुशिक् 185
प्रज्ञाश्रद्धार्चावृत्तिभ्यो णः 173
प्रणवष्टेः 265
प्रणाय्योऽसम्मत 24
प्रतिकृतौ च 182
प्रतिना पञ्चम्याः 177
प्रतिना मात्रार्थे 97
प्रतिनिधिप्रतिदानयोः 92
प्रतिपञ्चमहाजनविश्वेभ्यः 157
प्रतिपथमेति ठंश्च 154
प्रतिपदविधाना 103
प्रतिपदषष्ठ्याः पूर्णो विधिः 96
प्रतिपरस्समनुभ्योऽक्ष्णः 189
प्रतिबन्धि 278
प्रतिश्रुतौ 243
प्रतिष्कशः प्रष्ठ 198
प्रतिः प्रतिनिधिप्रतिदानयोः 8
प्रतूर्तमातरिश्वन् 176
प्रतेरंशुजन 287
प्रतेरुरसस्सप्तमीस्थात् 188
प्रतेः 193
प्रतेः सूत्रे 248
प्रत्यन्ववेभ्यः साम 187
प्रत्यपिभ्यां 254
प्रत्ययग्रहणे यस्मात्स विहितः 12
प्रत्ययलोपे प्रत्ययलक्षणम् 13
प्रत्ययस्थात्कात् 227
प्रत्ययस्य श्लुक्श्लुलुपः 4
प्रत्ययस्यादिः 267
प्रत्ययः परः 16
प्रत्ययान्ते 277
प्रत्यये 251
प्रत्यये च तिङ्प्रकृतौ 34
प्रत्ययोत्तर 218
प्रत्याङ्भ्यां श्रुवःपूर्वस्य कर्ता 3
प्रत्यासत्तौ चेरस्तेये 75
प्रत्येकं वाक्यपरिसमाप्तिः 16
प्रथने वावशब्दे 75
प्रथमचरमतयायाल्पार्ध 91
प्रथमयोर्डारौरसः 85
प्रथमोऽचिरोप 280
प्रथिचरिकलिकर्दि 64
प्रथेः पिवन् पृथ च 70
प्रदशार्ण 196
प्रनिरन्तर 249
प्रन्युपेभ्यो वासात् 157
प्रपरापसमन्ववनिर्दुर्भ्याङ् 6

प्रभवति 146
प्रभूतादीनाह 154
प्रभृत्यन्यारादितरदिक् 94
प्रभौ परिवृढः 222
प्रमाणे 83
प्रमाण्याः 189
प्रयाजानूयाज 229
प्रयै रोहिष्यै 255
प्रयोजनम् 164
प्रवचयजत्यजाम् 229
प्रवचनीयोपस्थानीय 22
प्रवृत्ताविरते 33
प्रवृत्तोपरते 33
प्रवृद्धस्य 285
प्रव्योः द्रुवः 35
प्रशस्यस्य श्रः 180
प्रशंसावचनैः मतल्लिका 100
प्रशंसायां रूपप् 180
प्रश्नाख्यानयोरिच्च वा 79
प्रश्नाख्यानयोश्च 94
प्रश्नान्ताभि 188
प्रष्टव्ये चासन्नकाले 33
प्रष्ठोऽग्रगामिनि 248
प्रसमुपोदः 264
प्रसमो हर्षे 76
प्रसंभ्यां जानु 190
प्रसारिणो डः 25
प्रसितोत्सुकाभ्यामधिकरणे 95
प्रसिद्धे सहचरिते च 14
प्रस्कण्वहरिः 198
प्रस्त्याप्रसंस्त्योः 193
प्रस्त्यो मः 242
प्रस्थवहपुरान्तयोपध 140
प्रस्थोत्तरपदकोपधेभ्यश्च 139
प्रहरणम् 155
प्रहरणादस्यां क्रीडायां णः 131
प्रहरणादिष्वदण्डादिषु धृञः 27
प्रहरणेभ्यश्च 109
प्रहस्यन् 257
प्रहासे च मन्योपपदान्मन्यते 90
प्रहृतरामोदक्षान्तकुलकाश 121
प्राकारनगराभ्यां मर्दिनः 119
प्राक्रीताच्छः 157
प्राक्परि 257
प्रागणो विदादिभ्यः शेषे 119
प्रागुताप्योर्भूते वा 80
प्राग्धिताद्यत् 155
प्राग्जितादण् 118
प्राग्जितीयाणादयः 1
प्राग्जितीयेऽचि 128
प्राग्दञः कः 180
प्राग्युवोरयुग 208
प्राग्रीश्वरान्निपाताः 5
प्राग्वतेरग्निकलिभ्यां ढक् 119
प्राग्वतेष्ठक् 152
प्राग्वतेष्ठञ् 159
प्राघ्राध्मास्था 230
प्राङ्ण्वुलः कृत्याः 1
प्राचां कारे 200
प्राचां क्रीडा 281
प्राचां ग्रामं 225
प्राचां नगर 226
प्राच्याच्छे 139
प्राज्ञश्च 27
प्राणिजातिवयोऽर्थोद्भातृ 166
प्राणितूर्याङ्गानि 106
प्राणिनां 272
प्राण्यङ्गादातो लज्वा 172
प्रातिपदिकग्रहणे 14
प्रातिपदिकस्य 240
प्रातिपदिकस्य 271
प्रातिपदिकात् 90
प्रात्तम्पतेर्गवि 199
प्रात् पुराणे नश्च 186
प्रान्प्रकाशे 168
प्रादयो गताद्यर्थे 103
प्रादस्वाङ्गं 287
प्रादादिकर्मणि 235
प्रादिभ्यो धातुजं 105
प्रादुराविषौ प्राकाश्ये 7
प्रादुरुपसर्गे 248
प्राद्ढोढयेषैष्येषु 196
प्राद्वहः 89
प्राद्वाहनस्य ढे 226
प्राध्वं बन्धनानुकूल्ये 8
प्रापयोः जनित्रपिभ्याम् 34
प्रापाभ्यां वासात् 163
प्रातापन्नाभ्यां प्रातापन्नौ च 38
प्रायश्चित्ति 199
प्रायेण पूर्वपदार्थप्रधानः 107
प्रायेणोपादेष्ठक् 145
प्रायोऽन्नमस्मिन् 171
प्रावृषष्टप् 143
प्रियवशयोर्वदः 29
प्रियसुखाभ्यामानुकूल्ये 187
प्रियस्थिर 214
प्रियामनोज्ञा 202
प्रियो वा 109
प्रीकैपानीलिभ्यः कङ्कुच् 41
प्रीतद्वर्थानां 272
प्रोतौ च 278
प्रुद्रुस्रुबुधयुधेङ्नशाजनः 90
प्लूङ्सृभ्यः साधुकारिणि 26
प्रेक्षाफलकावन्धुकाभ्रवका 135
प्रे जुसूभ्यामिनिः 35
प्रे द्रुस्तुभ्याम् 74
प्रे लिप्सायाम् 75
प्रे स्तुशासिभ्याम् 44

प्रेस्तोऽन्यत्र	75	बधेरे दीर्घश्च	17	बहुपूत्क्रमश्च	108
प्रे स्थश्च	50	बन्धने चर्षौ	156	बहोश्च भाषः	165
प्रेहि स्वागतवाणिजाभ्याम्	101	बन्धुनि बहुव्रीहौ	192	बहोश्च सङ्ख्यायाः	177
प्रे हृञः कूपे	45	बन्धे घञि	200	बहोरसि	260
प्रैषानुज्ञाप्राप्तकालेषु	81	बन्धेरधिकरणे	83	बहोरेभूं चास्य	214
प्रोक्तात्	132	बभूथाततन्थ	264	बहोर्वाराविप्रकर्षे धा च	184
प्रोपाभ्यामारम्भे	88	बभ्रोः कौशिके	121	बह्वर्दिपर्दिकापिशीभ्यः	138
प्रोह कटकर्दमाभ्यां	101	बर्हिणचपचमरपीयुक्ष	150	बह्वचः कूपेषु	134
प्रोहरथमृगदक्षिणाभिः	98	बर्हिषः	257	बह्वचः प्राच्यादिञः	127
प्रोह्यपदिनिष्कुचि	190	बलकुलोत्साहोदासा	175	बह्वचोऽन्तोदात्तादूठञ्	145
प्लक्षन्यग्रोधाश्वत्थेङ्गुदी	151	बलच्यनुत्साह	207	बह्वचो मनुष्य	181
प्लुत उदात्तः	288	बलबुलमूलोलकूलोरल	135	बह्वचूपूर्वपदात् ठच्	155
प्लुतविकारश्छे	239	बलवन्नित्यमनित्यात्	15	बह्वज्गुरूपान्तानार्ष	117
प्लुतावै च	244	बलवाताभ्यां चूलः	176	बह्वभिन्नोपपन्न	185
प्लुतोऽनितौ	197	बलात् बाहूरुपूर्वात्	174	बह्वर्थे	276
प्लुषिशुषिकुपिभ्यस्सिकू	48	बलिरक्षितधाससुराविधा	99	बह्वल्पार्थात् कारकात्	184
प्लुषेरचोपधायाः	71	बले जुट् च	52	बह्वाहति	256
फक्फिञोर्वा	128	बष्कयादसमासे	118	बहूर्ज्जिबहूञ्जि	217
फण गतौ	10	बहिरहिपंसां दीर्घश्च	39	बंहिरञ्जिलञ्जिलिञ्जिनां	40
फणस्यमस्वन	213	बहिषष्ठीकक् च	118	बा बहूनां जातौ	182
फलपाकशोपिभ्यश्च	151	बहुगणवतुडतयश्च	2	बाभ्रव	281
फलबर्हमलाच्चेनच्	175	बहुजालकलेभ्यश्च कीटात्	139	बालतरुणमन्दमूकमूल	164
फलवति	89	बहुपूगगणसङ्घेभ्यस्तिथट्	170	बालभीतग्राम्यरूप्य	126
फलानि	107	बहुलम्	22	बालहोडपाकवत्समन्द	112
फलेमलरजस्सु ग्रहेः	28	बहुलं छन्दसि	253	बाष्पशष्पनिम्बोष्पशिल्प	62
फलेरनुपसर्गाल्लः	242	बहुवचने झल्येत्	232	बाष्पोष्मफेनेभ्य उद्वमने	18
फलेर्गुक् च	62	बहु वा	279	बाहिकग्रामेभ्यः	140
फले लुक्	151	बहुविध्वरुस्तिलेषु तुदः	28	बाहीकरोमकपटच्चर	139
फल्गुनीप्रोष्ठपदाविशाखा	90	बहुव्रीहविद	286	बाहीकेष्वब्राह्मण	183
फल्गुन्याष्ट च	143	बहुव्रीहिः सुजर्थे	105	बाहूपबाहूपबिन्द्वजधेनु	119
फाण्टाह्वतेर्णफिञौ	125	बहुव्रीहेर्वा	112	बाहोर्लुक्	190
फाल्गुनीश्रवणकार्तिकी	131	बहुव्रीहौ	113	बाह्वन्तात्कदुकमण्डलुभ्यः	116
फेनात्	172	बहुव्रीहौ	278	बिदोर्वकश्यपकुशिक	120
बकोटाक्षोटककोंटादयः	58	बहुव्रीहौ	283	बिम्बोष्ठबिम्बाधर	107
बडबाया वृषे	123	बहुव्रीहौ च	109	बिल्वकीयादीनां	214
बडवाया वृषे	138	बहुषु द्व्येकयोरलुक्	129	बिल्वतिष्य	272

बिल्वभक्षय 274
बिल्वत्रीहिमुद्गमसूरगोधूम 150
बुधेश्च 50
बृन्दारकनागकुञ्जरव्याघ्र 100
बृहत्या आच्छादने 185
बृहन्महत्यां 267
बृहन्महत्सरश्रौरतापस 114
बृहन्महद्रथन्तरमध्यंदिन 118
बृहिमहिपृषिभ्योऽतिः 49
बृंहेर्नलोपश्च 51
बैल्ववनबाभ्रव्यानृतात्म 133
बोधात् 121
ब्रधेरं च 61
ब्रह्मकृतशत्रवृत्रादिषु च 30
ब्रह्मज्यवपुर्व्यवार्चवराह 32
ब्रह्मणस्वः 166
ब्रह्मणि वदः 31
ब्रह्मणो जातौ 215
ब्रह्मदत्तोदुम्बरशण 122
ब्रह्मवर्चसात् 160
ब्रह्महस्तिराज 188
ब्राह्मणमाणवबाडवधूर्त 165
ब्राह्मणाच्छंसी 200
ब्राह्मणात् संज्ञायाम् 121
ब्रुवन्तोऽस्याम् 206
ब्रुवः पञ्चानां पञ्चादितः 85
ब्रुवः शित् 24
ब्रुवोरनाहेः 232
ब्रुवो वचिः 219
ब्रूहिप्रेष्य 256
भक्ताख्याः 281
भक्ताण्णः 157
भुक्तादण् च 155
भक्तिः 146
भक्तौ च कर्म 202
भक्षस्य 262
भक्षेरहिंसार्थस्य 3
भक्ष्यान्नपानपात्रैर्मिश्रीकरण 99
भगवित्तितार्णविन्दवाकशा 125
भञ्जेश्चिणि 210
भञ्जो वा 78
भञ्जेर्गश्च 69
भञ्जोः कर्मकर्तरि 36
भडिलभण्डिलशण्डिल 69
भतिः 86
भद्रोष्णयोः 204
भरतकुरुसत्त्वतेन्द्रावसान 118
भरतगोत्राच्च 128
भर्गात् त्रैगर्ते 121
भर्त्सनेऽङ्गयुक्तं 243
भर्य प्रवर्ये 261
भवतष्ठञः 268
भवतो दश्च 139
भवद्दीर्घायुरायुष्मत् 177
भवव्याख्यानयोर्व्याख्येय 145
भविष्यति गम्यादयः 73
भविष्यतिमर्यादावचने 80
भवेपाथोवदीभ्यां 257
भव्यगेयजन्यरम्याः कर्तरि 22
भसेर्गद् च 46
भस्त्राभरटभरणशीर्षभार 153
भस्त्रैषाजाज्ञा 227
भागाद्यच्च 160
भागाद्यच्च 186
भागांशादिभिः 101
भागेष्टमादञौ वा 170
भाजगोणनाग 115
भाण्डात्समाचयने 19
भातेर्डवतुः 49
भातेश्च 78
भारेभ्यश्च वंशादिभ्यः 161
भावकर्मणोराण्यतः 22
भावकर्मणोर्दुरीषद्दुस्सुषु 80
भावकर्मणोः 21
भावकर्मणोः क्तः 32
भावघञो ञः 131
भावलक्षणे 255
भाववचनाश्च 73
भावादिकर्मणोर्वा 222
भावादिमप् 153
भाविनि गत्युप 216
भाविनि भूतवदुपचारः 13
भावे तुमुन् 73
भावेऽनुपसर्गस्य 76
भावे वा 96
भावे वा 119
भावे स्थापागापचिभ्यः 77
भावे हनस्थ च 23
भासनोपसान्त्वनज्ञान 88
भासिमिदिभ्यां घुरच् 36
भिक्षाक्षेत्रकरीषगर्भिणी 132
भिक्षासेनादायेषु च 28
भित्तं शकलम् 242
भिदिछिदिविदिदयिरुजि 78
भिद्योध्यौ नदे 23
भियः क्रुक्रुकन् क्लुकनः 36
भियः घुग्वा 64
भियो द्वे च 56
भियो वा 212
भियो हेतुभये 194
भियो हेतुभये 227
भिल्लाच्छभल्ल 69
भिषक्तितिक्षाभडित 120
भिषेः कित् 49
भिस ऐस् 256
भीत्रार्थानां भयहेतुः 3
भीमसेनार्जुनादिषु वा 108
भीस्मिभ्यां हेतोस्तदर्थे 89

भीह्रीभृ	269	भृञोण्विः	30	मतत्करणे	157
भीह्रीभृहुवां श्लुश्च	20	भृतिवृज्ञांशाः	161	मता वा	271
भुजन्युब्जौ	229	भृतौ कर्मशब्दौ	28	मतिबुद्धिपूजार्थेभ्यः	37
भुजः कित्	45	भृदृशिवलियजादिभ्योऽतच्	95	मतुवसुवनां	265
भुजेः कित्	42	भृमृतृचरित्सरितनिमिमस्जि	39	मतो बह्वचूप्रकृतेः	134
भुज्याच्छाद्यवस्तु	79	भृवृजितृतपिदयिसहिभ्यः	29	मतौ च	258
भुनक्तेरनवने	89	भृवृस्तृसूभ्य ईमनिच्	50	मतौ च वसोः	213
भुवश्च	50	भृशुभ्यां किनुण् च	56	मतौ बह्वचोनजिर	207
भुवश्च	265	भोगान्तात्मनः खः	158	मत्याद्यधिकरणक्तेन	103
भुवः	34	भोगवद्गौरिमतोः संज्ञायाम्	117	मत्वर्थीयार्थकर्मधारयात्	107
भुवः	23	भोजस्य क्षत्रियायाम्	117	मत्वर्थे	257
भुवः किद्वा	61	भोज्यमन्ने	229	मत्स्यमनुष्यमुकयहयगवय	114
भुवः क्विप्	47	भो राजन्यविशां	243	मत्स्यस्य यः	214
भुवः प्रभवः	4	भौरिकिभौलिकिचौपयत	133	मत्स्ये वा	282
भुवः संज्ञायाम्	37	भौरिकिभौलिकिभौलिङ्गि	114	मदेः स्यन्	65
भुवोऽत्	236	भ्यसो भ्यम्	92	मदोऽनुपसर्गात्	76
भुवो वुग्लुङ्लिटोः	211	भ्रमेर्ड्डः	44	मद्रभद्राभ्यां वपने	187
भूकृञ्भ्यां कर्तृकर्मणोरच्व्यर्थे	80	भ्रमेः संप्रसारणं च	45	मद्रेभ्योऽञ्	139
भूतपूर्वकत्वात्तद्वदुपचारः	13	भ्रस्जिगामिनमिनशिहनि	68	मधुकमरिचयोरण्	162
भूतपूर्वादयः	97	भ्रसस्भुरु	221	मधुकर्कन्धूबिसस्थाणु	137
भूतपूर्वे चरट्	180	भ्राजभासधृधूर्वि	36	मधूकोलूकोरुबूकुशम्बूक	55
भूते	31	भ्राजभासभाष	226	मधोर्ज	258
भूते च	80	भ्राजेश्च	44	मधोर्ब्राह्मणे	120
भूते हनः	254	भ्रातुर्व्यत्	124	मधोः	258
भूमिभूरिमुनिसन्धि	122	भ्रातृपुत्रौ स्वसृदुहितृभ्याम्	109	मध्यमान्ताभ्याम्	200
भूरि दात्नः	265	भ्रातुश्च	166	मध्यविन्ध्यशिक्यान्यपर्जन्य	65
भूवादिः क्रियावचनः	1	भ्राशम्लाशभ्रमुक्रमु	21	मध्यस्य दिने	204
भूषणेऽलम्	7	भ्राष्ट्राग्न्योरिन्धे	204	मध्यादः सांप्रतिके	142
भूषिभीषिचिन्तिकूजिकथि	78	भ्रुवो वुक् च	124	मध्यान्मण्मीयौ च	145
भूसुधियोः	263	मकरवरुट	273	मध्येऽपवादाः पूर्वान्	15
भूसूभ्यां कित्	47	मगधकलिङ्गशूरमसकुरु	128	मनसः संज्ञायाम्	200
भृञ उच्च	49	मघोनः सौ च वा	213	मनस्तद् च	56
भृञश्चित्	60	मङ्गेर्नलोपश्च	61	मनः	31
भृञो भुल् च	56	मङ्गुडकञ्झर्झराभ्यामण् च	155	मनः	113
भृञोऽसंज्ञायाम्	23	मण्डूकात् ढक् च	123	मनिन्	50

मनिपचिमचां	213	महाराजाट्ठक्	146	माषात्परिमाणे	179
मनुमनायीसूनुस्वकर्षक	120	महिषीप्रजावतीयजमान	154	मासर्तुनक्षत्राण्यानुपूर्व्येण	108
मनुष्यतत्स्थयोर्वुञ्	141	महिष्या	274	मा संयोगादेरस्थः	211
मनूक्तिन्व्याख्या	285	महेन्द्राद्वा	131	मासाद्धृति	190
मनेरुच्च	45	महेरुच्चास्य वा	56	मासाद्वयसि यत्खञौ	162
मनोरण्	126	महेरेलच्	69	मास्थासागापि	211
मनोरौ च वा	115	माङि तुलेरुङ्गच्	57	माहकमाद्रकमाषघोष	140
मनोऽहंभ्यां कारः	186	माङि लुङ्	73	मांसस्य पचि	204
मन्त्रकरणात्	87	माङ्याक्रोशे	33	मिञः खलचैच	70
मन्त्रेऽग्निष्टोमादिभ्यः	145	माच्छासाशलिकलिवलि	65	मितां ह्रस्वः	227
मन्त्रे	262	माणवचरकाभ्यां खञ्	158	मिलोऽनृपौ	286
मन्त्रे वृषे	268	मातञ्मातृकमातृषु वा	192	मिथिलपिभ्यां च	34
मन्त्रे श्वेत	254	मातरि पिच्च	133	मिथ्योपपदात् कृञोऽभ्यासे	89
मन्त्रेषु	263	मातुरुत्संख्यासंभद्रपूर्वायाः	123	मिदचोऽन्त्यात्परः	12
मन्थाः	50	मातुर्मातच्पुत्रे	233	मिदेरेत्	230
मन्थौदनसक्तु	203	मातुलोपाध्यायाभ्यां वा	115	मिपोऽम्	86
मन्दाल्पाभ्यां च मेधायाः	189	मातुः पितरि	201	मिमतात्	125
मन्मनगहनगञ्जनादयः	61	मातुः पितृभ्याम्	248	मिम्योरखलचि	194
मन्यतेः	94	मातृदभ्र	268	मिश्रमनुपसर्गं	285
मय उञो वोऽचि	245	मातृपितृभ्याम्	248	मिहेर्ह्रस्याचि	228
मयट् च	146	मात्रोपज्ञोपक्रम	278	मीनातेः	264
मयडैतयोः	150	माथान्तपदव्यनुपद	153	मीमारभलभ	235
मयतेरूट् च	56	मादीनां	273	मुखनासिकावचनोऽनुनासिकः	5
मयूरच्छात्रौ व्यंसकेन	101	माद्वर्मण एवापत्ये	215	मुखं स्वाङ्गं	286
मये च	258	मानान्मात्रट्	169	मुचलुपलिप	216
मरुतश्च	235	मानुष्याश्चावृद्धनाम्नः	123	मुचेर्ड्डुकुन्दकुकुन्दौ	61
मरुद्वृद्ध	283	माने कंश्च	170	मुचेः कर्मकर्तर्यांद्वा	235
मसेरूरन्	67	मानेर्लोपश्च	44	मुञ्चवात्साभ्यां फकः	117
मस्करमस्करिणौ	198	माने वयः	151	मुण्डमिश्रश्लक्ष्णलवणलघु	18
मस्जिषोः षुक्	43	मानो विचारणायाम्	17	मुदिखडिछापूभ्यः कित्	56
मस्जोऽन्त्यात्	216	मान्तस्य युवावौ	218	मुदेर्गुक् च	66
महतश्च ठञ्	158	मामकनरक	227	मुद्गवस्य	256
महति ह्रस्वश्च	40	मारणतोषणनिशमनेषु ज्ञा	10	मुद्गादण्	153
महाकुलादञ्खञौ	124	मालायाः क्षेपे	174	मुरलोरलमुसलकुशलकोमल	69
महान् व्रीहि	279	मालाशाला	282	मुर्मुरमुकुरदर्दुरचिकुर	67
महाराजप्रोष्ठपदाभ्यां ठञ्	131	माशब्द इत्यादिभ्यः	154	मुर्वेरजग्लोपश्च	58

मुषेर्दीर्घश्च 54
मुषेः किदुनद् च 46
मुसलोलूकजतुकर्ण 120
मुहेः खर्मूर्च्छे 55
मूत्रपुरीषद्रोहदोहशास्त्र 169
मूर्तिनिरन्तरमेघेषु घनः 77
मूर्धानः 286
मूलमस्या दृढम् 156
मूलविभुजोर्वीरुहकुमुद 27
मूलान्नञः 112
मूलेनानाम्ये 156
मृकण्यजलिवलिबन्धि 55
मृकण्यवर्दाधभ्य ईचिः 46
मृङ इचच् 57
मृङ उतिः 49
मृङो लुङ्लिङोश्च 89
मृजेर्गुणश्च 43
मृजेर्नालीयर् 65
मृजेर्वृद्धिः 224
मृडमृदगुध 231
मृदस्तिकन् 186
मृद्वीकातिन्तिडीकवाह्लीक 55
मृषल्योः कनुगानुगौ च 41
मृषेरक्षमायाम् 231
मृषोद्यम् 23
मेघर्तिभयाभयेषु कृञः खः 29
मेङ इद्धा 211
मेङः 82
मेधादीक्षाश्रुताध्ययनानि 106
मेधारथाभ्यामिरः 173
मेरानिः 85
मैत्रावरुणाग्नीध्राच्छावाक 166
मो नौ म्वोश्च 242
मो वा 209
म्लाघटास्त्यर्थार्थकालसमय 84
यकि 210
यक्षराक्षसपिशाच 110
यगाशीर्लिङोऽर्थे 234
यङश्चाप् 117
यङि च 234
यङो बहुलम् 232
यङ्यकृक्यलोपे 231
यङ्लुकः शब्लुक् च 90
यचि तद्धिते 202
यचि स्वादावशि 213
यच्च कच्च न किमुत 6
यच्चयत्नयोर्गर्हायां च 81
यजधैनम् 255
यजाद्वस्तत्कर्म च 161
यजिजपिदंशिवदिभ्यो यङः 36
यजियतिप्रच्छिरक्षिभ्यो नः 77
यजुषि वा 266
यजेर्नित्यम् 89
यजेश्च कर्मणः करणत्वे 3
यजेस्तिः 46
यजेः करणे 256
यजेः कश्च 49
यजेः श च 52
यज्ञो यश्च 46
यज्ञकर्मणि 277
यज्ञचर्चाक्रमेतरश्लक्ष्ण 145
यज्ञेभ्यः 145
यज्ञे समि स्तुवः 75
यञञोरपुनर्भूपर्शुपुत्र 127
यञश्चषावटात् 117
यञिञ्भ्याम् 122
यञोऽषावटात् 113
यणो मयः 251
यण् संयोगादेः 241
यतावश्यके 99
यतो निर्धारणे 95
यतोऽपतेर्वा 222
यत्तदेतेभ्यो वतुप् 169
यत्यवर्णे 203
यत्रोदात्त 267
यथाकथा च 6
यथाकथाचाणः 163
यथातथयथापुरयोः 226
यथातथयोरसूयाप्रतिवचने 82
यथा न सादृश्ये 97
यथामुखसंमुखाभ्यां 167
यथाविध्यनुप्रयोगः पूर्वस्मिन् 82
यथासङ्ख्यमनुदेशः समानम् 13
यथास्वे यथा 238
यथेति 274
यथोद्देशं संज्ञापरिभाषं 16
यद्धितुपरं 276
यद्यदियदाजातुषु लिङ् 81
यद्वृत्या 276
यमलंबिलहस्त 135
यमः सूचने 209
यमिदमिभ्यां डोसुन् 51
यमियुदुद्रुवः 74
यमिरमिनमातां 223
यमेरुन्दन् 61
यमेरुरुदि च 37
यमेर्दुक् 41
यमे समुपनिविषु च 76
यम्वपरिवेषणे 10
यरनगान्मः 221
यरलाद्भः 221
यवनाल्लिप्याम् 116
यवयवकषष्ठिकेभ्यो यत् 167
यवाद्दोषे 115
यवाद्द्वीहिषु 179
यसियमिभ्यां प्रे च 34
यसेर्हे च 70
यसोऽनुसर्गात् 21

यस्कलम्यद्रुह्यायस्थूणतृण 127
यस्कलम्यद्रुह्यायःस्थूणतृण 122
यस्मिन्विधिस्तदादावल्ग्रहणे 12
यस्य च भावेन भावलक्षणम् 95
यस्य हलः 210
यस्यायुसि 214
यं विधिं प्रत्युपदेशोऽनर्थकः 15
यार्चितात् कन् 153
यार्चितृपभ्या नुट् च 78
यार्चिवर्जिवर्दिवसि 25
याजकपूजकपरिचारक 102
याज्यादानार्चि 24
याज्यान्तः 265
याज्याप्रवर्ग्यौलूखल 106
याडापः 233
यातेर्डुक् च 52
यातेर्यङः 36
यातेर्द्वाद्विश्च 54
यातेः प्रतौ च 50
यान्तस्यान्त्यात् 274
यापो द्वे च 48
याप्ये पाशप् 180
यामुन्दायनिसौयामायनि 125
यावति विन्दजीविभ्याम् 82
यावत्पुरानिपातयोर्लट् 73
यावत्संभवस्तावद्विधिः 16
यावदियत्त्वे 97
यावद्यथा 275
यावमण्यविपीडित 184
योग्यतावीप्सा 97
याशीः 288
याहन्कृभृवृत्तां द्वे च 40
यि तद्धिते 243
यि प्रत्ययेऽवावौ 195
यीवर्णयोर्दीधी 235
युक्तारोहीय 282
युग्यं च पत्रे 23
युजभुजभजद्विषद्रुहदुह 34
युजेरसमासे 217
युजेः कालहलाङ्गयुग्मेषु 74
युजेः केवलात् 30
युतान्यण्यन्तानाम् 273
युधिष्ठिरार्जुनरामसङ्कर्षण 119
युपाभ्यां कित् 46
युप्लुवोः 262
युमाभ्यां षः 71
युवाल्पयोः कन्वा 180
युवृषितक्षिरार्जिधन्वि 49
युवोपदेवेभ्यो राजात् 140
युवोरनाक 216
युशुधुविधूजां दीर्घश्च 54
युष्मदस्मदोर्वा खञ् 141
युष्मदस्मदोः 218
युष्मदस्मदोः 239
युष्मदस्मदोः 263
युष्मदस्मदोः 270
युष्मदस्मद्भ्यां 258
युष्मदस्मद्भ्या ङसोऽश् 91
युष्मदः पूजायाम् 90
युष्यसिभ्या मदक् 49
युस् 176
यूनस्तिः 117
यूपदर्भ 258
यूपदीपाश्वपत्त 158
यूपसूपशूर्पसूर्ममहमठ 114
यूयवयौ जसि 218
यूषशूषार्कलूषकारूष 71
येन नाप्राप्ते यो विधिरारभ्यते 15
येन विधिस्तदन्तस्य 12
ये यजामहे 265
ये यज्ञ 265
ये वा 209
योगाद्यच्च 163
योऽचि 218
योऽचि 235
योजनाद्गच्छति 162
योद्धृप्रयोजनेभ्यः संग्रामे 131
योपधाद्गुरूपोत्तमात् 166
योरागूच् 44
यौगपद्यानुपूर्व्यसंपत्ति 97
यौधेयशौक्रेय 183
य्वः पदान्तात् 224
र ऋतः 263
रक्तृतःपृथु 214
रक्ते 185
रक्षति 153
रक्षःपिशाचासुर 185
रङ्कोः प्राणिनि वा 138
रजतसीसकंसलोहोदुम्बर 150
रञ्जिनृतिखनिभ्यः 26
रञ्जेर्युन् 61
रञ्जेर्ष्युन् 209
रथपत्ती गणकेन 102
रथस्या नद्याम् 198
रथात् कड्यच्च 133
रथाद्वोढरि यत् 148
रदाभ्यां निष्ठातः 241
रद्यौ वा 269
रधनशतृप 220
रधिजभोरचि 216
रधेरिटि 216
रभेरशब्लिटोः 216
रभेः समि च 37
रमिरुचिकृतिकुपि 25
रमेर्व्याङ्भ्यां च 90
रमेस्त च 61
रये मतौ 261
रलोर्लादेः 231

रश्मौ च 75
रष्ट्यः 249
रसरूपवर्णगन्धस्पर्शशब्द 172
रसोर्लोपः 235
रस्सोप्रद्विरुक्तपरयोः 266
राजघः 30
राजदन्तलिप्तवासितसिक्त 107
राजन्य 280
राजन्यशैलूषदेवयान 133
राजन्वान्सौराज्ये 240
राजपुरुष 225
राजविशेषस्य 272
राजसूयसूर्यौ यज्ञदेवतयोः 23
राजा च 279
राजा च प्रशंसायाम् 279
राजानोऽच्छन्दसि 285
राजिसमो मः 245
राज्ञो यत् 124
राज्ञि युधो हेतौ 32
राज्ञोऽस्त्रियाम् 188
रातेर्डै 45
रात्राह्नवाकाः पुंसि 110
रात्रेरजसा 256
रात्रेः कृत्यखिति 204
रात्र्यहःसंवत्सराच्च 162
रात्सः 241
रादिफः 186
राधीक्ष्योर्यस्य विप्रश्नः 3
राधो हिंसायाम् 212
राधो हिंसायाम् 235
रायो हलि 218
रालापाकाभ्यः कित् 55
राल्लोपः 208
राष्ट्राद्घः 138
रासदिशकिकतिभ्यस्त्रिपू 48
राज्ञासाज्ञासुम्नयुम्न 61
रिक्तगुर्व 280
रिक्ते वा 270
रिखिलिखिशभिसिधिमिधि 78
रिङ्शे 234
रिभिप्रथ्योः प्रसारणं च 40
रीगृत्वतः 237
रीङ्तः 234
रुग्रिकौ च लुकि 237
रुचिभुजिभ्यामिक् च 65
रुच्यर्थानां प्रीयमाणः 3
रुच्याव्यथौ कर्तरि 23
रुजार्थानां भावकर्तृकाणाम् 95
रुदविदमुष 231
रुदिस्वपिश्वसि 232
रुदिस्वपिश्वसि 223
रुधश्च 2
रुधादिभ्यः श्नः 22
रुपूभ्यां क्नून् 42
रुवो वा 60
रुषामत्वर 222
रुहिजीविभ्यां षित् 60
रुहेर्विन्यग्भ्यां 229
रुहेर्वृद्धिश्च 71
रुहेः पो वा 227
रुहेः प्राङ्भ्यां च 164
रूपादाहतप्रशंसयोर्यप् 175
रूपान्निध्याने 19
रूप्यान्तादञः 139
रेपस्लेकृणसूधस्विहायस् 52
रेवतीकुक्कुटाक्ष 125
रेवद्रोहिणाभ्यां नक्षत्रे 115
रैवतिकश्वापिसिक्षैमवृद्धि 149
रोगाख्यायां च 79
रोगातपयोर्वा 142
रोगात् प्रतीकारे 177
रोगे स्कन्दः 251
रोण्याः सपूर्वायाश्च 134
रो रि 245
रोः काम्यचि 246
रोः सुपि 246
लक्षणकल्प 132
लक्षणप्रतिपदोक्तयोः 14
लक्षणवति च 30
लक्षणश्यामयोर्वंसिष्ठे 123
लक्षणहेत्वोः क्रियायाः 33
लक्षणेत्थंभूताख्यानभाग 8
लक्षणेनाभिप्रती 97
लक्षेर्मुट् च 48
लक्ष्म्या अच् 173
लगिग्रोरुडच् 59
लघावन्ते 273
लघोरुपधायाः 231
लघ्वक्षरम् 108
लङ्किकम्योः 209
लङ्गेर्दीर्घश्च 69
लङ्घेरटिर्नलोपश्च 49
लजादिविषये चाचीन 174
लट्शतृशानचावप्रथमा 33
लट् स्मे 33
लभेश्च 216
ललाटान्द्रूषणे कन् 145
ललाटे तपः 29
लवणाद्ठञ् 154
लवणाल्लुक् 153
लशकतद्धिते 11
लषपतपदस्थाभूवृष 35
लषेरुचन् कश्च 57
लषेः श च 62
लस्तिपूतस्त्रिसिपूथस् 85
लः कर्मणि च 84
लाक्षाद्राक्षामिक्षादयः 72
लाक्षारोचनाभ्यां ठक् 130

लालाटिककौक्कुटिकौ 154
लिङर्थे 254
लिङाशिषि 10
लिङिरेच् तस्यैश् 85
लिङीणः 234
लिङो यासुट् ङिच्च 86
लिङ् चोर्ध्वमौहूर्तिके 73
लिङ् चोर्ध्वमौहूर्तिके 81
लिङ्निमित्ते लृङ् 80
लिङ्यडोः 193
लिङ्याशिषि 253
लिङ्येत् 211
लिङ्लोटावाशिषि 38
लिङ्सिचोरुप 232
लिङ्सिचोः 220
लिटः कानच् 254
लिटः क्वसुः 32
लिटि वयो यः 194
लिटि वा 219
लित्यनामि 192
लित्यनादेशादेः 212
लित्यश्विनां 193
लिपश्च 25
लिपिसिचिह्नश्यातिभ्यः 20
लिप्स्यमानसिद्धौ च 73
लियस्नेहद्रवी 226
लियः पूजाप्रलम्भन 194
लियः पूजाभिभवयोश्च 89
लियो वा 194
लिविमृदि 221
लिहिश्लिलपाद्यधश्च 26
लिहेर्जिह्व च 70
लुक् च वा 147
लुक् चास्य वा 169
लुक्तद्धितलुक्यगोणीसूत्र्योः 111
लुक्यभुवः 86
लुक्यरेफे रः 242
लुक् स्त्रियाम् 124
लुगकारे 258
लुगन्तरेभ्यः 15
लुग्बहुलम् 18
लुग्वादुहदिह 229
लुङादिषु 271
लुङि च 219
लुङि वा 212
लुङि सिच् 20
लुङ् 32
लुङ्लङोर्वा 219
लुँङ्खस्वरयोरव्ययीभावः 9
लुङ्लङ्लृङ् 211
लुङ्सनच्घञ् 219
लुटि च कृपः 90
लुपसदचरजपजभदह 18
लुपि प्रकृतिवल्लिङ्गवचने 111
लुप् च 151
लुप्तदविशेषे 130
लुबन्तस्य 272
लुभाख्यायिकासु बहुलम् 146
लुभो विमोहने 220
लुम्मनुष्ये 182
लुवो नो णश्च 25
लुषेष्टः 58
लूञो हः 72
लूनलूयमान 98
लूभीशीङ्शिङ्भ्य आनकः 55
लेटो लाटौ 255
लोकसर्वलोकाभ्यां ठञ् 160
लोकस्य पृणे 204
लोकान्तात् 144
लोट एरुः 85
लोटो ध्वमो ध्वात् 255
लोड् 81
लोटः कृञश्च 20
लोट्यत् 276
लोडर्थलक्षणे च 73
लोपस्त आत्मनेपदेषु 255
लोपादनादेशः 15
लोपे वा 275
लोपोऽचि क्ङिति 211
लोपोऽतः 210
लोपो यि 212
लोमरोमपशुबभ्रु 173
लोम्नोऽनुमार्जने 19
लोम्नोऽपत्येषु 118
लो लुक् 226
लोहितादिभ्यः 113
लोहितान्मणौ 185
ल्यपः क्त्वा 263
ल्यपि च 194
ल्यपि ज्यः 194
ल्यपि लघुपूर्वात् 211
ल्यप्तिकित्यदो जग्धिः 219
ल्यब्लोपे कर्माधिकरणयोः 94
ल्युट् च 79
ल्युडसुन्नविष्ट च 209
वचिप्रच्छ्योरसंप्रसारणं च 36
वचिस्वपियजादीनां 192
वचेरकुः 42
वचेरश्यक् तश्च 65
वचेर्गश्च 42
वचोऽशब्दसंज्ञायाम् 229
वञ्चेर्गतौ 229
वटकादिनिः 171
वतण्डात् 121
वतण्डारालचण्डालेभ्यः 117
वतेः सलक् 70
वतोरिड् च वा 159
वतोरिथुक् 170

वतोः स्वार्थे मात्वद्वयसटौ	170	वर्णो वुक्	138	वसोः	258
वतौ चेदङ्किं	205	वर्तका शकुनौ	228	वसोः सः	243
वत्सरान्तात्	258	वर्तनि	267	वस्तेर्ढञ्	182
वत्सशाला	143	वर्तमानवर्धमान	285	वस्त्रात् समाच्छादने	19
वत्सासंभ्यां स्निग्धबलिनोः	172	वर्तमानसामीप्ये वर्तमानाद्वा	80	वस्त्रसादयः	239
वत्सोक्षर्षभाश्वेभ्यः	182	वर्तमाने लट्	33	वस्त्रसादयः	275
वदस्सुपि क्यपू च	23	वर्धेरकिः	46	वस्त्रात्	152
वधव्यध	267	वर्षक्षरशर	200	वस्यर्तिभ्यामातिः	46
वध्योगप्रयोग	225	वर्षप्रमाण ऊलोपश्चास्य वा	82	वस्यहिभ्यां णित्	52
वनति तनोति	209	वर्षस्याभाविनि	225	वस्वस्वचस्	259
वनस्पति	284	वर्षादृक्पुनः	211	वहश्च	254
वनस्पतिश्च	198	वर्षाप्रावृड्भ्यां ठगेण्यौ	142	वहाभ्रयोः लिहः	28
वनं समासे	287	वर्षाल्लुक् च	162	वहिवसिखल्यर्तिभ्यश्चित्	46
वन्धेः कूटन्	58	वर्षावसन्ताभ्यां	257	वहिश्रुश्रियुक्षुभ्यां नित्	47
वमादीनां टापू	85	वर्षुकोपरिमेखलकडरकुप	127	वहीनरस्यैत्	224
वमोर्वा	250	वलादेरिट्	220	वहेरनियन्तृकर्तृकस्य	3
वयसा च तुल्ये	156	वलिफलोर्गुक् च	39	वहेस्तुरिट् च	149
वयसि दन्तस्य दतृ	190	वलेरक्षन्	72	वहेः संप्रसारणं	228
वयसि पूरणात्	174	वलेः कलच्	69	वहेः सुट् च	52
वयस्यचरमे	113	वल्गुवलभीमधुराचम्पा	136	वहो ध च	43
वयस्यासु	257	वल्ल्यर्तिकृतिभ्यो रिः	48	वह्यं करणम्	23
वरक्किलुकिरवोपधात्वेषु	13	वशंगतः	156	वा काङ्क्षायाम्	33
वरणशिरीषशाल्मलिकडुक	136	वशिघसिकुरिकुलिभ्यः कित्	67	वाकिनगारेधकार्कट्य	126
वराहपलाशशिरीषनिबद्ध	136	वशेऽर्यत्यपिति	193	वाक्यटेः प्लुतः	243
वरिवसः परिचर्यायाम्	18	वशेः कनसिः	53	वाक्यषः	90
वर्गान्तात्	144	वशेः कित्	49	वाक्यस्यापि	239
वर्गाव्ययेभ्यः स्वरूपे	186	वषट् वौषट् श्रौषट् स्वाहा	7	वाक्यादेरा	238
वर्ग्यादयश्च	284	वसनरक्षि	254	वा गोमये	140
वर्जने परेः	238	वसन्त	265	वाग्दिक्पश्यद्भ्यः	201
वर्णका तान्तवे	228	वसन्तग्रीष्मादिषु वा	158	वाग्वादस्येऽञि	206
वर्णदृढपरिवृढकृशभृश	164	वसन्तवर्षाशरद्धेमन्त	132	वा घोषनिष्क	203
वर्णात्	176	वसिष्ठादिभ्योऽनुवाकादिषु	148	वाङ्मति	257
वर्णात् ब्रह्मचारिणि	175	वसुमन्तुपत्नीवन्तुवर्हवन्तु	176	वाचंयमो व्रते	29
वर्णानां	272	वसेर्जागरणसन्ततौ रात्रिशेषे	32	वाचः सन्देशे	185
वर्णानां च	108	वसेर्णिद्वा	41	वा चास्य म्वोः	212
वर्णो वर्णेन	101	वसेश्च	68	वा चित्ते	212

वाचो ग्मिनिः 175
वाजाते 286
वाजादसमासे 120
वाजृभ्रमुत्रसाम् 213
वातदन्तबलगललालाटानां 172
वातपित्तश्लेष्मसन्निपातेभ्यः 160
वातशर्धयोरजिजहातिभ्याम् 28
वातातिसारपिशाचानां 174
वातादूलश्च 133
वाते प्रमः कित् 48
वातेर्डित् 45
वा दान्तशान्त 222
वा द्रुहमुह 241
वाध्यक्षे 281
वा नाम 271
वा नाम्नः 277
वा निंसनिक्ष 250
वान्तार्द्राभ्यां वृक्षात् 125
वान्यत्र 250
वा प्रे वणिजाम् 75
वा भाव 250
वा भावाक्रोश 242
वा भाषायाम् 269
वा भाषायाम् 271
वा भुवनम् 278
वाभ्यवाभ्याम् 193
वामदेवात् ड्यद्ड्यौ 130
वामरथवच्छकलादियञ्वत् 125
वाय्वृतुपित्रुषसो यत् 131
वारणार्थानामीप्सितः 3
वारसङ्ख्यायाः कृत्वसुच् 184
वारेवों वाहके 206
वार्णात् प्राकृतम् 15
वार्थे च 105
वार्दालीसेवाली 7
वार्द्वारौ 51
वार्यदशौ 268
वालावायाद्ड्यो विदूरं 146
वा लिटि 219
वा लिप्सायाम् 87
वावत्वावत्वैतुवैन्वैनुवैश्रौषड् 5
वावादीनां 274
वाविन्धेः 66
वा विरामे 251
वा वृक्षमृगतृणधान्य 107
वा शरि 246
वाश्वेः 193
वा संज्ञायाम् 115
वा संज्ञायाम् 190
वासुदेवार्जुनाभ्यां वुन् 147
वा सुपो बहुच् 180
वा सुल्युति च 196
वास्तव्यः कर्तरि 22
वास्तादि 179
वाहः 257
वाहो वग्रयचि 263
वांशसोः 211
विकर्णकुषीतकात् 124
विकारसदृशं 285
विकारावयवे 257
विकुशमिपरि 248
विक्रियः कुत्सायामिनिः 31
विघनायोघनौ करणे 77
विचारे 243
विच्छेर्नङ् 77
विज इटि 231
विटपविष्टपोलपकुणपकुतप 62
विड्वरसिन्दूरपत्तूर 67
वितसिवसिसपिपदिभ्यस्तिप् 46
वितुदुत्विद्विशि 221
वित्तो धनप्रतीतयोः 242
विदनिटः 269
विटः कित् 60
विदिन्धि 269
विदेरलुक्कः 221
विदेश्च 36
विदेः किच्च 20
विदेः किद्वद् च 47
विद्यान्तादनङ्क्षत्रधर्म 132
विद्यायोनिसंबन्धेभ्यो वुञ् 147
विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्ट 81
विध्यत्यकरणेन 156
विध्वनोः 262
विनञ्भ्यां नानाञौ न सह 168
विनयसमयाकस्मात् 185
विना तृतीया च 94
विपराभ्यां जेः 86
विपरिप्रेषु सर्त्तेः 35
विपाशगङ्गाभ्याम् 122
विपाशेश्च 51
विपिनेरिणतुहिन 62
विप्रतिषेधे परं कार्यम् 16
विभक्ति 267
विभक्त्यन्तं पदम् 2
विभज्योपपदे तरप् 180
विभाषायां च 258
विमतौ 88
विमुक्तदेवासुर 176
वियस्तुद् च 65
वियो जक् 57
विरागाद्विरङ्गश्च 161
विराजकादिञः 125
विरामे विसर्जनीयः 245
विरूपाणामप्येकार्थानाम् 109
विरोधीन्यद्रव्याणि 107
विवक्षातः कारकाणि 13
विवधवीवधाद्वा 153
विवाहे 148

विविश्वपूर्वायाश्च	157	वुतद्धितकोपध	202	वृञ्यो वा	220
विशयीविषयी च देशे	25	वृकलाकृकलाचूडाबलाका	119	वेञः	194
विशसितृविभाजयित्नोरिण्	154	वृकाट्टेण्यण्	183	वेञो डित्	46
विशः क्विप्	51	वृक्षासनयोः	248	वेञो वयिः	219
विशाखयोः	256	वृङ एन्यः	65	वेणुकवेत्रकप्रस्थकमध्यमक	141
विशाखाषाढाभ्यां	164	वृजिमद्राभ्यां कन्	140	वेण्विन्धा	270
विशिपतिपदिस्कन्दिभ्यः	83	वृजिनाजिनकठिनादयः	62	वेतनवाहार्धवाहपादप्रेषण	152
विशिपूरिपदिरुहि	164	वृञश्चित्	68	वेतसतामरससारसादयः	72
विशेरिपक्	62	वृञो व्रत च	46	वेतेर्णिः	46
विशेषणम्	109	वृणोतेराच्छादने	76	वेतेर्वा	85
विशेषणं विशेष्येण	100	वृणोतेरूटच्	58	वेत्तीच्छत्योर्नुच्छौ च	36
विशेषणानां चाजातेः	111	वृतिवृधि	220	वेत्तेर्लटो वा	85
विशेषातिदिष्टः प्रकृतं न	14	वृतिवृधिसहिचरि	34	वेत्तेः क्वसुश्च	34
विशो जातौ	186	वृतुसुकुभ्यो नुं च	60	वेदवेग	267
विश्रमेर्वा	226	वृत्तिकाल	259	वेदं वेत्त्यधीते	147
विश्वजनादीनां	231	वृत्तिसंग्रहगणगुणायुर्वेद	157	वेरनचः	195
विश्वस्य वसु	207	वृत्तिसंग्रहायुर्वेदगुणगण	131	वेर्यातलातशारदेभ्यः	164
विषयो देशः	133	वृद्दवशिनिश्चरणिगमिग्रहः	76	वेविस्तृते शालच्छङ्कटचौ	168
विष्णुकृष्णकुणि	190	वृद्धस्य च ज्यः	180	वेशोयश	258
विष्वगन्वगानुषक्ताजग्द्राक्	9	वृद्धाच्छः	139	वेश्च स्वनो	247
विष्वग्देवयोश्च	205	वृद्धात् कोसलाजादाञ्	126	वेष्टिचेष्ट्योर्वा	237
विष्वचोऽकृतसन्धेरुत्तरपद	173	वृद्धादगोत्रात्	126	वेः खुखग्राः	190
विसारिणो मत्स्ये	186	वृद्धिरादैच्	4	वेः पादविहरणे	88
विस्तारे पटच्	168	वृद्धिर्यस्याचामादिः	4	वेः शब्दकर्मणः	88
विस्पष्ट	279	वृद्धिरेवाद्यटः	196	वेः शायशस्तिभ्याम्	165
विस्पष्टादीनि	97	वृद्धेर्वृधुषु	154	वेः स्कन्देः	247
विस्मितप्रति	222	वृञ्यः स्यसनोः	90	वेः स्कभ्नोतेः	247
विहायसो विह च	29	वृधिरुधिवपीन्दि	66	वैकाचः	202
विंशतिकात् खः	159	वृन्दादारकन्	175	वैतोऽन्यत्र	255
विंशतित्रिंशद्भ्याम्	159	वृषृसाभ्यो नुट् च	48	वैपवाभ्यां	276
विंशतित्रिंशच्चत्वारिंशत्	161	वृभृवम्यमिकुभ्यः शक्	70	वैश्वादिभ्यो देवधेनव	133
विंशतेर्डितितेः	213	वृषगणप्राणनरसायक	121	वोद्वाहे	210
विंशत्यादिभ्यस्तमड्डा	170	वृषजन	270	वोपसर्गात्	95
वीणास्थूणाहूणभ्रूण	59	वृषाश्वयोः	234	वोर्णोः	224
वीपतिभ्यां तनन्	62	वृषिपटिदेविकेविवपि	69	वोर्णोः	232
वीरवीर्यौ	283			वो विधूनने जुक्	226

वोशीनरेषु 140
वौ कसेः 66
वौ क्षुश्रुवः 74
वौ नीपूङ्भ्यां कल्कमुञ्जयोः 23
वौ रिचेर्नुं च 45
वौ विचकत्थस्रभुकुषकुश 34
वौ विष्किरो वा 198
व्यक्तवाचां सहोक्तौ 88
व्यचोऽङ्णित्यनसि 193
व्यञ्जनानि 107
व्यतिसञ्जयनु 228
व्यथो लिटि 236
व्यधिजपिभ्यामनुपसर्गे 76
व्यनुप्रेषु च भुवः 74
व्यनुप्रेभ्यो लोपिकायाः 154
व्यन् सपत्ने 124
व्यवहिताश्च 253
व्यवहृपणोः विनिमये 95
व्यवायिनोऽन्तरं 286
व्यस्ताच्च धनुर्दण्डात् 152
व्यस्तिविपर्यस्ताच्च 138
व्यः 194
व्याख्यानतः 16
व्याघ्राघ्रप्राणिनासिकयोः 25
व्याजुपेभ्योरावयात् 165
व्याडनीडक्रोडकहोडादयः 59
व्यादाङ्निमील्यादेरपूर्व 82
व्याधौ शुद् च 52
व्यामिश्रे च 32
व्याससुधातृवरुटनिषाद 119
व्याहरति मृगः 144
व्युपयोः शीङः 75
व्युष्टनित्यनिष्क्रमणप्रवेशन 163
व्योमन्रोमन्लोमन्क्लोमन् 50
व्योर्वलि लोपः 195
व्योश्च ते 246
व्रजवदर्लान्नित्यम् 224
व्रजियज्यासदीण्भ्यः कित् 77
व्रतवृककर्णदण्डेभ्यो ग्राहात्125
व्रताद्भोजने तन्निवृत्तौ च 19
व्रताभीक्ष्ण्ययोः 31
व्रश्चभ्रस्जसृज 241
व्रश्चिशतिह्वादि 79
व्रश्चेरसंप्रसारणं 220
व्राग्रे प्रथमपूर्वेषु 82
व्रातात् खञ् 153
व्रातादस्त्रियाम् 183
व्रियो हिक् 48
व्रीहिशालिभ्यां ढक् 167
व्रीहिशालिशीर्षमायाभ्यः 174
व्रीहेः पुरोडाशे 151
शककुलपत 196
शकटादण् 156
शकटि 274
शकधृषज्ञारभलभसहार्हे 84
शकलकण्वगोकक्षागस्त्य 120
शकलकर्दमाभ्यां वा 130
शकलादिभ्यो गोत्रात् 139
शकिणमुल् 255
शकितकिचतियति 22
शकुनीनां 273
शकृन्मूत्रं मूत्रकशकाश 108
शके लृदितः 221
शकेरुनः 62
शकेरुनिः 47
शकेरुन्तः 60
शकेरुन्तिः 46
शकेः ऋतिः 49
शकेः कर्मणि 222
शकेः सनो जिज्ञासायाम् 87
शक्तियष्टिभ्यां ष्ठीकक् 155
शक्तिवयस्ताच्छील्येषु 34
शक्तेः शस्त्रे 115
शक्ये क्षिज्योरयु 195
शचोऽचिरात् 251
शतभिषजोऽण् च डिद्वा 143
शतरुद्रात् घश्च 131
शतषष्ठ्यादेः पथः ष्ठन् 132
शतसहस्रौ परेण 99
शताद्वा 159
शतात् केवलात् 159
शतुरौ 268
शतृशानचौ वास्य लड्वत् 73
शतृशानचौ सत् 1
शदेरगतौ तः 227
शदेरू च 66
शदेरिशति 89
शन्शच्छतिभ्यो डिनिर्वा 169
शपभरद्वाजाभ्यामात्रेये 121
शपः शपथे 87
शपेर्दन् 60
शपो लुक् 253
शप्श्यनोर्नित्यम् 217
शब्दवैरकलहाभ्रकण्व 18
शब्दान्तरगतौ वा 89
शब्दार्थ 281
शमरणौ 270
शमामष्टानां श्ये 229
शमिकमिभ्यां बलच् 70
शमिता 262
शमिधातोः संज्ञायाम् 27
शमिमनिभ्यां खः 56
शमिपणिकुणिभ्यो ढः 59
शम्ब दर्शने 10
शम्याष्टञ् 151
शयवासव 201
शरणेऽग्नीधोरञ् धश्च 149

शरदर्भतृणकुटीसोम	150	शालेराकुः	40	शीङः क्लन्	68
शरदः श्राद्धे	142	शालेराढच्	41	शीङः पार्श्वादौ करणे	28
शरद्वच्छुनकदर्भेभ्यः	122	शाल्वापीलाभ्यां वा	123	शीङः फट् च	52
शरद्विपाडनस्मन	189	शावयमः	217	शीङापो ह्रस्वश्च	70
शरः खयः	251	शावशेरासौ	67	शीङो धुट्	41
शरि द्वितीयः	252	शाशीङो ह्रस्वश्च	47	शीङो रत्	85
शरीरनिवासयोः कश्चादेः	75	शासमुख्यावचिभ्योऽङ्	20	शीङो वलञ्वलनौ	70
शरीरसद्योजवरुण	134	शासः क्ङिति	210	शीङ्कृशिरुहिजिक्षिद्दृञ्	50
शरीरावयवाद्यत्	158	शासियुधिदृशिघृषि	80	शीङ्पीङ्शल्भ्यो लट्	43
शर्कराकपालिका	182	शासिवसिघसि	247	शीङ्शपिशमिगमिवन्दि	60
शर्कराया वा	137	शाहौ	210	शीङ्श्लिषिसङ्यजिलङ्गि	37
शर्ङ्गरुवहतुकपडगुल्गुलु	117	शिक्षाभिक्षाभक्षाचुरातपः	155	शीतश्यामकृष्णपिङ्गपेश	172
शर्परे	246	शिखाया वलच्	136	शीताच्च कारिणि	171
शल इगुपधादृदृशोऽनिटः	20	शिखाशाखाकेकामाला	175	शीतेर्नित्या	284
शलङ्कुक्रोष्ट्रोर्लोपश्च	122	शिङितोः	193	शीतोष्णातृप्रेभ्यस्तन्न सहते	176
शलालुनो वा	154	शितुक्	245	शीर्षच्छेदाद्यच्च	161
शलिपटिमनिभ्यो नित्	54	शित्यपिति	209	शीर्षनिभ्यो हनः	165
शलिमण्डिभ्यां णित्	55	शिदनेकाल्सर्वस्य	12	शीर्षाच्च मायात्	127
शष्कुलीकृतान्नं	198	शिफाशफकफादयः	62	शीर्षेऽचि	203
शः सन्वच्च	40	शिबिकपिभ्यां ञ्यङः	117	शीलमपूपादिभ्यः	155
शसि पूर्वसवर्णः	197	शिरसः	261	शीलिकामि	278
शसो नः	91	शिरसः शीर्षन्	203	शीलिकामिभक्ष्याचरी	27
शाकपार्थिवजातौल्वलि	101	शिरीषर्ह्रीबेरादिभ्यो वा	152	शीलिरक्षिक्षमिकमिजुपि	37
शाकलाद्वा	149	शिरोलोमभ्याम्	119	शीले को मलोपश्च	181
शाकीपलालीकद्रूणां	173	शिलाया ढश्च	182	शी वा	91
शाखामुखमेघ	182	शिल्पमृदङ्गादिभ्यः	154	शुकंसुकंनुकं अहिर्नुकं	6
शाच्छासाह्वाधेङ्भ्यो वा	20	शिल्पिन्यां	281	शुक्राद्धन्	131
शाच्छासाह्वा	226	शिवप्रोष्ठप्रोष्ठिकचण्डजम्भ	122	शुक्लगौर	271
शाटीप्रच्छदकुटीकुटमूल	106	शिवशम	258	शुक्लः कृष्णेन	106
शाणात्	159	शिविकुटिकुषिभ्यः कित्	40	शुङ्गलगलविकर्णेभ्यः	123
शाण्डिकशङ्खसटशक	146	शिशुक्रन्दयमसभेन्द्रजनन	146	शुचिरुच्योर्धञि	228
शातेर्ह्स्वश्च	42	शिशुमार	274	शुण्डिकाकृकणस्थण्डिल	145
शात्	251	शि सुटि	217	शुनश्शेफपुच्छ	201
शादीनां	273	शि सुट्येः	217	शुनः संप्रसारणं दीर्घश्च वा	157
शाम्दानोर्वा	17	शिसुद्यशीसंबुध्योः	208	शुनीस्तनमुञ्जाकुलास्य	28
शारदे	278	शीङ एत्सार्व	234	शुनोऽवयव	213

शुभ्रविष्टपुरब्रह्मकृतशरद्वत 123
शुभ्राभ्रदभ्रमुरुपुरकिशोर 125
शुषः कः 242
शुष्कचूर्णरूक्षेषु पिषः 82
शुष्कधृष्टौ 270
शुसिचिमिभ्यो दीर्घश्च 66
शूद्रा चामहत्पूर्वाजातिः 112
शून्याद्रिक्ते 184
शूर्पाच्च नायात् 125
शूर्पादञ् 159
शूलात्पाके 187
शूलोखाभ्यां यत् 130
शृङ्खलाद्वन्धनं करभे 171
शृङ्गमवस्थायां 283
शृङ्गाट 58
शृङ्गात् 175
शृङ्गारभृङ्गारकल्हार 66
शृणोतेरावः 70
शृणोतेर्वायुवर्णनिवृतावरणेषु 74
शृपीङ्भ्यां ह्रस्वश्च 56
शृवन्दिभ्यामारुः 36
शृसृदृसिभ्यो वः 70
शृदृप्रां ह्रस्वश्च 233
शृदृभसिभ्योऽदिः 49
शृवृकिभ्यः करन् 67
शेते महिषः 206
शे प्रगृह्यम् 253
शेर्लोपः 261
शेवलमुपरि 181
शेष उदात्तः 277
शेषमुभयोः 107
शेषं सर्वमनुदात्तम् 275
शेषात्परस्मैपदानि 90
शेषाद्वा 191
शेषे 138
शेषे लुब्यदौ 81
शेषे प्रथमः 90
शेषेभ्यो नित्यम् 21
शेषे लोपः 218
शेषे वा 275
शेषो बहुव्रीहिः 105
शोकापनुदतुन्द 27
शोणचण्डारालकमलकृपण 115
शोभते 163
शोभिहिताहमर्थालमर्थ 102
शौण्डधूर्तकितवव्याड 99
शौनकसाङ्गखसापेय 147
शौ वा 217
श्मसोर्लोपः 212
श्मान 208
श्नाभ्यस्तयोः 212
श्ना व्रश्चादिभ्यः 22
श्मान शीङो ङित् 43
श्मश्रु केशात् 108
श्यतेरिचास्य वा 56
श्यावात् पुत्ररथाभ्याम् 125
श्येतैतहरितरोहिताद्वातश्च 114
श्येनांतलयोः 204
श्योऽस्पर्शे 242
श्रज्यावक 279
श्रद्धधातौ 6
श्रद्धा मेधया 106
श्रन्थिग्रन्थिष्वञ्जौ 209
श्रपेश्चैकत्र 193
श्रयुगूर्णभ्यः 221
श्रांवश्राषाढाभ्या छण् च 143
श्राणमासमासौदनोदनेभ्यः 155
श्रातेः शृतं 193
श्राद्धमनेनाद्य भुक्तं ठेश्च 171
श्रा पाके 10
श्रिञो ङिः 46
श्रिञ्द्रुस्रुञ्वायतस्तुकट 36
श्रियः 74
श्रीग्राम 256
श्रुकृधिवां श्टकृधि च 22
श्रुदक्षिस्पृहिभ्य आय्यः 65
श्रुयुरुवृञ्र्ज्यासरसिरुचि 61
श्रुवोऽनाङ् प्रतेः 89
श्रुशाविशिवसिवपि 25
श्रुशृणु 263
श्रुसदिवासिभ्यो लिङ्गा 32
श्रुस्रुद्रुप्रुच्यु 236
श्रुस्पांदसदिविदिक्षमि 77
श्रोण्यूकपूगकुन्दमराशि 101
श्रोत्रियंश्छन्दोऽधीते 172
श्रोत्रियाद्यलोपश्च 166
श्रो नुं ह्रस्वश्च 70
श्लाघह्नुङ्स्थाशपां 3
श्लिषशीङ्स्थासवसजन 32
श्लिषः 20
श्लिंपपुर्पासधि 221
श्लिषेः कश्च 40
श्लु चङि 192
श्लेष्मातकाम्रातकामिलातक 56
श्वगणाट्ठञ् च 152
श्वन्नस्मन्सुनामन्सुदामन् 123
श्वन्नुक्षन्पूषन्मूहन्क्लेदन् 50
श्वयतेरत् 233
श्वयुवमघोनां 213
श्वशुरस्यादेन्तलोपश्च 116
श्वशुरात् 124
श्वसस्तुट् च 142
श्वसो वसीयसः 188
श्वादेरिति 225
श्विडाडीदिन्द्र्यः 221
श्वेताश्वतरगालोडित 19
श्वेश्चित् 46
षट्त्वे षड्वच् 169

षठनोर्निष्ठा	239	ष्णस्सङ्ख्याया लुक्	91	सङ्ख्याविसायादेः	206
षडङ्गुलिदत्त	181	ष्यङः प्रधानस्य	192	सङ्ख्याविंशत्यादिभिः	106
षड्भ्यश्चोपकादिभ्यः	128	ष्यञ् शोकरोग	203	सङ्ख्यैकार्थाद्वीप्सायाम्	184
षढोः कस्सि	241	ष्वादीना ह्रस्वः	230	सङ्घाङ्कघोषलक्षणेषु	149
षण्मासाण्ण्यच्च वा	162	स उत्तमस्य	255	सङ्घे चानौत्तराधर्ये	75
षत्वतुकोः	196	सकृद्गतौ विप्रतिषेधे यत्	16	सजुषाशिषौ	51
षपूर्वहन्	213	सक्तुमांसौदनमांसौदनेभ्यः	163	सजूः सहार्थे	7
षष्ठात्	170	सक्थमक्रान्तात्	286	सञ्जेर्धश्च	65
षष्ठी	102	सक्थ्यक्ष्णः स्वाङ्गात्पच्	189	सडस्सोऽशू	245
षष्ठोचतुर्थ्यौ	256	साखदूतवाणिग्भ्यो यः	165	सतेरभूलेरमुदेरादयः	67
षष्ठी चानादरे	95	साखपातभ्यामौत्	233	सत्प्राक्काण्डप्रान्तशतैकेभ्यः	112
षष्ठी प्रत्येनसि	279	सख्यभिदत्तदत्तवायुदत्त	135	सत्यं प्रश्ने	275
षष्ठी शेषे	95	सख्याशर्श्वा	116	सत्यागतास्तूना	204
षष्ठी सभे	283	सख्यहोभ्या टच्	188	सत्यादशपथे	187
षष्ठ्या हेतोः प्रयोगे	93	सख्युरितः	217	सत्यार्थवेदानामापुक्	19
षष्ठ्यतसर्थैः	94	सगातकारकेणापि क्षेपे	99	सत्सूद्विषद्रुहदुहयुजविदः	31
षष्ठ्या आक्रोशे	201	सगतेश्चामा	238	सदामत्तकम्बलभारकर्णाट	127
षष्ठ्यादेरसङ्ख्यादेः	170	सगर्भ	257	सदिष्वञ्ज्योः	249
षष्ठ्यान्तस्य	12	सङ्कलपुष्कलतूलास	134	सदृशप्रति	278
षष्ठ्या रूप्य च	180	सङ्काशकश्मीरकम्पिल	135	सदेरप्रतेः	247
षष्ठ्या व्याश्रये तसू	177	सङ्ख्यनुप्रेषु वदः	35	सधर्मानुकूलपरिमण्डल	165
षष्ठ्याः	266	सङ्ख्याकनः सूत्रवचनात्	132	सनः	88
षष्ठ्याः कन्योशीनरेषु	110	सङ्ख्याक्षशलाकाः परिणा	97	सनः क्तिच्	209
षसूर्व	262	सङ्ख्यातात्पारमाणाख्यायाम्	74	सनाद्यन्ता धातवः	4
षः प्रत्ययस्य	11	सङ्ख्यादेर्गुणात्	181	सनाद्यन्ताश्चाण्डः	1
षात् पदे	250	सङ्ख्यादेर्डान	203	सनाशंसाभिक्ष उः	36
षिञ्जेः शिगू च	43	सङ्ख्यादेश्चालुकः	159	सांन	209
षितो ङिषू	114	सङ्ख्यादेः	190	सांन	219
षितोऽङ्	78	सङ्ख्याधिकाभ्यां	225	सांन दीङः	194
षुञ्शीङ्मनिविदिचरिभ्यः	77	सङ्ख्यानदीगोदावरीभ्यां	188	सनिंस	264
षोडाद्विदज्जुह्वत्	185	सङ्ख्यानामल्पायः	108	सनेर्डाखः	46
षो डन्	190	सङ्ख्यापूर्वेभ्यः पाद	184	सनेर्डित्	63
षोढा वा	178	सङ्ख्याया अतिशतः कन्	109	सनोरेनः	266
ष्ट्रन्	68	सङ्ख्याया अनतः	92	सन्ध्यासन्धिवेलात्रयोदशी	142
ष्ठिवुक्लम्वाचमां	229	सङ्ख्यायाः	160	सन्निपातलक्षणः	14
ष्ठिवुसिवोर्दीर्घश्च	79	सङ्ख्या वंश्येन	98	सन्नियोगशिष्टानामेकापाये	15

सन्महत्परमोत्तमोत्कृष्ट 100
सन्यङोराद्य 192
सन्यतः 236
सन्यनिटि 232
सन्वल्लघुनि णौ 237
सपत्रनिष्पत्राभ्यां 187
सपूर्वस्य वा 113
सपूर्वाच्च 148
सपूर्वाच्चित् 68
सपूर्वात् 142
सपूर्वात् 171
सपूर्वात्प्रथमा 239
सप्तनोऽञ् 258
सप्तपदात्तेनावाप्यं सख्ये 167
सप्तमी 109
सप्तमी 281
सप्तमी चाधिकेन भूयसः 95
सप्तमीपूर्वसमानाधिकरणम् 105
सप्तमीसिद्धशुष्कपक्व 99
सप्तम्यर्थे 259
सप्तम्याधिक्यस्वाम्ययोः 92
सप्तम्या निर्दिष्टे पूर्वस्य 12
सप्तम्याम् 174
सप्तम्यास्तत्पुरुषे 200
सप्तम्यास्त्रल् 177
सप्तम्यां चोपपीडरुधाकर्षः 83
सप्तम्यां जनेर्डः 32
सप्तम्यां वासा च 206
सप्तम्याः पुण्यम् 285
सप्यशूभ्यां तुट् च 50
सभाया ढः 257
सभाया यः 157
सम इक् 256
समत्यपाभिव्यभिषु चरः 35
समनुव्यवेषु रुधः 35
समयाद्यापनायाम् 187
समयानिकषान्तरावहिः 9
समयानिकषाहा 92
समर्थः पदविधिः 14
समवपूर्वाच्च 24
समवप्रविभ्यश्च 87
समवायान् समवैति 154
समविषमादिभ्योऽधिकरणे 93
समश्च 30
समश्च मतिमनोभ्याम् 164
समस्ततहितयोः 204
समस्तृतीयायुक्तात् 88
समं भूमिपदातिभ्यां 98
समः क्ष्णुवः 89
समः ख्यः 27
समः प्रतिज्ञायाम् 88
समः सङ्कीर्णे 168
समः समिः 205
समः सुटि सः 245
समाङो विशिरभिभ्याम् 164
समाङो स्नुवो वा 26
समादिषु पदिसदिविदि 78
समादौ 259
समानकर्तृकेषु कर्मणो लिङ् 81
समानतीर्थाद्यः 155
समानधातौ कर्मणा 2
समानस्य 262
समानस्य द्यः सश्च 178
समानस्य पक्ष 205
समानाच्च ग्रामात् 141
समानात् 144
समानाधिकरणे च 277
समानाधिकरणे युष्मदि 90
समानान्यत्यदादिषूपमानेषु 30
समानैकवीरपिण्डभ्रातृ 114
समानोदरे शयिते यत् 157
समायाः खः 162
समावर्तनीयादयोऽपादाने 22
समास उत्तरपदस्य 111
समासस्य 278
समासाच्च तत् 182
समासानुकरणनिपाताश्च 1
समासान्तः 187
समासान्तागमसंज्ञाज्ञापक 15
समासे 268
समासेऽङ्गुलि 247
समासे प्रथमा 2
समाहारः स्वरितः 4
समाहारे 214
समां समां समायां समायां 167
समिकसेरुकन् 55
समिक्रन्दिकृपि 25
समि च द्यूते 76
समि ज्वरिपृणाचिभ्याम् 34
समिदंसमपरेभ्यो युगात् 157
समिध आधाने षेण्यण् 149
समि मुष्टौ 75
समीणः 77
समीपसमृद्ध्योश्च 97
समीपे वा 106
समीरणाग्न्यादित्यचन्द्र 108
समुच्चये वा 82
समुच्चये सामान्यवचनस्य 82
समुदाङ्भ्यो यमेरग्रन्थे 89
समुदायविकारषष्ठी 105
समुदाये वाक्यपरिसमाप्तिः 16
समुदो रजः पशुषु 76
समुदोर्गणप्रशंसयोः 77
समुद्यां च 242
समुद्रात् 257
समुद्राज्जौमनुष्ययोः 140
समूले हनः 83
समूहवच्च बहुषु 184

समोऽकूजने 87
समो गत्यूह 185
समोगमृच्छिपृच्छिस्वृभ्र 87
समो वदिविशिभ्यां णिनः 165
समो वाहिघातकक्रामेभ्यः 157
सम्बोधनप्रथमान्तं 4
सम्बोधने च 33
सम्भवत्यवहरति च 161
सम्राजः 165
सम्राजः क्षत्रिये 125
सरस्सनि 267
सरूपपिशाचपिचण्डनिचय 170
सरूपाणामेकशेषः 109
सर्तेरघच्च 57
सर्तेरडिः 49
सर्तेरपप्पुक् च 62
सर्तेरयूः 42
सर्तेरुच्च 57
सर्तेर्गुक् च 69
सर्तेर्णित् 60
सर्तेर्धावो वेगि 230
सर्तेः स्थिरव्याधिवलमत्स्येषु 74
सर्पिर्मधुदीर्घलघुगुण 108
सर्पिष्कुण्डिका 247
सर्वचर्मणः कृतः खश्च 167
सर्वचर्माद्यश्वोदशैकादशमा 97
सर्वतः ष्फो वा 113
सर्वदेवाभ्यां च 259
सर्वनाम च सर्वतः 109
सर्वनामानि 202
सर्वनाम्नः स्मैस्मातौ 91
सर्वनाम्नः स्याडच्च 233
सर्वनाम्नामसौ 181
सर्वपश्चात्प्रभृतीनि 103
सर्वविश्वाबुभोभयौ 5
सर्वसर्वात्यन्तानन्तपुर 29
सर्वसादेर्लुक् 132
सर्वस्यानर्कः 270
सर्वाण्णो वा 158
सर्वात् 158
सर्वात्स चास्य वा 177
सर्वादिपथ्यङ्गकर्मपत्रपात्रं 167
सर्वादेर्धनबीजकेशात् 174
सर्वाद्भूमि 225
सर्वान्नमत्ति 167
सर्वाभिपर्युभयेभ्यस्तसा 92
सर्वेभ्यो लोपः 15
सर्वेभ्यो हेतुसंपत्तौ वा 38
सर्वे मितः 9
सर्वे सहः 29
सर्वैकजरत्पुराणनवकेवल 100
सर्वैकदेशसंख्यात 188
सर्वोभयान्येतरापर 178
सर्वोभयार्थे पर्यभिभ्याम् 177
सर्वोत्तरदक्षिणादेः खः 156
सलातुराच्छण् 146
सवाभ्यां वामौ 85
सविधसनीड 279
सव्येष्ठपर 248
सव्ये स्थः 44
ससजुषोरुः 242
ससूवक्षावभ्यासस्येत् 264
सस्नौ प्रशंसायाम् 186
सस्यादिराशानचः 1
सस्येन पारिजातः 171
सह तृतीयया तुल्यार्थयोगे 105
सह नञ् विद्यमानादेः 116
सहस्य सध्रिः 205
सहस्य सो बहुव्रीहौ 205
सहस्रवसनविंशतिकशत 159
सहस्रायुतनियुतप्रयुतार्बुद 161
सहस्रेण 258
सहःश्रवणकुतुककुतूहल 166
सहायात् ष्यञ्च 166
सहार्थयोगे 93
सहार्थे 8
सहिचलिवहिभ्यः किकिनौ 36
सहिवहोः 207
सहे क्त्वा 262
सहे च 32
सहेरोद्वतः 249
सहेः 266
सहेः षष् च 51
सहो ध च 51
सहोश्विः 254
संख्या 280
संख्यायास्तनः 286
संज्ञश्च 93
संज्ञायामजिनम् 286
संज्ञायामण् लुक् च 144
संज्ञायामनाचित 285
संज्ञायाम् 79
संज्ञायाम् 83
संज्ञायाम् 99
संज्ञायाम् 116
संज्ञायाम् 191
संज्ञायाम् 205
संज्ञायाम् 240
संज्ञायां कन् 151
संज्ञायां कन् 181
संज्ञायां कन् 183
संज्ञायां गिरि 282
संज्ञायां च 160
संज्ञायां च 281
संज्ञायां जन्याः 156
संज्ञायां धेनुष्या 156
संज्ञायां मक्षिकासरघा 148
संज्ञायां शरदो वुञ् 143

संज्ञायां श्रवणाश्वत्थाभ्याम् 130
संज्ञौपम्योः 283
संनीन्युद्रोण्विणर्ति 60
संपरिपूर्वात् ख च 258
संपरिभ्यां कृञः 198
संप्रतिभ्यामनाध्याने 88
संप्रत्यसंप्रत्यप्रदक्षिणानि 98
संप्रयोर्वसः 35
संप्रविभ्यः 256
सप्रसारणस्य 207
संप्रसारणं संप्रसारणाश्रयं च 15
संप्रसारणात् 197
संबुद्धावितौ वा 5
संबुद्धौ च 232
संबुद्धौ द्यूद 264
संवुध्यादिषु 264
संबोधने च 95
संभस्त्राजिनशणपिण्डेभ्यः 112
संभावनायामनिष्पन्ने 80
संभावनेऽलमर्थे 81
संभूयाभ्यामितौजःशलङ्कूनां 119
संमत्यसूया 243
संयसश्च 21
संयोगस्य 241
संयोगादिनः 215
संयोगादेर्लिटि 233
संयोगे गुरु 4
सँल्लिटोर्जेः 229
सँलिटौ च 10
संवत्सरपरिमाणस्य 225
संवत्सराग्रहायणीभ्यां ठञ्च 143
संवत्सरात् फलपर्वणोः 142
संवाहाच्युतशकुलादारि 139
संव्योः सृजः 35
संशयादापन्नः 162
संशितो व्रते 234
संश्चतृपद्रेहद्वेहद्वर्चसोजसां 17
संश्चत्कुविदाविःप्रादुरादयश्च 9
संश्चत्तृपद्वेहदित्यादयः 49
संसनि 264
संसृष्टम् 153
संस्कृतम् 152
संस्कृतं भक्ष्यम् 130
संहतपुच्छयेकपद्य 190
संहितायाम् 262
संहितायां छे 195
सः स्यार्धधातुके 235
साक्षाद्दृष्टरि संज्ञायाम् 171
साक्षान्मिथ्यानिन्ता भद्रा 7
साङ्काश्य 274
सादिपतिभ्यां जौ 78
सादेरसिचः 220
साधकतमं करणम् 3
साधुना च 94
साधौ 31
साम्नाय्यनिकाय्यौ 24
सामि वा 23
साम्बताप 267
सायंचिरप्राह्णेप्रगेऽव्यये 142
सायंलोहतरयोः 206
सायाह्नमध्याह्नमध्यंदिन 102
सारावंरुक्षु 221
सारेरथिन् 47
सार्वधातुकस्य 264
सार्वधातुकार्धधातुकयोः 231
सार्वधातुकार्धधातुके 253
सार्वधातुके यक् 21
साल्वाद्रोयवाग्वोश्च 141
साल्वेयगान्धारिभ्यां च 126
सावनडुहः 217
सास्मिन् पौर्णमासी 131
सास्य देवता 131
सिकताशर्कराभ्याम् 173
सिच आदिः 269
सिचः 86
सिचि च 209
सिचि दाधास्थां 232
सिचि परस्मैपदे 220
सिचो यङि 249
सिजभ्यस्ताभ्यां लङः 86
सिज्लोप एकादेशे 239
सितनिगमिमसिसच्यवि 41
सितया समिते 156
सिद्धगत्युष्ट्रग्रीवा 182
सिद्धः संयोग 265
सिद्धिः क्रियादेः 1
सिद्धे सत्यारम्भो नियमार्थः 14
सिध्मगडुमणिकर्णपर्णपांसु 172
सिध्यतेरपार 194
सिन्धुगान्धारिकश्मीर 146
सिन्ध्ववकराभ्यां वा 143
सिपि वा 243
सिमस्याथर्वणे 274
सिल्लेटि 253
सिवेष्टेरूः च 57
सिह्मक्रोष्टुभ्यां कर्णकात् 146
सिंहव्याघ्रवासव 99
सीमन्तः केशेषु 196
सीयुडात्मनेपदानाम् 86
सीरसूकरास्येषु पुवः 37
सुखदुःखतृप्रकृच्छ्र 174
सुखदुःखतृप्रकृच्छ्राश्रालीक 18
सुखदुःखादिभ्यो वा 93
सुखधूमाजिनाभिजन 134
सुखप्रिययोः 278
सुखहिताभ्याम् 99
सुगन्धिते 273
सुचो वा 246

सुजुवोः	254	सुविनिर्दुभ्यः	248	सेटि	210
सुञः	266	सुविभ्यवानुभ्यः	235	सेधतेः	249
सुञो यजमाने	34	सुवो दीर्घश्च	61	सेनाङ्गानि बहुत्वे	107
सुञ्यसेः ऋन्	44	सुव्येका	268	सेनान्तकारुलक्षणेभ्य इण्	126
सुद्रुतयोः	86	सुसर्वार्धदिक्शब्देभ्यः	12	सेनाया वा	154
सुध्यधातोः	216	सुसर्वार्धेभ्यः	225	सेनावीणावर्मचूर्णतूल	19
सुतङ्गममुनिचित्तविप्रचित्त	136	सुसूधाग्रधिभ्यः कन्	66	सेना सुरा शाला निशा वा	110
सुतमितजनपूर्वहृदयतुरभुज	29	सुस्नातादीन् पृच्छति	154	सेरिभजट् च	63
सुदुनिर्भ्यः	249	सुहरितृण	190	सेर्ग्रासे कर्म	241
सुदुरोरधिकरणे	29	सुहृद्दुर्हृदौ	191	सेर्हिङ्	85
सुदुर्भ्यां हृदः	166	सुः पूजायाम्	8	सेसेन	255
सुधावत्पुष्पकरस	119	सूक्तसाम्नोश्छः	176	सोदरात्	270
सुधासिन्धुदासेभ्यो मित्रात्	140	सूचयावक्षेपणसेवासाहस	87	सोपसर्गमनुत्तमं वा	276
सुधितव	264	सूतकापुत्रकान्	228	सोपसर्गमपि तिङ्	276
सुनोतेः	249	सूतस्य युवत्याम्	117	सोमम्	258
सुन्दिकन्दिमन्दिमन्थि	66	सूतोग्रराज	204	सोमात् ष्यण्	131
सुपः कर्मणः काम्यच्	17	सूत्रे च धार्यर्थे	27	सोमे सुञः	31
सुपां प्रथमाद्वितीया	2	सूत्रे लिङ्गवचनाद्यप्रामाण्यं	13	सोमे ह्वरितः	263
सुपां सुलुक्	256	सूपुषिभ्यां कित्	67	सोरविक्षेपणे	288
सुपि च	232	सूयत्यादिभ्यः	241	सोर्मनसी	283
सुपि तृदोः	255	सूरमर्तक्षेम	186	सोलोपोऽनन्त्यस्यानाशिषि	86
सुपि वलि	254	सूर्यागस्त्य	214	सोऽस्य ग्रामणीः	171
सुपि वलि तद्वत्	241	सूर्या देवतायाम्	115	सोऽस्य निवासः	146
सुपिस्थापास्थाभ्यः	27	सूविपिकृञ्भ्यः कित्	42	सोऽस्य प्राप्तः समयात्	163
सुपो धात्वर्थे बहुलमिष्ठवच्च	18	सृजश्रद्धावति	21	सोः	195
सुपो लुगैकार्थ्ये	92	सृजः श्रद्धावपि	88	स्कन्दिपतिश्च्योति	79
सुप्यजातौ ताच्छील्ये	31	सृजः श्राद्धे	21	स्कन्द्यमिभ्यां धः	61
सुप्रातसुश्वसुदिव	189	सृजिदृशिभ्याम्	222	स्कोस्संयोगाद्योः	241
सुप्सुपा सहैकार्थीभावे	97	सृजिदृशोर्झल्यमकिति	230	स्वदिरवपरिभ्यां च	10
सुबामन्त्रिते	277	सृजेरसुक् च	40	स्तनिद्वृषिपुषिगदिमदिघुषि	42
सुब्धातूनां यथेष्टम्	192	सृजेः कश्च	50	स्तन्भुस्तुन्भुस्कम्भु	22
सुमङ्गलात् संज्ञायाम्	115	सृधस्यदः कमरच्	36	स्तम्बकर्णयोरमिजपिभ्यां	27
सुराया अहौ	179	सृपिसृजि	195	स्तम्बशकृतोरिन्	28
सुराशीध्वोः पिबः	30	सृपृभ्यां दाकुक्	41	स्तम्बाग्रशिशपातृणशकट	121
सुवास्तुवर्णुतण्डुभण्डुखण्डु	134	सृभृवृस्तुद्रु	222	स्तम्बे क च	77
सुविनिदुरपरायती	98	सृवृभ्यो णित्	56	स्तम्भेः	247

स्तुतस्तोमा 266
स्तुतौ भ्रातुः 191
स्तुयुद्रवः 267
स्तुसुधूञ्भ्यः 223
स्तुस्वञ्जिसिवा 247
स्तेनाद्यन्नलोपश्च 166
स्तोकाल्पकृच्छ्रकतिपयेभ्यः 94
स्तोकाल्पान्तिकाभ्याशदूरार्थ 99
स्तोमे डट् 161
स्तोश्चुष्टुभ्यां तौ 251
स्तौतिणीनां 247
स्त्यायोर्डित् 68
स्त्रियाम् 112
स्त्रियां कुरुकुन्त्यवन्तिभ्यः 127
स्त्रियां क्तिन् 77
स्त्रियां क्यपः 268
स्त्रियां लुक् 121
स्त्रियां वा 233
स्त्रियां संज्ञायाम् 191
स्त्रियाः 211
स्त्रियाः 232
स्त्रीपुंवच्च 109
स्त्रीपुंसधेन्वनड्वह 187
स्त्रीपुंसाभ्यां नञ्स्नञौ 119
स्त्रीबहुषु फक् 121
स्त्रीयूभ्याम् 92
स्त्रीयूभ्यां चाट् 233
स्त्रीविषय 273
स्त्रीषु सौवीरसाल्वप्राक्षु 134
स्त्री संज्ञा 271
स्त्र्याख्येदूतो 232
स्थण्डिलात् शेते व्रती 130
स्थलादेः 162
स्थश्च 66
स्थः 227
स्थः प्रतिज्ञानिर्णयप्रकाशनेषु 87
स्थागागमि 253
स्थादीनामभ्यास 247
स्थानान्तगोशाल 143
स्थानान्तात्पूर्व 185
स्थानिवदादेशोऽनल्विधौ 12
स्थानीयादयोऽधिकरणे 22
स्थानेऽन्तरतमः 12
स्थामाजिनान्तेभ्यो लुक् 145
स्थालचात्वालकीलाल 69
स्थासेनिसेध 247
स्थास्नाप्राव्यधिहनि 76
स्थिरस्फिराजिरशिशिर 67
स्थूलदरयुव 214
स्थूलादीनामाचष्टे च 19
स्थूलेषुमणिमधुधान्यतिल 178
स्थेयोऽधिकरणे 22
स्थेशभासपिसकसो वरच् 36
स्थो णुः 41
स्नत्व्यादयः 263
स्नातादेदसमासौ 184
स्नात्वाकालकपीत्वास्थिरक 102
स्नानीयादयः करणे 22
स्नामदि 50
स्नुमूभ्यां कित् 71
स्नेहने पिपः 83
स्नोरात्मनेपदे 221
स्पर्धायामाङः 87
स्पर्शद्रवमूर्त्योः 193
स्पशिभ्रस्जोः सलोपश्च 40
स्पृशमृशकृश 230
स्पृशिमृशिकृपि 20
स्पृशेरुपतापे 74
स्पृशोऽनुदके क्विन् 30
स्पृहेरीप्सितो वा 3
स्फायः स्फी 193
स्फायितञ्चिवञ्चिशकिरिपि 65
स्फायो वः 227
स्फिगपूत 287
स्फुरस्फलोर्घञि 194
स्फुरस्फुलोर्निनिविभ्यः 247
स्मपरे लङ् च 73
स्मृहतोर्नुमि 208
स्मृ आध्याने 9
स्मृत्यर्थदयेशां कर्मणि 95
स्मृदृत्वरप्रथ 237
स्मृदृशिभ्याम् 89
स्मे लोट् 81
सेः स्मये नित्यम् 194
सौ च तृतीयात् 91
स्यतासी लृलुटोः 20
स्यदो जवे 209
स्यन्देर्धश्च 40
स्यमेर्यण इक् च 54
स्यविसिविशुपिक्षुभ्यः कित् 63
स्याशक्यमिभ्यो लः 68
स्रंस्वध्वंस्वनड्वहां दः 243
स्रिव्यविमवि 208
स्वयजिभ्यां ङ्कनिप् 32
स्वरीभ्यां तुट् च 52
स्ववश्विक् 48
स्वोऽनुपसर्गाच्च 74
स्रोतसो ड्यड्यौ वा 257
स्वतन्त्रः कर्ता 2
स्वतवान् 265
स्वती पूजायाम् 103
स्वधिस्वर्जनमहद्युवभ्यः 165
स्वनिहसिभ्यां वा 76
स्वपरजनदेवराज्ञां कुक् च 141
स्वपश्च 269
स्वापितृषिधृषिभ्यो नजिङ् 36
स्वपिस्यमिव्येङां 193
स्वपेरपः 248

स्वपो नन् 77
स्वमज्ञातिधनाख्यायाम् 5
स्वमोर्नपुंसकात् 91
स्वयं स्वामी क्तेन 98
स्वरतिसूति 220
स्वरदीर्घयलोपेषु लोपः 13
स्वरन्तःसनुतःपुनःप्रातः 8
स्वरभिन्नानां यस्योत्तरस्वर 109
स्वरविधौ 267
स्वरितस्यैकश्रुतौ 288
स्वरितात् 277
स्वर्गधनायुर्यशःकामेभ्यः 164
स्वयनव 264
स्वसुः 124
स्तसृपत्योर्वा 201
स्वं रूपं शब्दस्याशब्दसंज्ञा 11
स्वं स्वामिनि 278
स्वागतस्वध्वर 225
स्वाङ्गतस्वाधार्थे भुवश्च 84
स्वाङ्गशिटां 272
स्वाङ्गाख्यायां 271
स्वाङ्गात् हीनात् 175
स्वाङ्गादीदमानिनि 202
स्वाङ्गादुपसर्जनात् 116
स्वाङ्गादेरकृतमितजात 116
स्वाङ्गानां 273
स्वाङ्गेभ्यः सक्ते 171
स्वाङ्गेभ्यो वृद्धौ 173
स्वादिभ्यः श्नुः 22
स्वादीरेरिणोः 196
स्वाद्वर्थेषु चादीर्घेषु 82
स्वापेश्चङि 193
स्वामिन्नीशे 175
स्वामीश्वराधिपतिदायाद 95
स्वार्थे 221
स्वार्थे 259
स्वार्थे चाभिन्न 180
स्वार्थेषु पुषः 83
हनस्तोऽचिण् 226
हनः प्रनिभ्याम् 95
हनो घ्नी हिंसायाम् 234
हनो जघ च 61
हनो जः 210
हनो नित्यम् 209
हनो वध लिङि 219
हनो वा वध च 76
हन्वस्वसप्रच्छः 221
हन्त च 276
हन्तेर्घेण 251
हन्तेर्ञ्णिति 229
हन्तेर्हश्च घः 192
हन्तेः 250
हयादीना 273
हरतिवहत्यावहतिवंशकुटज 161
हरतेः दृतिनाथयोः पशोः 28
हरितकिन्दासवह्यस्कार्कलूप 120
हरितादिभ्योऽञ् 122
हरिद्रामहारजनाभ्यामञ् 130
हरिद्रुतुम्बुरु 147
हरिब्रह्मशिवस्कन्द 106
हरिमितशतकसु द्रवः 40
हरियुक्ते च 281
हरीतकीपथ्याम्लिका 151
हरीतक्यादिषु व्यक्तिः 111
हर्षग्लपनयोर्मदिः 10
हलदन्तात् 200
हलन्त्यम् 11
हलश्चा 253
हलसीराट्ठक् 148
हलसीराट्ठक् 156
हलस्तद्धितस्य 214
हलस्तिप्सिपः 195
हलात्कर्षे 157
हलादावुत्तर 181
हलादेरन्त्यस्य 208
हलादेरह्रयन्त 224
हलादेः 250
हलिकलिकिलिकटिवटि 45
हलिकल्योरश्च 19
हलि मः 245
हलिशक्त्योश्च 189
हलो घञ् 79
हलोऽचः 224
हलोऽनिदितः 208
हलोऽनादेः 235
हलो मिथः श्लिष्टाः संयोगः 4
हलो यमां 252
हलोहौ शानच् 22
हल्यनकोऽञ् 219
हल्यनुश्नोः 232
हविर्भ्यो वा 158
हव्येऽनन्तः 254
हशश्वतोर्लङ् च 33
हशिश्वातो रोः 197
हसिवसीणूजगृमृ 59
हस्तकरदन्तेभ्यो जातौ 175
हस्तघ्नस्तघ्न 30
हस्तार्थे वर्तिग्रहिभ्याम् 83
हस्तिनोऽपत्याणि 203
हस्तिपुरुषाभ्यामण् च 169
हस्तिबाहुकवाटेषु शक्तौ 30
हस्त्यचित्तेभ्यष्ठक् 132
हाकः 212
हाकोर्हि 264
हायनाद्वयसि 113
हायनान्तयुवस्थविरभ्रातृ 166
हाहाङ्भ्यां वोहिकालयोः 26
हि कर्मणा बहुलमाभीक्ष्ण्ये 102

हि च 275
हितनाम्नो वा 215
हितसुखाभ्यां चतुर्थी च 96
हितं भक्ष्यं तदस्मै 155
हिदुषोर्मुकुषुकौ च 60
हिनुमीनानां 250
हिमात् सहते चेलुः 176
हिमादिभ्यः 175
हिमारण्याभ्यां महत्वे 115
हियासामः 267
हिरण्यपरिमाणं धने 280
हिष्ठवत् 271
हिंसादेककर्मकात् 83
हिंसायां प्रतेश्च 198
हिंसेः कित् सिं च 72
हीने 8
हीयमानपापयुक्तात् 177
हुझल्भ्योऽनिटः 212
हुपूभ्यामृत्विजि तृन्ननिट् च 44
हुयामाश्रुलुपिवसिभ्यस्त्रन् 68
हुर्च्छोर्मुट् च 59
हुश्नुवोरलिटि 211
हृक्रोर्वा 3
हृग्रहोः 265
हृजनिभ्यामिमनिच् 50
हृञ इच 65
हृञ ईतन् 60
हृञविभ्यामिनच् 61
हृञो गतं ताच्छील्ये 87
हृञोऽज्वयोनुद्यमनयोः 27
हृञो दुक् किच 65
हृदयस्य प्रियः 156
हृदयस्य हृद्य 203
हृदर्याः 261
हृद्भगसिन्धोः 225
हृपिशिरुहिवृतिविदिकीर्ति 45
हृप्रस्थोः प्रतौ 44
हृरुहिपिण्डिभ्य ईतकः 56
हृषिवृतिचटितण्डिशकि 69
हृषेर्लोमकेश 222
हृसृरुहियुपिभ्य इतिः 49
हेतिक्षियायाम् 276
हेतुफलयोः 81
हेतुभावयोः मृङस्त्युक् 42
हेतौ 93
हेमनयवल 245
हेमन्ताद्वा तलोपश्च 142
हेमार्थात्परिमाणे 150
हेरचङि 229
हेः किन्नुट् च 41
हैहेप्रयोगे 243
होडवत्सपाकाकिञ्चनर्जु 164
हो ढः 241
होर्द्वे लोपश्च 42
होः कर्मणि 256
हौ वा 212
ह्योगोदेहात्खञ् 151
ह्रस्वमनृत्तात् 272
ह्रस्वश्चोपधायाः 264
ह्रस्वस्य पिति 195
ह्रस्वं लघु 4
ह्रस्वः 236
ह्रस्वात् 262
ह्रस्वाद्धातोः 241
ह्रस्वान्तस्य 272
ह्रस्वान्तस्य स्त्रीविषयस्य 272
ह्रस्वान्ते 286
ह्रस्वापो नुट् 92
ह्रस्वारुद्विषतां 204
ह्रस्वे 182
ह्रस्वेरनु 269
ह्रस्वो नपुंसके 111
ह्रियः किद्रो लश्च वा 40
ह्रीग्रात्लोन्दनुद 242
ह्रिभीलूभूकण्डूयीकृञ्भिदि 79
ह्रादेः ह्रत् क्विन् 227
ह्रस्संप्रसारणम् 261
ह्रः द्वित्वे 194
ह्वावामश्च 27

In the following pages an attempt is made to present in a tabular form the extent to which Bhoja has drawn upon Pāṇini, Kātyāyana, Patañjali and others. The first column refers to the order of the sūtras in the text of the Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa. The second column refers to the sūtra of Pāṇini in the Aṣṭādhyāyī order. The extent of agreement between the sūtras of Bhoja and Pāṇini can be found out from the remarks column. In cases where no remark is seen, it may be taken that the sūtras are the same in both the works. The Phiṭ sūtras referred to in pages 501—503 of this Appendix are those of Śāntanava. They are printed along with the Siddhāntakaumudī. Regarding the Vārtikas cited in this column, it has to be noted that most, if not all, of these Vārtikas could be traced in the Kāśikā. In giving the references to the Vārtikas, the following principle has been kept in view. If a Vārtika could be traced in the Mahābhāṣya, the sūtra under which it is found therein is referred to. Otherwise the numbers refer to the number of the sūtras in the Kāśikā. It may be pointed out here that there is a good deal of uncertainty regarding the text of the Vārtikas. Several sentences in the Bhāṣya of Patañjali read like Vārtikas and they have been so treated in the Kāśikā. Similarly several Vārtikas have been read into the Bhāṣya and they are not easily distinguished from the Bhāṣya. Several Bhāṣya-iṣṭis too have been mistook for Vārtikas by several writers. To add to

this confusion, manuscripts of the text of the Vārtikas widely differ from each other. Apart from all these, there have been more than one Vārtikakāra. An attempt at determining the text of the Vārtikas is well worth making. References to the Uṇādi sūtras, on pages 371—391 of this Appendix could be easily traced in the editions of the Uṇādis, published under the auspices of this University.

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, i, 1		
I, i, 2	I, iii, 1	Compare.
I, i, 3		See Bopadeva; also Vārtika on III, i, 35 in the Kāsikā.
I, i, 4	III, i, 32	Compare.
I, i, 5	I, ii, 45	
I, i, 6,7	I, ii, 46	
I, i, 8		
I, i, 9		
I, i, 10		
I, i, 11		
I, i, 12		
I, i, 13		
I, i, 14	I, i, 26	
I, i, 15		
I, i, 16	I, i, 22	
I, i, 17	I, i, 23	
I, i, 18		
I, i, 19	I, iv, 103 and 104	Bhoja combines.
I, i, 20		
I, i, 21		
I, i, 22	I, iv, 102	
I, i, 23	I, iv, 99	Compare.
I, i, 24	I, iv, 100	
I, i, 25	I, iv, 14	Compare.
I, i, 26	III, i, 92	Compare.
I, i, 27	I, ii, 43	
I, i, 28	I, ii, 44	
I, i, 29	I, ii, 42	
I, i, 30	II, i, 52	
I, i, 31		
I, i, 32	I, iv, 23	See the Mahābhāṣya.
I, i, 33	I, iv, 54	
I, i, 34	I, iv, 55	
I, i, 35	III, i, 87	
I, i, 36	I, iv, 51	See the Bhāṣya.
I, i, 37		

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, i, 38	I, iv, 49	
I, i, 39	I, iv, 50	
I, i, 40	I, iv, 51	
I, i, 41	II, iii, 5	Compare.
I, i, 42	I, iv, 52	Compare.
I, i, 43	I, iv, 53	
I, i, 44	I, iv, 53	Compare Vārtika 1.
I, i, 45	I, iv, 52	Compare Vārtika 5.
I, i, 46	I, iv, 52	Compare Vārtika 6.
I, i, 47	I, iv, 52	Compare Vārtika 7.
I, i, 48	I, iv, 46	
I, i, 49	I, iv, 48	
I, i, 50	I, iv, 24	Vārtika 1.
I, i, 51	I, iv, 47	
I, i, 52	I, iv, 43	
I, i, 53	I, iv, 38	Compare.
I, i, 54		
I, i, 55	I, iv, 42	
I, i, 56	I. iv, 32	Bhoja adds.
I, i, 57	I, iv, 33	
I, i, 58	I, iv, 34	
I, i, 59	I, iv, 35	
I, i, 60	I, iv, 36	Compare.
I, i, 61	I, iv, 37	
I, i, 62	I, iv, 39	
I, i, 63	I, iv, 40	
I, i 64	I, iv, 41	
I, i, 65	I, iv, 24	
I, i, 66	I, iv, 24	Vārtika.
I, i, 67	I, iv, 25	
I, i, 68	I, iv, 26	
I, i, 69	I, iv, 27	
I, i, 70	I, iv, 28	
I, i, 71	I, iv, 29	
I, i, 72	I, iv, 30	
I, i, 73	I, iv, 31	
I, i, 74	I, iv, 45	Compare.
I, i, 75	II, iii, 48	Compare.
I, i, 76	II, iii, 49	Compare.
I, i, 77	VI, i, 4	Bhoja adds.
I, i, 78	VI, i, 5	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, i, 79	VI, i, 6	Compare.
I, i, 80	I, i, 45	
I, i, 81	I, i, 2	
I, i, 82	I, i, 1	
I, i, 83	I, i, 73	
I, i, 84	I, i, 7	Compare.
I, i, 85	I, i, 65	
I, i, 86	I, i, 64	Compare.
I, i, 87	I, i, 46	Compare.
I, i, 88	I, i, 60	
I, i, 89	I, i, 61	
I, i, 90 I, i, 91 I, i, 92	I, ii, 27	Compare
I, i, 93	I, ii, 29	
I, i, 94	I, ii, 30	
I, i, 95	I, ii, 31	
I, i, 96	I, ii, 32	
I, i, 97	I, iv, 10	
I, i, 98	I, iv, 11	
I, i, 99	I, iv, 12	
I, i, 100	I, i, 8	
I, i, 101	I, i, 9	Compare.
I, i, 102	I, i, 10	
I, i, 103		
I, i, 104		
I, i, 105	I, i, 11	
I, i, 106	I, i, 12	Compare.
I, i, 107	I, i, 14	Compare.
I, i, 108	I, i, 15	
I, i, 109	I, i, 16	Compare.
I, i, 110	I, i, 17	
I, i, 111	I, i, 18	Compare.
I, i, 112 I, i, 113	I, i, 27	See the Gaṇasūtras.
I, i, 114	I, i, 34	Compare.
I, i, 115	I, i, 35	
I, i, 116	I, i, 36	See also the first Vārtika under this Sūtra.
I, i, 117	I. iv, 56	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, i, 118 I, i, 119 I, i, 120 I, i, 121 I, i, 122 I, i, 123 I, i, 124 I, i, 125	I, iv, 57	Pāṇini's is an ākṛtigaṇa and Bhoja has made many additions.
I, i, 126	I, iv, 57	See the Gaṇasūtra,
I, i, 127	I, iv, 58	See the Gaṇasūtra.
I, i, 128	I, iv, 59	
I, i, 129	I, iv, 59	Vārtika.
I, i, 130		
I, i, 131	I, iv, 60	
I, i, 132	I, iv, 60 I, iv, 61	Vārtika.
I, i, 133 I, i, 134 I, i, 135 I, i, 136 I, i, 137 I, i, 138 I. i, 139 I, i, 140	I, iv, 61	See the Gaṇa and the Gaṇasūtras.
I, i, 141	I, iv, 62	
I, i, 142	I, iv, 63	
I, i, 143	I, iv, 64	
I, i, 144	I, iv, 65	
I, i, 145	I, iv, 66	
I, i, 146	I, iv, 67 I, iv, 68	Bhoja combines the two Sūtras of Pāṇini.
I, i, 147	I, iv, 69	
I, i, 148	I, iv, 70	
I, i, 149	I, iv, 71	
I, i, 150	I, iv, 72	Compare.
I, i, 151	I, iv, 73	Bhoja adds the meaning.
I, i, 152 I, i, 153	I, iv, 74	Pāṇini's is an ākṛtigaṇa. The Vārtika on the above has been included in the Sūtra by Bhoja.
I, i, 154	I, iv, 75 I, iv, 76	Bhoja combines the two.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, i, 155	I, iv, 77	
I, i, 156	I, iv, 78	
I, i, 157	I, iv, 79	
I, i, 158	I, iv, 80	
I, i, 159	I. iv, 83	
I, i, 160	I, iv, 84	
I, i, 161	I, iv, 85	Compare.
I, i, 162	I, iv, 86	
I, i, 163	I, iv, 87	
I, i, 164	I, iv, 88	
I, i, 165	I, iv, 89	Vārtika.
I, i, 166	I, iv, 90	
I, i. 167	I, iv, 91	
I, i, 168	I, iv, 92	
I, i, 169	I, iv, 93	
I, i, 170	I, iv, 94	
I, i, 171	I, iv, 95	
I, i, 172	I, iv, 96	
I, i, 173	I, iv, 97	
I, i, 174	I, iv, 98	Compare.
I, i, 175		
I, i, 176		
I, i, 177		Bhoja has 6 sūtras corresponding to the ākṛtigaṇa of Pāṇini.
I, i, 178	I, i, 37	
I, i, 179		
I, i, 180		
I, i, 181	I, i, 39	
I, i, 182	I, i, 40	
I, i, 183		
I, i, 184		
I, i, 185		
I, i, 186		
I, i, 187		
I, i, 188		
I, i, 189		See Dhātupāṭha after I, 799 and compare VI, iv, 92 of Pāṇini.
I, i, 190		
I, i, 191		Dhātupāṭha I, 862—66
I, i, 192		Dhātupāṭha I, 854—860
I, i, 193		Dhātupāṭha I, 845
I, i, 194		Dhātupāṭha I, 846
I, i, 195		Dhātupāṭha I, 847

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, i, 196		Dhātupāṭha I, 848
I, i, 197		Dhātupāṭha I, 849
I, i, 198		Dhātupāṭha I, 850
I, i, 199		Dhātupāṭha I, 851
I, i, 200		Dhātupāṭha I, 852
I, i, 201		Dhātupāṭha I, 853
I, i, 202		Dhātupāṭha I, 867
I, i, 203		Dhātupāṭha I, 868
I, i, 204		Dhātupāṭha I, 869
I, i, 205		Dhātupāṭha I, 870
I, i, 206		Dhātupāṭha I, 871
I, i, 207		Dhātupāṭha I, 872
I, i, 208		Dhātupāṭha I, 873
I, i, 209	III, iv, 113	Compare.
I, i, 210	III, iv, 114	
I, i, 211	III, iv, 115	Compare.
I, i, 212	III, iv, 116	
	———	
I, ii, 1	I, i, 71	Compare.
I, ii, 2		
I, ii, 3	I, i, 70	Compare.
I. ii, 4	I, i, 69	Compare.
I. ii, 5		
I. ii, 6		
I, ii, 7	I, iii, 2	Compare.
I, ii, 8	I, iii, 3	
I, ii, 9		
I, ii, 10	I, iii, 4	Compare.
I. ii, 11	I, iii, 7	Vārtika 4.
I, ii, 12	I, iii, 5	
I, ii, 13	I, iii, 6	
I, ii, 14	I, iii, 7	
I, ii, 15	I, iii, 8	
I, ii, 16	I, iii, 8	Compare Vārtika 1.
I, ii, 17		
I, ii, 18	I, i, 68	
I, ii, 19	I, i, 72	
I, ii, 20	I, i, 72	Vārtika 17.
I, ii, 21	I, i, 72	Vārtika 18.
I, ii, 22	I, i, 72	Compare Vārtika 23.
I, ii, 23	I, i, 72	Compare Vārtika 21.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, ii, 24	I, i, 72	Compare Vārtika 28.
I, ii, 25		Paribhāṣā 28.
I, ii, 26		
I, ii, 27	I, i, 72	Vārtika 29.
I, ii, 28	I, i, 66	
I, ii, 29	I, i, 67	
I, ii, 30	I, i, 52	
I, ii, 31	I, i, 53	
I, ii, 32		
I, ii, 33	I, i, 54	
I, ii, 34	I, i, 55	
I, ii, 35	I, i, 46	
I, ii, 36	I, i, 47	
I. ii, 37	I, i, 51	Compare.
I, ii, 38	I, i, 49	Compare.
I, ii, 39	I, i, 50	
I, ii, 40	I, i, 48	
I, ii, 41	I, i, 3	
I, ii, 42	I, i, 27	
I, ii, 43	I, i, 56	
I, ii, 44	I, i, 57	
I, ii, 45	I, i, 58	
I, ii, 46	I, i, 58	Compare Vārtika 1.
I, ii, 47	I, i, 58	Compare Vārtika 2.
I, ii, 48	I, i, 58	Compare Vārtika 3.
I, ii, 49		
I, ii, 50	I, i, 59	
I, ii, 51		
I, ii, 52	I, i, 21	
I, ii, 53		Paribhāṣā 36.
I, ii, 54		Paribhāṣā 37.
I, ii, 55		
I, ii, 56		
I, ii, 57		
I, ii, 58	I, i, 62	
I, ii, 59	I, i, 63	Compare.
I, ii, 60		
I, ii, 61	I, i, 63	See Vārtika 6.
I, ii, 62	I, iii, 10	
I, ii, 63		
I, ii, 64		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, ii, 65		
I, ii, 66		Paribhāṣā 17.
I, ii, 67		See Bhāṣya on IV, i, 27.
I, ii, 68		
I, ii, 69		
I, ii, 70		Paribhāṣā 62.
I, ii, 71		
I, ii, 72		
I, ii, 73	II, i, 1	
I, ii, 74		Paribhāṣā 15.
I, ii, 75		
I, ii, 76		Paribhāṣā 114.
I, ii, 77		Paribhāṣā 72.
I, ii, 78		Paribhāṣā 101.
I, ii, 79		
I, ii, 80	I, i, 20	Vārtika 5.
I, ii, 81		
I, ii, 82		Paribhāṣā 86.
I, ii, 83	I, i, 39	Compare Vārtikas 10 and the following.
I, ii, 84	I, i, 39	Compare Vārtika 15.
I, ii, 85		Paribhāṣā 51.
I, ii, 86		
I, ii, 87	I, i, 15	See the Bhāṣya.
I, ii, 88		
I, ii, 89	I, i, 23	See the Bhāṣya on Vārtika 3.
I, ii, 90	I, i, 23	See the Bhāṣya on Vārtika 4.
I, ii, 91	I, i, 49	Compare Bhāṣya on Vārtika 1.
I, ii, 92	VII, ii, 114	Compare Bhāṣya on Vārtika 2.
I, ii, 93	III, i, 12	Compare Bhāṣyā on Vārtika 4.
I, ii, 94	I, ii, 51	Compare Bhāṣya.
I, ii, 95	I, i, 62	Compare Bhāṣya on Vārtika 13.
I, ii, 96	IV, i, 36	Compare Bhāṣya on Vārtika 4.
I, ii, 97		
I, ii, 98	I, i, 14	Compare Bhāṣya.
I, ii, 99		
I, ii, 100	I, i, 20	Compare Bhāṣya on Vārtika 9.
I, ii, 101		
I, ii, 102	I, i, 3	Compare Bhāṣya on Vārtika 6.
I, ii, 103	II, iii, 46	Compare Bhāṣya on Vārtika 8.
I, ii, 104	VII, ii, 100	Compare Bhāṣya on Vārtika 2.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, ii, 105	VI, iv, 148	Compare Bhāṣya on Vārtika 5.
I, ii, 106	III, i, 94	
I, ii, 107	I, i, 3	See Bhāṣya on Vārtika 1.
I, ii, 108	I, i, 6	Compare Bhāṣya on Vārtika 1.
I, ii, 109		
I, ii, 110	I, i, 5	Compare Bhāṣya on Vārtika 3.
I, ii, 111		
I, ii, 112	III, ii, 3	Compare Bhāṣya.
I, ii, 113	VI, i, 17	Compare Bhāṣya on Vārtika 2.
I, ii, 114	I, iv, 96	Compare Bhāṣya.
I, ii, 115		
I, ii, 116		
I, ii, 117		
I, ii, 118		
I, ii, 119		
I, ii, 120	I, iv, 2	
I, ii, 121	I, iv, 2	Compare Bhāṣya on Vārtika 7.
I, ii, 122	I, iv, 2	Compare Bhāṣya on Vārtika 7.
I, ii, 123	I, iv, 2	Compare Bhāṣya on Vārtika 7.
I, ii, 124	I, iv, 2	Compare Bhāṣya on Vārtika 7.
I, ii, 125	VII, i, 30	See Bhāṣya.
I, ii, 126		
I, ii, 127 I, ii, 128	I, ii, 9	See Bhāṣya on Slōkavārtika 2.
I, ii, 129	I, i, 5	See Bhāṣya on Vārtika 3.
I, ii, 130	I, i, 11	See Bhāṣya.
I, ii, 131	I, i, 1	Compare Vārtika 2.
I, ii, 132	I, i, 1	See Bhāṣya.
I, ii, 134	III, iii, 19	See Bhāṣya on Vārtika 3.

I, iii, 1 I, iii, 2 I, iii, 3	III, i, 5	Bhoja gives the meanings of the roots in addition.
I, iii, 4 I, iii, 5 I, iii, 6	III, i, 6	Bhoja gives the meaning in addition.
I, iii, 7 I, iii, 8 I, iii, 9	III, i, 7	See also the Vārtikas on this sūtra.
I, iii, 10	III, i, 8	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, iii, 11	III, i, 8	Compare Vārtika 1.
I, iii, 12	III, i, 10	The Vārtika is incorporated into the sūtra by Bhoja.
I, iii, 13	III, i, 11	Compare.
I, iii, 14	III, i, 11	Compare Vārtika 3.
I, iii, 15	III, i, 11	Compare in part.
I, iii, 16 I, iii, 17 I, iii, 18	III, i, 12	Vārtikas 1 and 2. Bhoja omits several words found in the Gaṇa and has some new words found in the Lohitādigaṇa.
I, iii, 19	III, i, 13	This is an ākṛtigaṇa according to Pāṇini.
I, iii, 20	III, i, 14	Bhoja combines the Vārtikas also.
I, iii, 21	III, i, 15	Compare the Bhāṣya on this sūtra.
I, iii, 22	III, i, 16	Compare the Bhāṣya on this sūtra.
I, iii, 23	III, i, 18	
I, iii, 24	III, i, 17	The additions in Bhoja are based on the Bhāṣya on this sūtra.
I, iii, 25	III, i, 15	See the Vārtika.
I, iii, 26 I, iii, 27 I, iii, 28	III, i, 19	See the Bhāṣya on the third Vārtika. Three other sentences in the Bhāṣya here appear as the 54th, 55th and 56th sūtras in this pāda in Bhoja.
I, iii, 29 I, iii, 30	III, i, 27	This is an ākṛtigaṇa in Pāṇini.
I, iii, 31	III, i, 22	
I, iii, 32		
I, iii, 33	III, i, 22	See the Bhāṣya on the third Vārtika.
I, iii, 34	III, i, 23	Compare.
I, iii, 35	III, i, 24	
I, iii, 36		
I, iii, 37	III, i, 25	Compare.
I, iii, 38		A Gaṇasūtra under the curādi in the Dhātupāṭha.
I, iii, 39	III, i, 22	Compare.
I, iii, 40		
I, iii, 41	III, i, 25	Vārtika 2.
I, iii, 42		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, iii, 43	III, i, 25	Compare the Kāśikā.
I, iii, 44		
I, iii, 45	III, i, 21	Kaiyaṭa gives this as a Vārtika, though it is not found in the Bhāṣya. See the Kāśikā also.
I, iii, 46	III, i, 25	See the Kāśikā.
I, iii, 47	III, i, 25	See the Kāśikā.
I, iii, 48	III, i, 21	See the Kāśikā.
I, iii, 49	III, i, 25	See the Kāśikā.
I, iii, 50	III, i, 21	Kaiyaṭa gives this as a separate Vārtika, though it is not found in the Bhāṣya.
I, iii, 51	III, i, 25	Neither in the Vārtikas, nor in the Bhāṣya do we find anything corresponding to this sūtra of Bhoja; but it is given as a gaṇa sūtra in the Kaumudī at the end of the curādi. Probably there was a Vārtika, which is not traceable now.
I, iii, 52	III, i, 25	Compare.
I, iii, 53		
I, iii, 54		
I, iii, 55		See remarks under Bhoja I, iii, 26—28 above.
I, iii, 56		
I, iii, 57		
I, iii, 58	III, i, 26	Vārtika 6.
I, iii, 59		
I, iii, 60	III, i, 26	Vārtika 7.
I, iii, 61	III, i, 26	Vārtika 8.
I, iii, 62	III, i, 26	Vārtika 9.
I, iii, 63	III, i, 26	Vārtika 10.
I, iii, 64	III, i 26	Vārtika 11.
I, iii, 65	III, i, 28	Compare.
I, iii, 66	III, i, 29	
I, iii, 67	III, i, 30	
I, iii, 68		
I, iii, 69	III, i, 40	Compare.
I, iii, 70	III, i, 36	Bhoja combines the Vārtika.
I, iii, 71	III, i, 35 and 37	Bhoja combines the two sūtras.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, iii, 72	III, i, 38	
I, iii, 73	III, i, 39	
I, iii, 74	III, i, 41	Compare.
I, iii, 75		
I, iii, 76	III, i, 33	
I, iii, 77	III, i, 43 and 44	Compare both the sūtras.
I, iii, 78	III, i, 44	Vārtika.
I, iii, 79		
I,iii, 80		
I, iii, 81		
I, iii, 82	III, i, 45	
I, iii, 83	III, i, 46	Compare.
I, iii, 84		
I, iii, 85	III, i, 48	Bhoja combines the sūtra and the Vārtika.
I, iii, 86	III, i, 49	
I, iii, 87	III, i, 52	Compare.
I, iii, 88	III, i, 56	Compare.
I, iii, 89	III, i, 53	
I, iii, 90	III, i, 54	
I, iii, 91	III, i, 55	Compare.
I, iii, 92	III, i, 57 and 58	Bhoja combines the two sūtras.
I, iii, 93	III, i, 60	
I, iii, 94		
I, iii, 95	III, i, 61	
I, iii, 96	III, i, 62	
I, iii, 97	III, i, 63	
I, iii, 98		
I, iii, 99 I, iii, 100	III, i, 64	Compare.
I, iii, 101	III, i, 66	Compare.
I, iii, 12	III, i, 65	Compare.
I, iii, 103	III, i, 67	
I, iii, 104	III, i, 67	Compare Vārtika 1 and the Bhāṣya thereon.
I, iii, 105	III, i, 63	Compare.
I, iii, 106	III, i, 63	Compare the Vārtika.
I, iii, 107	III, i, 88	Compare.
I, iii, 108	III, i, 68	See also Vārtika 13 in III, i, 87.
I, iii, 109	II, iv, 72	Compare.
I, iii, 110	II, iv, 75	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, iii, 111	III, i, 69	
I, iii, 112	III, i, 63	Compare the Vārtika.
I, iii, 113	III, i, 70	
I, iii, 114	III, i, 71	
I, iii, 115	III, i, 72	
I, iii, 116		
I, iii, 117	III, i, 77	Compare.
I, iii, 118	III, i, 78	
I, iii, 119	III, i, 79	Compare.
I, iii, 120	III, i, 73	
I, iii, 121	III, i, 74	Compare.
I, iii, 122	III, i, 75	
I, iii, 123	III, i, 76	
I, iii, 124	III, i, 82	
I, iii, 125		
I, iii, 126	III, i, 83	Compare.
I, iii, 127	III, i, 85	Compare.
I, iii, 128		
I, iii, 129	III, i, 96	
I, iii, 130	III, i, 96	Compare Vārtika 2.
I, iii, 131	III, iv, 68	Compare.
I, iii, 132		
I, iii, 133		
I, iii, 134		
I. iii, 135		
I, iii, 136	III, i, 96	Compare Vārtika 1.
I, iii, 137	III, i, 97	
I, iii, 138	III, iv, 68	Compare.
I, iii, 139		
I, iii, 140	III, i, 98	
I, iii, 141	III, i, 97	Compare the Bhāṣya on the first Vārtika.
I, iii, 142	III, i, 100	Compare.
I, iii, 143	III, i, 100	Vārtika 1.
I, iii, 144	III, i, 101	Compare.
I, iii, 145	III, i, 102	
I, iii, 146	III, i, 103	
I, iii, 147	III, i, 104	
I, iii, 148	III, i, 105	Bhoja combines the Vārtika also.
I, iii, 149	III, i, 106	
I, iii, 150	III, i, 114	Compare in part.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, iii, 151	III, i, 107	
I, iii, 152	III, i, 108	
I, iii, 153	III, i, 109	
I, iii, 154	III, i, 110	
I, iii, 155	III, i, 111	Compare.
I, iii, 156	III, i, 112	
I, iii, 157	III, i, 112	Compare Vārtika 4.
I, iii, 158	III, i, 109 and 120	This is composed of parts of the Vārtika on III, i, 109 and parts of III, i, 120. The Vārtika under reference is not found in the Bhāṣya, but in the Kāśikā.
I, iii, 159	III, i, 114	Compare in part. See also Vārtika 3.
I, iii, 160	III, i, 114	Compare in part See also Vārtika 1.
I, iii, 161	III, i, 114	Compare in part.
I, iii, 162	III, i, 115	
I, iii, 163	III, i, 116	Compare.
I, iii, 164	III, i, 121	
I, iii, 165		
I, iii, 166	III, i, 114	Part of this sūtra with the addition of the meaning.
I, iii, 167 I, iii, 168	III, i, 117	Bhoja divides.
I, iii, 169	III, i, 119	Compare.
I, iii, 170	III, i, 124	
I, iii, 171	III, i, 124	Vārtika 1.
I, iii, 172	III, i, 124	Vārtika 2.
I, iii, 173	III, i, 125	
I, iii, 174	III, i, 126	Compare.
I, iii, 175	III, i, 122	Compare.
I, iii, 176		
I, iii, 177	III, i, 128	See Kāśikā.
I, iii, 178	III, i, 129	Compare in part.
I, iii, 179		
I, iii, 180	III, i, 129	Compare in part.
I, iii, 181	III, i, 130	
I, iii, 182	III, i, 131	Bhoja adds part of Pāṇini III, i, 127.
I, iii, 183	III, i, 132	
I, iii, 184	III, iii, 163	
I, iii, 185	III, iii, 164	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, iii, 186	III, iii, 169 and 170	Bhoja combines. Compare.
I, iii, 187	III, i, 133	Compare.
I, iii, 188		
I, iii, 189		
I, iii, 190	III, i, 134	See the pacādigaṇa.
I, iii, 191		
I, iii, 192		
I, iii, 193	III, i, 134	
I, iii, 194	III, i, 134	
I, iii, 195	III, i, 134	Compare the nandyādigaṇa.
I, iii, 196	III, i, 134	
I, iii, 197	III, i, 134	
I, iii, 198	III, i, 134	
I, iii, 199	III, i, 134	
I, iii, 200	III, i, 134	
I, iii, 201	III, i, 134	
I, iii, 202	III, i, 134	Compare the grahādigaṇa.
I, iii, 203	III, i, 134	
I, iii, 204	III, i, 134	
I, iii, 205	III, i, 134	
I, iii, 206	III. i, 134	
I, iii, 207	III, i, 135	Compare.
I, iii, 208		
I, iii, 209	III, i, 136	
I, iii, 210		
I, iii, 211	III, i, 137	Compare the Vārtika.
I, iii, 212	III, i, 137	
I, iii, 213	III, i, 138	Parts of Pāṇini.
I, iii, 214	III, i, 138	Parts of Pāṇini.
I, iii, 215	III, i, 138	Compare the first Vārtika.
I, iii, 216	III, i, 138	See the second Vārtika.
I, iii, 217	III, i, 139	Compare.
I, iii, 218	III, i, 140	Compare.
I, iii, 219	III, i, 141	Compare parts of this sūtra.
I, iii, 220	III, i, 142	Compare.
I, iii, 221	III, i, 141	Compare parts of this sūtra.
I, iii, 222	III, i, 141	Compare parts of this sūtra.
I, iii, 223	III, i, 141	Compare parts of this sūtra.
I, iii, 224	III, i, 143	Compare.
I, iii, 225	III, i, 144	
I, iii, 226	III, i, 146	

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, iii, 227	III, i, 147	
I, iii, 228	III, i, 148	Compare.
I, iii, 229	III, i, 145	Bhoja combines the Vārtika.
I, iii, 230	III, i, 149	Bhoja combines the Vārtika.
I, iii, 231	III, i, 150	
I, iv, 1	III, ii, 1	
I, iv, 2	III, ii, 2	
I, iv, 3	III, ii, 1	See the Vārtika.
I, iv. 4	III, ii, 3	
I, iv, 5	III, ii, 7	
I, iv, 6		
I, iv, 7		
I, iv, 8	III, ii, 4	Compare the Kāśikā.
I, iv, 9	III, ii, 5	Compare the Bhāṣya.
I, iv, 10	III, ii, 5	Compare the Bhāṣya.
I, iv, 11	III, ii, 5	Compare.
I, iv, 12	III, ii, 9 and 10	Bhoja combines.
I, iv, 13	III, ii, 11	Compare.
I, iv, 14	III, ii, 12	
I, iv, 15	III, ii, 13	See Vārtika.
I, iv, 16	III, ii, 9	Compare Vārtika 1.
I, iv, 17	III, ii, 9	Vārtika 2.
I, iv, 18		
I, iv, 19	III, i, 14	
I, iv, 20	III, ii, 21	Vārtika 1.
I, iv, 21	III, ii, 15	Compare the Sūtra and the 1st Vārtika.
I, iv, 22	III, ii, 15	Vārtika 3.
I, iv, 23	III, ii, 15	Vārtika 2.
I, iv, 24	III, ii, 15	Compare in part.
I, iv, 25	III, ii, 15	Compare Vārtika 4.
I, iv, 26	III, ii, 16	
I, iv, 27	III, ii, 17	
I, iv, 28	III, ii, 18	
I, iv, 29	III, ii, 19	
I, iv, 30	III. ii, 20 and 23	Bhoja combines the two Sūtras of Pāṇini.
I, iv, 31	III, ii, 21	Compare. Bhoja has got several words in addition.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, iv, 32	III, ii, 22	Compare.
I, iv, 33	III, ii, 24	Bhoja combines the Vārtika.
I, iv, 34	III, ii, 25	
I, iv, 35	III, ii, 26	Compare.
I, iv, 36		
I, iv, 37	III, ii, 26	Compare.
I, iv, 38	III, ii, 28	
I, iv, 39	III, ii, 29	Compare. Vārtika 1 is tagged on to the Sūtra.
I, iv, 40	III, ii, 30	Part of III, ii, 29 and the second Vārtika on that Sūtra and III, ii, 30 are combined by Bhoja. See also Bhāṣya on Vārtika 2.
I, iv, 41		
I, iv, 42	III, ii, 31	Compare.
I, iv, 43	III, ii, 32	Compare.
I, iv, 44	III, ii, 33 and 34	Both are combined by Bhoja.
I, iv, 45	III, ii, 35	Compare.
I, iv, 46	III, ii, 28	Compare Vārtika 1.
I, iv, 47	III, ii, 36	The three Sūtras of Pāṇini are grouped in the three Sūtras of Bhoja.
I, iv, 48	III, ii, 37	
I, iv, 49	III, ii, 38	
I, iv, 50	III, ii, 39	Compare.
I, iv, 51		
I, iv, 52	III, ii, 37	Bhoja's is part of this Sūtra of Pāṇini.
I, iv, 53	III, ii, 40	Compare.
I, iv, 54	III, ii, 42	Bhoja combines both.
I, iv, 55		
I, iv, 56	III, ii, 43	Compare. Bhoja adds.
I, iv, 57	III, ii, 44	Compare. Bhoja adds.
I, iv, 58	III, ii, 45	
I, iv, 59	III, ii, 46	Compare.
I, iv, 60		
I, iv, 61	III, ii, 47	Compare. See also Vārtika 1 on III, ii, 38.
I, iv, 62	III, ii, 38	Vārtika 2.
I, iv, 63		
I, iv, 64	III, ii, 48	Compare. The rest in Pāṇini under this Sūtra is found in the next sūtra of Bhoja.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, iv, 65	III, ii, 48	Bhoja combines the first Vārtika. A considerable portion of Pāṇini is tagged on to the next sūtra of Bhoja.
I, iv, 66	III, ii, 48	See note above.
I, iv, 67		
I, iv, 68	III, ii, 48	Vārtika 3.
I, iv, 69	III, ii, 49	
I, iv, 70	III, ii, 50	Compare.
I, iv, 71		
I, iv, 72	III, ii, 49	Vārtika 1.
I, iv, 73	III, ii, 49	Vārtika 2.
I, iv, 74	III, ii, 49	Compare. Vārtika 3
I, iv, 75	III, ii, 51	
I, iv, 76	III, ii, 52	
I, iv, 77		
I, iv, 78		
I, iv, 79		
I, iv, 80		
I, iv, 81		
I, iv, 82	III, ii, 54	Compare.
I, iv, 83		
I, iv, 84	III, ii, 55	
I, iv, 85	III, ii, 55	Vārtika 1.
I, iv, 86		
I, iv, 87		
I, iv, 88	III, ii, 56, 57	Bhoja divides the Sūtra of Pāṇini and groups them differently.
I, iv, 89		
I, iv, 90	III, ii, 58	
I, iv, 91	III, ii, 59	One Sūtra of Pāṇini is divided into four by Bhoja.
I, iv, 92		
I, iv, 93		
I, iv, 94		
I, iv, 95	III, ii, 60	Compare sūtra and Vārtika 1.
I, iv, 96	III, ii, 62	
I, iv, 97	III, ii, 74	Compare.
I, iv, 98	III, ii, 75	
I, iv, 99	III, ii, 76	
I, iv, 100	III, ii, 61	
I, iv, 101	III, ii, 68	
I, iv, 102	III, ii, 69	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, iv, 103	III, ii, 70	
I, iv, 104	III, iii, 170	
I, iv, 105	III, ii, 78	Compare.
I, iv, 106	III, ii, 78	See Vārtika in the Kāśikā.
I, iv, 107	III, ii, 78	Compare Vārtika 1.
I, iv, 108	III, ii, 78	Compare Vārtika 2.
I, iv, 109	III, ii, 79	
I, iv, 110	III, ii, 80 and 81	Bhoja combines the two Sūtras of Pāṇini.
I, iv, 111	III, ii, 82	
I, iv, 112	III, ii, 83	Compare.
I, iv, 113	III, ii, 84	
I, iv, 114	III, ii, 85	
I, iv, 115	III, ii, 86	Bhoja combines the Sūtra and the Vārtika thereon found in the Kāśikā.
I, iv, 116	III, ii, 87	
I, iv, 117	III, ii, 89	
I, iv, 118	III, ii, 90	
I, iv, 119	III, ii, 91	Compare.
I, iv, 120	III, ii, 92	
I, iv, 121	III, ii, 101	Compare.
I, iv, 122	III, ii, 93	Bhoja adds the Vārtika.
I, iv, 123	III, ii, 94	
I, iv, 124	III, ii, 95	Compare.
I, iv, 125	III, ii, 96	
I, iv, 126	III, ii, 95	Compare in part.
I, iv, 127	III, ii, 97	
I, iv, 128	III, ii, 98	
I, iv, 129		
I' iv, 130	III, ii, 99	
I, iv, 131		
I, iv, 132	III, ii, 100	
I, iv, 133		
I, iv, 134	III, ii, 102	Compare. See Vārtika 3.
I, iv, 135		
I, iv, 136		
I, iv, 137		
I, iv, 138		
I, iv, 139		
I, iv, 140	III, ii, 103	Compare.

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, iv, 141	III, ii, 104	
I, iv, 142	III, ii, 108	Compare.
I, iv, 143	III, ii, 107	Compare.
I, iv, 144	III, ii, 109	Compare.
I, iv, 145	III, ii, 110	
I, iv, 146	III, ii, 110	See the Bhāṣya on Vārtikas 1 and 2.
I, iv, 147		
I, iv, 148	III, ii, 110	See Vārtikas 2 and 3.
I, iv, 149	III, ii, 111	
I, iv, 150	III, ii, 111	See Vārtika 2.
I, iv, 151	III, ii, 112	
I, iv, 152	III, ii, 113	Compare. Bhoja has some additions.
I, iv, 153	III, ii, 114	Compare.
I, iv, 154	III, ii, 115	
I, iv, 155		
I, iv, 156	III, ii, 115	See Vārtika.
I, iv, 157	III. ii, 116	
I, iv, 158	III, ii, 117	Compare.
I, iv, 159	III, ii, 118	
I, iv, 160	III, ii, 119	
I, iv, 161	III, ii, 120	
I, iv, 162	III, ii, 121	
I, iv, 163	III, ii, 122	
I, iv, 164		
I, iv, 165	III, ii, 123	
I, iv, 166		
I, iv, 167	III, ii, 123	Compare Vārtika 1.
I, iv, 168	III, ii, 123	Compare Vārtika 2.
I, iv. 169		
I, iv, 170	III, ii, 124	
I, iv, 171	III, ii, 125	
I, iv, 172	III, ii, 126	
I, iv, 173 I, iv, 174	III, ii, 126	Compare Vārtika 2.
I, iv, 175	III, ii, 126	Vārtika 3.
I, iv, 176	III, ii, 126	Vārtika 6.
I, iv, 177	III, ii, 126	Compare Vārtikas 4 and 5.
I, iv, 178		
I, iv, 179		
I, iv, 180		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, iv, 181	III, ii, 130	Compare.
I, iv, 182	III, ii, 131	
I, iv, 183	III, ii, 132	
I, iv, 184	III, ii, 133	
I, iv, 185	III, ii, 128	
I, iv, 186	III, ii, 129	Compare.
I, iv, 187	III, ii, 134	Compare.
I, iv, 188	III, ii, 135	
I, iv, 189 I, iv, 190 I, iv, 191 I, iv, 192	III, ii, 136	Compare. One sūtra of Pāṇini is divided into four.
I, iv, 193	III, ii, 138	
I, iv, 194 I, iv, 195	III, ii, 139	Bhoja divides Pāṇini's into two and has certain additions.
I, iv, 196	III, ii, 140	
I, iv, 197	III, ii, 141	
I, iv, 198 I, iv, 199 I, iv, 200 I, iv, 201 I, iv, 202	III, ii, 142	Compare.
I, iv, 203	III, ii, 143	Compare.
I, iv. 204	III, ii, 144	
I, iv, 205 I, iv, 206 I, iv, 207 I, iv, 208 I, iu, 209 I, iv, 210	III, ii, 142	Compare.
I, iv, 211	III, ii, 145	Compare.
I, iv, 212 I, iv, 213 I, iv, 214 I, iv, 215	III, ii, 146	Compare.
I, iv, 216	III, ii, 146	Compare.
I, iv, 217	III, ii, 147	
I, iv, 218	III, ii, 148	
I, iv, 219	III, ii, 149	Compare.
I, iv, 220	III, ii, 150	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, iv, 221	III, ii, 151	Compare.
I, iv, 222	III, ii, 152 and 153	Bhoja combines.
I, iv, 223	III, ii, 154	
I, iv, 224	III, ii, 155	
I, iv, 225	III, ii, 156	Compare.
I, iv, 226	III, ii, 157	Compare.
I, iv, 227	III, ii, 158	Compare.
I, iv, 228	III, ii, 159	
I, iv, 229	III, ii, 160	
I, iv, 230 I, iv, 231	III, ii, 161	One sūtra of Pāṇini is divided into two. Compare both.
I, iv, 232 I, iv, 233	III, ii, 162	One sūtra of Pāṇini is divided into two.
I, iv, 234	III, ii, 163	
I, iv, 235	III, ii, 164	Compare.
I, iv, 236	III, ii, 165	
I, iv, 237	III, ii, 166	Compare.
I, iv, 238 I, iv, 239	III, ii, 171	Compare Vārtika 4.
I, iv, 240		
I, iv, 241	III, ii, 167	Compare.
I, iv, 242	III, ii, 168	Compare.
I, iv, 243	III, ii, 169	Compare.
I, iv, 244	III, ii, 172	Bhoja combines the Sūtra and Vārtika.
I, iv, 245	III, ii, 173	Compare.
I, iv, 246	III, ii, 174	Compare.
I, iv, 247	III, ii, 175	
I, iv, 248	III, ii, 176	Compare.
I, iv, 249	III, ii, 177	Compare.
I, iv, 250	III, ii, 178	Compare.
I, iv, 251 I, iv, 252	III, ii, 178	Compare Vārtika 2.
I, iv, 253 I, iv, 254	III, ii, 178	Compare Vārtika 4.
I, iv, 255	III, ii, 178	Compare Vārtika 3.
I, iv, 256	III, ii, 178	See Bhāṣya on Vārtika 3.
I, iv, 257	III, ii, 179	Compare.
I, iv, 258	III, ii, 180	Compare.
I, iv, 259	III, ii, 181	

BHOJA—PĀṆINI CONCORDANCE.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
I, iv, 260 I, iv, 261	III, ii, 182	Compare.
I, iv, 262	III, ii, 183	Compare.
I, iv, 263	III, ii, 184	Compare.
I, iv, 264	III, ii, 185	
I, iv, 265	III, ii, 186	
I, iv, 266	III, ii, 187	Compare.
I, iv, 267	III, ii, 188	
I, iv, 268		
I, iv, 269	III, ii, 188	Compare the verse in the Bhāṣya.
I, iv, 270		
I, iv, 271		
I, iv, 272		
I, iv, 273		
I, iv, 274	III, ii, 173	Compare.

II, i, 1*	I, 1	
II, i, 2	I, 3	Compare.
II, i, 3 II, i, 4	I, 4	Compare. Bhoja divides and has some additions.
II, i, 5	I, 5	
II, i, 6	I, 6	
II, i, 7	I, 7	Compare. Bhoja has additions.
II, i, 8	I, 8	
II, i, 9	I, 9	
II, i, 10	I, 10	Compare. Bhoja has additions.
II, i, 11	I, 12	
II, i, 12	I, 27	Compare.
II, i, 13		
II, i, 14	I, 18	Compare.
II, i, 15	I, 19	Compare. Bhoja has additions.
II, i, 16	I, 27	Compare.
II, i, 17	I, 16	Compare.
II, i, 18	I, 17	
II, i, 19	I, 23	Compare. Bhoja adds.
II, i, 20	I, 21	Compare. Bhoja adds.
II, i, 21	I, 20	Compare.
II, i, 22		

* This and the next two pādas correspond to the Uṇādisūtras of the Pāṇinian Recension. References are to them.

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, i, 23	I, 24	
II, i, 24	I, 30	Compare.
II, i, 25	I, 31	
II, i, 26		
II, i, 27	I, 32	
II, i, 28	I, 28	Compare.
II, i, 29	I, 11	Compare.
II, i, 30	I, 27, 28	Bhoja combines portions of the two sūtras.
II, i, 31	I, 15	Compare.
II, i, 32	I, 29	Compare.
II, i, 33	I, 33	Compare.
II, i, 34		
II, i, 35	I, 34 and 35	Bhoja combines the two.
II, i, 36	I, 25	Bhoja adds.
II, i, 37	I, 37	Compare. Also a part of I, 36.
II, i, 38		
II, i, 39	III, 86	Compare.
II, i, 40	III, 80	
II, i, 41	III, 79	Compare. Bhoja adds.
II, i, 42		
II, i, 43		
II, i, 44	III, 81 and 82	Bhoja combines.
II, i, 45		
II, i, 46		
II, i, 47	I, 36	Compare.
II, i, 48	I, 36	
II, i, 49		
II, i, 50		
II, i, 51		
II, i, 52		
II, i, 53		
II, i, 54		
II, i, 55	III, 37	
II, i, 56	III, 38	
II, i, 57	II, 1	
II, i, 58	I, 68	Compare.
II, i, 59	I, 69	Compare.
II, i, 60	I, 70	Compare.
II, i, 61	I, 64	Compare. Bhoja adds.
II, i, 62	I, 71 and 72	Bhoja combines.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, i, 63		
II, i, 64	I, 73	
II, i, 65	I, 74	Compare.
II, i, 66		
II, i, 67	I, 75	
II, i, 68		
II, i, 69	IV, 40	Compare a reading of this sūtra.
II, i, 70		
II, i, 71	III, 32	
II, i, 72	III, 33	
II, i, 73	III, 34	
II, i, 74	III, 35, 39, 30	Portions of these sūtras are grouped together by Bhoja.
II, i, 75	III, 31	
II, i, 76		
II, i, 77	V, 77	Compare.
II, i, 78	IV, 2	Compare in part.
II, i, 79	III, 50, 51	Compare. Bhoja adds.
II, i, 80	IV, 2	Compare part of this sūtra.
II, i, 81		
II, i, 82	III, 83	Compare a part.
II, i, 83	III, 29	Bhoja adds.
II, i, 84	I, 26	Compare in part.
II, i, 85	I, 27	Compare in part.
II, i, 86		
II, i, 87	III, 20	Compare.
II, i, 88	I, 37	Compare the gaṇa.
II, i, 89	III, 21	Compare in part.
II, i, 90	III, 22	
II, i, 91	III, 21	Compare in part.
II, i, 92	IV, 111	Compare in part.
II, i, 93	IV, 112, 113	Compare parts.
II, i, 94	I, 36	Compare in part.
II, i, 95	IV, 112	Compare.
II, i, 96	IV, 113	Compare in part.
II, i, 97	IV, 112	Compare the gaṇa.
II, i, 98	V, 36	Compare.
II, i, 99	IV, 85, 84	Bhoja combines both.
II, i, 100		
II, i, 101		
II, i, 102		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, i, 103		
II, i, 104		
II, i, 105		
II, i, 106		
II, i, 107	I, 33	Compare part.
II, i, 108		
II, i, 109		
II, i, 110	I, 77	Compare. Bhoja adds.
II, i, 111	I, 79	Bhoja adds.
II, i, 112	I, 81	
II, i, 113	I, 86	Compare.
II, i, 114	I, 78	
II, i, 115	I, 80	
II, i, 116	I, 82	Compare.
II, i, 117	I, 83	Compare.
II, i, 118	I, 84	
II, i, 119	I, 85	Compare.
II, i, 120		
II, i, 121		
II, i, 122	I, 90	Compare. Bhoja adds.
II, i, 123		
II, i, 124		
II, i, 125	I, 88	Compare. Bhoja adds.
II, i, 126	I, 89	
II, i, 127	II, 65	
II, i, 128	III, 83	Compare in part.
II, i, 129	III, 133	Compare in part.
II, i, 130	II, 99	Compare.
II, i, 131	II, 100	Compare.
II, i, 132	II, 95	
II, i, 133	II, 96	
II, i, 134	II, 97	Compare.
II, i, 135		
II, i, 136		
II, i, 137		
II, i, 138		
II, i, 139	II, 94	Compare in part.
II, i, 140		
II, i, 141		
II, i, 142		
II, i, 143		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, i, 144	II, 93	See commentary.
II, i, 145 II, i, 146	II, 93	See commentary.
II, i, 147	II, 94	Compare part.
II, i, 148	II, 92	Compare part.
II, i, 149	II, 63	
II, i, 150	II, 64	Compare. Bhoja adds.
II, i, 151	II, 61	
II, i, 152	IV, 150	
II, i, 153	IV, 151	Compare. Bhoja adds.
II, i, 154	IV, 152	Compare.
II, i, 155	IV, 154	Compare.
II, i, 156	IV, 155	Compare.
II, i, 157	IV, 156 IV, 149	Compare parts of these.
II, i, 158		
II, i, 159 II, i, 160	IV, 131	See also commentary.
II, i, 161	IV, 133	
II, i, 162	IV, 134	
II, i, 163	IV, 128	Compare the commentary.
II, i, 164	IV, 130	
II, i, 165	IV, 132	
II, i, 166	IV, 136	Compare. Bhoja adds.
II, i. 167	IV, 137	Compare.
II, i, 168	IV, 141	Compare. Bhoja has many additions.
II, i, 169	IV, 142, 143	Compare. Bhoja combines.
II, i, 170	IV, 144	Compare part.
II, i, 171	IV, 145	Compare.
II, i, 172	IV, 146	Compare.
II, i, 173		
II, i, 174		
II, i, 175	IV, 148	Compare.
II, i, 176		
II, i, 177	IV, 72	Compare. Bhoja adds.
II, i, 178	IV, 74	Compare.
II, i, 179	IV, 73	Compare.
II, i, 180		
II, i, 181		
II, i, 182		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, i, 183	IV, 50	Compare part.
II, i, 184	IV, 189	Compare. Bhoja adds.
II, i, 185		
II, i, 186		
II, i, 187		
II, i, 188		
II, i, 189		
II, i, 190		
II, i, 191	IV, 61	
II, i, 192	IV, 59	Compare.
II, i, 193	IV, 62	Compare. Bhoja adds.
II, i, 194		
II, i, 195		
II, i, 196		
II, i, 197		
II, i, 198	III, 49	Compare. Bhoja adds.
II, i, 199	III, 48	Compare.
II, i, 200	III, 154	Compare.
II, i, 201	IV, 95	Compare.
II, i, 202		
II, i, 203	IV, 2	Compare in part.
II, i, 204		
II, i, 205		
II, i, 206	IV, 54, 52	Parts of these are tagged on by Bhoja.
II, i, 207	IV, 53	Compare.
II, i, 208		
II, i, 209	IV, 54 and 53	Compare parts of the two sūtras.
II, i, 210	IV, 54	Compare in part.
II, i, 211	II, 101	Compare. Bhoja adds.
II, i, 212	II, 104	
II, i, 213	II, 103	Compare.
II, i, 214	II, 102	Compare.
II, i, 215	II, 106	Compare.
II, i, 216	IV, 2	Compare in part.
II, i, 217	III, 48	Compare.
II, i, 218	IV, 45 and 49	Bhoja combines both.
II, i, 219	IV, 46	Compare.
II, i, 220	IV, 47	
II, i, 221	IV, 48	Compare.
II, i, 222		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, i, 223	IV, 68	Compare commentary.
II, i, 224		
II, i, 225	IV, 69	Compare. Bhoja adds.
II, i, 226	IV, 70	Compare.
II, i, 227		
II, i, 228		
II, i, 229		
II, i, 230	II, 70	Compare. Bhoja adds.
II, i, 231		
II, i, 232		
II, i, 233	IV, 55	Compare.
II, i, 234	IV, 56	Compare. Bhoja adds.
II, i, 235	IV, 58	Compare. Bhoja adds.
II, i, 236	III, 155	Compare.
II, i, 237	III, 156	
II, i, 238		
II, i, 239		
II, i, 240		*
II, i, 241	III, 158	
II, i, 242	IV, 1	Compare.
II, i, 243	III, 159	Compare.
II, i, 244	III, 160	
II, i, 245		
II, i, 246	II, 59	Compare.
II, i, 247	II, 60	Compare.
II, i, 248	I, 128	
II, i, 249		
II, i, 250	II, 67	
II, i, 251	II, 68	Compare.
II, i, 252	II, 69	
II, i, 253	I, 127	Compare.
II, i, 254	I, 126	Compare.
II, i, 255		
II, i, 256	I, 68	Compare a part.
II, i, 257	II, 81	Compare.
II, i, 258	II, 80	Compare.
II, i, 259	II, 82	Compare.
II, i, 260	I, 94	
II, i, 261	I, 95	Compare.
II, i, 262		
II, i, 263	I, 91	Compare.

BHOJA	PĀṆINI		REMARKS
II, i, 264	I, 91, 92.	Compare.	
II, i, 265	IV, 60	Compare.	
II, i, 266			
II, i, 267			
II, i, 268	I, 129		
II, i, 269	I, 125	Compare.	
II, i, 270	I, 123	Compare.	
II, i, 271	I, 121		
II, i, 272			
II, i, 273	I, 122	Compare.	
II, i, 274	I, 145	Compare.	
II, i, 275	I, 148		
II, i, 276	I, 149	Compare.	
II, i, 277	I, 150	Compare.	Bhoja adds.
II, i, 278	IV, 123	Compare.	
II, i, 279	IV, 124	Compare.	Bhoja adds.
II, i, 280			
II, i, 281	IV, 125		
II, i, 282	IV, 126		
II, i, 283	IV, 157		
II, i, 284	IV, 164	Compare.	Bhoja adds.
II, i, 285	IV, 6		
II, i, 286	IV, 7	Compare.	
II, i, 287	IV, 8		
II, i, 288	IV, 9	Compare.	
II, i, 289			
II, i, 290			
II, i, 291	IV, 10	Compare.	
II, i, 292	IV, 11	Compare.	
II, i, 293	IV, 12	Compare.	
II, i, 294	V, 81		
II, i, 295	IV, 162	Compare.	
II, i, 296	IV, 161	Compare.	
II, i, 297	V, 70	Compare.	
II, i, 298			
II, i, 299			
II, i, 300			
II, i, 301	I, 131	Compare.	
II, i, 302			
II, i, 303			
II, i, 304	V, 66		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS	
II, i, 305			
II, i, 306			
II, i, 307			
II, i, 308			
II, i, 309			
II, i, 310	II, 107	Compare.	
II, i, 311	II, 108		
II, i, 312	II, 109	Compare.	
II, i, 313	II, 112	Compare.	
II, i, 314	II, 114		
II, i, 315	II, 116	Compare.	
II, i, 316	II, 118	Compare.	
II, i, 317	II, 119	Compare.	
II, i, 318	IV, 185		
II, i, 319			
II, i, 320	IV, 196		
II, i, 321	IV, 197	Compare.	
II, i, 322	IV, 198	Compare.	
II, i, 323			
II, i, 324			
II, i, 325			
II, i, 326			
II, i, 327	IV, 209		
II, i, 328	IV, 205	Compare.	
II, i, 329	IV, 208	Compare part.	
II. i, 330			
II, i, 331	IV, 217	Compare.	
II, i, 332	IV, 202		
II, i, 333	IV, 203		
II, i, 334			
II, i, 335	IV, 211	Compare.	
II, i, 336	IV, 210	Compare.	
II, i, 337			
II, i, 338	IV, 218	Compare.	
II, i, 339			
II, i, 340	IV, 215	Compare.	
II, i, 341	IV, 213	Compare.	
II, i, 342	IV, 232	Compare part.	
II, i, 343	IV, 238, 237.	Compare both.	Bhoja adds.
II, i, 344	IV, 243, 244.	Compare both.	Bhoja adds more.
II, i, 345	IV, 246		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, i, 346	IV, 242	Compare.
II, i, 347	IV, 235	Compare.
II, i, 348		

II, ii, 1	I, 76	Compare.
II, ii, 2	III, 43	
II, ii, 3	III, 46	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 4 II, ii, 5	III, 40	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 6	III, 42	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 7	V, 44	See the Gaṇa.
II, ii, 8		
II, ii, 9		
II, ii, 10	II, 38	Compare partly.
II, ii, 11		
II, ii, 12	IV, 13, 14	Compare.
II, ii, 13	IV, 15	
II, ii, 14	IV, 16	See the Gaṇa.
II, ii, 15	II, 39	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 16	II, 41	
II, ii, 17	II, 42	Compare.
II, ii, 18		
II, ii, 19	IV, 23, 22, 27	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 20	IV, 20	See the Gaṇa.
II, ii, 21	II, 29	Compare.
II, ii, 22		
II, ii, 23		
II, ii, 24		
II, ii, 25		
II, ii, 26		
II, ii, 27	IV, 41, 42	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 28	IV, 44	Compare.
II, ii, 29	IV, 43	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 30		
II, ii, 31		
II, ii, 32		
II, ii, 33		
II, ii, 34	III, 84	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 35		
II, ii, 36		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS	
II, ii, 37	III, 147	Compare.	Bhoja adds.
II, ii, 38	III, 148	Compare.	
II, ii, 39			
II, ii, 40			
II, ii, 41			
II, ii, 42			
II, ii, 43			
II, ii, 44	IV, 115, and V, 29	Compare in part.	
II, ii, 45	V, 27	Compare.	
II, ii, 46	V, 32	Compare.	
II, ii, 47	V, 29	Compare in part.	
II, ii, 48	V, 30	Compare.	
II, ii, 49			
II, ii, 50			
II, ii, 51			
II, ii, 52			
II, ii, 53	I, 119	Compare in part.	
II, ii, 54	I, 119 and V, 74	Compare.	
II, ii, 55	I, 115	Compare.	
II, ii, 56	I, 116	Compare.	
II, ii, 57			
II, ii, 58			
II, ii, 59	I, 111, 112	Compare.	Bhoja adds.
II, ii, 60	I, 114	Compare.	Bhoja adds.
II, ii, 61			
II, ii, 62			
II, ii, 63			
II, ii, 64			
II, ii, 65			
II, ii, 66			
II, ii, 67			
II, ii, 68	V, 39	Compare.	
II, ii, 69			
II, ii, 70			
II, ii, 71	IV, 99		
II, ii, 72	IV, 101		
II, ii, 73			
II, ii, 74			
II, ii, 75			
II, ii, 76			
II, ii, 77			

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, ii, 78		
II, ii, 79		
II, ii, 80		
II, ii, 81		
II, ii, 82		
II, ii, 83		
II, ii, 84		
II, ii, 85		
II, ii, 86		
II, ii, 87		
II, ii, 88		
II, ii, 89		
II, ii, 90		
II, ii, 91		
II, ii, 92		
II, ii, 93		
II, ii, 94		
II, ii, 95		
II, ii, 96		
II, ii, 97	IV, 86	Compare in part.
II, ii, 98		
II, ii, 99		
II, ii, 100		
II, ii, 101		
II, ii, 102		
II, ii, 103	IV, 192	
II, ii, 104		
II, ii, 105		
II, ii, 106		
II, ii, 107		
II, ii, 108		
II, ii, 109		
II, ii, 110		
II, ii, 111		
II, ii, 112		
II, ii, 113	I, 106	Compare in part.
II, ii, 114	I, 97	Compare in part.
II, ii, 115	I, 111	
II, ii, 116	I, 120	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 117		
II, ii, 118		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, ii, 119		
II, ii, 120	I, 96	Compare in part.
II, ii, 121		
II, ii, 122		
II, ii, 123	III, 15	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 124		
II, ii, 125	II, 78	Compare.
II, ii, 126		
II, ii, 127	III, 16	Compare.
II, ii, 128		
II, ii, 129		
II, ii, 130	III, 87	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 131	III, 89	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 132		
II, ii, 133	III, 90	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 134		
II, ii, 135	III, 109	Compare.
II, ii, 136	III, 110	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 137		
II, ii, 138	III, 126, 127, 128.	Bhoja combines these and adds. Compare.
II, ii, 139		
II, ii, 140		
II, ii, 141		
II, ii, 142	III, 88	Compare.
II, ii, 143		
II, ii, 144		
II, ii, 145	V, 1	
II, ii, 146	III, 48	Compare.
II, ii, 147		
II, ii, 148		
II, ii, 149		
II, ii, 150		
II, ii, 151	II, 2	Compare.
II, ii, 152	II, 3	
II, ii, 153	II, 4	
II, ii, 154	II, 5	
II, ii, 155	II, 7	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 156		
II, ii, 157	II, 12	Compare.

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, ii, 158	III, 112, 113.	Compare. Bhoja combines both and adds.
II, ii, 159	III, 114	
II, ii, 160 II, ii, 161	III, 115	Compare.
II, ii, 162	II, 6	Compare.
II, ii, 163	IV, 107	Compare in part.
II, ii, 164	IV, 108	Compare.
II, ii, 165		
II, ii, 166		
II, ii, 167		
II, ii, 168	IV, 91	Compare.
II, ii, 169		
II, ii, 170		
II, ii, 171		
II, ii, 172		
II, ii, 173	IV, 214, 213.	Compare.
II, ii, 174		
II, ii, 175		
II, ii, 176	V, 88	Compare.
II, ii, 177		
II, ii, 178	III, 6	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 179	III, 12	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 180	III, 5	Compare in part.
II, ii, 181	III, 13	Compare.
II, ii, 182	III, 10	Compare.
II, ii, 183	III, 14	
II, ii, 184	III, 15	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 185	II, 71	Compare. Bhoja adds.
II, ii. 186	II, 72	
II, ii, 187	II, 73	
II, ii, 188	II, 75	Compare.
II, ii, 189	II, 76	Compare in part.
II, ii, 190	II, 77	Compare.
II, ii, 191	V, 25	Compare.
II, ii, 192		
II, ii, 193	IV, 162	Compare in part.
II, ii, 194	II, 46, 47, 48.	Bhoja combines.
II, ii, 195	II, 49	
II, ii, 196	II, 51, 52, 53.	Bhoja combines.
II, ii, 197		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, ii, 198		
II, ii, 199	III, 52	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 200	III, 55	Compare.
II, ii, 201	III, 54	Compare.
II, ii, 202		
II, ii, 203	III, 56	Compare.
II, ii, 204	III, 48	Compare in part.
II, ii, 205	III, 150	
II, ii, 206		
II, ii, 207	III, 23	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 208	III, 25, 26, 27.	Bhoja combines and adds.
II, ii, 209	III, 28	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 210	III, 142	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 211	III, 141	
II, ii, 212 II, ii, 213	III, 145	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 214		
II, ii, 215		
II, ii, 216		
II, ii, 217	V, 34	Compare.
II, ii, 218		
II, ii, 219	IV, 102	Compare in part.
II, ii, 220		
II, ii, 221	IV, 103	Compare in part.
II, ii, 222		
II, ii, 223	IV, 88	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 224	IV, 89	
II, ii, 225		
II, ii, 226	III, 151	
II, ii, 227	III, 152	Compare in part.
II, ii, 228	III, 153	
II, ii, 229	III, 121, 124	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 230		
II, ii, 231	III, 122	
II, ii, 232		
II, ii, 233		
II, ii, 234		
II, ii, 235		
II, ii, 236		
II, ii, 237		
II, ii, 238		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, ii, 239		
II, ii, 240	I, 130, 131	Compare. Bhoja combines.
II, ii, 241	I, 132	Compare.
II, ii, 242	I, 133	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 243	I, 134	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 244	I, 135	Compare.
II, ii, 245		
II, ii, 246	I, 137	
II, ii, 247	I, 138	Compare. Bhoja adds.
II, ii, 248	V, 78, 79, 80, and IV, 90	Bhoja combines.
II, ii, 249	V, 65	Compare in part.
II, ii, 250		
II, ii, 251		
II, ii, 252		
II, ii, 253	IV, 114	Compare in part.
II, ii, 254		
II, ii, 255	V, 2	
II, iii, 1	IV, 119	Compare. Bhoja adds.
II, iii, 2		
II, iii, 3		
II, iii, 4		
II, iii, 5	IV, 109	Compare. Bhoja adds.
II, iii, 6	IV, 110	Compare in part.
II, iii, 7		
II, iii, 8		
II, iii, 9	III, 96	
II, iii, 10	III, 97	Compare.
II, iii, 11		
II, iii, 12		
II, iii, 13	I, 109	Compare in part.
II, iii, 14		
II, iii, 15	IV, 2	Compare part.
II, iii, 16	IV, 186	Compare.
II, iii, 17		
II, iii, 18	III, 98	Compare.
II, iii, 19	III, 101	Compare.
II, iii, 20	V, 55	Compare.
II, iii, 21	II, 13	Compare. Bhoja adds

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, iii, 22	II, 16	
II, iii, 23	II, 17	
II, iii, 24		
II, iii, 25	V, 4	Compare.
II, iii, 26	II, 18	Compare. Bhoja adds.
II, iii, 27	II, 19	
II, iii, 28	II, 20	
II, iii, 29	II, 27	Compare. Bhoja adds.
II, iii, 30	II, 28	Compare for some words.
II, iii, 31	II, 24	
II, iii, 32	II, 25	Compare.
II, iii, 33	II, 26	
II, iii, 34	III, 132	
II, iii, 35		
II, iii, 36		
II, iii, 37		
II, iii, 38	III, 133	Compare for some words.
II, iii, 39		
II, iii, 40	III, 135, 136	Compare.
II, iii, 41	III, 138	
II, iii, 42		
II, iii, 43	III, 140	See the Gaṇa.
II, iii, 44	III, 139	Compare.
II, iii, 45	III, 137	Compare. Bhoja adds.
II, iii, 46	I, 50	Compare. Bhoja adds.
II, iii, 47	I, 51	Compare. Bhoja adds.
II, iii, 48	IV, 31	Compare. Bhoja adds.
II, iii, 49	IV, 32	Compare in part.
II, iii, 50	IV, 36	Compare. See the Gaṇa.
II, iii, 51	I, 38	Compare. Bhoja adds.
II, iii, 52	I, 40	Compare in part.
II, iii, 53	I, 41	
II, iii, 54	I, 43	
II, iii, 55	V, 3	
II, iii, 56		
II, iii, 57	IV, 96	Compare in part.
II, iii, 58		
II, iii, 59		
II, iii, 60		
II, iii, 61	I, 60	Compare. See the Gaṇa.
II, iii, 62	I, 61	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, iii, 63	I, 62	Compare.
II, iii, 64	IV, 3	Compare in part.
II, iii, 65	IV, 4	Compare in part
II, iii, 66		
II, iii, 67		
II, iii, 68	III, 70	Compare in part.
II, iii, 69	III, 71	
II, iii, 70	III, 72	
II, iii, 71		
II, iii, 72	III, 73	Compare.
II, iii, 73	II, 122	Compare. Bhoja adds.
II, iii, 74	III, 1	Compare. Bhoja adds.
II, iii, 75		
II, iii, 76	IV, 167	
II, iii, 77	IV, 168	Compare. Bhoja adds.
II, iii, 78	IV, 169	Compare.
II, iii, 79	IV, 170	Compare. Bhoja adds.
II, iii, 80	IV, 176	Compare.
II, iii, 81	IV, 172	Compare. Bhoja adds.
II, iii, 82	IV, 173	
II, iii, 83	IV, 174	
II, iii, 84	IV, 175	Compare.
II, iii, 85	IV, 177	Compare. Bhoja adds.
II, iii, 86	III, 104	Compare.
II, iii, 87	III, 106	
II, iii, 88 II, iii, 89	IV, 181	Compare. See the Gaṇa.
II, iii, 90	IV, 117	Compare.
II, iii, 91	IV, 40	Compare in part.
II, iii, 92		
II, iii, 93	V, 88	Compare in part.
II, iii, 94		
II, iii, 95		
II, iii, 96		
II, iii, 97	I, 100	See Gaṇa. Compare.
II, iii, 98		
II, iii, 99		
II, iii, 100	IV, 118	Compare in part.
II, iii, 101	III, 76	Compare in part.
II, iii, 102		
II, iii, 103		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, iii, 104		
II, iii, 105	I, 109	Compare in part.
II, iii, 106	I, 110	
II, iii, 107		
II, iii, 108	I, 53	Compare. Bhoja adds.
II, iii, 109	I, 93	Compare in part.
II, iii, 110		
II, iii, 111	IV, 96	Compare in part.
II, iii, 112		
II, iii, 113		
II, iii, 114	I, 63	Compare.
II, iii, 115		
II, iii, 116		
II, iii, 117		
II, iii, 118		
II, iii, 119	I, 105	See Gaṇa.
II, iii, 120	IV, 194	Compare. Bhoja adds.
II, iii, 121	III, 74	Compare.
II, iii, 122	IV, 40	Compare in part.
II, iii, 123	IV, 118	Compare in part.
II, iii, 124	I, 144	Compare.
II, iii, 125		
II, iii, 126	V, 84	Compare.
II, iii, 127	I, 141	Compare. Bhoja adds.
II, iii, 128	I, 142	Compare.
II, iii, 129	I, 140	Compare. Bhoja adds.
II, iii, 130		
II, iii, 131	I, 143	Compare. Bhoja divides.
II, iii, 132		
II, iii, 133		
II, iii, 134		
II, iii, 135		
II, iii, 136		
II, iii, 137	I, 139	Compare.
II, iii, 138	I, 143	Compare in part.
II, iii, 139		
II, iii, 140		
II, iii, 141		
II, iii, 142		
II, iii, 143	III, 149	Compare in part.
II, iii, 144		

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, iii, 145	V, 68	Compare.
II, iii, 146		
II, iii, 147		
II, iii, 148	IV, 2	Compare in part.
II, iii, 149	IV, 118	Compare in part.
II, iii, 150	III, 61	Compare in part.
II, iii, 151	III, 66	Compare in part.
II, iii, 152		
II, iii, 153		
II, iii. 154		
II, iii, 155	I, 44	
II, iii, 156	I, 46	
II, iii, 157	I, 47	
II, iii, 158	I, 48	
II, iii, 159	I, 49	Compare.
II, iii, 160	IV, 27	
II, iii, 161	IV, 28, 29.	Bhoja combines.
II, iii, 162		
II, iii, 163	IV, 30	Compare.
II, iii, 164	IV, 75, 78, 79.	Compare. Bhoja combines.
II, iii, 165	IV, 76	Compare.
II, iii, 166	IV, 80, 83.	Compare. Bhoja combines these and adds.
II, iii, 167		
II, iii, 168	III, 61	Compare in part. Bhoja adds.
II, iii, 169	III, 62	
II, iii, 170	III, 66, 67.	Bhoja combines and adds. Compare.
II, iii, 171		
II, iii, 172	III, 69	
II, iii, 173	III, 116	Compare. Bhoja adds.
II, iii, 174	III, 117	Compare in part.
II, iii, 175		
II, iii, 176	V, 56	Compare in part.
II, iii, 177		
II, iii, 178		
II, iii, 179		
II, iii, 180		
II, iii, 181		
II, iii, 182		
II, iii, 183		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, iii, 184	V, 72	Compare.
II, iii, 185		
II, iii, 186		
II, iii, 187		
II, iii, 188		
II, iii, 189		
II, iii, 190		
II, iii, 191		

II, iv, 1	III, iii, 1, 2.	Compare.
II, iv, 2	III, iii, 3	
II, iv, 3	III, iii, 4	
II, iv, 4	III, iii, 5	Compare.
II, iv, 5	III, iii, 6	
II, iv, 6	III, iii, 7	
II, iv, 7	III, iii, 8	
II, iv, 8	III, iii, 9	
II, iv, 9	III, iii, 175	
II, iv, 10	III, iii, 176	Compare.
II, iv, 11	III, iii, 15	
II, iv, 12	III, iii, 15	Vārtika 1.
II, iv, 13	III, iii, 15	See Kāśikā.
II, iv, 14	III, iii, 13	Compare.
II, iv, 15		
II, iv, 16	III, iii, 10	Compare.
II, iv, 17	III, iii, 10	Compare.
II, iv, 18	III, iii, 12	Compare.
II, iv, 19	III, iii, 10	Compare.
II, iv, 20	III, iii, 11	
II, iv, 21	III, iii, 16	Compare.
II, iv, 22	III, iii, 16	Compare.
II, iv, 23	III, iii, 16	Compare Vārtika.
II, iv, 24	III, iii, 20	Compare Vārtika 4.
II, iv, 25	III‘ iii, 17	Compare.
II, iv, 26	III, iii, 19	
II, iv, 27	III, iii, 20	Compare.
II, iv, 28	III, iii, 21	
II, iv, 29	III, iii, 21	Compare Vārtika 1.
II, iv, 30	III, iii, 21	Compare Vārtika 2.
II, iv, 31		

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI		REMARKS
II, iv, 32	III, iii, 22		
II, iv, 33	III, iii, 25		
II, iv, 34	III, iii, 23		
II, iv, 35	III, iii, 24	Compare.	
II, iv, 36			
II, iv, 37 II, iv, 38	III, iii, 26	Compare.	Bhoja combines.
II, iv, 39	III, iii, 37	Compare.	
II, iv, 40	III, ii, 27	Compare.	
II, iv, 41			
II, iv, 42			
II, iv, 43			
II, iv, 44	III, iii, 28	Compare.	
II, iv, 45	III, iii, 29		
II, iv, 46	III, iii, 30	Compare.	
II, iv, 47	III, iii, 48	Compare.	
II, iv, 48	III, iii, 31		
II, iv, 49	III, iii, 32	Compare.	
II, iv, 50	III, iii, 33		
II, iv, 51	III, iii, 34		
II, iv, 52			
II, iv, 53			
II, iv, 54 II, iv, 55	III, iii, 37, 38.	Compare both.	
II, iv, 56	III, iii, 39	Compare.	
II, iv, 57	III, iii, 40	Compare.	
II, iv, 58 II, iv, 59	III, iii, 41	Compare both.	
II, iv, 60	III, iii, 42		
II, iv, 61	III, iii, 49	Compare.	
II, iv, 62	III, iii, 35	Compare.	
II, iv, 63	III, iii, 45	Compare.	
II, iv, 64	III, iii, 36		
II, iv, 65	III, iii, 47		
II, iv, 66	III, iii, 46		
II, iv, 67	III, iii, 52	Compare.	
II, iv, 68	III, iii, 53		
II, iv, 69	III, iii, 51	Compare.	
II, iv, 70	III, iii, 50	Compare.	
II, iv, 71	III, iii, 55		
II, iv, 72	III, iii, 54		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, iv, 73		
II, iv, 74		
II, iv, 75	III, iii, 56	
II, iv, 76	III, iii, 56	Compare Vārtika 1.
II, iv, 77	III, iii, 57	
II, iv, 78	III, iii, 58	Compare Sūtra and Vārtika 1.
II, iv, 79	III, iii, 70	
II, iv, 80	III, iii, 59	Compare.
II, iv, 81	III, iii, 60	
II, iv, 82	III, iii, 61	Compare.
II, iv, 83	III, iii, 62	Compare.
II, iv, 84	III, iii, 63	Compare.
II, iv, 85	III, iii, 64	Compare.
II, iv, 86 II, iv, 87	III, iii, 65	Compare both the Sūtras.
II, iv, 88	III, iii, 66	
II, iv, 89	III, iii, 67	Compare.
II, iv, 90	III, iii, 68	Compare.
II, iv, 91	III, iii, 69	
II, iv, 92	III, iii, 71	
II, iv, 93	III, iii, 72	Compare.
II, iv. 94	III, iii, 73	
II, iv, 95	III, iii, 74	Compare.
II, iv, 96		
II, iv, 97		
II, iv, 98	III, iii, 75	
II, iv, 99	III, iii, 76	Compare.
II, iv, 100	III, iii, 77	Compare.
II, iv, 101	III, iii, 78	Compare.
II, iv, 102	III, iii, 79	Compare.
II, iv, 103	III, iii, 80, 81.	Compare. Bhoja combines.
II, iv, 104	III, iii, 82	Compare.
II, iv, 105		
II, iv, 106	III, iii, 83	
II, iv, 107	III, iii, 85	
II, iv, 108	III, iii, 84	Compare.
II, iv, 109	III, iii, 86	Compare.
II, iv, 110	III, iii, 87	Compare.
II, iv, 111	III, iii, 88	
II, iv, 112	III, iii, 89	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, iv, 113 II, iv, 114	III, iii, 90	Compare.
II, iv, 115	III, iii, 91	
II, iv, 116 II, iv, 117	III, iii, 92	Compare. Bhoja divides.
II, iv, 118	III, iii, 93	Compare.
II, iv, 119		
II, iv, 120	III, iii, 94	
II, iv, 121		
II, iv, 122		
II, iv, 123		
II, iv, 124	III, iii, 97	Compare.
II, iv, 125	III, iii, 95	Compare.
II, iv, 126	III, iii, 98	Compare.
II, iv, 127 II, iv, 128 II, iv, 129	III, iii, 99	Compare. Bhoja divides.
II, iv, 130		
II, iv, 131	III, iii, 100	
II, iv, 132	III, iii, 101	Compare.
II, iv, 133 II, iv, 134 II, iv, 135	III, iii, 101	See Bhāṣya.
II, iv, 136	III, iii, 102	Compare.
II, iv, 137	III, iii, 103	Compare.
II, iv, 138		
II, iv, 139	III, iii, 104	Compare.
II, iv, 140	III, iii, 104	See the Vārtika in the Kāśikā.
II, iv, 141		
II, iv, 142	III, iii, 104	See the instances in the Kāśikā. Compare the gaṇa also.
II, iv, 143		
II, iv, 144		
II, iv, 145		
II, iv, 146	III, iii, 105	Compare.
II, iv, 147	III, iii, 106	
II, iv, 148		
II, iv, 149	III, iii, 107	Compare.
II, iv, 150	III, iii, 107	Compare Vārtika 2.
II, iv, 151	III, iii, 107	Compare Vārtika 3.
II, iv, 152	III, iii, 108	Compare Vārtika 9.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, iv, 153		
II, iv, 154		
II, iv, 155		
II, iv, 156	III, iii, 112	
II, iv, 157	III, iii, 108	Compare.
II, iv, 158	III, iii, 109	
II, iv, 159	III, iii, 108	Compare.
II, iv, 160		
II, iv, 161	III, iii, 110	Compare.
II, iv, 162	III, iii, 111	
II, iv, 163	III, iii, 114	
II, iv, 164	III, iii, 115	
II, iv, 165	III, iii, 116	
II, iv, 166	III, iii, 117	
II, iv, 167		
II, iv, 168		
II, iv, 169		
II, iv, 170		
II, iv, 171		
II, iv, 172		
II, iv, 173	III, iii, 118	Compare.
II, iv, 174	III, iii, 119	Compare Sūtra and Vārtika.
II, iv, 175	III, iii, 121	Compare.
II, iv, 176	III, iii, 122	Compare.
II, iv, 177	III, iii, 123	
II, iv, 178	III, iii, 124	
II, iv, 179	III, iii, 125	
II, iv, 180	III, iii, 125	Compare the Vārtikas in the Kāśikā. Bhoja combines all the Vārtikas.
II, iv, 181	III, iii, 108	Compare Vārtika 2.
II, iv, 182	III, iii, 108	Compare Vārtika 1.
II, iv, 183	III, iii, 126	Compare.
II, iv, 184	III, iii, 127	Bhoja combines the Sūtra and the first Vārtika.
II, iv, 185	III, iii, 128	
II, iv, 186	III, iii, 130	Compare Vārtika.
II, iv, 187	III, iii, 131	
II, iv, 188	III, iii, 132	
II, iv, 189	III, iii, 133	
II, iv, 190	III, iii, 134	
II, iv, 191		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, iv, 192	III, iii, 135	
II, iv, 193	III, iii, 136	Compare.
II, iv, 194	III, iii, 137	Compare.
II, iv, 195	III, iii, 138	Compare.
II, iv, 196	III, iii, 139	
II, iv, 197	III, iii, 140	
II, iv, 198	III, iii, 141	Bhoja combines the Sūtra and the Vārtika thereon.
II, iv, 199	III, iii, 142	
II, iv, 200	III, iii, 143	Compare.
II, iv, 201	III, iii, 144	
II, iv, 202	III, iii, 145	
II, iv, 203	III, iii, 146	
II, iv, 204	III, iii, 147	Compare.
II, iv, 205	III, iii, 148, 149.	Bhoja combines both.
II, iv, 206	III, iii, 150	Compare. See also the Kāśikā.
II, iv, 207	III, iii, 151	
II, iv, 208	III, iii, 152	Compare.
II, iv, 209	III, iii, 153	
II, iv, 210	III, iii, 154	Compare.
II, iv, 211	III, iii, 155	Compare.
II, iv, 212	III, iii, 156	Compare.
II, iv, 213	III, iii, 157	Bhoja combines the Sūtra and the Vārtika.
II, iv, 214	III, iii, 158, 159.	Compare both.
II, iv, 215	III, iii, 161	
II, iv, 216	III, iii, 162	Compare.
II, iv, 217	III, iii, 163	Compare.
II, iv, 218	III, iii, 164	
II, iv, 219	III, iii, 165	
II, iv, 220	III, iii, 166	Compare.
II, iv, 221	III, iii, 167, 168.	Compare. Bhoja combines.
II, iv, 222	III, iii, 169	Compare.
II, iv, 223	III, iv, 1	
II, iv, 224	III, iv, 2	Compare.
II, iv, 225	III, iv, 3	Compare.
II, iv, 226	III, iv, 4	
II, iv, 227	III, iv, 5	
II, iv, 228	III, iv, 18	Compare.
II, iv, 229	III, iv, 19	Compare.
II, iv, 230	III, iv, 20	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, iv, 231	III, iv, 21	Compare.
II, iv, 232	III, iv, 21	Compare Vārtika 5.
II, iv, 233	III, iv, 22	
II, iv, 234	III, iv, 23	
II, iv, 235	III, iv, 24	Compare.
II, iv, 236	III, iv, 25	
II, iv, 237	III, iv, 26	Compare.
II, iv, 238	III, iv, 27	Compare.
II, iv, 239	III, iv, 28	
II, iv, 240	III, iv, 29	Compare.
II, iv, 241	III, iv, 30	Compare.
II, iv, 242	III, iv, 31	
II, iv, 243	III, iv, 32	Compare.
II, iv, 244	III, iv, 33	Compare.
II, iv, 245		
II, iv, 246	III, iv, 34	
II, iv, 247	III, iv, 35	
II, iv, 248		
II, iv, 249	III, iv, 36	Bhoja divides.
II, iv, 250		
II, iv, 251	III, iv, 37	Compare.
II, iv, 252	III, iv, 38	
II, iv, 253	III, iv, 39	Compare.
II, iv, 254	III, iv, 40	Compare.
II, iv, 255	III, iv, 41	Compare.
II, iv, 256	III, iv, 42	
II, iv, 257	III, iv, 43	Compare.
II, iv, 258	III, iv, 44	Compare.
II, iv, 259	III, iv, 45	Compare.
II, iv, 260	III, iv, 46	
II, iv, 261		
II, iv, 262	III, iv, 47	Compare.
II, iv, 263	III, iv, 48	Compare.
II, iv, 264	III, iv, 49	
II, iv, 265	III, iv, 50	Compare.
II, iv, 266	III, iv, 51	Compare.
II, iv, 267	III, iv, 52	Compare.
II, iv, 278	III, iv, 53	Compare.
II, iv, 269	III, iv, 54	Compare.
II, iv, 270	III, iv, 55	
II, iv, 271	III, iv, 56	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
II, iv, 272	III, iv, 57	Compare.
II, iv, 273	III, iv, 58	Compare.
II, iv, 274	III, iv, 59	Compare.
II, iv, 275	III, iv, 60	
II, iv, 276	III, iv, 61	Compare.
II, iv, 277	III, iv, 63	Compare.
II, iv, 278	III, iv, 64	
II, iv, 279	III, iv, 65	Compare.
II, iv, 280		
II, iv, 281	III, iv, 68	Compare.
II, iv, 282	III, iii, 174	Compare.
II, iv, 283	III, iii, 173	Compare.
III, i, 1	III, iv, 78	Compare.
III, i, 2		
III, i, 3	VII, i, 3	
III, i, 4	VII, i, 4	
III, i, 5	VII, i, 5	Compare.
III, i, 6	VII, i, 6	Compare.
III, i, 7	VII, i, 7	Compare.
III, i, 8	III, iv, 81	Compare.
III, i, 9	III, iv, 82	
III, i, 10	III, iv, 83	Compare.
III, i, 11	III, iv, 84	Compare.
III, i, 12		
III, i, 13	III, iv, 79	Compare.
III, i, 14	III, iv, 80	
III, i, 15	II, iv, 85	Compare.
III, i, 16	III, iv, 86	Compare.
III, i, 17	III, iv, 87	Compare.
III, i, 18	VII, i, 35	Compare.
III, i, 19	III, iv, 89	
III, i, 20	III, iv, 90	
III, i, 21	III, iv, 91	
III, i, 22		
III, i, 23		
III, i, 24	III, iv, 101	Compare.
III, i, 25	III, iv, 99	Compare.
III, i, 26	III, iv, 97	Compare.
III, i, 27		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
III, i, 28	III, iv, 103	Compare.
III, i, 29	III, iv, 104	
III, i, 30	III, iv, 102	Compare.
III, i, 31	III, iv, 105	
III, i, 32	III, iv, 106	
III, i, 33	III, iv, 107	
III, i, 34		
III, i, 35		
III, i, 36	III, iv, 108	
III, i, 37		
III, i, 38		
III, i, 39	III, iv, 109	Compare.
III, i, 40	III, iv, 112	Compare.
III, i, 41	I, iii, 13	Compare.
III, i, 42		
III, i, 43	I, iii, 12	Compare Vārtika 7.
III, i, 44		
III, i, 45	I, iii, 14	Compare.
III, i, 46	I, iii, 15	Bhoja combines Vārtika too. Compare.
III, i, 47	I, iii, 16	Bhoja combines Vārtika also.
III, i, 48	I, iii, 17	
III, i, 49	I, iii, 18	Compare.
III, i, 50	I, iii, 19	
III, i, 51	I, iii, 20	Compare.
III, i, 52		
III, i, 53		
III, i, 54	I, iii, 21	Compare Vārtika 6.
III, i, 55	I, iii, 21	Compare.
III, i, 56	I, iii, 21	Vārtika 1.
III, i, 57	I, iii, 21	Compare Vārtika 3.
III, i, 58	I, iii, 21	Compare Vārtika 4.
III, i, 59	I, iii, 21	Compare Vārtika 5.
III, i, 60	I, iii, 21	Vārtika 7.
III, i, 61	I, iii, 21	Compare Vārtika 8.
III, i, 62	I, iii, 22	Compare Vārtika.
III, i, 63	I, iii, 22, 23.	Compare.
III, i, 64	I, iii, 24	Compare.
III, i, 65	I, iii, 25	Bhoja combines the Sūtra and Vārtika 1. His reading of the Vārtika seems to have been

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
		उपाद्देवपूजासंगतमित्रकरणपथिष्विति वक्तव्यम्. See also Kāśikā.
III, i, 66	I, iii, 25	See note above.
III, i, 67	I, iiii, 25	Compare.
III, i, 68	I, iii, 25	See the last Vārtika in the Kāśikā.
III, i, 69	I, iii, 26	Compare.
III, i, 70	I, iii, 27	Compare the reading of the Sūtra in the Kāśikā. Bhoja combines Vārtikas 1 and 2 in the Bhāṣya reading of the sūtra.
III, i, 71	I, iii, 29	Compare Vārtika 3.
III, i, 72	I, iii, 28	Bhoja combines this Sūtra and the Vārtika. See Kāśikā.
III, i, 73	I, iii, 27	
III, i, 74	I, iii, 27	Compare Vārtika.
III, i, 75	I, iii, 30	
III, i, 76	I, iii, 31	
III, i, 77	I, iii, 32	Compare. Bhoja adds.
III, i, 78	I, iii, 33	
III, i, 79	I, iii, 34	
III, i, 80	I, iii, 35	Compare.
III, i, 81	I, iii, 36	Compare.
III, i, 82	I, iii, 37	Compare.
III, i, 83	I, iii, 38	Compare.
III, i, 84	I, iii, 39	
III, i, 85	I, iii, 40	Bhoja combines the Vārtika.
III, i, 86	I, iii, 41	
III, i, 87	I, iii, 42	Compare.
III, i, 88	I, iii, 43	
III, i, 89	I, iii, 44	
III, i, 90	I, iii, 45	
III, i, 91	I, iii, 46	
III, i, 92	I, iii, 47	Compare.
III, i, 93	I, iii, 49	Compare.
III, i, 94	I, iii, 50	Compare.
III, i, 95	I, iii, 48	Compare.
III, i, 96		
III, i, 97	I, iii, 51	Compare.
III, i, 98	I, iii, 52	Compare.
III, i, 99		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
III, i, 100	I, iii, 53	
III, i, 101	I, iii, 54	
III, i, 102	I, iii, 55	Compare.
III, i, 103	I, iii, 56	Compare.
III, i, 104		
III, i, 105 III, i, 106	I, iii, 57	Compare.
III, i, 107	I, iii, 58	Compare.
III, i, 108	I, iii, 59	Compare.
III, i, 109	I, iii, 60	Compare.
III, i, 110	I, iii, 61	Compare.
III, i, 111	I, iii, 64	Compare.
III, i, 112	I, iii, 65	
III, i, 113	I, iii, 66	Compare.
III, i, 114	I, iii, 67	
III, i, 115	I, iii, 68	Compare.
III, i, 116	I, iii, 69	Compare.
III, i, 117	I, iii, 70	Compare.
III, i, 118	I, iii, 71	
III, i, 119		
III, i, 120		
III, i, 121	I, iii, 72	Compare in part.
III, i, 122	I, iii, 73	Compare.
III, i, 123	I, iii, 75	Compare.
III, i, 124	I, iii, 77	See Kāśikā.
III, i, 125	I, iii, 74	Compare.
III, i, 126	I, iii, 72	See Bhāṣya.
III, i, 127		
III, i, 128	I, iii, 79	
III, i, 129	I, iii, 80	
III, i, 130	I, iii, 81	
III, i, 131	I, iii, 82	Compare.
III, i, 132	I, iii, 83	Compare.
III, i, 133	I, iii, 84	Compare.
III, i, 134	I, iii, 85	Compare.
III, i, 135	I, iii, 88	Compare.
III, i, 136	I, iii, 87	Compare.
III, i, 137	I, iii, 86	Compare.
III, i, 138	I, iii, 89	Compare.
III, i, 139	I, iii, 90	
III, i, 140	I, iii, 91	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
III, i, 141	I, iii, 92	
III, i, 142	I, iii, 93	
III, i, 143	I, iii, 78	Compare.
III, i, 144		
III, i, 145	I, iii, 105	Compare.
III, i, 146	I, iii, 106	Compare.
III, i, 147	I, iii, 107	
III, i, 148	I, iv, 108	
III, i, 149	I, iv, 21, 22	Bhoja combines.
III, i, 150	I, ii, 58	Compare.
III, i, 151	I, ii, 59	Compare.
III, i, 152	I, ii, 59	See Kāśikā.
III, i, 153		
III, i, 154	I, ii, 60	Compare.
III, i, 155	I, ii, 63	
III, i, 156	IV, i, 1, 2.	Bhoja combines.
III, i, 157	VII, i, 9	
III, i, 158	VII, i, 11	Compare.
III, i, 159	VII, i, 12	Compare.
III, i, 160	VII, i, 13	Compare.
III, i, 161	VII, i, 14	Compare.
III, i, 162	VII, i, 15	Compare.
III, i, 163	VII, i, 17	
III, i, 164		
III, i, 165		
III, i, 166		
III, i, 167		
III, i, 168		
III, i, 169		
III, i, 170	VII, i, 16	Compare.
III, i, 171		
III, i, 172	VII, i, 18	Compare.
III, i, 173	VII, i, 19	Compare.
III, i, 174	VII, i, 20	
III, i, 175	VII, i, 21	
III, i, 176	VII, i, 22	Compare.
III, i, 177		
III, i, 178	VII, i, 23	
III, i, 179	VII, i, 24	
III, i, 180	VII, i, 25	Compare.
III, i, 181	VII, i, 27	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
III, i, 182	VII, i, 28	Compare.
III, i, 183	VII, i, 29	Compare. Bhoja adopts the reading found in Mugdhabodha and other works.
III, i, 184	VII, i, 30	
III, i, 185	VII, i, 31	
III, i, 186	VII, i, 32	Compare.
III, i, 187	VII, i, 33	Compare.
III, i, 188	VII, i, 54	Compare.
III, i, 189		
III, i, 190		
III, i, 191		
III, i, 192		
III, i, 193	VII, i, 53	Compare.
III, i, 194		
III, i, 195		
III, i, 196	II, iv, 83	Compare.
III, i, 197	II, iv, 84	Compare.
III, i, 198	II, iv, 84	See Vārtika 1.
III, i, 199	II, iii, 2	
III, i, 200	II, iii, 2 and 4	Bhoja combines the Vārtika on this Sūtra and the fourth Sūtra.
III, i, 201		
III, i, 202		
III, i, 203	II, iii, 31	Compare.
III, i, 204	II, iii, 8	Compare.
III, i, 205		
III, i, 206	II, iii, 10	Compare.
III, i, 207	I, iv, 88	Compare.
III, i, 208	I, iv, 92	Compare.
III, i, 209 III, i, 210	II, iii, 5	Compare.
III, i, 211	II, iii, 6	
III, i, 212	II, iii, 18	Compare.
III, i, 213	II, iii, 18	Compare Vārtika 1. This is the prakṛtyādi in Bhoja.
III, i, 214		
III, i, 215		
III, i, 216		
III, i, 217		
III, i, 218		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
III, i, 219		
III, i, 220	II, iii, 19	Compare.
III, i, 221		
III, i, 222	II, iii, 21	Compare.
III, i, 223	II, iii, 20	Bhoja combines Sūtra and Vārtika.
III, i, 224	II, iii, 23	
III, i, 225	II, iii, 24	Compare.
III, i, 226 III, i, 227	II, iii, 25	Compare.
III, i, 228	II, iii, 26	Compare.
III, i, 229		
III, i, 230	II, iii, 13	
III, i, 231		
III, ı, 232		
III, i, 233		
III, i, 234	II, iii, 13	See Vārtika 1.
III, i, 235	II, iii, 15	
III, i, 236		
III, i, 237	II, iii, 12	Compare.
III, i, 238	II, iii, 17	Compare.
III, i, 239		
III, i, 240	II, iii, 16	Compare.
III, i, 241	II, iii, 28	
III, i, 242	II, iii, 28	See Vārtikas 1 and 2. Bhoja combines the two Vārtikas.
III, i, 243	II, iii, 28	Vārtika 3.
III, i, 244 III, i, 245	II, iii, 29	Compare.
III, i, 246 III, i, 247	II, iii, 32	Compare.
III, i, 248	II, iii, 33	Compare.
III, i, 249		
III, i, 250		
III, i, 251		
III, i, 252	II, iii, 30	Compare.
III, i, 253	II, iii, 34	Compare.
III, i, 254	II, iii, 35	Compare.
III, i, 255	II, iii, 36	Compare.
III, i, 256	II, iii, 36	Compare Vārtika 1.
III, i, 257	II, iii, 36	Vārtika 6.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
III, i, 258 III, i, 259 III, i, 260	II, iii, 43	Compare. See also Vārtika in Kāśikā.
III, i, 261	II, iii, 36	Compare Vārtika 3.
III, i, 262	II, iii, 36	Compare Vārtika 4.
III, i, 263	II, iii, 36	Vārtika 5.
III, i, 264	II, iii, 37	
III, i, 265	II, iii, 38	
III, i, 266	II, iii, 39	
III, i, 267	II, iii, 40	Compare.
III, i, 268	II, iii, 41	Compare.
III, i, 269	II, iii, 42	Compare.
III, i, 270	II, iii, 43	Compare.
III, i, 271		
III, i, 272	II, iii, 44	Compare.
III, i, 273	II, iii, 45	Compare.
III, i, 274	II, iii, 46	Compare.
III, i, 275	II, iii, 47	
III, i, 276	II, iii, 50	
III, i, 277	II, iii, 52	Compare.
III, i, 278	II, iii, 53	
III, i, 279	II, iii, 54	Compare.
III, i, 280	II, iii, 54	See Vārtika in Kāśikā.
III, i, 281	II, iii, 55	
III, i, 282 III, i, 283	II, iii, 56	Compare. Bhoja divides.
III, i, 284	II, iii, 57	Compare.
III, i, 285		
III, i, 286	II, iii, 58	
III, i, 287	II, iii, 59	Compare.
III, i, 288	II, iii, 51	
III, i, 289	II, iii, 64	Compare.
III, i, 290		
III, l, 291	II, iii, 65	
III, i, 292	II, iii, 66	Compare Vārtika 1 in Kāśikā.
III, i, 293	II, iii, 69	Compare Vārtika 6.
III, i, 294	II, iii, 69	Compare.
III, i, 295	II, iii, 69	Compare Vārtika 3.
III, i, 296	II, iii, 69	Compare.
III, i, 297		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
III, i, 298 III, i, 299	II, iii, 70	Compare. Bhoja divides.
III, i, 300	II, iii, 71	Compare.
III, i, 301	II, iii, 66	Compare Vārtika 1.
III, i, 302	II, iii, 72	
III, i, 303 III, i, 304	II, iii, 73	Compare. Bhoja divides.
III, ii, 1	II, i, 4	Compare.
III, ii, 2	VI, ii, 24	Compare.
III, ii, 3	VIII, i, 67	See the gaṇa.
III, ii, 4		
III, ii, 5		
III, ii, 6	II, i, 4	Compare Vārtika 2. Also Bhāṣya under II, ii, 18.
III, ii, 7		
III, ii, 8	II, i, 5	
III, ii, 9 III, ii, 10 III, ii, 11 III, ii, 12 III, ii, 13 III, ii, 14	II, i, 6	Compare. Bhoja divides one of Pāṇini into six.
III, ii, 15	II, i, 7	Compare.
III, ii, 16	II, i, 8	Compare.
III, ii, 17	II, i, 9	Compare.
III, ii, 18	II, i, 10	Compare.
III, ii, 19	II, i, 11	Compare.
III, ii, 20	II, i, 14	
III, ii, 21	II, i, 15, 16	Compare. Bhoja combines.
III, ii, 22	II, i, 17	Compare. Bhoja combines Vārtika 1.
III, ii, 23 III, ii, 24	II, i, 17	Compare Vārtika 2. Bhoja divides.
III, ii, 25		
III, ii, 26		
III, ii, 27		
III, ii, 28		
III, ii, 29	II, i, 18	Compare.
III, ii, 30	II, i, 19	
III, ii, 31	II, i, 20	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
III, ii, 32	II, i, 21	Compare.
III, ii, 33	II, i, 22	
III, ii, 34	II, i, 24	Compare. Bhoja combines Vārtika 1 with Sūtra.
III, ii, 35		
III, ii, 36	II, i, 25, 27	Bhoja combines the two.
III, ii, 37	II, i, 26	
III, ii, 38	II, i, 28	
III, ii, 39	II, i, 29	Compare.
III, ii, 40	II, i, 30	
III, ii, 41	II, i, 31	Compare.
III, ii, 42		
III, ii, 43		
III, ii, 44	II, i, 32	
III, ii, 45	II, i, 33	
III, ii, 46	II, i, 34, 35	Compare. Bhoja combines the two Sūtras and the 1st Vārtika on II, i, 35.
III, ii, 47 III, ii, 48	II, i, 36	Compare.
III, ii, 49	II, i, 36	Compare Vārtika 3.
III, ii, 50	II, i, 36	Compare Vārtika 2.
III, ii, 51	II, i, 36	Compare Vārtika 4.
III, ii, 52	II, i, 37	Compare.
III, ii, 53	II, i, 38	Compare.
III, ii, 54	II, i, 39	Compare.
III, ii, 55	II, i, 39	See the Vārtika in the Kāśikā.
III, ii, 56	II, i, 41	Compare.
III, ii, 57	II, i, 40	Compare.
III, ii, 58	II, i, 42	Compare.
III, ii, 59		
III, ii, 60		
III, ii, 61	II, i, 44	
III, ii, 62		
III, ii, 63	II, i, 45	
III, ii, 64	II, i, 46	
III, ii, 65	II, i, 47	Bhoja combines Vārtika.
III, ii, 66 III, ii, 67 III, ii, 68 III, ii, 69	II, i, 48	Compare. This is an ākṛtigaṇa in Pāṇini. See Kāśikā.

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
III, ii, 70		
III, ii, 71		
III, ii, 72	II, i, 48	Compare. This is an ākṛtigaṇa in Pāṇini. See Kāśikā.
III, ii, 73		
III, ii, 74		
III, ii, 75	II, i, 57	Compare.
III, ii, 76	II, i, 49	Compare. Bhoja divides.
III, ii, 77		
III, ii, 78	II, i, 50	
III, ii, 79	II, i, 51	
III, ii, 80	II, i, 51	Compare Vārtika 11.
III, ii, 81	II, i, 55	
III, ii, 82	II, i, 56	Compare.
III, ii, 83	II, i, 53	Compare.
III, ii, 84	II, i, 54	Compare.
III, ii, 85	II, i, 61	Compare.
III, ii, 86	II, i, 62	Compare.
III, ii, 87	II, i, 65	Compare.
III, ii, 88	II, i, 66	Compare.
III, ii, 89	II, i, 71	
III, ii, 90	II, i, 68	Compare.
III, ii, 91		
III, ii, 92	II, i, 69	
III, ii, 93	II, i, 70	Compare.
III, ii, 94	II, i, 60	
III, ii, 95	II, i, 60	Compare Vārtika 3.
III, ii, 96	II, i, 63	
III, ii, 97	II, i, 64	
III, ii, 98		
III, ii, 99		
III, ii, 100	II, i, 69	See Vārtika 8.
III, ii, 101		
III, ii, 102		
III, ii, 103	II, i, 72	See the gaṇa under this Sūtra.
III, ii, 104		
III, ii, 105		Bhoja has a number of Sūtras in this gaṇa. He adds much more than what is found in the Gaṇa-pāṭha.
III, ii, 106		
III, ii, 107		
III, ii, 108		
III, ii, 109		
III, ii, 110		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
III, ii, 111		Bhoja has a number of Sūtras in this gaṇa. He adds much more than what is found in the Gaṇa-pāṭha.
III, ii, 112		
III, ii, 113		
III, ii, 114		
III, ii, 115		
III, ii, 116		
III, ii, 117		
III, ii, 118		
III, ii, 119	II, ii, 1	
III, ii, 120	II, ii, 1	Compare Kāśikā.
III, ii, 121	II, ii, 2	Compare.
III, ii, 122		
III, ii, 123	II, ii, 3	Compare.
III, ii, 124	II, ii, 5	
III, ii, 125	II, ii, 6	
III, ii, 126		
III, ii, 127		
III, ii, 128	II, ii, 7	Compare.
III, ii, 129	II, ii, 8	
III, ii, 130	II, ii, 8	See Vārtika 1.
III, ii, 131	II, ii, 9	Compare gaṇa.
III, ii, 132		
III, ii, 133	II, ii, 9	See the Vārtika in the Kāśikā.
III, ii, 134		
III, ii, 135	II, ii, 9	See Vārtika 2.
III, ii, 136	II, ii, 10	
III, ii, 137	II, ii, 10	Vārtika.
III, ii, 138	II, ii, 11	
III, ii, 139	II, ii, 12, 13	Compare both.
III, ii, 140		
III, ii, 141	II, ii, 14	Compare.
III, ii, 142	II, ii, 15	Compare.
III, ii, 143	II, ii, 17	
III, ii, 144	II, ii, 18	Compare.
III, ii, 145	II, ii, 18	This and the following are Vārtikas of the Saunāga school. See Bhāṣya on II, ii, 18. For some there are differences in the readings. See Bhāṣya.
III, ii, 146		
III, ii, 147		
III, ii, 148		
III, ii, 149		
III, ii, 150		
III, ii, 151		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
III, ii, 152		
III, ii, 153	II, ii, 18	See note above.
III, ii, 154		
III, ii, 155		
III, ii, 156	II, ii, 18	See Vārtika in Kāśikā.
III, ii, 157	II, ii, 19	
III, ii, 158	II, ii, 20	Compare.
III, ii, 159		
III, ii, 160	II, ii, 21	Compare.
III, ii, 161	II, ii, 18	See Bhāṣya. This too may be a Vārtika of the Saunāgas.
III, iii, 1	II, ii, 23	
III, iii, 2	II, ii, 25	Compare.
III, iii, 3		
III, iii, 4	II, ii, 24	See Vārtika 9 in the Bhāṣya.
III, iii, 5		
III, iii, 6		
III, iii, 7	II, ii, 24	See Vārtika 21.
III, iii, 8		
III, iii, 9	II, ii, 24	See Vārtika 12.
III, iii, 10	II, ii, 24	See Vārtika 13.
III, iii, 11	II, ii, 24	See Vārtika 14.
III, iii, 12	II, ii, 24	See Vārtika 15.
III, iii, 13	II, ii, 24	See Vārtika 17.
III, iii, 14	II, ii, 24	See Vārtikas 19 and 20. Bhoja combines.
III, iii, 15	II, ii, 26	
III, iii, 16	II, ii, 27	Compare.
III, iii, 17	II, ii, 28	Compare.
III, iii, 18		
III, iii, 19	II, ii, 29	Compare.
III, iii, 20		
III, iii, 21		
III, iii, 22		
III, iii, 23	II, iv, 14	These constitute one gaṇa in Pāṇini. They are divided by Bhoja.
III, iii, 24		
III, iii, 25		
III, iii, 26		
III, iii, 27		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
III, iii, 28	II, iv. 15	
III, iii, 29	II, iv, 16	Compare.
III, iii, 30		
III, iii, 31	II, iv, 3	Compare.
III, iii, 32	II, iv, 4	Compare.
III, iii, 33	II, iv, 5	Compare.
III, iii, 34	II, iv, 6	Compare.
III, iii, 35	II, iv, 7	Compare.
III, iii, 36	II, iv, 9	Compare.
III, iii, 37	II, iv, 10	Compare.
III, iii, 38 III, iii, 39 III, iii, 40	II, iv, 11	This is all one gaṇa in Pāṇini. Bhoja divides.
III, iii, 41 III, iii, 42	II, iv, 2	Compare. Bhoja divides.
III, iii, 43	II, iv, 8	
III, iii, 44	II, iv, 12	Compare Vārtika 1.
III, iii, 45	II, iv, 12	Compare in part.
III, iii, 46	II, iv, 12	Compare in part.
III, iii, 47	II, iv, 12	Compare Vārtika 2.
III, iii, 48		
III, iii, 49		
III, iii, 50		
III, iii, 51		
III, iii, 52		
III, iii, 53		
III, iii, 54		
III, iii, 55		
III, iii, 56		
III, iii, 57		
III, iii, 58	II, ii, 30	
III, iii, 59 III, iii, 60 III, iii, 61 III, iii, 62 III, iii, 63 III, iii, 64 III, iii, 65 III, iii, 66 III, iii, 67 III, iii, 68	II, ii, 31	This is the rājadantādigaṇa in Pāṇini. Bhoja makes several additions in these Sūtras.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
III, iii, 69	II, ii, 33	
III, iii, 70 III, iii, 71	II, ii, 31	See note above.
III, iii, 72	II, ii, 34	
III, iii, 73	II, ii, 31	See note above.
III, iii, 74		
III, iii, 75	II, ii, 34	Vārtika 5.
III, iii, 76		
III, iii, 77		
III, iii, 78	II, ii, 34	Vārtika 4.
III, iii, 79		
III, iii, 80		
III, iii, 81	II, ii, 34	Compare Vārtika 3.
III, iii, 82		
III, iii, 83		
III, iii, 84	II, ii, 34	Compare Vārtika 7.
III, iii, 85		
III, iii, 86		
III, iii, 87	II, ii, 34	Compare Vārtika 6.
III, iii, 88		
III, iii, 89	II, ii, 34	Compare Vārtika 8.
III, iii, 90	II, ii, 35	Compare.
III, iii, 91	II, ii, 35	Compare Vārtika 1.
III, iii, 92		
III, iii, 93	II, ii, 35	Compare Vārtika 2.
III, iii, 94 III, iii, 95	II, ii, 35	Compare Vārtika 3. Bhoja divides.
III, iii, 96		
III, iii, 97	II, ii, 36	Compare Vārtika 4.
III, iii, 98	II, ii, 36	Compare.
III, iii, 99		
III, iii, 100 III, iii, 101	II, ii, 37	Compare. Bhoja has two Sūtras for this Gaṇa.
III, iii, 102	II, ii, 38	Compare. This is also a Gaṇa.
III, iii, 103	I, ii, 64	
III, iii, 104	I, ii, 64	Vārtika 24.
III, iii, 105	I, ii, 64	Compare Vārtika 23.
III, iii, 106	I, ii, 65	Compare.
III, iii, 107	I, ii. 66	
III, iii, 108	I, ii, 67	
III, iii, 109	I, ii, 73	Bhoja combines Vārtika.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
III, iii, 110	I, ii, 69	Compare.
III, iii, 111	I, ii, 70, 71.	Bhoja combines these.
III, iii, 112	I, ii, 68	
III, iii, 113	I, ii, 72	
III, iii, 114	I, ii, 72	Bhoja combines Vārtikas 1 and 2.
III, iii, 115	I, ii, 72	See the Vārtika in Kāśikā.
III, iii, 116		
III, iii, 117		
III, iii, 118	II, iv, 17, 18.	Bhoja combines both.
III, iii, 119		
III, iii, 120	II, iv, 30	Vārtika 2.
III, iii, 121	II, iv, 30	Compare Vārtika 3.
III, iii, 122	II, iv, 30	Compare Vārtika 1.
III, iii, 123	II, iv, 20	Compare.
III, iii, 124	II, iv, 21	Compare.
III, iii, 125	II, iv, 23	Compare.
III, iii, 126	II, iv, 23	See Kāśikā.
III, iii, 127	II, iv, 24	Compare.
III, iii, 128	II, iv, 25	Compare part.
III, iii, 129	II, iv, 25	Compare.
III, iii, 130		
III, iii, 131	II, iv, 30	Compare.
III, iii, 132	II, iv, 29	Compare. Bhoja combines the Vārtika.
III, iii, 133	II, iv, 30	See Bhāṣya.
III, iii, 134	II, iv, 31	Compare.
III. iii, 135	II, iv, 26	
III, iii, 136		
III, iii, 137	II, iv, 26	Compare Vārtika 1.
III, iii, 138	II, iv, 27	
III, iii, 139	I, ii, 47	
III, iii, 140	I, ii, 48	Compare.
III, iii, 141		
III, iii, 142	I, ii, 49	Compare.
III, iii, 143	I, ii, 51	Compare.
III, iii, 144	I, ii, 52	
III, iii, 145	I, ii, 52	Compare Vārtika 5.
III, iii, 146	I, ii, 51	See Vārtika 5.
III, iii, 147	I, ii, 51	See Vārtika 3.
III, iii, 148	I, ii, 51	See Vārtika 4.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
III, iv, 1	IV, i, 3	
III, iv, 2	IV, i, 4	Compare.
III, iv, 3		
III, iv, 4		
III, iv, 5		
III, iv, 6		
III, iv, 7		
III, iv, 8		See the ajādigaṇa and the Gaṇa Sūtras therein. Bhoja has a few additions.
III, iv, 9	IV, i, 4	
III, iv, 10		
III, iv, 11		
III, iv, 12		
III, iv, 13		
III, iv, 14		
III, iv, 15	IV, i, 5	Compare.
III, iv, 16	IV, i, 6	Compare. Bhoja combines Vārtika 1.
III, iv, 17	IV, i, 6	Compare Vārtika 2.
III, iv, 18	IV, i, 7	Bhoja combines Sūtra and Vārtika 1.
III, iv, 19	IV, i, 7	Compare Vārtika 2.
III, iv, 20	IV, i, 8	Compare.
III, iv, 21	IV, i, 12	Compare.
III, iv, 22	IV, i, 29	Compare.
III, iv, 23	IV, i, 25	Compare Vārtika 1.
III, iv, 24	IV, i, 27	Bhoja combines Vārtika 1.
III, iv, 25	IV, i, 27	Compare Vārtika in Kāśikā.
III, iv, 26	IV, i, 28	Compare.
III, iv, 27	IV, i, 11	
III, iv, 28	IV, i, 13	Compare.
III, iv, 29	IV, i, 10	Compare svasrādigaṇa.
III, iv, 30	IV, i, 14	Compare.
III, iv, 31	IV, i, 15	Compare.
III, iv, 32		
III, iv, 33	IV, i, 16	Compare.
III, iv, 34	IV, i, 17, 18.	Bhoja divides in a different manner.
III, iv, 35		
III, iv, 36	IV, i, 19	Compare.
III, iv, 37	IV, i, 20	Compare. See also Vārtika.
III, iv, 38		
III, iv, 39	IV, i, 21	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
III, iv, 40	IV, i, 22	Compare.
III, iv, 41	IV, i, 23	Compare.
III, iv, 42	IV, i, 24	Compare.
III, iv, 43	IV, i, 30	Compare.
III, iv, 44	IV, i, 32	Compare.
III, iv, 45	IV, i, 33	Compare.
III, iv, 46		
III, iv, 47	IV, i, 34	Compare.
III, iv, 48		
III, iv, 49	IV, i, 35	See the Gaṇa. Bhoja omits some.
III, iv, 50		
III, iv, 51	IV, i, 39	See Vārtikas 1 and 2.
III, iv, 52	IV, i, 41	Compare in part.
III, iv, 53		
III, iv, 54		
III, iv, 55		
III, iv, 56		
III, iv, 57		
III, iv, 58		
III, iv, 59		Compare the Gaṇa in the Paṇini.
III, iv, 60		The words in the Gaṇa and the
III, iv, 61	IV, i, 41	Gaṇasūtras are distributed in
III, iv, 62		these Sūtras with some additions
III, iv, 63		and omissions.
III, iv, 64		
III, iv, 65		
III, iv, 66		
III, iv, 67		
III, iv, 68		
III, iv, 69		
III, iv, 70	IV, i, 42	Compare in part.
III, iv, 71	IV, i, 42	Compare in part.
III, iv, 72	IV, i, 42	Compare Vārtika 1.
III, iv, 73	IV, i, 42	Compare Vārtika 3.
III, iv, 74	IV, i, 43	Compare. Bhoja adds.
III, iv, 75	IV, i, 45	Compare the Gaṇasūtra.
III, iv, 76	IV, i, 45	See the Gaṇasūtra.
III, iv, 77	IV, i, 45	Compare Gaṇa.
III, iv, 78		
III, iv, 79	IV, i, 44	Compare Sūtra and Vārtika 2.

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
III, iv, 80	IV, i, 48	Compare the Sūtra and the Vārtika in Kāśikā(?)
III, iv, 81	IV, i, 36, 37	Bhoja combines.
III, iv, 82	IV, i, 38	Compare.
III, iv, 83		
III, iv, 84	IV, i, 49	Compare.
III, iv, 85	IV, i, 49	Compare Vārtika 4.
III, iv, 86	IV, i, 49	Compare Vārtika 7.
III, iv, 87	IV, i, 49	Compare Vārtika 1.
III, iv, 88	IV, i, 49	Compare Vārtika 2.
III, iv, 89	IV, i, 49	Compare Vārtika 3.
III, iv, 90	IV, i, 50	Compare.
III, iv, 91	IV, i, 51	Compare.
III, iv, 92	IV, i, 52, 53	Compare. Bhoja combines.
III, iv, 93	IV, i, 52	Compare Vārtika 2.
III, iv, 94	IV, i, 52	Compare Vārtika 6.
III, iv, 95		
III, iv, 96	IV, i, 54	Compare.
III, iv, 97	IV, i, 55	Compare.
III, iv, 98	IV, i, 55	Compare Vārtika 1.
III, iv, 99	IV, i, 55	Compare Vārtika 2.
III, iv, 100 III, iv, 101	IV, i, 55	Compare Vārtika 3. Bhoja combines both.
III, iv, 102	IV, i, 56	Compare.
III, iv, 103	IV, i, 57	Compare.
III, iv, 104	IV, i, 58	
III, iv, 105	IV, i, 62	Compare.
III, iv, 106	IV, i, 63	Compare.
III, iv, 107	IV, i, 64	Compare.
III, iv, 108	IV, i, 65	
III, iv, 109	IV, i, 65	Compare Vārtika.
III, iv, 110	IV, i, 66	
III, iv, 111	IV, i, 67	Compare.
III, iv, 112	IV, i, 68	Compare.
III, iv, 113		
III, iv, 114	IV, i, 69	Compare.
III, iv, 115		
III, iv, 116		
III, iv, 117 III, iv, 118 III, iv, 119	IV, i, 73	See Gaṇa and the Gaṇasūtras.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
III, iv, 120 III, iv, 121 III, iv, 122 III, iv, 123 III, iv, 124 III, iv, 125	IV, i, 73	See the Gaṇa and the Gaṇasūtras.
III, iv, 126	IV, i, 74	
III, iv, 127		
III, iv, 128	IV, i, 77	
III, iv, 129	IV, i, 78	Compare.
III' iv, 130	IV, i, 79	Compare.
III, iv, 131 III, iv, 132 III, iv, 133 III, iv, 134	IV, i, 80	See Gaṇa.
III, iv, 135	IV, i, 81	Compare.

IV, i, 1		
IV, i, 2 IV, i, 3	IV, i, 85	Compare. Bhoja divides.
IV, i, 4	IV, i, 84	See Gaṇa.
IV, i, 5	IV, i, 84	See Vārtika 7.
IV, i, 6	IV, i, 84	See Vārtika 8.
IV, i, 7	IV, i, 84	See Vārtika 2.
IV, i, 8	IV, i, 86	Compare.
IV, i, 9 IV, i, 10 IV, i, 11 IV, i, 12 IV, i, 13 IV, i, 14	IV, i, 86	These comprise the utsādigaṇa in Pāṇini with certain additions.
IV, i, 15	IV, i, 86	Compare Vārtika.
IV, i, 16	IV, i, 85	See Vārtika 3.
IV, i, 17	IV, i, 85	See Vārtikas 4 and 5. Bhoja combines both.
IV, i, 18	IV, i, 88	Compare.
IV, i, 19	IV, ii, 33, 34	Compare. Bhoja combines both.
IV, i, 20 IV, i, 21	IV, i, 87	Bhoja divides.
IV, i, 22		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
IV, i, 23	IV, i, 92	
IV, i, 24	IV, i, 93	Compare.
IV, i, 25	IV, i, 94	Compare.
IV, i, 26	IV, i, 95	
IV, i, 27	IV, i, 104	See the Gaṇa.
IV, i, 28 IV, i, 29	IV, i, 96	See the Gaṇa and the Gaṇasūtras.
IV, i, 30		
IV, i, 31		
IV, i, 32 IV, i, 33 IV, i, 34 IV, i, 35 IV, i, 36 IV, i, 37 IV, i, 38	IV, i, 96	See the Gaṇa and the Gaṇasūtras.
IV, i, 39	IV, i, 97	Bhoja combines Vārtika.
IV, i, 40 IV, i, 41	IV, i, 100	See the Gaṇa.
IV, i, 42 IV, i, 43 IV, i, 44 IV, i, 45	IV, i, 104	Compare the Gaṇa.
IV, i, 46 IV, i, 47 IV, i, 48 IV, i, 49 IV, i, 50 IV, i, 51 IV, i, 52 IV, i, 53	IV, i, 105	Compare the Gaṇa.
IV, i, 54 IV, i, 55	IV, i, 106	Bhoja divides.
IV, i, 56 IV, i, 57	IV, i, 107	Bhoja divides.
IV, i, 58	IV, i, 108	Compare.
IV, i, 59	IV, i, 109	Compare.
IV, i, 60 IV, i, 61 IV, i, 62 IV, i, 63	IV, i, 110	Compare the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
IV, i, 64		
IV, i, 65	IV, i, 110	Compare the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.
IV, i, 66		
IV, i, 67		
IV, i, 68	IV, i, 111	
IV, i, 69	IV, i, 98	Compare the Gaṇa.
IV, i, 70		
IV, i, 71		
IV, i, 72		
IV, i, 73		
IV, i, 74	IV, i, 99	Compare the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.
IV, i, 75		
IV, i, 76		
IV, i, 77		
IV, i, 78		
IV, i, 79	IV, i, 100	
IV, i, 80	IV, i, 101	Compare.
IV, i, 81	IV, i, 102	Compare.
IV, i, 82	IV, i, 103	Compare. Bhoja divides.
IV, i, 83		
IV, i, 84		
IV, i, 85		
IV, i, 86		
IV, i, 87		
IV, i, 88	IV, i, 112	Compare the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.
IV, i, 89		
IV, i, 90		
IV, i, 91		
IV, i, 92		
IV, i, 93		
IV, i, 94	IV, i, 113	Compare.
IV, i, 95	IV, i, 114	In some manuscripts of the Vārtika there is a Vārtika similar to Bhoja's in this Sūtra of Pāṇini. It reads अण् कुञ्चकोकिलात् स्मृतः In the Kāśikā this is found under IV, i, 120.
IV, i, 96	IV, i, 114	Compare.
IV, i, 97	IV, i, 115	
IV, i, 98	IV, i, 116	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
IV, i, 99	IV, i, 117	Compare.
IV, i, 100	IV, i, 118	Compare.
IV, i, 101	IV, i, 119	Compare.
IV, i, 102		
IV, i, 103	IV, i, 121	
IV, i, 104	IV, i, 122	Compare.
IV, i, 105 IV, i, 106 IV, i, 107 IV, i, 108 IV, i, 109 IV, i, 110	IV, i, 123	Compare the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.
IV, i, 111	IV, i, 120	See the Vārtika in the Kāśikā.
IV, i, 112	IV, i. 124	
IV, i, 113	IV, i, 125	
IV, i, 114	IV, i, 126	Compare the Gaṇa.
IV, i, 115	IV, i, 127	
IV, i, 116	IV, i, 128	Compare.
IV, i, 117	IV, i, 128	Compare Vārtika 2.
IV, i, 118	IV, i, 130	See the illustrations in the Kāśikā.
IV, i, 119	IV, i, 129	Compare.
IV, i, 120	IV, i, 131	Compare.
IV, i, 121	IV, i, 144	Compare.
IV, i, 122	IV, i, 145	
IV, i, 123 IV, i, 124	IV, i, 143	Compare.
IV, i, 125	IV, i, 132	Compare.
IV, i, 126	IV, i, 133	Compare.
IV, i, 127	IV, i, 138	Compare.
IV, i, 128 IV. i, 129	IV, i, 137	Compare. Bhoja divides.
IV, i, 130 IV, i, 131	IV, i, 139	Compare both the Sūtras.
IV, i, 132	IV, i, 142	Compare.
IV, i, 133	IV, i, 141	
IV, i, 134	IV, i, 135	
IV, i, 135	IV, i, 136	See the Gaṇa.
IV, i, 136 IV, i, 137 IV, i, 138	IV, i, 146	See the Gaṇa.
IV, i, 139	IV, i, 147	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
IV, i, 140	IV, i, 148	Compare. See also Kāśikā.
IV, i, 141	IV, i, 149	See Kāśikā.
IV, i, 142 IV, i, 143	IV, i, 150	Compare. See also Kāśikā.
IV, i, 144 IV, i, 145 IV, i, 146 IV, i, 147 IV, i, 148 IV, i, 149 IV, i, 150 IV, i, 151 IV, i, 152 IV, i, 153	IV, i, 151	See the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras. Bhoja has many additions.
IV, i, 154	IV, i, 152	Compare.
IV, i, 155 IV, i, 156 IV, i, 157 IV, i, 158	IV, i, 154	Compare the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.
IV, i, 159	IV, i, 155	Compare.
IV, i, 160	IV, i, 156	Compare.
IV, i, 161	IV, i, 156	See Vārtika in Kāśikā.
IV, i, 162	IV, i, 157	Compare.
IV, i, 163	IV, i, 158	See Gaṇa.
IV, i, 164	IV, i, 159	Compare.
IV, i, 165	IV, i, 160	Compare.
IV, i, 166 IV, i, 167 IV, i, 168	IV, i, 161	See Kāśikā. Bhoja divides.
IV, i, 169 IV, i, 170	IV, i, 166	Compare. Bhoja divides.
IV, i, 171	IV, i, 167	
IV, i, 172	IV, i, 169	
IV, i, 173	IV, i, 168	Compare.
IV, i, 174	IV, i, 170	
IV, i, 175	IV, i, 169	See the Vārtika in the Kāśikā. (The Sūtra is numbered 171 in Kāśikā.)
IV, i, 176	IV, i, 171	Compare.
IV, i, 177	IV, i, 173	Compare.
IV, i, 178	IV, i, 174	Compare.
IV, i, 179	IV, i, 176	Compare in part.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
IV, i, 180	II, iv, 62	Compare.
IV, i, 181	II, iv, 64	Compare.
IV, i, 182	II, iv, 64	See Vārtika.
IV, i, 183	II, iv, 70	Compare in part.
IV, i, 184	II, iv, 63	Compare the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.
IV, i, 185		
IV, i. 186		
IV, i, 187		
IV, i, 188		
IV, i, 189	II, iv, 65	Compare.
IV, i, 190	II, iv, 70	Compare in part.
IV, i, 191	II, iv, 60	Compare.
IV, i, 192	II, iv, 69	See the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.
IV, i, 193		
IV, i, 194		
IV, i, 195	II, iv, 68	See the Gaṇa.
IV, i, 196	II, iv, 69	Compare.
IV, i, 197	II, iv, 67	Compare.
IV, i, 198		
IV, i, 199	IV, i, 89	Compare.
IV, i, 200	IV, i, 91	Compare.
IV, i, 201	II, iv, 58	See the Vārtika in the Kāśikā.
IV, i, 202	II, iv, 59	See Gaṇa.
IV, i, 203	IV, i, 166	Compare.
IV, i, 204	IV, i, 168	Compare.
IV, i, 205	II, iv, 61	Compare the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.
IV, i, 206		
IV, i, 207		
IV, i, 208		
IV, i, 209		
IV, i, 210		
IV, i, 211		
IV, ii, 1	IV, ii, 1	
IV, ii, 2	IV, ii, 2	Compare.
IV, ii, 3	IV, ii, 2	Compare Vārtika 1.
IV, ii, 4	IV, ii, 2	Bhoja combines Vārtikas 2 and 3.
IV, ii, 5		
IV, ii, 6	IV, ii, 2	Compare. See Vārtika 4.
IV, ii, 7	IV, ii, 3	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
IV, ii, 8	IV, ii, 4	Compare.
IV, ii, 9	IV, ii, 5	
IV, ii, 10	IV, ii, 6	
IV, ii, 11	IV, ii, 7	Compare.
IV, ii, 12	IV, ii, 9	
IV, ii, 13	IV, ii, 8	See Vārtika in the Kāśikā.
IV, ii, 14	IV, ii, 10	
IV, ii, 15	IV, ii, 11	
IV, ii, 16	IV, ii, 12	Compare.
IV, ii, 17	IV, ii, 13	Compare.
IV, ii, 18	IV, ii, 14	Compare.
IV, ii, 19	IV, ii, 15	Compare.
IV, ii, 20	IV, ii, 16	Compare.
IV, ii, 21	IV, ii, 17	Compare.
IV, ii, 22	IV, ii, 18	
IV, ii, 23	IV, ii, 19	Compare.
IV, ii, 24	IV, ii, 20	
IV, ii, 25	IV, ii, 21	Compare.
IV, ii, 26	IV, ii, 22	Compare.
IV, ii, 27	IV, ii, 23	Compare.
IV, ii, 28	IV, ii, 24	
IV, ii, 29	IV, ii, 25	Compare.
IV, ii, 30	IV, ii, 26	
IV, ii, 31	IV, ii, 28	Compare Vārtika 1.
IV, ii, 32	IV, ii, 28	Compare Vārtika 2.
IV, ii, 33	IV, ii, 27	Compare.
IV, ii, 34	IV, ii, 29	Compare.
IV, ii, 35	IV, ii, 30	Compare.
IV, ii, 36	IV, ii, 31	
IV, ii, 37	IV, ii, 32	Compare.
IV, ii, 38	IV, ii, 34	
IV, ii, 39	IV, ii, 35	
IV, ii, 40	IV, ii, 55	Compare in part.
IV, ii, 41	IV, ii, 56	Compare.
IV, ii, 42	IV, ii, 57	Compare.
IV, ii, 43	IV, ii, 58	Compare.
IV, ii, 44	IV, ii, 59	
IV, ii, 45	IV, ii, 60	Compare.
IV, ii, 46	IV, ii, 60	See the Vārtika in the Kāśikā.
IV, ii, 47	IV, ii, 63	See the Gaṇa.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
IV, ii, 48 IV, ii, 49 IV, ii, 50 IV, ii, 51 IV, ii, 52	IV, ii, 60	See Vārtikas in Kāśikā.
IV, ii, 53	IV, ii, 62	
IV, ii, 54	IV, ii, 61	See Gaṇa.
IV, ii, 55	IV, ii, 65	In one of the manuscripts of the Vārtika there is a Vārtika सर्व-सादेर्द्विगोश्च लः under this Sūtra. Compare.
IV, ii, 56	IV, ii, 64	Compare.
IV, ii, 57	IV, ii, 65	Compare.
IV, ii, 58	IV, ii, 37	
IV, ii, 59	IV, ii, 38	See Gaṇa.
IV, ii, 60	IV, ii, 44, 45.	See Gaṇa under 45.
IV, ii, 61	IV, ii, 45	Compare Vārtika.
IV, ii, 62	IV, ii, 39	Bhoja adds the Vārtika also.
IV, ii, 63	IV, ii, 40	
IV, ii, 64	IV, ii, 41	Compare.
IV, ii, 65	IV, ii, 47	Compare.
IV, ii, 66	IV, ii, 47	See Vārtika.
IV, ii, 67	IV, ii, 42	Compare.
IV, ii, 68 IV, ii, 69	IV, ii, 48	Compare. Bhoja divides.
IV, ii, 70		This is probably one of the Sūtras of Āpiśali.
IV, ii, 71	IV, ii, 43	See Vārtikas 2 and 3. Bhoja combines.
IV, ii, 72	IV, ii, 42	See Vārtika.
IV, ii, 73	IV, ii, 49	Compare.
IV, ii, 74	IV, ii, 42	Compare Vārtika.
IV, ii, 75	IV, ii, 50	Compare.
IV, ii, 76	IV, ii, 50, 51.	Parts of the two Sūtras are combined.
IV, ii, 77	IV, ii, 50	Compare in part.
IV, ii, 78		
IV, ii, 79	IV, ii, 43	Compare.
IV, ii, 80	IV, ii, 36	See Vārtika 1.
IV, ii, 81	IV, ii, 36	See Vārtika 2.
IV, ii, 82	IV, ii, 36	See Vārtika 3.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
IV, ii, 83	IV, ii, 36	See Vārtika 5.
IV, ii, 84	IV, ii, 36	See Vārtika 6.
IV, ii, 85	IV, ii, 52	Compare.
IV, ii, 86 IV, ii, 87	IV, ii, 53	See the Gaṇa.
IV, ii, 88 IV, ii, 89 IV, ii, 90 IV, ii, 91	IV, ii, 54	See both the Gaṇas. Bhoja has additions.
IV, ii, 92	IV, ii, 67	Compare.
IV, ii, 93	IV, ii, 70	Compare.
IV, ii, 94	IV, ii, 68	Compare.
IV, ii, 95		
IV, ii, 96	IV, ii, 71	
IV, ii, 97	IV, ii, 72	Compare.
IV, ii, 98	IV, ii, 73	
IV, ii, 99	IV, ii, 74	
IV, ii, 100 IV, ii, 101 IV, ii, 102 IV, ii, 103 IV, ii, 104	IV, ii, 75	See the Gaṇa. Bhoja adds.
IV, ii, 105	IV, ii, 76	
IV, ii, 106 IV, ii, 107	IV, ii, 77	See the Gaṇa.
IV, ii, 108	IV, ii, 78	Compare.
IV, ii, 109	IV, ii, 79	
IV, ii, 110 IV, ii, 111 IV, ii, 112 IV, ii, 113 IV, ii, 114 IV, ii, 115 IV, ii, 116 IV, ii, 117 IV, ii, 118 IV, ii, 119 IV, ii, 120 IV, ii, 121 IV, ii, 122 IV, ii, 123	IV, ii, 80	There are several Gaṇas under this Sūtra in Pāṇini, each with Gaṇa Sūtras. Compare them with these Sūtras of Bhoja. The latter has many additions.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
IV, ii, 124		
IV, ii, 125		
IV, ii, 126		
IV, ii, 127		
IV, ii, 128		
IV, ii, 129	IV, ii, 80	See note above
IV, ii, 130		
IV, ii, 131		
IV, ii, 132		
IV, ii, 133		
IV, ii, 134		
IV, ii, 135		
IV, ii, 136	IV, ii, 90	See the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras. Bhoja has additions.
IV, ii, 137		
IV, ii, 138		
IV, ii, 139		
IV, ii, 140	IV, ii, 87	Compare. Bhoja adds.
IV, ii, 141	IV, ii, 88	Compare.
IV, ii, 142	IV, ii, 89	
IV, ii, 143	IV, ii, 81	Compare.
IV, ii, 144	IV, ii, 82	Compare Gaṇa.
IV, ii, 145		
IV, ii, 146	IV, ii, 83	
IV, ii, 147	IV, ii, 85	Compare.
IV, ii, 148	IV, ii, 86	See the Gaṇa.
IV, ii, 149		

IV, iii, 1	IV, ii, 92	
IV, iii, 2	IV, ii, 93	Bhoja divides.
IV, iii, 3		
IV, iii, 4		
IV, iii, 5	IV, ii, 94	
IV, iii, 6	IV, ii, 95	See the Gaṇa and the Gaṇa Sūtra.
IV, iii, 7		
IV, iii, 8	IV, ii, 96	
IV, iii, 9	IV, ii, 97	See the Gaṇa and the Gaṇa Sūtra.
IV, iii, 10		
IV, iii, 11	IV, ii, 98	
IV, iii, 12	IV, ii, 99	Compare.
IV, iii, 13	IV, ii, 100	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
IV, iii, 14	IV, ii, 101	
IV, iii, 15	IV, ii, 102	
IV, iii, 16	IV, ii, 103	
IV, iii, 17	IV, ii, 104	Compare.
IV, iii, 18		
IV, iii, 19		
IV, iii, 20	IV, ii, 105	Compare.
IV, iii, 21 IV, iii, 22	IV, ii, 106	Bhoja divides.
IV, iii, 23	IV, ii, 104	Vārtika.
IV, iii, 24 IV, iii, 25	IV, ii, 106	Compare. Bhoja divides.
IV, iii, 26	IV, ii, 107	Compare.
IV, iii, 27	IV, ii, 108	
IV, iii, 28	IV, ii, 109	Compare.
IV, iii, 29		
IV, iii, 30 IV, iii, 31 IV, iii, 32 IV, iii, 33	IV, ii, 110	Compare. See the Gaṇa also. Bhoja adds.
IV, iii, 34	IV, ii, 111	Compare.
IV, iii, 35	IV, ii, 112	
IV, iii, 36	IV, ii, 113	Compare.
IV, iii, 37	IV, ii, 114	
IV, iii, 38	I, i, 75	Compare.
IV, iii, 39	I, i, 73	Compare Vārtika 5.
IV, iii, 40	I, i, 73	Compare Vārtikas 7 and 8. Bhoja combines them.
IV, iii, 41	I, i, 74	Compare.
IV, iii, 42	IV, ii, 115	Compare.
IV, iii, 43 IV, iii, 44	IV, ii, 119	Bhoja divides.
IV, iii, 45		
IV, iii, 46 IV, iii, 47 IV, iii, 48 IV, iii, 49 IV, iii, 50	IV, ii, 116	See the Gaṇa. Bhoja adds.
IV, iii, 51	IV, ii, 117	Compare.
IV, iii, 52	IV, ii, 118	Compare.
IV, iii, 53	IV, ii, 121, 122	Bhoja combines.

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
IV, iii, 54	IV, ii, 123	Compare.
IV, iii, 55 IV, iii, 56	IV, ii, 124	Bhoja divides.
IV, iii, 57	IV, ii, 125	Compare.
IV, iii, 58	IV, ii, 126	Compare.
IV, iii, 59 IV, iii, 60 IV, iii, 61 IV, iii, 62 IV, iii, 63 IV, iii, 64	IV, ii, 127	Compare Gaṇa. Bhoja adds.
IV, iii, 65	IV, ii, 128	
IV, iii, 66	IV, ii, 129	Compare. See also the Vārtika in the Kāśikā.
IV, iii, 67	IV, ii, 129	See Vārtika in the Kāśikā.
IV, iii, 68	IV, ii, 130	Compare.
IV, iii, 69	IV, ii, 131	Compare.
IV, iii, 70	IV, ii, 132	
IV, iii, 71	IV, ii, 133	Compare Gaṇa.
IV, iii, 72	IV, ii, 134	
IV, iii, 73	IV, ii, 135, 136	
IV, iii, 74	IV, ii, 135	Compare in part.
IV, iii, 75	IV, ii, 137	Compare.
IV, iii, 76	IV, ii, 139	
IV, iii, 77	IV, ii, 141, 142	Compare both the Sūtras.
IV, iii, 78	IV, ii, 143	Compare.
IV, iii, 79	IV, ii, 144	Compare.
IV, iii, 80	IV, ii, 145	Compare.
IV, iii, 81 IV, iii, 82 IV, iii, 83 IV, iii, 84 IV, iii, 85 IV, iii, 86 IV, iii, 87 IV, iii, 88 IV, iii, 89 IV, iii, 90 IV, iii, 91 IV, iii, 92 IV, iii, 93	IV, ii, 138	See the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
IV, iii, 94	IV, iii, 1, 2	
IV, iii, 95	IV, iii, 2	Compare in part.
IV, iii, 96	IV, iii, 3	Compare.
IV, iii, 97	IV, iii, 10	Compare.
IV, iii, 98	IV, iii, 4	
IV, iii, 99	IV, iii, 5	Compare.
IV, iii, 100	IV, iii, 6	Compare.
IV, iii, 101	IV, iii, 7	Compare.
IV, iii, 102	IV, iii, 4	Compare Vārtika 1.
IV, iii, 103	IV, iii, 11	Compare.
IV, iii, 104		
IV, iii, 105	IV, iii, 12	
IV, iii, 106	IV, iii, 13	Compare.
IV, iii, 107	IV, iii, 14	Compare.
IV, iii, 108	IV, iii, 15	
IV, iii, 109	IV, iii, 23	Compare.
IV, iii, 110	IV, iii, 24	Compare.
IV, iii, 111		
IV, iii, 112	IV, iii, 23	See the Vārtika in the Kāśikā.
IV, iii, 113 IV, iii, 114 IV, iii, 115	IV, iii, 16	Compare the Gaṇa and Gaṇa Sūtra.
IV, iii, 116	IV, iii, 21	Compare.
IV, iii, 117	IV, iii, 17	Compare.
IV, iii, 118 IV, iii, 119	IV, iii, 8, 9	Compare.
IV, iii, 120	IV, iii, 8	See Vārtika 2.
IV, iii, 121	IV, iii, 23	Compare the last Vārtika in the Kāśikā.
IV, iii, 122	IV, iii, 25	
IV, iii, 123	IV, iii, 26	Compare.
IV, iii, 124	IV, iii, 27	
IV, iii, 125	IV, iii, 28	Compare.
IV, iii, 126	IV, iii, 29	
IV, iii, 127	IV, iii, 32	Compare.
IV, iii, 128	IV, iii, 30	Compare.
IV, iii, 129	IV, iii, 35	Compare.
IV, iii, 130	IV, iii, 34, 35	Compare in part.
IV, iii, 131	IV, iii, 36	Compare. See also Vārtika under IV, iii, 34.
IV, iii, 132	IV, iii, 34	Compare Vārtika 1.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
IV, iii, 133	IV, iii, 36	Compare in part.
IV, iii, 134	IV, iii, 34	Compare Vārtika 3.
IV, iii, 135	IV, iii, 34	Compare Vārtika 2.
IV, iii, 136	IV, iii, 37	Compare.
IV, iii, 137	IV, iii, 38, 39 and 41.	Compare the three Sūtras. Bhoja combines.
IV, iii, 138	IV, iii, 43	
IV, iii, 139	IV, iii, 44	
IV, iii, 140	IV, iii, 45	
IV, iii, 141	IV, iii, 46	Compare.
IV, iii, 142	IV, iii, 47	
IV, iii, 143	IV, iii, 48	Compare.
IV, iii, 144	IV, iii, 49	Compare.
IV, iii, 145	IV, iii, 50	
IV, iii, 146	IV, iii, 51	
IV, iii, 147	IV, iii, 52	
IV, iii, 148	IV, iii, 53	
IV, iii, 149 IV, iii, 150 IV, iii, 151	IV, iii, 54	Compare the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.
IV, iii, 152	IV, iii, 55	
IV, iii, 153	IV, iii, 56	Compare.
IV, iii. 154	IV, iii, 57	Compare.
IV, iii, 155	IV, iii, 58	Compare. Bhoja combines the Vārtika found in the Kāśikā.
IV, iii, 156	IV, iii, 58	Compare the Vārtika under this Sūtra found in the footnote to this Sūtra in Pandit Sen's edition of the Kāśikā.
IV, iii, 157		
IV, iii, 158 IV, iii, 159 IV, iii, 160 IV, iii, 161	IV, iii, 59	See the Gaṇa in the Kāśikā.
IV, iii, 162	IV, iii, 60	
IV, iii, 163	IV, iii, 61	Compare.
IV, iii, 164 IV, iii, 165 IV, iii, 166 IV, iii, 167	IV, iii, 60	See the Vārtikas in the Kāśikā.
IV, iii, 168	IV, iii, 62	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
IV, iii, 169	IV, iii, 63	
IV, iii, 170	IV, iii, 64	Compare.
IV, iii, 171 IV, iii, 172	IV, iii, 60	See the Vārtikas in the Kāśikā.
IV, iii, 173 IV, iii, 174	IV, iii, 65	Compare.
IV, iii, 175	IV, iii, 40, 41	Compare.
IV, iii, 176	IV, iii, 41	Compare.
IV, iii, 177	IV, iii, 60	See the Vārtikas in the Kāśikā.
IV, iii, 178		
IV, iii, 179	IV, iii, 66	Compare.
IV, iii, 180	IV, iii, 66	Compare Vārtika 1.
IV, iii, 181	IV, iii, 67	
IV, iii, 182	IV, iii, 68	Compare.
IV, iii, 183	IV, iii, 69	Compare.
IV, iii, 184	IV, iii, 70	
IV, iii, 185	IV, iii, 71	
IV, iii, 186	IV, iii, 72	Compare.
IV, iii, 187 IV, iii, 188 IV, iii, 189 IV, iii, 190	IV, iii, 73	Compare the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.
IV, iii, 191	IV, iii, 74	
IV, iii, 192	IV, iii, 75	Compare.
IV, iii, 193	IV, iii, 76	Compare Gaṇa.
IV, iii, 194	IV, iii, 77	
IV, iii, 195	IV, iii, 78	
IV, iii, 196	IV, iii, 79	Compare.
IV, iii, 197	IV, iii, 81	Compare.
IV, iii, 198	IV, iii, 82	
IV, iii, 199	IV, iii, 80	
IV, iii, 200	IV, iii, 83	
IV, iii, 201	IV, iii, 84	Compare. See the Kāśikā for additions.
IV, iii, 202	IV, iii, 85	
IV, iii, 203	IV, iii, 86	
IV, iii, 204	IV, iii, 87	
IV, iii, 205	IV, iii, 88	
IV, iii, 206	IV, iii, 87	Compare Vārtika 1.
IV, iii, 207	IV, iii, 89	
IV, iii, 208	IV, iii, 90	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
IV, iii, 209	IV, iii, 91	Compare.
IV, iii, 210	IV, iii, 94	Compare in part.
IV, iii, 211	IV, iii, 92	Compare Gaṇa.
IV, iii, 212 IV, iii, 213 IV, iii, 214	IV, iii, 93	Compare both the Gaṇas.
IV, iii, 215	IV, iii, 94	Compare.
IV, iii, 216	IV, iii, 95	
IV, iii, 217	IV, iii, 97	Compare.
IV, iii, 218	IV, iii, 96	Compare.
IV, iii, 219	IV, iii, 98	
IV, iii, 220 IV, iii, 221	IV, iii, 99	Bhoja divides.
IV, iii, 222	IV, iii, 100	Compare.
IV, iii, 223	IV, iii, 101	
IV, iii, 224		
IV, iii, 225	IV, iii, 102	
IV, iii, 226	IV, iii, 103	Compare.
IV, iii, 227 IV, iii, 228	IV, iii, 106	See the Gaṇa and the Gaṇa Sūtra.
IV, iii, 229	IV, iii, 107	
IV, iii, 230	IV, iii, 108	
IV, iii, 231	IV, iii, 109	
IV, iii, 232	IV, iii, 111	See also previous Sūtra.
IV, iii, 233	IV, iii, 110	Compare.
IV, iii, 234 IV, iii, 235	IV, iii, 105	Compare. Bhoja divides.
IV, iii, 236 IV, iii, 237	IV, iii, 133	Compare. Bhoja divides.
IV, iii, 238		
IV, iii, 239	IV, iii, 112	
IV, iii, 240	IV, iii, 113	
IV, iii, 241	IV, iii, 114	
IV, iii, 242	IV, iii, 115	
IV, iii, 243	IV, iii, 116	
IV, iii, 244	IV, iii, 117	Compare.
IV, iii, 245	IV, iii, 119	
IV, iii, 246	V, i, 10	Compare.
IV, iii, 247	IV, iii, 118	Compare Gaṇa.
IV, iii, 248	IV, iii, 120	
IV, iii, 249	IV, iii, 121	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
IV, iii, 250		
IV, iii, 251		
IV, iii, 252	IV, iii, 122	Compare.
IV, iii, 253 IV, iii, 254	IV, iii, 123	Compare. Bhoja divides.
IV, iii, 255	IV, iii, 124	
IV, iii, 256 IV, iii, 257	IV, iii, 125	See also Vārtika.
IV, iii, 258 IV, iii, 259	IV, iii, 129	Compare.
IV, iii, 260	IV, iii, 133	Compare.
IV, iii, 261 IV, iii, 262	IV, iii, 126	Compare both.
IV, iii, 263	IV, iii, 131	Compare Gaṇa.
IV, iii, 264	IV, iii, 132	
IV, iii, 265	IV, iii, 127	Compare.
IV, iii, 266	IV, iii, 128	
IV, iii, 267	IV, iii, 120	See Vārtika 8.
IV, iii, 268	IV, iii, 120	See Vārtika 9.
IV, iii, 269	IV, iii, 120	See Vārtika 10.
IV, iv, 1	IV, iii, 134	
IV, iv, 2	IV, iii, 135	Compare.
IV, iv, 3	IV, iii, 136	Compare Gaṇa.
IV, iv, 4	IV, iii, 141	Compare Gaṇa.
IV, iv, 5	IV, iii, 137	Compare.
IV, iv, 6	IV, iii, 139, 140	Bhoja combines.
IV, iv, 7	IV, iii, 154	See Gaṇa.
IV, iv, 8 IV, iv, 9 IV, iv, 10	IV, iii, 152	Compare. Bhoja divides. See Gaṇa.
IV, iv, 11	IV, iii, 153	Compare.
IV, iv, 12	IV, iii, 138	Compare.
IV, iv, 13	IV, iii, 143	Compare.
IV, iv, 14	IV, iii, 143	See Kāśikā.
IV, iv, 15	IV, iii, 145	Compare.
IV, iv, 16		
IV, iv, 17	IV, iii, 144	Compare Gaṇa.
IV, iv, 18	IV, iii, 148	
IV, iv, 19	IV, iii, 149	Compare.

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
IV, iv, 20	IV, iii, 146	Compare.
IV, iv, 21	IV, iii, 147	
IV, iv, 22	IV, iii, 156	
IV, iv, 23	IV, iii, 142	
IV, iv, 24	IV, iii, 157	
IV, iv, 25	IV, iii, 158	Compare.
IV, iv, 26	IV, iii, 159	Compare.
IV, iv, 27	V, i, 10	See Vārtika 2.
IV, iv, 28		
IV, iv, 29		
IV, iv, 30	IV, iii, 160	Compare.
IV, iv, 31	IV, iii, 161	
IV, iv, 32	IV, iii, 162	
IV, iv, 33	IV, iii, 163	
IV, iv, 34	IV, iii, 164	See Gaṇa.
IV, iv, 35	IV, iii, 165	
IV, iv, 36	IV, iii, 166	
IV, iv, 37	IV, iii, 167	See Gaṇa.
IV, iv, 38 IV, iv, 39 IV, iv, 40 IV, iv, 41 IV, iv, 42	IV, iii, 166	See the Kāśikā and the Vārtika therein.
IV, iv, 43	IV, iii, 168	
IV, iv, 44		
IV, iv, 45	IV, iv, 1	
IV, iv, 46	IV, iv, 2	Compare. Bhoja combines.
IV, iv, 47 IV, iv, 48	IV, iv, 3	
IV, iv, 49	IV, iv, 4	
IV, iv, 50	IV, iv, 5	
IV, iv, 51	IV, iv, 6	
IV, iv, 52	IV, iv, 7	Compare.
IV, iv, 53	IV, iv, 8	
IV, iv, 54	IV, iv, 9	
IV, iv, 55	IV, iv, 10	See Gaṇa.
IV, iv, 56	IV, iv, 11	
IV, iv, 57 IV, iv, 58 IV, iv, 59	IV, iv, 12	See Gaṇa.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
IV, iv, 60 IV, iv, 61	IV, iv, 13	Bhoja divides.
IV, iv, 62	IV, iv, 14	
IV, iv, 63	V, ii, 21	Compare.
IV, iv, 64	IV, iv, 15	See Gaṇa.
IV, iv, 65	IV, iv, 16	See Gaṇa.
IV, iv, 66	IV, iv, 17	Compare.
IV, iv, 67	IV, iv, 18	
IV, iv, 68 IV, iv, 69	IV, iv, 19	See Gaṇa.
IV, iv, 70 IV, iv, 71	IV, iv, 20	Compare. Bhoja divides.
IV, iv, 72 IV, iv, 73	IV, iv, 21	Compare. Bhoja divides.
IV, iv, 74	IV, iv, 22	Compare.
IV, iv, 75	IV, iv, 23	
IV, iv, 76	IV, iv, 24	
IV, iv, 77	IV, iv, 25	
IV, iv, 78	IV, iv, 26	Compare.
IV, iv, 79	IV, iv, 27	
IV, iv, 80	IV, iv, 28	Compare.
IV, iv, 81	IV, iv, 29	Compare.
IV, iv, 82	IV, iv, 32	
IV, iv, 83	IV, iv, 33	
IV, iv, 84	IV, iv, 34	
IV, iv, 85	IV, iv, 35	
IV, iv, 86	IV, iv, 36	Compare.
IV, iv, 87	IV, iv, 37	Compare.
IV, iv, 88	IV, iv, 39, 40	Compare both.
IV, iv, 89	IV, iv, 30	Compare.
IV, iv, 90	IV, iv, 30	See Vārtika 3.
IV, iv, 91	IV, iv, 31	Compare.
IV, iv, 92	IV, iv, 41	Bhoja combines the Vārtika also.
IV, iv, 93	IV, iv, 42	
IV, iv, 94	IV, iv, 43	
IV, iv, 95	IV, iv, 44	
IV, iv, 96	IV, iv, 45	
IV, iv, 97	IV, iv, 46	Compare.
IV, iv, 98	IV, iv, 1	See Vārtika 4.
IV, iv, 99	IV, iv, 1	See Vārtika 3.
IV, iv, 100	IV, iv, 1	See Vārtika 2.

APPENDIX 1

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
IV, iv, 101	IV, iv, 1	See Vārtika 1.
IV, iv, 102	IV, iv, 47	
IV, iv, 103	IV, iv, 49	
IV, iv, 104	IV, iv, 49	Bhoja combines Vārtikas 2 and 3.
IV, iv, 105 IV, iv, 106	IV, iv, 48	See Gaṇa.
IV, iv, 107	IV, iv, 50	
IV, iv, 108	IV, iv, 51	
IV, iv, 109	IV, iv, 52	
IV, iv, 110	IV, iv, 53	See Gaṇa.
IV, iv, 111	IV, iv, 54	Compare.
IV, iv, 112	IV, iv, 55	See Kāśikā.
IV, iv, 113	IV, iii, 56	Compare.
IV, iv, 114	IV, iii, 57	
IV, iv, 115	IV, iii, 58	
IV, iv, 116	IV, iii, 59	Compare.
IV, iv, 117	IV, iii, 60	
IV, iv, 118	IV, iii, 61	Compare. See Kāśikā.
IV, iv, 119 IV, iv, 120 IV, iv, 121	IV, iii, 62	See Gaṇa.
IV, iv, 122	IV, iii, 63	
IV, iv, 123	IV, iii, 64	
IV, iv, 124	IV, iii, 65	Compare.
IV, iv, 125	IV, iii, 66	Compare.
IV, iv, 126	IV, iii, 67	Compare.
IV, iv, 127	IV, iii, 68	Compare.
IV, iv, 128	IV, iii, 69	
IV, iv, 129	IV, iii, 70	
IV, iv, 130	IV, iii, 71	Compare.
IV, iv, 131	IV, iii, 72	Compare.
IV, iv, 132	IV, iii, 73	Compare.
IV, iv, 133	IV, iii, 74	
IV, iv, 134		
IV, iv, 135	IV, iii, 75	
IV, iv, 136	IV, iii, 76	Compare.
IV, iv, 137	IV, iii, 77	Compare.
IV, iv, 138	IV, iii, 78	Compare.
IV, iv, 139	IV, iii, 79	Compare.
IV, iv, 140	IV, iii, 80	
IV, iv, 141	IV, iii, 81	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
IV, iv, 142	IV, iii, 82	
IV, iv, 143	IV, iii, 83	Compare.
IV, iv, 144	IV, iii, 84	
IV, iv, 145	IV, iii, 85	
IV, iv, 146	IV, iii, 86	
IV, iv, 147	IV, iii, 87	Compare.
IV, iv, 148	IV, iii, 88	Compare.
IV, iv, 149	IV, iii, 89	
IV, iv, 150	IV, iv, 90	
IV, iv, 151 IV, iv, 152 IV, iv, 153 IV, iv, 154	IV, iv, 91	Compare. Bhoja divides.
IV, iv, 155 IV, iv, 156	IV, iv, 92	Compare. Bhoja divides.
IV, iv, 157	IV, iv, 93	
IV, iv, 158	IV, iv, 94	
IV, iv, 159	IV, iv, 95	
IV, iv, 160	IV, iv, 96	
IV, iv, 161 IV, iv, 162 IV, iv, 163 IV, iv, 164	IV, iv, 97	Compare. Bhoja divides.
IV, iv, 165	IV, iv, 98	
IV, iv, 166	IV, iv, 105	
IV, iv, 167 IV, iv, 168 IV, iv, 169	IV, iv, 99	See the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.
IV, iv, 170	IV, iv, 100	
IV, iv, 171	IV, iv, 101	Compare.
IV, iv, 172 IV, iv, 173 IV, iv, 174 IV, iv, 175	IV, iv, 102	Compare the Gaṇa and Gaṇa Sūtras.
IV, iv, 176 IV, iv, 177 IV, iv, 178	IV, iv, 103	See the Gaṇa and Gaṇa Sūtras.
IV, iv, 179	IV, iv, 104	Compare.
IV, iv, 180	IV, iv, 108	Compare.
IV, iv, 181	V, i, 1	
IV, iv, 182	V, i, 2	See Gaṇa.

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
IV, iv, 183	V, i, 2	See Vārtika 5.
IV, iv, 184	V, i, 2	For this as Vārtika, see the Kāśikā.
IV, iv, 185	V, i, 2	For a Vārtika corresponding to this, see the Kāśikā.
IV, iv, 186	V, i, 3	Compare.
IV, iv, 187 IV, iv, 188	V, i, 4	Compare the Gaṇa.
IV, iv, 189	V, i, 5	
IV, iv, 190	V, i, 9	Compare Vārtika 3.
IV, iv, 191	V, i, 6	
IV, iv, 192	V, i, 7	Compare.
IV, iv, 193	V, i, 8	
IV, iv, 194	V, i, 9	Compare.
IV, iv, 195	V, i, 9	See Vārtika in the Kāśikā.
IV, iv, 196	V, i, 9	Compare Vārtika 5.
IV, iv, 197	V, i, 9	Compare Vārtika 6.
IV, iv, 198 IV, iv, 199	V, i, 10	Compare. Bhoja divides. See also Vārtika 1.
IV, iv, 200	V, i, 11	
IV, iv, 201	V, i, 12	
IV, iv, 202	V, i, 14	Compare.
IV, iv, 203	V, i, 15	Compare.
IV, iv, 204 IV, iv, 205	V, i, 13	Compare.
IV, iv, 206	V, i, 16	Compare.
IV, iv, 207	V, i, 17	
V, i, 1	V, i, 18	
V, i, 2	V, i, 20	See Bhāṣya on Vārtika 2.
V, i, 3	V, i, 19	
V, i, 4	V, i, 20	See Gaṇa.
V, i, 5	V, i, 25	Compare. Bhoja combines the Vārtika.
V, i, 6	V, i, 25	See Vārtika 2.
V, i, 7	V, i, 26	Compare.
V, i, 8	V, i, 27	Compare.
V, i, 9	V, i, 21	Compare.
V, i, 10	V, i, 22	Compare.
V, i, 11		
V, i, 12	V, i, 23	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
V, i, 13 V, i, 14	V, i, 24	Bhoja divides.
V, i, 15	V, i, 28	See Bhāṣya.
V, i, 16	V, i, 29	Compare.
V, i, 17	V, i, 30	Compare.
V, i, 18	V, i, 32	
V, i, 19	V, i, 33	Compare.
V, i, 20	V, i, 34	Compare.
V, i, 21	V, i, 35	Compare Vārtika 1.
V, i, 22	V, i, 35	Compare.
V, i, 23	V, i, 36	Compare.
V, i, 24	V, i, 37	Compare.
V, i, 25	V, i, 45	
V, i, 26	V, i, 46	
V, i, 27	V, i, 38	See Vārtika 2.
V, i, 28	V, i, 38	
V, i, 29	V, i, 39	Compare.
V, i, 30	V, i, 39	See Vārtika 1.
V, i, 31	V, i, 40	
V, i, 32	V, i, 41	Compare.
V, i, 33	V, i, 42	Compare.
V, i, 34	V, i, 43	Compare.
V, i, 35	V, i, 44	Compare.
V, i, 36	V, i, 47	Compare.
V, i, 37	V, i, 48	
V, i, 38	V, i, 49	
V, i, 39	V, i, 57	
V, i, 40	V, i, 58	See Vārtika 3.
V, i, 41 V, i, 42	V, i, 58	Compare. Bhoja divides.
V, i, 43 V, i, 44	V, i, 59	
V, i, 45		
V, i, 46	V, i, 60	
V, i, 47	V, i, 58	See Vārtika 8.
V, i, 48	V, i, 62	Compare.
V, i, 49		
V, i, 50	V, i, 52	Compare Vārtika.
V, i, 51	V, i, 52	Compare.
V, i, 52	V, i, 53	Compare.
V, i, 53	V, i, 54	Compare.

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
V, i, 54	V, i, 55	Compare.
V, i, 55 V, i, 56	V, i, 50	Compare. Bhoja divides.
V, i, 57	V, i, 51	Compare.
V, i, 58	V, i, 63	Compare.
V, i, 59 V, i, 60	V, i, 64	Compare. See the Gaṇa.
V, i, 61	V, i, 65	Compare.
V, i, 62	V, i, 67	Compare.
V, i, 63	V, i, 68	Compare.
V, i, 64	V, i, 66	See Gaṇa.
V, i, 65	V, i, 69, 70	Compare both.
V, i, 66	V, i, 71	Compare.
V, i, 67	V, ii, 20	Compare.
V, i, 68	V, ii, 72	
V, i, 69	V, ii, 73	Compare.
V, i, 70	V, ii, 74	Compare.
V, i, 71	V, ii, 74	See Vārtika 1.
V, i, 72	V, ii, 75	Compare.
V, i, 73	V, ii, 76	Compare.
V, i, 74	V, i, 77	See Vārtika 2.
V, i, 75 V, i, 76	V, i, 77	See Vārtika 3.
V, i, 77	V, i, 78	
V, i, 78	V, i, 79	
V, i, 79 V, i, 80	V, i, 80	Compare. Bhoja divides.
V, i, 81	V, i, 81	
V, i, 82	V, i, 82	Compare.
V, i, 83	V, i, 83	Compare.
V, i, 84	V, i, 84	Compare.
V, i, 85	V, i, 85	
V, i, 86	V, i, 86	
V, i, 87	V, i, 87	
V, i, 88	V, i, 88	
V, i, 88 A	V, i, 89	
V, i, 89	V, i, 90	Compare. Bhoja combines the Vārtika.
V, i, 90	V, i, 93	
V, i, 91	V, i, 94	
V, i, 92	V, i, 94	See Vārtika 1.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
V, i, 93	V, i, 94	See Vārtika 2.
V, i, 94	V, i, 94	See the Gaṇa under Vārtika 3.
V, i, 95	V. i, 94	See Vārtika 4.
V, i, 96	V, i, 94	See Vārtika 5.
V, i, 97	V, i, 95	Compare.
V, i, 98 V, i, 99	V, i, 96	Compare. Bhoja divides.
V, i, 100	V, i, 97	Compare Gaṇa.
V, i, 101 V, i, 102	V, i, 98	Compare. Bhoja divides.
V, i, 103	V, i, 99	Compare Kāśikā.
V, i, 104	V, i, 100	Compare.
V, i, 105 V, i, 106 V, i, 107 V, i, 108 V, i, 109	V, i, 101	Compare. See the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.
V, i, 110	V, i, 102	
V, i, 111	V, i, 103	
V, i, 112	V, i, 104	Compare.
V, i, 113	V, i, 105	Compare. See also Vārtika.
V, i, 114	V, i, 107	
V, i, 115	V, i, 108	Compare.
V, i, 116	V, i, 109	
V, i, 117	V, i, 113	Compare.
V, i, 118	V, i, 114	See also Vārtika 2.
V, i, 119	V, i, 110	See Vārtika in Kāśikā.
V, i, 120	V, i, 110	Compare.
V, i, 121 V, i, 122 V, i, 123 V, i, 124	V, i, 111	Compare Kāśikā.
V, i, 125	V, i, 111	See Vārtika 1.
V, i, 126	V, i, 111	See Vārtika 2 and the Gaṇa in the Kāśikā.
V, i, 127	V, i, 111	See Vārtika 3 and the Gaṇa in the Kāśikā.
V, i, 128	V, i, 115	
V, i, 129	V, i, 116	
V, i, 130	V, i, 117	
V, i, 131	V, i, 119	

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
V, i, 132	V, i, 121	Compare.
V, i, 133		
V, i, 134	V, i, 122	See Gaṇa.
V, i, 135		
V, i, 136	V, i, 123	See Gaṇa and Gaṇa Sūtras.
V, i, 137		
V, i, 138		
V, i, 139		
V, i, 140		
V, i, 141	V, i, 124	
V, i, 142		
V, i, 143		
V, i, 144		
V, i, 145	V, i, 124	See the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras. Bhoja has many additions.
V, i, 146		
V, i, 147		
V, i, 148		
V, i, 149		
V, i, 150		
V, i, 151		
V, i, 152		
V, i, 153		
V, i, 154		
V, i, 155		
V, i, 156		
V, i, 157		
V, i, 158		See also Vārtika 1.
V, i, 159	V, i, 128	
V, i, 160	V, i, 126	See also Vārtika.
V, i, 161	V, i, 125	
V, i, 162		
V, i, 163	V, i, 127	Compare.
V, i, 164	V, i, 129	Compare.
V, i, 165	V, i, 130	Compare the Gaṇa.
V, i, 166		
V, i, 167		
V, i, 168		
V, i, 169		
V, i, 170		
V, i, 171		See also Vārtika.
V, i, 172	V, i, 131	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
V, i, 173	V, i, 132	Compare.
V, i, 174	V, i, 132	See the Vārtika in the Kāśikā.
V, i, 175		
V, i, 176	V, i, 133	Compare. See the Gaṇa.
V, i, 177		
V, i, 178	V, i, 134	Compare.
V, i, 179	V, i, 135	Compare Gaṇa.
V, i, 180	V, i, 136	
V, ii, 1	V, ii, 1	Compare.
V, ii, 2	V, ii, 2	Compare.
V, ii, 3	V, ii, 3	Compare.
V, ii, 4	V, ii, 4	Compare.
V, ii, 5	V, ii, 4	See Vārtika 1 and the Gaṇa.
V, ii, 6		
V, ii, 7		
V, ii, 8	V, ii, 5	
V, ii, 9	V, ii, 6	Compare.
V, ii, 10	V, ii, 7	Compare.
V, ii, 11	V, ii, 8	
V, ii, 12		
V, ii, 13	V, ii, 9	Bhoja divides.
V, ii, 14		
V, ii, 15	V, ii, 10	
V, ii, 16	V, ii, 11	Compare.
V, ii, 17		
V, ii, 18	V, ii, 15	Compare.
V, ii, 19	V, ii, 16	Compare.
V, ii, 20	V, ii, 17	
V, ii, 21	V, ii, 12	Bhoja combines Vārtika 1.
V, ii, 22	V, ii, 13	Compare.
V, ii, 23	V, ii, 14	Compare. See also Vārtika.
V, ii, 24		
V, ii, 25		
V, ii, 26	V, ii, 24	Compare. See Gaṇa.
V, ii, 27		
V, ii, 28	V, ii, 25	
V, ii, 29	V, ii, 26	
V, ii, 30	V, ii, 27	
V, ii, 31	V, ii, 28	Compare.
V, ii, 32	V, ii, 29	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
V, ii, 33		
V, ii, 34		
V, ii, 35		
V, ii, 36		
V, ii, 37		
V, ii, 38		
V, ii, 39		
V, ii, 40		
V, ii, 41		
V, ii, 42		
V, ii, 43		
V, ii, 44	V, ii, 29	See Vārtika 1.
V, ii, 45	V, ii, 29	See Vārtika in Kāśikā.
V, ii, 46	V, ii, 29	See Vārtika in Kāśikā.
V, ii, 47	V, ii, 29	See Vārtika 3.
V, ii, 48	V, ii, 29	See Vārtika in Kāśikā.
V, ii, 49	V, ii, 29	See Vārtika in Kāśikā.
V, ii, 50	V, ii, 29	Compare Vārtika in Kāśikā.
V, ii, 51	V, ii, 29	Compare Vārtika in Kāśikā.
V, ii, 52	V, ii, 35	Compare.
V, ii, 53	V, ii, 36	Compare the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras. Pāṇini's Gaṇa is an ākṛti-gaṇa and Bhoja has additions.
V, ii, 54		
V, ii, 55		
V, ii, 56		
V, ii, 57		
V, ii, 58		
V, ii, 59		
V, ii, 60		
V. ii, 61		
V, ii, 62	V, ii, 37	Compare.
V, ii, 63	V, ii, 38	Compare.
V, ii, 64	V, ii, 38	See Kāśikā.
V, ii, 65	V, ii, 37	See the Vārtika in the Kāśikā.
V, ii, 66	V, ii, 39	Compare.
V, ii, 67	V, ii, 40	
V, ii, 68		
V, ii, 69	V, ii, 41	Compare.
V, ii, 70	V, ii, 42	Compare.
V, ii, 71	V, ii, 43	Compare.
V, ii, 72	V, ii, 44	Compare.
V, ii, 73	V, ii, 47	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
V, ii, 74	V, ii, 45	Compare the Kāśikā.
V, ii, 75	V, ii, 48	
V, ii, 76	V, ii, 56	Compare.
V, ii, 77	V, ii, 57	Compare.
V, ii, 78	V, ii, 58	Compare.
V, ii, 79		
V, ii, 80		
V, ii, 81	V, ii, 55	Compare.
V, ii, 82	V, ii, 52	Compare.
V, ii, 83	V, ii, 53	Compare.
V, ii, 84		
V, ii, 85		
V, ii, 86		
V, ii, 87		
V, ii, 88		
V, ii, 89		
V, ii, 90 V, ii, 91	V, ii, 63, 64	Compare. See the Gaṇa.
V, ii, 92		
V, ii, 93	V, ii, 65	Compare.
V, ii, 94	V, ii, 66	Compare.
V, ii, 95	V, ii, 67	
V, ii, 96	V, ii, 68	
V, ii, 97	V, ii, 69	Compare.
V, ii, 98	V, ii, 70	Compare.
V, ii, 99 V, ii, 100	V, ii, 71	Bhoja divides.
V, ii, 101	V, ii, 72	Compare.
V, ii, 102	V, ii, 73	Compare.
V, ii, 103 V, ii, 104	V, ii, 74	Compare. Bhoja divides.
V, ii, 105	V, ii, 75	
V, ii, 106	V, ii, 76	Compare.
V, ii, 107	V, ii, 78	Compare.
V, ii, 108	V, ii, 79	Compare.
V, ii, 109	V, ii, 80	
V, ii, 110	V, ii, 81	Compare.
V, ii, 111	V, ii, 82	Compare.
V, ii, 112	V, ii, 83	
V, ii, 113	V, ii, 82	See the Vārtika.
V, ii, 114	V, ii, 91	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
V, ii, 115	V, ii, 85	Compare.
V, ii, 116	V, ii, 86	
V, ii, 117	V, ii, 87	Compare.
V, ii, 118 V, ii, 119	V, ii, 88	See the Gaṇa.
V, ii, 120	V, ii, 90	
V, ii, 121	V, ii, 92	
V, ii, 122	V, ii, 84	
V, ii, 123	V, ii, 93	
V, ii, 124	V, ii, 94	
V, ii, 125	V, ii, 95	See Gaṇa.
V, ii. 126		
V, ii, 127	V, ii, 76	Compare.
V, ii, 128 V, ii, 129 V, ii, 130 V, ii, 131 V, ii, 132 V, ii, 133	V, ii, 97	See the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.
V, ii, 134	V, ii, 98	Compare.
V, ii, 135	V, ii, 99	Compare.
V, ii, 136 V, ii, 137 V, ii, 138 V, ii, 139 V, ii, 140 V, ii, 141	V, ii, 100	Compare the three Gaṇas in Pāṇini and the Gaṇa Sūtras.
V, ii, 142 V, ii, 143 V, ii, 144 V, ii, 145		
V, ii, 146	V, ii, 101	Compare.
V, ii, 147	V, ii, 102, 103	Compare. Bhoja combines.
V, ii, 148	V, ii, 103	See the Gaṇa under Vārtika 2.
V, ii, 149	V, ii, 104	
V, ii, 150	V, ii, 105	
V, ii, 151	V, ii, 106	Compare.
V, ii, 152	V, ii, 107	Compare.
V, ii, 153	V, ii, 107	See Vārtika in Kāśikā.
V, ii, 154	V, ii, 107	See Vārtika in Kāśikā.
V, ii, 155	V, ii, 108	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
V, ii, 156	V, ii, 109	See also Vārtika 1.
V, ii, 157	V, ii, 109	See Vārtika in Kāśikā.
V, ii, 158	V, ii, 110	Compare.
V, ii, 159	V, ii, 109	See Vārtika 3.
V, ii, 160	V, ii, 111	Compare.
V, ii, 161	V, ii, 112	Compare.
V, ii, 162	V, ii, 113	
V, ii, 163	V, ii, 114	Compare.
V, ii, 164		
V, ii, 165	V, ii, 116	See Gaṇa.
V, ii, 166		
V, ii, 167		
V, ii, 168		
V, ii, 169		
V, ii, 170		
V, ii, 171		
V, ii, 172		
V, ii, 173		
V, ii, 174	V, ii, 118	
V, ii, 175	V, ii, 119	
V, ii, 176		
V, ii, 177		
V, ii, 178	V, ii, 128	Compare.
V, ii, 179		
V, ii, 180	V, ii, 130	
V, ii, 181 V, ii, 182	V, ii, 131	See the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.
V, ii, 183	V, ii, 135	See Vārtika 1.
V, ii, 184	V, ii, 135	See Vārtika 2.
V, ii, 185	V, ii, 135	See Vārtika 3.
V, ii, 186	V, ii, 135	See Vārtika 4.
V, ii, 187	V, ii, 132	
V, ii, 188	V, ii, 133	
V, ii, 189	V, ii, 134	
V, ii, 190 V, ii, 191 V, ii, 192	V, ii, 135	See the Gaṇa.
V, ii, 193	V, ii, 136	
V, ii, 194		
V, ii, 195	V, ii, 120	
V, ii, 196		

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
V, ii, 197	V, ii, 121	
V, ii, 198	V, ii, 122	See Vārtika 2.
V, ii, 199 V, ii, 200	V, ii, 122	See Vārtika 3.
V, ii, 201	V, ii, 122	See Vārtika 4.
V, ii, 202		
V, ii, 203	V, ii, 126	Compare.
V, ii, 204		
V, ii, 205	V, ii, 124	
V, ii, 206	V, ii, 125	Compare.
V, ii, 207 V, ii, 208	V, ii, 127	See the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.
V, ii, 209		
V, ii, 210	V, ii, 139	Compare.
V, ii, 211 V, ii, 212	V, ii, 138	Compare. Bhoja divides.
V, ii, 213 V, ii, 214	V, ii, 123, 140	Compare both the Sūtras.
V, ii, 215	V, ii, 59	Compare.
V, ii, 216	V, ii, 60	Compare.
V, ii, 217 V, ii, 218	V, ii, 61	See Gaṇa.
V, ii, 219 V, ii, 220	V, ii, 62	See Gaṇa.
V, ii, 221		
V, ii, 222	V, ii, 122	See Vārtika 6.
V, ii, 223	V, ii, 122	See Vārtika 7.
V, ii, 224	V, ii, 122	See Vārtikas 8 and 9.
V, iii, 1	V, iv, 48	Compare.
V. iii, 2	V, iv, 49	Compare.
V, iii, 3	V, iv, 46	
V, iii, 4	V, iv, 47	Compare.
V, iii, 5	V, iv, 44	Compare.
V, iii, 6	V, iv, 45	Compare.
V, iii, 7		
V, iii, 8	V, iv, 44	See the Gaṇa in the Vārtika.
V, iii, 9	V, iii, 2	Compare.
V, iii, 10	V, iii, 2	Compare Vārtika 1.
V, iii, 11	V, iii, 10	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS	
V, iii, 12	V. iii, 11		
V, iii, 13	V, iii. 13		
V, iii, 14			
V, iii, 15	V, iii, 3	Compare.	
V, iii, 16	V, iii, 5	Compare.	
V, iii, 17	V, iii, 12	Compare.	
V, iii, 18			
V, iii, 19	V, iii, 15	Compare.	
V, iii, 20	V, iii, 6	Compare.	
V, iii, 21	V. iii, 18	Compare.	
V, iii, 22	V, iii, 3	Compare.	
V, iii, 23	V, iii, 17	Compare.	
V, iii, 24	V, iii, 21	Compare.	
V, iii, 25			
V, iii, 26			
V, iii, 27			
V, iii, 28	V, iii, 22	Compare.	Bhoja divides.
V, iii, 29			
V, iii, 30			
V, iii, 31			
V, iii, 32			
V, iii, 33			
V, iii, 34	V, iii, 24	Compare.	
V, iii, 35			
V, iii, 36	V, iii, 25	Compare.	
V, iii, 37	V, iii, 23	Compare.	
V, iii, 38	V, iii, 42	Compare.	
V, iii, 39	V, iii, 43		
V, iii, 40			
V, iii, 41	V, iii, 44	Compare.	
V, iii, 42	V, iii, 46		
V, iii, 43			
V, iii, 44	V, iii, 69	Compare.	
V, iii, 45			
V, iii, 46			
V, iii, 47			
V, iii, 48	V, iv, 3	Compare the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.	
V, iii, 49			
V, iii, 50			
V, iii, 51			
V, iii, 52			

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
V, iii, 53 V, iii, 54 V, iii, 55	V, iv, 3	See note above.
V, iii, 56	V, iv, 27	Compare.
V, iii, 57	V, iv, 30	Compare.
V, iii, 58 V, iii, 59	V, iv, 39	Compare. Bhoja divides.
V, iii, 60	V, iv, 41	Compare.
V, iii, 61	V, iv, 40	Compare.
V, iii, 62	V, iv, 32	See Vārtika 1.
V, iii, 63	V, iv, 32	See Vārtika 2.
V, iii, 64	V, iv, 32	See Vārtika 4.
V, iii, 65	V, iv, 31	See Vārtika 1.
V, iii, 66	V, iv, 29	Compare.
V, iii, 67 V, iii, 68	V, iv, 34	Compare. Bhoja divides.
V, iii, 69		
V, iii, 70	V, iv, 35	Compare Vārtika.
V, iii, 71	V, iii, 37	
V, iii, 72	V. iii, 35	
V, iii, 73	V, iii, 47	
V, iii, 74	V, iii, 53	
V, iii, 75	V, iii, 54	
V, iii, 76	V, iii, 55	Compare.
V, iii, 77		
V, iii, 78	V, iv, 11	Compare.
V, iii, 79	V, iii, 57	Compare.
V, iii, 80		
V, iii, 81		
V, iii, 82		
V, iii, 83	V, iii, 55	Compare.
V, iii, 84	V, iii, 65	Compare.
V, iii, 85	V, iii, 60	
V, iii, 86	V, iii, 61, 62	Bhoja combines.
V, iii, 87	V, iii, 63	
V, iii, 88	V, iii, 64	Compare.
V, iii, 89	V, iii, 66	
V, iii, 90		
V. iii. 91	V, iii, 67	
V, iii, 92	V, iii, 68	Compare.
V, iii, 93	V, iii, 70	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
V, iii, 94 V, iii, 95	V, iii, 71	Compare. Bhoja divides.
V, iii, 96	V, iii, 72	Compare.
V, iii, 97		
V, iii, 98		
V, iii, 99	V, iii, 73	
V, iii, 100	V, iii, 74	
V, iii, 101	V, iii, 75	
V, iii, 102		
V, iii, 103	V, iii, 76	
V, iii, 104	V, iii, 77	Compare.
V, iii, 105	V, iii, 78	Compare.
V, iii, 106	V, iii, 80	Compare.
V, iii, 107	V, iii, 81	
V, iii, 108	V, iii, 82	Compare.
V, iii, 109	V, iii, 83	Compare.
V, iii, 110	V, iii, 83	See the Kāśikā.
V, iii, 111	V, iii, 83	Compare Vārtika 3.
V, iii, 112	V, iii, 84	
V, iii, 113		
V, iii, 114		
V, iii, 115		
V, iii, 116		
V, iii, 117		
V, iii, 118	V, iii, 85	
V, iii, 119	V, iii, 86	
V, iii, 120	V, iii, 87	
V, iii, 121	V, iii, 88	
V, iii, 122	V, iii, 89	
V, iii, 123	V, iii, 90	Compare.
V, iii, 124	V, iii, 91	Compare.
V, iii, 125	V, iii, 92	Compare.
V, iii, 126	V, iii, 93	Compare.
V, iii, 127	V, iii, 93	See Vārtika.
V, iii, 128 V, iii, 129	V, iii, 96, 97	Bhoja distributes in a different manner.
V, iii, 130	V, iii, 98	
V, iii, 131	V, iii, 99	Compare.
V, iii, 132 V, iii, 133 V, iii, 134	V, iii, 100	See the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
V, iii, 135	V, iii, 101	
V, iii, 136	V, iii, 102	Compare.
V, iii, 137	V, iii, 103	Compare the Gaṇa.
V, iii, 138	V, iii, 104	Compare.
V, iii, 139	V, iii, 105	Compare.
V, iii, 140	V, iii, 106	Compare.
V, iii, 141 V, iii, 142	V, iii, 107	See the Gaṇa.
V, iii, 143		
V, iii, 144	V, iii, 108	See the Gaṇa.
V, iii, 145	V, iii, 109	Compare.
V, iii, 146	V, iii, 110	Compare.
V, iii, 147	V, iii, 112	Compare.
V, iii, 148	V, iii, 113	Compare.
V, iii, 149	V, iii, 114	Compare.
V, iii, 150	V, iii, 115	
V, iii, 151 V, iii, 152	V, iii, 116	See the Gaṇa.
V, iii, 153 V, iii, 154	V, iii, 117	See the various Gaṇas.
V, iii, 155		
V, iii, 156	V, iii, 118	Compare.

V, iv, 1	V, iv, 42	
V, iv, 2	V, iv, 43	
V, iv, 3	V, iv, 1	Compare.
V, iv, 4	V, iv, 2	Compare.
V, iv, 5	V, iv, 17	Compare.
V, iv, 6	V, iv, 20	Compare.
V, iv, 7	V, iv, 18	
V, iv, 8	V, iv, 19	
V, iv, 9	V, iv, 21	Compare.
V, iv, 10		
V, iv, 11	V, iv, 22	
V, iv, 12	V, iv, 23	
V, iv, 13	IV, ii, 7	See Bhāṣya.
V, iv, 14 V, iv, 15 V, iv, 16 V, iv, 17	V, iv, 29	Compare the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
V, iv, 18		
V, iv, 19		
V, iv, 20		
V, iv, 21		
V, iv, 22	V, iv, 29	See note above.
V, iv, 23		
V, iv, 24		
V, iv, 25		
V, iv, 26		
V, iv, 27		
V, iv, 28	V, iv, 30	
V, iv, 29	V, iv, 32	
V, iv, 30	V, iv, 31	Compare.
V, iv, 31	V, iv, 33	Compare.
V, iv, 32		
V, iv, 33		
V, iv, 34		
V, iv, 35		
V, iv, 36	V, iv, 34	See the Gaṇa.
V, iv, 37		
V, iv, 38	V, iv, 34	See the Vārtika in Kāśikā.
V, iv, 39	V, iv, 35	Compare.
V, iv, 40	V, iv, 36	
V, iv, 41	V, iv, 37	
V, iv, 42		
V, iv, 43		
V, iv, 44		
V, iv, 45	V, iv, 38	See the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.
V, iv, 46		
V, iv, 47		
V, iv, 48	V, iv, 39	
V, iv, 49	V, iv, 40	
V, iv, 50		
V, iv, 51	IV, iii, 108	Compare Vārtika 3.
V, iv, 52	IV, iii, 108	Compare Vārtika 4.
V, iv, 53	V, iv, 36	See Vārtika 2.
V, iv, 54		
V, iv, 55	V, iv, 36	See Vārtika 7. Bhoja divides.
V, iv, 56		
V, iv, 57		
V, iv, 58		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
V, iv, 59	V, iv, 27	
V, iv, 60	V, iv, 24	Compare.
V, iv, 61	V, iv, 25	
V, iv, 62	V, iv, 26	
V, iv, 63		
V, iv, 64	V, iv, 50	Compare.
V, iv, 65	V, iv, 51	Compare.
V, iv, 66	V, iv, 52, 53	Compare both.
V, iv, 67	V, iv, 54	Compare.
V, iv, 68	V, iv, 55	
V, iv, 69	V, iv, 56	Compare.
V, iv, 70	V, iv, 57	Compare.
V, iv, 71	V, iv, 58	
V, iv, 72	V, iv, 59	Compare.
V, iv, 73	V, iv, 60	Compare.
V, iv, 74	V, iv, 61	Compare.
V, iv, 75	V, iv, 62	
V, iv, 76	V, iv, 63	Compare.
V, iv, 77	V, iv, 64	Compare.
V, iv, 78	V, iv, 65	
V, iv, 79	V, iv, 66	
V, iv, 80	V, iv, 67	Bhoja combines Vārtika.
V, iv, 81	V, iv, 68	Compare.
V, iv, 82	V, iv, 70	Compare.
V, iv, 83	V, iv, 69	Compare Vārtika also.
V, iv, 84	V, iv, 71	Compare.
V, iv, 85	V, iv, 72	Compare.
V, iv, 86 V, iv, 87 V, iv, 88	V, iv, 74	Compare. Bhoja divides.
V, iv, 89	V, iv, 74	See Kāśikā.
V, iv, 90	V, iv, 75	Compare.
V, iv, 91	V, iv, 76	Compare.
V, iv, 92	V, iv, 77	Compare.
V, iv, 93	V, iv, 78	Compare.
V, iv, 94	V, iv, 79	Compare.
V, iv, 95 V, iv, 96	V, iv, 80	Compare. Bhoja divides.
V, iv, 97	V, iv, 81	Compare.
V, iv, 98	V, iv, 82	
V, iv, 99	V, iv, 83	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
V, iv, 100	V, iv, 84	
V, iv, 101	V, iv, 85	
V, iv, 102		
V, iv, 103		
V, iv, 104	V, iv, 86	Compare.
V, iv, 105	V, iv, 87	Compare.
V, iv, 106	V, iv, 91	Compare.
V, iv, 107		
V, iv, 108	V, iv, 92	
V, iv, 109	V, iv, 93	Compare.
V, iv, 110	V, iv, 94	Compare.
V, iv, 111	V, iv, 95	Compare.
V, iv, 112	V, iv, 96	
V, iv, 113	V, iv, 97	Compare.
V, iv, 114	V, iv, 98	Compare.
V, iv, 115	V, iv, 99	
V, iv, 116	V, iv, 100	
V, iv, 117	V, iv, 101	Compare.
V, iv, 118	V, iv, 102	
V, iv, 119 V, iv, 120	V, iv, 104, 105	Bhoja divides in a different manner.
V, iv, 121	V, iv, 106	
V, iv, 122 V, iv, 123 V, iv, 124	V, iv, 107	See the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.
V, iv, 125	V, iv, 108	Compare.
V, iv, 126	V, iv, 109	Compare.
V, iv, 127	V, iv, 110	Compare.
V, iv, 128	V, iv, 111	
V, iv, 129		
V, iv, 130 V, iv, 131	V, iv, 113	Compare. Bhoja divides.
V, iv, 132	V, iv, 114	
V, iv, 133	V, iv, 115	Compare.
V, iv, 134 V, iv, 135	V, iv, 116	Compare. Bhoja divides.
V, iv, 136	V, iv, 117	Compare.
V, iv, 137	V, iv, 116	See Vārtika 2.
V, iv, 138		
V, iv, 139		
V, iv, 140	V, iv, 120	Compare.

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
V, iv, 141	V, iv, 121	Compare.
V, iv, 142	V, iv, 121	See Kāśikā.
V, iv, 143 V, iv, 144	V, iv, 122	Compare both.
V, iv, 145	V, iv, 118	Compare.
V, iv, 146	V, iv, 119	
V, iv, 147 V, iv, 148	V, iv, 119	See Vārtika in Kāśikā.
V, iv, 149	V, iv, 124	
V, iv, 150	V, iv, 125	Compare.
V, iv, 151	V, iv, 126	
V, iv, 152	V, iv, 127	
V, iv, 153 V, iv, 154 V, iv, 155 V, iv, 156 V, iv, 157	V, iv, 128	See the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.
V, iv, 158		
V, iv, 159	V, iv, 129	
V, iv, 160	V, iv, 130	Compare.
V, iv, 161	V, iv. 132	Compare.
V, iv, 162	V, iv, 133	
V, iv, 163	V, iv, 137	Compare.
V, iv, 164	V, iv, 138	See the Gaṇa.
V, iv, 165 V, iv, 166	V, iv, 139	See the Gaṇa.
V, iv, 167	V, iv, 140	Compare.
V, iv, 168	V, iv, 141	
V, iv, 169		
V, iv, 170	V, iv, 143	
V, iv, 171	V, iv, 144, 145	Bhoja combines.
V, iv, 172	V, iv, 146	Compare.
V, iv, 173	V, iv, 147	
V, iv, 174	V, iv, 148	Compare.
V, iv, 175	V, iv, 149	Compare.
V, iv, 176	V, iv, 150	
V, iv 177 V, iv, 178 V, iv, 179	V, iv, 151	See the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.
V, iv, 180	V, iv, 152	
V, iv, 181	V, iv, 153	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
V, iv, 182	V, iv, 154	Compare.
V, iv, 183 V, iv, 184	V, iv, 155	Compare.
V, iv, 185	V, iv, 156	Compare.
V, iv, 186		
V, iv, 187	V, iv, 157	Compare.
V, iv, 188	V, iv, 159	
V, iv, 189	V, iv, 160	Compare.

VI, i, 1	VI, i, 1, 9.	Bhoja combines.
VI, i, 2	VI, i, 10, 11	Bhoja combines.
VI, i, 3	VI, i, 8	Compare.
VI, i, 4	VI, i, 2	Compare.
VI, i, 5	VI, i, 3	
VI, i, 6	VI, i, 3	See the Vārtika in the Kāśikā.
VI, i, 7	VI, i, 3	See the Vārtika in the Kāśikā.
VI, i, 8	VI, i, 3	See the Vārtika in the Kāśikā.
VI, i, 9	VI, i, 3	See the Vārtika in the Kāśikā.
VI, i, 10	VI, i, 3	See the Vārtika in the Kāśikā.
VI, i, 11	VI, i, 12	
VI, i, 12	VI, i, 12	See the Vārtika in the Kāśikā.
VI, i, 13		
VI, i, 14	VI, i, 12	See Vārtika 6.
VI, i, 15	VI, i, 12	See Vārtika 7.
VI, i, 16	VI, i, 12	See Vārtika 8.
VI, i, 17	VI, i, 13	Compare.
VI, i, 18	VI, i, 14	
VI, i, 19	VI, i, 14	See the Vārtika in the Kāśikā.
VI, i, 20	VI, i, 15	Compare.
VI, i, 21 VI, i, 22 VI, i, 23 VI, i, 24 VI, i, 25 VI, i, 26	VI, i, 16	Compare. Bhoja divides. See Kāśikā. Compare also VI, i, 20.
VI, i, 27	VI, i, 18	See Kāśikā.
VI, i, 28	VI, i, 17	Compare.
VI, i, 29		
VI, i, 30	VI, i, 18	
VI, i, 31	VI, i, 19	Compare.

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VI, i, 32	VI, i, 21	
VI, i, 33	VI, i, 23	Compare.
VI, i, 34	VI, i, 24	Compare.
VI, i, 35	VI. i, 25	Compare.
VI, i, 36	VI, i, 26	Compare.
VI, i, 37	VI, i, 22	Compare.
VI, i, 38	VI, i, 27	Compare.
VI, i, 39		
VI, i, 40	VI, i, 28	See also Kāśikā.
VI, i, 41	VI, i, 28	See Vārtika 1.
VI, i, 42	VI, i, 29	Compare.
VI, i, 43	VI, i, 30	Compare.
VI, i, 44	VI, i, 31	Compare.
VI, i, 45	VI, i, 32, 33	Compare.
VI, i, 46		
VI, i, 47	VI, i, 38	
VI, i, 48	VI, i, 40	
VI, i, 49		
VI, i, 50	VI, i, 41, 42	Compare.
VI, i, 51	VI, i, 43	Compare.
VI, i, 52	VI, i, 44	Compare.
VI, i, 53	VI, i, 45	Compare.
VI, i, 54	VI, i, 46	Compare.
VI, i, 55	VI, i, 47	Compare.
VI, i, 56		
VI, i, 57	VI, i, 50	Compare. Bhoja divides.
VI, i, 58		
VI, i, 59	VI, i, 51	Compare.
VI, i, 60		
VI, i, 61	VI, i, 53	
VI, i, 62	VI, i, 54	
VI, i, 63	VI, i, 55	Compare.
VI, i, 64	VI, i, 56	Compare.
VI, i, 65	VI, i, 57	Compare.
VI, i, 66		
VI, i, 67	VI, i, 48	Compare.
VI, i, 68	VI, i, 49	
VI, i, 69	VI, i, 64	Compare.
VI, i, 70	VI, i, 64	See the Vārtika in the Kāśikā.
VI, i, 71	VI, i, 65	
VI, i, 72	VI, i, 65	See Kāśikā.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VI, i, 73	VI, i, 66	Compare.
VI, i, 74	VI, i, 67	Compare.
VI, i, 75 VI, i, 76 VI, i, 77	VI, i, 68	Compare. Bhoja divides.
VI, i, 78	VI, i, 69	Compare.
VI, i, 79	VI, i, 71	
VI, i, 80	VI, i, 72, 73	Compare. Bhoja combines.
VI, i, 81	VI, i, 74	Compare.
VI, i, 82	VI, i, 75	Compare.
VI, i, 83	VI, i, 76	Compare.
VI, i, 84	VI, i, 77	
VI, i, 85	VI, i, 78	
VI, i, 86	VI, i, 79	Compare.
VI, i, 87	VI, i, 80	
VI, i, 88	VI, i, 79	See Kāśikā.
VI, i, 89	VI, i, 81	Compare.
VI, i, 90	VI, i, 82	Compare.
VI, i, 91	VI, i, 84	
VI, i, 92	VI, i, 85	
VI, i, 93		
VI, i, 94	VI, i, 86	
VI, i, 95	VI, i, 87	
VI, i, 96 VI, i, 97 VI, i, 98	VI, i, 88, 89	Compare both.
VI, i, 99 VI, i, 100	VI, i, 89	Compare.
VI, i, 101	VI, i, 89	See Vārtika 3.
VI, i, 102	VI, i, 89	See Vārtika 5.
VI, i, 103	VI, i, 89	See Vārtika 4.
VI, i, 104	VI, i, 89	See Vārtika 6.
VI, i, 105	VI. i, 89	See Vārtika 7.
VI, i, 106	VI, i, 91	
VI, i, 107	VI, i, 92	Compare.
VI, i, 108	VI, i, 94	
VI, i, 109	VI, i, 94	See Vārtika 3.
VI, i, 110	VI, i, 94	See Vārtika 5.
VI, i, 111		
VI, i, 112	VI, i, 94	See the Vārtika in Kāśikā.
VI, i, 113	VI, i, 95	Compare.

APPENDIX 1

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VI, i, 114	VI, i, 96	Compare.
VI, i, 115	VI, i, 97	
VI, i, 116	VI, i, 98	Compare. See also Vārtika.
VI, i, 117	VI, i, 99	Compare.
VI, i, 118		
VI, i, 119	VI, i, 100	Compare.
VI, i, 120	VI, i, 93	Compare.
VI, i, 121	VI, i, 101	
VI, i, 122 VI, i, 123	VI, i, 101	See Vārtika.
VI, i, 124 VI, i, 125	VI, i, 103	Compare.
VI, i, 126	VI, i, 105	Compare.
VI, i, 127		
VI, i, 128	VI, i, 107	Compare.
VI, i, 129	VI, i, 108	Compare.
VI, i, 130	VI, i, 109	Compare.
VI, i, 131	VI, i, 110	Compare.
VI, i, 132	VI, i, 111	
VI, i, 133	VI, i, 112	
VI, i, 134	VI, i, 113, 114	Compare.
VI, i, 135	VI, i, 122	Compare.
VI, i, 136	VI, i, 123	Compare.
VI, i, 137	VI, i, 124	See the reading in the Kāśikā.
VI, i, 138		
VI, i, 139	VI, i, 125	Compare.
VI, i, 140 VI, i, 141	VI, i, 126	Compare both.
VI, i, 142	VI, i, 126	See Kāśikā.
VI, i, 143	VI, i, 127	Compare.
VI, i, 144	VI, i, 128	Compare.
VI, i, 145	VI, i, 134	Compare.
VI, i, 146	VI, i, 132	Compare.
VI, i, 147	VI, i, 131	Compare.
VI, i, 148	VI, i, 135, 137	Compare both.
VI, i, 149	VI, i, 137, 139	Compare both.
VI, i, 150	VI, i, 140	Compare.
VI, i, 151	VI, i, 141	
VI, i, 152	VI, i, 142	Compare. See also Vārtika.
VI, i, 153	VI, i, 144	
VI, i, 154	VI, i, 157	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VI, i, 155	VI, i, 156	Compare.
VI, i, 156		
VI, i, 157	VI, i, 157	See the Gaṇa.
VI, i, 158		
VI, i, 159		
VI, i, 160	VI, i, 145	
VI, i, 161	VI, i, 146	
VI, i, 162	VI, i, 147	Compare.
VI, i, 163	VI, i, 148	Compare.
VI, i, 164	VI, i, 149	Compare.
VI, i, 165	VI, i, 154	
VI, i, 166	VI, i, 153	
VI, i, 167	VI, i, 155	
VI, i, 168	VI, i, 143	Compare.
VI, i, 169		
VI, i, 170	VI, i, 150	Compare.
VI, i, 171	VI, i, 152	Compare.
VI, i, 172		
VI, i, 173	VI, i, 157	See the Vārtikas in the Kāśikā.
VI, i, 174		
VI, i, 175		

VI, ii, 1	VI, iii, 1	
VI, ii, 2	VI, iii, 2	Compare. See also Gaṇa.
VI, ii, 3	VI, iii, 2	See the Vārtika in Kāśikā.
VI, ii, 4		
VI, ii, 5	VI, iii, 3	Compare also Kāśikā.
VI, ii, 6	VI, iii, 4	
VI, ii, 7	VI, iii, 5	
VI, ii, 8	VI, iii, 3	See Vārtika 2.
VI, ii, 9	VI, iii, 6	Compare.
VI, ii, 10	VI, iii, 7, 8	Bhoja combines.
VI, ii, 11	VI, iii, 14	Compare.
VI, ii, 12	VI, iii, 9	Compare.
VI, ii, 13	VI, iii, 10	Compare.
VI, ii, 14	VI, iii, 11	Bhoja combines Vārtika also.
VI, ii, 15	VI, iii, 12	
VI, ii, 16		
VI, ii, 17	VI, iii, 15, 16	The two Sūtras are differently grouped in two Sūtras.
VI, ii, 18		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VI, ii, 19	VI, iii, 13	Compare.
VI, ii, 20	VI, iii, 17	
VI, ii, 21	VI, iii, 18	
VI, ii, 22	VI, iii, 19, 20	Compare both.
VI, ii, 23	VI, iii, 21	
VI, ii, 24	VI, iii, 22	Compare.
VI, ii, 25	VI, iii, 21	See the Vārtika in Kāśikā.
VI, ii, 26	VI, iii, 21	See the Vārtika in Kāśikā.
VI, ii, 27	VI, iii, 21	See the Vārtika in Kāśikā.
VI, ii, 28	VI, iii, 21	See the Vārtika in Kāśikā.
VI, ii, 29	VI, iii, 21	See the Vārtika in Kāśikā.
VI, ii, 30	VI, iii, 23	Compare.
VI, ii, 31	VI, iii, 24	Compare.
VI, ii, 32	VI, iii, 25	
VI, ii, 33	VI, iii, 25	See Kāśikā.
VI, ii, 34	VI, iii, 25	See Kāśikā.
VI, ii, 35	VI, iii, 26	See the Kāśikā and the Vārtika therein.
VI, ii, 36	VI, iii, 27	Compare.
VI, ii, 37	VI, iii, 28	See also Vārtika.
VI, ii, 38	VI, iii, 29	
VI, ii, 39	VI, iii, 30	Compare.
VI, ii, 40	VI, iii, 31	
VI, ii, 41	VI, iii, 34	Compare.
VI, ii, 42	VI, iii, 35	See also Vārtika.
VI, ii, 43		
VI, ii, 44		
VI, ii, 45	VI, iii, 35	See also Vārtika.
VI, ii, 46	VI, iii, 34	See also Vārtika.
VI, ii, 47	VI, iii, 34	See Gaṇa.
VI, ii, 48	VI, iii, 37, 38	Bhoja combines.
VI, ii, 49	VI, iii, 39	Compare.
VI, ii, 50	VI, iii, 40	Compare.
VI, ii, 51	VI, iii, 41	Compare.
VI, ii, 52	VI, iii, 42	
VI, ii, 53		
VI, ii, 54		
VI, ii, 55	VI, iii, 42	See Vārtika 2.
VI, ii, 56 VI, ii, 57	VI, iii, 43	Compare.
VI, ii, 58	VI, iii, 45	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VI, ii, 59		
VI, ii, 60	VI, iii, 46	Compare Kāśikā.
VI, ii, 61 VI, ii, 62	VI, iii, 46	See Vārtika 1.
VI, ii, 63		
VI, ii, 64		
VI, ii, 65	VI, iii, 46	See the Vārtika in Kāśikā.
VI, ii, 66	VI, iii, 46	See the Vārtika in Kāśikā.
VI, ii, 67	VI, iii, 46	See the Vārtika in Kāśikā.
VI, ii, 68	VI, iii, 47	See the Vārtika in Kāśikā.
VI, ii, 69	VI, iii, 49	Compare.
VI, ii, 70	VI, iii, 48	Compare.
VI, ii, 71	VI, iii, 50	Compare.
VI, ii, 72	VI, iii, 51	Compare. See also Kāśikā.
VI, ii, 73		
VI, ii, 74	VI, iii, 52, 54	Compare both.
VI, ii, 75	VI, iii, 53	Compare.
VI, ii, 76	VI, iii, 55	Compare.
VI, ii, 77	VI, iii, 56	Bhoja combines the Vārtika.
VI, ii, 78		
VI, ii, 79		
VI, ii, 80		
VI, ii, 81		
VI, ii, 82	VI, iii, 57	
VI, ii, 83	VI, iii, 58	See Vārtika.
VI, ii, 84	VI, iii, 58	Compare.
VI, ii, 85	VI, iii, 59	Compare.
VI, ii, 86	VI, iii, 60	Compare.
VI, ii, 87	VI, iii, 61	Compare.
VI, ii, 88	VI, iii, 61	See the Kāśikā and the Vārtika therein.
VI, ii, 89	VI, iii, 63	Compare.
VI, ii, 90	VI, iii, 64	
VI, ii, 91	VI, iii, 65	
VI, ii, 92	VI, iii, 66	
VI, ii, 93	VI, iii, 67	Compare.
VI, ii, 94	VI, iii, 70	Compare.
VI, ii, 95	VI, iii, 70	See Vārtika 4.
VI, ii, 96	VI, iii, 70	See Vārtika 5.
VI, ii, 97	VI, iii, 70	See Vārtika 6.
VI, ii, 98	VI, iii, 70	See Vārtika 7.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VI, ii, 99	VI, iii, 70	See Vārtika 8.
VI, ii, 100		
VI, ii, 101	VI, iii, 71	Compare.
VI, ii, 102	VI, iii, 72	Compare. See Kāśikā.
VI, ii, 103	VI, iii, 70	See Vārtika 3.
VI, ii, 104	VI, iii, 70	See Vārtika 9.
VI, ii, 105		
VI, ii, 106		
VI, ii, 107		
VI, ii, 108		
VI, ii, 109	VI, iii, 73	Compare.
VI, ii, 110	VI, iii, 73	See Vārtika.
VI, ii, 111	VI, iii, 74	
VI, ii, 112	VI, iii, 75	Compare.
VI, ii, 113	VI, iii, 76	Compare.
VI, ii, 114	VI, iii, 77	Compare.
VI, ii, 115 VI, ii, 116	VI, iii, 78	Compare. Bhoja divides
VI, ii, 117	VI, iii, 79, 80	Compare both.
VI, ii, 118	VI, iii, 81	
VI, ii, 119	VI, iii, 79	Compare.
VI, ii, 120	VI, iii, 83	Compare.
VI, ii, 121	VI, iii, 84, 85	Compare both.
VI, ii, 122	VI, iii, 86	
VI, ii, 123	VI, iii, 87	
VI, ii, 124	VI, iii, 88	Compare.
VI, ii, 125		
VI, ii, 126	VI, iii, 89	Compare.
VI, ii, 127	VI, iii, 90	Compare.
VI, ii, 128	VI, iii, 91	
VI, ii, 129	VI, iii, 92	Compare.
VI, ii, 130	VI, iii, 93	Compare.
VI, ii, 131	VI, iii, 95	
VI, ii, 132	VI, iii, 94	Compare.
VI, ii, 133	VI, iii, 97	Compare.
VI, ii, 134	VI, iii, 98	
VI, ii, 135	VI, iii, 109	See the Gaṇa.
VI, ii, 136 VI, ii, 137	VI, iii, 99	Bhoja divides.
VI, ii, 138	VI, iii, 100	Compare.
VI, ii, 139	VI, iii, 101	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VI, ii, 140	VI, iii, 102	Compare.
VI, ii, 141	VI, iii, 103	Compare.
VI, ii, 142	VI, iii, 104	
VI, ii, 143	VI, iii, 105	
VI, ii, 144	VI, iii, 106	Compare.
VI, ii, 145	VI, iii, 107	
VI, ii, 146		
VI, ii, 147	VI, iii, 109	See the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.
VI, ii, 148		
VI, ii, 149		
VI, ii, 150		
VI, ii, 151		
VI, ii, 152		
VI, ii, 153		
VI, ii, 154		
VI, ii, 155		
VI, ii, 156		
VI, ii, 157		
VI, ii, 158		
VI, ii, 159		
VI, ii, 160		
VI, ii, 161		
VI, ii, 162	VI, iii, 128	Compare.
VI, ii, 163	VI, iii, 129	
VI, ii, 164	VI, iii, 130	Compare.
VI, ii, 165	VI, iii, 117	See the Gaṇa.
VI, ii, 166		
VI, ii, 167	VI, iii, 119	See the Gaṇa.
VI, ii, 168	VI, iii, 118	Compare.
VI, ii, 169	VI, iii, 127	
VI, ii, 170	VI, iii, 111	Compare.
VI, ii, 171	VI, iii, 112	
VI, ii, 172	VI, iii, 115	Compare.
VI, ii, 173	VI, iii, 116	
VI, ii, 174	VI, iii, 122	Compare.
VI, ii, 175	VI, iii, 123	
VI, ii, 176	VI, iii, 124	
VI, ii, 177	VI, iii, 121	See also Vārtika in Kāśikā.
VI, ii, 178	VI, iii, 137	
VI, ii, 179	VI, iii, 138	
VI, ii, 180	VI, iii, 139	

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VI, iii, 1		
VI, iii, 2	VI, iv, 2	Compare.
VI, iii, 3	VI, iv, 3, 4	Compare.
VI, iii, 4	VI, iv, 7	
VI, iii, 5	VI, iv, 8	Compare.
VI, iii, 6	VI, iv, 10	Compare.
VI, iii, 7	VI, iv, 11	Compare.
VI, iii, 8	VI, iv, 13, 14	Compare both.
VI, iii, 9	VI, iv, 12	Compare.
VI, iii, 10	VI, iv, 16	Compare.
VI, iii, 11	VI, iv, 16	See Vārtika 1.
VI, iii, 12	VI, iv, 17	Compare.
VI, iii, 13	VI, iv, 18	Compare.
VI, iii, 14 VI, iii, 15	VI, iv, 19	Compare for both.
VI, iii, 16	VI, iv, 20	Compare.
VI, iii, 17	VI, iv, 21	
VI, iii, 18	VI, iv, 22	Compare.
VI, iii, 19	VI, iv, 23	Compare.
VI, iii, 20	VI, iv, 24	Compare.
VI, iii, 21		
VI, iii, 22		
VI, iii, 23		
VI, iii, 24	VI, iv, 25	Compare.
VI, iii, 25	VI, iv, 26	Compare.
VI, iii, 26	VI, iv, 24	See Vārtika.
VI, iii, 27		
VI, iii, 28	VI, iv, 24	See Vārtika 3.
VI, iii, 29	VI, iv, 27	Compare.
VI, iii, 30	VI, iv, 28	
VI, iii, 31	VI, iv, 29	
VI, iii, 32	VI, iv, 24	Compare Vārtika 1.
VI, iii, 33		
VI, iii, 34		
VI, iii, 35 VI, iii, 36	VI, iv, 37	Compare for both.
VI, iii, 37 VI, iii, 38	VI, iv, 42	
VI, iii, 39	VI, iv, 43	Compare.
VI, iii, 40	VI, iv, 44	
VI, iii, 41	VI, iv, 45	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VI, iii, 42	VI, iv, 40	Compare.
VI, iii, 43		
VI, iii, 44		
VI, iii, 45		
VI, iii, 46		
VI, iii, 47 }	VI, iv, 40	Bhoja combines Vārtika too.
VI, iii, 48 }		Compare both.
VI, iii, 49	VI, iv, 30	
VI, iii, 50	VI, iv, 39	Compare.
VI, iii, 51	VI, iv, 31	Compare.
VI, iii, 52	VI, iv, 31	See Kāśikā.
VI, iii, 53		
VI, iii, 54	VI, iv, 32	Compare.
VI, iii, 55	VI, iv, 33	
VI, iii, 56	VI, iv, 34	Compare. See also Kāśikā.
VI, iii, 57	VI, iv, 34	
VI, iii, 58		
VI, iii, 59	VI, iv, 35	
VI, iii, 60	VI, iv, 36	Compare.
VI, iii, 61	VI, iv, 46	
VI, iii, 62	VI, iv, 47	Compare.
VI, iii, 63	VI, iv, 48	Compare.
VI, iii, 64		
VI, iii, 65	VI, iv, 49	
VI, iii, 66	VI, iv, 50	Compare.
VI, iii, 67	VI, iv, 51	
VI, iii, 68	VI, iv, 52	
VI, iii, 69	VI, iv, 55	Compare.
VI, iii, 70	VI, iv, 56	Compare.
VI, iii, 71	VI, iv, 57	Compare.
VI, iii, 72	VI, iv, 59	Compare.
VI, iii, 73	VI, iv, 62	Compare.
VI, iii, 74	VI, iv, 63	Compare.
VI, iii, 75	VI, iv, 64	Compare.
VI, iii, 76	VI, iv, 65	
VI, iii, 77	VI, iv, 66	Compare.
VI, iii, 78	VI, iv, 67	Compare.
VI, iii, 79	VI, iv, 68	Compare. See also Kāśikā.
VI, iii, 80	VI, iv, 69	
VI, iii, 81	VI, iv, 70	Compare.
VI, iii, 82	VI, iv, 71	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VI, iii, 83	VI, iv, 77	Compare.
VI, iii, 84	VI, iv, 78	
VI, iii, 85	VI, iv, 79	
VI, iii, 86	VI, iv, 80	
VI, iii, 87	VI, iv, 81	
VI, iii, 88	VI, iv, 82	Compare.
VI, iii, 89	VI, iv, 83	Compare. See Kāśikā.
VI, iii, 90	VI, iv, 84	See also Vārtika.
VI, iii, 91	VI, iv, 87	Compare.
VI, iii, 92	VI, iv, 88	
VI, iii, 93	VI, iv, 89	See also Vārtika.
VI, iii, 94	VI, iv, 90	Compare.
VI, iii, 95	VI, iv, 91	Compare.
VI, iii, 96 VI, iii, 97	VI, iv, 98	Compare. Bhoja divides.
VI, iii, 98	VI, iv, 101	Compare.
VI, iii, 99	VI, iv, 105	Compare.
VI, iii, 100	VI, iv, 106	Compare.
VI, iii, 101	VI, iv, 107	
VI, iii, 102	VI, iv, 108, 109	Bhoja combines.
VI, iii, 103	VI, iv, 110	Compare.
VI, iii, 104 VI, iii, 105	VI, iv, 111, 112	The two Sūtras are differently distributed.
VI, iii, 106	VI, iv, 113	Compare.
VI, iii, 107	VI, iv, 114	Compare.
VI, iii, 108	VI, iv, 115	Compare.
VI, iii, 109	VI, iv, 116	Compare.
VI, iii, 110	VI, iv, 117	Compare.
VI, iii, 111	VI, iv, 118	Compare.
VI, iii, 112		
VI, iii, 113		
VI, iii, 114		
VI, iii, 115		
VI, iii, 116	VI, iv, 120	Compare.
VI, iii, 117	VI, iv, 121	
VI, iii, 118	VI, iv, 122	Compare.
VI, iii, 119	VI, iv, 123	
VI, iii, 120	VI, iv, 124	
VI, iii, 121	VI, iv, 125	Compare. See also Gaṇa.
VI, iii, 122	VI, iv, 120	Compare. See Vārtika in Kāśikā.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VI, iii, 123 VI, iii, 124	VI, iv, 120	See Vārtikas in Kāśikā.
VI, iii, 125	VI, iv, 126	
VI, iii, 126	VI, iv, 127	
VI, iii, 127	VI, iv, 128	Compare.
VI, iii, 128		
VI, iii, 129	VI, iv, 130	Compare.
VI, iii, 130	VI, iv, 131	
VI, iii, 131	VI, iv, 133	
VI, iii, 132	VI, iv, 134	
VI, iii, 133	VI, iv, 135	
VI, iii, 134	VI, iv, 136	Compare.
VI, iii, 135	VI, iv, 137	Compare.
VI, iii, 136	VI, iv, 138	Compare.
VI, iii, 137	VI, iv, 139	Compare.
VI, iii, 138	V1, iv, 140	See Kāśikā.
VI, iii, 139	VI, iv, 142	Compare.
VI, iii, 140	VI, iv, 143	Compare.
VI, iii, 141	VI, iv, 144	
VI, iii, 142	VI, iv, 144	See Vārtika 1.
VI, iii, 143	VI, iv, 144	See Vārtika 3.
VI, iii, 144	VI, iv, 144	See Vārtika 2.
VI, iii, 145	VI, iv, 144	See Vārtika 4.
VI, iii, 146	VI, iv, 144	See Vārtika 5.
VI, iii, 147 VI, iii, 148	VI, iv, 145	Compare for both.
VI, iii, 149		
VI, iii, 150		
VI, iii, 151	VI, iv, 149	See Vārtikas 8 and 9.
VI, iii, 152	VI, iv, 149	See Vārtika in Kāśikā.
VI, iii, 153	VI, iv, 146	See Kāśikā.
VI, iii, 154	VI, iv, 147	Compare.
VI, iii, 155	V I, iv, 149	Compare.
VI, iii, 156 VI, iii, 157	VI, iv, 149	See Vārtikas in Kāśikā.
VI, iii, 158	VI, iv, 150	
VI, iii, 159	VI, iv, 149	See Vārtika 6.
VI, iii, 160	VI, iv, 149	See Vārtika 7.
VI, iii, 161	VI, iv, 151	Compare.
VI, iii, 162	VI, iv, 152	Compare.
VI, iii, 163	VI, iv, 153	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VI, iii, 164	VI, iv, 154, 155	Bhoja combines.
VI, iii, 165	VI, iv, 156	Compare.
VI, iii, 166	VI, iv, 158	Compare.
VI, iii, 167	VI, iv, 159	Compare.
VI, iii, 168	VI, iv, 160	
VI, iii, 169	VI, iv, 157	Compare.
VI, iii, 170	VI, iv, 161	See the Gaṇa.
VI, iii, 171	VI, iv, 163	Compare.
VI, iii, 172	VI, iv, 163	See Vārtika 3.
VI, iii, 173	VI, iv, 169	Compare.
VI, iii, 174	VI, iv, 168	Compare.
VI, iii, 175	VI, iv, 164	Compare.
VI, iii, 176	VI, iv, 164, 170	Compare both.
VI, iii, 177	VI, iv, 170	See also Vārtika.
VI, iii, 178	VI, iv, 171	
VI, iii, 179	VI, iv, 173	Compare.
VI, iii, 180	VI, iv, 166	Compare.
VI, iii, 181	VI, iv, 165	Compare.
VI, iii, 182	VI, iv, 173	Compare.
VI, iii, 183	VI, iv, 174	Compare.

VI, iv, 1	VII, i, 1	Compare.
VI, iv, 2	VII, i, 2	
VI, iv, 3	VII, iii, 50	Compare.
VI, iv, 4	VII, iii, 51	Compare.
VI, iv, 5		
VI, iv, 6		
VI, iv, 7	VII, i, 100	
VI, iv, 8	VII, i, 101	
VI, iv, 9	VII, i, 102	
VI, iv, 10	VII, i, 58	
VI, iv, 11	VII, i, 59	See the Gaṇa.
VI, iv, 12 VI, iv, 13	VII, i, 60	Compare for both. See Kāśikā.
VI, iv, 14	VII, i, 61	
VI, iv, 15	VII, i, 62	Compare.
VI, iv, 16	VII, i, 63	
VI, iv, 17	VII, i, 64	
VI, iv, 18	VII, i, 65	
VI, iv, 19	VII, i, 66	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VI, iv, 20	VII, i, 67	
VI, iv, 21	VII, i, 68	
VI, iv, 22	VII, i, 69	Bhoja combines Vārtika.
VI, iv, 23 VI, iv, 24	VII, i, 70	Compare both. See Kāśikā also.
VI, iv, 25	VII, i, 71	
VI, iv, 26	VII, i, 72	Compare.
VI, iv, 27	VII, i, 72	See Vārtika 4. See also Kāśikā.
VI, iv, 28	VII, i, 73	Compare.
VI, iv, 29	VII, i, 74	Compare.
VI, iv, 30	VII, i, 75	Compare.
VI, iv, 31	VII, i, 78	
VI, iv, 32	VII, i, 79	Compare.
VI, iv, 33	VII, i, 80	Compare.
VI, iv, 34	VII, i, 81	
VI, iv, 35	VII, i, 82	
VI, iv, 36	VII, i, 84	
VI, iv, 37	VII, i, 85	
VI, iv, 38	VII, i, 86	Compare.
VI, iv, 39	VII, i, 87	
VI, iv, 40	VII, i, 88	Compare.
VI, iv, 41	VII, i, 89	
VI, iv, 42	VII, i, 90	Compare.
VI, iv, 43		
VI, iv, 44	VII, i, 93, 94	Compare both.
VI, iv, 45	VII, i, 92	Compare.
VI, iv, 46	VII, i, 94	Compare. See also Kāśikā.
VI, iv, 47	VII, i, 95	Compare.
VI, iv, 48	VII, i, 96	See Kāśikā.
VI, iv, 49 VI, iv, 50	VII, i, 98	Compare both.
VI, iv, 51		
VI, iv, 52	VII, i, 99	
VI, iv, 53	VII, ii, 84	Compare.
VI, iv, 54	VII, ii, 85	
VI, iv, 55	VII, ii, 86	
VI, iv, 56	VII, ii, 87, 88	Compare both.
VI, iv, 57	VII, ii, 89	
VI, iv, 58	VII, ii, 90	
VI, iv, 59	VII, ii, 91, 92	Compare both.
VI, iv, 60	VII, ii, 93	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VI, iv, 61	VII, ii, 94	
VI, iv, 62	VII, ii, 95	
VI, iv, 63	VII, ii, 96	
VI, iv, 64	VII, ii, 97	Compare.
VI, iv, 65	VII, ii, 98	
VI, iv, 66	VII, ii, 99	
VI, iv, 67	VII, ii, 99	See Vārtika 1.
VI, iv, 68	VII, ii, 100	Compare.
VI, iv, 69	VII, ii, 101	Compare.
VI, iv, 70	VII, ii, 102	Compare.
VI, iv, 71	VII, ii, 103	
VI, iv, 72	VII, ii, 106	Compare.
VI, iv, 73	VII, ii, 109	Compare.
VI, iv, 74	VII, ii, 107	Compare.
VI, iv, 75	VII, ii, 107	Compare Vārtika 1.
VI, iv, 76 VI, iv, 77	VII, ii, 108, 109, 110, 111.	See all.
VI, iv, 78		
VI, iv, 79	II, iv, 34	Compare.
VI, iv, 80 VI, iv, 81	II, iv, 32	Compare both.
VI, iv, 82	VI, i, 63	Compare.
VI, iv, 83	II, iv, 35	
VI, iv, 84	II, iv, 52	
VI, iv, 85	II, iv, 53	
VI, iv, 86	II, iv, 54	Compare also Vārtika 9.
VI, iv, 87	II, iv, 55	
VI, iv, 88	II, iv, 54	See Vārtika 10.
VI, iv, 89	II, iv, 56	See Vārtika.
VI, iv, 90	II, iv, 56	See Kāśikā.
VI, iv, 91	II, iv, 36	Compare.
VI, iv, 92	II, iv, 37	See also Vārtika.
VI, iv, 93	II, iv, 40	Compare.
VI, iv, 94	II, iv, 41	
VI, iv, 95	II, iv, 42	
VI, iv, 96	II, iv, 43	
VI, iv, 97	II, iv, 44	Compare.
VI, iv, 98	II, iv, 45	Compare.
VI, iv, 99	II, iv, 46	Compare.
VI, iv, 100	II, iv, 47	Compare.
VI, iv, 101	II, iv, 48	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VI, iv, 102	II, iv, 49	
VI, iv, 103	II, iv, 50	Compare.
VI, iv, 104	II, iv, 51	Compare.
VI, iv, 105	VII, ii, 35	Compare.
VI, iv, 106	VII, ii, 37	Compare.
VI, iv, 107	VII, ii, 38	Compare.
VI, iv, 108	VII, ii, 39	
VI, iv, 109	VII, ii, 40	Compare.
VI, iv, 110	VII, ii, 41	Compare.
VI, iv, 111	VII, ii, 42	
VI, iv, 112	VII, ii, 43	Compare.
VI, iv, 113	VII, ii, 44	Compare.
VI, iv, 114	VII, ii, 45	See also Gaṇa.
VI, iv, 115	VII, ii, 46	
VI, iv, 116	VII, ii, 47	See also Vārtika.
VI, iv, 117	VII, ii, 50, 51	Compare both.
VI, iv, 118	VII, ii, 52	Compare.
VI, iv, 119	VII, ii, 53	Compare.
VI, iv, 120	VII, ii, 54	
VI, iv, 121 VI, iv, 122	VII, ii, 55	Compare both.
VI, iv, 123	VII, ii, 56	
VI, iv, 124	VII, ii, 48	Compare.
VI, iv, 125	VII, ii, 49	Compare.
VI, iv, 126	VII, ii, 57	Compare.
VI, iv, 127	VII, ii, 58	Compare.
VI, iv, 128	VII, ii, 58, 59	Compare both.
VI. iv, 129	VII, ii, 59	Compare.
VI, iv, 130	VII, ii, 60	Compare.
VI, iv, 131	VII, ii, 36	Compare.
VI, iv, 132	VII, ii, 36	See Vārtika 4.
VI, iv, 133	VII, ii, 36	See Vārtika 5.
VI, iv, 134	VII, ii, 9	Compare.
VI, iv, 135	VII, ii, 9	See Vārtika.
VI, iv, 136 VI, iv, 137 VI, iv, 138 VI, iv, 139 VI, iv, 140 VI, iv, 141 VI, iv, 142	VII, ii, 10	See the Ślokavārtikas in the Bhāṣya and the Kāśikā.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VI, iv, 143		
VI, iv, 144		
VI, iv, 145		
VI, iv, 146	VII, ii, 10	See note above.
VI, iv, 147		
VI, iv, 148		
VI, iv, 149		
VI, iv, 150		
VI, iv, 151	VII, ii, 11	See also the Vārtika in the Kāśikā
VI, iv, 152	VII, ii, 12	Compare.
VI, iv, 153		
VI, iv, 154	VII, ii, 14	See also Vārtika.
VI, iv, 155	VII, ii, 15	Compare.
VI, iv, 156	VII, ii, 16	Compare.
VI, iv, 157	VII, ii, 17	Compare.
VI, iv, 158	VII, ii, 17	See the Vārtika in the Kāśikā.
VI, iv, 159		
VI, iv, 160	VII, ii, 18	Compare.
VI, iv, 161	VII, ii, 19	Compare.
VI, iv, 162	VII, ii, 20	Compare.
VI, iv, 163	VII, ii, 21	
VI, iv, 164	VII, ii, 22	
VI, iv, 165	VII, ii, 23	
VI, iv, 166	VII, ii. 24	
VI, iv, 167	VII, ii, 25	Compare.
VI, iv, 168	VII, ii, 26	Compare.
VI, iv, 169	VII, ii, 27	
VI, iv, 170	VII, ii, 28	Compare.
VI, iv, 171	VII, ii, 29	Compare. See also Kāśikā.
VI, iv, 172	VII, ii, 29	See Vārtika in Kāśikā.
VI, iv, 173	VII, ii, 30	See Vārtika. Bhoja combines.
VI, iv, 174		
VI, iv, 175	VII, ii, 13	Compare.
VI, iv, 176	VII, ii, 13	See Vārtika.
VI, iv, 177	VII, ii, 61, 63	Compare both.
VI, iv, 178	VII, ii, 61	Compare in part.
VI, iv, 179	VII, ii, 62	Compare.
VI, iv, 180	VII, ii, 65	Compare.
VI, iv, 181	VII, ii, 66	Compare.
VI, iv, 182	VII, ii, 67	Compare.
VI, iv, 183	VII, ii, 68	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VI, iv, 184	VII, ii, 70	Compare.
VI, iv, 185	VII, ii, 71	Compare.
VI, iv. 186	VII, ii, 72	
VI, iv, 187	VII, ii, 73	Compare.
VI, iv, 188	VII, ii, 74, 75	Compare both.
VI, iv, 189	VII, ii, 76	Compare.
VI, iv, 190	VII, ii, 77, 78	Compare both.
VI, iv, 191	VII, ii, 82	Compare.
VI, iv, 192	VII, ii, 83	Compare.
VII, i, 1	VII, ii, 114	
VII, i, 2	VII, ii, 2	Compare.
VII, i, 3	VII, ii, 1	Compare.
VII, i, 4	VII, ii, 3	Compare.
VII, i, 5	VII, ii, 4	
VII, i, 6	VII, ii, 6	Compare.
VII, i, 7	VII, ii, 5	Compare.
VII, i, 8	VII, ii, 3	Compare.
VII, i, 9 VII, i, 10	VII, ii, 115	Bhoja divides.
VII, i, 11	VII, ii, 117, 118	Bhoja combines.
VII, i, 12	VII, iii, 2	Compare.
VII, i, 13	VII, iii, 1	Compare.
VII, i, 14	VII, iii, 1	Compare Vārtika 6.
VII, i, 15	VII, iii, 3	Compare.
VII, i, 16	VII, iii, 4	Compare the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.
VII, i, 17	VII, iii, 5	Compare.
VII, i, 18	VII, iii, 6	See Kāśikā.
VII, i, 19	VII, iii, 7	Compare the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras.
VII, i, 20 VII, i, 21	VII, iii, 8	Compare Sūtra and Vārtika.
VII, i, 22	VII, iii, 9	Compare.
VII, i, 23		
VII, i, 24	VII, iii, 10	Compare.
VII, i, 25	VII, iii, 11	
VII, i, 26	VII, iii, 12	Compare.
VII, i, 27	VII, iii, 13	Compare.
VII, i, 28	VII, iii, 14	

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VII, i, 29 VII, i, 30	VII, iii, 15, 17	The two Sūtras are differently distributed.
VII, i, 31	VII, iii, 16	Compare.
VII, i, 32	VII, iii, 18	Compare.
VII, i, 33	VII, iii, 19	Compare.
VII, i, 34 VII, i, 35 VII, i, 36 VII, i, 37 VII, i, 38 VII, i, 39 VII, i, 40 VII, i, 41	VII, iii, 20	Compare the Gaṇa and the Gaṇa Sūtras. Bhoja adds.
VII, i, 42	VII, iii, 24	Compare.
VII, i, 43	VII, iii, 21	Compare. See Kāśikā.
VII, i, 44	VII, iii, 22	
VII, i, 45	VII, iii, 26	
VII, i, 46	VII, iii, 27	Compare.
VII, i, 47	VII, iii, 28	Compare.
VII, i, 48	VII, iii, 29	Compare.
VII, i, 49	VII, iii, 30	
VII, i, 50	VII, iii, 31	
VII, i, 51	VII, iii, 32	
VII, i, 52	VII, iii, 33	
VII, i, 53	VII, iii, 34	Compare.
VII, i, 54	VII, iii, 34	See Kāśikā.
VII, i, 55	VII, iii, 35	Compare.
VII, i, 56		
VII, i, 57	VII, i, 91	Compare.
VII, i, 58	VII, iii, 36	Compare.
VII, i, 59	VII, iii, 37	
VII, i, 60	VII, iii, 38	
VII, i, 61	VII, iii, 37	Compare Vārtika 1.
VII, i, 62 VII, i, 63 VII, i, 64	VII, iii, 39	Bhoja divides. Compare.
VII, i, 65	VII, iii, 40	
VII, i, 66	VII, iii, 41	
VII, i, 67	VII, iii, 42	
VII, i, 68	VII, iii, 43	Compare.
VII, i, 69	VI, iv, 92	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VII, i, 70	VI, iv, 93	Compare.
VII, i, 71	VI, iv, 96	See also Vārtika in Kāśikā.
VII, i, 72	VI, iv, 97	Compare.
VII, i, 73	VII, iv, 1	Compare. Bhoja divides.
VII, i, 74		
VII, i, 75	VII, iv, 2	
VII, i, 76	VII, iv, 3	Compare.
VII, i, 77	VII, iv, 3	Compare the Vārtika and the Gaṇa in Kāśikā.
VII, i, 78	VII, iv, 7	
VII, i, 79	VII, iv, 6	Compare.
VII, i, 80	VII, iv, 5	Compare.
VII, i, 81	VII, iv, 4	Compare.
VII, i, 82	VII, iv, 9	Compare.
VII, i, 83	VI, iv, 95	Compare. See Kāśikā.
VII, i, 84	VII, iii, 44	
VII, i, 85	VII, iii, 44	Compare Vārtika 4.
VII, i, 86	VII, iii, 44	Compare Vārtika 5.
VII, i, 87	VII, iii, 47	Compare.
VII, i, 88	VII, iii, 48, 49	Compare both.
VII, i, 89	VII, iii, 45	See Vārtika 8.
VII, i, 90	VII, iii, 45	See Vārtika 10.
VII, i, 91	VII, iii, 45	See Vārtika 1.
VII, i, 92	VII, iii, 45	See Vārtika 3.
VII, i, 93	VII, iii, 45	See Vārtika 4.
VII, i, 94	VII, iii, 45	See Vārtika 5. See also Gaṇa.
VII, i, 95	VII, iii, 45	See Vārtika 6.
VII, i, 96	VII, iii, 45	See Vārtika 7.
VII, i, 97	VII, iii, 45	See Vārtika 9.
VII, i, 98	VII, iii, 52	
VII, i, 99	VII, iii, 53	Compare Gaṇa.
VII, i, 100	VII, iii, 53	See also VII, iii, 63 and Kāśikā.
VII, i, 101	VII, iii, 53	See Kāśikā.
VII, i, 102		
VII, i, 103		
VII, i, 104		
VII, i, 105	VII, iii, 64	Compare.
VII, i, 106		
VII, i, 107		
VII, i, 108		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VII, i, 109 VII, i, 110	VII, iii, 53	See Kāśikā.
VII, i, 111	VII, iii, 54	Compare.
VII, i, 112		
VII, i, 113	VII, iii, 55	Compare.
VII, i, 114	VII, iii, 56	
VII, i, 115	VII, iii, 57	
VII, i, 116	VII, iii, 58	Compare.
VII, i, 117	VII, iii, 59, 60	Compare both.
VII, i, 118	VII, iii, 61	Compare.
VII, i, 119	VII, iii, 63	
VII, i, 120	VII, iii, 62	See also Kāśikā.
VII, i, 121	VII, iii, 65	
VII, i, 122	VII, iii, 66	See also Vārtika 3.
VII, i, 123	VII, iii, 67	
VII, i, 124	VII, iii, 68	Compare.
VII, i, 125	VII, iii, 69	Compare.
VII, i, 126		
VII, i, 127	VII, iii, 71	Compare.
VII, i, 128	VII, iii, 72	
VII, i, 129	VII, iii, 73	Compare.
VII, i, 130	VII, iii, 74	Compare.
VII, i, 131	VII, iii, 75	Compare.
VII, i, 132	VII, iii, 76	
VII, i, 133	VII, iii, 77	
VII, i, 134	VII, iii, 78	
VII, i, 135	VII, iii, 78	See Kāśikā.
VII, i, 136	VII, iii, 79	
VII, i, 137	VII, iii, 80	
VII, i, 138	VII, iii, 82	Compare.
VII, i, 139	VI, i, 58	Compare.
VII, ii, 1	VII, iii, 84	Compare.
VII, ii, 2	VII, iii, 85	Compare.
VII, ii, 3 VII, ii, 4 VII, ii, 5	VII, iii, 85, 86	Compare. The two are differently distributed by Bhoja.
VII, ii, 6	VII, iii, 87	Compare.
VII, ii, 7	I, ii, 4	Compare.
VII, ii, 8	I, ii, 5	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VII, ii, 9	I, i, 5	
VII, ii, 10		
VII, ii, 11	I, ii, 1	Compare.
VII, ii, 12	I, ii, 2	Compare.
VII, ii, 13	I, ii, 3	Compare.
VII, ii, 14	I, ii, 19	Compare.
VII, ii, 15	I, ii, 20	Compare.
VII, ii, 16	I, ii, 21	Compare.
VII, ii, 17	I, ii, 7	Compare.
VII, ii, 18	I, ii, 24, 25	Compare both in part.
VII, ii, 19	I, ii, 26	Compare.
VII, ii, 20 VII, ii, 21	I, ii, 8	Compare both.
VII, ii, 22	I, ii, 11	Compare.
VII, ii, 23	I, ii, 12	
VII, ii, 24	I, ii, 17	Compare.
VII, ii, 25		
VII, ii, 26	VII, iii, 88	Compare.
VII, ii, 27	VII, iii, 89	Compare.
VII, ii, 28	VII, iii, 90	Compare.
VII, ii, 29	VII, iii, 91	Compare.
VII, ii, 30	VII, iii, 92	
VII, ii, 31	VII, iii, 93	Compare.
VII, ii, 32	VII, iii, 94	Compare.
VII, ii, 33	VII, iii, 96	Compare. See Kāśikā.
VII, ii, 34	VII, iii, 98	Compare.
VII, ii, 35	VII, iii, 100	Compare.
VII, ii, 36	VII, iii, 101	Compare.
VII, ii, 37	VII, iii, 102	
VII, ii, 38	VII, iii, 103	
VII, ii, 39	VII, iii, 104	
VII, ii, 40	VII, iii, 105	Compare.
VII, ii, 41	VII, iii, 106	
VII, ii, 42	VII, iii, 107	See Vārtika.
VII, ii, 43	VII, iii, 107	See Vārtika in Kāśikā.
VII, ii, 44	VII, iii, 107	See Vārtika in Kāśikā.
VII, ii, 45	VII, iii, 107	See Vārtika in Kāśikā.
VII, ii, 46	VII, iii, 108	Compare.
VII, ii, 47	VII, iii, 109	
VII, ii, 48	VII, iii, 111	Compare.
VII, ii, 49		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VII, ii, 50		
VII, ii, 51 VII, ii, 52	VII, iii, 112	Compare. See also Kāśikā.
VII, ii, 53	VII, iii, 113	
VII, ii, 54	VII, iii, 114	Compare.
VII, ii, 55	VII, iii, 115	Compare.
VII, ii, 56 VII, ii, 57	VII, iii, 116	Compare both.
VII, ii, 58	VII, iii, 118	See Kāśikā.
VII, ii, 59	VII, iii, 117	Compare.
VII, ii, 60	VII, iii, 120	Compare.
VII. ii, 61	VII, iv, 10	
VII, ii, 62	VII, iv, 10	See Kāśikā and Vārtika.
VII, ii, 63	VII, iv, 11	Compare.
VII, ii, 64	VII, iv, 12	Compare.
VII, ii, 65	VII, iv, 16	Compare.
VII, ii, 66	VII, iv, 18	Compare.
VII, ii, 67	VII, iv, 17, 19, 20	Compare these three Sūtras.
VII, ii, 68	VII, iv, 13	Compare.
VII, ii, 69	VII, iv, 14	
VII, ii, 70	VII, iv, 15	Compare.
VII, ii, 71	VII, iv, 21	Compare.
VII, ii, 72	VII, iv, 22	
VII, ii, 73	VII, iv, 23	Compare.
VII, ii, 74	VII, iv, 24	Compare.
VII, ii, 75	VII, iv, 25	Compare.
VII, ii, 76	VII, iv, 26	
VII, ii, 77	VII, iv, 27	
VII, ii, 78 VII, ii, 79	VII, iv, 28	Compare. Bhoja divides.
VII, ii, 80	VII, iv, 29	Compare. See Kāśikā.
VII, ii, 81	VII, iv, 30	
VII, ii, 82	VII, iv, 30	See Vārtika in Kāśikā.
VII, ii, 83	VII, iv, 31	
VII, ii, 84	VII, iv, 32	Compare.
VII, ii, 85	VII, iv, 33	
VII, ii, 86 VII, ii, 87 VII, ii, 88	VII, iv, 34	Compare. Bhoja divides.
VII, ii, 89 VII, ii, 90	VII, i, 51	Compare Sūtra and Vārtika.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VII, ii, 91	VII, iv, 40	Compare.
VII, ii, 92	VII, iv, 41	Compare.
VII, ii, 93	VII, iv, 41	See Vārtika in Kāśikā
VII, ii, 94	VII, iv, 42	
VII, ii, 95	VII, iv, 43	Compare.
VII, ii, 96	VII, iv, 46	Compare.
VII, ii, 97	VII, iv, 47	Compare.
VII, ii, 98		
VII, ii, 99		
VII, ii, 100		
VII, ii, 101	VII, iv, 48	
VII, ii, 102	VII, iv, 49	
VII, ii, 103	VII, iv, 50, 52	Compare both.
VII, ii, 104	VII, iv, 51	Compare.
VII, ii, 105	III, i, 11	Compare.
VII, ii, 106	III, i, 11	See Vārtika 2.
VII, ii, 107	VII, iv, 53	
VII, ii, 108		
VII, ii, 109	VII, iv, 54	Compare.
VII, ii, 110	VII, iv, 54	See Vārtika.
VII, ii, 111	VII, iv, 55	Compare.
VII, ii, 112	VII, iv, 55	Compare.
VII, ii, 113	VII, iv, 56	
VII, ii, 114	VII, iv, 57	Compare.
VII, ii, 115	VII, iv, 58	Compare.
VII, ii, 116	VII, iv, 60	Compare.
VII, ii, 117	VII, iv, 61	See Vārtika 1.
VII, ii, 118		
VII, ii, 119		
VII, ii, 120	VII, iv, 62	
VII, ii, 121	VII, iv, 63	
VII, ii, 122	VII, iv, 66	
VII, ii, 123	VII, iv, 59	
VII, ii, 124	VII, iv, 67	Compare. See Kāśikā.
VII, ii, 125	VII, iv, 68	
VII, ii, 126	VII, iv, 69	Compare.
VII, ii, 127	VII, iv, 70	
VII, ii, 128	VII, iv, 71	Compare.
VII, ii, 129	VII, iv, 72	Compare.
VII, ii, 130	VII, iv, 73	Compare.
VII, ii, 131	VII, iv, 75	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VII, ii, 132	VII, iv, 76, 77	Compare both.
VII, ii, 133	VII, iv, 79	
VII, ii, 134	VII, iv, 80	
VII, ii, 135	VII, iv, 81	Compare.
VII, ii, 136	VII, iv, 82	
VII, ii, 137	VII, iv, 83	Compare.
VII, ii, 138	VII, iv, 84	
VII, ii, 139	VII, iv, 85	Compare.
VII, ii, 140	VII, iv, 86	Compare.
VII, ii, 141	VII, iv, 87	Compare.
VII, ii, 142	VII, iv, 88	
VII, ii, 143	VII, iv, 89	
VII, ii, 144	VII, iv, 90	Compare.
VII, ii, 145	VII, iv, 91	
VII, ii, 146	VII, iv, 93	Compare.
VII, ii, 147	VII, iv, 93	See Vārtika 1.
VII, ii, 148	VII, iv, 94	
VII, ii, 149	VII, iv, 95	Compare.
VII, ii, 150	VII, iv, 96	Compare.
VII, ii, 151	VII, iv, 97	
VII, iii, 1	VIII, i, 1	Compare.
VII, iii, 2	VIII, i, 12	See Vārtika 7.
VII, iii, 3		
VII, iii, 4	VIII, i, 12	See Vārtika 6.
VII, iii, 5	VIII, i, 12	See Vārtika 3.
VII, iii, 6	VIII, i, 12	See Vārtika 4.
VII, iii, 7	VIII, i, 12	See Vārtika 8.
VII, iii, 8	VIII, i, 12	See Vārtika 10.
VII, iii, 9	VIII, i, 12	See Vārtika 9.
VII, iii, 10	VIII, i, 5	Compare. See also Vārtika.
VII, iii, 11	VIII, i, 7	Compare.
VII, iii, 12	VIII, i, 8	Compare.
VII, iii, 13	VIII, i, 9	Compare Vārtika 3.
VII, iii, 14	VIII, i, 10	Compare.
VII, iii, 15	VIII, i, 12	Compare.
VII, iii, 16	VIII, i, 13	Compare.
VII, iii, 17		
VII, iii, 18		
VII, iii, 19		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VII, iii, 20		
VII, iii, 21	VIII, i, 14	
VII, iii, 22	VIII, i, 15	Compare.
VII, iii, 23	VIII, i, 15	Compare Vārtika 1.
VII, iii, 24		
VII, iii, 25		
VII, iii, 26	VIII, i, 17, 18	Compare both.
VII, iii, 27 }	VIII, i, 20, 21	The two Sūtras are differently distributed.
VII, iii, 28 }		
VII, iii, 29	VIII, i, 22	
VII, iii, 30	VIII, i, 23	
VII, iii, 31		
VII, iii, 32	VIII, i, 26	Compare.
VII, iii, 33	VIII, i, 24	Compare.
VII, iii, 34	VIII, i, 25	Compare.
VII, iii, 35	VIII, i, 72	Compare.
VII, iii, 36	VIII, i, 73	Compare.
VII, iii, 37		
VII, iii, 38	VIII, ii, 1	
VII, iii, 39	VIII, ii, 2	Compare.
VII, iii, 40	VIII, ii, 3	Compare.
VII, iii, 41	VIII, ii, 6	Compare Vārtika 5.
VII, iii, 42	VIII, ii, 6	Compare Vārtika 7.
VII, iii, 43	VIII, ii, 6	Compare Vārtika 11.
VII, iii, 44	VIII, ii, 6	Compare Vārtika 12.
VII, iii, 45	VIII, ii, 6	Compare Vārtika 14.
VII, iii, 46	VIII, ii, 9	Compare.
VII, iii, 47	VIII, ii, 10	
VII, iii, 48	VIII, ii, 11	
VII, iii, 49	VIII, ii, 12	Compare.
VII, iii, 50	VIII, ii, 13	
VII, iii, 51	VIII, ii, 14	
VII, iii, 52 }	VIII, ii, 9	See the Gaṇa. The ayāvādi is an ākṛtigaṇa. Bhoja adds.
VII, iii, 53 }		
VII, iii, 54	VIII, ii, 18	
VII, iii, 55	VIII, ii, 19	
VII, iii, 56	VIII, ii, 20	
VII, iii, 57	VIII, ii, 21	Compare.
VII, iii, 58	VIII, ii, 22	Compare. See also Vārtika.
VII, iii, 59		
VII, iii, 60		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VII, iii, 61		
VII, iii, 62		
VII, iii, 63		
VII, iii, 64		
VII, iii, 65		
VII, iii, 66		
VII, iii, 67	VIII, ii, 23	Compare.
VII, iii, 68	VIII, ii, 24	Compare.
VII, iii, 69	VIII, ii, 25	Compare.
VII, iii, 70	VIII, ii, 28	
VII, iii, 71	VIII, ii, 26	
VII, iii, 72	VIII, ii, 27	Compare.
VII, iii, 73	VIII, ii, 29	
VII, iii, 74	VIII, ii, 30	
VII, iii, 75	VIII, ii, 31	
VII, iii, 76	VIII, ii, 32	
VII, iii, 77	VIII, ii, 33	
VII, iii, 78	VIII, ii, 34	Compare.
VII, iii, 79	VIII, ii, 36	Compare.
VII, iii, 80	VIII, ii, 37	Compare.
VII, iii, 81	VIII, ii, 38	Compare.
VII, iii, 82	VIII, ii, 40	
VII, iii, 83	VIII, ii, 41	
VII, iii, 84	VIII, ii, 42	Compare.
VII, iii, 85	VIII, ii, 43	Compare.
VII, iii, 86	VIII, ii, 44	See Vārtika 1.
VII, iii, 87	VIII, ii, 44	See Vārtika 3.
VII, iii, 88	VIII, ii, 44	See Vārtika 2.
VII, iii, 89	VIII, ii, 44	See Vārtika 4.
VII, iii, 90	VIII, ii, 45	Compare.
VII, iii, 91	VIII, ii, 45	See Kāśikā.
VII, iii, 92	VIII, ii, 46	Compare.
VII, iii, 93	VIII, ii, 46	See Kāśikā.
VII, iii, 94	VIII, ii, 47	
VII, iii, 95	VIII, ii, 48	
VII, iii, 96	VIII, ii, 49	
VII, iii, 97	VIII, ii, 50	Compare.
VII, iii, 98	VIII, ii, 60	
VII, iii, 99	VIII, ii, 56	Compare in part.
VII, iii, 100	VIII, ii, 54	Compare.
VII, iii, 101	VIII, ii, 53	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VII, iii, 102	VIII, ii, 51	
VII, iii, 103	VIII, ii, 52	
VII, iii, 104		
VII, iii, 105	VIII, ii, 55	Compare. Bhoja divides.
VII, iii, 106		
VII, iii, 107	VIII, ii, 56, 57	Compare both.
VII, iii, 108	VIII, ii, 58	Compare.
VII, iii, 109	VIII, ii, 59	
VII, iii, 110	VIII, ii, 39	
VII, iii, 111	VIII, ii, 62	Compare.
VII, iii, 112	VIII, ii, 63	
VII, iii, 113	VIII, ii, 64, 65	Compare both.
VII, iii, 114	VIII, ii, 66	
VII, iii, 115	VIII, ii, 68	Compare.
VII, iii, 116	VIII, ii, 69	Compare.
VII, iii, 117	VIII, ii, 70	See Vārtika 1.
VII, iii, 118	VIII, ii, 70	See Vārtika in Kāśikā.
VII, iii, 119		
VII, iii, 120	VIII, ii, 72	Compare.
VII, iii, 121	VIII, ii, 72	See Kāśikā.
VII, iii, 122	VIII, ii, 73	Compare.
VII, iii, 123	VIII, ii, 74	Compare.
VII, iii, 124	VIII, ii, 75	Compare.
VII, iii, 125	VIII, ii, 76	Compare.
VII, iii, 126	VIII, ii, 76	See Kāśikā and also VIII, i, 79.
VII, iii, 127		
VII, iii, 128	VIII, ii, 80	Compare.
VII, iii, 129	VIII, ii, 80	See Kāśikā.
VII, iii, 130	VIII, ii, 81	
VII, iii, 131	VIII, ii, 82	Compare.
VII, iii, 132	VIII, ii, 84	Compare.
VII, iii, 133	VIII, ii, 85	
VII, iii, 134	VIII, ii, 86	
VII, iii, 135	VIII, ii, 83	Compare also Vārtika 1.
VII, iii, 136	VIII, ii, 83	See Vārtika 2.
VII, iii, 137	VIII, ii, 93	Compare.
VII, iii, 138	VIII, ii, 94	Compare.
VII, iii, 139	VIII, ii, 95, 96	See both.
VII, iii, 140	VIII, ii, 95	See also Vārtika.
VII, iii, 141	VIII, ii, 103	Compare in part.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VII, iii, 142	VIII, ii, 98	See Kāśikā.
VII, iii, 143	VIII, ii, 99	Compare.
VII, iii, 144	VIII, ii, 100	Compare.
VII, iii, 145	VIII, ii, 101	Compare.
VII, iii, 146	VIII, ii, 104	
VII, iii, 147	VIII, ii, 105	
VII, iii, 148	VIII, ii, 106	
VII, iii, 149	VIII, ii, 107	Compare. See also Vārtika.
VII, iii, 150	VIII, ii, 108	
VII, iv, 1	VIII, iii, 5	Compare.
VII, iv, 2	VIII, iii, 6	Compare.
VII, iv, 3	VIII, iii, 7	Compare.
VII, iv, 4	VIII, iii, 12	Compare.
VII, iv, 5	VIII, iii, 10	Compare.
VII, iv, 6	VIII, iii, 2	Compare.
VII, iv, 7	VIII, iii, 4	Compare.
VII, iv, 8	VIII, iii, 22, 23	Compare both.
VII, iv, 9	VIII, iii, 24	
VII, iv, 10	VIII, iii, 25	Compare.
VII, iv, 11	VIII, iii, 26	Compare. See also the Vārtika on VIII, iii, 27.
VII, iv, 12	VIII, iii, 28	Compare.
VII, iv, 13	VIII, iii, 29	Compare.
VII, iv, 14	VIII, iii, 30	
VII, iv, 15	VIII, iii, 31	
VII, iv, 16	VIII, iii, 33	Compare.
VII, iv, 17	VIII, iii, 32	Compare.
VII, iv, 18	VIII, iii, 13	Compare.
VII, iv, 19	VIII, iii, 14	
VII, iv, 20	VIII, iii, 15	Compare. Bhoja divides.
VII, iv, 21		
VII, iv, 22		
VII, iv, 23		
VII, iv, 24	VIII, iii, 16	
VII, iv, 25	VIII, iii, 17	See also Kāśikā.
VII, iv, 26	VIII, iii, 21	Compare.
VII, iv, 27		
VII, iv, 28		
VII, iv, 29		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VII, iv, 30		
VII, iv, 31	VIII, iii, 36	
VII, iv, 32	VIII, iii, 36	See Vārtika 1.
VII, iv, 33	VIII, iii, 37	See Kāśikā.
VII, iv, 34	VIII, iii, 38	See the Vārtika in the Kāśikā.
VII, iv, 35	VIII, iii, 38	See the Vārtika in the Kāśikā.
VII, iv, 36	VIII, iii, 39	Compare.
VII, iv, 37	VIII, iii, 43	Compare.
VII, iv, 38	VIII, iii, 43	See Kāśikā.
VII, iv, 39	VIII, iii, 44	Compare. See also Kāśikā.
VII, iv, 40		
VII, iv, 41	VIII, iii, 45	
VII, iv, 42	VIII, iii, 46	
VII, iv, 43	VIII, iii, 47	Compare.
VII, iv, 44	VIII, iii, 40	
VII, iv, 45	VIII, iii, 42	Compare.
VII, iv, 46 VII, iv, 47	VIII, iii, 48	See the Gaṇa.
VII, iv, 48	VIII, iii, 57	See also Kāśikā.
VII, iv, 49	VIII, iii, 58	
VII, iv, 50	VIII, iii, 60	
VII, iv, 51	VIII, iii, 61	Compare.
VII, iv, 52 VII, iv, 53	VIII, iii, 65	Compare. Bhoja divides.
VII, iv, 54	VIII, iii, 66	Compare.
VII, iv, 55	VIII, iii, 67	
VII, iv, 56	VIII, iii, 68	Compare.
VII, iv, 57	VIII, iii, 69	
VII, iv, 58 VII, iv, 59	VIII, iii, 70	Compare. Bhoja divides.
VII, iv, 60		
VII, iv, 61	VIII, iii, 64	Compare.
VII, iv, 62 VII, iv, 63	VIII, iii, 72	See also Sūtra 70.
VII, iv, 64	VIII, iii, 73	
VII, iv, 65	VIII, iii, 75	Compare.
VII, iv, 66	VIII, iii, 76	Compare.
VII, iv, 67	VIII, iii, 77	Compare.
VII iv, 68	VIII, iii, 80, 81	Compare both.
VII, iv, 69	VIII, iii, 82	Compare.
VII, iv, 70	VIII, iii, 82	See the Kāśikā.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VII, iv, 71	VIII, iii, 83	Compare.
VII, iv, 72	VIII, iii, 84	Compare.
VII, iv, 73	VIII, iii, 85	Compare.
VII, iv, 74	VIII, iii, 86	Compare.
VII, iv, 75	VIII, iii, 87	Compare.
VII, iv, 76	VIII, iii, 88	Compare.
VII, iv, 77	VIII, iii, 88	See Kāśikā.
VII, iv, 78 VII, iv, 79	VIII, iii, 89	Bhoja divides.
VII, iv, 80	VIII, iii, 90	Compare.
VII, iv, 81	VIII, iii, 92	
VII, iv, 82	VIII, iii, 93	
VII, iv, 83	VIII, iii, 94	Compare.
VII, iv, 84	VIII, iii, 95	Compare.
VII, iv, 85	VIII, iii, 91	Compare.
VII, iv, 86	VIII, iii, 96	Compare.
VII, iv, 87 VII, iv, 88	VIII, iii, 97	Compare. Bhoja divides.
VII, iv, 89	VIII, iii, 97	See Kāśikā.
VII, iv, 90	VIII, iii, 99	Compare.
VII, iv, 91	VIII, iii, 100	Compare.
VII, iv, 92	VIII, iii, 101	Compare.
VII, iv, 93	VIII, iii, 101	See Kāśikā.
VII, iv, 94	VIII, iii, 102	Compare.
VII, iv, 95		
VII, iv, 96		
VII, iv, 97	VIII, iii, 111	Compare.
VII, iv, 98	VIII, iii, 112	
VII, iv, 99	VIII, iii, 113	
VII, iv, 100	VIII, iii, 114	Compare.
VII, iv, 101	VIII, iii, 115	Compare.
VII, iv, 102	VIII, iii, 116	Compare.
VII, iv, 103	VIII, iii, 117	
VII, iv, 104	VIII, iii, 118	
VII, iv, 105	VIII, iii, 78	Compare.
VII, iv, 106	VIII, iii, 79	Compare.
VII, iv, 107	VIII, iv, 1, 2	Compare both.
VII, iv, 108	VIII, iv, 3	Compare.
VII, iv, 109		
VII, iv, 110 VII, iv, 111	VIII, iv, 4	Bhoja divides and adds.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VII, iv, 112	VIII, iv, 5	
VII, iv, 113	VIII, iv, 6	See Kāśikā.
VII, iv, 114	VIII, iv, 7	Compare.
VII, iv, 115		
VII, iv, 116	VIII, iv, 8	Compare.
VII, iv, 117	VIII, iv, 9	Compare.
VII, iv, 118	VIII, iv, 10	Compare.
VII, iv, 119	VIII, iv, 10	See the Vārtika in the Kāśikā.
VII, iv, 120	VIII, iv, 11	Compare.
VII, iv, 121	VIII, iv, 11	Compare.
VII, iv, 122	VIII, iv, 12	Compare.
VII, iv, 123	VIII, iv, 13	
VII, iv, 124	VIII, iv, 14	Compare.
VII, iv, 125	VIII, iv, 15	Compare.
VII, iv, 126	VIII, iv, 17	Compare.
VII, iv, 127	VIII, iv, 18	Compare.
VII, iv, 128	VIII, iv, 19	Compare.
VII, iv, 129	VIII, iv, 20	Compare.
VII, iv, 130	VIII, iv, 21	Compare.
VII, iv, 131	VIII, iv, 22	Compare.
VII, iv, 132	VIII, iv, 23	
VII, iv, 133	VIII, iv, 24, 25	Compare both. Bhoja combines.
VII, iv, 134	VIII, iv, 29	
VII, iv, 135	VIII, iv, 29	See the Vārtika.
VII, iv, 136	VIII, iv, 29	See Kāśikā.
VII, iv, 137	VIII, iv, 30	Compare.
VII, iv, 138	VIII, iv, 31	Compare.
VII, iv, 139	VIII, iv, 32	Compare.
VII, iv, 140	VIII, iv, 33	Compare.
VII, iv, 141	VIII, iv, 34	Compare.
VII, iv, 142	VIII, iv, 35	Compare.
VII, iv, 143	VIII, iv, 36	Compare.
VII, iv, 144	VIII, iv, 37	
VII, iv, 145	VIII, iv, 38	Compare.
VII, iv, 146	VIII, iv, 38	See Kāśikā.
VII, iv, 147		
VII, iv, 148	VIII, iv, 39	See the Gaṇa.
VII, iv, 149 VII, iv, 150	VIII, iv, 39	See the Gaṇa. Bhoja divides.
VII, iv, 151	VIII, iv, 40, 41	Compare both.
VII, iv, 152	VIII, iv, 42	Bhoja combines the Vārtika also.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VII, iv, 153	VIII, iv, 43	
VII, iv, 154	VIII, iv, 44	
VII, iv, 155 VII, iv, 156	VIII, iv, 45	Compare both.
VII, iv, 157	VIII, iv, 46	
VII, iv, 158	VIII, iv, 47	Compare.
VII, iv, 159	VIII, iv, 47	See the Vārtika in the Kāśikā.
VII, iv, 160	VIII, iv, 47	See the Vārtika in the Kāśikā.
VII, iv, 161	VIII, iv, 48	Compare.
VII, iv, 162	VIII, iv, 48	Compare.
VII, iv, 163	VIII, iv, 49	Compare.
VII, iv, 164	VIII, iv, 53	
VII, iv, 165	VIII, iv, 54, 55	Compare both.
VII, iv, 166	VIII, iv, 56	Compare.
VII, iv, 167	VIII, iv, 57	
VII, iv, 168	VIII, iv, 58	Compare.
VII, iv, 169	VIII, iv, 59	Compare.
VII, iv, 170	VIII, iv, 60	
VII, iv, 171	VIII, iv, 61	Compare.
VII, iv, 172	VIII, iv, 61	See the Vārtika in the Kāśikā.
VII, iv, 173	VIII, iv, 64	Compare.
VII, iv, 174	VIII, iv, 65	Compare.
VII, iv, 175	VIII, iv, 62	Compare.
VII, iv, 176	VIII, iv, 63	Compare.
VII, iv, 177	VIII, iii, 28	See the Vārtika in the Kāśikā.
VII, iv, 178		

VIII, i, 1		
VIII, i, 2	I, i, 11 and 13.	Bhoja combines.
VIII, i, 3	I, i, 19	Compare.
VIII, i, 4		
VIII, i, 5	I, iv, 81	
VIII, i, 6	I, iv, 82	
VIII, i, 7	I, iv, 60	See Vārtika 2.
VIII, i, 8		
VIII, i, 9	III, i, 8	See the Vārtika in the Kāśikā.
VIII, i, 10	III, i, 34	Compare.
VIII, i, 11 VIII, i, 12 VIII, i, 13	III, i, 42	Compare. Bhoja divides.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VIII, i, 14	II, iv, 80	Compare.
VIII, i, 15	III, i, 50	Compare.
VIII, i, 16	III, i, 51	
VIII, i, 17	III, i, 59	Compare.
VIII, i, 18	III, i, 86	Compare.
VIII, i, 19	III, i, 86	Compare Vārtika 1.
VIII, i, 20	III, i, 86	Compare Vārtika 2.
VIII, i, 21		
VIII, i, 22	III, i, 83	Compare.
VIII, i, 23	III, i, 113	Compare.
VIII, i, 24	III, i, 123	Compare.
VIII, i, 25		
VIII, i, 26	III, i, 27	Compare.
VIII, i, 27	III, i, 63	Compare.
VIII, i, 28	III, i, 64	
VIII, i, 29	III, i, 65	
VIII, i, 30	III, i, 66	
VIII, i, 31	III, i, 67	
VIII, i, 32	III, i, 71	Compare.
VIII, i, 33		
VIII, i, 34	III, i, 72 and 73	Compare.
VIII, i, 35	III, i, 86	Compare.
VIII, i, 36	III, i, 106	
VIII, i, 37	III, i, 107	
VIII, i, 38	III, i, 137	Compare.
VIII, i, 39	III, i, 139	Compare Vārtika 4.
VIII, i, 40	III, i, 170	Compare.
VIII, i, 41 VIII, i, 42	III, i, 171	Compare. Bhoja divides.
VIII, i, 43	III, iii, 35	See the Vārtika in the Kāśikā.
VIII, i, 44		
VIII, i, 45	III, iii, 129	Compare.
VIII, i, 46	III, iv, 6	Compare.
VIII, i, 47	III, iv, 7	
VIII, i, 48	III, iv, 8	
VIII, i, 49	III, iv, 14	
VIII, i, 50	III, iv, 15	Compare.
VIII, i, 51 VIII, i, 52	III, iv, 9	Compare. Bhoja divides.
VIII, i, 53	III, iv, 11	Compare.
VIII, i, 54		

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VIII, i, 55	III, iv, 10	
VIII, i, 56	III, iv, 12	
VIII, i, 57	III, iv, 13	
VIII, i, 58	III, iv, 16	
VIII, i, 59	III, iv, 17	
VIII, i, 60	III, iv, 94	Compare.
VIII, i, 61	III, iv, 95	
VIII, i, 62	III, iv, 96	
VIII, i, 63	III, iv, 97	
VIII, i, 64	III, iv, 98	
VIII, i, 65	VII, i, 40	
VIII, i, 66	VII, i, 41	
VIII, i, 67	VII, i, 6	Compare.
VIII, i, 68	VII, i, 42	Compare.
VIII, i, 69	VII, i, 43	Compare.
VIII, i, 70	VII, i, 44, 45	Bhoja combines.
VIII, i, 71	VII, i, 45	See the Kāśikā.
VIII, i, 72	VII, i, 46	See the Kāśikā.
VIII, i, 73	VII, i, 39	
VIII, i, 74	VII, i, 39	See the Vārtika.
VIII, i, 75	VII, i, 10	Compare.
VIII, i, 76	VII, i, 56	Compare.
VIII, i, 77	VII, i, 57	
VIII, i, 78	VII, i, 50	
VIII, i, 79		
VIII, i, 80		
VIII, i, 81	II, iii, 58, 60	Compare. Bhoja combines.
VIII, i, 82	II, iii, 61	Compare.
VIII, i, 83	II, iii, 63	Compare.
VIII, i, 84	III, iv, 13	Compare.
VIII, i, 85		
VIII, i, 86	III, iv, 62	Compare.
VIII, i, 87		
VIII, i, 88	I, ii, 61	Compare.
VIII, i, 89	I, ii, 62	
VIII, i, 90	I, ii, 28	Compare.
VIII, i, 91	IV, i, 30	See the Gaṇa.
VIII, i, 92	IV, i, 31	Compare. See also the Vārtika in Kāśikā.
VIII, i, 93	IV, i, 32	Compare.
VIII, i, 94	IV, i, 49	See Vārtika 5.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VIII, i, 95	IV, i, 45	See the Gaṇa.
VIII, i, 96	IV, i, 45	See the Kāśikā.
VIII, i, 97	IV, i, 47	Compare. See the Kāśikā.
VIII, i, 98	IV, i, 59	Compare.
VIII, i, 99	IV, i, 61	
VIII, i, 100	IV, i, 62	Compare.
VIII, i, 101	IV, i, 71	Compare. See also the Vārtika.
VIII, i, 102		
VIII, i, 103		
VIII, i, 104		
VIII, i, 105		
VIII, i, 106	IV, iii, 18, 20	Compare both.
VIII, i, 107		
VIII, i, 108	IV, iii, 134	Compare. See the Kāśikā.
VIII, i, 109	IV, iii, 136	Compare. See the Kāśikā.
VIII, i, 110	IV, iv, 98	Compare.
VIII, i, 111	IV, iv, 105, 106	Compare both.
VIII, i, 112		
VIII, i, 113	IV, iv, 111	Compare.
VIII, i, 114	IV, iv, 113	Compare.
VIII, i, 115	IV, iv, 114	
VIII, i, 116	IV, iv, 115	
VIII, i, 117	IV, iv, 116, 117	Compare both.
VIII, i, 118	IV, iv, 118	
VIII, i, 119	IV, iv, 125	
VIII, i, 120	IV, iv, 126	
VIII, i, 121	IV, iv, 127	Compare.
VIII, i, 122	IV, iv, 128	
VIII, i, 123	IV, iv, 128	See Vārtika 2.
VIII, i, 124	IV, iv, 129	
VIII, i, 125		
VIII, i, 126	IV, iv, 130	
VIII, i, 127	IV, iv, 131	
VIII, i, 128	IV, iv, 132	
VIII, i, 129	IV, iv, 133	
VIII, i, 130	IV, iv, 134	
VIII, i, 131	IV, iv, 135	
VIII, i, 132	IV, iv, 136	
VIII, i, 133 VIII, i, 134	IV, iv, 137	Compare. Bhoja adds.
VIII, i, 135	IV, iv, 138	

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VIII, i, 136	IV, iv, 139	
VIII, i, 137	IV, iv, 140	
VIII, i, 138	IV, iv, 140	See Vārtika 1.
VIII, i, 139	IV, iv, 141	
VIII, i, 140	IV, iv, 143	Compare.
VIII, i, 141	V, i, 57	
VIII, i, 142	V, i, 60, 61	Compare both.
VIII, i, 143	V, i, 91	Compare.
VIII, i, 144	V, i, 92	
VIII, i, 145	V, i, 104, 106	Bhoja combines both.
VIII, i, 146	V, i, 118	Compare.
VIII, i, 147	V, ii, 39	Compare Vārtika 1.
VIII, i, 148	V, ii, 49	Compare.
VIII, i, 149	V, ii, 50	Compare.
VIII, i, 150	V, ii, 109	Compare Vārtika 2.
VIII, i, 151	V, ii, 122	Compare Vārtika 1.
VIII, i, 152	V, ii, 122	See Kāśikā.
VIII, i, 153		
VIII, i, 154		
VIII, i, 155		
VIII, i, 156		
VIII, i, 157		
VIII, i, 158		
VIII, i, 159	V, iv, 30	Compare Bhāṣya on Vārtika 6.
VIII, i, 160	V, iv, 25	See the Vārtika in the Kāśikā.
VIII, i, 161	IV, iii, 118	See the Gaṇa.
VIII, i, 162	V, iv, 25	See the last Vārtika in the Kāśikā.
VIII, i, 163	V, iv, 30	See Bhāśya on Vārtika 5.
VIII, i, 164		
VIII, i, 165		
VIII, i, 166		
VIII, i, 167		
VIII, i, 168	V, iv, 103	Compare.
VIII, i, 169	V, iv, 118	Compare.
VIII, i, 170	V, iv, 116	Compare Vārtikas 2 and 3.
VIII, i, 171 VIII, i, 172	V, iv, 122, 123	Compare both.
VIII, i, 173	V, iv, 141	Compare.
VIII, i, 174	V, iv, 153	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VIII, ii, 1	VI, i, 1	Compare.
VIII, ii, 2	VI, i, 7	
VIII, ii, 3	VI, i, 32	
VIII, ii, 4		
VIII, ii, 5		
VIII, ii, 6	VI, i, 35	
VIII, ii, 7	VI, i, 36	
VIII, ii, 8	VI, i, 52	Compare.
VIII, ii, 9	VI, i, 60, 62.	Compare both.
VIII, ii, 10	VI, i, 63	See also the Vārtika.
VIII, ii, 11	VI, i, 70	Compare.
VIII, ii, 12	VI, i, 73	Compare.
VIII, ii, 13	VI, i, 79	See also the Vārtika.
VIII, ii, 14	VI, i, 83	See also the Vārtika.
VIII, ii, 15	VI, i, 83	Compare.
VIII, ii, 16	VI, i, 84, 85.	Compare both.
VIII, ii, 17	VI, i, 85	See the Kāśikā.
VIII, ii, 18	VI, i, 85	See the Kāśikā.
VIII, ii, 19	VI, i, 115	Compare.
VIII, ii, 20	VI, i, 116	Compare.
VIII, ii, 21	VI, i, 117	Compare.
VIII, ii, 22 VIII, ii, 23	VI, i, 118	Bhoja divides.
VIII, ii, 24	VI, i, 119	
VIII, ii, 25	VI, i, 120	
VIII, ii, 26	VI, i, 121	
VIII, ii, 27	VI, i, 127	See the Vārtika in the Kāśikā.
VIII, ii, 28	VI, i, 126	Compare.
VIII, ii, 29	VI, i, 132, 33.	Compare both.
VIII, ii, 30		
VIII, ii, 31	VI, iii, 33	Compare.
VIII, ii, 32	VI, iii, 63	Compare.
VIII, ii, 33	VI, iii, 70	See the Vārtika in the Kāśikā.
VIII, ii, 34	VI, iii, 76	Compare.
VIII, ii, 35	VI, iii, 84	Compare.
VIII, ii, 36	VI, iii, 113	Compare.
VIII, ii, 37	VI, iii, 126	Compare.
VIII, ii, 38	VI, iii, 131	
VIII, ii, 39	VI, iii, 132	Compare.
VIII, ii, 40		
VIII, ii, 41	VI, iii, 133	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VIII, ii, 42	VI, iii, 134	
VIII, ii, 43	VI, iii, 135	
VIII, ii, 44	VI, iii, 136	
VIII, ii, 45	VI, iv, 3, 4	Compare both.
VIII, ii, 46	VI, iv, 9	Compare.
VIII, ii, 47		
VIII, ii, 48	VI, iv, 53	
VIII, ii, 49	VI, iv, 54	
VIII, ii, 50	VI, iv, 55	Compare.
VIII, ii, 51	VI, iv, 58	Compare.
VIII, ii, 52	VI, iv, 75	Compare.
VIII, ii, 53	VI, iv, 72, 73.	Compare both.
VIII, ii, 54	VI, iv, 73, 77.	See also Vārtika on 77.
VIII, ii, 55	VI, iv, 86	Compare.
VIII, ii, 56	VI, iv, 99	Compare.
VIII, ii, 57	VI, iv, 100	
VIII, ii, 58	VI, iv, 102	Compare.
VIII, ii, 59	VI, iv, 103	
VIII, ii, 60	VI, iv, 106	Compare.
VIII, ii, 61	VI, iv, 120	See the Kāśikā.
VIII, ii, 62		
VIII, ii, 63	VI, iv, 154	Compare.
VIII, ii, 64	VI, iv, 141	
VIII, ii, 65	VI, iv, 162	Compare.
VIII, ii, 66	VI, iv, 175	Compare.
VIII, ii, 67	VII, i, 38	Compare.
VIII, ii, 68	VII, i, 47	
VIII, ii, 69	VII, i, 48	Compare.
VIII, ii, 70	VII, i, 49	Compare.
VIII, ii, 71	VII, i, 76	Compare.
VIII, ii, 72	VII, i, 77	
VIII, ii, 73	VII, i, 83	Compare.
VIII, ii, 74	VII, i, 100	
VIII, ii, 75		
VIII, ii, 76		
VIII, ii, 77	VII, ii, 31	Compare.
VIII, ii, 78	VII, ii, 32	Compare.
VIII, ii, 79	VII, ii, 33	
VIII, ii, 80	VII, ii, 34	Compare.
VIII, ii, 81	VII, ii, 64	Compare.
VIII, ii, 82	VII, ii, 69	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VIII, ii, 83	VII, iii, 70	Compare.
VIII, ii, 84	VII, iii, 81	Compare.
VIII, ii, 85 VIII, ii, 86	VII, iii, 95	Compare for both.
VIII, ii, 87	VII, iii, 97	Compare.
VIII, ii, 88		
VIII, ii, 89	VII, iv, 10	See the Kāśikā.
VIII, ii, 90		
VIII, ii, 91		
VIII, ii, 92		
VIII, ii, 93	VII, iv, 35	Compare.
VIII, ii, 94	VII, iv, 36	Compare.
VIII, ii, 95	VII, iv, 37	
VIII, ii, 96	VII, iv, 38	
VIII, ii, 97	VII, iv, 39	Compare.
VIII, ii, 98	VII, iv, 44	Compare.
VIII, ii, 99	VII, iv, 45	Compare.
VIII, ii, 100		
VIII, ii, 101	VII, iv, 64	Compare.
VIII, ii, 102 VIII, ii, 103	VII, iv, 65	Bhoja divides.
VIII, ii, 104	VII, iv, 74	Compare.
VIII, ii, 105	VIII, i, 6	Compare.
VIII, ii, 106	VIII, ii, 3	See the Vārtika in the Kāśikā.
VIII, ii, 107	VIII, ii, 15	Compare.
VIII, ii, 108	VIII, ii, 16	
VIII, ii, 109	VIII, ii, 17	
VIII, ii, 110	VIII, ii, 17	See the Vārtika.
VIII, ii, 111	VIII, ii, 32	Compare Vārtika 1.
VIII, ii, 112	VIII, ii, 61	Compare.
VIII, ii, 113 VIII, ii, 114	VIII, ii, 67	Compare for both.
VIII, ii, 115	VIII, ii, 70	Compare.
VIII, ii, 116	VIII, ii, 71	
VIII, ii, 117		
VIII, ii, 118	VIII, ii, 102	See also the Kāśikā.
VIII, ii, 119	VIII, ii, 87	
VIII, ii, 120	VIII, ii, 88	
VIII, ii, 121	VIII, ii, 90	
VIII, ii, 122		
VIII, ii, 123	VIII, ii, 89	

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VIII, ii, 124	VIII, ii, 91	Compare.
VIII, ii, 125	VIII, ii, 92	Compare Vārtika 2.
VIII, ii, 126	VIII, iii, 1	Compare.
VIII, ii, 127	VIII, iii, 7, 8	Compare both.
VIII, ii, 128	VIII, iii, 9	Compare.
VIII, ii, 129	VIII, iii, 11	
VIII, ii, 130	VIII, iii, 49	Compare.
VIII, ii, 131	VIII, iii, 50	Compare.
VIII, ii, 132	VIII, iii, 51	
VIII, ii, 133	VIII, iii, 52	Compare.
VIII, ii, 134	VIII, iii, 53	
VIII, ii, 135	VIII, iii, 54	
VIII, ii, 136	VIII, iii, 56	Compare.
VIII, ii, 137	VIII, iii, 101	Compare.
VIII, ii, 138	VIII, iii, 102	Compare.
VIII, ii, 139	VIII, iii, 104	
VIII, ii, 140	VIII, iii, 103	Compare.
VIII, ii, 141	VIII, iii, 105	
VIII, ii, 142	VIII, iii, 106	
VIII, ii, 143	VIII, iii, 107	Compare.
VIII, ii, 144	VIII, iii, 108	Compare.
VIII, ii, 145		
VIII, ii, 146	VIII, iii, 117	Compare.
VIII, ii, 147		
VIII, ii, 148	VIII, iv, 26	Compare.
VIII, ii, 149	VIII, iv, 27	Compare.

VIII, iii, 1	VI, i, 158	See Vārtika.
VIII, iii, 2	VI, i, 158	See Vārtika.
VIII, iii, 3	VI, i, 158	See Vārtika.
VIII, iii, 4		
VIII, iii, 5	VI, i, 158	
VIII, iii, 6		
VIII, iii, 7	VI, i, 158	See Kāśikā.
VIII, iii, 8		
VIII, iii, 9	VI, iv, 146	Compare.
VIII, iii, 10		
VIII, iii, 11		
VIII, iii, 12		
VIII, iii, 13		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VIII, iii, 14		
VIII, iii, 15	VI, i, 159	
VIII, iii, 16	VI, i, 160	
VIII, iii, 17		
VIII, iii, 18	VI, i, 160	See Kāśikā.
VIII, iii, 19		
VIII, iii, 20	VI, i, 160	See Kāśikā.
VIII, iii, 21		
VIII, iii, 22		
VIII, iii, 23		
VIII, iii, 24		
VIII, iii, 25		
VIII, iii, 26		
VIII, iii, 27		
VIII, iii, 28		
VIII, iii, 29	VI, i, 163	
VIII, iii, 30	VI, i, 164	
VIII, iii, 31	VI, i, 165	
VIII, iii, 32		
VIII, iii, 33		
VIII, iii, 34		
VIII, iii, 35	VI, i, 166	
VIII, iii, 36		
VIII, iii, 37	VI, i, 167	
VIII, iii, 38	VI, i, 168	Compare.
VIII, iii, 39	VI, i, 169	Compare.
VIII, iii, 40	VI, i, 170	Compare.
VIII, iii, 41	VI, i, 171	See Kāśikā.
VIII, iii, 42	VI, i, 171	Compare.
VIII, iii, 43	VI, i, 172	Compare.
VIII, iii, 44		
VIII, iii, 45	VI, i, 173	Compare.
VIII, iii, 46	VI, i, 173	See Vārtika.
VIII, iii, 47	VI, i, 174	
VIII, iii, 48	VI, i, 175	
VIII, iii, 49	VI, i, 176	Compare.
VIII, iii, 50	VI, i, 174	See Kāśikā.
VIII, iii, 51	VI, i, 177	Compare.
VIII, iii, 52	VI, i, 178	
VIII, iii, 53	VI, i, 179	Compare.
VIII, iii, 54	VI, i, 180	

APPENDIX 1

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VIII, iii, 55	VI, i, 181	Compare.
VIII, iii, 56	VI, i, 182	Compare.
VIII, iii, 57	VI, i, 183	
VIII, iii, 58	VI, i, 184	Compare.
VIII, iii, 59	VI, i, 185	
VIII, iii, 60	VI, i, 186	Compare.
VIII, iii, 61		
VIII, iii, 62		
VIII, iii, 63	VI, i, 187	Compare.
VIII, iii, 64	VI, i, 187	See Vārtika.
VIII, iii, 65	VI, i, 188	
VIII, iii, 66	VI, i, 189	Compare.
VIII, iii, 67	VI, i, 190	
VIII, iii, 68	VI, i, 192	Compare.
VIII, iii, 69	VI, i, 192, 193.	Compare both.
VIII, iii, 70		
VIII, iii, 71		
VIII, iii, 72	VI, i, 194	Compare.
VIII, iii, 73	VI, i, 195	Compare.
VIII, iii, 74	VI, i, 195	See Kāśikā.
VIII, iii, 75	VI, i, 196	Compare.
VIII, iii, 76	VI, i, 197	Compare.
VIII, iii, 77	VI, i, 198	
VIII, iii, 78	VI, i, 199	
VIII, iii, 79	VI, i, 191	See Vārtika.
VIII, iii, 80	VI, i, 200	
VIII, iii, 81	VI, i, 201	
VIII, iii, 82	VI, i, 202	Compare.
VIII, iii, 83 VIII, iii, 84	VI, i, 203	See the Gaṇa.
VIII, iii, 85	VI, i, 203	See Kāśikā.
VIII, iii, 86	VI, i, 205	Compare.
VIII, iii, 87	VI, i, 206	
VIII, iii, 88	VI, i, 207	
VIII, iii, 89	VI, i, 208	Compare.
VIII, iii, 90	VI, i, 209	Compare.
VIII, iii, 91	VI, i, 210	
VIII, iii, 92	VI, i, 211	
VIII, iii, 93	VI, i, 212	
VIII, iii, 94	VI, i, 213	See also Kāśikā.
VIII, iii, 95	VI, i, 214	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VIII, iii, 96	VI, i, 215	Compare.
VIII, iii, 97	VI, i, 216	Compare.
VIII, iii, 98	VI, i, 217	Compare.
VIII, iii, 99	VI, i, 218	Compare.
VIII, iii, 100	IV, iv, 108	Compare.
VIII, iii, 101	IV, iv, 109	Compare.
VIII, iii, 102		
VIII, iii, 103		
VIII, iii, 104		
VIII, iii, 105	VI, i, 219	Compare for both.
VIII, iii, 106		
VIII, iii, 107	VI, i, 220, 221	Compare both.
VIII, iii, 108	VI, i, 222	Compare.
VIII, iii, 109		
VIII, iii, 110	Phiṭ Sūtra I, 2	
VIII, iii, 111	I, 3	
VIII, iii, 112	I, 4	
VIII, iii, 113	I, 5	
VIII, iii, 114	I, 6	
VIII, iii, 115	I, 7	
VIII, iii, 116	I, 8	
VIII, iii, 117	I, 9	
VIII, iii, 118	I, 10	
VIII, iii, 119	I, 11	
VIII, iii, 120	I, 12	
VIII, iii, 121	I, 13	
VIII, iii, 122	I, 14	
VIII, iii, 123	I, 15	
VIII, iii, 124		
VIII, iii, 125	I, 16	
VIII, iii, 126	I, 17	
VIII, iii, 127	I, 18	
VIII, iii, 128	I, 19	
VIII, iii, 129	I, 20	Compare.
VIII, iii, 130	I, 21	Compare.
VIII, iii, 131	I, 22	
VIII, iii, 132	I, 23	
VIII, iii, 133	II, 1	
VIII, iii, 134	II, 2	
VIII, iii, 135	II, 3	

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VIII, iii, 136	II, 4	
VIII, iii, 137	II, 5	
VIII, iii, 138	II, 7	Compare.
VIII, iii, 139	II, 8	Compare.
VIII, iii, 140	II, 9	
VIII, iii, 141	II, 10	
VIII, iii, 142 VIII, iii, 143	II, 11	
VIII, iii, 144	II, 12	
VIII, iii, 145	II, 13	
VIII, iii, 146	II, 14	
VIII, iii, 147	II, 15	
VIII, iii, 148	II, 16	
VIII, iii, 149	II, 17	
VIII, iii, 150	II, 18	
VIII, iii, 151	II, 19	
VIII, iii, 152	II, 20	
VIII, iii, 153	II, 21	
VIII, iii, 154	II, 22	
VIII, iii, 155	II, 23	
VIII, iii, 156	II, 24	Compare.
VIII, iii, 157	II, 25	
VIII, iii, 158	II, 26	
VIII, iii, 159	III, 1	
VIII, iii, 160	III, 2	
VIII, iii, 161	III, 3	
VIII, iii, 162	III, 4	Compare.
VIII, iii, 163	III, 5	
VIII, iii, 164	III, 6	
VIII, iii, 165	III, 7	
VIII, iii, 166	III, 8	Compare.
VIII, iii, 167	III, 9	
VIII, iii, 168	III, 10	
VIII, iii, 169	III, 11	
VIII, iii, 170	III, 12	
VIII, iii, 171	III, 13	
VIII, iii, 172	III, 14	
VIII, iii, 173	III, 15	
VIII, iii, 174	III, 16	Compare.
VIII, iii, 175	III, 17	Compare.
VIII, iii, 176	III, 18	

BHOJA	PĀṆINI		REMARKS
VIII, iii, 177	III, 19		
VIII, iii, 178	IV, 1		
VIII, iii, 179	IV, 2	Compare.	
VIII, iii, 180	IV, 3		
VIII, iii, 181	IV, 4		
VIII, iii, 182	IV, 5		
VIII, iii, 183	IV, 6		
VIII, iii, 184	IV, 7		
VIII, iii, 185	IV, 8		
VIII, iii, 186	IV, 9		
VIII, iii, 187	IV, 10		
VIII, iii, 188	IV, 11		
VIII, iii, 189	IV, 12		
VIII, iii, 190	IV, 13		
VIII, iii, 191	IV, 14		
VIII, iii, 192	IV, 15		
VIII, iii, 193	IV, 16		
VIII, iii, 194	IV, 17		
VIII, iii, 195	IV, 18	Compare.	
VIII, iii, 196	IV, 19		
VIII, iii, 197	VIII, i, 21	Compare.	
VIII, iii, 198	VIII, i, 19	Compare.	
VIII, iii, 199 VIII, iii, 200	VIII, i, 27	Compare.	See also Gaṇa.
VIII, iii, 201	VIII, i, 28		
VIII, iii, 202	VIII, i, 29		
VIII, iii, 203	VIII, i, 30		
VIII, iii, 204	VIII, i, 31		
VIII, iii, 205	VIII, i, 32		
VIII, iii, 206	VIII, i, 33		
VIII, iii, 207	VIII, i, 34		
VIII, iii, 208	VIII, i, 35		
VIII, iii, 209	VIII, i, 42	Compare.	
VIII, iii, 210	VIII, i, 40		
VIII, iii, 211	VIII, i, 37	Compare.	
VIII, iii, 212	VIII, i, 39		
VIII, iii, 213	VIII, i, 36		
VIII, iii, 214	VIII, i, 38		
VIII, iii, 215	VIII, i, 41	Compare.	
VIII, iii, 216	VIII, i, 43	Compare.	
VIII, iii, 217	VIII, i, 47		

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI		REMARKS
VIII, iii, 218	VIII, i, 49	Compare.	
VIII, iii, 219	VIII, i, 48		
VIII, iii, 220	VIII, i, 44		
VIII, iii, 221	VIII, i, 45	Compare.	
VIII, iii, 222			
VIII, iii, 223			
VIII, iii, 224	VIII, i, 46		
VIII, iii, 225	VIII, i, 51		
VIII, iii, 226	VIII, i, 52	Compare.	
VIII, iii, 227	VIII, i, 53	Compare.	
VIII, iii, 228	VIII, i, 54		
VIII, iii, 229	VIII, i, 55		
VIII, iii, 230	VIII, i, 56		
VIII, iii, 231	VIII, i, 57	Compare.	
VIII, iii, 232	VIII, i, 58	See Gaṇa.	
VIII, iii, 233	VIII, i, 59	Compare.	
VIII, iii, 234	VIII, i. 60		
VIII, iii, 235	VIII, i, 61		
VIII, iii, 236	VIII, i, 62	Compare.	
VIII, iii, 237	VIII, i. 63	Compare.	
VIII, iii, 238	VIII, i, 64	Compare.	
VIII, iii, 239	VIII, i, 65	Compare.	
VIII, iii, 240 }	VIII, i, 67	Compare.	See also the Gaṇa.
VIII, iii, 241 }			
VIII, iii, 242			
VIII, iii, 243	VIII, i, 68	Compare.	
VIII, iii, 244	VIII, i, 69	Compare.	
VIII, iii, 245			
VIII, iii, 246	VIII, i, 70		
VIII, iii, 247	VIII, i, 71	Compare.	
VIII, iii, 248			
VIII, iii, 249	II, i, 2	Compare.	
VIII iii, 250			
VIII, iii, 251			
VIII, iii, 252			
VIII, iii, 253	I, ii, 33		
VIII, iii, 254	I, ii, 34		
VIII, iii, 255	I, ii, 35	Compare.	
VIII, iii, 256	I, ii, 36	Compare.	
VIII, iii, 257	I, ii, 39		
VIII, iii, 258	I, ii, 40		

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VIII, iii, 259	I, ii, 37	Compare.
VIII, iii, 260	I, ii, 38	Compare.
VIII, iii, 261		
VIII, iii, 262		
VIII, iii, 263		

VIII, iv, 1	V, iv, 68	Compare.
VIII, iv, 2	VI, ii, 1	
VIII, iv, 3	VI, ii, 2	Compare. See also Vārtika.
VIII, iv, 4	VI, ii, 2	See Kāśikā.
VIII, iv, 5	VI, ii, 3	Compare.
VIII, iv, 6	VI, ii, 4	
VIII, iv, 7	VI, ii, 12	Compare.
VIII, iv, 8	VI, ii, 5	Compare.
VIII, iv, 9	VI, ii, 6	
VIII, iv, 10	VI, ii, 7	Compare.
VIII, iv, 11	VI, ii, 8	
VIII, iv, 12	VI, ii, 9	
VIII, iv, 13	VI, ii, 10	
VIII, iv, 14	VI, ii, 11	
VIII, iv, 15	VI, ii, 13	
VIII, iv, 16	VI, ii, 14	
VIII, iv, 17	VI, ii, 15	
VIII, iv, 18	VI, ii, 16	
VIII, iv, 19	VI, ii, 17	
VIII, iv, 20	VI, ii, 19	Compare.
VIII, iv, 21	VI, ii, 18	
VIII, iv, 22	VI, ii, 20	
VIII, iv, 23	VI, ii, 21	
VIII, iv, 24	VI, ii, 22	
VIII, iv, 25	VI, ii, 23	
VIII, iv, 26	VI, ii, 24	See the Gaṇa.
VIII, iv, 27	VI, ii, 29	
VIII, iv, 28	VI, ii, 30	Compare.
VIII, iv, 29	VI, ii, 31	
VIII, iv, 30	VI, ii, 25	
VIII, iv, 31	VI, ii, 26	Compare.
VIII, iv, 32	VI, ii, 27	
VIII, iv, 33	VI, ii, 28	
VIII, iv, 34	VI, ii, 38	

APPENDIX I

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VIII, iv, 35	VI, ii, 39	
VIII, iv, 36	VI, ii, 57	Compare.
VIII, iv, 37	VI, ii, 58	
VIII, iv, 38	VI, ii, 59	
VIII, iv, 39	VI, ii, 60	
VIII, iv, 40	VI, ii, 62	Compare.
VIII, iv, 41	VI, ii, 63	
VIII, iv, 42	VI, ii, 61	
VIII, iv, 43	VI, ii, 46	Compare.
VIII, iv, 44	VI, ii, 47	See Vārtika.
VIII, iv, 45	VI, ii, 48	
VIII, iv, 46	VI, ii, 49	
VIII, iv, 47	VI, ii, 50	
VIII, iv, 48	VI, ii, 51	Compare.
VIII, iv, 49	VI, ii, 52	
VIII, iv, 50	VI, ii, 53	
VIII, iv, 51	VI, ii, 54	Compare.
VIII, iv, 52	VI, ii, 55	
VIII, iv, 53	VI, ii, 56	
VIII, iv, 54	VI, ii, 40	
VIII, iv, 55	VI, ii, 41	
VIII, iv, 56 VIII, iv, 57 VIII, iv, 58	VI, ii, 42	Bhoja divides.
VIII, iv, 59	VI, ii, 42	See Vārtika.
VIII, iv, 60	VI, ii, 43	Compare.
VIII, iv, 61	VI, ii, 44	
VIII, iv, 62	VI, ii, 45	
VIII, iv, 63	VI, ii, 33	
VIII, iv, 64	VI, ii, 34	
VIII, iv, 65	VI, ii, 35	
VIII, iv, 66 VIII, iv, 67 VIII, iv, 68	VI, ii, 37	Bhoja divides; he has many additions also.
VIII, iv, 69	VI, ii, 36	
VIII, iv, 70	VI, ii, 37	See Kāśikā.
VIII, iv, 71	VI, ii, 32	
VIII, iv, 72	VI, ii, 64	Compare.
VIII, iv, 73	VI, ii, 65	Compare.
VIII, iv, 74	VI, ii, 66	Compare.
VIII, iv, 75	VI, ii, 67	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VIII, iv, 76	VI, ii, 68	Compare.
VIII, iv, 77	VI, ii, 69	
VIII, iv, 78	VI, ii, 70	
VIII, iv, 79	VI, ii, 71	
VIII, iv, 80	VI, ii, 72	Compare.
VIII, iv, 81	VI, ii, 73	
VIII, iv, 82	VI, ii, 74	
VIII, iv, 83	VI, ii, 75	
VIII, iv, 84	VI, ii, 76	Compare.
VIII, iv, 85	VI, ii, 77	
VIII, iv, 86	VI, ii, 78	
VIII, iv, 87	VI, ii, 79	
VIII, iv, 88	VI, ii, 80	Compare.
VIII, iv, 89	VI, ii, 81	Compare.
VIII, iv, 90		
VIII, iv, 91		
VIII, iv, 92	VI, ii, 81	See Kāśikā.
VIII, iv, 93		
VIII, iv, 94		
VIII, iv, 95	VI, ii, 82	
VIII, iv, 96	VI, ii, 83	
VIII, iv, 97	VI, ii, 84	Compare.
VIII, iv, 98	VI, ii, 85	See Gaṇa.
VIII, iv, 99	VI, ii, 86	See Gaṇa.
VIII, iv, 100	VI, ii, 87	See Gaṇa.
VIII. iv, 101	VI, ii, 88	See Gaṇa.
VIII, iv, 102	VI, ii, 89	
VIII, iv, 103	VI, ii, 90	Compare.
VIII, iv, 104	VI, ii, 91	Compare.
VIII, iv, 105	VI, ii, 91	See Vārtika.
VIII, iv, 106	VI, ii, 93	Compare.
VIII, iv, 107	VI, ii, 94	
VIII, iv, 108	VI, ii, 95	
VIII, iv, 109	VI, ii, 96	Compare.
VIII, iv, 110	VI, ii, 97	
VIII, iv, 111	VI, ii, 98	Compare.
VIII, iv, 112	VI, ii, 99	
VIII, iv, 113	VI, ii, 100	Compare.
VIII, iv, 114	VI, ii, 101	
VIII, iv, 115	VI, ii, 102	
VIII, iv, 116	VI, ii, 103	Compare.

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VIII, iv, 117	VI, ii, 104	Compare.
VIII, iv, 118	VI, ii, 105	
VIII, iv, 119	VI, ii, 106	
VIII, iv, 120	VI, ii, 107, 108	Compare both. Bhoja combines.
VIII, iv, 121	VI, ii, 109	
VIII, iv, 122	VI, ii, 110	Compare.
VIII, iv, 123		
VIII, iv, 124	VI, ii, 111	
VIII, iv, 125	VI, ii, 112	
VIII, iv, 126	VI, ii, 113	Compare.
VIII, iv, 127	VI, ii, 114	Compare.
VIII, iv, 128	VI, ii, 115	
VIII, iv, 129	VI, ii, 116	
VIII, iv, 130	VI, ii, 117	
VIII, iv, 131	VI, ii, 118	See the Gaṇa.
VIII, iv, 132	VI, ii, 119	
VIII, iv, 133	VI, ii, 120	
VIII, iv, 134	VI, ii, 121	Compare.
VIII, iv, 135	VI, ii, 122	Compare.
VIII, iv, 136	VI, ii, 123	Compare.
VIII, iv, 137	VI, ii, 124	Compare.
VIII, iv, 138	VI, ii, 125	See the Gaṇa.
VIII, iv, 139	VI, ii, 126	Compare.
VIII, iv, 140	VI, ii, 127	
VIII, iv, 141	VI, ii, 128	Compare.
VIII, iv, 142	VI, ii, 129	
VIII, iv, 143	VI, ii, 130	
VIII, iv, 144	VI, ii, 131	
VIII, iv, 145	VI, ii, 132	
VIII, iv, 146	VI, ii, 133	
VIII, iv, 147	VI, ii, 134	See the Gaṇa.
VIII, iv, 148	VI, ii, 135	See the Gaṇa.
VIII, iv, 149	VI, ii, 136	
VIII, iv, 150	VI, ii, 137	
VIII, iv, 151	VI, ii, 138	
VIII, iv, 152	VI, ii, 140	Compare.
VIII, iv, 153	VI, ii, 141	
VIII, iv, 154	VI, ii, 142	Compare.
VIII, iv, 155		
VIII, iv, 156		
VIII, iv, 157	VI, ii, 144	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VIII, iv, 158	VI, ii, 145	Compare.
VIII, iv, 159	VI, ii, 146	See the Gaṇa.
VIII, iv, 160	VI, ii, 146	See the Vārtika.
VIII, iv, 161	VI, ii, 148	
VIII, iv, 162	VI, ii, 147	Compare.
VIII, iv, 163	VI, ii, 147	See Kāśikā.
VIII, iv, 164		
VIII, iv, 165	VI, ii, 149	Compare.
VIII, iv, 166	VI, ii, 150	Compare.
VIII, iv, 167	VI, ii, 151	
VIII, iv, 168	VI, ii, 152	
VIII, iv, 169	VI, ii, 153	Compare.
VIII, iv, 170	VI. ii, 154	Compare.
VIII, iv, 171	VI, ii, 155	Compare.
VIII, iv, 172	VI, ii, 160	See the Kāśikā and the Vārtikas therein.
VIII, iv, 173		
VIII, iv, 174		
VIII, iv, 175		
VIII, iv, 176		
VIII, iv, 177		
VIII, iv, 178		
VIII, iv, 179	VI, ii, 161	Compare.
VIII, iv, 180	VI, ii, 162	Compare.
VIII, iv, 181	VI, ii, 163	
VIII, iv, 182	VI, ii, 164	Compare.
VIII, iv, 183	VI, ii, 165	Compare.
VIII, iv, 184	VI, ii, 165	See Vārtika.
VIII, iv, 185	VI, ii, 166	
VIII, iv. 186	VI, ii, 167	
VIII, iv, 187	VI, ii, 169	Compare.
VIII, iv, 188	VI, ii, 168	
VIII, iv, 189	VI, ii, 170	
VIII, iv, 190	VI, ii, 171	
VIII, iv, 191	VI, ii, 197	Compare for both.
VIII, iv, 192		
VIII, iv, 193	VI, ii, 198	Compare.
VIII, iv, 194	VI, ii, 199	Compare.
VIII, iv, 195	VI, ii, 199	See Vārtika.
VIII, iv, 196	VI, ii, 172	
VIII, iv, 197	VI, ii, 173	Compare.
VIII, iv, 198	VI, ii, 174	

BHOJA	PĀṆINI	REMARKS
VIII, iv, 199	VI, ii, 175	Compare.
VIII, iv, 200	VI, ii, 176	Compare.
VIII, iv, 201	VI, ii, 177	
VIII, iv, 202	VI, ii, 178	
VIII, iv, 203	VI, ii, 179	Compare.
VIII, iv, 204	VI, ii, 180, 181	Bhoja combines.
VIII, iv, 205	VI, ii, 182	Compare.
VIII, iv, 206	VI, ii, 183	
VIII, iv, 207	VI, ii, 184	Compare.
VIII, iv, 208 VIII, iv, 209 VIII, iv, 210	VI, ii, 184	See Kāśikā.
VIII, iv, 211	VI, ii, 185	
VIII, iv, 212	VI, ii, 186	
VIII, iv, 213	VI, ii, 187	Compare.
VIII, iv, 214	VI, ii, 188	
VIII, iv, 215	VI, ii, 189	
VIII, iv, 216	VI, ii, 190	
VIII, iv, 217	VI, ii, 191	
VIII, iv, 218	VI, ii, 192	
VIII, iv, 219 VIII, iv, 220	VI, ii, 193	Compare. See also Gaṇa.
VIII, iv, 221	VI, ii, 194	See the Gaṇa.
VIII, iv, 222	VI, ii, 195	
VIII, iv, 223	VI, ii, 196	Compare.
VIII, iv, 224	VIII, ii, 2	Compare.
VIII, iv, 225		
VIII, iv, 226	VIII, ii, 100	Compare.
VIII, iv, 227	VIII, ii, 103	Compare.
VIII, iv, 228	VIII, ii, 104	Compare.
VIII, iv, 229	VIII, ii, 6	Compare.
VIII, iv, 230	VIII, ii, 4	Compare.
VIII, iv, 231	VIII, ii, 6	Compare.
VIII, iv, 232		

APPENDIX II

Corrections and Emendations.

The corrections and emendations given below consists of corrections of misprints and suggestions, based upon the Aṣṭādhyāyī of Pāṇini, the Mahābhāṣya and the Kāśikā.

१. १. ८३ Read वृद्धिर्यस्याचा-
१. १. ११० इञ् [उञ्]
१. १. ११५ foot-note ३ thus:—
A. मख्याति
१. १. ११८ चवाहाहै
१. १. १२६ Prefer the B reading in the foot-note.
१. १. १८४ Read प्राक् पाशपः
१. १. २०५ शमोऽदर्शने
१. २. १२ Prefer the reading in the foot-note.
१. ३. ४२ Read श्वेताश्वतर
१. ३. ५२ नोपगान
१. ३. ७३ श्लुवश्च
१. ३. ११४ नुपसर्गात्
१. ३. १४४ यानिरोधेषु
१. ३. १५४ कृपि
१. ३. १८२ चाय्यसमू
१. ३. २२६ Read गस्थकन्
१. ४. ३४ Prefer the reading in the foot-note.
१. ४. ४० Read खरी [खारी]
१. ४. १८४ अर्हः
१. ४. २१६ सूर्य [सूय]
१. ४. २२० जुचङ्क्रम्य
१. ४. २३९ पापतिः
२. १. १११ र्ङ्गजुकौ
२. १. १२४ हभिचपोः
२. २. ४६ उषेः
२. २. १८४ रात्रासात्रा
२. २. २०३ अर्जेस्तृणे
२. ३. ५४ Read शावशेरात्तौ
२. ४. ३२ and ३४ Prefer the reading in the foot-notes.
२. ४. १६१ Read रिञ्च वा
२. ४. १७६ Prefer the reading in the foot-note.
२. ४. १९४ Read चानहोरात्राणाम्
२. ४. २०३ Prefer the reading in the foot-note.
२. ४. २११ Read अयदि
२. ४. २३५ वाग्रे
२. ४. २६४ रुधा [रुध]
३. १. ७४ तपःकर्मकाच
३. १. १४० द्युद्भ्यो
३. १. २८४ व्यवहृपणोः
३. १. २९५ अकमे
३. १. ३०२ च [वा]
३. २. १०९ विचक्षण
३. २. ११६ जहि कर्मणा
३. ३. १०९ तरुणा
३. ३. १३२ रात्राह्नानुवाकाः
३. ४. ५२ ङीष्
३. ४. ७० नागस्थूलकुण्ड
४. १. ५५ बभ्रोः
४. १. ७९ Prefer the reading in the foot-note.
४. १. ८७ Read यस्कलभ्य
४. १. १०४ इतोऽनिञः
४. १. ११९ ङ्क् च
४. १. १६४ पुत्रान्ताद्वा
४. १. १७२ Prefer the reading in the foot-note.

CORRECTIONS AND EMENDATIONS.

On page 129 read the numbers thus:—२०९, २१०, २११

४. २. ४ Read पीताभ्यामन्कनौ

४. २. ११० अरीहण.

On page 137 read the numbers thus:—१४६, १४७, १४८, १४९

४. ३. ९९ Read परावरा-

४. ३. १११ परो

४. ३. १२० अवोध

४. ३. १३७ क्रीत

४. ३. १८३ अध्या

४. ३. २०९ शस्त्र

४. ४. ८८ कन्थार्थ

४. ४. १०७ Prefer the reading in the foot-note.

४. ४. १८४ Read नङ् च

४. ४. १९३ ध्यन्

५. १. १२ वतोरिङ्

५. १. ४१ Prefer the foot-note reading

५. १. ८८ After this sūtra, add the following sūtra—चित्तवति नित्यम्

५. १. १७१ Read श्रोत्रियाद्धलोपश्च

५. ४. २ संख्यैका

५. ४. ४१ रजातौ

५. ४. १६१ धनुषोऽनङ्

६. १. ५ नम्द्रास्सं

६. १. १०९ एव

६. १. १३९ प्रगृह्यः

६. २. ७ Prefer the reading in the foot-note.

६. ३. ९ Prefer the reading in the foot-note.

६. ३. ६९ Read अयामन्ता

६. ३. ७९ Read मा [वा]

६. ३. १०३ उत्तरत्रापिति

६. ४. ५२ अंसबुद्धौ

६. ४. १५४ श्विदीङी

७. १. ३३ हृद्भगसिन्ध्वोः

७. २. ३८ बहुवचने

७. २. ६२ देर्लिटि

७. ४. १७६ छोऽटि

८. १. ४२ किकिनौ

८. १. ५४ This number is omitted by mistake.

८. २. ९६ Read कारके [काठके]

८. २. १२९ पायौ

८. ३. १ this sūtra thus :—स्वरः सति शिष्टो बलीयानविकरणस्य

८. ३. ११. वायौ [पायौ]

८. ३. १७६ कपाला [कपालपला]

८. ४. ११ निवाते

८. ४. १७ सुखप्रिययोः

८. ४. ९५ भ्राष्ट्रवटं

८. ४. १०५ वाध्रयश्वादीनां

८. ४. २२८ क्षियाशीः

Page 316. Add as the second line in column three, the following:—हणातेः कित् 57

364 Read I, iv, 19 III, ii, 14

392 II, ii, 40 III, iii, 27

397 II, iv, 268

398 III, i, 15 III, iv, 85

402 III, i, 148 I, iii, 108

436—437 Change iii in the second column into iv

491 Change i in column 2 (Pāṇini) in lines 11—25 into ii

MADRAS UNIVERSITY SANSKRIT SERIES

WORKS ALREADY PUBLISHED

	Rs.	A.	P.
Ṛg̣vedānukramaṇī of Mādhavabhaṭṭa	3	8	0
Sphoṭasiddhi of Maṇḍanamiśra	3	0	0
Taittirīyaprātiśākhya with Māhiṣeya Bhāṣya	2	0	0
Liṅgānuśāsana of Harṣavardhana	1	8	0
Uṇādisūtravṛtti of Śvetavanavāsin	3	0	0
Uṇādisūtravṛtti of Nārāyaṇa	2	8	0
Bṛhatī with Ṛjuvimalā [Tarkapāda] Part I	5	0	0
Bṛhatī with Ṛjuvimalā [Tarkapāda] Part II with Pariśiṣṭa of Śālikanātha.	2	8	0
Vājasaneyiprātiśākhya with two commentaries	4	0	0
Uṇādisūtravṛtti of Durgasimha and Bhoja	3	0	0
Ṛgvedabhāṣya of Skandasvāmin [1st Aṣṭaka]	6	0	0
Brahmasūtraśāṅkarabhāṣya with the Prakaṭārthavivaraṇa Vol. I.	6	0	0
Sāhityaratnākara [Bulletin]	1	0	0
Raghunāthābhyudaya [Bulletin]	1	0	0
Nānārthasaṅgraha of Ajayapāla	1	8	0
Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa of Bhoja	6	0	0

IN THE PRESS

Mīmāṁsānayaviveka with the commentary of Ravideva [Tarkapāda].

Mīmāṁsāślokavārtika with the commentary of Uṁveka.

Auṇādikapadārṇava of Perusūri.

Brahmasūtraśāṅkarabhāṣya with the Prakaṭārthavivaraṇa Vol. II.

Daśapādīvṛtti.

Fragments of Hārīta Dharmasūtra [Bulletin].

WORKS UNDER PREPARATION

BY

T. R. CHINTAMANI, M.A., PH. D.

1. The Bhagavadgītā of the Kashmirian Recension with the commentary of Rāmakaṇṭha.
2. Pramāṇamālā of Ānandabodha with the commentary of Citsukha. [Bulletin.]
3. Kauṣītaki Śrauta Sūtra.
4. Śāmbavya Gṛha Sūtra with the commentaries of Bhavatrāta and Śvetadatta.
5. The Nāmaliṅgānuśāsana with the commentaries of Subhūti and Rāyamukuṭa.
6. Śābdikābharaṇa of Hariyogimiśra.
7. Saṅkarṣakāṇḍabhāṣya of Devasvāmin.
8. The Brahmasūtrabhāṣya of Bhāskara.